ബാൽസാക്

യുജേനി ഗ്രാന്ദെ

മംഗളോദയം

എഴേനി ഗ്രാന്ദെ

EUGENIE GRANDET

By
HONORE DE BALZAC

Translated by
MATHEW LUKE

1st Impression. Copies 1000
December 1958.

PRINTED AT
THE MANGALODAYAM PRESS
TRICHUR.

PUBLISHERS:
THE MANGALODAYAM (PRIVATE) LTD.,
TRICHUR.

(Copyright to Publishers)

Price: Rs. 3-50

പിഴ്ഴേനിഗ്രാന്തെ

(നോവൽ)

മൂലഗ്രന്ഥകാരൻ:
ബാൽസാക്

വിവർത്തകൻ:
മാത്യു ല്യൂക്ക

DHARMARAM COLLEGE LIBRARY
26695
BANGALORE.

പ്രസാധകന്മാർ:
മംഗളോദയം (പ്രൈവറ്റ്) ലിമിറ്റഡ്,
തൃശ്ശിവപേരൂർ.

1956/1134] [വില: 3ക. 50ന.പ.

ഒന്നാംപതിപ്പ്:
1958 ഡിസമ്പർ
കോപ്പി 1000

തൃശ്ശിവപേരൂർ
മംഗളോദയം അച്ചുകൂടത്തിൽ
അച്ചടിച്ചതു്.

(പകർപ്പവകാശം)

കവർ:
കൃഷ്ണാ & കമ്പനി
തൃശ്ശൂർ.

ആമുഖം

വിശേഷാത്തരമായ നോവൽ ടോൾസ്റ്റായിയുടെ 'യുദ്ധവും സമാധാനവു'മാണു്; എന്നാൽ ടോൾസ്റ്റോയിയല്ല, ബാൽസാക്കാണു് വിശേഷാത്തരനായ നോവലെഴുത്തുകാരൻ എന്നു സുപ്രസിദ്ധ പണ്ഡിതനും സാഹിത്യകാരനുമായ സോമർ സെറ്റ് മോം തന്റെ 'വിശേഷാത്തരമായ പത്തു നോവലുകൾ' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ടു്.

ഫ്രാൻസിലെ ടൂർസ് എന്ന ചെറുപട്ടണത്തിൽ 1799-ലാണു് ഓണറെ ഡി ബാൽസാക് ജ്യേഷ്ഠനായതു്. വെറും അൻപത്തൊന്നു കൊല്ലം ദീഘ്ലിച്ച ആ ജീവിതംതന്നെ അത്യുദ്ധാനത്തിന്റേയും അസാധാരണങ്ങളായ പല സംരംഭങ്ങളുടേയും വൈകാരികമായും ധനപരമായുമുള്ള ഒട്ടനവധി അത്യാഹിതങ്ങളുടേയും നീണ്ട ദാരിദ്ര്യത്തിന്റേയും അതിശയകരമായ ഒരു കഥയാണു്. കഷ്ടപ്പാടുകൾ ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ ആരംഭിച്ചു. അമ്മ പോലും ജാരസന്താനമായ ഹെൻറിയെയാണു് ഓണറെയേക്കാൾ ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നതു്. വെൻഡോമിലെ ഒരു ബോർഡിംഗ്സ്കൂളിൽ പഠിക്കാനയച്ച ഓണറെയെ ആറു കൊല്ലത്തിനുശേഷമാണു് അവർ പോയി കണ്ടതുതന്നെ.

അച്ഛനമ്മമാരുടെ ആഗ്രഹം ഓണറെ ഒരു അഭിഭാഷകനാകണമെന്നായിരുന്നു. 1816മുതൽ മൂന്നു കൊല്ലം ആ യുവാവു് ഒരു നിയമജ്ഞന്റെ അസിസ്റ്റൻറായി ജോലി നോക്കുകയും ചെയ്തു. ഒടുവിൽ ആ തൊഴിലുപേക്ഷിച്ചു്, സാഹിത്യംതന്നെ ഉപജീവനമാർഗ്ഗമായി സ്വീകരിക്കാൻ അദ്ദേഹം ദൃഢനിശ്ചയം ചെയ്തു. ഇതിനിടയിൽ ഇരുപത്തിമൂന്നാംവയസ്സിൽ ബാൽസാക്, തന്റെ ഇരട്ടി പ്രായമുണ്ടായിരുന്ന മാഡം ഡി ബർണിയെന്നൊരു സ്ത്രീയുമായി പ്രേമമായി. ചെറുപ്പത്തിൽ മാതാവിൽനിന്നു ലഭിക്കാതിരുന്ന വാത്സല്യവും ഒരു കാമുകിയുടെ ഉഷ്ണളമായ പ്രേമവും അവ

രിൽനിന്നുതന്നെ ബാൽസാക്കിനു ലഭിച്ചു. യഥാർത്ഥത്തിൽ അവരാണു് ബാൽസാക്കിനെ ഒരു വിശ്വസാഹിത്യകാരനാകാൻ സഹായിച്ചതെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. പോളണ്ടിലെ ധനികനും വൃദ്ധനുമായിരുന്ന ഹൻസ്കാപ്രഭുവിന്റെ യുവതിയും സുന്ദരിയുമായിരുന്ന ഭാര്യയോടു പില്ക്കാലത്തു് അദ്ദേഹം പുലർത്തിയ പ്രേമബന്ധത്തിന്റെ കഥ സുവിദിതമാണല്ലോ. പ്രഭു മരിച്ചു് ഏതാനും കൊല്ലങ്ങൾക്കുശേഷം അദ്ദേഹം അവരെ വിവാഹം ചെയ്തു.

1850 ആഗസ്തു് 17-ാംനു- ഞായറാഴ്ച അദ്ദേഹം നിര്യാതനായി. തങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട സാഹിത്യനായകനെ അവസാനമായി ഒരു നോക്കു കാണുവാൻ ഓടിക്കൂടിയ ജനലക്ഷങ്ങളുടെ അകമ്പടിയോടുകൂടി ആഗസ്തു് 20-ാംനു- സാഹിത്യസമ്രാട്ടുകളായി വിക്ടർ ഹ്യൂഗോ, അലക്സാണ്ടർ ഡൂമാ, വിമർശകകേസരിയായ സെൻറ്ബുവോ, അന്നത്തെ ഒരു പ്രമുഖരാജ്യതന്ത്രജ്ഞൻ ബാറോക്കി എന്നിവർ ആ മൃതദേഹം ശ്മശാനത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോയി. ശ്മശാനത്തിൽവെച്ചു വിക്ടർ ഹ്യൂഗോവാണു് ചരമപ്രസംഗം നിർവ്വഹിച്ചതു്. തന്റെ പ്രസംഗത്തിൽ ബാൽസാക്കിന്റെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിലെവിടേയും അസാമാന്യമായ മേധാശക്തിയും നിരീക്ഷണപാടവവും ദർശിക്കാമെന്നു ഹ്യൂഗോ പറയുകയുണ്ടായി.

സർ വാൾട്ടർ സ്കോട്ട്, ഫെനിമോർ കൂപ്പർ, മിസ്സസ് റാഡ്ക്ലിഫ് എന്നിവരാണു് സമകാലീനസാഹിത്യകാരന്മാരിൽ ബാൽസാക്കിൽ ഏറ്റവുമധികം സ്വാധീനശക്തി ചെലുത്തിയിട്ടുള്ളതു്. 1834-ൽ ഹ്യൂമൻ കോമഡി എന്ന പേരിൽ ഒരു നോവൽപരമ്പര എഴുതണമെന്നു് അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചു. ആ ഞ്ഞുവിപ്പുവംമുതൽ ലൂയി ഫിലിപ്പിന്റെ ഭരണം അവസാനിക്കുന്നതുവരെയുള്ള ആഞ്ഞുജീവിതത്തിന്റെ ഒരു സൂക്ഷ്മചിത്രം അഥവാ ബാൽസാക്കിന്റെ വാക്കുകളിൽ "The history of the human heart traced thread by thread and social history made in all its parts" ആണു് ഹ്യൂമൻകോമഡി.

സ്വകാര്യജീവിതരംഗങ്ങൾ, പ്രാദേശികജീവിതരംഗങ്ങൾ, പാരീസ്സുജീവിതരംഗങ്ങൾ, രാഷ്ട്രീയജീവിതരംഗങ്ങൾ, സൈനികജീവിതരംഗങ്ങൾ, നാട്ടിൻപുറത്തെ ജീവിതരംഗങ്ങൾ, ദാർശനികപഠനങ്ങൾ, അപഗ്രഥനപഠനങ്ങൾ എന്നീ വിഭാഗങ്ങളിലായി 133 ഉൗക്കൻവോള്യങ്ങളാണ് ഹ്യൂമൻകോമഡിയിൽ ബാൽസാക് വിഭാവന ചെയ്തിരുന്നത്. എന്നാൽ ലക്ഷ്യം പ്രാപിക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ മരണം അദ്ദേഹത്തെ അപഹരിച്ചുകളഞ്ഞു. എങ്കിലും ലോകത്തിൽ മറെറാരാെറ നോവലെഴുത്തുകാരൻപോലും ഇത്ര ഗാംഭീരമായ ഒരു പദ്ധതി വിഭാവന ചെയ്കയോ തൻേറതായി ഇത്ര വിപുലമായ ഒരു ലോകം സൃഷ്ടിക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല. എഴേനി ഗ്രാന്ദെ, ഗോറിയോ, വോത്രേ തുടങ്ങി മിഴിവും പൂർണ്ണതയും തികഞ്ഞ അസംഖ്യം ചിത്രീകരണങ്ങളാണ് ബാൽസാക്കിനെ വിശ്വസാഹിത്യത്തിൽ അനശ്വരനാക്കിയിരിക്കുന്നത്. ബാൽസാക്കിൻെറ സ്ത്രീരൂപങ്ങൾക്കു പ്രത്യേകമായൊരു ഓജസ്സും മിഴിവുമുണ്ട്. ''ഹ്യൂമൻ കോമഡിയുടെ ആണിക്കല്ല സ്ത്രീകളാണ്'' എന്നു ഹെൻറി ജയിംസ് ഒരിക്കൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

തൻെറ നോവലുകളിൽ യാഥാർത്ഥ്യംതന്നെ ചിത്രീകരിക്കണമെന്നു അദ്ദേഹത്തിനു വലിയ നിർബ്ബന്ധമായിരുന്നു. വിക്ടർ ഹ്യൂഗോയുടെ കവിത ബാൽസാക് വളരെയധികം ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നെങ്കിലും ഒരിക്കലദ്ദേഹം പറയുകയുണ്ടായി, ''Victor Hugo is a Titian, painting his frescos on a wall of mud'' എന്നു.

ബാൽസാക്കിൻെറ നോവലുകളിൽ അത്യുത്തമമെന്നു പരക്കേ പരിഗണിക്കപ്പെടുന്നതു് എഴേനി ഗ്രാന്ദേ, കിഴവൻ ഗോറിയോ, കസിൻ ബെറി മുതലായവയാണ്. കിഴവൻ ഗോറിയോ പരിഭാഷപ്പെടുത്തിയശേഷം ഈ നോവൽ ഭാഷാന്തരം ചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞതു് എന്നെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഏറ്റവുമായ

ഒരനുഭവമായിരുന്നു. ബാൽസാക്കിന്റെ അത്യുത്തമങ്ങളെന്നു പരിഗണിക്കപ്പെട്ടപോരുന്ന ഈ നോവലുകൾ തമ്മിൽ പല വ്യത്യാസങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും ഇവതമ്മിലുള്ള സാധർമ്മ്യം വളരെയധികമാണു്. ഇതിൽ ചില കുറവുകളെല്ലാമുണ്ടെങ്കിലും ബാൽസാക്കിന്റെ അസാമാന്യമായ മേധാശക്തിയും നിരീക്ഷണപാടവവും ഇതിൽ വ്യക്തമായി കാണാവുന്നതാണു്.

ഏതാനും വാക്കുകൾകൂടി. വിശ്വസാഹിത്യത്തിൽനിന്നും അവശ്യം മലയാളത്തിൽ വരേണ്ട തലക്കനമുള്ള കൃതികളെക്കുറിച്ചും അവ തർജ്ജമ ചെയ്യുമ്പോൾ പരിഭാഷകൻ സ്വീകരിക്കേണ്ട ഉത്തമമായ സാങ്കേതികരീതിയെക്കുറിച്ചും വിലയേറിയ പല നിർദ്ദേശങ്ങളും തന്നു്, ദുർഘടവും ഇരുളടഞ്ഞതുമായ ആ പന്ഥാവിലൂടെ സഞ്ചരിക്കാൻ സഹായിച്ച പ്രഗത്ഭപണ്ഡിതന്മാരായ പ്രൊഫസർ ജോസഫ് മുണ്ടശ്ശേരി, ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ (മയ്യനാട്ടു്) തുടങ്ങിയ പല സഹൃദയന്മാരോടും എനിക്കു വലിയ കടപ്പാടുണ്ടു്. തിരുവനന്തപുരം യൂണിവേഴ്സിറ്റി കോളേജിലെ ഫ്രഞ്ചുലക്ചറർ, ശ്രീ. എൻ. കെ. പദ്മനാഭനിൽനിന്നും ഈ ഉദ്യമത്തിൽ എനിക്കു വിലയേറിയ പല സഹായങ്ങളും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇവിടെ, ഞാനവരെ കൃതജ്ഞതാപൂർവ്വം സ്മരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം,
26—11—1958.

പരിഭാഷകൻ

എഴേനി ഗ്രാന്തെ

ഒന്നു്

'ബൃഷ്ടാസി'യുടെ മുഖങ്ങൾ

ചില ഉൾനാടൻനഗരങ്ങളിൽ, അങ്ങേയറ്റം ഇരുളടഞ്ഞ ആശ്രമങ്ങളെക്കാളും പരമാവധി വിഷാദജനകമായ നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങളെക്കാളും എറ്റവുമധികം നിരാനന്ദകരമായ മരുപ്പരപ്പിനെക്കാളും കണ്ണുകൾക്കു വിഷമമുണ്ടാക്കുന്ന ചില വീടുകൾ കാണാവുന്നതാണു്. ഒരുപക്ഷേ, അമ്മാതിരി വീടുകളിൽ മേൽപ്പറഞ്ഞ മൂന്നു വസ്തുക്കളുടെയും ഗുണഗണങ്ങളുണ്ടെന്നും വരാം. സന്യാസാശ്രമത്തിന്റെ മൂകതയോടു നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങളുടെ ഭീകരതയും മരുപ്പരപ്പിന്റെ വരണ്ട നിശ്ശൂന്യതയും സമ്മേളിച്ചിരിക്കുന്നു. അവിടെ ജീവന്റെയോ ചലനത്തിന്റെയോ യാതൊരു സൂചനയുമുണ്ടാവില്ല. അപരിചിതനായ ഒരാൾ അവയെ ആർപ്പാപ്പില്ലാത്ത വീടുകളെന്നേ കരുതുകയുള്ളൂ. എന്നാൽ അപരിചിതമായ ഒരു കാലടിയൊച്ച ആരെയെങ്കിലും ജനാലയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു് ആകർഷിക്കാതിരിക്കുകയില്ല. വികാരശൂന്യമായ ഒരു മുഖം പെട്ടെന്നു് അവിടെ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടേക്കും. അശ്രദ്ധവും അക്ഷമവുമായ ഒരു നോട്ടം. ഒരു സന്യാസി ലോകത്തിലേയ്ക്കൊന്നു് എത്തിനോക്കാൻവേണ്ടി ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു കുനിയുന്നതുപോലെത്തന്നെ.

വിഷാദമഗ്നമായ ഈ പ്രത്യേകതകളെല്ലാം കലന്ന ഒരു ഭവനം സാമൂർനഗരത്തിലുണ്ടായിരുന്നു. നഗരത്തിന്റെ പൊക്കം കൂടിയ ഭാഗത്തു്, കോട്ടയിലേയ്ക്കുള്ള കീഴ്ക്കാംതൂക്കായ തെരുവിന്റെ അവസാനത്തിൽ, ഈ വീടു് ഇന്നും കാണാവുന്നതാണു്. ആ തെരുവു് എപ്പോഴും ശാന്തമായിരിക്കും. പൊതുവേ അവിടെ വേനല്ക്കാലങ്ങളിൽ ഉഷ്ണവും ശീതകാലങ്ങളിൽ തണുപ്പും അധികമാണു്. പകൽപോലും ചില ഭാഗങ്ങൾ ഇരുളടഞ്ഞതാണു്. ഇതിനുംപുറമേ, ആ തെരുവു വീതികുറഞ്ഞു വളഞ്ഞ ഒന്നാണു്. അവിടെ ശബ്ദം പ്രതിധ്വനിച്ചിരുന്നതുതന്നെ ഒരു പ്രത്യേകരീതിയിലായിരുന്നു. തെരുവിൽ പാകിയിരുന്ന ആ ഉണങ്ങി, വെടിപ്പുള്ള കല്ലുകളിൽ പതിക്കുന്ന ഓരോ കാലടിയൊച്ചയും അവിടെയെങ്ങും മുഴങ്ങും.

നഗരത്തിൽ ഏറ്റവും പഴക്കമുള്ള ഭാഗമാണിതു്. തൊട്ടുമുകളിൽ കോട്ടമതിലുകൾ ഉയർന്നുനില്ക്കുന്നതു കാണാം. ഇവിടെയുള്ള വീടുകൾക്കു് ഏകദേശം മൂന്നു നൂറ്റാണ്ടുകാലത്തെ പഴക്കമുണ്ടാകും. തടികൊണ്ടുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളവയെങ്കിലും ഇപ്പോഴും അവയ്ക്കു നല്ല ഉറപ്പും ബലവുമുണ്ടു്. ഓരോ വീടിനും അതിന്റേതായ എന്തെങ്കിലുമൊരു പ്രത്യേകത കാണും. അതിനാൽ കലാകാരന്മാർക്കും പുരാതനവസ്തുഗവേഷകർക്കും സാമൂറിലെ ഏറ്റവും ആകർഷകമായ ഭാഗം ഇതാണു്. മിക്കവാറും എല്ലാ വീടുകളുടെയും താഴത്തെ നിലയുടെ മുകളിൽ പുറത്തേയ്ക്കു തള്ളിനില്ക്കുന്ന വമ്പിച്ച തൂലാങ്ങളുടെ അറ്റത്തു ചെയ്തിട്ടുള്ള വികൃതരൂപങ്ങളുടെ നേരെ കൌതുകപൂർവ്വമൊന്നു നോക്കാതെ അതുവഴി കടന്നുപോകാൻതന്നെ വിഷമമായിരുന്നു. ഇവയെ ചിലപ്പോൾ കാലാവസ്ഥയുടെ ആക്രമണത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കാൻവേണ്ടി സ്ലേട്ടുകൾ വെച്ചു മൂടിയിരുന്നു. ഭിത്തികളിൽ അവിടവിടെ പൊട്ടലുകളും കാണാം. ഇതിനെല്ലാം മകുടംചാർത്തുമാറു് അസാധാരണമായി വളഞ്ഞു പഴക്കംകൊണ്ടു കനിഞ്ഞ മേൽക്കൂരയും. മനസ്സിലാ

ക്കാൻ വിഷമമായിരുന്നെങ്കിലും, ആ പഴക്കംകൊണ്ടു കറുത്തുപോയ ജനൽപ്പടികളിൽ അങ്ങിങ്ങായി മനോഹരമായ ചില കൊത്തുവേലകളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ ജനാലകൾക്കരുതന്നെ പാവപ്പെട്ട ചില തൊഴിലാളിസ്ത്രീകൾ വെച്ചിരുന്ന മുവന്ന പൂച്ചട്ടികളുടെ ഭാരം താങ്ങാനുള്ള ഉറപ്പില്ലാത്തതുപോലെ തോന്നി.

ആ തെരുവിൽത്തന്നെ കുറേക്കൂടി മുന്നോട്ടു പോയാൽ, തടിയൻആണികളടിച്ചിട്ടുള്ള വലിയ കതകുകളോടുകൂടിയ നിരവധി പൂമുഖങ്ങൾ കാണാം. അവയിലുണ്ടായിരുന്ന നിഗൂഢാടയാളങ്ങളും ചിത്രലിപികളും കാണുമ്പോൾ പൂർവ്വികന്മാർക്ക് ആ വിഷയത്തിലുണ്ടായിരുന്ന സാമർത്ഥ്യം ഏകദേശം മനസ്സിലാകുന്നതാണ്. അവയുടെ അർത്ഥം ഒരു കാലത്ത് ഓരോ വീട്ടുകാർക്കും സുവിദിതമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇന്ന് അതു തികച്ചും അജ്ഞാതമാണ്. ഭാവിയിൽ ആരും അതു് അറിയുകയുമില്ല. അവിടെ ചിത്രീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പ്രതീകങ്ങളിൽ ഒരു പ്രോട്ടസ്റ്റൻറുവിശ്വാസി തൻെറ ഭക്തി വെളിപ്പെടുത്തുകയോ ഒരു ലീഗുകാരൻ ഹെൻറി നാലാമനെ ശപിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതു് അപൂർവ്വമല്ല. നഗരാധികൃതർ ഇങ്ങനെ തങ്ങളുടെ പ്രതാപവും അന്തസ്സും വെളിപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. അവ മനസ്സിലാക്കാൻ നമുക്കു കഴിവുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, ഫ്രാൻസിൻെറ പൂർവ്വചരിത്രംതന്നെ വ്യക്തമായി ഗ്രഹിക്കാമായിരുന്നു.

തടികൊണ്ടു നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ആ കൊച്ചുവീടുകളുടെ അടുത്തുതന്നെ ബലമേറിയ കല്ലുകളുപയോഗിച്ച്, ഗംഭീരമായ പ്രവേശനമാർഗ്ഗങ്ങളോടുകൂടി ശില്പകലയുടെ സാമർത്ഥ്യവിശേഷങ്ങളെല്ലാം പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ഉത്തുംഗസൌധങ്ങളും കാണാം. ഇപ്പോഴും പ്രസ്തുതപ്രവേശനമാർഗ്ഗങ്ങളുടെ മുകളിൽ, ഉടമസ്ഥൻെറ മുദ്രയുടെ തേഞ്ഞുമാഞ്ഞ ചില അടയാളങ്ങൾ കാണാൻ കഴിയും. 1789-നുശേഷം രാജ്യമാകെ അലയടിച്ച വിപ്ലവച്ചൂടിയിൽ അവയിൽ പലതും നിലംപതിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

ആ തെരുവുകളിൽ നിങ്ങൾക്കു വലിയ കടകളൊന്നും കാണാൻ സാധിക്കുകയില്ല. കൃത്യമായിപ്പറഞ്ഞാൽ കടകളില്ലെന്നു തന്നെ പറയാം. കാരണം, വില്പനച്ചരക്കുകൾ വെച്ചിട്ടുള്ള ഏറ്റവും താഴത്തെ നില പഴയ കാലത്തെ വെറും പണിപ്പുരകൾക്കു തുല്യമായിരുന്നു. മദ്ധ്യശതകപ്രേമികൾക്ക് അവിടെ ഒരു പഴയ ലോകം, പഴയ മട്ടിലുള്ള ലാളിത്യത്തോടുകൂടിത്തന്നെ, കാണാം. ഉയരംകുറഞ്ഞ്, ഇരുളടഞ്ഞു ഗുഹാതുല്യമായ മുറികൾ! അവയ്ക്കു സ്ഥടികജനാലകളോ ഷോകേസുകളോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവയുടെ അകമോ പുറമോ അലങ്കരിക്കുന്നതിനോ ചരക്കുകൾ ആകഷ്കമായി പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതിനോ ആരും ശ്രമിച്ചിരുന്നതുമില്ല. ഇരുമ്പുകമ്പികൾ അടിച്ചിരുന്ന കതകു രണ്ടു ഭാഗമായിരുന്നു. അതിൽ മുകൾഭാഗം, പകൽസമയങ്ങളിൽ, ആ ഗുഹകളിൽ ശുദ്ധവായുവും വെളിച്ചവും പ്രവേശിക്കുന്നതിനായി തുറന്നിട്ടിരുന്നു. താഴത്തെ പകുതിയിൽ ഒരു മണിയും ബന്ധിച്ചിരുന്നു. വാതലൊഴിച്ചുള്ള കടയുടെ മുൻഭാഗം ഏതാണ്ടു കൈമുട്ടോളം ഉയരം വരുന്ന ഭിത്തിയും അവിടെനിന്നു സീലിങ്ങുവരെ എത്തുന്ന ബലമേറിയ ഷട്ടറും ഉൾപ്പെട്ടതായിരുന്നു. ആ ഷട്ടറുകൾ രാത്രികാലങ്ങളിൽ ബലമേറിയ ഇരുമ്പുസാക്ഷകളിട്ടു ബന്ധിച്ചിരുന്നു. പകൽവേളകളിൽ അവ ഉയർത്തിവെയ്ക്കും. സാമാനങ്ങൾ വാങ്ങാൻവരുന്നവർക്ക് അവ പരിശോധിക്കത്തക്കവണ്ണം ചരക്കുകൾ നിരത്തിവെയ്ക്കാവുന്ന ഒരു കൌണ്ടറായും ആ ഭിത്തി ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അവിടെ പ്രദർശിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന മാതൃകകളുടെ എണ്ണം വ്യാപാരത്തിന്റെ സ്വഭാവമനുസരിച്ചു വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരുന്നു. ഉപ്പോ ഉപ്പിട്ട മത്സ്യമോ അടങ്ങിയിരുന്ന ഒന്നോ രണ്ടോ വീപ്പ, രണ്ടോ മൂന്നോ കെട്ട ഉണിയോ കയറോ, തുലാത്തിൽനിന്നു തൂക്കിയിട്ടിരുന്ന കുറച്ചു ചെമ്പുകമ്പി, ഭിത്തികളിൽ എതാനും വീപ്പപ്പട്ടകൾ, ഷെൽഫിൽ കുറെ ജൌളി—തീർന്നു.

നിങ്ങൾ അകത്തേയ്ക്കു പ്രവേശിക്കുക. ഒരു ജോഡി മു-

വന്ന കൈകളും യുവസഹജമായ പ്രസരിപ്പുമുള്ള, കഴുത്തിൽ വെള്ളലേസു മുറിയ, ഒരു കൊച്ചുയുവതി തന്റെ ഉന്നൽസാമഗ്രികൾ താഴെ വെച്ചശേഷം അച്ഛനേയോ അമ്മയേയോ വിളിക്കാൻ അകത്തേയ്ക്കു പോകുന്നു. വേഗംതന്നെ അവർ വന്നു, നിങ്ങൾ തിരഞ്ഞെടുത്ത സാധനം—അതിന്റെ വില രണ്ടു സൂവോ ഇരുപതിനായിരം ഫ്രാങ്കോ ആവട്ടെ—വില്പന നടത്തുന്നു. കച്ചവടത്തിന്റെ രീതിയിൽ വ്യാപാരിയുടെ നമ്മബോധമനുസരിച്ചു വ്യത്യാസങ്ങൾ കണ്ടേയ്ക്കാം. ഒരു വീപ്പപ്പുലകവ്യാപാരി തന്റെ കടയുടെ വാതില്പുലിരുന്നു, ആംഗ്യപ്രകടനങ്ങളോടുകൂടി അയല്പാരനുമായി സംസാരിക്കുകയായിരിക്കും. ഒറ നോട്ടത്തിൽ ആ പഴയ ഷെൽഫുകളിലുള്ള കൂപ്പികളോ ഒന്നോ രണ്ടോ കെട്ട പലകകളോ ഒഴിച്ചു് അയാളുടെ വകയായി ഒന്നുമില്ലെന്നു നിങ്ങൾക്കു തോന്നിയേയ്ക്കാം. എന്നാൽ അയാളുടെ തടിഡിപ്പോയിൽനിന്നു് അഞ്ചോവിലെ എല്ലാ വീപ്പനിർമ്മാതാക്കൾക്കും ആവശ്യമായ പലക നല്പാൻ കഴിയുമെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിശയോക്തിയില്ല. ആ കൊല്ലത്തെ മുന്തിരിവിള നന്നായിരുന്നാൽ എത്ര വീപ്പയ്ക്കു പലക നല്പാൻ തനിക്കു കഴിയുമെന്നു് അയാൾ കൃത്യമായി പറയും. ഏതാനും വെയിലുള്ള ദിവസങ്ങളുണ്ടായാൽ അയാൾ തന്റെ ലാഭം നേടിക്കഴിഞ്ഞു. മഴയുള്ള വേനല്പാലം അയാളെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അപകടകരമാണു്. ഒറദിവസംതന്നെ ഒരു വീപ്പയുടെ വില പതിനൊന്നു ഫ്രാങ്കുവരെ ഉയരുകയോ ആറു ഫ്രാങ്കായി താഴുകയോ ചെയ്യാം.

ടൂറിനിലെപ്പോലെത്തന്നെ ഈ ഡിസ്ട്രിക്ടിലും വ്യാപാരം മുഴുവൻ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതു് അന്തരീക്ഷത്തിലുണ്ടാകുന്ന മാറ്റങ്ങളെയാണു്. ദ്രവുടമകൾ, മുന്തിരിത്തോട്ടക്കാർ, തടിവ്യാപാരികൾ, വീപ്പനിർമ്മാതാക്കൾ, ഹോട്ടല്പാർ എന്നുവേണ്ട, സർവ്വരും സൂര്യന്റെ ഓരോ ഭാവഭേദവും പാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. രാത്രിയിൽ മൂടൽമഞ്ഞുണ്ടായെന്നു രാവിലെ കേട്ടേയ്ക്കുമോയെന്നുള്ള

ചിന്തയിൽ വിറകൊള്ളാതെ അവരിലൊരാൾപോലും ഉറങ്ങാൻ പോകാറില്ല. മഴയല്ല അവരെ ഭയപ്പെടുത്തുന്നതെങ്കിൽ, അതു കാറോ വരൾച്ചയോ ആകാം. മേഘപൂർണ്ണമായ കാലാവസ്ഥയും ചൂടുമാണ് അവർക്കു വേണ്ടതു്. താരതമ്യേന അവിടെ മഴയും മറവും അവരുടെ പ്രത്യേകമായ ആശയങ്ങൾക്കനുസരിച്ചാണുണ്ടാകാറു്.

കാലാവസ്ഥയും മുന്തിരിക്കൃഷിക്കാരും തമ്മിൽ എന്നും അവസാനിക്കാത്ത സമരമാണ്. ഉഷ്ണമാപിനിയിലെ അടയാളമനുസരിച്ചു മുഖങ്ങൾ നീളുകയോ ചുരുങ്ങുകയോ, പ്രകാശിക്കുകയോ മങ്ങുകയോ ചെയ്യുന്നു. ചിലപ്പോൾ നിങ്ങൾ സാമൂറിലെ 'ഹൈസ്ട്രീറ്റി'ൽ നില്ക്കുമ്പോൾ 'ഒന്നാന്തരം കാലാവസ്ഥ'യെന്നോ 'അന്തരീക്ഷം സപ്ഫല്യമായി പൊഴിക്കുന്നു'വെന്നോ ആളുകൾ പറയുന്നതു കേൾക്കാം. മുരുക്കത്തിൽ ഓരോ അവസരത്തിലും വെയിലോ മഴയോ ഉണ്ടാകുന്നതിന്റെ വില അവക്കെല്ലാം കൃത്യമായി അറിയാം.

വേനല്ക്കാലങ്ങളിൽ എല്ലാ ശനിയാഴ്ചയും എത്താണ്ടു പന്ത്രണ്ടുമണി കഴിഞ്ഞാൽ സാമൂറിലെ തെരുവുകളിൽ നിങ്ങൾക്കു് ഒരു പെനിയുടെ വ്യാപാരംപോലും നടത്തുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല. അവിടെ എല്ലാവക്കും ചെറിയതോതിലാണെങ്കിലും തങ്ങളുടെ സ്വന്തം കൃഷിത്തോട്ടവും മുന്തിരിക്കൃഷിയുമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ആഴ്ചയുടെ അവസാനം നാട്ടിൻപുറത്തു കഴിക്കാൻവേണ്ടി അവർ അങ്ങോട്ടു പോയിരിക്കുകയാണു്. സ്വന്തം കാര്യംപോലെ ഓരോരുത്തക്കും ഇതെല്ലാം കൃത്യമായി അറിയാവുന്നതുകൊണ്ടു് ആ നല്ലയാളുകൾക്കു പന്ത്രണ്ടിൽ പത്തുമണിക്കുറും, കുറിപ്പുകളെടുത്തും വെടിപറഞ്ഞും അയൽവക്കത്തെ കാര്യങ്ങളിലെത്തിനോക്കിയും ഉല്ലാസകരങ്ങളായ കൊച്ചുപാട്ടികളായി മേളമായി കഴിയാൻ സാധിക്കുന്നു. അയല്ക്കാരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽപ്പെടാതെ അവി

ടെ ആക്കെങ്കിലും എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുവാൻ കഴിയുമോയെന്നു സംശയമാണു്.

ആ വീടുകൾ കടക്കാനാവാത്തതും ഇരുൾ നിറഞ്ഞതും മൂകവുമായി തോന്നിയേയ്ക്കാമെങ്കിലും അവയിൽ യാതൊരു നിഗൂഢതകളുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ നല്ല മനുഷ്യർ തങ്ങളുടെ ജീവിതത്തിലധികം സമയവും വെളിയിലായിരിക്കും കഴിക്കുന്നതു്. ആ വീട്ടുപടികളിലിരുന്നു് അയല്ക്കാരുമായി വെടിപറയുന്നതു് എതുതെരുവിൽ നോക്കിയാലും കാണാം. അവരുടെ പ്രാതലും മുത്താഴവും അവിടെവെച്ചുതന്നെ. കുടുംബവഴക്കുകളുണ്ടായാൽ അതുതീക്കുന്നതും അവിടെവെച്ചുതന്നെയായിരിക്കും. ഇങ്ങനെയുള്ള ഒരു പ്രദേശത്തെത്തുന്ന ഒരപരിചിതനും അവരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽപ്പെടാതെ കടന്നുപോവുക സാധ്യമല്ലല്ലോ.

പ്രഭുജനങ്ങൾ താമസിച്ചിരുന്ന വീടുകളെല്ലാം തെരുവിന്റെ മൂകഭാഗത്തായിട്ടാണു്. ഇവയിലൊന്നിലാണു് ഈ കഥയിൽ വിവരിക്കപ്പെടുന്ന സംഭവങ്ങൾ നടന്നതു്. മുമ്പു പ്രസ്താവിച്ചതുപോലെ വിഷാദമൂകമായ ഒരു ഭവനം! കഴിഞ്ഞുപോയ കാലത്തിന്റെ ഒരു സംപൂജ്യാവശിഷ്ടം! ആധുനികഫ്രാൻസ് ഓരോ ദിവസവും അകന്നകന്നു പോകുന്ന, പ്രാചീനവും ലളിതവുമായിരുന്ന, ഒരു ലോകത്തിലെ സ്ത്രീപുരുഷന്മാക്കുവേണ്ടി നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ഒരു ഭവനം. ഓരോ വളവും പൂർവ്വകാലസ്മരണകളെ ഉണർത്തുന്ന ആ തെരുവിലൂടെ നിങ്ങൾ കുറെ ദൂരം പോയിക്കഴിയുമ്പോൾ, ഒരു ഗോവു വളരെ അവ്യക്തമായിമാത്രം കാണാവുന്ന ഇരുളടഞ്ഞ ഒരു വളവിൽ എത്തുന്നു. അതാണു് 'എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ മന്ദിരം.' ഈ മൂന്നുവാക്കുകൾ ആ നാട്ടുകാരനായ ഒരാളുടെ മനസ്സിൽ പല ചിന്തകളും ഉദിപ്പിച്ചേയ്ക്കാമെങ്കിലും അതിന്റെ ഉടമസ്ഥന്റെ—എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ—ഒരു ചെറിയ ചരിത്രം അറിയാതെ അപരിചിതക്കു വിശദമായ ഒരു രൂപം ലഭിക്കുകയില്ല.

സാമൂറിലെ ബഹുമാന്യവ്യക്തികളിലൊരാളാണ് എം. ഗ്രാന്ദെ. കുറച്ചുനാളെങ്കിലും ആ കൊച്ചുനഗരത്തിൽ താമസിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഒരപരിചിതനു് അതിന്റെ കാരണങ്ങളും ഫലവും വ്യക്തമായി കണക്കാക്കുവാൻ കഴിയുകയില്ല. പഴയ കാലങ്ങൾ ഓർമ്മിക്കുവാൻ കഴിയുകയും എം. ഗ്രാന്ദെയെ 'നല്ലവനായ ഗ്രാന്ദെ' എന്നു വിളിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്ന ചില വൃദ്ധന്മാർ ഇപ്പോഴും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടു്. പക്ഷേ അവർ വളരെ ചുരുക്കമായിരുന്നു. ചരിതഗതിയിൽ അവർ അപ്രത്യക്ഷരാകുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

1789-ൽ ഗ്രാന്ദെ നല്ല ഒരു വീപ്പനിർമ്മാതാവായിരുന്നു; എഴുതാനും വായിക്കാനും കണക്കെഴുതാനും അറിയാവുന്ന ഒരു നല്ല ബിസിനസ്സുകാരൻ. ഫ്രഞ്ചുറിപ്പബ്ലിക്കു് സാമൂർ ഡിസ്ട്രിക്ടിലെ പള്ളിവക ഭൂമികൾ പിടിച്ചെടുത്തശേഷം അവ ലേലത്തിൽ വില്ക്കാനാരംഭിച്ചു. അന്നു് ആ നാല്പതുകാരനായ ഗ്രാന്ദെ, ധനികനായ ഒരു തടിവ്യാപാരിയുടെ മകളെ വിവാഹം ചെയ്തേയുള്ളൂ. ഭാര്യയുടെ സ്ത്രീധനവും തന്റെ സമ്പാദ്യവുമൊപ്പിച്ചപ്പോൾ നല്ലൊരു തുക കൈവശമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, മേൻഷ്യേ ഗ്രാന്ദെ, ഡിസ്ട്രിക്ടു് ബ്യൂറോയിൽ ആ ലേലം നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന മനുഷ്യനെ സമീപിച്ചു. ചുരുക്കത്തിൽ, അയാൾ സ്വീകരിച്ച മാർഗ്ഗം എന്തുതന്നെയായാലും, സമീപപ്രദേശത്തുണ്ടായിരുന്ന കുറെ ഒന്നാംതരം മുന്തിരിത്തോട്ടങ്ങളുടെയും ഒരു പഴയ ആശ്രമത്തിന്റെയും എതാനും ചെറുതോട്ടങ്ങളുടെയും നിയമാനുസൃതമായ ഉടമാവകാശം അയാളിൽ നിക്ഷിപ്തമായി.

സാമൂറിലെ ജനങ്ങൾക്കു വിപ്ലവത്തോടു യാതൊരു അനുഭാവവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും അവരെല്ലാം നല്ലവനായ ഗ്രാന്ദെയെ ധൈര്യവാൻ, റിപ്പബ്ലിക്കൻ, ദേശാഭിമാനി, പുരോഗമനചിന്തകൻ എന്നുവേണ്ട; പലവിധത്തിൽ കരുതിപ്പോന്നു. എന്നാൽ ഗ്രാന്ദെയുടെ ചിന്ത മുഴുവൻ തന്റെ മുന്തിരിച്ചെടിക

ളെക്കുറിച്ചു മാത്രമായിരുന്നു. ക്രമേണ, അയാൾ ആ ഡിസ്ട്രിക്ടിലെ ഭരണസമിതിയിലേയ്ക്കു തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുകയും, രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിലും വ്യാപാരവിഷയങ്ങളിലും തന്റെ സമാധാനപരമായ സ്വാധീനശക്തി ചെലുത്തുവാനാരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നാണയാൾ പഴയ രാജകീയകക്ഷിയുമായി സൌഹാർദ്ദം സ്ഥാപിക്കുകയും അവരുടെ സ്വത്തുക്കൾ ലേലം ചെയ്യുന്നതു തടയുവാൻ തന്റെ സ്വാധീനശക്തി പ്രയോഗിക്കുകയും ചെയ്തതു്. കച്ചവടക്കാര്യത്തിൽ അയാൾ റിപ്പബ്ലിക്കൻസേനയ്ക്കു രണ്ടായിരം വീപ്പ വെള്ളവൈൻ നല്കാമെന്നേല്ക്കുകയും അതിന്റെ വില സമീപത്തുണ്ടായിരുന്ന ഒരു കന്യകാമഠത്തിന്റെ വകയായ ഫലസമൃദ്ധമായ കുറേയേറെ മൈതാനഭൂമിയായി വാങ്ങാമെന്നു സമ്മതിക്കുകയും ചെയ്തു. അധികാരികൾ കന്യാസ്ത്രീകളുടെ ഭൂമികളിൽ ഒട്ടുവിലാണു് കൈ വെച്ചതു്.

കോൺസലേറിന്റെ കാലത്തു 'മാസ്സർ' ഗ്രാന്തെ മേയറാവുകയും ആ ഉദ്യോഗം വളരെ കൗതുകത്തോടെ കൈകാര്യം ചെയ്തു തന്റെ സമ്പത്തു വളരെ വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. കാലം മാറി; സാമ്രാജ്യതല്പം സംസ്ഥാപിതമായി. അദ്ദേഹം എം. ഗ്രാന്തെയായി മാറി. എങ്കിലും ആളുകൾ അയാളെ ഒരു ചുവപ്പുറിപ്പബ്ലിക്കനായിത്തന്നെ കരുതി. നെപ്പോളിയനു റിപ്പബ്ലിക്കൻ കക്ഷിക്കാരോടു വിരോധമായിരുന്നതിനാൽ ഗ്രാന്തെ, മേയർപദവിയിൽനിന്നു ബഹിഷ്കൃതനായി. അയാൾക്കു പകരം അഭിജാതനും സാമ്രാജ്യത്തിലെ പ്രഭുവാകാൻ സാധ്യതയുള്ളവനുമായ ഒരു വലിയ ഭൂവുടമ മേയറായി നിയമിക്കപ്പെട്ടു. എന്നാൽ എം. ഗ്രാന്തെയ്ക്കു് ഇക്കാര്യത്തിൽ ലേശവും പരാതിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. തന്റെ ഉദ്യോഗകാലത്തു നഗരത്തിന്റെ താല്പര്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം വളരെയേറെ പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടു്. തന്റെ വസ്തുക്കളിൽക്കൂടി കടന്നുപോകുന്നവയാണെങ്കിലും ഒന്നാന്തരം റോഡുകൾ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടു. തന്റെ വീടിനും വസ്തുക്കൾക്കും വളരെ കുറഞ്ഞതോതിൽ

വില കണക്കാക്കിയതിനാൽ രാജഭോഗവും കൂട്ടുതലൊന്നും കൊടുക്കേണ്ടിവന്നില്ല. പിന്നീടദ്ദേഹം തന്റെ മുഴുവൻ ശ്രദ്ധയും മുന്തിരിക്കൃഷിയിൽത്തന്നെ പതിപ്പിച്ചു. തൽഫലമായി ഗ്രാന്ദെയുടെ തോട്ടം ഒന്നാന്തരം വീഞ്ഞുലഭിക്കുന്ന ഒന്നാന്തരം തോട്ടങ്ങളിലൊന്നായി മാറി. 1806-ൽ 'ലീജിയൻ ഓഫ് ഓണറും' ലഭിച്ചു.

അന്നു് എം. ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് അമ്പത്തേഴുവയസ്സും അയാളുടെ ഭാര്യയ്ക്കു മുപ്പത്തിയാറുവയസ്സും അവരുടെ ഏകസന്താനമായിരുന്ന ഒരു പെൺകിടാവിനു പത്തുവയസ്സും പ്രായമാണു്. അന്നു് ഉദ്യോഗം നഷ്ടപ്പെട്ടെങ്കിലും മറ്റു വിധത്തിൽ ഈശ്വരൻ അയാളെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. അക്കൊല്ലം ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു മൂന്നു് അവകാശങ്ങളാണു് ലഭിച്ചതു്. അവയുടെ മൊത്തം വില എന്തുവരുമെന്നു വ്യക്തമായ അറിവുകളില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ഊഹാപോഹങ്ങളിൽ മുഴുകാനേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ. മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ മാതാവായ മാഡം ദെ ലാ ഗെറ്റദീനിയർ മരിച്ചപ്പോഴാണു് ഒന്നാമത്തെ അവകാശം ലഭിച്ചതു്. അവർ ബർത്ത്ലേമ്യർ കുടുംബത്തിലെ അവകാശിനിയായിരുന്നു. താമസിയാതെ അവരുടെ പിതാവായ എം. ദെ ലാ ബർത്ത്ലേമ്യറും മരിച്ചു. മൂന്നാമത്തേതു് എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ മാതൃപക്ഷത്തെ മാതാമഹിയായ മാഡം ഴാതിയേയായിരുന്നു. കിഴവൻ ബർത്ത്ലേമ്യർ ഏതെങ്കിലും സംരംഭത്തിൽ പണം നിക്ഷേപിക്കുന്നതിനെ "പണം വലിച്ചെറിയുക" എന്നാണു് പറഞ്ഞിരുന്നതും. വൃദ്ധനു തന്റെ സ്വപ്നക്കൂമ്പാരങ്ങൾ നോക്കിനില്ക്കുന്നതുകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്ന സംതൃപ്തി, അതിൽനിന്നും ലഭിക്കുന്ന ഏതു നിരക്കിലുള്ള പലിശയേക്കാളും അധികമായിരുന്നു. അതിനാൽ അയാളുടെ സമ്പാദ്യത്തെക്കുറിച്ചു ജനങ്ങൾക്കു് 'ഒഴുക്കൻ'കണക്കുകൾമാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഈ അവകാശങ്ങൾ ലഭിച്ചതോടുകൂടി സമതുലനത്തിനുവേണ്ടി വാദിക്കുന്ന ഏതൊരു ഭ്രാന്തനും തുടച്ചുകളയാൻ കഴിയാത്ത പുതിയ ഒരു പദവി എം. ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു ലഭിച്ചു—ആ സമീപപ്രദേശങ്ങളിലുള്ള മറ്റാരേക്കാളും കൂടുതൽ നികുതികൊടുത്തിരുന്നതു് അയാളായിരുന്നു.

ഈ കാലത്തു ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു നൂറ്റേക്കർ മന്തിരിത്തോട്ടമുണ്ടായിരുന്നു. നല്ല വിളവുള്ള കാലങ്ങളിൽ അതിൽനിന്നു് എഴുനൂറായിരം-എണ്ണായിരം വീപ്പ വീഞ്ഞു ലഭിക്കും. ഇതിനുപുറമേ, കിഴവനെറ വകയായി പതിമൂന്നു ചെറിയ തോട്ടങ്ങളും ഒരു പഴയ ആശ്രമവും നൂറോറി ഇരുപത്തേഴേക്കർ മേച്ചിൽസ്ഥലങ്ങളുമുണ്ടു്. പ്രാസ്തുതമേച്ചിൽഭൂമിയിൽ 1793-ൽ നട്ട മൂവായിരം പോപ്ലാർമരങ്ങൾ ഓരോ വർഷവും വളർന്നു വളർന്നു വരുന്നു. ഒടുവിലായി, അയാൾ താമസിച്ചിരുന്ന മാളികയും.

ഇങ്ങനെ വർഷംതോറും ഗ്രാന്ദെയുടെ സമ്പത്തുക്കൾ വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അയാളുടെ മൂലധനത്തെക്കുറിച്ചുതന്നെ ഏതെങ്കിലുമൊന്നൂഹിക്കാൻ അവിടെ രണ്ടോളികൾക്കേ കഴിയൂ. അതിലൊന്നു ഗ്രാന്ദെ പുതുതായി ഏതെങ്കിലും കാര്യത്തിലേർപ്പെടുമ്പോൾ അതിൻെറ നടപടികൾ നടത്തിയിരുന്ന എം. ക്രൂഷൊയെന്ന നോട്ടറിയാണു്. അപരൻ, പൊതുജനങ്ങളുടെ ശ്രദ്ധയിൽ പെടാതെ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു പല ഉപകാരങ്ങളും ചെയ്തിട്ടുള്ള നഗരത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ബാങ്കറായിരുന്ന എം. ഷെഗ്രാസ്സെയാണു്. വ്യാപകമായ ബിസിനസ്സിടപാടുകൾ നടത്തിയിട്ടുള്ള ഇമ്മാതിരി കാര്യങ്ങൾ സാധാരണനിലയിൽ വളരെ രഹസ്യമായി സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടുപോന്നിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ കരുതലുകളൊന്നും അവരിരുവരും ഗ്രാന്ദെയോടു ബഹുമാനപൂർവ്വം സംസാരിക്കുന്നതിനെയോ, അതു കാണുന്ന നിരീക്ഷകർ അവരുടേതായ നിഗമനങ്ങളിലെത്തിച്ചേരുന്നതിനെയോ തടഞ്ഞില്ല. ഈ സഹകരണം അവരിൽനിന്നു ലഭിക്കണമെങ്കിൽ, ആ മുൻമേയർ തീച്ചയായും അസാമാന്യധനികനായിരുന്നിരിക്കണം.

ഗൂഢമായ ഒരറയിൽ ഗ്രാന്ദെ ഒരു വലിയ സമ്പൽസ്നാണയക്കൂമ്പാരം സംഭരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും എല്ലാ രാത്രികളിലും അയാൾ അതിൽ നോക്കി ആനന്ദിക്കാറുണ്ടെന്നും സാമൂറിൽ ഒരു ജനസംസാരമുണ്ടു്. അയാളെക്കൂടാതെ സാമൂറിൽ വേറെയും പണക്കൊതിയ

ന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. സഹാനുഭൂതിയുള്ള നിരീക്ഷകർ ഗ്രാന്ദെയുടെ കണ്ണുകളിൽ നോക്കിയപ്പോൾ ആ സംസാരം സത്യമാണെന്നു് അവക്കു ബോധ്യമായി. അവിടെ അവ കണ്ടാനന്ദിച്ചിരുന്ന ലോഹത്തിന്റെ തിളക്കം കാണാമായിരുന്നുപോലും! ഇതിനുപുറമേ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനിർവചനീയങ്ങളായ ചില ചെറിയചെറിയ സ്വഭാവങ്ങൾ, ആരുമറിയാത്ത ചില ചലനങ്ങൾ, അത്യാഗ്രഹത്തിന്റെ നേരിയ ചില ബാഹിസ്ഫുരണങ്ങൾ മുതലായവയും സഹാരാധകരുടെ സൂക്ഷ്മദൃഷ്ടിയിൽ പെടാതെയിരുന്നില്ല. അമിതനിരക്കിനു പണം കടംകൊടുക്കുന്ന മനുഷ്യന്റെ കണ്ണുകളിൽ ഒരു കുറുക്കന്റെ നോട്ടം സ്വാഭാവികമാണു്. അവ ക്രമേണ ഒരു മൂതുകളിക്കാരന്റെയോ ഭോഗാസക്തന്റെയോ രാജഭൃത്യന്റെയോ പോലെ മുരുങ്ങി ഒരു നിശ്ചിതരൂപം കൈക്കൊള്ളുന്നു. അവ വായിക്കാൻ കഴിയുന്നവക്കു് ഒരു സാങ്കേതികഭാഷയോ തങ്ങളുടെ വികാരങ്ങൾ പ്രത്യക്ഷമാക്കാൻ ഒരു നിഗൂഢസഖ്യമോ ഉണ്ടെന്നു തീർത്തുപറയാം.

ഇക്കാലയളവിനുള്ളിൽ ഒരു മനുഷ്യനുപോലും കാൽക്കാശിനു കടപ്പെട്ടിട്ടില്ലാത്ത ഒരാൾക്കു ന്യായമായി ലഭിക്കേണ്ട ആദരപൂർവ്വമായ ബഹുമാനം ഗ്രാന്ദെ മുറുപാട്ടമുള്ളവരിൽ ജനിപ്പിച്ചിരുന്നു. എപ്പോഴാണു് അഞ്ഞൂറു വീപ്പകൾ വിളവെടുപ്പിനുപകരിക്കുന്നതു്, എപ്പോഴാണു് ആയിരം തയാറായിരിക്കേണ്ടതു് എന്നെല്ലാം ഒരു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രജ്ഞന്റെ ഉറപ്പോടെ മൻക്കൂട്ടി അറിഞ്ഞിരുന്ന വിദഗ്ധനായ ഒരു വീപ്പനിർമ്മാതാവിനും മുന്തിരിക്കൃഷിക്കാരനും ന്യായമായി ലഭിക്കേണ്ട ബഹുമതി! വീപ്പകൾ സ്റ്റോക്കുചെയ്തു് ഒരിക്കലും നഷ്ടംപറഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത മനുഷ്യൻ! തന്റെ വിളവു മുഴുവൻ അറയിൽത്തന്നെ ശേഖരിച്ചുവെച്ചു്, തക്ക സമയം വരുമ്പോൾ വിറ്റു മറ്റുള്ളവരേക്കാൾ ഇരട്ടി തുക വാങ്ങിയിരുന്ന ഒരു മനുഷ്യൻ! 1811-ൽ തക്കസമയം വന്നപ്പോൾ അയാൾക്കു വീഞ്ഞു വിറ്റു കിട്ടിയതു് 2.4 ലക്ഷം ലി-വരെ ആയിരുന്നു.

ധനപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ ഗ്രാന്ദെയിൽ ഒരു ബംഗാൾ കടുവായുടെയും ഒരു പെരുമ്പാമ്പിന്റെയും സ്വഭാവങ്ങളടങ്ങിയിരുന്നു. അയാൾ പതുങ്ങിക്കിടന്നു തന്റെ ഇരയെ സൂക്ഷിക്കുകയും തക്ക സമയമാകുമ്പോൾ ഉന്നം തെറ്റാതെ അതിന്മേൽ ചാടിവീഴുകയും ചെയ്യും. ഒരു പെരുമ്പാമ്പിനെപ്പോലെ അയാൾ അലസമായിരിക്കുന്ന സമയവുമുണ്ട്. ആ പാമ്പിനെപ്പോലെതന്നെ അയാൾ തന്റേതായ സമയവും കാലവും കാത്തിരിക്കും.

ആ മനുഷ്യൻ കടന്നുപോകുമ്പോൾ ഭയവും ബഹുമാനവും കലർന്ന ഒരു പ്രത്യേകവികാരമുണ്ടാകാത്ത ആളുകൾ ചുരുക്കമായിരുന്നു. ആ കടുവായുടെ പിടി ഉരുക്കുപോലെയായിരുന്നു. അയാളുടെ നഖങ്ങൾക്കു മൂച്ചയും വേഗതയുമേറും. അവ അനുഭവപ്പെടാത്തവരായി സാമൂറിൽ ആരെങ്കിലുമുണ്ടായിരുന്നോയെന്നു സംശയമാണ്. ഉദാഹരണമായി, അയാൾ കണ്ണുവെച്ചിരുന്ന ഒരു ഉണ്ടുട്ടമി വാങ്ങാനാഗ്രഹിക്കുന്ന മറ്റൊരാളിനു കുറെ പണത്തിന്റെ പോരായ്മയുണ്ട്. എം. ക്രൂഷോ അയാൾക്കു പതിനൊന്നു ശതമാനം നിരക്കിൽ പണം കണ്ടുപിടിച്ചുകൊടുക്കും. വേറൊരാൾക്ക് ഒരു ബില്ലു ഡിസ്കൗണ്ടു ചെയ്യാനുണ്ട്; എം. ദഗ്രാസ്സ് കാര്യം സാധിച്ചുകൊടുക്കും; പക്ഷേ, അതു് ആളിനെ തകർക്കുന്ന ഒരു നിരക്കിലായിരിക്കും.

നഗരത്തിലെ വർത്തമാനങ്ങളിൽ ഗ്രാന്ദെയുടെ പേർ വരാത്ത ദിവസങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ ചുരുക്കമായിരിക്കും. അയാളുടെ സമ്പത്തിൽ ദേശാഭിമാനപരമായ അഭിമാനം ഉൾക്കൊണ്ടിരുന്ന ചിലയാളുകളും അവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. പല സത്രമുടമസ്ഥന്മാരും വ്യാപാരികളും പലപ്പോഴും അപരിചിതരോട് ഇങ്ങനെ പറയാറുണ്ട്: "ഇവിടെ ഞങ്ങൾക്കു രണ്ടോ മൂന്നോ കോടീശ്വരന്മാരുണ്ട്. എന്നാൽ എം. ഗ്രാന്ദെയെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം തന്റെ സ്വത്തു് എത്രയുണ്ടെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനുതന്നെ നിശ്ചയമില്ല."

1816-ൽ സൗമൂറിലെ വിദഗ്ധന്മാരായ നോട്ടക്കാർ ആ വീപ്പനിർമ്മാതാവിന്റെ ദ്രസ്പത്തുക്കൾക്കുതന്നെ നാല്പതു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കാണ് വിലയിരുത്തിയതു്. 1793-നും 1817-നും മദ്ധ്യേ തന്റെ ദ്രസ്പത്തുക്കളിൽനിന്നു് അയാൾക്കു ശരാശരി ഒരു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു വാർഷികവരുമാനമുണ്ടാകുമെന്നാണ് അവർ കരുതുന്നതു്. കൈവശമുള്ള പണവും ഭൂമിയുടെ വിലയിൽ ഒട്ടും കുറയുകയില്ല. അതിനാൽ കളികർക്കിടയിലോ വൈനിന്റെ വിലയെക്കുറിച്ചു സംഭാഷണം നടത്തുമ്പോഴോ ആരെങ്കിലും ഗ്രാന്ദെയുടെ പേരുച്ചരിച്ചാൽ മറുള്ളവർ പറയും: "ആരെക്കുറിച്ചാണ് നിങ്ങൾ പറയുന്നതു്? കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെയോ? അയാൾക്കു് അമ്പതോ അറുപതോ ലക്ഷത്തിന്റെ വകയുണ്ടാകണം. സംശയമൊന്നുമില്ല."

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ നിങ്ങൾ എന്നെക്കാൾ ബുദ്ധിമാനാണല്ലോ. അയാളുടെ സ്വത്തിന്റെ കണക്കു കണ്ടുപിടിക്കാൻ എനിക്കിതുവരെ സാധിച്ചിട്ടില്ല." ആ വത്തമാനം എം. ക്രൂഷൊയോ എം. ദഗ്രാസ്സോ കേൾക്കാനിടവന്നാൽ അവർ പറയും.

പാരീസിൽനിന്നെത്തുന്ന ആരെങ്കിലും *റോത്സ് ചൈൽഡിന്റെയോ ലാഫിറിയുടെയോ കാര്യം പറയുന്നതു കേൾക്കാനിടവന്നാൽ സൗമൂറിലെ നല്ലവരായ ആളുകൾ ചോദിക്കും, അവരും എം. ഗ്രാന്ദെയെപ്പോലെ ധനികരാണോയെന്നു്. സഹതാപസൂചകമായ ഒരു മന്ദഹാസത്തോടെ ആ പാരീസുകാരൻ അനുകൂലാർത്ഥത്തിൽ മറുപടി പറയുകയാണെങ്കിൽ, അതിൽ വിശ്വാസം വരാത്തതുപോലെ അവർ പരസ്പരം നോക്കി തലകുലുക്കികളയും. അയാളുടെ ഈ സമ്പത്തു് ഒരു സ്വപ്നവസ്തുപോലെയായിരുന്നു. അതു് ഉടമസ്ഥനേയും അയാളുടെ ചെയ്തികളേയും ആവരണംചെയ്തു. ഒരു കാലത്തു് അയാളുടെ ജീവിതരീതിയിലെ ചില കിറുക്കുകൾ ജനങ്ങളെ ചിരിപ്പിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ, ക്ര

---

* യൂറോപ്പിലെ ഏറ്റവും വലിയ ബാങ്കിംഗ് സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഉടമസ്ഥർ.

മേണ ആ പരിഹാസവും ചിരിയും കെട്ടടങ്ങി; ഗ്രാന്ദെ തന്റെ വഴിക്കു മുമ്പോട്ടു പോവുകയും ചെയ്തു. ഒടുവിൽ അയാൾ ചെയ്യുന്നതെന്തായാലും അതൊരു മുൻനടപ്പാകയും അയാൾ എത്ര നിസ്സാരകാര്യം പറഞ്ഞാലും അതിനു വില കല്പിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഒരു പ്രകൃതിനിരീക്ഷകൻ അസുലഭമായ ഒരു ജന്തുവിന്റെ സ്വഭാവവിശേഷങ്ങൾ പഠിക്കുന്ന തീക്ഷ്ണതയോടെ അയാളുടെ വാക്കുകളും ഭാവവും ശ്രദ്ധിക്കപ്പെട്ടുപോന്നു. ഇവയിലെല്ലാം അന്തർലീനമായിരുന്ന അസാധാരണമായ ബുദ്ധിശക്തിയും മൌനവും മനസ്സിലാക്കുന്നതിൽ ആരും പരാജയപ്പെട്ടില്ല.

"ഓ, കഠിനമായ തണുപ്പുകാലമാണു് വരാൻ പോകുന്നതു്." അവർ പറയും: "കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ തന്റെ കമ്പിളിക്കുപ്പായം ധരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇനി മുന്തിരിങ്ങ ശേഖരിക്കാം." അല്ലെങ്കിൽ "നല്ലവനായ ഗ്രാന്ദെ വളരെയേറെ വീപ്പപ്പുലക ശേഖരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇക്കൊല്ലം ധാരാളം വൈനുണ്ടാകുമെന്നു തീച്ചയെന്നെ."

ഗ്രാന്ദെ ഒരിക്കലും വീട്ടിലേയ്ക്കു വില കൊടുത്തു് അപ്പമോ ഇറച്ചിയോ വാങ്ങിയിരുന്നില്ല. പാട്ടത്തിലൊരു ഭാഗം സാമാനങ്ങളായിട്ടാണു് പിരിച്ചിരുന്നതു്. ഓരോ ആഴ്ചയിലും വീട്ടാവശ്യങ്ങൾക്കു വേണ്ടിയിരുന്ന കോഴി, മുട്ട, ഗോതമ്പു മുതലായവയെല്ലാം പാട്ടക്കാർ കൊണ്ടുവരും. ഇതിനുപുറമേ, അയാൾക്കു സ്വന്തമായി ഒരു മില്ലും ഉണ്ടായിരുന്നു. മില്ലുകാരൻ വാടകയ്ക്കുപുറമേ, അവിടെനിന്നു ധാന്യം കൊണ്ടുപോയി പകരം തവിടും മാവും നൽകുകയായിരുന്നു പതിവു്. അവരുടെ വേലക്കാരിയായ 'തടിച്ചി' നാന ഇപ്പോൾ പഴയപടി ചെറുപ്പമല്ലെങ്കിലും ശനിയാഴ്ചതോറും രാവിലെ ഒരാഴ്ചത്തേയ്ക്കാവശ്യമുള്ള അപ്പം മുഴുവനുമുണ്ടാക്കും. പച്ചക്കറികൾ വളത്തിയിരുന്ന പാട്ടക്കാർ, അവയാണു് പാട്ടമായി കൊടുത്തിരുന്നതു്. പഴങ്ങൾക്കാണെങ്കിൽ യാ

തൊരു പഞ്ഞവുമില്ല. അതിൽ വളരെയധികം ചന്തയിൽ വിറ്റഴിച്ചിരുന്നു. വിറകുകൾ പഴയ വേലിയിൽനിന്നോ പാടത്തിനരികിൽ വളർത്തിയിരുന്ന മരങ്ങളിൽനിന്നോ ശേഖരിക്കും. പാട്ടക്കാർ മരങ്ങൾ വെട്ടിമുറിച്ചു വിറകാക്കി വീട്ടിലെത്തിച്ചുകൊടുക്കും—പ്രതിഫലമായി നന്ദിയും. അതുകൊണ്ടു പണം ചെലവാക്കാനുള്ള അവസരംതന്നെ കിഴവനു വളരെ ദുർല്ലഭമായേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. 'കുറുബാന'യപ്പത്തിനും, പള്ളിയിൽ തന്റെ ഭാര്യയ്ക്കും മകൾക്കും ഇരിക്കുവാനുള്ള സീറ്റിനും, അവരുടെ ഉടുപ്പുകൾക്കും വേണ്ടിവരുന്ന ചെലവു്, നാനയുടെ കൂലി, അടുക്കളച്ചെലവുകൾ മുതലായവ മാത്രമായിരുന്ന അയാളുടെ പ്രധാനപ്പെട്ട ചെലവിനങ്ങൾ. ഗ്രാന്ദെ ഈയിടെ അടുത്തുതന്നെയുള്ള അറുനൂറു് ഏക്കർ വനം വിലയ്ക്കു വാങ്ങി. അതു നേരിട്ടുനോക്ഷിക്കാൻ വിഷമമായതുകൊണ്ടു് അയല്പക്കാരനായ ഒരു തോട്ടക്കാരനെ അതിനു ചുമതലപ്പെടുത്തി. അതിന്റെ ശേഷം കൂടെക്കൂടെ ഗ്രാന്ദെയുടെ ഭക്ഷണമേശയിൽ നായാട്ടുമാംസം പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടുതുടങ്ങി.

കിഴവന്റെ നടപടികൾ തികച്ചും ഗ്രാമ്യമായിരുന്നു. അധികം സംസാരിക്കയില്ല. തനിക്കു പറയാനുള്ളതു മുരുങ്ങിയ വാചകങ്ങളിൽ പതുങ്ങിയ സ്വരത്തിൽ വെളിപ്പെടുത്തും. വിപ്ലവത്തിന്റെ കാലംമുതൽ (അന്നുമുതലാണു് അയാൾ പൊതുജനശ്രദ്ധയിൽ പെട്ടുതുടങ്ങിയതു്) അയാൾ ഏതെങ്കിലും ചച്ചകളിൽ പങ്കെടുക്കുകയോ യോഗത്തിൽ സംസാരിക്കുകയോ ചെയ്തുതുടങ്ങിയാൽ വിക്കുവരിക ഒരു പതിവായിത്തുടങ്ങി. ഇതിനുംപുറമേ, അയാൾക്കു വേറെയും ചില പ്രത്യേകതകളുണ്ടായിരുന്നു. താരതമ്യേന അവ്യക്തമായ ഒരു വാക്പ്രവാഹത്തിൽ തന്റെ ആശയങ്ങൾ മുക്കിക്കളയുന്നതും അയാളുടെ ഒരു പതിവായിരുന്നു. യുക്തിപൂർവ്വം സംസാരിക്കുന്നതിനു് അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്ന കഴിവില്ലായ്മയുടെ കാരണം വിദ്യാഭ്യാസക്കുറവുതന്നെയായിരുന്നു. വിക്കു്, അവ്യക്തത മുതലായ മറ്റു നാട്യങ്ങളുടെയും കാരണം കഥാ

ഗതിയിൽ വ്യക്തമാകുന്നതാണു്. ഏതവസരത്തിലും ഏതു ദുർഘടപ്രശ്നങ്ങളിലും—ഗാഹികമായാലും സാമ്പത്തികമായാലും—ഉപയോഗപ്പെടുത്താവുന്ന നാലു പദസമൂഹങ്ങൾ എപ്പോഴും അയാളുടെ നാവിൻതുമ്പിലുണ്ടായിരുന്നു: "എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ", "എനിക്കതു ചെയ്യാൻ കഴിയുകയില്ല", "അതിൽ എനിക്കൊന്നും ചെയ്യാനില്ല", "നമുക്കു കാണാം". ഒരു കാര്യത്തിലും അയാൾ ഉറപ്പു പറയുകയില്ല; ഉണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ അയാൾ തന്റെ ജീവിതകാലത്തിലൊരിക്കലും തീർത്തുപറഞ്ഞിട്ടില്ല; വ്യക്തമായി ഒന്നും എഴുതിക്കൊടുക്കുകയും ചെയ്യുകയില്ല. അയാളോടു് ആരെങ്കിലും സംസാരിക്കുമ്പോൾ അശ്രദ്ധമായി വലതുകൈകൊണ്ടു തന്റെ താടിയിൽ തലോടിക്കൊണ്ടിരിക്കും. എന്നാൽ ഒരു കാര്യം തീരുമാനിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ അതിൽനിന്നു പിൻവാങ്ങുന്ന പതിവും അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. പക്ഷേ, നിസ്സാരകാര്യങ്ങളിൽപ്പോലും വളരെ നേരം ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഗൌരവപൂർണ്ണമായ സംഭാഷണത്തിനിടയിൽ എതിരാളിയുടെ കഴിവുകൾ ശരിക്കു് അളന്നശേഷം അയാൾ പറയും, "വ്യക്തമായ ഒരുത്തരം നൽകുന്നതിനുമുമ്പു് എനിക്കു ഭാര്യയോടൊന്നു് ആലോചിക്കണം" എന്നു്. അയാൾ അങ്ങേയറ്റം അവഗണിച്ചിട്ടിരുന്ന ഭാര്യ, ബിസിനസ്കാര്യങ്ങളിൽ സൌകര്യപ്രദമായ ഒരു താങ്ങും മറയുമായിരുന്നു.

കിഴവൻ ആരെയെങ്കിലും സന്ദർശിക്കാൻ പോവുകയോ വെളിയിൽ ഭക്ഷണം കഴിക്കുകയോ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ആരെയെങ്കിലും ഭക്ഷണത്തിനു ക്ഷണിക്കുകയോ ചെയ്തിരുന്നില്ല. അയാളുടെ ചലനങ്ങൾപോലും തികച്ചും നിഗൂഢമായിരുന്നു. ഏതു കാര്യത്തിലും—സംസാരത്തിലും നടത്തത്തിൽപ്പോലും—അയാൾ മിതവ്യയം പാലിച്ചിരുന്നു. മറ്റൊരാളുടെ വക ഒരു സാധനം മാറിവെയ്ക്കുകയോ ഇളക്കുകയോ ചെയ്യാതിരിക്കത്തക്കവിധം ഗ്രാന്ദെ, ഉടമാവകാശത്തെ മാനിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ലുബ്ധനായ

ഒരു വീട്ടുനിർമ്മാതാവിന്റെ യഥാർത്ഥസ്വഭാവം അയാളുടെ ഭാഷയിലും പെരുമാറ്റത്തിലും, പ്രത്യേകിച്ചു സ്വന്തം വീട്ടിൽവെച്ചു കരുതലില്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ, വളരെയധികം വ്യക്തമായി കാണപ്പെട്ടിരുന്നു.

അഞ്ചടി ഉയരത്തിൽ നല്ല തടിയും തന്റേടവുമുള്ള ഒരാളാണ് ഗ്രാന്ദെ. മെല്ലിച്ച കാലുകൾ, ഒരു വെടിയുണ്ടയുടെ ആകൃതിയിലുള്ള തല, മസൂരിക്കലകളോടുകൂടി വെയിലേറ്റു മങ്ങിയ മുഖം, ചെറിയ താടി, രണ്ടു നിര വെള്ളുപ്പല്ലും അത്യാഗ്രഹം പ്രകടമായിരുന്ന ഒരു ജോഡിക്കണ്ണുകളും, ആഴമേറിയ ചാലുകൾ നിറഞ്ഞ നെറ്റിയും ആ മുഖത്തിന്റെ പ്രത്യേകതകളായിരുന്നു. ഒരു കാലത്തു മണൽനിറമായിരുന്ന മുടി, ഇപ്പോൾ നരച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഗൌരവമേറിയ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു ഫലിതം പറയാൻതക്കവണ്ണം വീണ്ടുവിചാരമില്ലാതിരുന്ന ചില ചെറുപ്പക്കാർ എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ മുടികൾപോലും 'സ്വർണ്ണവും വെള്ളിയു'മാണെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. നിയമത്തിന്റെ പുള്ളിക്കുവരെ ആ മനുഷ്യൻ സത്യസന്ധനായിരുന്നെങ്കിലും അപകടകരമായ ഒരു സൂത്രശാലിത്വം ആ മുഖത്തു പ്രത്യക്ഷമായിരുന്നു—സ്വാർത്ഥതയുടെ മൂർത്തീകരണമായ ഒരു മുഖം. ലോകത്തിൽ രണ്ടു കാര്യങ്ങളിൽമാത്രമാണ് ആ മുഖത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നതു—ഒന്നു്, സമ്പത്തു വർദ്ധിപ്പിക്കുക; രണ്ടു്, തന്റെ കാലശേഷം ആ സ്വത്തിനു മൂഴുവൻ അവകാശിനിയും തന്റെ ഏകപുത്രിയും, തന്റെ ചിന്തകളിൽ എന്തെങ്കിലും സ്ഥാനമുണ്ടായിരുന്ന ഏകജീവിയുമായിരുന്ന എഴേനി. ആ തലയെടുപ്പും നടപ്പും പെരുമാറ്റവുമെല്ലാം ഉറച്ച ആത്മവിശ്വാസം സൂചിപ്പിച്ചിരുന്നു. എന്നാലതു വ്യാപാരകാര്യങ്ങളിൽ തുടർച്ചയായി അനുഭവപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന വിജയത്തിന്റെ സ്വാഭാവികമായ ഫലംമാത്രമായിരുന്നു. ഒറ്റ നോട്ടത്തിൽ ശാന്തശീലനും മൃദുഭാഷിയുമായി തോന്നിയേയ്ക്കാമെങ്കിലും ഗ്രാന്ദെ ഒരു ഉരുക്കുമനുഷ്യനായിരുന്നു. അ

യാളുടെ വസ്ത്രധാരണവും എന്നും ഒരേ രീതിയിൽത്തന്നെയായിരുന്നു. 1791നും-1819നും-ഇടയ്ക്ക്, അയാളുടെ വേഷത്തിൽ യാതൊരു വ്യതിയാനവുമുണ്ടായിട്ടില്ല. ആ നല്ല ഉറപ്പുള്ള ഷൂസ് തുകൽലേസുകൊണ്ടു കെട്ടിയിരുന്നു. എന്നും കട്ടിക്കുടിയ കമ്പിളി സ്റ്റോക്കിംഗ്സും മുട്ടുവരെയെത്തുന്ന ചെമ്പൻകാലുറകളും വെള്ളി ബക്കിളും മഞ്ഞ സൈ്ട്രപ്പുമുള്ളതും കഴുത്തുവരെ കുടുക്കുകളിട്ടിരുന്നതുമായ ചെമ്പിച്ച വെയിസ്റ്റ്കോട്ടും കറുത്ത കണ്ണുവസ്ത്രവും വീതിയേറിയ വക്കുകളോടു കൂടി ഒരു കപ്പാക്കുടേതുപോലെയുള്ള തൊപ്പിയുമായിരുന്നു അയാളുടെ വേഷം. പട്ടാളക്കാരുടേതുപോലെ ദീർഘകാലം ഉപയോഗിക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തിൽ നിർമ്മിച്ചതായിരുന്നു ആ കയ്യുറകൾ. അവ എത്രാണ്ടു രണ്ടുകൊല്ലത്തോളം ഈടുനില്ക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അഴുക്കു പുരളാതിരിക്കാൻ അവയെ, എവിടെച്ചെന്നാലും അയാൾ തന്റെ തൊപ്പിയുടെ വക്കിൽ വെയ്ക്കും. ഇത്രമാത്രമാണ് സാമൂറിലെ ജനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ മുഖ്യപൌരനെക്കുറിച്ച് അറിഞ്ഞിരുന്നതു്.

അവിടെയുള്ള ആറുപേർക്കുമാത്രമാണ് ഗ്രാന്ദെയുടെ ഭവനത്തിലും മുറ്റുപാടിലും പ്രവേശിക്കാൻ സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടായിരുന്നതു്. പ്രമാണ്യമനുസരിച്ച് ഇവരിൽ ഒന്നാമൻ എം. ക്രൂഷോയുടെ മരുമകനായിരുന്നു. സാമൂറിലെ കോടതിയുടെ പ്രസിഡൻറാ (മജിസ്ട്രേട്ട്)യി നിയമിക്കപ്പെട്ടതുമുതൽ ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ തന്റെ പേരിനോടു ദെ ബോണിഫോന്തീസ് എന്നൊരു വിശേഷണംകൂടിച്ചേർത്തുപയോഗിച്ചുപോന്നു. കാലക്രമത്തിൽ ബോണി ഫോന്തീസ് ക്രൂഷോയെ തുടച്ചുകളയുമെന്നും അപ്പോൾ ക്രൂഷോ അപ്പാടേ ഉപേക്ഷിക്കാമെന്നുമായിരുന്നു അയാളുടെ ഉദ്ദേശം. ഇപ്പോൾത്തന്നെ അയാൾ തന്റെ പേരു സി. ദെ ബോണിഫോന്തീസ് എന്നാണെഴുതിപ്പോന്നിരുന്നതു്. കോടതിയിൽവെച്ച് ആരെങ്കിലും തന്റെ കഷ്ടകാലത്തിനു മജിസ്ട്രേട്ടിനെ എം. ക്രൂഷോ എന്നു സംബോധനചെയ്തുപോയാൽ തനിക്കു തെ

റുപചാറിപ്പോയെന്നു് അയാൾക്കു വേഗംതന്നെ മനസ്സിലാകുമായിരുന്നു. മജിസ്ത്രേട്ടിനു മുപ്പത്തിമൂന്നുവയസ്സു പ്രായം വരും. എത്താണ്ടു് ഏഴായിരം ലി_വരെ വാഷികവരുമാനമുണ്ടായിരുന്ന ബോണിഫോന്തീസു് എസ്റ്റേറ്റു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തമായിരുന്നു. ക്ലൂഷാതെ, അയാൾക്കു നല്ല ഭാവി എല്ലാവരും പ്രതീക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അമ്മാവനായ നോട്ടറിയുടെ കാലശേഷം അയാളുടെ സ്വത്തുക്കളും മജിസ്ത്രേട്ടിനുതന്നെ. ഇതിനു പുറമേ, ടൂർസിലെ സെൻറ്മാർട്ടിൻ ചാപ്പലിലെ വൈദികനായ ആബേ ക്ലൂഷോയും മജിസ്ത്രേട്ടിന്റെ മറ്റൊരമ്മാവനാണു്. അവരിരുവർക്കും നല്ല സമ്പാദ്യമുണ്ടെന്നാണു് പറയപ്പെടുന്നതു്. ഇവർ, അനന്തരായികളും വിവാഹവും മറ്റുംമൂലമുള്ള ബന്ധുക്കളും ഉൾപ്പെടെ സാമൂറിലെ വലിയൊരു ശക്തിയായിരുന്നു. (വളരെക്കാലംമുമ്പു ഫ്ളോറൻസിലുണ്ടായിരുന്ന മെഡിസ്സികുടുംബംപോലെ) മെഡിസ്സികളെപ്പോലെതന്നെ ക്ലൂഷോകൾക്കും ശക്തരായ എതിരാളികളുണ്ടായിരുന്നു__അവരുടെ പാസ്സി.

മാഡം ദഗ്രാസ്സെ, കുമാരി എഴേനിയെ തന്റെ പ്രിയപുത്രനായ അഡോൾഫിയെക്കൊണ്ടു വിവാഹംചെയ്യിക്കണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ പ്രേരിതയായി, മാഡംഗ്രാന്ദെയുമൊന്നിച്ചു ചീട്ടുകളിക്കാൻ അവിടെ വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ ലുബ്ധനു രഹസ്യമായി പല സഹായങ്ങളും ചെയ്തുകൊടുത്തിട്ടുള്ള അവരുടെ ഭർത്താവായ ബാങ്കർ, ഇക്കാര്യത്തിൽ തന്റെ ഭാര്യയെ സഹായിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അവരുടെ സമരത്തിൽ സന്ദർഭോചിതമായ സഹായങ്ങൾ നല്കാൻ ബാങ്കർക്കു കഴിയുമല്ലോ. ദഗ്രാസ്സെകൾക്കും അവരുടെ ബന്ധുക്കളും വിശ്വസ്തരുമുൾപ്പെടെ സാമൂറിൽ കുറെയേറെ അനന്തരായികളുണ്ടായിരുന്നു.

ക്ലൂഷോകക്ഷിയിലെ വൈദികൻ സ്വസഹോദരനായ നോട്ടറിയുടെ പിന്തുണയോടുകൂടി, ബാങ്കറുടെ ഭാര്യയുടെ പ്രബലനായ എതിരാളിയായി രംഗത്തു പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിരുന്നു. ധനികയായ

എഴേനിയെ തങ്ങളുടെ മരുമകനുവേണ്ടി നേടണമെന്നതായിരുന്നു അവരുടെ ഉദ്ദേശം. കുമാരി എഴേനിയുടെ കൈകൾക്കുവേണ്ടി അവർ നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന മത്സരം സാമൂറിലെങ്ങും പരസ്യമായ ഒരു രഹസ്യമായിരുന്നു. വളരെയധികം താല്പര്യത്തോടുകൂടി അവർ ആ മത്സരം വീക്ഷിച്ചുപോന്നു. എഴേനി ആരെയായിരിക്കും വിവാഹംചെയ്യുക? ആ പദവി ബഹുമാനപ്പെട്ട മജിസ്ട്രേട്ടിനായിരിക്കുമോ, അഡോൾഫി ദെഗ്രാസ്സെയ്ക്കായിരിക്കുമോ ലഭിക്കുക? എം. ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മകളെ അവരിരുവർക്കും നല്കുകയില്ലെന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു ചിലർ ആ പ്രശ്നം പരിഹരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. അവരുടെ അഭിപ്രായം, ആ കിഴവൻ വീട്ടുനിർമ്മാതാവിനു തന്റെ മരുമകനായി ഫ്രാൻസിലെ ഒരു പ്രഭുവിനെ കിട്ടണമെന്നാണാഗ്രഹമെന്നും അതിനു് ഒരാളെ തേടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണെന്നുമാണു്. പ്രതിവർഷം മൂന്നു ലക്ഷം ലിവറെ ആദായം കിട്ടുമ്പോൾ ആരും ഗ്രാന്ദെമാരുടെ വൈൻവീപ്പകളുടെ കാര്യം മറന്നുകൊള്ളും. മറുള്ളവർ ഈ അഭിപ്രായത്തിന്റെ നേരെ മുഖംതിരിച്ചുകൊണ്ടു വാദിക്കുന്നതു് അഡോൾഫിയുടെ മാതാപിതാക്കന്മാർ കുലീനകുടുംബത്തിൽ പെട്ടവരാണെന്നും ആ ചെറുപ്പക്കാരനാകട്ടെ സുന്ദരനും സൽസ്വഭാവിയുമാണെന്നും അതിനാൽ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് ഒരു പോപ്പിന്റെ മരുമകനെ കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ അവർ എല്ലാത്തരത്തിലും യോജിച്ച ഈ ആലോചനയിൽ തൃപ്തിപ്പെടണമെന്നുമാണു്. ഗ്രാന്ദെമാരുടെ പൂർവ്വചരിത്രമെന്താണു്? കയ്യിൽ ഒരു ഉളിയുമായി എം. ഗ്രാന്ദെ നടക്കുന്നതു സാമൂർ മുഴുവൻ കണ്ടിട്ടുള്ളതല്ലേ? പോരെങ്കിൽ അയാൾ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ ചുവപ്പുതൊപ്പിയും അണിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്.

കുറെക്കൂടി സൂക്ഷ്മദൃക്കുകളായ നിരീക്ഷകർ പറയുന്നതു്: എം. ക്രൂഷൊ ബോണിഫോന്തീസിനു ഗ്രാന്ദെഭവനത്തിൽ സ്വൈരസ്വാതന്ത്ര്യവുമുണ്ടെന്നും എന്നാൽ എതിരാളി ഞായറാഴ്ച മാത്രമേ അവരെ സന്ദർശിച്ചിരുന്നുള്ളുവെന്നുമാണു്. മറു ചിലരുടെ അ

ഭിപ്രായത്തിൽ, മാഡം ദഗ്രാസ്സെയ്ക്കു് ആ വീട്ടിലെ സ്ത്രീകളുമായി കൂടുതൽ സൌഹാർദ്ദബന്ധമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, കുറച്ചു താമസിച്ചായാലും വേണ്ടില്ല, തന്റെ വിജയത്തിനാവശ്യമായ വിദ്യകൾ പ്രയോഗിക്കാൻ അവൾക്കു കഴിയുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ ക്രൂഷൊയച്ചൻ അസാധാരണനായ ഒരു നയവഞ്ചകനാണെന്നും ഒരു സ്ത്രീയും പുരുഷനും തമ്മിൽ നടത്തുന്ന സമരത്തിൽ ജയാപജയങ്ങൾ പ്രവചിക്കുക വിഷമമാണെന്നുമാണു് മറ്റൊരു വിഭാഗം ആളുകളുടെ അഭിപ്രായം. *"ഇവിടെ ഗൌൺ കാസ്സുക്കിനെതിരായിരിക്കുന്നു." എന്നൊരു ഫലിതംതന്നെ അവിടെ നടപ്പിലായിരിക്കുന്നു.

കുറേക്കൂടി പൂർവ്വകാലത്തേയ്ക്കു കണ്ണോടിക്കാൻ കഴിയുന്നവർ പറയുന്നതു് ഈ കാലത്തൊന്നും കുടുംബത്തിനു വെളിയിൽ പോകാൻ അവർ സമ്മതിക്കുകയില്ലെന്നാണു്. അധികം താമസിയാതെ ഒരു ദിവസം കുമാരി ഗ്രാന്ദെ, എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ അനുജനും പാരീസിലെ ഒരു പ്രധാനപ്പെട്ട വൈൻവ്യാപാരിയുമായ ഗ്രാന്ദെ (അനുജൻ)യുടെ മകനെ വിവാഹം ചെയ്യുവെന്നു കേൾക്കാം. ഈ വാദത്തിനു ക്രൂഷൊകക്ഷിക്കാരും ദഗ്രാസ്സെ കക്ഷിക്കാരും ഒരുപോലെ മറുപടി പറയും:—

ഒന്നാമതായി കഴിഞ്ഞ മുപ്പതുവർഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ആ സഹോദരന്മാർതമ്മിൽ രണ്ടിലധികം പ്രാവശ്യം കൂടിക്കണ്ടിട്ടില്ല. പോരെങ്കിൽ പാരീസ്സിലെ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു തന്റെ മകനെക്കുറിച്ചു് ഉന്നതമായ പ്രതീക്ഷകളാണുള്ളതു്. അദ്ദേഹംതന്നെ തന്റെ ഡിവിഷന്റെ മേയറും ഒരു നിയമസഭാംഗവും നാഷനൽ ഗാർഡിലെ ഒരു കേണലും കൊമേഴ്സ് ട്രിബൂണിലെ ഒരു ജഡ്ജിയുമാണു്. സാമൂറിലെ ഗ്രാന്ദെയുമായി തനിക്കു് എന്തെങ്കിലും ബന്ധ

---

* ഗൌൺ സ്ത്രീകളുടെ ഉടുപ്പും, കാസ്സുക്കു പുരോഹിതന്മാരുടെ കുപ്പായവും.

മുണ്ടെന്നു് അദ്ദേഹം ഭാവിക്കാറില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം നെപ്പോളിയന്റെ ഡ്യൂക്കുകളിലൊരാളുമായി ബന്ധപ്പെടണമെന്നാണു്.

ഒരു അവകാശിനിയെസ്സംബന്ധിച്ചു് ആളകൾ എന്തുതന്നെ പറയുകയില്ല? എഴേനി ഗ്രാന്ദെ, സാമൂറിനു് ഇരുപതുമൈൽ ചുറ്റളവിനുള്ളിൽ ഒരു പ്രധാനസംഭാഷണവിഷയമായിത്തീർന്നു.

1811-ന്റെ ആരംഭത്തിൽ, ക്രൂഷൊകക്ഷിക്കാർ എതിരാളികളുടെമേൽ അസാധാരണമായ ഒരു വിജയം നേടി. തന്റെ സാമ്പത്തികനില ആകെ അവതാളത്തിലായെന്നു മനസ്സിലായ ഫ്രോയിഷോണ്ടിലെ മാർകപീസു്, ഫ്രോയിഷോണ്ടു് എസ്റ്റേറ്റു വില്ക്കുവാൻ തീരുമാനിച്ചു. അതിലെ തോട്ടങ്ങളും മനോഹരമായ മന്ദിരവും വളരെ പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. അതോടനുബന്ധിച്ചുള്ള കൃഷിത്തോട്ടങ്ങളും, നദികളും, മീൻകുളങ്ങളും വനങ്ങളും ഉൾപ്പെടെ എസ്റ്റേറ്റിനു മുപ്പതു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു വിലമതിക്കാം. ആദ്യം എസ്റ്റേറ്റു പലതായി ഭാഗിച്ചു വില്ക്കുവാനാണു് മാർകപീസു് തീരുമാനിച്ചതെങ്കിലും ക്രൂഷൊമാതുടെ യോജിച്ചുള്ള ശ്രമം അദ്ദേഹത്തെ ആ ഉദ്യമത്തിൽനിന്നു പിന്തിരിപ്പിച്ചു. എസ്റ്റേറ്റു പലതായി ഭാഗിച്ചാൽ, വളരെ വിഷമിച്ചുമാത്രമേ അവയുടെ വില ശേഖരിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയുള്ളുവെന്നും, പല വ്യവഹാരങ്ങളുമുണ്ടായേയ്ക്കാമെന്നും അതിനാൽ മൊത്തത്തിൽ ആരെങ്കിലും ഒക്കും പണം തന്നു് ഏറ്റെടുക്കുവാൻ തയാറുണ്ടെങ്കിൽ അവർക്കു വില്ക്കുന്നതായിരിക്കും ഉത്തമമെന്നും എം. ക്രൂഷൊ അദ്ദേഹത്തെ ബോധ്യപ്പെടുത്തി. ഇതാ, ഒക്കും പണം തരാനൊരുക്കമുള്ള എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ വാശാനം! അതിനാൽ അതു സ്വീകരിക്കുന്നതായിരിക്കും ബുദ്ധിപൂർവ്വകമായ നടപടി. അങ്ങനെ ഫ്രോയിഷോണ്ടു് എസ്റ്റേറ്റു് ഗ്രാന്ദെയുടെ പണസ്സഞ്ചിയിൽ ഒതുങ്ങി. ഔപചാരികമായ ചടങ്ങുകളെല്ലാം പൂർത്തിയായ ഉടനെ കിഴവൻ തുക മുഴു

വൻ (ഡിസ്ക്കൗണ്ട് കുറച്ചിട്ടതന്നെ) എണ്ണിക്കൊടുത്തു. സാമൂർ മുഴുവൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടുപോയി. ഈ വാർത്ത ഫ്രാൻസിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽ മാറിമാറിപ്രചരിക്കൊണ്ടു.

ഒരു ദിവസം ഗ്രാന്ദെ തന്റെ പുതിയ മന്ദിരം കാണാൻ പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ആ വഴിക്ക് ഒരു വണ്ടി പോകാനിടയായതിനാൽ ആ സന്ദർഭമുപയോഗിച്ച് പുതിയ വസ്തുക്കൾ വിശദമായി കാണാൻ അദ്ദേഹം ഉറച്ചു. ഈ ഇടപാടിൽ തനിക്ക് അഭിശതമാനം പലിശയല്ലാതൊരു സംശയവുമില്ലെന്നുള്ള സംതൃപ്തിയോടുകൂടിയാണ് അയാൾ സാമൂറിലേയ്ക്കു മടങ്ങിപ്പോന്നതു്. തനിക്കുള്ള ചെറിയ തോട്ടങ്ങളെല്ലാം ഈ എസ്റ്റേറ്റിനോടു സംയോജിപ്പിക്കണം; എല്ലാംകൂടി ഒരു മുറ്റുവേലിക്കുള്ളിൽ കിടക്കട്ടെ. എന്തായാലും തൽക്കാലം ഒഴിഞ്ഞുപോയ പണപ്പെട്ടികൾ നിറയ്ക്കാൻ നോക്കാം. അതിനു വനത്തിലും കുറുങ്കാടുകളിലുമുള്ള തടികളെല്ലാം വെട്ടിക്കണം. മൈതാനത്തിൽ വളർത്തുന്ന പോപ്ലാർമരങ്ങളും മുറിപ്പിക്കാം.

ഇപ്പോൾ എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ വീടു്—നഗരത്തിന്റെ ഉയരമുള്ള ഭാഗത്തു നശിച്ചുതുടങ്ങിയ കോട്ടമതിലുകളുടെ നിഴലിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന മരവിച്ചു്, വിരസവും മൂകവുമായ വീടു്—എന്നു പറഞ്ഞാൽ എന്താണെന്നു മനസ്സിലാക്കാനെളുപ്പമുണ്ടു്.

ഗോറിന്റെ മുകളിലെ ആക്കുകളെ താങ്ങിയിരുന്നതു രണ്ടു തൂണുകളായിരുന്നു. ഈ തൂണികൾക്കും വീടിനും ലോയർനദിയുടെ തീരത്തു്, ആ ഡിസ്ട്രിക്ടിൽ പ്രത്യേകമായി കാണാമായിരുന്ന ഒരുതരം കല്ലുകളാണുപയോഗിച്ചിരുന്നതു്. വളരെ മുരുക്കമായിട്ടേ അവ ഇരുന്നുകൊല്ലുമെങ്കിലും പഴക്കം നിന്നിരുന്നുള്ളൂ. മഴയും മഞ്ഞുംകൂടി മിനുസമില്ലാത്ത ആ ഉപരിതലത്തിൽ ഒട്ടവളരെ കുഴികളുണ്ടാക്കിയിരുന്നു. സ്തംഭങ്ങളും കോൺകല്ലുകളും ഫ്രഞ്ചു ശില്പകലയിൽ പലപ്പോഴും കാണാറുള്ള ചെറുതരം കല്ലുകൊണ്ടാണു് നിർമ്മിച്ചതെന്നു തോന്നുന്നു. ആ ഗോറു കണ്ടാൽ ഒരു

ജയിൽവാതിലാണെന്നേ തോന്നൂ. ആക്കിനുമുകളിലായി ഉറപ്പുള്ള കല്ലുകളിൽ നാലു ലുതുക്കളെ സൂചിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു സ്ഥാനം പിടിച്ചിരുന്ന നാലു രൂപങ്ങൾ പഴക്കംകൊണ്ട് ഇരുണ്ടും തേഞ്ഞുമാഞ്ഞും കാണപ്പെട്ട. അവയുടെ മുകളിൽ കുറച്ചുമുമ്പോട്ടു തള്ളി നിന്നിരുന്ന കല്പണിയിൽ പലതരങ്ങളിലുള്ള കുറെ ചെടികൾ വേരുപിടിച്ചു വളർന്നിരുന്നു.

ഇരുണ്ട ഓക്കുതടികൊണ്ടുള്ള ആ തടിയൻവാതിൽതന്നെ, ജീർണ്ണിച്ചു വളരെയധികം വിള്ളലുകളുള്ളതായിരുന്നു. അവ ഒർബ്ബലമായി തോന്നാമെങ്കിലും, അതിൽ മനോഹരമായ ഡിസൈനിൽ അടിച്ചിറക്കിയിരുന്ന വലിയ മൊട്ടകളോടുകൂടിയ നിരവധി ആണികൾ അതിനെ ദൃഢമായി ഉറപ്പിച്ചുനിർത്തി. അതിന്റെ നടുക്കു തുരുമ്പുപിടിച്ച ഇരുമ്പുകമ്പികൾ പാകിയ ചതുരത്തിലുള്ള ഒരു ചെറിയ അഴി ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിലൂടെ ഒരു മണിയുടെ അറ്റത്തു കെട്ടിയിരുന്ന 'വാതിൽ മുട്ടി' പുറത്തേയ്ക്കിട്ടിരുന്നു. അതിനെ സസൂക്ഷ്മം പരിശോധിക്കുന്ന ഒരു പുരാതനവസ്തുഗവേഷകൻ, നിത്യോപയോഗംകൊണ്ടു തേഞ്ഞുമാഞ്ഞുപോയ ഒരു വിദൂഷകരൂപം കണ്ടുപിടിച്ചെന്നുവരാം. കഴിഞ്ഞ ആഭ്യന്തരസമരകാലത്തു്, വാതിൽ തുറക്കുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ ഉള്ളിലുള്ളവർക്കു പുറത്തുള്ളതാരാണെന്നറിയാൻവേണ്ടി നിർമ്മിച്ചതായിരുന്നു ആ അഴിവാതിൽ. ഇന്നതു് അകത്തു് എന്താണെന്നറിയാൻ വലിയ ജിജ്ഞാസയോടുകൂടിയവർക്കു് ഉള്ളിലേയ്ക്കു നോക്കാനുപയോഗപ്പെടുന്നു. ആ മതിലുകൾ പഴയ കോട്ടയുടെ ഒരു ഭാഗമാണു്. വളരെ ഉയരമുള്ള ആ കോട്ടമതിലുകളിൽ ചില അയൽവീട്ടുകാരുടെ തോട്ടങ്ങൾ തലയുയർത്തി നില്ക്കുന്നതു കാണാം.

ആ ആക്കിനു താഴെയുണ്ടായിരുന്ന വാതിൽ ഒരു വലിയ പാരലറിലേയ്ക്കാണു് തുറന്നിരുന്നതു്. ഒന്നാംനിലയിലെ എറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട മുറിയായിരുന്നു അതു്. അഞ്ചോ, ബൊറി, ടൂറേൻ എന്നിവിടങ്ങളിലെ ചെറുനഗരങ്ങളിൽ ഇമ്മാതിരി മുറി

കൾക്കുള്ള പ്രാധാന്യം വളരെ കുറച്ചാളുകൾ മാത്രമേ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ളൂ. പാരലർ അവിടങ്ങളിൽ സഫീകരണമുറിയും പാനമുറിയും കിടപ്പുറയും എല്ലാം അടങ്ങിയതാണു്. ഗാർഹികജീവിതനാടകത്തിന്റെ വേദി—ഭവനത്തിന്റെ കേന്ദ്രവും ഹൃദയവും—ആണതു്. ആറുമാസം കൂടുമ്പോൾ മോൺഷ്യേ ഗ്രാന്ദെയുടെ മുടിവെട്ടുന്നതിനു ക്ഷുരകൻ അവിടെ വരും. പാട്ടക്കാരനും വികാരിയച്ചനും, മില്ലുകാരന്റെ കുട്ടിയും അണ്ടർ ഷെറിഫും, എന്നുവേണ്ട എല്ലാവരുംതന്നെ ഇവിടെ സഫീകരിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ മുറിക്കു തെരുവിനഭിമുഖമായി രണ്ടു ജനാലകളുണ്ടു്. തറ ഇഷ്ടിക പാകിയതാണു്. ഭിത്തികൾ തറമുതൽ സീലിംഗ്വരെ ചായപ്പെയിൻറടിച്ചു്, പഴയ കൊത്തുവേലകളോടുകൂടിയ പാനൽകൊണ്ടു മൂടിയിരുന്നു. തൂലാങ്ങൾക്കും ചായപ്പെയിൻറടിച്ചിരുന്നു. അതിനിടയ്ക്കുണ്ടായിരുന്ന പ്ലാസ്റ്റർ കാലപ്പഴക്കംകൊണ്ടു മഞ്ഞനിറം കലർന്നു കാണപ്പെട്ടു.

വെള്ളക്കല്ലിൽ കൊത്തുവേലകളോടുകൂടിയ ചിമ്മിനിപീസിന്റെ മുകളിൽ ആമത്തോടിൽ വിചിത്രവേലകൾ ചെയ്ത ഒരു പഴയ പിത്തളക്ലോക്കുകേസു വെച്ചിരുന്നു. കനം പ്രകടമാക്കാൻ വേണ്ടി അതിന്റെ മുകളിൽ അരികുകൾ ചെരിച്ചുവെട്ടിയിരുന്ന ഒരു കണ്ണാടി ഉറപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. നേരിയ ഒരു പ്രകാശധാരയെ അതു മുറിയിലേയ്ക്കു പ്രതിഫലിപ്പിച്ചു. ആ രശ്മി എതിർവശത്തു ഭിത്തിയിൽ തൂക്കിയിട്ടിരുന്ന ഡമാസ്ക്കസ് ഉരുക്കുകൊണ്ടുള്ള മറ്റൊരു കണ്ണാടിയുടെ തിളങ്ങുന്ന ഉപരിതലത്തിൽ പതിച്ചു.

ആ 'ചിമ്മിനിപ്പീസി'ന്റെ രണ്ടറ്റവും അലങ്കരിച്ചിരുന്ന സപ്തൻപൂശിയിരുന്ന ചെമ്പുവിളക്കിന്റെ രണ്ടു ശിഖരങ്ങൾ കൊണ്ടു രണ്ടു പ്രയോജനമുണ്ടായിരുന്നു. തിരികത്താനുപയോഗപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ആ ശിഖരങ്ങൾ ഇളക്കിയെടുക്കാവുന്നതായിരുന്നു. അതിന്റെ പ്രധാനതണ്ടു്, ഒരു നീലമാർബിൾപീഠത്തിൽ ഒരു പഴയ ചെമ്പു് ഉപകരണത്തിലാണു് ഉറപ്പിച്ചിരുന്നതു്.

സാധാരണദിവസങ്ങളിൽ അതാണ് മെഴുകുതിരിക്കാലായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയിരുന്നത്.

പാരലറിൽ കിടന്നിരുന്ന പ്രാചീനരീതിയിലുള്ള കസേരകൾ മൂടിയിരുന്ന തുണികളിൽ 'ലാഫൊണ്ടേനി'ലെ കഥകൾ ചിത്രീകരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ആ മങ്ങിയ നിറവും അവയിലുണ്ടായിരുന്ന തുന്നലും രൂപങ്ങളെ വളരെയധികം അവ്യക്തമാക്കിയിരുന്നു. നാലു സൈഡുബോർഡുകൾ മുറിയുടെ ഓരോ മൂലയേയും അലങ്കരിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴവ ഷെൽഫുകളായിട്ടാണ് ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നത്. ചതുരംഗക്കളങ്ങൾ അടയാളപ്പെടുത്തിയ ഒരു പഴയ മേശ ആ ജനാലകൾക്കിടയിലുള്ള സ്ഥലത്തു കിടപ്പുണ്ട്. അതിന്റെ മുകളിൽ റിബ്ബൺകെട്ടുകൾകൊണ്ടലങ്കരിക്കപ്പെട്ട ഇരുണ്ട ഒരു തടിക്കൂട്ടിൽ ഒരു 'ബാരോമീറർ' തൂക്കിയിട്ടിരുന്നു. ഒരു കാലത്ത് അവ ഗിൽറ്റിട്ട റിബ്ബണായിരുന്നു. എന്നാൽ തലമുറകളായി ക്ഷുദ്രജീവികൾ ആ ഗിൽറ്റിന്റെ നിറം തീരെ കെടുത്തിക്കളഞ്ഞു. അടുപ്പിനും എതിർവശത്തുള്ള ഭിത്തിയിൽ രണ്ടു ചിത്രങ്ങൾ തൂക്കിയിട്ടിരുന്നു. അവയിലൊന്നു മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ പിതാമഹനായ ബർത്'ല്യർ കാവൽസേനയിലെ ഒരു ലെഫ്'റനന്റിന്റെ വേഷത്തിലുള്ളതും രണ്ടാമത്തേത്, മരിച്ചുപോയ മാഡം ഴാതിയേ ഒരു ആട്ടിടയയുടെ വേഷത്തിലുള്ളതുമാണെന്നും വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നു.

ജനാലകളിൽ തൂവന്ന ജനൽവിരികളിട്ട പട്ടചരടുകൾകൊണ്ടു കെട്ടിയിട്ടുണ്ട്. അതു ഗ്രാന്ദെ കുടുംബത്തിലെ പെരുമാറ്റങ്ങൾക്കും സമ്പ്രദായങ്ങൾക്കും തീരെ യോജിക്കാത്തതാണെന്നു സംശയമില്ല. ഒരു ജനാലയുടെ അടുത്തു വയ്ക്കോൽ പാകിയ ഒരു കസേര കിടക്കുന്നു. അതു മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെയാണ്. അവിടെയിരിക്കുമ്പോൾ അവൾക്കു തെരുവിലൂടെ പോകുന്നവരെ കാണാത്തക്കവണ്ണം നാലു തടിക്കഷണങ്ങളിന്മേൽ അതു കുറെ ഉയർത്തിയാണ് വെച്ചിരിക്കുന്നതു്. നിറം മങ്ങിയ ചെറിമരംകൊണ്ടുള്ള ഒരു മേ

ശ രണ്ടാമത്തെ ജനാലയുടെ അടുത്തു കാണാം; അതിനു സമീപം തന്നെ എഴേനി ഗ്രാന്ദെയുടെ ചെറിയ കയ്യുള്ള കസേരയും.

കഴിഞ്ഞ പതിനഞ്ചുവർഷങ്ങളായി ആ അമ്മയുടെയും മകളുടെയും ജീവിതനദികൾ ശാന്തമായിത്തന്നെ ഒഴുകി. എപ്രിൽമുതൽ നവമ്പർവരെ എല്ലാ ദിവസവും അവർ ആ ജനാലയുടെ അടുത്തുതന്നെ തുന്നലിൽ എർപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ഇരിക്കുന്നതു കാണാം. എന്നാൽ അടുത്ത മാസം ഒന്നാംതീയതി അവരെ കാണുന്നതു തീയുടെ അടുത്തായിരിക്കും. തണുപ്പുകാലത്തേയ്ക്കുള്ള മാറ്റം! എന്നാൽ പ്രസൂതദിവസങ്ങൾക്കു മുമ്പോ പിമ്പോ എത്ര തണുപ്പേറിയ ദിവസങ്ങളായാലും മുറിയിൽ തീ കത്തിക്കാൻ എം.ഗ്രാന്ദെ അനുവദിക്കുകയില്ല. നാന അടുക്കളയിലെ അടുപ്പിൽനിന്ന്, ഒരു പിത്തളപ്പാത്രത്തിൽ എരിയുന്ന ചാരം കോരിക്കൊണ്ടുവന്നുവെച്ച്, എപ്രിലിലേയും ഒക്ടോബറിലേയും തണുപ്പേറിയ സായാഹ്നങ്ങൾ തള്ളിനീക്കാൻ അവരെ സഹായിക്കും. ആ അമ്മയും മകളും തനിച്ചായിരുന്ന വീട്ടിലെ വസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം നന്നാക്കിയിരുന്നു. അതു അത്ര എളുപ്പം തീർക്കാവുന്ന ഒരു ജോലിയായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ അമ്മയ്ക്ക് ഒരു കോളർ തുന്നിക്കൊടുക്കേണമെന്ന് എഴേനിക്കു തോന്നിയാൽ അതിനുവേണ്ട സമയം അവൾ ഉറക്കത്തിൽനിന്നു ലാഭിക്കണം. അപ്പോൾ വെളിച്ചത്തിൽ ജോലിചെയ്യുവാൻ പിതാവിനെ വഞ്ചിച്ചുവേണം ഒരു തിരി സമ്പാദിക്കാൻ. വീട്ടാവശ്യത്തിനുള്ള അപ്പവും മറ്റു സാമാനങ്ങളും അളന്നും തൂക്കിയും കൊടുത്തിരുന്നതുപോലെ എഴേനിക്കും നാനയ്ക്കും തിരി കൃത്യ അളന്നു മുറിച്ചു കൊടുക്കുന്നതും ആ ലുബ്ധന്റെ പതിവായിരുന്നു.

ഒരുപക്ഷേ ഗ്രാന്ദെയുടെ ഈ മൂഷണം സഹിക്കാൻ കഴിയുന്ന, ഇന്നു ജീവനോടെയുള്ള, ഒരൊറ്റ വേലക്കാരി നാന മാത്രമായിരിക്കണം. സാമൂറിലെ ഓരോ പൌരനും നാനയുടെ കാര്യത്തിൽ അവരോടസൂയയുണ്ട്. അഞ്ചടി എട്ടിഞ്ചോളം ഉയരമുള്ള

നാന കഴിഞ്ഞ മുപ്പത്തഞ്ചുവഷ്ങ്ങളായി ആ വീട്ടിലെ ഒരംഗമാണു്. സാമൂറിലെ ഏറ്റവും ധനികരായ വേലക്കാരികളിലൊരാളാണു് അവളെന്നു് എല്ലാവരും കരുതിപ്പോന്നു. അതും പ്രതിവഷ്ം ലഭിക്കുന്ന എഴുപത്തഞ്ചു ലി-വരെകൊണ്ടു്. മുപ്പത്തഞ്ചുവഷ്ത്തെ എഴുപത്തഞ്ചു ലി-വരെയാണു് അവളുടെ ഇതുവരെയുള്ള സമ്പാദ്യം. ഈയിടെ ഒരു 'ആനചിരറി' സർട്ടിഫിക്കറു വാങ്ങാൻ നാന എം. ക്ര്യൂഷോയെ നാലായിരം ലി-വരെ ഏല്പിക്കുകയുണ്ടായി. നമുക്കു ഭാവനചെയ്യാൻപോലും കഴിയാത്ത സുദീർഘവും നിരന്തരവുമായ മുഩ്ഡിന്റെ ഫലം! — ഗംഭീരമെന്നല്ലാതെ എന്തു പറയാനാണു്. വാർധക്യത്തിൽ കഷ്ടപ്പെടാതിരിക്കാൻവേണ്ടി അരിച്ചുപിടിച്ചു് ഈ പ്രായത്തിലെത്തിയ ആ സ്ത്രീയോടു് അസൂയപ്പെടാത്തവരായി സാമൂറിൽ ഒരൊറ്റ വേലക്കാരിപോലുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ വിഷമകരമായ ആ ജീവിതത്തെയോ ഈ കൊച്ചു നിധി സംഭരിക്കുവാൻവേണ്ടി അവർ സഹിച്ച അദ്ധ്വാനത്തെയോ ആരും സ്മരിച്ചില്ല.

മുപ്പത്തഞ്ചുവഷ്ങ്ങൾക്കുമുമ്പു്, നാന തടിയും തന്റേടവുമുള്ള, കണ്ടാൽ കൊള്ളാവുന്ന ഒരു ഇരുപത്തിരണ്ടുകാരിയായിരുന്നപ്പോൾ, ഒരു ജോലി കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ വളരെ വിഷമിച്ചു. അരോഗദൃഢമായ ആ വലിയ ശരീരം അതിനൊരു തടസ്സമായിരുന്നു. പാവം നാന! യഥാർത്ഥത്തിൽ വളരെ വിഷമകരമായ ഒരനുഭവമായിരുന്നു അതു്. അവളുടെ തല ഒരു യോദ്ധാവിന്റെ ശരീരത്തിലായിരുന്നെങ്കിൽ അതു വളരെ അഭിനന്ദിക്കപ്പെട്ടമായിരുന്നു. എന്നാൽ എല്ലാവരിലും ഓരോ പൊരുത്തമുണ്ടല്ലോ. ആ പൊരുത്തക്കുറവുകൊണ്ടു നാനയുടെ സൌന്ദര്യം ചെലവില്ലാതായി. ഒരു കൃഷിത്തോട്ടത്തിൽ അവൾ കുറെക്കാലം ഒരു ഇടയപ്പെണ്ണായി ജോലിനോക്കി. നിർഭാഗ്യവശാൽ ആ വീടു തീപ്പിടിച്ചു നശിച്ചു. തുടന്നു് ഒന്നിലും പിന്തിരിയാത്ത ധൈര്യത്തോട്ടുകൂടിയ നാന തൊഴിലന്വേഷിച്ചു സാമൂറിലേയ്ക്കു വന്നു.

അന്നു ഗ്രാന്ദെ ഒരു വിവാഹം കഴിച്ചാലെന്താണെന്നാലോചിക്കുന്ന കാലമായിരുന്നു. തനിക്കു സ്വന്തമായി ഒരു വീടു വേണമെന്നു് അയാൾ തീരുമാനിച്ചു. ഓരോ പടിവാതിലിൽനിന്നും ആട്ടിയോടിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ആ യുവതി അയാളുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടു. ഒരു വീപ്പനിർമ്മാതാവായിരുന്ന അയാൾക്കു് ആളുകളുടെ ശരീരശക്തി നിർണ്ണയിക്കാൻ നല്ല കഴിവുണ്ടായിരുന്നു. രണ്ടു തലമുറകളായി വളർന്നുവന്ന മണ്ണിൽ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്ന ഒരു ഓക്കുമരംപോലെ, തന്റെ കാലിൽ ഉറച്ചുനില്ക്കാൻ കഴിയുന്ന അരോഗദൃഢഗാത്രയായ ആ യുവതി, ചതുരത്തോളുകളും തടിച്ച അരക്കെട്ടും ഒരുഴുവുകാരന്റേതുപോലെയുള്ള കൈകളും കായബലംപോലെതന്നെ സംശയാതീതമായ സത്യസന്ധതയുമുള്ള ആ യുവതി, ആ സ്യൂഹെർക്കുലീസ്, തനിക്കു് എത്രമാത്രം ഉപകാരപ്രദയായിരിക്കുമെന്നു് അയാൾക്കു പെട്ടെന്നു മനസ്സിലായി. പട്ടാളക്കാരുടെ യോജിച്ച ആ തലയെടുപ്പോ, മുഖത്തുണ്ടായിരുന്ന ഒന്നോ രണ്ടോ അരിമ്പാറകളുടെ അഭംഗിയോ, വെന്ത കളിമണ്ണിൻനിറമോ, മാംസപേശികൾ നിറഞ്ഞ ഒരു ജോഡിക്കൈകളോ അയാളെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തിയില്ല. കഷ്ടപ്പാടുകളുടെ നേരെ ഇനിയും കഠിനമായിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലാതിരുന്ന അയാളുടെ ഹൃദയത്തെ ആ കീറത്തുണികൾ മയപ്പെടുത്തിയതുമില്ല. ആ പാവം പെൺകുട്ടിയെ അയാൾ ജോലിക്കെടുക്കുകയും അവൾക്കു ഭക്ഷണവും വസ്ത്രങ്ങളും ചെരിപ്പും നല്കുകയും ചെയ്തു. അയാളുടെ കീഴിൽ അനുഭവപ്പെട്ട ജീവിതം അവൾ വിഷമകരമായി കരുതിയില്ല; പോരെങ്കിൽ, അയാൾ തന്നിൽ പ്രദർശിപ്പിച്ച സഹതാപത്തിൽ ആനന്ദബാഷ്പം പൊഴിക്കുകയും ചെയ്തു. ഒരു ഫ്യൂഡൽപ്രഭു തന്റെ കൂടികിടപ്പുകാരനിൽ നിന്നു പ്രതീക്ഷിക്കുന്നതുപോലെ, തന്നിൽനിന്നു വളരെയധികം പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്ന ആ യജമാനന്റെ നേരെ അവൾക്കു് ആത്മാർത്ഥമായ അടുപ്പം തോന്നുകയും ചെയ്തു.

വീട്ടുജോലികളെല്ലാം നാനതന്നെയാണു് ചെയ്തിരുന്നതു്.

അവർതന്നെ ഭക്ഷണം പാകംചെയ്യ; അവർതന്നെ വിഴുപ്പുവസ്ത്രങ്ങൾ തോളിൽക്കയറ്റി ലോയർനദിയിൽ കൊണ്ടുപോയി അലക്കി മടക്കിക്കൊണ്ടുവന്നു; അവർ കിഴക്കു വെള്ള കീറുമ്പോൾ എണീക്കുകയും വളരെ രാത്രിയായിട്ടുമാത്രം കിടക്കുകയും ചെയ്തുപോന്നു. വിളവെടുപ്പുകാലത്തു ജോലിക്കാർക്കു ഭക്ഷണം നല്കിയിരുന്നതും ചന്തസ്സാമാനങ്ങൾ വാങ്ങിയിരുന്നതും അവർതന്നെയായിരുന്നു. വിശ്വസ്തനായ ഒരു നായെപ്പോലെ, യജമാനനിൽ അന്ധമായ വിശ്വാസത്തോടെ നാന അയാളുടെ സ്വത്തുകൾ കാത്തു സൂക്ഷിച്ചു. അയാളുടെ വെറും അനാവശ്യമായ ആജ്ഞകൾപോലും അവർ മുറുമുറുപ്പുകൂടാതെ അനുസരിച്ചു. അയാളുടെ ചാപല്യങ്ങൾ അവളെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം നിയമങ്ങളായിരുന്നു!

ഇരുപതുകൊല്ലത്തെ സേവനത്തിനുശേഷം 1811-ലെ സുപ്രസിദ്ധമായ വിളവെടുപ്പിൽ, വളരെ വിഷമിച്ചു മുന്തിരിങ്ങയെല്ലാം ശേഖരിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ഗ്രാന്ദെ തന്റെ പഴയ വാച്ചു നാനയ്ക്കു സമ്മാനമായി കൊടുത്തു. അയാളിൽനിന്നു് അവർക്കു് ആ കെല്ക്രൂടി ലഭിച്ചിട്ടുള്ള ഏകസമ്മാനം! നാനയ്ക്കു് അയാളുടെ ഷൂസിനോടു് അല്പം മമത തോന്നിയെങ്കിലും (ഭാഗ്യവശാൽ അതു് അവളുടെ കാലിനു പാകമായിരുന്നു) പഴക്കംകൊണ്ടു് അതു് ഉപയോഗശൂന്യമായിരുന്നു. അതിനാൽ അതൊരു സമ്മാനമായി പരിഗണിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ. അതികഠിനമായ അത്യാവശ്യമാണു് അവളെ പരമലുബ്ധയാക്കിയതെങ്കിലും, ക്രമേണ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് അവളെ ഇഷ്ടമായി. യജമാനനു തന്റെ പട്ടിയോടു തോന്നുന്നമാതിരിയുള്ള സ്നേഹം! നാന, തനിക്കുനേരേപ്പെടാതിരുന്ന ആ അടിമത്തത്തിന്റെ ചങ്ങല സന്തോഷപൂർവ്വം തന്റെ കഴുത്തിലണിയുകയും ചെയ്തിരുന്നു. തനിക്കുള്ള അല്പത്തിൽ ഗ്രാന്ദെ കൈവെച്ചിരിക്കാം. എങ്കിലും അവർ പിറുപിറുത്തില്ല. ഭക്ഷണം നിസ്സാരവും ഗുണമില്ലാത്തതുമായിരിക്കാം. എങ്കിലും നാനയുടെ ഉന്മേഷത്തിനു കുറവുണ്ടായില്ല. അവളുടെ ആരോഗ്യം മെച്ചമായി

വരുന്നതുപോലെ തോന്നി. ആ വീട്ടിൽ യാതൊരു സുഖക്കേടും ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു പറയാം.

അങ്ങനെ നാനാ ആ കുടുംബത്തിലെ ഒരംഗമായി. അവർ ഗ്രാന്ദെയുടെ സുഖദുഃഖങ്ങളിലെല്ലാം പങ്കുകൊണ്ടു; അയാൾ ചിരിക്കുമ്പോൾ ചിരിച്ചു; അയാൾ ദുഃഖിക്കുമ്പോൾ ദുഃഖിച്ചു; കാലാവസ്ഥയെക്കുറിച്ചും മറ്റുമുള്ള അയാളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചു; അയാളോടൊത്തു് അയാൾക്കുവേണ്ടി ജോലിചെയ്തു. തന്റെ കയ്പേറിയ ജീവിതാനുഭവങ്ങൾക്കിടയിൽ അനുഭവപ്പെട്ട ഈ സമത്വം മാധുര്യത്തിന്റെ ഒരു കണികയായിരുന്നു. മുന്തിരിത്തോട്ടത്തിൽവെച്ചു ഗ്രാന്ദെ, ചെറുപഴങ്ങളെക്കുറിച്ചോ പക്ഷികൾ തിന്ന അവശിഷ്ടങ്ങളെക്കുറിച്ചോ ഒരൊറ്റ വാക്കുപോലും പറഞ്ഞിട്ടില്ല.

"ഇതാ, നാനാ! നിനക്കു വേണ്ടിടത്തോളം എടുത്തോളൂ." ഭാരംകൊണ്ടു കൊമ്പുകൾ വളയുകയും പഴങ്ങളുടെ ആധിക്യംകൊണ്ടു മുറുപാടുമുള്ള കഷ്ടകർ അവ പന്നികൾക്കു കൊടുക്കുകയും ചെയ്യുന്ന സമൃദ്ധിയുടെ കാലങ്ങളിൽ അയാൾ അവളോടു പറയും.

ചെറുപ്പംമുതൽ പരുഷമായ പെരുമാറ്റംമാത്രം അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ആ കഷ്ടകയുവതിക്കു ഗ്രാന്ദെയുടെ പൊള്ളുന്നിരി മഴക്കാലത്തെ ഒരു സൂര്യകിരണംപോലെയായിരുന്നു. പോരെങ്കിൽ, നാനയുടെ സ്വഭാവം ലളിതവും ബുദ്ധിശക്തി പരിമിതവുമായിരുന്നതിനാൽ, അവർക്കു് ഒരേസമയം ഒന്നിലധികം ആശയങ്ങളെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ഇക്കാലമത്രയും ഒരു ചിത്രം അവളുടെ മനസ്സിൽ മായാതെ പതിഞ്ഞുകിടന്നിരുന്നു. ചെരിപ്പില്ലാതെ, കീറിപ്പറിഞ്ഞ വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചുകൊണ്ടു താൻ എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ മുറുക്കടയുടെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന ചിത്രം. ആ വിപ്പനിമ്മാതാവിന്റെ സ്വരം അവർ കേട്ടു. "അതെന്താണു് കുട്ടീ?" അതേക്കുറിച്ചോർക്കുമ്പോഴെല്ലാം കൃതജ്ഞത

യുടെ ഉൗഷ്മാവു് ഇന്നും അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ അന്നത്തേതുപോലെതന്നെ നിറയും. ചിലപ്പോൾ നാനയെക്കാണുമ്പോൾ, പ്രശംസയും അഭിനന്ദനവും അവളുടെ ചെവികൾക്കു് അപരിചിതങ്ങളാണെന്നും ഒരു സ്ത്രീയുളവാക്കുന്ന മൃദുലവികാരങ്ങൾ അവളുടെ ലോകത്തിൽ നിലവിലില്ലെന്നും ഒരു ദിവസം അവൾ ഈശ്വരസന്നിധിയിൽ കന്യകാമറിയത്തെപ്പോലെതന്നെ അകളങ്കിതയായി പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടുമെന്നും മറുമുള്ള ചിന്തകൾ ഗ്രാന്ദെയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഉയർന്നുവരാറുണ്ടു്. ആ നിമിഷങ്ങളിൽ പെട്ടെന്നുണ്ടാകുന്ന സഹതാപവികാരങ്ങളാൽ പ്രേരിതനായി അയാൾ വിളിച്ചു പറഞ്ഞുപോകും, 'പാവം നാന' എന്നു്.

അതു കേൾക്കുമ്പോൾ അവർണ്ണനീയമായ ഒരു നോട്ടം ആ വിശ്വസ്തഭൃത്യയിൽനിന്നുണ്ടാകുക പതിവാണു്. പലപ്പോഴും പറയപ്പെടാറുണ്ടായിരുന്ന ആ വാക്കുകൾ, സൌഹാർദ്ദത്തിന്റെ സുദീർഘവും അഭേദ്യവുമായ ഒരു ചങ്ങലയുടെ കണ്ണികളായിരുന്നു. ഏകയായ ആ സ്ത്രീയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ആനന്ദത്തിന്റെ പുളകംചാർത്തിയ ആ ലുബ്ധന്റെ സഹതാപത്തിൽ, അവർണ്ണനീയമായ എതിർപ്പുണ്ടാക്കുന്ന ഏതോ ഒരു ശക്തി അന്തർലീനമായിരുന്നു; അതേ, ആ വീപ്പനിർമ്മാതാവിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ചലിച്ചിരുന്നതു വെറും കാരുണ്യശൂന്യമായ സഹതാപംമാത്രമായിരുന്നു—ഒരു കാശിന്റെ ചെലവുപോലുമില്ലാത്ത ഒരാഡംബരം! എന്നാൽ നാനയെ സ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അതു് ആനന്ദത്തിന്റെ കൊട്ടമുടിയായിരുന്നു. അങ്ങനെ ആരുതന്നെ പറയുകയില്ല, 'പാവം നാന!' അവരുടെ സ്വരത്തിൽനിന്നും, അവരുടെ ഹൃദയത്തിൽ അന്തർലീനമായിരിക്കുന്ന സങ്കടത്തിൽനിന്നും ഈശ്വരൻ ഒരു ദിവസം തന്റെ മാലാഖമാരെ തിരിച്ചറിയും.

ഇതിലും ഏതുയോ നന്നായി വേലക്കാരോടു പെരുമാറുന്ന ഒട്ടേറെ ഭവനങ്ങൾ സാമൂറിലുണ്ടു്; എന്നാൽ അവരുടെ യജമാനന്മാർ പകരം ചില ചെറിയ സുഖങ്ങൾ അവകാശപ്പെട്ടിരുന്നു.

എന്തായാലും ആളുകൾ അത്ഭുതത്തോടെ ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചുപോന്നു: "ഈ നാന അവരെ ഇത്രമാത്രം സ്നേഹിക്കത്തക്കവിധം ഈ ഗ്രാന്ദെമാർ അവർക്കെന്താണു് ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നതു്? അവക്കു വേണ്ടി ആവശ്യമെന്നുവന്നാൽ അവർ തീയിലും വെള്ളത്തിലും കൂടി നടക്കും."

അവളുടെ അടുക്കള എപ്പോഴും വൃത്തിയും വെടിപ്പുമുള്ളതും തണുപ്പേറിയതുമായിരുന്നു — ഒന്നും നഷ്ടപ്പെടാനനുവദിക്കാത്ത ഒരു പരമലുബ്ധന്റെ അടുക്കള! മുറത്തേയ്ക്കുള്ള അതിന്റെ ജനാല അടച്ചിട്ടിരിക്കുകയാണു് പതിവു്.

ഡിന്നർ കഴിഞ്ഞു നാന കുപ്പികളും പ്ലേറ്റുകളും കഴുകി, ഡിന്നറിൽ ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്നതു സേഫിൽ എടുത്തുവെച്ചു്, തീയും കെടുത്തി അടുക്കളയടച്ചശേഷം, കൊച്ചമ്മമാരോടൊപ്പം പാരലറിൽ വന്നു റൗൽനുല്ല്യാനിരിക്കും. വൈകുന്നേരം അവക്കെല്ലാവക്കുംകൂടി ഒരൊറ്റ തിരിമാത്രമാണു് അനുവദിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതു്. അടുക്കളയുടെയും പാരലറിന്റെയും ഇടയ്ക്കുള്ള ഇടനാഴിയുടെ അവസാനത്തിലുള്ള ഒരു ചെറുമുറിയായിരുന്നു അവളുടെ ഉറക്കറ. ഉറച്ച ശരീരഘടനയും കറയറ്റ ആരോഗ്യവും കൂഴപ്പമൊന്നുംകൂടാതെ ഈ പൊത്തിൽ കിടന്നുറങ്ങുന്നതിനു് അവളെ സഹായിച്ചു. രാത്രിയും പകലും ഒരുപോലെ ആ വീടിനെ ആവരണംചെയ്തിരുന്ന കനത്ത നിശ്ശബ്ദതയെ ഭേദിച്ചിരുന്ന ഏതു ശബ്ദവും ഉറക്കത്തിൽപ്പോലും അവൾ തിരിച്ചറിഞ്ഞിരുന്നു. ഒരു ചെവി തുറന്നു്, ഒരു കാവൽപ്പട്ടിയെപ്പോലെയാണു് അവർ ഉറങ്ങിയിരുന്നതു്; കമ്മരംഗത്തിൽനിന്നു് ഉറക്കത്തിൽപ്പോലും അവർ അകന്നുമാറിയിരുന്നില്ല.

കഥാഗതിയിൽ ഈ ഭവനത്തിന്റെ മറ്റു ഭാഗങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരണങ്ങൾ ആവശ്യമായിവരും. എന്തായാലും വീടിന്റെ പ്രതാപവും ആഡംബരവും കേന്ദ്രീകരിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന 'പാരലറി'ന്റെ ഒരു രൂപം ഇതിനകം നല്കിക്കഴിഞ്ഞല്ലോ. മുകളിലുള്ള മുറികളുടെ സ്ഥിതി തല്ക്കാലം ഊഹിച്ചാൽ മതിയാകും.

1819-ാമാണ്ടു നവമ്പർമാസം പകുതിയോളമായി; സായാഹ്നസമയം; നേരിയ വെളിച്ചമുണ്ടു്. നാന പാരലറിൽ തീ കത്തിക്കുകയാണു്. ക്രൂഷൊപക്ഷക്കാരുടെയും ദെഗ്രാസ്സെപക്ഷക്കാരുടെയും പഞ്ചാംഗത്തിലെ ഉത്സവദിവസങ്ങളിലൊന്നാണതു്. സൌഹാർദ്ദപ്രകടനങ്ങളാൽ എതിർപക്ഷത്തെ തോല്പിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങളോടുകൂടി അവർ വന്നുചേരും. ഗ്രാന്ദെയുടെ പാരലറാണു് യുദ്ധരംഗം. അന്നു രാവിലെ നാനയുടെ അകമ്പടിയോടുകൂടി മാഡം ഗ്രാന്ദെയും കുമാരി എഴേനിയും ഇടവകപ്പള്ളിയിൽ പോയി 'കുർബാന' കണ്ടു. അയല്ക്കാരെല്ലാം അവർ പോകുന്നതു കണ്ടു; അന്നു് എഴേനിയുടെ ജന്മദിനമാണെന്നു് അവർ ഓമ്മിക്കയുംചെയ്തു. അന്നു ദെഗ്രാസ്സെപക്ഷക്കാർ എത്തിച്ചേരുന്നതിനു മുമ്പായി, കുമാരി ഗ്രാന്ദെയെ അനുമോദിക്കുന്നതിനു് അവരുടെ ഭക്ഷണം കഴിയുമ്പോഴേയ്ക്കും രംഗത്തിൽ എത്തണമെന്നു് എം. ക്രൂഷൊയും ക്രൂഷൊയച്ഛനും മജിസ്ത്രേട്ടും ദൃഢനിശ്ചയംചെയ്തു. മൂന്നുപേരും മനോഹരമായ പൂച്ചെണ്ടുകളും കരുതിയിരുന്നു. മജിസ്ത്രേട്ടിന്റെ ചെണ്ടുമാത്രം മനോഹരമായ വെള്ള സാറ്റിൻ റിബ്ബൺകൊണ്ടു ഭംഗിയായി കെട്ടിയിരുന്നു.

അന്നു് അതിരാവിലെ ഗ്രാന്ദെ, എഴേനി എണീക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അവളുടെ മുറിയിൽച്ചെന്നു്, അസുലഭമായിരുന്ന ഒരു സപ്പർണ്ണാണയം അവർക്കു സമ്മാനിക്കുകയും ജന്മദിനമംഗളങ്ങൾ ആശംസിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ കൊല്ലത്തിൽ രണ്ടു പ്രാവശ്യം—അവളുടെ ജന്മദിനത്തിലും അവളുടെ രക്ഷകനായ വിശുദ്ധന്റെ ദിനത്തിലും—മകളെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തുക ആ പിതാവിന്റെ ഒരു പതിവായിരുന്നു. മാഡം ഗ്രാന്ദെ, സാധാരണയായി അന്നന്നത്തെ ചുറ്റുപാടുകൾക്കനുസരിച്ച ഒരു ഉടുപ്പു മകൾക്കു സമ്മാനിക്കുകയായിരുന്നു പതിവു്. ഇവയെല്ലാംകൂടി, ഈ ഇനത്തിൽ അവർക്കു പ്രതിവർഷം നൂറു ക്രൌണോളം ആദായമുണ്ടായിരുന്നു. അവളുടെ കൈവശം ഈ പണമിങ്ങനെ കുന്നുകൂടു

ന്നതു കാണുന്നതു ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു സന്തോഷകരമായിരുന്നു. തന്റെ പ
ണം ഒരു പെട്ടിയിൽനിന്നെടുത്തു മറെറാരു പെട്ടിയിലിടുന്നതായി
ട്ടേ അയാൾ ഇതിനെ കരുതിയുള്ളൂ; ഇതിനുംപുറമേ, തന്റെ അ
നന്തരഗാമിയിൽ സ്വർണ്ണത്തെക്കുറിച്ചു് ഒരു മമത ജനിപ്പിക്കുന്ന
തും യുക്തമാണല്ലോ. അവൾ ചരിക്കേണ്ട മാർഗ്ഗത്തിൽ അവൾക്കു
പരിശീലനം നല്കുന്നതിനുവേണ്ടി, ഇടയ്ക്കെല്ലാം കിഴവൻ മകളോ
ടു് അവളുടെ സ്വത്തിന്റെ കണക്കു ചോദിക്കാറുണ്ടു്. (മുമ്പൊ
ക്കെ അവൾക്കു ബർത്ത്ല്യൂർകുടുംബത്തിൽനിന്നു സമ്മാനങ്ങൾ
കിട്ടിയിരുന്നു.) അപ്പോഴൊക്കെ ഇങ്ങനെ പറയുക അയാളുടെ പ
തിവായിരുന്നു: "നീ വിവാഹിതയാകുമ്പോൾ ഇതു നിന്റെ 'ഡ
സനാ'യിരിക്കും."

ഡസൻ എന്നു പറയുന്നതു്, ഇന്നും പ്രാബല്യത്തിലിരിക്കു
ന്ന ഒരു പ്രാചീനാചാരമാണു്. മദ്ധ്യഫ്രാൻസിലെ പല ഡിസ്ട്രി
ക്ടുകളിലും ഇന്നതു മതതീക്ഷ്ണതയോടെ ആചരിക്കപ്പെട്ടുപോരു
ന്നു. ബറിയിലോ അഞ്ഷോവിലോ ഒരു യുവതി വിവാഹിതയാകു
മ്പോൾ, അവൾക്കു് ഒരു ഡസനോ പന്ത്രണ്ടു ഡസനോ അല്ലെ
ങ്കിൽ പന്തീരായിരമോ സ്വർണ്ണനാണയങ്ങളോ വെള്ളിനാണയ
ങ്ങളോ അടങ്ങിയ ഒരു പണസ്സഞ്ചി നല്കുവാൻ അവളുടെ മാതാ
പിതാക്കന്മാർക്കു കടമയുണ്ടു്. വളരെ പാവപ്പെട്ട ഒരു കൃഷിക്കാരി
പ്പെണ്ണായാലും താൻ വിവാഹിതയാകുമ്പോൾ ആ പണസ്സഞ്ചി
കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ സംതൃപ്തയാകയില്ല. അതിൽ പന്ത്രണ്ടു പൊൻ
സേയുള്ളുവെങ്കിലും മതി. ഒരിക്കൽ ഈസിഡോണിൽ ധനികയാ
യ ഒരവകാശിനിക്കു 144 പോർട്ടുഗീസു് മോയിഡോർ അടങ്ങി
യിരുന്ന അമൂല്യമായ ഒരു പണസ്സഞ്ചി നല്കിയതായി പറയപ്പെ
ട്ടുന്നു. കാതറീൻ ദെ മെദീസ്സിയെ ഹെൻറി രണ്ടാമൻ വിവാഹം
ചെയ്തപ്പോൾ അവരുടെ മാതുലനായിരുന്ന പോപ്പു് ക്ലെമൻറു്
ഏഴാമൻ വധുവിനു് അമൂല്യവും അസാധാരണവുമായ പന്ത്രണ്ടു
സ്വർണ്ണമെഡലുകൾ നല്കുകയുണ്ടായി.

എഴേനി തന്റെ മാതാവിന്റെ സമ്മാനമായ പുതിയ വേഷവും അണിഞ്ഞുകൊണ്ടാണ് അന്നു ഡിന്നറിനു സന്നിഹിതയായിരുന്നതു്. അവൾ വളരെ സുന്ദരിയായി കാണപ്പെട്ടു. കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെയും അന്നു വളരെയേറെ ഉല്ലാസഭരിതനായിരുന്നു.

"ഇന്നു് എഴേനിയുടെ ജന്മദിനമായതിനാൽ നമുക്കു തീകത്തിക്കാം." അയാൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. "അതൊരു ശുഭശകുനമായിരിക്കും."

"കുമാരി ഒരു കൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ വിവാഹിതയാകുമെന്നുള്ളതു തീച്ചയാണു്." ഒരു കാട്ടുകോഴിയിൽ ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്നതു മേശപ്പുറത്തുനിന്നു മാറുന്നതിനിടയിൽ നാനി പറഞ്ഞു.

"നമ്മുടെ കുട്ടിക്കു് അനുരൂപനായി സാമൂറിൽ ആരെങ്കിലും ഉള്ളതായി എനിക്കറിവില്ലല്ലോ." സഭത്താവിനെ ലജ്ജാപൂർവ്വം കടാക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു. അയാളുടെ പെരുമാറ്റം ഭാര്യയുടെ ഉന്മേഷത്തെ എത്രയധികം തകർത്തിരുന്നുവെന്നു് ആ നോട്ടം വെളിപ്പെടുത്തി.

ഗ്രാന്ദെ മകളുടെ നേരെ ഉല്ലാസപൂർവ്വം കടാക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "എന്തായാലും നാം അവളെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കാറായിട്ടുണ്ടു്. അവൾക്കു് ഇന്നു് ഇരുപത്തിമൂന്നുവയസ്സു് ആകുകയല്ലേ?"

ആ അമ്മയോ മകളോ അതിനു മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. എങ്കിലും അവർ നോട്ടങ്ങൾ കൈമാറി; അവർ പരസ്പരം മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു.

ശോഷിച്ചു, ചുളിവുകൾ വീണ കുങ്കുമനിറത്തിലുള്ള മുഖമായിരുന്നു മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടേതു്. മറ്റുള്ളവർക്കു പൂഷണംചെയ്യപ്പെടാൻമാത്രമായി ജനിച്ച ഒരു ജീവിയാണെന്നു സംശയിക്കത്തക്കവണ്ണം അവളുടെ ചലനങ്ങൾ അത്ര മന്ദഗതിയിലും അലസവുമായിട്ടായിരുന്നു. നീണ്ട മൂക്കും, വലിയ കണ്ണുകളും, ഉയർന്നു നെറ്റിയുമുള്ള ഒരു വലിയ സ്ത്രീ. ഒറ്റ നോട്ടത്തിൽ അവൾക്കു ചില ഉണങ്ങിവരണ്ട പഴങ്ങളോടു സാമ്യമുള്ളതായി തോന്നാം. വായിൽ ഇ

നിയും ശേഷിച്ചിരുന്ന എതാനും പല്ലുകൾ ഇരുണ്ടു നിറംമങ്ങിയും വായുടെ ചുറവും ആഴമുള്ള ചുളിവുകൾ നിറഞ്ഞും കാണപ്പെട്ടു. ചില പാക്കുവെട്ടികളുടെ മാതൃകയിലായിരുന്ന അവരുടെ താടി. അവർ കലീനയും അങ്ങേയറ്റംവരെ ബർത്ല്യർകുടുംബത്തിന്റെ പാരമ്പര്യം പുലത്തിയിരുന്നവരുമായിരുന്നു. ക്ര്യൂഷൊയച്ചൻ ഒന്നിലധികം പ്രാവശ്യം അവർ ചെറുപ്പത്തിൽ അത്യുപയായിരുന്നില്ലെന്നു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. അവരതിനെ എതിത്തിട്ടുമില്ല. എതാണ്ടൊരു മാലാഖയുടേതുമാതിരി മധുരമായ സ്വഭാവവും, ക്രൂരരായ കുട്ടികളുടെ കയ്യിൽപ്പെട്ട ഒരു ചെറുപ്രാണിയുടെ നിസ്സഹായമായ ദൈന്യവും ആത്മാർത്ഥമായ ഈശ്വരവിശ്വാസവും കാരുണ്യം നിറഞ്ഞ ഹൃദയവും ഒൻകൊണ്ടും കളുഷമാകാത്ത സ്വഭാവവും അവക്കു സാവ്ത്രികമായ ബഹുമാനവും സഹതാപവും നേടിക്കൊടുത്തു.

ആ വേഷം നിങ്ങളിലൊരു മന്ദഹാസം ജനിപ്പിച്ചേയ്ക്കാമെങ്കിലും, ഗ്രന്ദെയ്ക്കു് അവരിൽനിന്നു സ്വീധനമായും അവകാശമായും മറ്റും മൂന്നു ലക്ഷത്തിൽപരം ഫ്രാങ്കാണു് ലഭിച്ചതു്. എങ്കിലും ഗ്രാന്ദെ അവക്കു സ്വകാര്യച്ചെലവിനായി ഒരിക്കലും ആറു ഫ്രാങ്കിൽക്കൂടുതൽ അനുവദിച്ചിരുന്നില്ല. എല്ലാക്കാര്യങ്ങളിലും താൻ ഭർത്താവിനെ ആശ്രയിക്കേണ്ടവളാണെന്നു് അവരും കരുതി. അവരുടെ മൃദുലസ്വഭാവം അയാളുടെ പൂഷണത്തിനെതിരെ സ്വരമുയർത്തുവാൻ മടിച്ചു. തനിക്കു നേരിട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന അവമാനം അവരുടെ ഹൃദയത്തെ ആഴത്തിൽ സ്പർശിച്ചിരുന്നതിനാൽ, അവർ അയാളോടു് ഒരു കാര്യവുപോലും ചോദിക്കാൻ വിസമ്മതിച്ചു. ഏതെങ്കിലും പ്രമാണത്തിൽ ഒപ്പിട്ടുകൊടുക്കണമെന്നു് അയാളാവശ്യപ്പെട്ടാൽ യാതൊരു എതിർശബ്ദവും പ്രകടിപ്പിക്കാതെ അവരനുസരിക്കും. മനഃപൂർവ്വമല്ലെങ്കിലും തുടച്ചയായി അയാൾ മുറിപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന ഈ മിഥ്യാഭിമാനവും അയാൾക്കു മനസ്സിലാക്കുവാൻ തികച്ചും അശക്യമായിരുന്ന ഈ ഉദാരമനസ്കതയും

ആയിരുന്ന മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ സ്വഭാവത്തിലെ പ്രധാനസവി
ശേഷതകൾ.

അവരുടെ ഉടുപ്പുകൾ എന്നും ഒരേ തരത്തിലുള്ളവയായിരു
ന്നു. മുഷിഞ്ഞു നേരിയ പച്ച അരിക്കോട്ടുകൊടി സാധാരണയായി
പന്ത്രണ്ടു മാസത്തോളം പഴക്കം നില്ക്കുന്ന ഗൌൺ. കഴുത്തിൽ ധ
രിച്ചിരുന്ന വലിയ ലേസും പരുത്തിനൂൽകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതുത
ന്നെയായിരുന്നു. തലയിലൊരു വയ്യോൽത്തൊപ്പി; ഒരു കൂത്ത
മൂന്നാരത്തുണി എപ്പോഴും മൻവശത്തു കെട്ടിയിരിക്കും. വീട്ടു വിട്ടു
പുറത്തു പോകുന്ന പതിവില്ലാതിരുന്നതിനാൽ, നടക്കാൻ പോകു
മ്പോഴുപയോഗിക്കാനുള്ള അവരുടെ ഷൂസിനു് അല്പംപോലും
തേയ്മാനം പറ്റിയിരുന്നില്ല. അവരുടെ ആവശ്യങ്ങൾ വളരെ പ
രിമിതമായിരുന്നുവെന്നുള്ളതിൽ യാതൊരു സംശയവുമില്ല. താൻ
ഭാര്യയ്ക്കു് ആറു ഫ്രാങ്കു കൊടുത്തിട്ടു വളരെ നാളുകളായല്ലോയെന്നു
ചിലപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു തോന്നാറുണ്ടു്; മനസ്സാക്ഷി അയാളെ വേ
ദനപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യും. വൈൻ വില്ക്കുമ്പോൾ, നിശ്ചയിക്കുന്ന
പുറമേ, തന്റെ ഭാര്യയ്ക്കു 'പിൻമണി'കൂടി നല്കണമെന്നു ഗ്രാന്ദെ
ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. ഡച്ചുകാരോ ബൽജിയംകാരോ ആയ ആ
വ്യാപാരികൾ നല്കിയിരുന്ന ഈ നാലോ അഞ്ചോ ലൂയി മാത്രമാ
യിരുന്നു മാഡംഗ്രാന്ദെയുടെ ഉറപ്പുണ്ടായിരുന്ന വാഷികവരുമാ
നം. ഇങ്ങനെയാണെങ്കിലും തങ്ങളിരുവർക്കും മൊത്തത്തിൽ ഒരു
പണസ്സഞ്ചിയാണുള്ളതെന്നു മട്ടിൽ ഗ്രാന്ദെ ചിലപ്പോൾ ചോദി
ക്കും: "കുറച്ചു ചില്ലറ വായ്പതരാൻ കാണുമോ?" ആ പാവപ്പെട്ട
സ്ത്രീ തന്റെ പ്രഭുവും യജമാനനുമെന്നു കരുതാൻ കുമ്പസാരക്കാ
രൻ പഠിപ്പിച്ചിരുന്ന ആ മനുഷ്യനു് എന്തെങ്കിലും സഹായം
ചെയ്യാൻ തനിക്കു കഴിയുന്നതിൽ സന്തോഷിച്ചു്, ആ ശീതകാല
ത്തുതന്നെ തന്റെ സമ്പാദ്യത്തിൽനിന്നു് ഒന്നിലധികം ക്രൌൺ
അയാൾക്കു നല്കിക്കഴിയും. ഓരോ മാസത്തിലും ഗ്രാന്ദെ തന്റെ
മകൾക്കു സൂചി, നൂലു മുതലായവയ്ക്കായി അനുവദിച്ചിട്ടുള്ള അ

ഞ്ഞു ഫ്രാങ്കുഇട്ട കൊടുത്തശേഷം (അപ്പോൾ പോക്കറിന്റെ കുട്ടിക്കുകളിടുകഴിഞ്ഞിരിക്കും) ഭാര്യയോടു ചോദിക്കും: "എടിയ്, നിനക്കേ, എന്തെങ്കിലും ആവശ്യമുണ്ടോ?" ഒരമ്മയുടെ അന്തസ്സോടുകൂടി മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറയും: "പ്രിയപ്പെട്ടവനേ, നമുക്കു് അതേക്കുറിച്ചു യഥാകാലം സംസാരിക്കാം."

എന്നാൽ അവരുടെ ആ ഉദാരഹൃദയത്വം ഗ്രാന്ദെയുടെ സമീപം തികച്ചും ഫലശ്രുന്യമായിരുന്നു. അയാളുടെ വിചാരം താൻ ഭാര്യയോടു് ആവശ്യത്തിലധികം ഉദാരമായി പെരുമാറിയെന്നായിരിക്കും! നാനമാരെക്കുറിച്ചും മാഡം ഗ്രാന്ദെമാരെക്കുറിച്ചും എഴേനിമാരെക്കുറിച്ചും ചിന്തിക്കുന്ന ഒരു തത്വശാസ്ത്രജ്ഞന്റെ അഭിപ്രായം, വിശ്വസ്രഷ്ടാവു് ഒരു വലിയ പരിഹാസകവിയാണെന്നാണു്. ഒരു തത്വശാസ്ത്രജ്ഞന്റെ നിഗമനത്തിൽ ആരാണു് എതിർക്കുന്നതു്?

എഴേനിയുടെ വിവാഹക്കാര്യം ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട കുറെക്കഴിഞ്ഞു നാന ഒരു കുപ്പി * 'കറാൻറു വൈൻ' എടുക്കാൻ ഗ്രാന്ദെയുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി. അവൾ വൈൻകുപ്പിയുമായി മടങ്ങിവരുമ്പോൾ കോണിപ്പടിയിൽ കാൽ തെറ്റി വീണു.

"മണ്ടീ, നീ ഉരുണ്ടുവീഴാൻ തുടങ്ങുന്നോ?" യജമാനൻ വിളിച്ചു ചോദിച്ചു.

"ഈ പടികൾ മുഴുവനിങ്ങനെയാ, സാർ; അതെല്ലാം ഇളകിപ്പോയി. ഈ കോണിപ്പടി അപകടമുണ്ടാക്കും."

"അതു ശരിയാ." മാഡം ഗ്രാന്ദെ പിന്താങ്ങി: "വളരെ മുമ്പുതന്നെ നിങ്ങളതു നന്നാക്കേണ്ടതായിരുന്നു. ഇന്നലെ എഴേനി അതിന്മേൽ തെറ്റി വീണു കാലുളുക്കിയില്ലെന്നേയുള്ളൂ."

"ശരി." നാന ആകുപ്പായുടെ വിളറിയിരിക്കുന്നതു കണ്ടു ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: "ഇന്നു് എഴേനിയുടെ ജന്മദിനമാണു്; നീ കോ

* മധുരവും ലഹരിയുംകൂടിയ ഒരുതരം വീഞ്ഞു്.

ണിപ്പെടിയിൽനിന്നു വീഴുകയും ചെയ്തു. അതിനാൽ ഇത്തിരി കൂടി വൈൻ കുടിച്ചോളൂ. അതു് എല്ലാം ശരിയാക്കിക്കൊള്ളും.''

''സത്യമായും എനിക്കും കുടിക്കാൻ കൊതിയുണ്ടു്.'' നാന പറഞ്ഞു: ''എനിക്കു പകരം വേറെ ആരെങ്കിലുമായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ കുപ്പി പൊട്ടിച്ചേനെ. ഞാനതു പൊട്ടിക്കാതെ പൊക്കിപ്പിടിച്ചു് എന്റെ കൈമുട്ടു പൊട്ടിച്ചു.''

''പാവം നാന!'' അവർക്കു വീഞ്ഞു പകർന്നുകൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

''നിനക്കു മുറിവു വല്ലതും പറ്റിയോ?'' സംഭീതയായ എഴേനി ഭൃത്യയോടു ചോദിച്ചു.

''ഇല്ല; വീണപ്പോൾ ഞാൻ പിടിച്ചു. ഒരു വശം തട്ടിയാണു് വീണതു്.''

''കൊള്ളാം.'' ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: ''ഇന്നു് എഴേനിയുടെ ജന്മദിനമായതിനാൽ ഞാൻതന്നെ ആ പടി നന്നാക്കിക്കളയാം. എന്തായാലും, നിങ്ങൾ പെണ്ണുങ്ങൾക്കു് അതിൽ നേരേചൊവ്വേ, കയറാനും ഇറങ്ങാനും അറിഞ്ഞുകൂടാ.''

ഗ്രാന്ദെ തിരി കയ്യിലെടുത്തു്, അടുപ്പിൽനിന്നുള്ള വെളിച്ചമല്ലാതെ വേറെ വിളക്കുകളൊന്നുമില്ലാതിരുന്ന ആ മുറിയിൽ അവരെ തനിച്ചാക്കിയിട്ടു തന്റെ പണിക്കോപ്പുകളും തടിക്കഷണങ്ങളും സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി.

''അങ്ങേയ്ക്കു് എന്തെങ്കിലും സഹായം ആവശ്യമുണ്ടോ?'' കോണിപ്പടിയിൽനിന്നു് ആദ്യത്തെ മുട്ടു കേട്ടപ്പോൾ നാന വിളിച്ചുചോദിച്ചു.

''വേണ്ട, വേണ്ട; എനിക്കിതു നല്ല പരിചയമല്ലേ?'' ആ വീപ്പനിർമ്മാതാവു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

ജോലിക്കിടയിൽ പൂർവ്വകാലസ്മരണകൾ മനസ്സിലുദിച്ചപ്പോൾ സർവ്വശക്തിയുമുപയോഗിച്ചു കിഴവൻ മൂളമടിക്കാനാരംഭിച്ചു. അപ്പോഴാണു് ക്ലൂഷോമാർ ഗേറ്റിങ്കൽ വന്നു മുട്ടിയതു്.

"ഓ, ഇതു നിങ്ങളാണോ എം. ക്ര്യൂഷോ?" ആ ചതുരയ ഴിയിലൂടെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നാന ചോദിച്ചു.

"തന്നെ, തന്നെ" മജിസ്ത്രേട്ട മറുപടി നല്കി.

അവൾ ഗേറു തുറന്നു. അടുപ്പിലെ തീയുടെ പ്രകാശം വാതിൽക്കലേയ്ക്കു തുപ്പിത്തടഞ്ഞു വന്ന ക്ര്യൂഷൊമാരുടെ മുഖത്തു പതിച്ചു.

"കുഞ്ഞിന്റെ ജന്മദിനാചരണത്തിൽ ഞങ്ങളെ സഹായിക്കാൻ വരികയാണല്ലേ?" പുഷ്പങ്ങളുടെ വാസന മനസ്സിലായ നാന ചോദിച്ചു.

"മാന്യന്മാരേ, ഒരു നിമിഷം ക്ഷമിക്കണേ!" തന്റെ പരിചയക്കാരുടെ സ്വരം തിരിച്ചറിഞ്ഞ ഗ്രാന്ദെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "വിനീതനായ ഞാൻ ഇപ്പോൾ വരാം. എനിക്കൊരന്തസ്സുമില്ല. കേട്ടവന്ന ഒരു കോണിപ്പടി ഞാൻതന്നെ നന്നാക്കുകയാണു്."

"നടക്കട്ടെ, നടക്കട്ടെ; മോൺഷ്യു ഗ്രാന്ദേ! കരിവില്പനക്കാരനും തന്റെ വീട്ടിലെ മേയറാണു്." മജിസ്ത്രേട്ട തന്റെ ഗൌരവം വിടാതെ മറുപടി പറഞ്ഞു. ആക്കൂട്ടം അതിലെ ഫലിതം മനസ്സിലാകാതിരുന്നതിനാൽ അയാൾ ഒറ്റയ്ക്കു ചിരിക്കേണ്ടിവന്നു.

മാഡം ഗ്രാന്ദെയും കുമാരിയും എണീറ്റു് അവരെ സ്വാഗതം ചെയ്തു. മജിസ്ത്രേട്ടു് എഴേനിയോടു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു് ആ മുറിയിൽ വിളക്കില്ലാതിരുന്നതിന്റെ മുതലെടുത്തു.

"കുമാരീ, ഞാൻ ഭവതിക്കു സുദീർഘവും ഐശ്വര്യസമൃദ്ധവുമായ ഒരു ഭാവി ആശംസിക്കുകയും ഇപ്പോഴുള്ള ആരോഗ്യം ദീർഘനാൾ നീണ്ടുനില്ക്കട്ടെയെന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുകയും ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു."

അനന്തരം അയാൾ താൻ കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന ചെണ്ടു കുമാരിക്കു സമ്മാനിക്കുകയും ഇരുകൈകളിലും പിടിച്ചുകൊണ്ടു് അവളുടെ തൊണ്ടയുടെ ഇരുവശങ്ങളിലും ചുംബിക്കുകയുംചെയ്തു. തീക്ഷ്ണവും ആവേശഭരിതവുമായിരുന്ന ആ അഭിവാദ്യം ആ കൊച്ചുപ

വതിയുടെ കവിളുകളിൽ അരുണിമ കലർത്തി. മജിസ്ത്രേട്ട് തുമ്പു പിടിച്ച ഒരാണിപോലെ കിളരംകൂടി മെല്ലിച്ച ഒരാളായിരുന്നു. 'കോർട്ടുചെയ്ത്'ന്നതിലേയ്ക്ക് അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്ന ആശയം ഇതുമാത്രമായിരുന്നു.

"നിങ്ങൾ വിഷമിക്കാതെ." ജോലി കഴിഞ്ഞു മടങ്ങിവന്ന ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: "ബഹുമാനപ്പെട്ട പ്രസിഡൻറ്, വിശേഷദിവസങ്ങളിലും ഒഴിവുദിവസങ്ങളിലും നിങ്ങളുടെ ഈ മറുപടി നല്ലതുതന്നെ."

"എൻറെ മരുമകനെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം കുമാരി തൻറെ അരികിലുണ്ടെങ്കിൽ എല്ലാ ദിവസവും ഓരോ ഒഴിവുദിവസങ്ങളായിരിക്കും." ക്രൃഷ്ണയച്ചൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം തൻറെ പൂച്ചെണ്ട് എടുത്തുനിക്കു നല്കിക്കൊണ്ട് അവളുടെ കൈകളിൽ ചുംബിച്ചു. നോട്ടറിയാകട്ടെ, വലിയ ആചാരമൊന്നും പ്രകടിപ്പിക്കാതെ, അവളുടെ ഇരുകവിളുകളിലും ചുംബിച്ചു.

"ഇമ്മാതിരി കാര്യങ്ങൾ നമ്മെ കൂടുതൽ വൃദ്ധന്മാരായി തോന്നിക്കുന്നു, ഇല്ലേ? ഓരോ പന്ത്രണ്ടുമാസം കൂടുമ്പോഴും ഒരു വയസ്സു കൂടുതൽ!" അദ്ദേഹം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

ഗ്രാന്ദെ, തൻറെ കയ്യിലിരുന്ന തിരി, ചിമ്മിനിപ്പീസിൻറെ മുകളിലിരുന്ന ക്ലോക്കിൻറെ മുമ്പിൽ വെച്ചു. എപ്പോഴെങ്കിലും ഒരു ഫലിതം ഇഷ്ടപ്പെട്ടാൽ, അതു വീണ്ടും വീണ്ടും പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുക അയാളുടെ ഒരു പതിവായിരുന്നു. ഇപ്പോഴും അയാളതുതന്നെ ചെയ്തു.

"ഇന്നു് എഴേനിയുടെ ജന്മദിനമായതിനാൽ നമുക്കു് ഒരു ദീപക്കാഴ്ച നടത്തിക്കളയാം." ഗ്രാന്ദെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

അയാൾ വളരെ സൂക്ഷിച്ചു്, ആ വിളക്കുകൂടിൽനിന്നു്, ശിഖരങ്ങൾ രണ്ടും മാറി, ഓരോ പീഠത്തിലും തിരിവെയ്ക്കാനുള്ള മുട്ടു് ഉറപ്പിച്ചു. അതു കഴിഞ്ഞു നാനയുടെ കയ്യിൽനിന്നു് ഒരു പുതിയ തിരി വാങ്ങി കത്തിച്ചു. പിന്നീടയാൾ ഭാര്യയുടെ അടുത്തു

പോയി നിന്ന മകളേയും സുഹൃത്തുക്കളേയും ആ കത്തിച്ച തിരികളേയും മാറി മാറി നോക്കി.

ക്രൃഷോയച്ചൻ, തടിച്ചു നരച്ചുതുടങ്ങിയ ചെമ്പൻമുടിയോടുകൂടിയ ഒരു കൊച്ചുമനുഷ്യനായിരുന്നു. ആ മുഖം, തന്റെ ജീവിതകാലം മുഴുവൻ ചീട്ടുകളിയിൽ ചെലവഴിച്ച ഒരു വൃദ്ധസ്ത്രീയുടെ മുഖംപോലെയിരുന്നു. അദ്ദേഹം സാവധാനത്തിൽ തന്റെ കാലു മുമ്പോട്ടു നീക്കി, വെള്ളിബക്കിളുകളോടുകൂടിയ രണ്ടു നല്ല ഷൂസുകൾ പുറത്തു കാണിച്ചു.

"ആ ദഗ്രാസ്സുമാർ വന്നുചേന്നില്ലേ?" അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

"ഇതുവരെ വന്നില്ല." ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"അവർ വരുമോ?" നോട്ടറി ചോദിച്ചു.

"ഓ, ഉവ്വുവ്; അവർ വരുമെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്." മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

"മന്തിരിങ്ങയെല്ലാം ശേഖരിച്ചു കഴിഞ്ഞോ?" മജിസ്ട്രേട്ട് ഗ്രാന്ദെയോടായി ചോദിച്ചു.

"ഉവ്വ്; എല്ലായിടത്തേയും." മറിയിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടന്നുകൊണ്ട് അയാൾ മറുപടി നൽകി. 'എല്ലായിടത്തേയും' എന്ന വാക്കു പറഞ്ഞപ്പോൾ അഭിമാനപൂർവ്വം കിഴവൻ ഒന്നു നീണ്ടു നിവർന്നു.

ഇടനാഴിയിലേയ്ക്കുള്ള വാതിലിനടുത്തുകൂടി കടന്നപ്പോൾ അയാൾ അടുക്കളയിലേയ്ക്കൊന്നു കണ്ണോടിച്ചു. തീ കെടുത്തിയിട്ടില്ല. ഒരു തിരിയുടെ വെളിച്ചത്തിൽ അടുപ്പിനരികിലായി ഇരുന്നു്, നാന ഒൽനുല്ക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു. ആ ജന്മദിനപ്പാട്ടിയിൽ തലയിടാൻ അവളാഗ്രഹിച്ചില്ല.

"നാനാ" ഇടനാഴിയിലേയ്ക്കു കാലെടുത്തുവെച്ചുകൊണ്ട് അയാൾ വിളിച്ചു: "നാനാ, എന്തുകൊണ്ടാണു് തീ തീകെടുത്താത്തതു്? ആ തിരി ഊതിയിട്ട് ഇങ്ങോട്ടു പോരു. തിച്ചയായും, നമുക്കെല്ലാമിരിക്കാൻ ഈ മുറിക്കു വലുപ്പമുണ്ടു്."

"പക്ഷേ, നിങ്ങൾ ബഹുമാന്യസന്ദർശകരെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ, സർ."

"നിനക്കതിൽ എന്തെങ്കിലും എതിർപ്പുണ്ടോ? അവരും നിന്നെപ്പോലെത്തന്നെ ആദമിന്റെ സന്താനങ്ങളാണ്."

ഗ്രാന്ദെ മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ അടുത്തേയ്ക്കു മടങ്ങി.

"നിങ്ങൾ വീഞ്ഞു വിറ്റുകഴിഞ്ഞോ?" അയാളാരാഞ്ഞു.

"ഇല്ലില്ല, ഞാനതു ശേഖരിച്ചുവെച്ചിരിക്കുകയാണ്. വീഞ്ഞ് ഇപ്പോൾ നല്ലതാണെങ്കിൽ, അതു രണ്ടു കൊല്ലംകൂടിക്കഴിയുമ്പോൾ കൂടുതൽക്കൂടെ നല്ലതായിരിക്കും. കൃഷിക്കാരെല്ലാം യോജിച്ചു നിന്നു വിലകൂട്ടാൻ ശ്രമിക്കുകയാണെന്നു നിങ്ങൾക്കും അറിയാമല്ലോ. ഇക്കൊല്ലം ബൽജിയൻകാർക്കു നമ്മുടെ വീഞ്ഞ് അവരുടെ ഇഷ്ടത്തിനു കിട്ടുകയില്ല. അവർ തിരിച്ചു വരികയാണെങ്കിൽ നല്ലത്, അല്ലെങ്കിൽ പോകട്ടെ; തന്നത്താൻ മടങ്ങിവന്നുകൊള്ളും."

"അതേ, എന്നാൽ നമ്മൾ ഉറച്ചതന്നെ നിലകൊള്ളണം." മജിസ്ട്രേട്ടിനെ ഞെട്ടിച്ച ഒരു സ്വരത്തിൽ ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"ഞങ്ങളറിയാതെ ഇയ്യാൾ തന്റെ വീഞ്ഞു വിറ്റാലോ?" മജിസ്ട്രേട്ടിനു ചിന്തിക്കാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

അപ്പോൾ വാതിൽപ്പുറത്തുനിന്നു കേട്ട ഒരു മുട്ട ക്രൂഷോമാരുടെ എതിരാളികളുടെ ആഗമനം അറിയിച്ചു. അച്ചനും മാഡം ഗ്രാന്ദെയും തമ്മിൽ നടന്നിരുന്ന സംഭാഷണത്തെ അതു തടസ്സപ്പെടുത്തി.

മാഡം ദഗ്രാസ്സെ, ഇളംചുവപ്പുനിറത്തിൽ, തടിച്ചു കിളരം കുറഞ്ഞ നല്ല ചുറുചുറുക്കുള്ള ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നു. ഇത്തരം ചെറുനഗരങ്ങളിലെ ശാന്തമായ ജീവിതവും അടുക്കും ചിട്ടയുമുള്ള ദിനചര്യകളുംമൂലം ഈ നാല്പതാംവയസ്സിലും യൌവനം അറിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത സ്ത്രീകളിലൊരാളാണവർ! അവർ, കാഴ്ചയിൽ മനോഹരവും ആനന്ദകരവും എന്നാൽ മണമില്ലാത്ത ആ ഇതളുകൾക്കു

ഒരു മങ്ങിയ മട്ടുള്ള ശിശിരകാലത്തിന്റെ ഒടുവിലുണ്ടാകുന്ന ഒരു റോസാപ്പൂപോലെയായിരുന്നു. ആസന്നമായ ശീതകാലത്തിന്റെ അവ്യക്തമായ ഒരു സൂചന അതിൽ കാണാം. സാമാന്യം ഭേദമായ വേഷം! അവരുടെ ഗൌൺ പാരീസിൽനിന്നു വരുത്തിയതാണു്. സാമൂർവനിതകളുടെ നേതൃണിയായി ചില സായാഹ്നങ്ങളിൽ അവർ സ്വീകരണങ്ങൾ നടത്താറുണ്ടു്. അവരുടെ ഭർത്താവായ എം. ദഗ്രാസ്സെ ഇമ്പീരിയൽ ഗാർഡിലെ ഒരു ലെഫ്റ്റനന്റായിരുന്നു. ആസ്റ്റർലിറ്റ്സ് സമരത്തിൽവെച്ചു മുറിവേറ്റതിനെത്തുടർന്നു പെൻഷനോടുകൂടി അയാൾ സേവനത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ചു. ഇപ്പോൾ അയാൾ സാമൂറിലെ പ്രധാന ബാങ്കിംഗ് സ്ഥാപനങ്ങളിലൊന്നിന്റെ തലവനാണു്. അയാൾ ഗ്രാന്ദെയുടെ ഒരു സുഹൃത്തായിരുന്നെങ്കിലും ഇപ്പോഴും ഒരു പട്ടാളക്കാരന്റെ ഗൌരവഭാവം പുലർത്തുകയോ അഥവാ അങ്ങനെയൊരു ഭാവമുള്ളതായി ഭാവിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നു.

"നമസ്കാരം ഗ്രാന്ദെ." ക്ഷീണോപക്ഷം എപ്പോഴും അടിയറവു പറയാറുള്ള മാന്യമായൊരു ഭാവത്തോടുകൂടി ഗൃഹനാഥനു ഹസ്തദാനംചെയ്തുകൊണ്ടു ബാങ്കർ പറഞ്ഞു: "കുമാരീ!" എഴേനിയുടെ നേരെ തല നമിച്ചശേഷം അയാൾ തുടർന്നു: "കുട്ടി എപ്പോഴും സുന്ദരിയാണു്, എപ്പോഴും നല്ലവളും മനോഹരയും. ഈ ജന്മദിനത്തിൽ ഇതിൽ കൂടുതൽ ഞാൻ എന്തു് ആശംസിക്കാനാണു്?"

അനന്തരം അയാൾ ഒരു ഭൃത്യൻ കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന ഒരു ചെറുപെട്ടി അവർക്കു സമ്മാനിച്ചു. അടുത്ത കാലത്തുമാത്രം യൂറോപ്പിൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതും അസാധാരണവുമായ "കേപ് ഹീത്ത്" എന്നൊരു തരം ചെടിയായിരുന്നു അതിൽ.

മാഡം ദഗ്രാസ്സെ അവളെ സ്നേഹപൂർവ്വം ആലിംഗനം ചെയ്തു. അവർ ആ യുവതിയുടെ കയ്യിൽ അമർത്തിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "കുമാരിക്കു്, എന്റെ വക ജന്മദിനസമ്മാനം നല്കാൻ ഞാൻ അഡോൾഫിയെ മുമ്പേതന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചിരിക്കുകയാണു്."

ഉയരംകൂടി, മനോഹരമായ മുടിയും നേരിയ വിളറ്റുയുമുള്ള, ദുർബലനെന്നു തോന്നിക്കുന്ന ഒരു യുവാവായിരുന്നു ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ. അല്പം ലജ്ജയോടെ അയാൾ മുമ്പോട്ടു വന്നു; എന്നാൽ അവന്റെ നടപടികൾ താരതമ്യേന കുറേമാറിയതായിരുന്നു. തന്റെ അലവൻസിനുപുറമേ, എട്ടോ പത്തോ ആയിരം ഫ്രാങ്ക് ചെലവഴിച്ചു നിയമപഠനം പൂർത്തിയാക്കി അയാൾ പാരീസിൽ നിന്നും ഈയിടെ നാട്ടിൽ മടങ്ങിയെത്തിയിരിക്കുകയാണു്. അഡോൾഫി എഴേനിയുടെ ഇരുകവിളുകളിലും ചുംബിച്ചുകൊണ്ടു വെള്ളിപൂശിയ ഒരു പേടകം അവളുടെ മുമ്പിൽ വെച്ചു. ഗോത്തിക്കു് അക്ഷരങ്ങളിൽ E. G. എന്നെഴുതിയ ഒരു ഷീൽഡ് അതിന്റെ മുകളിൽ പതിച്ചിരുന്നു. കാഴ്ചയിൽ ആകപ്പാടെ നല്ല പകിട്ടുള്ള ഒരു സമ്മാനം. ആനന്ദത്തിന്റെ പുളകച്ചാർത്തണിഞ്ഞുകൊണ്ടു് എഴേനി അതു തുറന്നു. അതു് അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നതുപോലെത്തന്നെ ആ ആനന്ദം—ഒരു കൊച്ചുപെൺകിടാവിന്റെ മുഖത്തു് അരുണിമ കലർത്തുകയും സന്തോഷത്താൽ അവളെ വിറകൊള്ളിക്കുകയും ചെയ്ത ആ ആനന്ദം—പരിപൂർണ്ണവുമായിരുന്നു. ആ സമ്മാനം തനിക്കു സ്വീകരിക്കാമോയെന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടെന്നപോലെ അവളുടെ കണ്ണുകൾ സ്വപിതാവിന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. ഒരു നടന്റെ പ്രശസ്തി ഉയർത്തുമായിരുന്ന സ്വരത്തിൽ എം. ഗ്രാന്ദേ, "അതു സ്വീകരിക്കു, മകളേ!" എന്നു പറഞ്ഞു് ആ മൂകമായ ചോദ്യത്തിനു മറുപടി നൽകി. അപ്രതീക്ഷിതമായ ഒരു പ്രഭാപടലത്താൽ സ്തബ്ധയായതുപോലെ കാണപ്പെട്ട ആ അവകാശിനിയിൽനിന്നു് അഡോൾഫിക്കു ലഭിച്ച മോഹനവും ആനന്ദഭരിതവുമായ ആ കടാക്ഷം കണ്ടപ്പോൾ ക്ലൃഷോകൾ മൂവരും മൂകരായി നിന്നുപോയി.

എം. ദഗ്രാസ്സെ തന്റെ പൊടിഡപ്പിയിൽനിന്നു് ഒരു നുള്ളു പൊടിയെടുത്തശേഷം അതു ഗ്രാന്ദെയുടെ നേരെ നീട്ടി. അനന്തരം അയാൾ തന്റെ ലീജിയൻ ഓഫ് ഓണറിന്റെ റിബ്ബണി

ലും നീലക്കോട്ടിലും വീണിരുന്ന പൊടി തട്ടിക്കളഞ്ഞുകൊണ്ട് "നിങ്ങൾക്കു കഴിയുമെങ്കിൽ ഈ അടി തടുത്തോളൂ" എന്നു പറയുംവണ്ണം ക്ര്യൂഷോകളുടെ നേരെ ഒന്നു നോക്കി. അവർ കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന പൂച്ചെണ്ടുകൾ വെച്ചിരുന്ന നീലനിറത്തിലുള്ള ഗ്ലാസ്സുവേസുകളിൽ മാഡം ദഗ്രാസ്സെയുടെ കണ്ണുകൾ പതിഞ്ഞു. അവസരങ്ങൾ എങ്ങനെയാണുപയോഗിക്കേണ്ടതെന്നു ശരിക്കറിയാവുന്ന പരിഹാസവിരുതയായ ഒരു സ്ത്രീ പ്രകടിപ്പിക്കുന്ന നിഷ്ക്കളങ്കഭാവത്തോടെ അവർ ആ സമ്മാനങ്ങളിൽ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. അസ്വാസ്ഥ്യകരമായ ഒരു പ്രതിസന്ധിഘട്ടമായിരുന്നു അതു്. അച്ചൻ എണീറ്റു തീയുടെ ചുറുമിരുന്നവരിൽനിന്നകന്നു മുറിയിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടന്നിരുന്ന ഗ്രാന്ദെയെ സമീപിച്ചു. അവർ ആ മുറിയുടെ അങ്ങേയറ്റത്തുണ്ടായിരുന്ന ജനാലയുടെ അടുത്തെത്തിയപ്പോൾ അച്ചൻ ആ പരമലുബ്ധന്റെ ചെവിയിൽ ഇങ്ങനെ മന്ത്രിച്ചു: "നോക്കൂ, ആ മനുഷ്യർ തങ്ങളുടെ പണം വെറുതെ വലിച്ചെറിഞ്ഞു കളയുകയാണു്."

"എനിക്കുപദ്രവമുണ്ടാകാത്ത കാലത്തോളം, എനിക്കതിലെന്താ ചേതം?"

"തന്റെ മകൾക്കു് ഒരു സ്വർണ്ണക്രിക നൽകണമെന്നുദ്ദേശമുണ്ടെങ്കിൽ തീച്ചയായും താങ്കൾക്കതിനു കഴിവുണ്ടു്." അച്ചൻ മൂളിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

"ഞാനവൾക്കു കുറികയിലും മെച്ചമായ ചിലതാണു് കൊടുക്കാൻപോകുന്നതു്?" എന്നായിരുന്നു ഗ്രാന്ദെയുടെ മറുപടി.

"എന്റെ മരുമകൻ എന്തൊരു വിഡ്ഢിയാണു്?" മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ മഞ്ഞളിച്ച മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടു് അച്ചൻ ചിന്തിച്ചു. "എന്തുകൊണ്ടാണു് അവന്റെ മനസ്സിൽ ചെലവുകൂടിയ എന്തെങ്കിലും വിഡ്ഢിത്തം തോന്നാതിരുന്നതു്?"

"നമുക്കു കുറച്നേരം ചീട്ടുകളിക്കാം." മാഡം ഗ്രോസ്സെ മാഡം ഗ്രാന്ദെയോടായിപ്പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, ഇവിടെ ഇത്രയും പേരുള്ള സ്ഥിതിക്കു നാം രണ്ടു പേരുമാത്രം—"

"ഇന്നു് എഴേനിയുടെ ജന്മദിനമായതുകൊണ്ടു നമുക്കെല്ലാവക്കും കൂടി ലോട്ടോ കളിച്ചുകളയാം." ഗ്രാന്ദെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. "ഈ രണ്ടു കുട്ടികളും കളിയിൽ ചേരട്ടെ."

ഇതിനുമുമ്പു് ഒരു കളിയിലും പങ്കെടുത്തിട്ടില്ലാതിരുന്ന കിഴവൻ തന്റെ മകളേയും അഡോൾഫിയേയും മൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"നാന, ഇവിടെയൊരു മേശ പിടിച്ചിടു." അയാൾ നാനയോടു പറഞ്ഞു.

"ഞങ്ങൾ സഹായിക്കാം, മിസ്സു് നാനാ." മാഡം ദഗ്രാസ്സെ ഉല്ലാസവതിയായി പറഞ്ഞു. തനിക്കു് എഴേനിയെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ സാധിച്ചതിൽ അവർ വളരെ സന്തുഷ്ടയായിരുന്നു.

"ഇത്ര മനോഹരമായ ഒരു സാധനം ഞാൻ ഒരിടത്തും കണ്ടിട്ടില്ല." എന്നാണു് ആ അവകാശിനി അവരോടു പറഞ്ഞതു്. "എനിക്കു മുമ്പൊരിക്കലും ഇതുപോലെയൊരു സന്തോഷം തോന്നിയിട്ടില്ല."

"അഡോൾഫിയാണിതു തിരഞ്ഞെടുത്തതു്." മാഡം ദഗ്രാസ്സെ ആ പെൺകിടാവിന്റെ ചെവിയിൽ പറഞ്ഞു: "അവൻ പാരീസിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്നതാണതു്."

"നിങ്ങളുടെ വഴിക്കു പോ, ശപിക്കപ്പെട്ട കള്ളീ!" മജിസ്ട്രേട്ട് പിറുപിറുത്തു. "നിങ്ങളോ ഭർത്താവോ കോടതിയിൽ വന്നാൽ അവിടെ ഇതൊന്നും നടപ്പില്ല."

ശാന്തനായി ഒരു കോണിലിരുന്ന നോട്ടറി, അച്ഛനെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് ആത്മഗതം ചെയ്തു: "ഞങ്ങളുടെ എതിരാളികൾ എത്ര വേണമെങ്കിലും ചെലവാക്കട്ടെ. എന്റെയും എന്റെ അനുജന്റെയും മരുമകന്റെയും സ്വത്തുക്കൾ കൂട്ടിയാൽ ഒരു പതിനൊന്നു ലക്ഷത്തിന്റെ വകയുണ്ടാകും. അവക്കു് ഇതിന്റെ

പകൃതി വന്നേസ്സുമായിരിക്കും. അതിനുപുറമേ അവക്ക് ഒരു മകളുമുണ്ട്. അവക്കിഷ്ടമുള്ള എന്തു വേണമെങ്കിലും കൊടുക്കട്ടെ! ഒരു കാലത്തു് അതെല്ലാം ഞങ്ങളുടേതാകും—ഈ അവകാശിനിയും അവർക്കു കിട്ടിയ സമ്മാനങ്ങളും.''

എട്ടരമണിയായപ്പോഴേയ്ക്കും കളിക്കു മേശകൾ തയ്യാറായി. സ്വതസ്സിദ്ധമായ സാമർത്ഥ്യവിശേഷത്താൽ മകനെ എഴേനിയുടെ സമീപത്തിരുത്തുവാൻ മാഡം ദഗ്രാസ്സെയ്ക്കു സാധിച്ചു. ആ രംഗത്തിലെ നടീനടന്മാരെല്ലാം മനസ്സിൽ അങ്ങേയറ്റം താല്പര്യത്തോടുകൂടി, കളിക്കോപ്പുകളുമായി, ഒറ്റ നോട്ടത്തിനു വെറും സാധാരണമെന്നു തോന്നിക്കത്തക്കവിധം, ആ കിഴവൻ നോട്ടറിയുടെ ചെറുഫലിതങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതായി തോന്നിയെങ്കിലും യഥാർത്ഥത്തിൽ എല്ലാവരും എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ പത്തുലക്ഷം ആലെക്കുറിച്ചായിരുന്നു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്. ആ കിഴവൻ വീപ്പുനിർമ്മാതാവും മനോഹരമായ വേഷമണിഞ്ഞിരുന്ന മാഡം ദഗ്രാസ്സെയും, ബാങ്കറേയും അഡോൾഫിയേയും മജിസ്ട്രേട്ടിനേയും അച്ഛനെയും നോട്ടറിയേയും മാറി മാറി നോക്കിയിട്ടു സ്വയം ഇങ്ങിനെ ചിന്തിച്ചു: 'ഇവരെല്ലാം എന്റെ പണത്തിന്റെ പിന്നാലെ കൂടിയിരിക്കുകയാണു്. അതിനുവേണ്ടിയാണു് അവരിവിടെ എത്തിയിരിക്കുന്നതും. ഇവിടെയിരുന്ന മൂഷിയാൻ അവരെത്തിയിരിക്കുന്നതു് എഴേനിയെ കിട്ടാൻവേണ്ടിയാണു്. ഹാ! എന്റെ മകൾ ഇവർക്കാർക്കുമുള്ളതല്ല. എനിക്കു മീൻപിടിക്കാനുപയോഗിക്കാവുന്ന പലതരം ഇരകൾ മാത്രമാണു് ഈ ആളുകളെല്ലാം.'

അവിടെ കാണപ്പെട്ട സന്തോഷപ്രകടനങ്ങൾ, എഴേനിയിൽനിന്നോ അവളുടെ മാതാവിൽനിന്നോ പുറപ്പെട്ടിരുന്നപ്പോൾമാത്രം ആത്മാർത്ഥമായിരുന്ന ചിരി, ആ പ്രകടനങ്ങൾക്കു് ഒരു പശ്ചാത്തലസംഗീതമായി മുഴങ്ങിയിരുന്ന നാനയുടെ നൂല്പുചക്രത്തിന്റെ മൂളൽ, വമ്പിച്ച പന്തയങ്ങൾക്കുവേണ്ടി കളിക്കു

പോഴുള്ള കഠിനമായ പഞ്ഞത്തരം, സൌഹൃദം ഭാവിച്ച് ഓടിച്ചെ വലയിൽ വീഴ്ത്തി പിടിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്ന മനോഹരമായ ഒരു പക്ഷിയെപ്പോലെ, ഈ നായാട്ടിലെ കളങ്കമില്ലാത്ത ഇരയായ ആ പെൺകുട്ടി—ഇവയെല്ലാം കൂട്ടിവെച്ച് ആലോചിക്കുമ്പോൾ ആ പഴയ ചാരപ്പെയിൻറടിച്ച ചാരലറിൽ, രണ്ടു മങ്ങിയ തിരികളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ, അഭിനയിക്കപ്പെട്ടതു ദയനീയമായ ഒരു വിനോദകഥതന്നെയെന്നു നമുക്കു ബോധ്യമാകും. എങ്കിലും ഇതു് എല്ലാക്കാലങ്ങളിലും ലോകത്തിൽ എല്ലാ ഭാഗങ്ങളിലും അഭിനയിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു നാടകമല്ലേ? ഇവിടെ അതു് അതിൻറെ ഏറ്റവും ലളിതമായ ഒരു ഭാവം കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുവെന്നുമാത്രം. ആത്മാർത്ഥതയില്ലാത്ത തൻറെ സ്നേഹം തൻകാര്യം നേടാൻവേണ്ടിമാത്രം വിനിയോഗിച്ച് അതിൽനിന്നു നല്ലൊരു വിള കൊയ്യു കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ ഇവരിൽ എല്ലാ നടീനടന്മാരെയും കവച്ചുവെച്ചു. അയാളുടെ മുഖം ആ രംഗത്തിനുമുകളിൽ ഒരു ദുസ്സപ്നത്തിൻറെ വ്യാഖ്യാനംപോലെ തങ്ങിനിന്നു. ആധുനിക കാലത്തു് ആരാധകർക്കു വിഷമമില്ലാതിരുന്ന ഒരു ഈശപ്രൻ—പണത്തിൻറെയും ധനശക്തിയുടെയും ഒരു അവതാരംപോലെയായിരുന്നു അയാൾ.

ഗ്രാന്ദെയെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, മനുഷ്യൻറെ ജീവിതത്തിലെ മൃദുലവും മധുരവുമായ വികാരങ്ങൾക്കു രണ്ടാംസ്ഥാനമേയുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. എന്നാൽ അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന മറ്റു മൂന്നു പാവപ്പെട്ട ഹൃദയങ്ങൾ—നാനയുടെയും എഴേനിയുടെയും അവളുടെ അമ്മയുടെയും ഹൃദയങ്ങൾ—അവയെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരുന്നു; മറ്റു വികാരങ്ങൾക്കു് അവയിൽ സ്ഥാനമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാലും, എത്രയധികം അന്ധതയാണു് അവരുടെ ആ നിഷ്ക്കളങ്കമായ ലാളിത്യത്തോടു് ഇടകലർന്നിരുന്നതു്. ഗ്രാന്ദെയുടെ സ്വത്തിനെക്കുറിച്ചു് എഴേനിക്കോ അവളുടെ അമ്മയ്ക്കോ യാതൊരു പിടിയുമില്ലായിരുന്നു; തങ്ങളുടെ ആ ഇടുങ്ങിയ ലോകത്തിനു

പ്രത്യേകമായിട്ടുള്ള അവ്യക്തതയോടെയാണ് അവർ എല്ലാം കണ്ടതു്. തങ്ങൾക്കു പണം കൈകാര്യം ചെയ്യേണ്ട ആവശ്യമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ അവരതിനു കൊതിക്കുകയോ എന്നാൽ വെറുക്കുകയോ ചെയ്തില്ല. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന അസൂഖകരമായ അന്തരീക്ഷത്തെക്കുറിച്ചും അവക്കു ബോധമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഭൌതികമായ താല്പര്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടിമാത്രം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നവരുടെ ആഗണത്തിൽ, തങ്ങളുടെ വികാരങ്ങളുടെയും ആന്തരികജീവിതത്തിന്റെയും ശക്തി അവരെ തികച്ചും ഒറ്റപ്പെടുത്തി. മനുഷ്യന്റെ നില ഭയാനകംതന്നെ; സന്തോഷത്തിന്റെ ഒരു കണികപോലും, അതിന്റെ ഉത്ഭവം അജ്ഞതയിലല്ലെങ്കിൽ, അവനു സ്വന്തമായിട്ടില്ല.

കളിയിൽ മാഡം ഗ്രാന്ദെ പതിനാറു സൂ നേടി; അവരതു പോക്കറ്റിലേയ്ക്കിടുന്നതു കണ്ട നാന സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ വെളിയിലെ ഗേറ്റിൽ ആരോ മുട്ടുന്നതു കേട്ടു. അതു പെട്ടെന്നും ഉച്ചത്തിലുമായിരുന്നതിനാൽ സ്ത്രീകൾ ഞെട്ടിപ്പോയി.

"സാമൂറിലുള്ളവരാരും ഇതുപോലെ മുട്ടുകയില്ല." നോട്ടറി പറഞ്ഞു.

"എന്തിനാണവരിതുപോലെ ഇടിക്കുന്നതു്?" നാനയ്ക്കു ഭയം വന്നു. "നമ്മുടെ കതകു് ഇടിച്ചിടാനാണോ അവരുടെയാഗ്രഹം?"

"ഏതു പിശാചായിരിക്കുമതു്?" ഗ്രാന്ദെ സംശയിച്ചു.

നാന തിരികളിലൊന്നെടുത്തുകൊണ്ടു ഗേറ്റിങ്കലേയ്ക്കു പോയി. ഗ്രാന്ദെയും അവളെ അനുഗമിച്ചു. അവ്യക്തമായ ഒരു ഭീതിയിൽപ്പെട്ട മാഡം ഗ്രാന്ദെയും ഭർത്താവിനെ പതുക്കെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു വാതില്ക്കലേയ്ക്കോടിച്ചെന്നു.

അവിടെയുണ്ടായിരുന്നവരെല്ലാം പരസ്പരം നോക്കി.

"നമ്മളം ചെന്നാലോ?" ദഗ്രാസ്സെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. "ഇതു ശുഭകരമായ ഒരു സംഭവമായി തോന്നുന്നില്ലല്ലോ."

"എന്നാൽ വേഗംതന്നെ." ഗ്രാന്ദെ ഭാര്യയുടെ നേരെ തിരിയുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ, അയാൾ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനെയും അവന്റെ പിന്നിൽ രണ്ടു വലിയ ട്രങ്കുകൾ പേറിയിട്ടുള്ള ഒരു പോട്ടറേയും അവ്യക്തമായി കണ്ടു.

"മാഡം ഗ്രാന്ദെ, നിങ്ങൾ കളിമേശയിലേയ്ക്കു പോകൂ. ഈ ചെറുപ്പക്കാരനോടു സംസാരിക്കാൻ ഞാൻമാത്രം മതി." ഗ്രാന്ദെ ഭാര്യയോടു പറഞ്ഞു.

അയാൾ പാരലറിന്റെ കതകു വലിച്ചടച്ചു. കളിക്കാർ വീണ്ടും സ്വസ്ഥാനങ്ങളിലിരുന്നെങ്കിലും ഉടനെ കളി സാദ്ധ്യമാകാത്തരത്തിൽ അവരെല്ലാം അസ്വസ്ഥരായിരുന്നു.

"അതു സാമുറിലുള്ള ആരെങ്കിലുമാണോ?" ബാങ്കറോട് അയാളുടെ ഭാര്യ ചോദിച്ചു.

"അല്ല, ഒരു യാത്രക്കാരനാണ്."

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ അയാൾ പാരീസിൽനിന്നായിരിക്കും."

"സത്യംതന്നെ!" തന്റെ പോക്കറ്റിൽനിന്നു ഒരു പഴയ ഘടികാരമെടുത്തുകൊണ്ടു നോട്ടറി പറഞ്ഞു: "ഒൻപതു മണി. മെയിൽവണ്ടിക്ക് ഇപ്പോൾ സമയം തെറ്റാറില്ല!"

"ആൾ ചെറുപ്പക്കാരനാണോ?" അച്ഛൻ ചോദിച്ചു.

"അതേ." ബാങ്കർ മറുപടി പറഞ്ഞു: "അയാൾ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുള്ള ലഗ്ഗേജിനു കുറഞ്ഞപക്ഷം മുന്നൂറു കിലോസെങ്കിലും തൂക്കമുണ്ടാകും."

"നാന മടങ്ങിവന്നില്ലല്ലോ." എഴേനി ഉൽക്കണ്ഠ പ്രദർശിപ്പിച്ചു.

"അതു നിങ്ങളുടെ ബന്ധുക്കളിലാരെങ്കിലുമായിരിക്കും." മജിസ്ട്രേട്ട് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

"നമുക്കു കളി തുടരാം." മാഡം ഗ്രാന്ദെ മന്ദസ്വരത്തിൽ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: "എന്റെ ഭർത്താവു് ആകപ്പാടെ അസ്വസ്ഥ

നായിരിക്കുകയാണു്. എനിക്കുദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തിൽനിന്നു് അതു മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിച്ചു. അതിനാൽ അദ്ദേഹം മടങ്ങിവരുമ്പോൾ നാം തന്റെ കാര്യം സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ, ഒരുപക്ഷേ കൂടുതൽ അസ്വസ്ഥനായേയ്ക്കും.''

''കുമാരീ!'' അഡോൾഫി, അയല്പക്കാരിയെ സംബോധന ചെയ്തു. ''അതു ഭവതിയുടെ കസിൻ ഗ്രാന്ദെയാണെന്നുള്ളതിൽ ഒരു സംശയവുമില്ല. സുന്ദരനായ ഒരു യുവാവു്. ഞാനയാളെ ഒരിക്കൽ എം. ന്യൂസ്സെൻഴാ നൽകിയ ഒരു വൃത്തത്തിൽവെച്ചു കണ്ടിട്ടുണ്ടു്.''

അയാൾക്കു കൂടുതൽ പറയാൻ സാധിച്ചില്ല. മേശയുടെ അടിയിലൂടെ അമ്മ അവന്റെ കാലിൽ ചവിട്ടി. അവർ ഉച്ചത്തിൽ രണ്ടു സൂ കൊടുക്കാനാവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് ''എടാ, മണ്ടാ, മിണ്ടാതിരിക്കൂ'' എന്നു് അവന്റെ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചു.

കോണിപ്പടിയിൽനിന്നു നാനയുടെയും മുമട്ടുകാരന്റെയും കാലൊച്ച അവൾക്കു വ്യക്തമായി കേൾക്കാമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഗ്രാന്ദെ വേഗംതന്നെ മടങ്ങിവന്നു. അയാളുടെ പിന്നാലെ, അവിടെ ഇതുയധികം കുഴപ്പങ്ങളെല്ലാമുണ്ടാക്കിയ ആ യാത്രക്കാരനും. തിച്ചയായും അവരുടെ നടുവിലേയ്ക്കുള്ള അയാളുടെ പെട്ടെന്നുള്ള ഈ വരവു്, തേനീച്ചക്കൂട്ടിലേയ്ക്കു് ഒരു ഒച്ച പ്രവേശിക്കുന്നതിനോടോ, ഗ്രാമപ്രദേശത്തുള്ള ഒരു കോഴിക്കൂട്ടിലേയ്ക്കു് ഒരു മയിൽ കയറിച്ചെല്ലുന്നതിനോടോ തുല്യമായിരുന്നു.

''ആ തീയിന്റെ അടുത്തു് ഇരിക്കൂ.'' ഗ്രാന്ദെ അപരിചിതനോടു പറഞ്ഞു.

ആ യുവാവു മുറിയാകെ സമഗ്രമായൊന്നു് അവലോകനം ചെയ്യുകയും ഇരിക്കുന്നതിനുമുമ്പു വളരെ ഭംഗിയായി തല നമിക്കുകയും ചെയ്തു. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന പുരുഷന്മാർ എണീറ്റു തല കുനിച്ചു പ്രത്യഭിവാദനം ചെയ്തു. സ്ത്രീകളും സാദരം തല കുനിച്ചു.

''സർ, താങ്കൾക്കു തണുപ്പു തോന്നുന്നുണ്ടായിരിക്കും.'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു. ''തീച്ചൂയായും താങ്കൾ വരുന്നതു്—''

''പെണ്ണുങ്ങളെപ്പോലെതന്നെ!'' താൻ വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന എഴുത്തിൽനിന്നു തലയുയർത്തി ആ നല്ല മനുഷ്യൻ ഉൽഘോഷിച്ചു. ''ആ മാന്യനെ കുറച്ചു നേരത്തേയ്ക്കു സമാധാനമായിവിട്ടു.''

''അച്ഛാ, ഒരുപക്ഷേ, യാത്രയ്ക്കുശേഷം അദ്ദേഹത്തിനു് എന്തെങ്കിലും ആവശ്യമുണ്ടായിരിക്കും.'' എഴേനി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു.

''അയാളുടെ വായിലും ഒരു നാക്കുണ്ടല്ലോ.'' വൃദ്ധൻ ചൊടിച്ചു.

ഈ കാഴ്ചയിൽ ആ അപരിചിതനുമാത്രമാണു് അത്ഭുതം തോന്നിയതു്. മറ്റുള്ളവക്കു് ഇത്തരം രംഗങ്ങൾ സുപരിചിതങ്ങളായിരുന്നു. ആ രണ്ടു് അനേഷണങ്ങൾക്കും ഇങ്ങനെ മറുപടി ലഭിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ അപരിചിതൻ എണീറ്റു തീയിന്റെ അടുത്തേയ്ക്കു നടന്നുചെന്നു്, ഷൂസിന്റെ സോൾ ഉണക്കാനെന്നവണ്ണം അതു തീയ്ക്കു മുകളിൽ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു. അനന്തരം അയാൾ എഴേനിയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു പറഞ്ഞു: ''കസിൻ, ഭവതിയുടെ ക്ഷേമാനേഷണത്തിനു നന്ദി. ഞാൻ ടൂർസിൽനിന്നു ഭക്ഷണംകഴിച്ചു. ഇപ്പോൾ ഒന്നും ആവശ്യമില്ല.'' ഗ്രാന്ദെയുടെ നേരെ കണ്ണോടിച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ തുടർന്നു: ''എനിക്കു് അല്പംപോലും ക്ഷീണം തോന്നുന്നില്ല.''

''താങ്കൾ പാരീസിൽനിന്നാണോ വരുന്നതു്?'' മാഡം ദ ഗ്രാസ്സെയായിരുന്നു ഈ ചോദ്യം ചോദിച്ചതു്.

എം. ചാൾസ് (അതായിരുന്നു പാരീസിലെ എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ പുത്രന്റെ പേരു്) ആ ചോദ്യം കേട്ടു്, തന്റെ കഴുത്തിൽ ധരിച്ചിരുന്ന കണ്ണടയെടുത്തു ധരിച്ചുകൊണ്ടു മുറുപാടം ശരിക്കൊന്നുകൂടി നോക്കിയശേഷം മാഡം ദ ഗ്രാസ്സെയോടായിട്ടു പറഞ്ഞു:

"അതേ, മാഡം; നിങ്ങൾ 'ലോട്ടോ'കളിക്കുകയാണു്, അല്ലേ, അമ്മായീ? കളി തുടരാനപേക്ഷ. ഇടയ്ക്കു നിറുത്താൻവയ്യാത്തവിധം അതു് അത്രയ്ക്കു രസകരമാണു്."

'ഇയാൾ കസിൻതന്നെയെന്നു് എനിക്കറിയാമായിരുന്നു' മാഡം ദഗ്രാസ്സെ ചിന്തിച്ചു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് അവർ അയാളെ ഒളിഞ്ഞുനോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

"നാല്പത്തേഴു്" അച്ചൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "എണ്ണിക്കോളൂ, മാഡം ദഗ്രാസ്സെ; അതു നിങ്ങളുടെ നമ്പറാണു്, അല്ലേ?"

എം. ദഗ്രാസ്സെ തന്റെ ഭാര്യയുടെ ചീട്ടിന്റെ പുറത്തു് ഒരു കൊണ്ടറെടുത്തുവെച്ചു. സത്യത്തിൽ, ആ സമയത്തു് അവരുടെ ആലോചന കളിയെക്കുറിച്ചായിരുന്നില്ല. അവരുടെ ചിന്തകളിൽ ഭയാശങ്കകൾ കുന്നുകൂടുകയായിരുന്നു. അവരെല്ലാവരും എഴേനിയേയും അവളുടെ പാരീസുകാരൻ കസിനേയും മാറിമാറി നോക്കി; ആ അവകാശിനി ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു തന്റെ കസിനെ ഒളിഞ്ഞുനോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു് അവരുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെടാതെയുമിരുന്നില്ല. ആ നോട്ടത്തിൽ അത്ഭുതത്തിന്റെയോ ആകാംക്ഷയുടേയോ സ്ഥലിംഗങ്ങൾ വളർന്നുവരുന്നതു് ആ ബാങ്കുടെ ഭാര്യ എളുപ്പത്തിൽ കണ്ടുപിടിച്ചു.

രണ്ട്

പാരീസിൽനിന്നെത്തിയ കസിൻ

യുവാവും സുന്ദരനുമായ ആ പാരീസുകാരനും, അത്യപ്പരായി, അയാളിൽനിന്നു മുതലെടുക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടി അയാളെ അവജ്ഞാപൂർവ്വം പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ നാടൻമാന്യന്മാരും തമ്മിൽ ഗണ്യമായ വ്യത്യാസമുണ്ടായിരുന്നു. ഇതു മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു ചെറിയ ഒരു വിശദീകരണം സഹായകമായിരിക്കും.

ഇരുപത്തിരണ്ടിൽനിന്നു ബാല്യം വളരെ അകലെയൊന്നുമല്ല. അതിത്തിപ്രദേശത്തു നില്ക്കുന്ന യുവത്വം, ബാലിശമായ നടപടികൾ പരിപൂർണ്ണമായി ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടില്ല. ചാൾസ് ഗ്രാന്ദെയുടെ ഡംഭു വെറും ബാലിശമായിരുന്നു; ഒരുപക്ഷേ, നൂറിൽ തൊണ്ണൂറൊൻപതു ചെറുപ്പക്കാരും അതിനു വിധേയരായി അവനെപ്പോലെത്തന്നെ പെരുമാറുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു.

കുറെ ദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പു ചാൾസിന്റെ അച്ഛൻ, അവൻ സാമൂറിൽ പോയി വല്യച്ഛനെ കാണണമെന്നും എത്രയും ദിവസം അവിടെ താമസിക്കണമെന്നും നിർദ്ദേശിക്കുകയുണ്ടായി. ഒരുപക്ഷേ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ എന്തോനിയുണ്ടായിരുന്നിരിക്കണമെന്നു് ഇപ്പോൾ അവനു തോന്നി. അങ്ങനെ ഇടംപ്രഥമമായി ഒരു നാട്ടിൻപുറത്തുള്ള പുറപ്പെടുമ്പോൾ അവന്റെ മനസ്സിൽ ചില പ്രതീക്ഷാകാശയങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. പരിഷ്കാരിയായ ഒരു യുവാവിന്റെ എല്ലാ മേന്മകളോടുംകൂടി താൻ ആ ഗ്രാമീണസമുദായത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടും; തന്റെ വേഷാഡംബരപ്രകടനങ്ങളിൽ സാമൂർനിവാസികളെയെല്ലാം നിരാശയിലാഴ്ത്തും; പാരീസിലെ പരിഷ്കാരങ്ങൾ അവർക്കു പരിചയപ്പെടുത്തും; ചുരുക്കത്തിൽ തന്റെ വേഷാഡംബരങ്ങളും മോടിയും പ്ര

കടിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് അവിടെയൊന്നു കറങ്ങണമെന്നുള്ളതായിരുന്നു ചാത്സിന്റെ ഉദ്ദേശം.

തനുലം, അയാൾ മോഹനമായ വേഷങ്ങളും ആകർഷകങ്ങളായ ഉറകളോടുകൂടിയ നായാട്ടകത്തികളും തികച്ചും മോഹനമായ ഒരു തോക്കും തന്നോടൊപ്പം കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. തന്റെ അഭിരുചിക്കനുസൃതങ്ങളായ കോട്ട്, വെസ്റ്റ്കോട്ട്, പാൻറുകൾ മുതലായവയെല്ലാം ധാരാളമായി അയാളുടെ പെട്ടിയിൽ സംഭരിച്ചിരുന്നു. ഒരു സുന്ദരവിഡ്ഢിക്കാവശ്യമായ ഒരു സാധനത്തിനും കുറവുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിസുന്ദരിയെന്നു് അവൻ കരുതിയിരുന്ന ആനറെന്ന ഒരു പാർസുകാരി സമ്മാനിച്ച മനോഹരമായ എഴുത്തുപെട്ടിയും അവന്റെ കൈവശമുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ നടപടിയിൽ പെട്ടെന്നു സംശയംതോന്നാനിടയായ ഭർത്താവിനോടൊപ്പം ആനറാ, തന്റെ സന്തോഷം തല്ക്കാലത്തേയ്ക്കു ബലികഴിച്ചുകൊണ്ട് ഇപ്പോൾ സ്കോട്ട്ലണ്ടിൽ സഞ്ചരിച്ചുവരികയാണു്.

ചുരുക്കത്തിൽ കുതിരച്ചാട്ടമുതൽ ഒരു ദമ്പതിയുദ്ധത്തിന്നാവശ്യമായ കൈത്തോക്കുകൾവരെ അവന്റെ പെട്ടിയിലുണ്ടായിരുന്നു. ജീവിതമാകുന്ന വയൽ ഉഴുന്നതിനു് ആ യുവമടിയനു് ഒന്നും കുറവുവരുതല്ലോ!

ഒറയ്ക്കു്, വലിയ ചെലവുകൂടാതെ, യാത്രചെയ്യണമെന്നായിരുന്ന അവന്റെ പിതാവു് ഉപദേശിച്ചിരുന്നതു്. അവൻ അതനുസരിക്കുകയും ചെയ്തു. തപാൽവണ്ടിയിലാണു് അവൻ സാമൂറിലെത്തിയതു്. അടുത്ത ജൂണിൽ ബേഡൽ-ബേഡനിൽവെച്ചു് ആനറിനെ സ്വീകരിക്കുവാൻവേണ്ടി അവൻ മനോഹരവും സുഖകരവുമായ ഒരു വണ്ടി നിർമ്മിക്കുവാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും അതു് ഇപ്പോൾ ഉപയോഗിക്കുകയുണ്ടായില്ല.

സാമൂറിലെ താമസത്തിനിടയിൽ ഒട്ടവളരെയാളുകളെ കാണാമെന്നായിരുന്നു ചാത്സു് പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നതു്. വല്യച്ഛന്റെ

എസ്സോററിൽ ഒരു നായാട്ട നടത്തണം; വലിയ ഒരു എസ്സോററിൽ രാജകീയമായ ഒരു മന്ദിരത്തിലായിരിക്കും വല്യച്ഛന്റെ താമസം എന്നാണവൻ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നതു്. അവരെ സാമൂർ നഗരത്തിൽ കാണാമെന്നതന്നെ അവൻ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നില്ല. ഫ്രോയിഫോണ്ടിലേയ്ക്കുള്ള വഴി ചോദിച്ചപ്പോഴാണു് അവർ ഇവിടെയാണു് താമസിക്കുന്നതെന്നു് അവനറിഞ്ഞതു്. വീണ്ടും ഇവിടെ എത്തുന്നതുവരെ അവൻ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു, താൻ വലിയൊരു മന്ദിരത്തിലായിരിക്കും സ്വീകരിക്കപ്പെടുകയെന്നു്. താമസം സാമൂറിലായാലും ഫ്രോയിഫോണ്ടിലായാലും വേണ്ടില്ല, തന്റെ ആദ്യത്തെ സന്ദർശനം വേണ്ടവിധത്തിൽത്തന്നെയായിരിക്കണമെന്നദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് സാമൂറിലെത്തുംമുമ്പു വേഷം മാറിയതു്. അനുപമമായ കലാസൃഷ്ടി എന്ന വിശേഷണം തികച്ചും അർഹിക്കുന്നവതന്നെയായിരുന്ന ആ വേഷവിധാനങ്ങൾ. മനോഹരമായിരുന്ന തന്റെ മുടി ഒന്നുകൂടി മുരുട്ടുന്നതിനു ടൂർസിൽവെച്ചു് അവൻ ഒരു 'ഹെയർഡ്രസ്സറുടെ' സേവനങ്ങൾ ഉപയോഗപ്പെടുത്തി. കറുത്ത സാറ്റിൻകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച ആ കണ്ണുവസ്തും! വിളറി പരിഹാസം സ്ഫുരിക്കുന്ന ആ മുഖത്തിനു വളരെ യോജിപ്പായി തോന്നി. ശരീരത്തോടൊട്ടിക്കിടന്നിരുന്ന നീളംകുടിയ ഒരു ഓവർക്കോട്ടിനുള്ളിൽനിന്നു ചുരുട്ടിയ കോളറോടുകൂടിയ ഒരു കാശ്മീരിവെയ്സ്റ്റ്കോട്ടും, അതിനുള്ളിൽനിന്നു വേറൊരു വെളുത്ത വെയ്സ്റ്റ്കോട്ടും എത്തിനോക്കി; വാച്ചു തീരെ സൂക്ഷ്മമില്ലാത്ത ഭാവത്തിൽ ഒരുവശത്തെ പോക്കറ്റിലേയ്ക്കു തള്ളിയിട്ടിരുന്നു. യാദൃച്ഛികസംഭവമെന്ന മട്ടിൽ ഒരു സ്വർണ്ണച്ചങ്ങല അതിനെ ഒരു 'ബട്ടൺഹോളി'നോടു ബന്ധിപ്പിച്ചു. ഇരുവശങ്ങളിലും കുടുക്കുകളോടുകൂടിയതും കറുത്ത സിൽക്കിൽ തുന്നിയ ഡിസൈനുകൾകൊണ്ടലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതുമായ ചാരനിറത്തിലുള്ള ട്രൌസറാണു് അയാൾ ധരിച്ചിരുന്നതു്. ചാരനിറത്തിലുള്ള കയ്യുറകളിട്ട കയ്യിൽ സ്വർണ്ണപ്പിടിയോടുകൂടിയ ഒരു വടിയും. ആ

വേഷധാരണത്തിലാകപ്പാടെ അസാധാരണമായ ഒരു ചാരുത പ്രകടമായിരുന്നു. ഒരു പാരീസുകാരനു്, ഉന്നതവും അസാധാരണവുമായ മണ്ഡലത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന ഒരു പാരീസുകാരനു്, മാത്രമേ ഇപ്രകാരമൊരു വേഷമണിയാനും അതിന്റെ പരിഹാസ്യമായ വിശദാംശങ്ങളെ ഇത്ര അഭിനന്ദനീയമായ രീതിയിൽ കൂട്ടിയിണക്കാനും സാധിക്കുകയുള്ളൂ. അതിനും പുറമേ, ഇയാൾ, താൻ ഒരു ജോഡി കൈത്തോക്കുകളുടെയും ആനറിന്റെ സ്നേഹബഹുമാനങ്ങളുടെയും ഉടമയാണെന്ന ബോധത്തോടെ, ഒരു ലക്ഷ്യവേധിക്കു യോജിച്ച നിലയിൽത്തന്നെ അതു സാധിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

അവർക്കു പരസ്പരം അനുഭവപ്പെട്ട അത്ഭുതം എത്രയധികമാണെന്നു ശരിക്കു മനസ്സിലാകണമെങ്കിൽ, നിങ്ങളും അവരുടെ പക്ഷത്തുനിന്നു് എതിർപക്ഷത്തെ ഒന്നു വീക്ഷിച്ചെങ്കിലേ സാധിക്കൂ. അവിടെ മൂകരായി ഇരുന്ന ക്ര്യൂഷോമാരെ ഒന്നു ഭാവനയിൽ കാണാൻ ശ്രമിക്കുക!

അവർ, ആ അപരിചിതന്റെ മുമ്പിൽ തങ്ങളുടെ വൃത്തികേടുകൾ മാറാനോ കോട്ടിന്റെ മടക്കുകളിലും മറ്റും പറ്റിപ്പിടിച്ചിരുന്ന പൊടി തട്ടിക്കളയാനോ ശ്രമിക്കാതെ പൊടിയെടുത്തു വലിച്ചു. അവരുടെ തളർന്ന കൈലേസുകൾ കട്ടിയുള്ള ഒരു കയറുപോലെ മുഖത്തിൽ ചുറ്റിയിരുന്നു. പൊടിഞ്ഞു് അഴുക്കുപുണ്ട കോളറുകൾ, മുഷിഞ്ഞ വേഷം. ഉടുപ്പുകളും മറ്റും അസാധാരണമായ നിറമുള്ളവയായിരുന്നു. പഴക്കവും വൃത്തികേടും അവയുടെ പ്രത്യേകതകളായിരുന്നു. എല്ലുന്തി, മുളിഞ്ഞു ചാലുകൾ വീണ ആ മുഖങ്ങൾ അവരുടെ വസ്ത്രങ്ങൾക്കു തികച്ചും യോജിച്ചതുതന്നെ! നാട്ടിൻപുറങ്ങളിലുള്ളവർ പ്രായമാകുന്തോറും തങ്ങളുടെ വസ്ത്രധാരണത്തിൽ ശ്രദ്ധിക്കാതാകുക പതിവാണു്. മറ്റുള്ളവർക്കുവേണ്ടിയുള്ള വേഷംകെട്ടൽ അവരുപേക്ഷിക്കുന്നതാണു് അതിന്റെ കാരണം. കയ്യുറകളുടെ ആയുസ്സു നീളും. പൂ

തുമയില്ലായ്മയും മനഃപൂർവ്വമായ അശ്രദ്ധയും വർദ്ധിക്കും. അതിനാൽ ആ നഗരത്തിൽ ക്ര്യൂഷോമാരുടെ തുമ്പുകെടിൽ ആരും സാധാരണയിൽ കവിഞ്ഞു് ഒന്നും കണ്ടില്ല. ഇക്കാര്യത്തിൽമാത്രം ക്ര്യൂഷോമാരും ദഗ്രാസ്സെമാരും തമ്മിൽ യോജിച്ചിരുന്നു.

ആ മുറിയിലെ അസാധാരണമായ ഉപകരണങ്ങളെക്കുറിച്ചു പഠിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ വീണ്ടും കണ്ണുടയെടുത്തു മൂക്കിന്മേൽവച്ചു സീലിങ്ങിലും തുലാങ്ങളിലും എൻസൈക്ലോപ്പീഡിയാ മെത്തോഡിക്കയും മോൺതൂറും (ഗസറും) പരിപൂർണ്ണമായി ചിഹ്നനം ചെയ്യുന്നതിനാവശ്യമായ കീടങ്ങളുടെ അടയാളങ്ങളോടുകൂടിയ പാനലുകളിലും അയാളുടെ കണ്ണുകൾ സഞ്ചരിച്ചു. ഇതു കണ്ടു ലോട്ടോകളിക്കാരും അയാളുടെ നേരെ തുറിച്ചു നോക്കി. ഒരു ജിറാഫായിരുന്നു തങ്ങളുടെ ഇടയിൽ നിന്നിരുന്നതെങ്കിൽ അവർ ഇത്രമാത്രം ജിജ്ഞാസ പ്രകടിപ്പിക്കുമായിരുന്നില്ല. ആ ബാങ്കും പരിഷ്കാരിയെന്നു കരുതപ്പെട്ടിരുന്ന അയാളുടെ മകനും ഇതിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തമായിരുന്നില്ല. ഒരുപക്ഷേ പൊതുവായ വികാരത്തിന്റെ സ്വാധീനശക്തിയിൽ അവർക്കു് അനുഭവപ്പെട്ടതായിരിക്കാം; അഥവാ, അവർ ആ ചെറുപ്പക്കാരന്റെ കെട്ടും മട്ടും അംഗീകരിച്ചിരിക്കാം. "പാരീസിൽ അവരെങ്ങനെയാണു് വേഷം ധരിക്കുന്നതെന്നു നോക്കൂ." അവരുടെ പരിഹാസപൂർവ്വമായ നോട്ടം മറ്റുള്ളവരോടു പറയുന്നതായി തോന്നി.

ഗൃഹനാഥനെ അസ്വസ്ഥനാക്കിയെയ്യാമെന്നുള്ള ചിന്തകൂടാതെ എല്ലാവർക്കും ചാൾസിനെത്തന്നെ നോക്കുവാൻ സാധിച്ചു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, ഗ്രാന്ദെ തന്റെ കൈവശമിരുന്ന സുദീർഘമായ കത്തിൽ മുഴുകിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. അതിഥികളുടെ സൌകര്യമോ ഇഷ്ടമോ വകവെയ്ക്കാതെ അയാൾ കത്തു വായിക്കുന്നതിനായി ഒരു തിരി എടുത്തു.

തന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഇങ്ങനെയൊരാളെ ആദ്യമായി

കാണുന്ന എഴേനിക്കു തോന്നിയതു്, തന്റെ കസിൻ, ഒരു അലൌകികദർശനമോ ആകാശത്തിൽനിന്നു പൊട്ടിവീണ എന്തോ വസ്തുവോ ആണെന്നാണു്. ആ മുഖത്തു മനോഹരമായ, തിളങ്ങുന്ന മുടിയിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടിരുന്ന സുഗന്ധം അവൾക്കു വളരെ ആനന്ദകരമായി തോന്നി. അത്ഭുതകരമായ ആ കയ്യുറകളുടെ മൃദുലവും മിനുസവുമായ പുറത്തുടെ ഒന്നു കയ്യോടിക്കാൻ സാധിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ അവൾ വളരെ സന്തോഷിക്കുമായിരുന്നു. ചാസിന്റെ ചെറുകൈകളും നീണ്ട അവയവങ്ങളും യുവസഹജമായ ചന്തവും അവളുടെ അസൂയയ്ക്കു പാത്രമായി. ശ്വാസം തട്ടിയാൽ ആ അലൌകികദർശനം മാഞ്ഞുപോയേയ്ക്കുമോയെന്ന സംശയിക്കത്തക്കവണ്ണം അസാമാന്യമായ സാമർത്ഥ്യത്തോടുകൂടി ഫിൻഡൻ ഉളികൊണ്ടു കൊത്തിയെടുത്തതോ വെസ്റ്റാൽ വരച്ചതോ ആയ ഇംഗ്ലിഷ് സുന്ദരികചിത്രങ്ങളിലെ സുന്ദരിമാരുടെ ഭാവനാസമ്പന്നങ്ങളായ ചിത്രങ്ങൾ കാണുന്ന ഒരു യുവാവിൽ സംജാതമാകുന്ന അതേ ആനന്ദംതന്നെയാണു്, തന്റെ കസിനെ കണ്ടപ്പോൾ അവളിലും ഉണ്ടായതു്. എങ്കിലും തന്റെ വൃത്തികെട്ട ജനാലയ്ക്കലിരുന്നു് (അവിടെയിരുന്നാൽ ആ മൂകമായ തെരുവിൽ ഒരു മണിക്കൂറിൽ ഒരു യാത്രക്കാരനെപ്പോലും കാണുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല.) സ്റ്റോക്കിങ്ങ് തുന്നുകയും സപത്നിതാവിന്റെ കീറിയ ഉടുപ്പുകൾ പുതുക്കുകയും ചെയ്തു ജീവിതം മുഴുവൻ ചെലവഴിച്ച അജ്ഞയായ ഒരു യുവതിയിൽ ആ യുവസുന്ദരൻ ഉളവാക്കിയ മുദ്രകൾ, അവളുടെ അവ്യക്തമായ വികാരതരംഗങ്ങൾ, ഇപ്രകാരമൊരു വിഗ്രഹം എങ്ങനെ മനസ്സിലാക്കും?

സ്കോട്ട്ലണ്ടിൽ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സുന്ദരിയായ ആനറ് സമ്മാനിച്ച മനോഹരമായ ഒരു കൈലേസ് ചാസ് തന്റെ പോക്കറ്റിൽനിന്നു വലിച്ചെടുത്തു. പ്രേമത്തിൽ മുഴുകിയ മണിക്കൂറുകളിൽ, പ്രേമം കൃപാ നൽകിയ മനോഹരമായ ഒരു കലാശില്പമായിരുന്നു അതു്. എഴേനി, തന്റെ കസിൻ

അതു് ഉപയോഗിക്കാൻ പോവുകയാണോയെന്നു് അത്ഭുതപ്പെട്ടു. മുരുക്കത്തിൽ, ചാത്സിന്റെ പ്രത്യേകതകളും, അവൻ കണ്ണടവെയ്ക്കുന്ന രീതിയും, അവന്റെ അഹന്തയും മിഥ്യാഗൌരവവും, ധനികയായ ആ അവകാശിപ്പെണ്ണിനു കുറച്ചുമുമ്പു് അളവറ്റ ആനന്ദം നല്കിയ ആ കൊച്ചുപെട്ടിയുടെ നേരെ അവൻ പ്രകടിപ്പിച്ച അവജ്ഞയും (അവന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ അതു വെറും ചവറായിരുന്നു.) ക്ര്യൂഷോമാരെയും ദഗ്രാസ്സെമാരെയും അസന്തുഷ്ടരാക്കുകയും എഴേനിയെ വളരെയധികം സന്തോഷിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നു രാത്രിയിൽ ഈ കസിൻ * 'ഫോണിക്സി'നെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു് അവൾ ഏറെ നേരം ഉറങ്ങാതെ കിടന്നു.

ഇഴഞ്ഞിഴഞ്ഞു മുമ്പോട്ടു നീങ്ങിയിരുന്ന കളി അധികം താമസിയാതെ അവസാനിച്ചു. അതിനിടയിൽ നാന പാരലറിലേയ്ക്കു വന്നു്, "മാഡം, ഇദ്ദേഹത്തിനു കിടയ്ക്കയുണ്ടാക്കാൻ കുറെ ഷീറ്റു് എടുത്തുതരണം" എന്നു മാഡം ഗ്രാന്ദെയോടു പറഞ്ഞു.

അവർ നാനയോടൊന്നിച്ചു മുകളിലേയ്ക്കു പോയി. മാഡം ദഗ്രാസ്സെ പറഞ്ഞു: "നമുക്കു കളി നിറുത്താം."

പറയത്തുകകളിരുന്ന പിഞ്ഞാണത്തിൽനിന്നു് ഓരോരുത്തരും തങ്ങളുടെ തുകകൾ മടക്കിയെടുത്തു. എല്ലാവരും തീയിന്റെ അടുത്തേയ്ക്കു നടന്നു.

"കളി കഴിഞ്ഞോ?" അപ്പോഴും എഴുത്തു വായിക്കുന്നതിൽ മുഴുകിയിരുന്ന ഗൃഹനാഥൻ ചോദിച്ചു.

"ഉവ്വുവ്വു്." ചാത്സിന്റെ അടുത്തായി ഇരുന്നുകൊണ്ടു മാഡം ദഗ്രാസ്സെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

ഇടംപ്രഥമമായി തന്റെ ഹൃദയത്തെ ചലിപ്പിച്ച അവ്യക്തമായൊരു വികാരത്തോടൊപ്പമുണ്ടായ ചിന്തയാൽ പ്രേരിതയായി, അമ്മയേയും നാനയേയും സഹായിക്കുന്നതിനായി എ

---

* ഐതിഹാസികമായ ഒരു പക്ഷി. യഥാർത്ഥത്തിൽ അങ്ങനെ യൊന്നില്ല.

ഴേനിയും മകളിലേയ്ക്കു ചെന്നു. സമർത്ഥനായ ഒരു 'കുമ്പസാര'ക്കാരൻ അവളെ ചോദ്യംചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ, തന്റെ ചിന്തകൾ അമ്മയെക്കുറിച്ചോ നാനയെക്കുറിച്ചോ ആയിരുന്നില്ലെന്നും, നേരേമറിച്ചു്, തന്റെ കസിന്റെ മുറിയിൽ എല്ലാം ശരിയായിട്ടുണ്ടോയെന്നു നോക്കുന്നതിനു്, അയാൾക്കുവേണ്ടി സ്വയം ധൃതിപ്പെടുന്നതിനു്, ഒന്നും വിസ്മരിച്ചിട്ടില്ലല്ലോയെന്നറിയാൻ, അയാൾക്കു് ആവശ്യമായി വന്നേയ്ക്കാവുന്ന എല്ലാറ്റിനെക്കുറിച്ചും ചിന്തിക്കുവാൻ, അവ അവിടെത്തന്നെ ഉണ്ടെന്നുറപ്പു വരുത്തുവാൻ അടിയന്തിരവും അക്ഷമവുമായ ഒരാഗ്രഹം തന്നിൽ ആവേശിച്ചുവെന്നു് അവൾ സമ്മതിക്കുമായിരുന്നു. തന്റെ കസിന്റെ ആശയങ്ങൾ ഗ്രഹിക്കുകയും അവന്റെ അഭിരുചികൾ മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്യാൻ തനിക്കുമാത്രമേ കഴിയുകയുള്ളുവെന്നു് എഴേനി ഇതിനകം തീരുമാനിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു.

അവൾ പറഞ്ഞ സമയത്തുതന്നെയാണു് മകളിൽ എത്തിയതു്. എല്ലാം തയാറായിക്കഴിഞ്ഞുവെന്നു കരുതി അമ്മയും നാനയും മുറി വിട്ടു പോകാൻ ഭാവിക്കുകയായിരുന്നു; പലതും ഇനിയും ചെയ്യുവാനുണ്ടെന്നു് ഒരു നിമിഷത്തിനുള്ളിൽ എഴേനി അവരെ ബോധ്യപ്പെടുത്തി. ഷീറുകൾ മൂടാക്കണം; അതിനു നാനതാഴെച്ചെന്നു *'വാമിങ്പാൻ' തയാറാക്കിക്കൊണ്ടു വരണം; അവിടെ ചാരവും നല്ല തീയും ഉണ്ടല്ലോ. അവിടെക്കിടന്ന ആ പഴയ മേശ ഒരു പുതിയ ഷീറുകൊണ്ടു മൂടിയശേഷം, അതു് എല്ലാദിവസവും മാറണമെന്നു് അവൾ നാനയോടു ശുപാർശചെയ്തു; ആ മുറിയിൽ നല്ല തീയുണ്ടായിരിക്കണം; അമ്മയുടെ എതിർപ്പുകളെ അവൾ ജയിച്ചുകഴിഞ്ഞു. പുറത്തെ ഇടനാഴിയിൽ കുറെ വിറകു ശേഖരിക്കാമെന്നും അതേക്കുറിച്ചു തന്റെ പിതാവിനോടു പറയുകയില്ലെന്നും അവൾ നാനയെ സമ്മതിപ്പിച്ചു. അനന്തരം

* നീണ്ട കൈപ്പിടിയും, ഉള്ളിൽ എരിയുന്ന കൽക്കരിയുമുള്ള കിടക്ക മൂടാക്കുന്ന ഒരുപകരണം.

അവൾ താഴെ പാരലറിലേയ്ക്ക് ഓടിവന്നു, മരിച്ചുപോയ ബർത്ത്‌ല്യറിന്റെ വകയായിരുന്ന ഒരു ടേ എടുക്കുന്നതിനുവേണ്ടി സൈഡ്‌ബോർഡുകളിൽ തപ്പുകയും അവിടെനിന്നുതന്നെ ഷൾകോണാകൃതിയിലുള്ള ഒരു ക്രിസ്റ്റൽഗ്ലാസ്സും ഗിൽറ്റു മുഴുവൻ തേഞ്ഞുമാഞ്ഞുകഴിഞ്ഞ ഒരു സ്പൂണും കുപ്പിഡിന്റെ രൂപം കൊത്തിയിട്ടുള്ള ചെറിയ കഴുത്തോടുകൂടിയ ഒരു ചെറിയ ഗ്ലാസ്സ്ഭരണിയും സമ്പാദിക്കുകയും ചെയ്തു. ഒരു വിജയിനിയുടെ മട്ടിൽ അവൾ ഇവയെ ചിമ്മിനിപീസിന്റെ മുകളിൽ സ്ഥാപിച്ചു. തന്റെ ജീവിതകാലത്താകെ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതിൽ കൂടുതൽ ആശയങ്ങൾ ആ ഒരു മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ അവളുടെ മനസ്സിൽ തിങ്ങിക്കൂടി.

"അമ്മേ!" അവൾ വിളിച്ചു. "ഈ കൊഴുപ്പുതിരിയുടെ മണം അദ്ദേഹത്തിനിഷ്ടപ്പെടുമോ? നമുക്ക് ഒരു മെഴുകുതിരി വാങ്ങാം."

ഒരു പക്ഷിയുടെ ലാഘവത്തോടെ പണസ്സഞ്ചിയെടുക്കുന്നതിനായി അവൾ തന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കോടി. ആ മാസത്തിലെ ചെലവിനു തനിക്കു കിട്ടിയ ആറു ഫ്രാങ്ക് അവൾ വലിച്ചെടുത്തു.

"ഇതാ, നാന, വേഗം!"

"പക്ഷേ, നിന്റെ അച്ഛൻ എന്തു പറയും?" ഗ്രാന്ദെ ഫ്രോയിഷോണ്ട്കോട്ടയിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്ന ഒരു പഴയ പഞ്ചസാരപ്പാത്രം മകൾ എടുത്തുകൊണ്ടു വരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ മാഡം ഗ്രാന്ദെ ചോദിച്ചു: "പോരെങ്കിൽ പഞ്ചസാര എവിടെക്കിട്ടും? നിനക്കു കിറുക്കാണോ?"

"അമ്മേ, മെഴുകുതിരി വാങ്ങാൻ പോകുമ്പോൾ, നാന പഞ്ചസാരകൂടി വാങ്ങിക്കൊണ്ടുപോരും."

"പക്ഷേ, നിൻറച്ഛന്റെ കാര്യമോ?"

"അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരുമകനു് അല്പം പഞ്ചസാരവെള്ളം കുടിക്കണമെന്നു തോന്നിയാൽ അതു ലഭിക്കാതെ വരുന്നതു കഷ്ടമല്ലേ? പോരെങ്കിൽ അച്ഛൻ ഇക്കാര്യമൊന്നും അറിയുകയുമില്ല."

"നിൻറച്ഛൻ എല്ലാക്കാര്യവും അറിയും." മാഡം ഗ്രാന്ദെ തല കുലുക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

നാന മടിച്ചു നിന്നു. അവൾക്കു തൻെറ യജമാനനെ ശരിക്കറിയാം.

"പോകൂ, നാനാ; ഇന്നു് എൻെറ ജന്മദിനമാണെന്നു നിനക്കറിയാമല്ലോ."

തൻെറ കുഞ്ഞമ്മ ആദ്യമായി പറഞ്ഞ ആ തമാശ കേട്ടു നാന പൊട്ടിച്ചിരിക്കുകയും അവളുടെ ആജ്ഞയനുസരിക്കുകയും ചെയ്തു.

മോൺഷ്യേ ഗ്രാന്ദെ തൻെറ മരുമകനു നിർദ്ദേശിച്ച മുറി തയാറാക്കുന്നതിൽ ആ അമ്മയും മകളും തങ്ങളുടെ കഴിവെല്ലാമുപയോഗിക്കുന്നതിനിടയിൽ, താഴെ പാരലറിൽ മറെറാരു സംഭവം നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ചാൾസ് സമർത്ഥയായ മാഡം ഗ്രാന്ദ്സ്സെയുടെ സവിശേഷമായ ശ്രദ്ധയുടെ പാത്രീഭവിച്ചു; അവരുടെ കണ്ണുകൾ അവർ വേണ്ടപോലെത്തന്നെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തി.

"ഈ തണുപ്പുകാലത്തു പാരീസു വിട്ടു്, സൗമൂറിൽ താമസിക്കാൻ വന്ന താങ്കൾ വലിയ ധൈര്യശാലിതന്നെ." അവർ പറഞ്ഞു. "പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽത്തന്നെ നിങ്ങൾക്കു ഞങ്ങളെക്കുറിച്ചു ഭയം തോന്നിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ, ഇവിടെയും ആനന്ദിക്കാനുള്ള വകയുണ്ടെന്നു നിങ്ങൾക്കു മനസ്സിലാകും!" അവർ നാടൻമട്ടിൽ അർത്ഥഗർഭമായി അവനെ നോക്കി.

തങ്ങളുടെ കണ്ണുകൾക്കു് അന്യരറിയാത്തതും ഉത്സുകവുമായ ശക്തി പ്രദാനംചെയ്യുന്ന ലജ്ജയും ഗാംഭീര്യവും അഭിനയിക്കുക നാടൻസ്ത്രീകളുടെ പതിവാണു്. എല്ലാത്തരത്തിലും നിരോധിക്കേണ്ടവരോ ആരുമറിയാതെ ആസ്വദിക്കേണ്ടവരോ ആയ കന്യാസ്ത്രീകളിൽ സവിശേഷമായി കാണാവുന്ന ഒരു പ്രത്യേകതയാണിതു്. ഇവിടെക്കണ്ട കാഴ്ച ചാൾസ് പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നതിൽ നിന്നും തികച്ചും വിഭിന്നമായിരുന്നതുപോലെതന്നെ, ഈ പ്ര

ത്യേകതയും അവിടെയെങ്ങും അവനു കാണുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അതിനാൽ മാഡം ദഗ്രാസ്സെ അവനിൽ തന്റെ സവിശേഷശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചപ്പോൾ, ഈ അസാധാരണമായ മുറുപാടുകൾ പകുതി വിസ്മരിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞ പാരീസിലെ സുന്ദരമുഖങ്ങൾ, അവർ അവനെ ഓമ്മപ്പെടുത്തുകയാണു് ചെയ്തതു്. അവരുടെ ആ സംരംഭത്തെ അവൻ ഉല്ലാസപൂർവ്വം ആദരിക്കുകയും ക്രമേണ അവർ സംഭാഷണത്തിൽ മുഴുകുകയും ചെയ്തു. ക്രമേണ അവരുടെ സ്വരം താഴ്ന്നു. അവർക്കിരുവർക്കും പരസ്പരവിശ്വാസത്തിന്റെയും വിശദീകരണങ്ങളുടെയും യോജിപ്പിന്റെയും ആവശ്യകത തികച്ചും ബോധ്യമായി. അതിനാൽ കുറേ നേരം ഗുരുതരമായ ഒരുദ്ദേശത്തെ ആവരണം ചെയ്തിരുന്ന സരസസംഭാഷണങ്ങൾക്കുശേഷം, അക്കൊല്ലത്തെ വൈൻവില്പനയെക്കുറിച്ചൊരു വർത്തമാനത്തിന്റെ മറവിൽ, ആരെങ്കിലും കേൾക്കുമെന്നുള്ള ഭയം കൂടാതെതന്നെ, അന്നു സാമൂറിൽ ഏറ്റവും പ്രാധാന്യം നല്കപ്പെട്ടിരുന്ന വിഷയത്തെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കുവാൻ ആ കൌശലക്കാരി തയാറായി.

"താങ്കൾ, ഒരു സന്ദർശനംകൊണ്ടു ഞങ്ങളെ ബഹുമാനിക്കുന്നതു്" അവർ ആരംഭിച്ചു: "ഞങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും വളരെ ആനന്ദകരമായിരിക്കും. ഈ സാമൂറിൽ സമ്പന്നരായ വ്യാപാരികളെയും പ്രഭുക്കന്മാരെയും ഒരുമിച്ചു കണ്ടുമുട്ടാവുന്ന ഏകസ്ഥലം ഞങ്ങളുടെ സ്വീകരണമുറിയാണു്. ഒരുതരത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ ഞങ്ങൾ രണ്ടു വിഭാഗത്തിലും പെടുന്നു. ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽവെച്ചല്ലാതെ അവർ പരസ്പരം ഇടപെടാറേയില്ല. അവരെല്ലാം ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു വരുന്നതു്, അവിടം ഉല്ലാസകരമായതുകൊണ്ടുകൂടിയാണു്. ഈ രണ്ടു മണ്ഡലങ്ങളിലും വളരെ സമ്മതനായ ഒരു വ്യക്തിയാണു് എന്റെ ഭർത്താവെന്നറിയിക്കുവാൻ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടു്. താങ്കളുടെ ഇവിടത്തെ താമസത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന മുഷിച്ചിൽ മാറ്റുവാൻ കഴിവുള്ളതെല്ലാം ചെയ്യുവാൻ

ഞങ്ങൾക്കു വളരെ സന്തോഷമായിരിക്കും. ഇവിടെത്തന്നെ താമസിക്കാൻപോവുകയാണെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കു് എന്നുതന്നെ സംഭവിക്കുകയില്ല! എൻറീശ്വരാ! നിങ്ങളുടെ വല്യച്ഛൻ തൻറെ മുന്തിരിച്ചെടികൾക്കപ്പുറമൊന്നും ചിന്തിക്കാത്ത ഒരു പരമലുബ്ധനാണു്; നിങ്ങളുടെ അമ്മായി രണ്ടു കാര്യങ്ങൾ ഒരുമിച്ചുചേക്കാനറിഞ്ഞുകൂടാത്ത ഒരു പരമവിശുദ്ധ; നിങ്ങളുടെ കസിനോ? പണമോ വിദ്യാഭ്യാസമോ ഇല്ലാതെ, തുണിതുന്നിക്കഴിയുന്ന ഒരു പാവപ്പെട്ട കൊച്ചുപെണ്ണു്."

'ഇവരൊരു സുന്ദരിതന്നെ' ചാൾസ് ചിന്തിച്ചു; അവരുടെ ശ്രമം വിഫലമായില്ല.

"ഈ മാന്യനെ ഭേദി തൻറെ കൃത്തകയാക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നുന്നല്ലോ?" ആ തടിയൻ ബാങ്കർ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാര്യയോടു പറഞ്ഞു. തുടർന്നു, നോട്ടറിയിൽനിന്നും മജിസ്ട്രേട്ടിൽനിന്നും എത്രയാണ്ടു ദ്രോഹബുദ്ധിയോടുകൂടിത്തന്നെയുള്ള പരാമർശനങ്ങളുണ്ടായ നിർഭാഗ്യകരങ്ങളായ എത്രയാനും വാക്കുകൾ! അച്ഛൻ അവരെ അർത്ഥഗർഭമായി ഒന്നു നോക്കിയശേഷം തൻറെ പൊടിഡപ്പിയിൽനിന്നു് ഒരു നുള്ളു പൊടിയെടുത്തു. അവരുടെ വിചാരങ്ങൾക്കു രൂപം നല്കിക്കൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പൊടിഡപ്പി തിരിച്ചുകൊടുത്തു. "സാമൂറിൻറെ ബഹുമതികൾ നല്കാൻ ഇതിൽക്കൂടുതൽ അഹ്തയുള്ള ഒരാളെ ആ മാന്യൻ എവിടെനിന്നു കണ്ടുപിടിക്കാനാണു്?" അദ്ദേഹം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

"എന്താണച്ഛാ, അങ്ങനെതാണു് പറഞ്ഞതു്?" ബാങ്കർ ചോദിച്ചു.

"സർ, താങ്കളെയും മാഡത്തെയും സാമൂർനഗരത്തെയും ഈ മാന്യനെയും വളരെ പ്രശംസിക്കുന്ന ഒരർത്ഥത്തിലാണു് ഞാനാ വാക്കുകളുപയോഗിച്ചതു്." ആ കുശാഗ്രബുദ്ധിയായ പുരോഹിതൻ ചാൾസിൻറെ നേരെ തിരിഞ്ഞുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "അവരുടെ സംഭാഷണം അല്പംപോലും കേൾക്കാതെ, അതിൻറെ ഗതി എതു വഴിക്കാണെന്നു് അച്ഛൻ മനസ്സിലാക്കി."

എങ്കും തൊടാത്ത മട്ടിൽ അഡോൾഫി, ചാത്സിനോടായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "താങ്കൾ എന്നെ ഓമ്മിക്കുന്നുണ്ടോയെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ഒരിക്കൽ ബാറൺ ന്യൂസ്സെൻഴായും ഭാര്യയും നല്ലിയ ഒരു നൃത്തത്തിൽ താങ്കളോടൊപ്പം ഞാനും ഒരേ കപാ ഡ്രിലിൽ—"

"ഓ, ഞാനതു ശരിക്കും ഓമ്മിക്കുന്നു." താൻ എല്ലാവരുടെയും ശ്രദ്ധാവിഷയമായിത്തീർന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെട്ടുകൊണ്ടു ചാത്സു് മറുപടി പറഞ്ഞു.

"ഈ മാനുൻ ഭവതിയുടെ പുത്രനാണോ?" അവൻ മാഡം ദെഗ്രാസ്സെയോടു ചോദിച്ചു.

"അതെ, ഞാനവന്റെ അമ്മയാണു്." അവർ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"താങ്കൾ പരീസിൽ വരുമ്പോൾ വളരെ ചെറുപ്പമായിരുന്നിരിക്കണം." അഡോൾഫിയോടായി ചാത്സു് തുടർന്നു പറഞ്ഞു.

"സർ, അക്കാര്യത്തിൽ ഞങ്ങൾ വളരെ നിസ്സഹായരാണു്." അച്ഛൻ പറഞ്ഞു: "ഞങ്ങൾ കുട്ടികളുടെ മൂലകൂടി മാറുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അവരെ ബാബിലോണിലേയ്ക്കു് അയച്ചുകളയും."

മാഡം ദെഗ്രാസ്സെ അച്ഛനെ അസാധാരണമായി തുളച്ചുകയറുന്നവിധം നോക്കി. അവർ പ്രസൂതവാക്കുകളുടെ അർത്ഥം ആരായുന്നതുപോലെ തോന്നി.

"നിയമബിരുദധാരിയായ ഒരു പുത്രനും യുവസഹജമായ പ്രസരിപ്പുമുള്ള മാഡം ദെഗ്രാസ്സെയെപ്പോലെ മുപ്പതിനപ്പുറത്തു പ്രായമായിട്ടില്ലാത്ത സ്ത്രീകളെ കാണണമെന്നു താങ്കളാഗ്രഹിക്കുന്നപക്ഷം, താങ്കൾ നാട്ടിൻപുറത്തുതന്നെ വരണം." അച്ഛൻ തുടർന്നു: "മാഡം, നിങ്ങൾ നൃത്തംചെയ്യുന്നതു കാണാൻ യുവതീയുവാക്കന്മാർ തിരക്കിട്ടു കസേരകളിൽ കയറിനിന്ന സംഭവം ഇന്നലെ സംഭവിച്ചതുപോലെ തോന്നുന്നു." സുന്ദരിയായ തന്റെ എതിരാ

ളിയോട്ട് അച്ചൻ പറഞ്ഞു: ''ഭവതിയുടെ വിജയങ്ങൾ ഇന്നലെ സംഭവിച്ചതുപോലെയാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്.''

'ഓ, ഈ കിഴവൻജന്തു!' അവർ ചിന്തിച്ചു. 'അയാൾ എന്റെ ഉദ്ദേശം ഊഹിച്ചുകാണുമോ?'

'സാമൂറിൽ ഞാൻ വലിയൊരു വിജയം നേടിയതുപോലെ തോന്നുന്നല്ലോ.' ചാൾസ് ചിന്തിച്ചു. അവൻ തന്റെ ഓവർക്കോട്ടിന്റെ കുടുക്കുകളഴിച്ചു്, വേസ്റ്റ്കോട്ടിന്റെ പോക്കറ്റിൽ കൈകളിട്ടുകൊണ്ടു് അന്തരിക്ഷത്തിലേയ്ക്കു നോക്കി, ചാൻറി, ബൈറന്റെ പ്രതിമ നിർമ്മിക്കുവാൻ തിരഞ്ഞെടുത്ത ആ കവിയുടെ ഭാവത്തിൽ നിന്നു.

ഇതിനിടയിൽ എഴുതു വായിക്കുന്നതിൽ ഗ്രാന്ദെ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്ന ഏകാഗ്രത ആ നോട്ടറിയുടെയോ മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെയോ ശ്രദ്ധയിൽ പെടാതിരുന്നില്ല. ഒരു തിരിയുടെ വെളിച്ചം മുഴുവൻ പതിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ മനുഷ്യന്റെ മുഖത്തു് അവ്യക്തമായി പ്രതിഫലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഭാവങ്ങൾ ശ്രദ്ധിച്ചു്, ആ കത്തിന്റെ ഉള്ളടക്കമെന്താണെന്നൂഹിക്കുവാൻ അവരിരുവരും ശ്രമിച്ചു. ആ മുഖത്തു തനിക്കു പതിവുള്ള ശാന്തത പുലർത്തുവാൻ വൃദ്ധൻ വല്ലാതെ വിഷമിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അയാളുടെ മുഖഭാവങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ ഭാവനയ്ക്കായി വിടുന്നു; നിർഭാഗ്യകരമായ ആ കത്തിന്റെ ഉള്ളടക്കം ഇങ്ങനെയായിരുന്നു:

''എന്റെ സഹോദരാ, നാം തമ്മിൽ കണ്ടിട്ട് ഇപ്പോൾ പതിമൂന്നു വർഷമായി. ഒടുവിൽ നാം കണ്ടതു് എന്റെ വിവാഹത്തിനുവേണ്ട ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിനായിരുന്നു. അന്നു് ഉല്ലാസചിത്തരായി നാം പിരിഞ്ഞു. അന്നു നമ്മുടെ അഭിവൃദ്ധിയെക്കുറിച്ചു്, താങ്കൾ സ്വയം അഭിനന്ദിക്കുമ്പോൾ, ഒരു കാലത്തു നമ്മുടെ കുടുംബത്തിന്റെ മുഴുവൻ ആശയും താങ്ങും താങ്കൾ മാത്രമാകുമെന്നു ഞാൻ ലേശവും ചിന്തിച്ചിരുന്നില്ല. ഈ കത്തു താങ്കളുടെ കൈവശം എത്തിക്കഴിയുമ്പോൾ ഞാൻ ജീവനോടെ ശേഷി

ക്കുന്നില്ലായിരിക്കും. ഈ നിലയിൽ എനിക്കു പാപ്പുരത്തത്തിന്റെ അവമാനത്തെ അതിജീവിക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. ഈ കൊടുങ്കാറ്റിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ അവസാനനിമിഷംവരെ ഞാൻ തല ഉയർത്തിത്തന്നെ പിടിച്ചു. ഇനിയും ഞാൻ മുങ്ങാതെ തരമില്ല. സ്റ്റോക്കുബ്രോക്കറിന്റെ പരാജയത്തെത്തുടർന്നു്, എന്റെ നോട്ടറി, റോഗ്രോ പരാജയപ്പെട്ടു. എന്റെ അവസാനത്തെ ആശയും തുത്തടിച്ചു കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടു. എനിക്കിനി ഒന്നും ശേഷിക്കുന്നില്ല. ഏതാണ്ടു നാല്പതുലക്ഷത്തോളം വരുന്ന കടം! എനിക്കുള്ളതെല്ലാം വിറ്റാലും അതിൽ നാലിലൊന്നു വരികയില്ല. ഞാൻ വളരെയധികം വീഞ്ഞു ശേഖരിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ നിങ്ങളുടെ ഇക്കൊല്ലത്തെ വമ്പിച്ച വിളവു് അതിന്റെ വില ഗുരുതരമാംവണ്ണം ഇടിച്ചുകളഞ്ഞു. മൂന്നു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ പാരീസുമുഴുവൻ പറയും 'എം. ഗ്രാന്ദെ, ഒരു ചതിയനായിരു'ന്നെന്നു്. എന്റെ സത്യസന്ധതയ്ക്കു യാതൊരു കുറവുമില്ലെങ്കിലും ഞാൻ കൃപ്രസിദ്ധിയുടെ ഷീററിൽ പൊതിഞ്ഞു കിടക്കും. ഞാൻ എന്റെ മകനിൽനിന്നും അവന്റെ അമ്മയുടെ സ്വത്തുക്കൾ അപഹരിച്ചു; കളങ്കരഹിതമായിരുന്ന ഒരു പേരു മലിനപ്പെടുത്തി. ഞാൻ ആരാധിച്ചിരുന്ന നിർഭാഗ്യവാനായ ആ കുട്ടി ഇതൊന്നുമറിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഭാഗ്യവശാൽ ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ യാത്രപറയുമ്പോൾ, വാത്സല്യംകൊണ്ടു തുടിച്ചിരുന്ന എന്റെ ഹൃദയത്തിന്റെ ചലനം എത്ര വേഗം നിന്നുപോകുമെന്നു് അവനറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഒരു ദിവസം അവൻ എന്നെ ശപിക്കുകയില്ലേ? ഓ, എന്റെ ചേട്ടാ, ഒരു കുട്ടിയുടെ ശാപം വളരെ ഭയങ്കരമായ ഒന്നാണു്, അല്ലേ? നാം നമ്മുടെ കുട്ടികളെ ശപിച്ചാൽ, അവർക്കു നമുക്കെതിരായി പരാതിപ്പെടാം; എന്നാൽ അവരുടെ ശാപം എന്നെന്നും നമ്മോടു പറ്റിപ്പിടിച്ചിരിക്കും. അങ്ങു് എന്റെ മൂത്ത സഹോദരനാണു്; അങ്ങു് എന്നെ ആ ശാപത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കണം. ഞാൻ ശവക്കുഴി

യിൽ കിടക്കുമ്പോൾ ചാത്സ് എന്നെക്കുറിച്ചു കയ്പേറിയ വാക്കു കൾ പറയാൻ ഇടവരുത്തൊല്ലേ! എന്റെ ചേട്ടാ, ഈ കത്തിലെ ഓരോ അക്ഷരവും എന്റെ കണ്ണീരും രക്തവുംകൊണ്ട് എഴുത പ്പെട്ടിരുന്നെങ്കിൽ എനിക്കിത്രയധികം വേദനയുണ്ടാകുമായിരു ന്നില്ല. അങ്ങനെയായിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻ കരയുകയും ചോര ചിന്തി മരിക്കുകയും എന്റെ വേദന ഉടനെ അവസാനിക്കുക യും ചെയ്യുമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇപ്പോഴും ഞാൻ വേദന അനു ഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതേയുള്ളൂ—എന്റെ മുമ്പിൽ, വരണ്ട ക ണ്ണുകളാൽ ഞാൻ മരണത്തെ കാണുന്നു. അങ്ങാണ് ഇപ്പോൾ ചാത്സിന്റെ പിതാവ്. അവനു തന്റെ അമ്മയുടെ പക്ഷത്തു് ഒരൊറ്റ ബന്ധുക്കളുമില്ല. അതിന്റെ കാരണം അങ്ങേയ്ക്കു ശരി ക്കും അറിയാമല്ലോ. സാമൂഹ്യമായ പക്ഷപാതങ്ങൾക്കു ഞാൻ എന്തുകൊണ്ടു വഴങ്ങുന്നില്ല? സ്നേഹത്തിനു ഞാൻ എന്തുകൊണ്ടു കീഴടങ്ങുന്നു? എന്തുകൊണ്ടാണ് ഞാൻ ഒരു പ്രഭുവിന്റെ അ നൌരസപുത്രിയെ വിവാഹം ചെയ്തു? ചാത്സാണ് അവ ന്റെ കുടുംബത്തിലെ അവസാനത്തെയാൾ. അവൻ ഈ ലോ കത്തിൽ ഏകനാണ്. ഓ, എന്റെ നിഭാഗ്യവാനായ കുട്ടി; എന്റെ മകൻ....ചേട്ടാ, ഞാൻ പറയുന്നതൊന്നു ശ്രദ്ധിക്കൂ. എ നിക്കുവേണ്ടി ഞാൻ യാതൊന്നും ചോദിക്കുന്നില്ല. ഒരു പക്ഷേ, അങ്ങു ശ്രമിച്ചാൽ എന്റെ കടക്കാരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻ സാധി ച്ചില്ലെന്നും വരാം. എന്റെ മകനുവേണ്ടി മാത്രമാണ് ഞാനി തെഴുതുന്നതു്. മകളിതഹസ്സനായിട്ടാണ് ഞാൻ ഈ അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കുന്നതെന്നു് അങ്ങറിയണം. മാത്രവുമല്ല, ഇതു് അങ്ങ യോടുള്ള എന്റെ അവസാനപ്രാർത്ഥനയുമാണ്. ചേട്ടാ, അങ്ങു് അവനൊരു പിതാവായിരിക്കുമെന്നും എന്റെ അപേക്ഷ നിഷ്ഫ ലമാകയില്ലെന്നും എനിക്കറിയാം, അതിനാൽ എന്റെ കൈ ത്താങ്ങു് എനിക്കു വേദനയുണ്ടാക്കുന്നില്ല.

കൂടാതെ, ചാത്സിനു് എന്നോടു വലിയ സ്നേഹമാണു്. ഞാ

നവനോടു കരുണയുള്ളവനായിരുന്നു. അവനോടു ഞാൻ ഇല്ലെന്നു പറഞ്ഞിട്ടില്ല. അവനെന്നെ ശപിക്കുകയില്ല. മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽ അവൻ എത്രമാത്രം സൽസ്വഭാവിയും വിനീതനുമാണെന്നു് അങ്ങേയ്ക്കു കണ്ടതന്നെ അറിയാം. അവനു തന്റെ അമ്മയുടെ സ്വഭാവമാണു്. പാവം കുട്ടി! അവൻ ചേട്ടനു യാതൊരു വിഷമവും ഉണ്ടാക്കുകയില്ല. ആഡംബരങ്ങളിൽ അവൻ പരിചയിച്ചുപോയി. നാം പാവപ്പെട്ടവരായിരുന്ന പഴയ കാലങ്ങളിൽ അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള കഷ്ടപ്പാടുകളേക്കുറിച്ചു് അവനു് ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ.....എന്നിട്ടിപ്പോൾ അവനു് ഒരു ചില്ലിക്കാശുപോലുമില്ല. ലോകത്തിൽ അവൻ ഏകനാണു്. അവന്റെ സ്നേഹിതന്മാരെല്ലാം അവനെ ഉപേക്ഷിക്കുമെന്നുള്ളതു തീച്ചയാണു്. അവനു് ഈ അവമാനമെല്ലാം വരുത്തിവെച്ചതു ഞാനും! ഇപ്പോൾ അവനെ നേരെ സ്വഗൃത്തിലേയ്ക്കു്, അവന്റെ അമ്മയുടെ സമീപത്തേയ്ക്കു്, അയയ്ക്കുവാൻ എനിക്കു കഴിവുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ! എന്റെ നിഭാഗൃങ്ങളെക്കുറിച്ചും അതിൽ ചാത്സിന്റെ ഓഹരിയെക്കുറിച്ചും വീണ്ടും വീണ്ടും പറയുന്നതു കിറുക്കാണു്. ഞാൻ അവനെ അങ്ങയുടെ അടുത്തേയ്ക്കയയ്ക്കുന്നതു് എന്റെ മരണവാർത്തയറിയുമ്പോൾ അങ്ങു് അവനെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നതിനും അവന്റെ ഭാവി എങ്ങനെയായിരിക്കണമെന്നു വിശദീകരിച്ചുകൊടുക്കുന്നതിനും വേണ്ടിയാണു്. അവനു് ഒരു പിതാവായിരിക്കുക! ഹാ, ക്ഷമാശീലനായ ഒരു പിതാവായിരിക്കുക! അവന്റെ മടിപിടിച്ച ജീവിതരീതി ഉടനെ ഉപേക്ഷിക്കുമെന്നു പ്രതീക്ഷിക്കൊല്ലേ. ആ പ്രതീക്ഷ അവനെ കൊല്ലും. തന്റെ മാതാവിന്റെ സ്വത്തുക്കളിലുള്ള അവകാശം ഉപേക്ഷിക്കാൻ മുട്ടുകുത്തിനിന്നു ഞാനവനോടു് അപേക്ഷിക്കുന്നതായി പറയണം. ഞാനവനോടു് അങ്ങനെ അപേക്ഷിക്കേണ്ടിവരികയില്ല. അവന്റെ അഭിമാനബോധം ഇക്കാരൃത്തിൽ അവകാശവാദം പൂർപ്പെടുവിക്കാൻ അവനെ അനുവദിക്കയില്ല. സമയമാകുമ്പോൾ

അവൻ തന്റെ അവകാശങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതുപോലെ വേണ്ടതു ചെയ്യുക. ചേട്ടാ, അങ്ങു് അവനു വേണ്ടതെല്ലാം നല്കുമല്ലോ. ഞാൻ അലങ്കോലപ്പെടുത്തിയ ഈ ജീവിതത്തിൽ അവൻ അഭിമുഖീകരിക്കേണ്ടതായിവരുന്ന വിഷമതകൾ! അവനിൽ ഇനിയും എന്നോടല്പമെങ്കിലും സ്നേഹം ശേഷിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, അവനു് എല്ലാം നഷ്ടമായിട്ടില്ലെന്നുള്ള എന്റെ വാക്കുകൾ അവനെ അറിയിക്കുക—തീച്ചയായും അതു പറയണേ. നമ്മുടെ രക്ഷയായിരുന്ന അദ്ധ്വാനശീലം ഞാൻ നഷ്ടപ്പെടുത്തിയ സമ്പത്തു് അവനു നേടിക്കൊടുക്കും. ഇനിയും തന്റെ പിതാവിന്റെ സ്വരം അവൻ ശ്രവിക്കുമെങ്കിൽ, (എന്റെ ശവക്കുഴിയിൽനിന്നു് അതു കുറേക്കാലത്തേയ്ക്കുകൂടി മുഴങ്ങുമെന്നുള്ളതു തീച്ചയാണു്) അവൻ ഈ നാടു വിട്ടു്, ഇൻഡിസിലേയ്ക്കു പോകട്ടെ. ചേട്ടാ, ചാൾസ് സത്യസന്ധനും ചുറുചുറുക്കുള്ളവനുമാണു്; അവന്റെ ആദ്യത്തെ വ്യാപാരോദ്യമത്തിൽ അങ്ങു സഹായിക്കണം. അതിനു് അങ്ങു മടിക്കുകയില്ലെന്നു് എനിക്കുറപ്പുണ്ടു്. തീച്ചയായും അവനതു മടക്കിത്തരും. ചേട്ടാ, അങ്ങു് അവനുവേണ്ടി ഇതുമെങ്കിലും ചെയ്യണം. അല്ലെങ്കിൽ, അങ്ങു സ്വയം പശ്ചാത്താപം വരുത്തിവെയ്ക്കുകയായിരിക്കും ചെയ്യുന്നതു്. ഹാ, എന്റെ കുട്ടിക്കു് അങ്ങയിൽനിന്നു കാരുണ്യമോ സഹായമോ ലഭിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ, ആ ക്രൂരതയെ ശിക്ഷിക്കുന്നതിനു ഞാൻ എന്നെന്നും ഇശ്വരനോടു പ്രാർത്ഥിക്കും. കൊടുക്കാനുള്ള ഏതാനും തുകകൾ തടയാൻ സാധിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ, അവനു കുറെ പണമെങ്കിലും കൊടുക്കാൻ എനിക്കു സാധിച്ചേനേ—തന്റെ അമ്മയുടെ സ്വത്തിൽ കുറേ ഭാഗത്തിനു് അവനു തീച്ചയായും അവകാശമുണ്ടു്. എന്നാൽ എനിക്കതിനു കഴിവില്ല. അവന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചെങ്കിലും സംതൃപ്തമായ മനസ്സോടുകൂടി എനിക്കു മരിക്കാമായിരുന്നു. അങ്ങയുടെ വാഗ്ദാനം എനിക്കു നേരിട്ടു ലഭിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ എന്നു ഞാനാശിക്കുന്നു. എന്നാൽ സമയം അടുത്തുവരുന്നു. ചാൾസ് അവിടെ

എത്തുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ എന്റെ സ്വത്തിന്റെ പട്ടിക സമർപ്പിക്കാൻ ഞാൻ നിർബന്ധിതനായിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഇടപാടുകളെല്ലാം ക്രമപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞു. എന്റെ പരാജയം നോട്ടക്കുറവുകൊണ്ടോ വഞ്ചനകൊണ്ടോ വന്നതല്ലെന്നും, എനിക്കു തടഞ്ഞുനിർത്തുവാൻ കഴിവില്ലാത്ത അത്യാഹിതങ്ങൾമൂലം സംഭവിച്ചതാണെന്നും വ്യക്തമാക്കത്തക്കവിധം എല്ലാം ക്രമീകരിക്കുവാൻ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. ചാത്സിനുവേണ്ടിയാണു് ഞാൻ ഈ വേദനകളെല്ലാം സഹിക്കുന്നതു്. നമസ്സാരം ചേട്ടാ! എന്റെ വിശ്വാസത്തെ സ്ഥിരീകരിക്കുകയും നിറവേറുകയും (എനിക്കതിൽ സംശയമൊന്നുമില്ല) ചെയ്യുന്നതിൽ അങ്ങു പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന മഹാമനസ്കതയ്ക്കു് ഈശ്വരൻ അങ്ങയെ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ. ഉടനെയോ കുറച്ചു താമസിച്ചോ നാമെല്ലാം പോകേണ്ടതും ഇപ്പോൾ ഞാൻ പോകുന്നതുമായ ലോകത്തിൽ അങ്ങേയ്ക്കുവേണ്ടി നിരന്തരം പ്രാർത്ഥിക്കുന്ന ഒരാത്മാവു് ഉണ്ടായിരിക്കും.

വിക്തോർ ആംഗോ ഗില്ലോം ഗ്രാന്ദെ.''

''അപ്പോൾ നിങ്ങൾ വർത്തമാനം പറയുകയാണല്ലേ?'' കത്തു പഴയപടി വളരെ കരുതലോടെ മടക്കി തന്റെ വെയ്സ്റ്റ് കോട്ടിന്റെ പോക്കറ്റിൽ നിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

തന്റെ വികാരങ്ങളും ചിന്തകളും ഒളിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടു ലജ്ജയും അസ്വസ്ഥതയും കലർന്ന ഭാവത്തിൽ അയാൾ മരുമകന്റെ നേരെ നോക്കി.

''നിനക്കു മൂട്ടിൽ അനുഭവപ്പെട്ടുന്നില്ലേ?''

''പ്രിയപ്പെട്ട വല്യച്ഛാ, എനിക്കു വളരെയധികം സുഖം തോന്നുന്നുണ്ടു്.''

''കൊള്ളാം. ആ പെണ്ണുങ്ങൾ എവിടെപ്പോയി?'' തന്റെ മരുമകൻ അന്നവിടെയാണു് ഉറങ്ങുന്നതെന്നുള്ള വിവരം അ

യാൽ വിസ്മയിച്ചുപോയിരുന്നു. ഇതിനിടയിൽ എഴേനിയും മാഡം ഗ്രാന്ദെയും മടങ്ങിയെത്തി.

''മകളിൽ എല്ലാം തയാറായോ?'' കിഴവൻ ആരാഞ്ഞു. അയാളുടെ സ്വരണ തികച്ചും പൂർവ്വസ്ഥിതിയിലെത്തിയിരുന്നു.

''ഉവ്വ്, അച്ഛാ.''

''വളരെ നല്ലതു്; എന്റെ കുട്ടീ, നിനക്കു യാത്രാക്ഷീണം തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ നാന മുറി കാണിച്ചുതരും. ഈശ്വരാ, അത്ര വലിയ കേമമൊന്നുമല്ല, കേട്ടോ. ഇവിടെ ഞങ്ങൾ മുന്തിരി ക്കൃഷിക്കാക്കു സൂഷിക്കാൻ ഒന്നുംതന്നെയില്ല. എല്ലാം നികുതിയായി പോകുന്നു.''

''ഇക്കാരുത്തിൽ തലയിടണമെന്നു ഞങ്ങൾക്കാഗ്രഹമില്ല, ഗ്രാന്ദെ.'' ബാങ്കർ പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങൾ, വല്യച്ഛനും മരുമകനും വളരെക്കാര്യങ്ങൾ പറയാനുണ്ടാകും. നാളെക്കാണാം; നമസ്കാരം.''

എല്ലാവരും എണീറ്റു; ഓരോരുത്തരും തങ്ങളുടേതായ രീതിയിൽ യാത്രപറഞ്ഞു. കിഴവൻ നോട്ടറി ആദ്യം തെരുവിലേയ്ക്കിറങ്ങി, തന്റെ വിളക്കെടുത്തു കത്തിച്ചുകൊണ്ടു്, ദെഗ്രാസ്സെമാരെ അവരുടെ വീട്ടിലെത്തിക്കാമെന്നു വാഗ്ദാനംചെയ്തു. ആ സന്ദർശനം ഇത്രവേഗം അവസാനിക്കുമെന്നു മാഡം ദഗ്രാസ്സെ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നില്ല; അതിനാൽ ആ സമയത്തു് അവരുടെ വേലക്കാരി വന്നുചേർന്നിരുന്നില്ല.

''എന്റെ കയ്യിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു ഭവതി എന്നെ ബഹുമാനിക്കുമോ?'' ക്ലൃഷോയച്ചൻ മാഡം ദഗ്രാസ്സെയോടായിപ്പറഞ്ഞു.

''ബഹുമാനപ്പെട്ട അച്ഛാ, വളരെ നന്ദി.'' അവൾ വിനയമായി പറഞ്ഞു: ''വഴികാണിക്കുന്നതിനു് എന്റെ മകൻ എന്നോടൊപ്പമുണ്ടല്ലോ.''

"ഞാൻ ഒരു മാന്യസ്ത്രീക്കു വിഷമമുണ്ടാക്കുന്ന പരിചയക്കാരനല്ല." അച്ഛൻ ഉടനടി പറഞ്ഞു.

"ബഹുമാനപ്പെട്ട അച്ഛന്റെ കയ്യിൽ പിടിച്ചോളൂ." അവരുടെ ഭർത്താവു പറഞ്ഞു. അച്ഛൻ അവരുടെ കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ട് അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽനിന്നു കുറച്ചു ദൂരം മുമ്പോട്ടു നടന്നു.

"ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ കാഴ്ചയിൽ തരക്കേടില്ല, ഇല്ലേ മാഡം?" തന്റെ പ്രസ്താവനയ്ക്കു ശക്തി കൊടുക്കാൻ അവരുടെ കയ്യിൽ മെല്ലെയൊന്നമർത്തിക്കൊണ്ട് അച്ഛൻ പറഞ്ഞു: "വിളവെടുപ്പു കഴിഞ്ഞു. നിങ്ങൾ ഇനി കുമാരി എഴേനിയെ ഉപേക്ഷിച്ചോളൂ. അവൾ തന്റെ കസിനുവേണ്ടി ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവളാണ്. അവൻ പാരീസിൽ എന്തെങ്കിലും സുന്ദരമുഖത്താലാകൃഷ്ടനായിട്ടില്ലെങ്കിൽ, നിങ്ങളുടെ അഡോൾഫിക്കു മറ്റൊരു എതിരാളി—"

"വിഡ്ഢിത്തം പറയാതച്ഛാ." മാഡം ദ്രാസ്സെ ഉറപ്പായി പറഞ്ഞു: "എഴേനി, സ്വന്തമായി ഒന്നും പറയുവാനില്ലാത്ത ഒരു പെൺകുട്ടിയാണെന്നു കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ ആ ചെറുപ്പക്കാരനു് അധികകാലതാമസം വേണ്ടിവരികയില്ല. കാഴ്ചയിലും അവൾ മോശമായിത്തുടങ്ങി. അങ്ങതു സൂക്ഷിച്ചോ? ഇന്നു വൈകുന്നേരം അവൾ ശീമമാതളംപോലെ മഞ്ഞനിറമായിരുന്നു."

"ഒരുപക്ഷേ ഭവതി, അക്കാര്യം അവളുടെ കസിനെ അറിയിച്ചുകാണും?"

"തീച്ചയായും, ഞാനതിനു വിഷമിക്കേണ്ടിവന്നി—"

"മാഡം, ഭവതി എഴേനിയുടെ സമീപമിരിക്കുകയാണെങ്കിൽ!" അച്ഛൻ ഇടയ്ക്കു കയറിപ്പറഞ്ഞു: "ആ ചെറുപ്പക്കാരനോടു് അവളെക്കുറിച്ചു വളരെയൊന്നും പറയേണ്ട ആവശ്യം വരികയില്ല. അയാൾക്കുതന്നെ താരതമ്യപഠനം നടത്താമല്ലോ."

"മറന്നാൽ ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ ഡിന്നറിനു വരാമെന്നു് അയാൾ വാഗ്ദാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്."

"ഹാ, മാഡം!" അച്ചൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടു: "ഭവതി—"

"ഞാൻ, എന്താണച്ചാ? എന്റെ മനസ്സിൽ ഉർവികാരങ്ങളുണ്ടാക്കുകയാണോ അങ്ങയുടെ ഉദ്ദേശം? ഒരു ചീത്തപ്പേരുപോലും കേൾപ്പിക്കാതെ (അതിനു് ഈശപരൻ സ്തുതിക്കപ്പെടട്ടെ!) ഈ മുപ്പത്തൊൻപതു വയസ്സുവരെ എത്തിയതു്, ഇപ്പോഴതു കളഞ്ഞുകുളിക്കാനല്ല. മഹാനായ മകിലന്റെ സാമ്രാജ്യംമുഴുവൻ ലഭിക്കുമെന്നു പറഞ്ഞാലും അക്കാര്യം നടപ്പുള്ളതല്ല. ഇത്തരം വർത്തമാനത്തിന്റെ പൊരുൾ മനസ്സിലാക്കത്തക്ക പ്രായം നമുക്കിരുവർക്കുമുണ്ടു്. പോരെങ്കിൽ, അങ്ങയുടെ ഈ ആശയങ്ങൾ അങ്ങയുടെ തൊഴിലിനു യോജിച്ചതല്ലെന്നും ഞാൻ പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. നാണക്കേടു്! അങ്ങു ഫാബുലാസിനെപ്പോലെ അത്ര ചീത്തയാണു്."

"അപ്പോൾ ഭവതി ഫാബുലാസു വായിച്ചിട്ടുണ്ടോ?"

"ഓ, ഇല്ലച്ചാ! ഞാൻ 'സമ്പർക്കത്തിന്റെ അപകടങ്ങൾ' എന്നാണുദ്ദേശിച്ചതു്."

"ഹാ, ആ പുസ്തകം വളരെയധികം ഗുണപാഠമുള്ളതാണു്!" അച്ചൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "എന്തായാലും ഭവതി എന്നെ വിഷമത്തിലാക്കിയല്ലോ. ഞാനുദ്ദേശിച്ചതു ഭവതി—"

"അങ്ങു യാതൊരു ദുരർത്ഥവും ഉദ്ദേശിച്ചില്ലെന്നു് എന്നോടു പറയാൻ തുടങ്ങുകയാണോ? ഇതു വളരെ പ്രകടമല്ലേ? ആ യുവാവു് (അയാൾ സുന്ദരനാണെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കാം.) എന്നിൽ താല്പര്യം പ്രകടിപ്പിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതു് അയാളുടെ കസിനെസ്സംബന്ധിച്ചുള്ള എന്റെ താല്പര്യംമൂലമായിരിക്കുകയില്ലെന്നു ഞാനൊറപ്പു പറയാം. പാരീസിൽ തങ്ങളുടെ കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമത്തിനുവേണ്ടി തങ്ങളെത്തന്നെ ബലികഴിക്കുന്ന അമ്മമാരുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. എന്നാൽ നാം പാരീസിലല്ലെന്നു് അച്ചനും അറിയാമല്ലോ."

"അതു ശരിയാണു്, മാഡം!"

"അതിന്നുംപുറമേ." അവർ തുടന്നു: "പത്തു കോടി കിട്ടുമെന്നുവെച്ചാലും ഞാനോ അഡോൾഫിയോ ഈ വില കൊടുത്തു അതു വാങ്ങാൻ മുതിരുകയില്ല."

"മാഡാ, ഞാൻ പത്തു കോടിയെക്കുറിച്ചു് ഒന്നും പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഒരുപക്ഷേ, അങ്ങനെയുള്ള ഒരാകർഷണം നമ്മളിരുകൂട്ടർക്കും കുറച്ചധികമായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. എന്തായാലും എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, സത്യസന്ധയായ ഒരു സ്ത്രീക്കും, കണിശമായ മര്യാദയുടെ പരിധിയിൽ നിരുപദ്രവകരങ്ങളായ ചില വിനോദങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടാവുന്നതാണു്. അതു് അവളുടെ സാമൂഹ്യമായ ചുമതലകളുടെ ഒരു ഭാഗവും—"

"അച്ചൻ അങ്ങനെ കരുതുന്നുണ്ടോ?"

"മാഡം, കഴിയുന്നതു മറ്റുള്ളവർക്കും സമ്മതമായിപ്പോകാൻ നാം ശ്രമിക്കേണ്ടതു നമ്മുടെ ചുമതലയല്ലേ?.....ഞാനൊന്നതുമുന്നതിൽ വിരോധമില്ലല്ലോ. അയാൾക്കു് എന്നിലുമധികം ബഹുമാനം ഭവതിയോടു തോന്നിയെന്നുള്ളതിൽ യാതൊരു സംശയവുമില്ല. എന്നാൽ നരച്ച മുടിയേക്കാൾ സൌന്ദര്യത്തെ ബഹുമാനിച്ചതിൽ എനിക്കയാളോടു ക്ഷമിക്കാനും—"

"പാരീസിലെ ഗ്രാന്ദെ, തന്റെ മകനെ സാമൂറിലേയ്ക്കു് അയച്ചതിന്റെ കാരണം തികച്ചും വ്യക്തമാണു്." മജിസ്ട്രേട്ട് തന്റെ കനമേറിയ സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: "അയാൾ ഒരു വിവാഹാലോചന നടത്താൻ ദൃഢനിശ്ചയം—"

"പിന്നെയെന്തിനാണു് ആ കസിൻ ഇതുപോലെ ആകാശത്തിൽനിന്നു പൊട്ടിവീണതു്?" നോട്ടറി ചോദിച്ചു.

"അതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനൊന്നുമില്ല." ബാങ്കർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: "കിഴവൻ മഹാസൂത്രശാലിയാണു്."

"ആ യുവാവിനെ ഞാൻ ഡിന്നറിനു ക്ഷണിച്ചിട്ടുണ്ടു്." മാഡം ദഗ്രാസ്സെ ഭർത്താവിനോടായി പറഞ്ഞു: "നിങ്ങൾ ആ ഷാർസോണി ദമ്പതികളേയും ഫാത്തോയി ദമ്പതികളേയും കൂടി

ക്ഷണിക്കണം. അവർ തങ്ങളുടെ സുന്ദരിയായ ആ പെൺകിടാവിനെ കൂടെ കൊണ്ടുപോരാൻ മറക്കരുത്. ഒരു പ്രാവശ്യമെങ്കിലും അവൾ വേണ്ടപോലെ ഉടുപ്പുകൾ അണിയുമെന്നാണ് എന്റെ പ്രത്യാശ. ആ അമ്മയ്ക്കു മകളോട് എന്തൊരു അസൂയയാണെന്നോ? അതുകൊണ്ടാണ് ആ കുട്ടിയെ ഇങ്ങനെയാക്കിയതു്. മാന്യരേ, നിങ്ങളും ഡിന്നറിനു സന്നിഹിതരായി ഞങ്ങളെ ബഹുമാനിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കട്ടെ!" മാഡം ദഗ്രാസ്സെ പിന്നാലെ വന്ന ക്ഷൗമാരെ ക്ഷണിച്ചു.

"മാഡം, ഇതാ, നാം നിങ്ങളുടെ പടിക്കലെത്തി." നോട്ടറി പറഞ്ഞു. അവിടെവെച്ച് അവർ യാത്ര പറഞ്ഞു. തങ്ങളിരുകക്ഷികളുടെയും നിലയെ സാരമായി ബാധിക്കുന്ന അന്നു സായാഹ്നത്തിലെ ആ സുപ്രധാനസംഭവത്തെ തങ്ങളുടെ നാടൻബുദ്ധിയുപയോഗിച്ചു വിശകലനം ചെയ്തുകൊണ്ട് അവർ യാത്ര തുടർന്നു. എഴേനി തന്റെ കസിനെ പ്രേമിക്കുന്നതും, ചാത്സ് എഴേനിയെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുന്നതും തടയണമെന്ന് ഇരുകൂട്ടർക്കും തോന്നി. കൌശലത്തിലുള്ള സൂചനകൾ, സത്യമെന്നു തോന്നുന്ന വക്രോക്തികൾ, നേരിയ പുകഴ്ത്തൽ, ആത്മാർത്ഥമായി തോന്നുന്ന ന്യായസമർത്ഥനം മുതലായ വഞ്ചനാപരങ്ങളായ ആയുധങ്ങൾ അന്തരിക്ഷത്തിൽ നിറയുമ്പോൾ ആ പാരീസുകാരൻ എന്താണ് ചെയ്യുക?

ആ വലിയ മുറിയിൽ അവർ ബന്ധുക്കൾ നാലുപേരും മാത്രമായപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മരുമകനോടു പറഞ്ഞു:

"നമുക്കു കിടക്കാൻ പോകാം; നീ ഇവിടെ എത്തുവാനിടയാക്കിയ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കാൻ ഇന്നു് അസമയമായി. അതിനു നാളെ ധാരാളം സമയമുണ്ടു്. ഇവിടെ ഞങ്ങളുടെ പ്രാതൽ എട്ടുമണിക്കാണു്. ഉച്ചയ്ക്കു് ഒരു ചെറുപഴമോ ഒരു കഷണം റൊട്ടിയോ ഒരു ഗ്ലാസ്സു വീഞ്ഞോ മാത്രം; പാരീസുകാരെപ്പോലെതന്നെ അഞ്ചുമണിക്കു ഡിന്നർ. നഗരം കാണാ

നോ നാട്ടുമ്പുറത്തൊന്നു ചുറ്റിക്കറങ്ങാനോ ആഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ പോകാം. ബിസിനസ്സുകാരണങ്ങളാൽ എനിക്കെപ്പോഴും നിന്നെ അനുഗമിക്കാൻ സാധിച്ചില്ലെന്നു വന്നേയ്ക്കാം. ഞാൻ വലിയ ധനികനാണെന്നു പലരും നിന്നോടു പറഞ്ഞെയ്ക്കാനിടയുണ്ടു്. ഇവിടെ എപ്പോഴും, 'മോൺഷ്യേ ഗ്രാന്ദെ അവിടെ' 'മോൺഷ്യേ ഗ്രാന്ദെ ഇവിടെ' എന്നാണു് നടപ്പു്. അവരു പറയട്ടെ; എനിക്കെന്താണു് നഷ്ടം? പക്ഷേ, എന്റെ കൈവശം ഒരൊറക്കാശുപോലുമില്ല. ഈ പ്രായമായെങ്കിലും, ബലമുള്ള രണ്ടു കൈകളും ഈ ലോകവും മാത്രമുള്ള ഒരു യാത്രക്കാരനെപ്പോലെ ഞാൻ പണിയെടുക്കുന്നു. ഒരു കാശു സമ്പാദിക്കുന്നതിനു്, അതും തന്നത്താൻ വേണ്ടിവരുമ്പോൾ, എത്രയധികം അദ്ധ്വാനിക്കേണ്ടിവരുമെന്നു് ഒരുപക്ഷേ, ഇവിടെവച്ചു നിനക്കു് അറിയാനിടയാകും. നാനാ, തിരികൾ കൊണ്ടുവരൂ."

"കുട്ടീ, നിനക്കാവശ്യമുള്ളതെല്ലാം അവിടെ കാണുമെന്നു ഞാനാശിക്കുന്നു." മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു. "പക്ഷേ, എന്തെങ്കിലും മറന്നുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ നാനയെ വിളിച്ചോളൂ."

"പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മായി, എന്തെങ്കിലും ആവശ്യമുണ്ടാകുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല; മിക്കവാറും ആവശ്യമുള്ള സാധനങ്ങളെല്ലാം ഞാൻ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടു്. നിങ്ങൾ രണ്ടാൾക്കും ഞാൻ സുഖനിദ്ര ആശംസിക്കട്ടെ!"

നാനയുടെ കയ്യിൽനിന്നു ചാൾസ് ഒരു കത്തിച്ച മെഴുകുതിരി വാങ്ങി. സാമൂറിൽത്തന്നെയുണ്ടാക്കി, കടയിലിരുന്നു വളരെ പഴകി, തന്റെ കൺമുമ്പിലുള്ള ആ ആഡംബരവസ്തുവിനെക്കുറിച്ചു ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു യാതൊരു സംശയമുണ്ടാകാത്തവിധം മഞ്ഞനിറം പ്രാപിച്ച ഒരു വസ്തുവായിരുന്നു അതു്. ഇങ്ങനെയൊരു വസ്തു തന്റെ ഭവനത്തിലുണ്ടാകുമെന്നു് അയാൾ ഉൗഹിച്ചിരിക്കാൻ പോലും ഇടയില്ല.

"ഞാൻ വഴികാണിക്കാം." ആ നല്ല മനുഷ്യൻ പറഞ്ഞു.

ഊൺമുറിയിൽനിന്നു വരാന്തയിലേയ്ക്കും അവിടെനിന്നു കോണിച്ചുവട്ടിലേയ്ക്കും എളുപ്പത്തിൽ കടക്കാം. എന്നാൽ ഇന്നു രാത്രിയിൽ തന്റെ അതിഥിയോടുള്ള ഒരു ആചാരമെന്ന നിലയിൽ അദ്ദേഹം ഊൺമുറിയെ അടുക്കളയിൽനിന്നു വേർതിരിച്ചിരുന്ന ഇടനാഴിയിലൂടെയാണു് പോയതു്. ഒരു വലിയ പരന്ന കണ്ണാടി ഘടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള മടക്കുകതകു് ആ ഇടനാഴിയെ കോണിച്ചോട്ടിൽനിന്നു വേർതിരിച്ചിരുന്നു. ശീതകാലത്തു വരാന്തയിലൂടെ അടിച്ചുകയറുന്ന തണുത്ത കാറിനെ തടയാൻവേണ്ടി ചെയ്തിട്ടുള്ള ഒരു ഏർപ്പാടായിരുന്നു അതു്. ഈ ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടിത്തന്നെ വാതിലുൾ മണൽച്ചാക്കുകളും അടുക്കിവെച്ചിരുന്നു. എങ്കിലും തണുപ്പുകാലങ്ങളിൽ കിഴക്കൻകാറു വലിയ വിഷമമൊന്നും കൂടാതെ ഉള്ളിൽ പ്രവേശിച്ചുപോന്നു. അന്നു് ഊൺമുറിയിൽപ്പോലും തണുപ്പു ഉസ്സഹമായിരിക്കും.

നാന പുറത്തേയ്ക്കു ചെന്നു്, ഗേററിലെ വലിയ ഓടാമ്പൽ വലിച്ചിട്ടു്, ഊൺമുറിയുടെ വാതിലും അടച്ചശേഷം, ഒരു വലിയ ചെന്നായ്പട്ടിയെ അഴിച്ചുവിടാനായി ലായത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ആ പട്ടിയുടെ ഏട്ടു ദിക്കും മുഴങ്ങുന്ന ശബ്ദവും ക്രൂരമായ സ്വഭാവവും സാമൂറിലെങ്ങും പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. ആ പട്ടിയെ നിയന്ത്രിക്കാൻ കഴിവുണ്ടായിരുന്ന ഏകമനുഷ്യജീവി നാനമാത്രമായിരുന്നു. മണ്ണിന്റെ ഈ രണ്ടു മക്കളിലും വന്യമായ ഒരു ശക്തിവിശേഷം അന്തർഭവിച്ചിരുന്നു; അവരതു പരസ്പരം മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു. പഴക്കംകൊണ്ടു മഞ്ഞനിറമായിരുന്ന ആ ഭിത്തികളിലും പൂകപിടിച്ച സീലിങ്ങിലും ചാത്സ് കണ്ണോടിച്ചു. ആ ജീർണ്ണിച്ച ചിതലുതിന്ന കോണിപ്പടി വല്യച്ഛന്റെ കാൽക്കീഴിൽ കൂലുങ്ങുന്നതു് അവന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽപ്പെട്ടു. അതിവേഗം ചാത്സിനു സുബോധമുണ്ടാവുകയായിരുന്നു. വെറും നഗ്നമായ യാഥാർത്ഥ്യം. ആ സ്ഥലമാകെ ഒരു കോഴിക്കൂട്ടപോലെ അവനു തോന്നി. അവൻ തിരിഞ്ഞു ചോദ്യരൂപത്തിൽ തന്റെ അമ്മായിയു

ടെയും എഴേനിയുടെയും നേരെ നോക്കി. എന്നാൽ ആ കോണിപ്പടിയും അതിന്റെ പ്രത്യേകതകളുമെല്ലാം അവക്കു സുപരിചിതങ്ങളായിരുന്നതിനാൽ, അവിടെ അത്ഭുതത്തിന്നു് ഏതെങ്കിലും അവകാശമുണ്ടെന്നതന്നെ അവക്കു തോന്നിയില്ല. ആ വേദനയുടെ പ്രകടനം, ഒരു സൌഹൃദപ്രകടനമായി അവർ തെറ്റിദ്ധരിക്കുകയും അങ്ങേയറ്റം ഹൃദ്യമായ രീതിയിൽ അവന്റെ നേരെ മന്ദഹസിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ മന്ദഹാസമായിരുന്നു അവസാനത്തെ വയ്ക്കോൽത്തുരുമ്പു്; ആ യുവാവു് എന്തു ചെയ്യണമെന്നറിയാതെ വിഷമിച്ചു.

"എന്തു പിശാചായിരിക്കും എന്നെ ഇങ്ങോട്ടയയ്ക്കാൻ അച്ഛനെ പ്രേരിപ്പിച്ചതു്?" അവൻ സ്വയം ചോദിച്ചു.

ഗോവണി കയറിച്ചെന്നപ്പോൾ ചെങ്കനൽനിറത്തിലുള്ള മൂന്നു വാതിലുകൾ അവൻ തന്റെ മുമ്പിൽ കണ്ടു. കതകുകളിലെ വലിയ ഇരുമ്പുകമ്പികൾ തെളിഞ്ഞുകാണാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, പൊടികൊണ്ടു മൂടിയിരുന്ന ആ ഭിത്തിയിൽനിന്നു് അവ തിരിച്ചറിയുവാൻ സാധിക്കുമായിരുന്നില്ല. താക്കോൽത്തുളകൾക്കു ചുറ്റുമുള്ള ഇരുമ്പുതകിടുകൾപോലെത്തന്നെ, ആ ഇരുമ്പുകമ്പികളും ഭംഗിയുള്ള ഡിസൈനിലാണു് ഉറപ്പിച്ചിരുന്നതു്. ഗോവണിപ്പടിയുടെ തലയ്ക്കൽ, ഒരുകാലത്തു് അടുക്കളയുടെ നേരെ മുകളിലുള്ള മുറിയിലേയ്ക്കു പ്രവേശനം നല്കിയിരുന്ന വാതിൽ അടച്ചുപൂട്ടിയിരുന്നു. ആ മുറിയിലേയ്ക്കു് ഇനി ശേഷിച്ചിട്ടുള്ള ഏകമാർഗ്ഗം ഗ്രാന്ദെയുടെ സ്വന്തം മുറിയിൽക്കൂടിത്തന്നെയായിരുന്നു. ഇതായിരുന്നു ആ മന്ത്രിതിരോട്ടക്കാരന്റെ സ്വകാര്യമുറി.

ഈ മുറിയിൽ പകൽവെളിച്ചംതന്നെ കടന്നിരുന്നതു തോട്ടത്തിനു നേരെയുള്ള ഒരു ജനാലയിൽക്കൂടിയായിരുന്നു. കൂടുതൽ ഭദ്രതയ്ക്കുവേണ്ടി അതും ബലമേറിയ ഇരുമ്പുകമ്പികളാൽ സംരക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ഗൃഹനായകൻ മറ്റാരേയും, തന്റെ ഭാര്യയെപ്പോലും, ആ മുറിയിൽ കാലുകുത്തുവാൻ സമ്മതിച്ചിരുന്നില്ല.

അവിടെ പ്രവേശിക്കുന്നതിനുള്ള അവകാശം തനിക്കു മാത്രമായി സംവരണം ചെയ്തുകൊണ്ടു്, തന്റെ പരീക്ഷണോപകരണങ്ങളുടെ നടുവിൽ ഏകനായിരിക്കുന്ന ഒരു രസതന്ത്രശാസ്ത്രജ്ഞനെപ്പോലെ അയാൾ വാതിലടച്ചു് ഇരിക്കും. അവിടെ ചില രഹസ്യങ്ങളുണ്ടായിരുന്നുവെന്നുള്ളതിൽ യാതൊരു സംശയവുമില്ല; അവിടെയാണു് അയാൾ തന്റെ എസ്റ്റോറുകളുടെ പ്രമാണപത്രങ്ങളും സ്വർണ്ണമുയികൾ തൂക്കുന്ന സൂക്ഷ്മമേറിയ ത്രാസും സൂക്ഷിച്ചിരുന്നതു്. ഓരോ രാത്രിയിലും ഇവിടെയിരുന്നു് അയാൾ താൻ പറഞ്ഞ തുകയുള്ള രസീതുകൾ എഴുതുകയും തന്റെ പ്രവർത്തനപദ്ധതികൾ തയാറാക്കുകയും ചെയ്തുപോന്നു. ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് ഏതോ ചാത്തന്റെയോ 'ഫെയറി'യുടെയോ സഹായം ലഭിക്കുന്നുണ്ടെന്നു മറ്റു ബിസിനസ്സുകാർ സംശയിച്ചുപോകത്തക്കവണ്ണം അയാളുടെ ഉദ്യമങ്ങളെല്ലാം വിജയിച്ചുപോന്നിരുന്നു. നാനയുടെ ക്ലുക്ംവലി കഴുക്കോലുകളെ കുലുക്കുകയും ക്രൂരനായ കാവൽപ്പട്ടി മുറത്തുടെ നടന്നു കുരയ്ക്കുകയും ഭാര്യയും മകളും ഗാഢനിദ്രയിലാണ്ടു കഴിയുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ ആ വീട്ടുനിമ്മാതാവു്, തന്റെ സ്വർണ്ണക്രുമ്പാടം കാണാൻ, അതിൽ കൈട്ടിപ്പിടിക്കാൻ, അതുകൊണ്ടു കളിക്കാൻ, അതിനെ ഓമനിക്കാൻ, അതു നോക്കിയിരുന്നു ചിന്തിക്കുവാൻ, അങ്ങനെ അതിന്റെ ലഹരിപിടിച്ചിരുവാൻ എല്ലാ ദിവസവും ഇവിടെ വന്നിരുന്നുവെന്നതിൽ യാതൊരു സംശയവുമില്ല. ആ ബലമേറിയ ഭിത്തികളും അടച്ചിട്ടിരുന്ന ജനാലയും ഇതൊരു രഹസ്യമായി സൂക്ഷിച്ചു. കേൾവികൾ ശരിയാണെങ്കിൽ, ഓരോ മുന്തിരിച്ചെടിയും ഓരോ കഷണം വിറകുംവരെ, തന്റെ വിളവെടുപ്പു കണക്കാക്കുത്തക്കവണ്ണം ഓരോ ഫലവൃക്ഷവും അടയാളപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള തന്റെ ഭൂമികളുടെ പടങ്ങൾ അയാൾ അവിടെ തയാറാക്കി സൂക്ഷിച്ചിരുന്നു. ആ പരീക്ഷണശാലയുടെ താക്കോൽ കിഴവൻ എപ്പോഴും തന്റെ കൈവശംതന്നെയാണു് സൂക്ഷിച്ചിരുന്നതു്.

ആ കൊട്ടിയടച്ച വാതിലിനെതിർവശത്തായിരുന്ന എഴേനിയുടെ മുറി. ആ വൃദ്ധമ്പതികളുപയോഗിച്ചിരുന്നതു് ആ വീടിന്റെ മുൻവശം മുഴുവനടങ്ങിയിരുന്ന വലിയ മുറിയായിരുന്നു. അതിൽ മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ അറ, എഴേനിയുടെ മുറിയോടു തൊട്ടതും ഒരു കണ്ണാടിവാതിൽമൂലം അതിനോടു ബന്ധിക്കപ്പെട്ടതുമായിരുന്നു. ബലമേറിയ ഒരു ഭിത്തി മുൻപറഞ്ഞ രഹസ്യമുറിയെ ഗ്രാന്ദെയുടെ കിടപ്പുറയിൽനിന്നു വേർതിരിച്ചിരുന്നു. തന്റെ മുറിയുടെ നേരെ മുകളിൽ മൂന്നാംനിലയിൽ നല്ല വായുസഞ്ചാരമുള്ള ഒരു മുറിയാണു് ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മരുമകന്റെ ഉപയോഗത്തിനു വിട്ടുകൊടുത്തതു്. തന്മൂലം കിഴവനു് അവിടെയുണ്ടാകുന്ന ഓരോ ശബ്ദവും കേൾക്കുകയും ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ തന്റെ മുറി വിട്ടു പുറത്തിറങ്ങിയാൽ അയാളുടെ പോക്കും വരവും ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്യാമല്ലോ.

മുകളിലെത്തിയ ഉടനെത്തന്നെ എഴേനിയും അമ്മയും പരസ്പരം ചുംബിച്ചു തങ്ങളുടെ മുറികളിലേയ്ക്കു പോകാനൊരുങ്ങി. സമചിത്തതയോടുകൂടി പറയപ്പെട്ട ഔപചാരികമായ എതാനും വാക്കുകളിൽ അവർ ചാത്സിനു സുഖനിദ്ര ആശംസിച്ചു. എന്നാൽ ആ വാക്കുകൾ ആ പെൺകുട്ടിയുടെ ഹൃദയത്തിലുണ്ടായ വികാരങ്ങൾ വെളിവാക്കുവാൻ ലേശവും പര്യാപ്തമായിരുന്നില്ല.

''കുട്ടീ, ഇതാണു് നിന്റെ മുറി.'' വാതിൽ തുറന്നുകൊണ്ടു കിഴവൻ ചാത്സിനോടു പറഞ്ഞു: ''പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങണമെന്നു തോന്നിയാൽ ആദ്യമായി നാനയെ വിളിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ താനെവിടെയെത്തിയെന്നു നിനക്കു മനസ്സിലാകുന്നതിനു മുമ്പു തന്നെ, പട്ടി നിന്നെ ഉരുട്ടിയിട്ടുകഴിയും. ഗുഡ്നൈറ്റ്. നന്നായി ഉറങ്ങു. ഹാ, ഹാ, ആ പെണ്ണുങ്ങൾ നിന്റെ മുറിയിൽ തീകത്തിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ.''

ആ നിമിഷത്തിൽ ഒരു 'വാമിങ്പാനു'മായി നാന വാതിൽപ്പടിയിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു.

"ആരെങ്കിലും ഇങ്ങനെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ?" ഗ്രാന്ദെ അത്ഭുതം പ്രകടിപ്പിച്ചു. "എന്റെ മരുമകൻ ഒരു രോഗിയാണെന്നാണോ നിങ്ങൾ കരുതിയിരിക്കുന്നതു്? അവൻ രോഗിയൊന്നുമല്ല. നാനാ, വേഗം പോ; നീയും നിന്റെ മൂട്ടചാരവും."

"ഈ ഷീറുകൾ നനവുള്ളതാണു്, സർ; പോരെങ്കിൽ ഈ മാന്യൻ ഒരു സ്ത്രീയെപ്പോലെ കുശുമ്പനാണു്."

"കൊള്ളാം, കൊള്ളാം, നിന്റെ തലയിൽ അങ്ങനെ കേറിയതുകൊണ്ടു് അതുതന്നെ നടക്കട്ടെ." തോളുകൾ ഇളക്കിക്കൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു: "പക്ഷേ, ഇവിടം തീകത്തിച്ചു കളയാതെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം." എന്തോ അവ്യക്തമായി പിറുപിറുത്തുകൊണ്ടു് ആ കിഴവൻ തപ്പിത്തടഞ്ഞു താഴോട്ടിറങ്ങിപ്പോയി.

താൻ കണ്ടതും കേട്ടതുമെല്ലാം ചാത്സിനെ അത്ഭുതപരതന്ത്രനാക്കി. അവൻ ആ മച്ചിൻപുറത്തിന്റെ ചരിഞ്ഞ മേൽക്കൂരയിലും നാട്ടിമ്പുറങ്ങളിലെ സത്രങ്ങളിൽമാത്രം കാണാറുള്ള പ്രത്യേകതരം കടലാസു് ഒട്ടിച്ചിട്ടുള്ള ഭിത്തികളിലും, വയ്ക്കോൽ നിറത്തിലുള്ള പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഭംഗിയായി വെച്ചിട്ടുള്ള പൂച്ചെണ്ടുകളിലും മാറി മാറി നോക്കി. പരിക്കൻകല്ലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ആ പൊട്ടിവീണ ചിമ്മിനിപ്പീസും (അടുപ്പിൽ തീയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും ആ കാഴ്ച അവനിൽ ഒരു മരവിപ്പു പായിച്ചു.) പഴയ ചൂരൽക്കസേരകളും ഭീമാകാരനായ ഒരു യോദ്ധാവിനു കിടക്കാൻ വലുപ്പമുള്ള ആ വലിയ മേശയും ആ മേല്പട്ടിക്കട്ടിലിനു താഴെ കിടന്നിരുന്ന അഴുക്കു പുരണ്ട ചവിട്ടിമെത്തയും ഏതു നിമിഷവും പൊട്ടിവീണേയ്ക്കാമെന്നു തോന്നത്തക്കവിധം എപ്പോഴും ആടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കട്ടിനിലും അവന്റെ കണ്ണുകൾ അലഞ്ഞു. ഒടുവിൽ അവൻ നാനയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു, ആത്മാർത്ഥമായി ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചു:

"എന്റെ പൊന്നേ, ഇവിടെ നോക്കൂ; സത്യത്തിൽ ഞാൻ മോൺഷ്യേ ഗ്രാന്ദെയുടെ വീട്ടിൽത്തന്നെയാണോ? സാമൂറിലെ മുൻമേയറും പാരീസിലെ ഗ്രാന്ദെയുടെ സഹോദരനുമായ മാന്യൻ?"

"അതേ, സർ; നിങ്ങൾക്കു തെറ്റിയിട്ടില്ല. കരുണാനിധിയും സ്നേഹശീലനുമായ ഒരു മാന്യനോടുകൂടിയാണു് നിങ്ങളിപ്പോൾ താമസിക്കുന്നതു്. നിങ്ങളുടെ സാധനങ്ങൾ കെട്ടഴിക്കാൻ ഞാൻ സഹായിക്കണോ?"

"തീച്ചയായും; നീ അങ്ങനെ ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ എനിക്കു ഞാനാശിക്കുകയാണു്. നീ 'ഹോഴ്സ് മറൈനിൽ' സേവനമനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ടോ?"

"ഹോ, ഹോ, ഹോ" നാന പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "ഈ ഹോഴ്സ് മറൈനെന്നു പറഞ്ഞാലെന്താണു്? അവർ കടലിൽ പോകുമോ?"

"നോക്കൂ, എന്റെ ആ ഡ്രസ്സിങ്ങ് ഗൌൺ ഇങ്ങെടുക്കൂ; ആ സഞ്ചിയിലുണ്ടു്. ഇതാ താക്കോൽ."

പഴയ രീതിയിൻ സ്വർണ്ണപുഷ്പങ്ങൾ നെയ്തിട്ടുള്ള പച്ചപ്പട്ടുകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ചിരുന്ന ആ ഗൌൺ കണ്ടപ്പോൾ നാന അത്ഭുതസ്തബ്ധയായിപ്പോയി.

"ഇതിട്ടുകൊണ്ടാണോ നിങ്ങൾ ഉറങ്ങുന്നതു്?" അവൾ ആരാഞ്ഞു.

"അതേ."

"എന്റെ പരിശുദ്ധകന്യകേ, ഞങ്ങളുടെ ഇടവകപ്പള്ളിയിൽ ഇതുകൊണ്ടു മനോഹരമായ ഒരു 'ആൾത്താര'വസ്ത്രം ഉണ്ടാക്കാമായിരുന്നു. എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കൊച്ചുമാന്യാ, നിങ്ങളിതു് ആ പള്ളിക്കു കൊടുക്കണം. അതുകൊണ്ടുതന്നെ നഷ്ടപ്പെടാൻപോകുന്ന നിങ്ങളുടെ ആത്മാവിനെ രക്ഷിക്കാം. ഓ, ഇ

പ്പോൾ നിങ്ങളെത്ര സുന്ദരനായിരിക്കുന്നു. നിങ്ങളെയൊന്നു നോക്കു കാണാൻ ഞാൻ പോയി കുമാരിയെ വിളിക്കട്ടെ.''

''വേണ്ടാ, നാനാ; മിണ്ടാതിരിക്കൂ. ഞാൻ ഉറങ്ങാൻ കിടക്കട്ടെ. നാളെ സാമാനങ്ങളെല്ലാം എടുത്തുവെയ്ക്കാം. ഈ ഗൌണിൽ നിനക്കിത്ര താല്പര്യമുണ്ടായ സ്ഥിതിക്ക്, നിന്റെ ആത്മാവിനെ രക്ഷിക്കാൻ ഞാനൊരവസരം തരാം. ഞാൻ പോകുമ്പോൾ ഇതു കൊണ്ടുപോകുന്നില്ല; നിനക്കുതന്നെ തന്നേയ്ക്കാം. പിന്നെ ഇഷ്ടമുള്ളതു ചെയ്താളൂ.''

ചാൾസിന്റെ നേരെ തിരിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടു നാന നിശ്ചലയായി നിന്നു. അവൻ നേരുതന്നെയാണോ പറയുന്നതെന്നു് അവൾക്കു വിശ്വസിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല.

''ഈ മനോഹരമായ ഗൌൺ എനിക്കു തരാൻപോവുകയാണോ?'' അവൾ പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങാൻ ഭാവിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: ''ഈ മാന്യൻ ഇപ്പോൾത്തന്നെ സ്വപ്നംകണ്ടുതുടങ്ങി. ഗുഡ് നൈറ്റ്!''

''ഗുഡ് നൈറ്റ്, നാന.''—'ഞാനിവിടെ എന്താണു് ചെയ്യുന്നതു്?' ഉറങ്ങാൻ കിടന്നുകൊണ്ടു ചാൾസ് ചിന്തിച്ചു. 'എന്റെ പിതാവു് ഒരു വിഡ്ഢിയല്ല; അതിനാൽ എന്നെ ഇങ്ങോട്ടയച്ചതു കാരണമില്ലാതെയായിരിക്കുകയില്ല. ഓ, കൊള്ളാം, എതോ ഗ്രീക്കുവിഡ്ഢി പറഞ്ഞതുപോലെ, ഗൌരവമേറിയ കാര്യങ്ങൾക്കു നാളെ അടുത്തുവരുന്നു.'

''വിശുദ്ധകന്യകേ, അദ്ദേഹമെത്ര സുന്ദരനാണു്.'' പ്രാർത്ഥനകൾ ഉരുവിടുന്നതിനിടയിൽ എഴേനി തന്നത്താൻ പറഞ്ഞുപോയി. അന്നു് അവളുടെ പ്രാർത്ഥന പൂർത്തീകരിക്കപ്പെടാതെ ശേഷിച്ചു.

അന്നു് അസ്വാസ്ഥ്യകരമായ ചിന്തകളൊന്നും കൂടാതെ ഉറങ്ങാൻ സാധിച്ചതു മാഡം ഗ്രാന്ദെയ്ക്കുമാത്രമാണു്. തങ്ങളുടെ മുറികൾ വിഭജിച്ചിരുന്ന ആ നേരിയ മറയുടെ വാതിലിലൂടെ

ഗ്രാന്ദെ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നതു് അവർ കേട്ടു. സൂക്ഷ്മവേദികളും ഭീരുക്കളുമായ മറെറല്ലാ സ്ത്രീകളേയുംപോലെതന്നെ അവരും തന്റെ ആ 'പ്രഭുവിന്റേയും യജമാനന്റേയും' സ്വഭാവം ശരിക്കുതന്നെ പഠിച്ചിരുന്നു. കടൽക്കാക്കകൾ അടുത്തു വരുന്ന കൊടുങ്കാറു മുൻകൂട്ടിക്കാണുന്നതുപോലെ, മിക്കവാറും അദൃശ്യമായിരുന്ന അടയാളങ്ങളിൽനിന്നു ഗ്രാന്ദെയുടെ മനസ്സിൽ ഒരു കൊടുങ്കാറു് അലയടിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് അവർ മനസ്സിലാക്കി. ഇപ്രകാരമുള്ള സന്ദർഭങ്ങളിൽ, അവരുടെ ഭാഷയിൽത്തന്നെ പറഞ്ഞാൽ, 'മരിച്ചുപോയ ഒരാളെപ്പോലെ കിടക്കുക'യായിരുന്നു അവരുടെ പതിവു്. ഗ്രാന്ദെയുടെ കണ്ണുകൾ തന്റെ സഹകാരിയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. ഉൾവശത്തു് ഇരുമ്പുപാളികൾ തറച്ചു ബലപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ആ കതകിന്റെ നേരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് അയാൾ പിറുപിറുത്തു: ''എന്റെ അനുജൻ തന്റെ മകനെ എന്നെ എല്പിക്കുമ്പോലും. എന്തൊരസംബന്ധമായ ആലോചന. ഒന്നാന്തരമൊരു 'ഇഷ്ടദാനം'തന്നെ. സ്വഭാവശുദ്ധിയുള്ളതന്നെ ഒരു ഇരുപതു ക്രൌൺ സൌകര്യമായിട്ടെടുക്കാൻ എന്റെ കൈവശമില്ല. എന്റെ ഉഷ്ണമാപിനി, അടുപ്പിലിടാനല്ലാതെ ഒന്നിനും കൊള്ളുകയില്ലെന്ന മട്ടിൽ നോക്കിയ ആ ധാരാളിക്കു് ഇരുപതു ക്രൌൺ എന്തു ചെയ്യാനാണു്?''

വിഷാദനിഭരമായ ആ 'ഒടുക്കു'ത്തെ അപേക്ഷയുടെ ഫലത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചുറപ്പിച്ചാൽ, ഒരുപക്ഷേ, ആ അനുജനേക്കാൾ ക്രൂരതൽ അസ്വസ്ഥനായതു് ഈ ഗ്രാന്ദെതന്നെയായിരുന്നിരിക്കണം.

''വാസ്തവത്തിൽ എനിക്കു് ആ സുവർണ്ണഗൌൺ കിട്ടുമോ?'' നാന ചിന്തിച്ചു. എഴേനി പ്രേമത്തെക്കുറിച്ചു കിനാവുകൾ കണ്ടതുപോലെ നാനയും തന്റെ ജീവിതത്തിലാദ്യമായി തിളങ്ങുന്ന ചിത്രത്തയ്യലുകളെക്കുറിച്ചും പുഷ്പങ്ങളെക്കുറിച്ചും കസവുപട്ടകളെക്കുറിച്ചും കിനാവുകൾ കണ്ടു, തന്റെ 'ആർത്താർ'വസ്ത്രം പുതച്ചുകൊണ്ടു നിദ്രയിൽ ലയിച്ചു.

മൂന്ന്

നാട്ടിൻപുറങ്ങളിലെ പ്രേമം

ഗ്രാമീണയുവതികളുടെ നിഷ്കളങ്കവും സംഭവശ്രുന്യവുമായ ജീവിതത്തിൽ, അവരുടെ ആത്മാവുകളിലേയ്ക്കു സൂര്യകിരണങ്ങൾ അരിച്ചിറങ്ങുകയും, പുഷ്പങ്ങൾ അവരുടെ ചിന്തകൾക്കു രൂപം നല്കുകയും, ഹൃദയത്തുടിപ്പുകൾ അവയുടെ സഫലതയെ തലച്ചോറിലറിയിക്കുകയും എല്ലാ ആശയങ്ങളേയും അവ്യക്തമായ അഭിലാഷങ്ങളാക്കി മാറുകയും ചെയ്യുന്ന മധുരമായ ഒരു മുഹൂർത്തം— നിഷ്കളങ്കമായ വിഷാദാത്മകതയുടേയും ലളിതമായ ആനന്ദങ്ങളുടേയും ഒരു ദിവസം, സമാഗതമാകുന്നു. ഇദംപ്രഥമമായി വെളിച്ചം കാണുമ്പോൾ ശിശുക്കൾ മന്ദഹസിക്കുന്നു; ലോകത്തിൽ പ്രേമത്തിന്റെ സാന്നിധ്യം അവ്യക്തമായിട്ടെങ്കിലും അനുഭവപ്പെടുമ്പോൾ ഒരു പെൺകിടാവു്, ബാല്യത്തിൽ താൻ മന്ദഹസിച്ചതുപോലെതന്നെ മന്ദഹാസം പൊഴിക്കുന്നു. ജീവിതത്തിന്റെ ആദ്യത്തെ പ്രേമം പ്രകാശമാണെങ്കിൽ, പ്രേമം ഹൃദയത്തിന്റെ പ്രകാശംതന്നെയല്ലേ? എഴേനിയെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ആ നിമിഷം സമാഗതമായി; ഇദംപ്രഥമമായി അവൾ ജീവിതത്തിലെ വസ്തുതകൾ വ്യക്തമായി കണ്ടു.

രാവിലെത്തന്നെ ഉണരുക നാട്ടിൻപുറങ്ങളിലെ പതിവാണല്ലോ. മറ്റു പെൺകിടാങ്ങളെപ്പോലെ എഴേനിയും അരുണോദയത്തിനുമുമ്പുതന്നെ ഉണർന്നിരുന്നു; ഇന്നു് അവൾ പതിവിലും നേരത്തെ ഉണർന്നു, പ്രാർത്ഥനകൾ നടത്തി, ഉടുപ്പുകളണിയാനാരംഭിച്ചു. ഇന്നു് അവൾക്കു് അണിഞ്ഞൊരുങ്ങലിൽ മുമ്പെങ്ങുമില്ലാത്ത ഒരു താല്പര്യം തോന്നി. ആദ്യമായി അവൾ

തന്റെ തവിട്ടുനിറത്തിലുള്ള മുടി ചീകാനാരംഭിച്ചു. നിഷ്ക്കളങ്കവും ലജ്ജാഭരിതവുമായ ആ മുഖത്തിനനുഗുണമായി, ഒരൊറ്റ മുടി പോലും പാറിപ്പറക്കാതെ, അവൾ വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ ആ കനമേറിയ പിന്നൽ തലയ്ക്കുചുറ്റി ബന്ധിച്ചു.

തൊലിക്കു ഉടുപ്പും മുമ്പും കയറുന്ന അരുവിജലത്തിൽ തന്റെ കൈകൾ കഴുകുമ്പോൾ, അവൾ മനോഹരമായി കൊഴുത്തുരുണ്ട ആ കൈകളിൽ നോക്കി, വെണ്മയും മാർദ്ദവമേറിയ കൈകളും മനോഹരമായ നഖങ്ങളുമുണ്ടാകാൻ തന്റെ കസിൻ എന്തു ചെയ്തിരിക്കുമെന്നു് അവൾ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. അവൾ പുതിയ സ്റ്റോക്കിംഗ്സും തന്റെ മനോഹരമായ ഷൂസും ധരിച്ചു ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം അവയുടെ ലേസുകൾ കെട്ടി. മുരുക്കത്തിൽ ജീവിതത്തിലാദ്യമായി താൻ സുന്ദരിയായിരിക്കണമെന്നു് അവൾ ആഗ്രഹിച്ചു. മനോഹരവും തനിക്കു വളരെ യോജിക്കുന്നതുമായ ഒരു പുതിയ ഉടുപ്പു് അണിയാനുണ്ടായതിൽ അവൾ വളരെ സന്തോഷിച്ചു.

അവൾ ഉടുപ്പുകൾ അണിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ പള്ളിയിൽ മണിയടിക്കാനാരംഭിച്ചു. അവയോരോന്നായി അവൾ എണ്ണി. ഏഴുമണിയേ ആയിട്ടുള്ളൂ. അണിഞ്ഞൊരുങ്ങാൻ വളരെ നേരമെടുത്തേയ്ക്കുമെന്നുള്ള ശങ്കകൊണ്ടാണു് അവൾ നേരത്തേ ഉണർന്നതു്. ഇനിയിപ്പോൾ ഒന്നും ചെയ്യുവാനില്ല. തലമുടി ഒരു പത്തു പ്രാവശ്യം അഴിച്ചുകെട്ടുകയും അതിന്റെ ഫലം കണ്ണാടിയിൽ നോക്കി മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്യുന്ന കലയിൽ അജ്ഞയായിരുന്നതിനാൽ അവൾ വെറുതെ കയ്യുംകെട്ടി, ജനാലപ്പടിയിലിരുന്നു്, വെളിയിൽ മുറ്റത്തേയ്ക്കും, വീതികുറഞ്ഞു നീളത്തിൽക്കിടക്കുന്ന ആ തോട്ടത്തിലേയ്ക്കും കോട്ടമതിലുകൾക്കു മുകളിൽ തലയുയർത്തിനില്ക്കുന്ന ചെടികളിലേയ്ക്കും നോക്കി.

ഇങ്ങനെ ഭിത്തികൾക്കുള്ളിൽ അടച്ചിരിക്കുക കുറേയധികം വിരസമായ ഒരു കാര്യമാണു്. എന്നാൽ അതിനും അതിന്റേതായ

യ ആകർഷണീയതകൾ ഇല്ലാതില്ല. വിജനസ്ഥലങ്ങൾക്കും, മെ
രുക്കപ്പെടാത്ത പ്രകൃതിക്കും ഉള്ള നിഗൂഢമായ സൌന്ദര്യം ഒന്നു
പ്രത്യേകംതന്നെയാണു്. അടുക്കളയുടെ ജനാലയുടെ താഴെ കന്മ
തിലുകളോടുകൂടിയ ഒരു കിണറു കാണാം. മുന്തിരിവള്ളികൾ പ
ടർന്നു കയറിയ ഒരു ഇരുമ്പുബ്രാക്കറിൽനിന്നു് ഒരു കപ്പി തൂക്കി
യിട്ടിരിക്കുന്നു. ശരൽക്കാലം അവസാനിക്കാറായതിനാൽ മുന്തി
രിയിലകൾ ചുവന്നു മങ്ങിയും വീടിന്റെ ഭിത്തിയിൽ വളഞ്ഞുക
യറിയിരുന്ന അതിന്റെ തണ്ടു തെളിഞ്ഞും കാണാമായിരുന്നു.
ഒരു പുസ്തകപ്രേമിയുടെ ഷെൽഫിൽ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ അടുക്കിവെച്ചി
രിക്കുന്നതിന്റെ ഭംഗിയും കണിശവും ദീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു വിറകു
മുട്ടികൾ അടുക്കിവെച്ചിരുന്ന വിറകുപുരയുടെ അടുത്തുവരെ മുന്തി
രിവള്ളികൾ പടർന്നുകയറിയിരുന്നു. മുറ്റത്തു പാകിയിരുന്ന കല്ല
കൾ, പഴക്കംകൊണ്ടും പായലുകൊണ്ടുമിരുണ്ടും ആ നിശ്ചലമായ
അന്തരീക്ഷത്തിൽ ഈർപ്പമേറിയും കാണപ്പെട്ടു. കുഴികളിലവിടവി
ടെ കളകൾ വളർന്നിരുന്നു. ആ പഴങ്കോട്ടയുടെ പുറംമതിലുകളാ
കെ പായൽകൊണ്ടു പച്ചനിറമായിരുന്നു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കുണ്ടായിരു
ന്ന വിടവുകളിൽനിന്നു വെള്ളം ഒലിച്ചുചാടിയിരുന്നു. മുറ്റത്തി
ന്റെ അങ്ങേയറ്റത്തു തോട്ടത്തിലേയ്ക്കു കയറാനുപയോഗിച്ചി
രുന്ന ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ നടകൾ ഉയരത്തിൽ വളർന്നിരുന്ന
ചെടികൾമൂലം ശരിക്കു കാണാമായിരുന്നില്ല. ഈ നടകൾക്കു്,
നൂറാണ്ടുകൾക്കു മുമ്പു കുരിശുയുദ്ധത്തിനു പോയി നിര്യാതനായ
ഒരു യോദ്ധാവിന്റെ ഭാര്യ നിർമ്മിച്ചതും വളരെക്കാലമായി ഇടി
ഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞു കിടക്കുന്നതുമായ ഒരു ശവകുടീരത്തോടു് അവ്യ
ക്തമായ പല സാദൃശ്യങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. മിക്കവാറും ആ കന്മ
തിലിനു സമാന്തരമായി, പഴക്കംകൊണ്ടു പൊളിഞ്ഞുതുടങ്ങിയ
ഒരു വേലിയും കാണാം. നിരവധി വള്ളിച്ചെടികൾ അവയിൽ
ഇഷ്ടംപോലെ വളർന്നു കയറിയിരുന്നു. തോട്ടത്തിലേയ്ക്കുള്ള ചെറു
ഗേറിന്റെ ഇരുവശത്തും മുരടിച്ച ശിഖരങ്ങൾ വിരിച്ചുകൊണ്ടു്,

രണ്ടു് ആപ്പിൾമരങ്ങൾ നിന്നിരുന്നു. കോട്ടമതിലുകൾക്കടുത്തു കറെയധികം നാരകങ്ങളും ഒരുനിര റാസ്ബറിച്ചെടികളും കാണാം. വീടിനടുത്തു നിന്നിരുന്ന ഗംഭീരമായ ഒരു വാൾനട്ടമരം, കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെയുടെ ഉരുക്കുമറിയെ എതാണ്ടു് ആവരണംചെയ്താണു് നിന്നിരുന്നതു്.

ലോയർനദിയുടെ തീരത്തെ ഡിസ്സിക്കുകൾക്കു പ്രത്യേകമായുള്ള മാർദ്ദവവും പ്രകാശവും നിറഞ്ഞ ശിശിരകാലത്തിലെ ഒരു പ്രഭാതമായിരുന്നു അന്നു്. മൂടൽമഞ്ഞിന്റെ ഒരു കണികപോലും കാണാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. മനോഹരമായ ആ മുറ്റുപാടുകളിൽ, മുറ്റത്തെയും തോട്ടത്തിലെയും പച്ച മൂടിയ ചെടിപ്പടർപ്പിൽ സൂര്യന്റെ ഇളംകതിരുകൾ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുമ്പോൾ, തലേരാത്രിയിലെ ഉറമഞ്ഞു തപരിതഗതിയിൽ അപ്രത്യക്ഷമായിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ഈ വസ്തുക്കളെല്ലാം എഴേനിയുടെ കണ്ണുകൾക്കു സുപരിചിതങ്ങളായിരുന്നു; എന്നാൽ ഇന്നവൾക്കു തോന്നി, അവയിലെല്ലാം താൻ പുതുതായി ഒരു സൌന്ദര്യം കാണുന്നുണ്ടെന്നു്. സൂര്യകിരണങ്ങൾ ലോകത്തെ മൂഴുവൻ ആവരണംചെയ്തുപോലെ, അസംഖ്യം ചിന്തകൾ അവളുടെ മനസ്സിലും വ്യാപിച്ചു. അവ്യക്തവും അവർണ്ണനീയവുമായ ഒരു സന്തോഷം അവൾക്കു തോന്നുകയും അതു്, ഏതെങ്കിലുമൊരു വസ്തുവിനോടു പ്രകാശമാനമായ ഒരു മേഘശകലം പററിപ്പിടിക്കുന്നതുപോലെ അവളുടെ ഹൃദയത്തെ ആവരണംചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ആ വിചിത്രമായ തോട്ടവും പഴയ ഭിത്തികളും എന്നുവേണ്ട തന്റെ ആ ചെറിയ ലോകത്തിലെ ഓരോ വസ്തുവും തന്നോടൊപ്പം ഈ പുതിയ അനുഭവത്തിലൂടെ കടന്നുപോകുന്നതായി അവൾക്കു തോന്നി. ബാഹ്യലോകവും അവളുടെ ചിന്തകൾക്കനുഗുണമായിരിക്കുന്നു. സൂര്യപ്രകാശം മതിലുകളിലൂടെ അരിച്ചുകടന്നു്, അവയിൽ പററിപ്പിടിച്ചു വളന്നിരുന്ന പന്നച്ചെടികളിൽ പതിച്ചപ്പോൾ അവയുടെ കട്ടിയുള്ള ഇലകൾ ഒരു മാടപ്രാവിന്റെ മാറുപോലെ വിവിധനിറങ്ങളിൽ തിളങ്ങി.

എഴേനിയുടെ ഭാവിയാകെ ആശയുടെ അലൌകികമായ കിരണങ്ങൾകൊണ്ടു പ്രകാശമാനമായി. ഇനിമേലിൽ ആ മതില്പരപ്പും അതിലെ നിറമില്ലാത്ത പൂക്കളും, നീല'ബെല്ലി'കളും, ഉണക്കപ്പുല്ലും അവൾക്കു് ആനന്ദകരങ്ങളായ കാഴ്ചകളായിരിക്കും. ബാല്യത്തിലെപ്പോലെത്തന്നെ മാധുര്യമേറിയ സ്മരണകൾ അവയിൽ കലർന്നുകിടന്നിരുന്നു.

ഇലകൾ ഞെട്ടുകളിൽനിന്നു പൊട്ടി, ആ അങ്കണത്തിൽ വീണപ്പോഴുണ്ടായ കിലുകിലശബ്ദം, മണിക്രൂരുകൾ കടന്നുപോകുന്നതറിയാതെ ദിവസം മുഴുവൻ അവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുമായിരുന്ന ആ പെൺകിടാവിന്റെ നിഗൂഢമായ സംശയങ്ങൾക്കു മറുപടി നല്കി. അനന്തരം ആത്മാവിന്റെ ഗംഭീരമായ ചലനങ്ങളുണ്ടായി. വീണ്ടും വീണ്ടും അവൾ എണീറ്റു കണ്ണാടിയുടെ മുമ്പിൽ പോയി നിന്നു്, സത്യസന്ധനായ ഒരു ഗ്രന്ഥകാരൻ സ്വയം വിമർശിക്കാനും ശകാരിക്കാനുമായി തന്റെ ഗ്രന്ഥം പരിശോധിക്കുന്നതുപോലെ തന്റെ രൂപം പരിശോധിച്ചു.

"ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിനു പറഞ്ഞിയവിധം സുന്ദരിയല്ല." എന്നായിരുന്നു വേദനയന്തർലീനമായിരുന്ന അവളുടെ എളിയ ചിന്ത. ആ പാവം കുട്ടി തന്നോടുതന്നെ നീതി പ്രവർത്തിച്ചില്ല; എന്നാൽ എളിമ, കുറേക്കൂടി സത്യമായിപ്പറഞ്ഞാൽ ലജ്ജ, പ്രേമത്തിന്റെ പ്രധാനഗുണങ്ങളിലൊന്നാണു്. ഇടത്തരക്കാരുടെയിടയിൽ ധാരാളമായി കാണാവുന്ന നല്ല ശരീരത്തിനേറെടമുള്ള പെൺകുട്ടികളിലൊരാളായിരുന്നു എഴേനി. അവരുടെ സൌന്ദര്യം വെറും സാധാരണമായി തോന്നിയേയ്ക്കാം. എന്നാൽ അവൾ ഡിമില്ലോയുടെ വീനസിനു തുല്യയായിരുന്നെങ്കിൽ, ഒരു സ്ത്രീയെ ശുദ്ധീകരിക്കുകയും പ്രാചീനകലാകാരന്മാർക്കു് അജ്ഞാതമായിരുന്ന ഒരു സവിശേഷത അവൾക്കു പ്രദാനംചെയ്യുകയും ചെയ്യുന്ന ക്രൈസ്തവവികാരങ്ങളുടെ പരിശുദ്ധത അവളുടെ രൂപത്തെ സുന്ദരമാക്കി. അവളുടെ ശിരസ്സു വലുതും പുരുഷോചിതവുമായിരുന്നെങ്കിലും മോ

ഹനമായ ആ നൊറി ഫിയാസ്സിന്റെ ജ്യൂപ്പിറിറെ അനുസ്മരിപ്പിച്ചു. പരിശുദ്ധമായ ആ ജീവിതത്തിന്റെ പ്രകാശം മുഴുവൻ ആ തെളിഞ്ഞ കണ്ണുകളിൽനിന്നു പ്രസരിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. മുഖത്തു പാടുകളൊന്നുമുണ്ടാക്കിയിട്ടില്ലെങ്കിലും മസൂരിയുടെ ചെറിയ ഒരാക്രമണം മനോഹരമായ ആ നിറത്തിന്റെ കുളിമ്മയും തൊലിയുടെ മാർദ്ദവവും അല്പം കുറച്ചിട്ടുണ്ട്. അമ്മയുടെ മൃദുലമായ ഒരു ചുംബനം ഇപ്പോഴും ആ കവിളിൽ നിറം കലത്തിയിരുന്നു. അവളുടെ മൂക്ക് അല്പം വലുതായിരുന്നെങ്കിലും അതു സ്നേഹവും കാരുണ്യവും തുളുമ്പിനിന്നിരുന്ന നിരവധി ചെറുരേഖകളോടുകൂടിയ ആ ചെഞ്ചുണ്ടുകൾക്കു തികച്ചും അനുയോജ്യംതന്നെയായിരുന്നു. പരിപൂർണ്ണമായി ഉരുണ്ട കഴുത്ത്, പ്രേക്ഷകരുടെ സവിശേഷമായ ശ്രദ്ധയെ ആകഷ്ടിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായിരുന്നു. കഴുത്തുവരെ ഉടുപ്പുകളിൽ മൂടിയിരുന്ന ആ മോഹനമായ മാർവിടം. നന്നായി വെട്ടിയ ഒരു ഗൌൺ അവളുടെ മോഹനതയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുമെന്നുള്ളതിൽ സംശയമില്ല; എന്നാൽ ഒരു സൌന്ദര്യാരാധകന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ ആ നീണ്ടുയർന്ന ശരീരത്തിനു് അതിനേറെയായ ആകഷ്ണീയതയുണ്ടായിരുന്നു.

കിളരംകൂടി, ഉറച്ചേറിയ ശരീരത്തോടുകൂടിയ എഴേനിയിൽ സാധാരണക്കാരെ ആകഷ്ടിക്കുന്ന സൌന്ദര്യമല്ല അടങ്ങിയിരുന്നതു്; അവ്യാമോഹിതവും കലാകാരന്മാർക്കുമാത്രം ആസ്വദിക്കാൻ കഴിയുന്നതുമായിരുന്നു അവളുടെ സൌന്ദര്യം. ഈ ലോകത്തിൽ വിശുദ്ധകന്യകയുടെ അലൌകികമായ പരിശുദ്ധിയോടുകൂടിയ ഒരു മാതൃകയെ തേടുന്ന, റാഫേൽ വിഭാവനചെയ്ത വിനയവും അനുസ്സുമുള്ള കണ്ണുകളും പലപ്പോഴും ജന്മസിദ്ധവും എന്നാൽ പരിശുദ്ധമായ ഒരു ജീവിതത്തിനുമാത്രം നൽകാനും സംരക്ഷിക്കാനും കഴിവുള്ളതുമായ ത്രപവടിവും സ്ത്രീലോകത്തിൽ ആരായുന്ന, ആദർശനിഷ്ഠയുള്ള ഒരു ചിത്രകാരൻ, പെട്ടെന്നു് എഴേനിയുടെ മുഖത്തു ജന്മസിദ്ധവും അവർക്കുതന്നെ അജ്ഞാതവുമായ ആ കു

ലീനത കണ്ടുപിടിക്കുമായിരുന്നു; അവളുടെ ശാന്തമായ ആ നെറ്റിക്കുള്ളിൽ പ്രേമത്തിന്റെ ഒരു സാമ്രാജ്യവും അവളുടെ കണ്ണിന്റെ ആകൃതിയിലും കൺപോളകൾ ആനമിക്കുന്നതിലും ഒരു അലൌകികതപവും കണ്ടുപിടിക്കും. വികാരങ്ങളാൽ തളരുകയോ മലീമസമാക്കപ്പെടുകയോ ചെയ്യാത്ത സച്ഛമായ ഒരു പ്രശാന്തത ആ മുഖത്തു വ്യാപിച്ചിരുന്നു; പ്രശാന്തമായ ഒരു തടാകത്തിലെ ജലപ്പരപ്പിൽ അങ്ങകലെ ചക്രവാളപ്പരപ്പിൽ ഉയർന്നുനില്ക്കുന്ന കുന്നിൻനിരകൾ വീക്ഷിക്കുന്നതുപോലെയായിരുന്നു അതു്. മനോഹരവും പകൃതി വിരിഞ്ഞതുമായ ഒരു പുഷ്പംപോലെ പ്രകാശം പൊഴിച്ചിരുന്ന ഈ ശാന്തവും ഇളംചുവപ്പുനിറത്തിലുള്ളതുമായ മുഖം, ആത്മാവിനെ സമാശ്വാസകവും, അതിൽ പ്രതിഫലിച്ച ജീവശക്തിയുടെ ആകഷ്ണീയതയെ കാച്ചിക്കുറുക്കി പ്രേക്ഷകരുടെ ശ്രദ്ധയെ പിടിച്ചു നിറുത്തുന്നതുമായിരുന്നു. അവൾ ഇപ്പോഴും ബാല്യകാലത്തിലെ വ്യാമോഹങ്ങൾ പൂപ്പിക്കുകയും ഇങ്ങിനിയൊരിക്കലും മടങ്ങിവരികയില്ലാത്ത ഉല്ലാസത്തോടുകൂടി ഡേസിപുഷ്പങ്ങൾ ശേഖരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ആ ജീവിതത്തിന്റെ വക്കിൽത്തന്നെയായിരുന്നു. പ്രേമത്തെക്കുറിച്ചു് അപ്പോഴും അജ്ഞയായി വീണ്ടും കണ്ണാടിയിൽ പ്രതിഫലിച്ച തന്റെ രൂപത്തിൽ നോക്കിക്കൊണ്ടു് അവൾ സ്വയം പറഞ്ഞു: "ഞാൻ തീരെ വിരൂപിയാണു്. അദ്ദേഹം എന്നിൽ അല്പംപോലും ശ്രദ്ധിക്കുകയില്ല."

അനന്തരം അവൾ കോണിപ്പടിയിലേയ്ക്കുള്ള തന്റെ മുറിയുടെ വാതിൽ തുറന്നു്, വീട്ടിനുള്ളിലെ ശബ്ദങ്ങൾ കേൾക്കാനായി ചാഞ്ഞു നിന്നു.

"അദ്ദേഹം ഇനിയും ഉണർന്നിട്ടില്ല." അവൾ ചിന്തിച്ചു. താഴെനിന്നു് അടുങ്ങാട്ടമിങ്ങോട്ടും ഓടി, ഉൗൺമുറി അടിക്കുകയും അടുക്കളയിൽ തീ കത്തിക്കുകയും പട്ടിയെ പിടിച്ചു പൂട്ടുകയും ലായത്തിലെ തന്റെ സൂഹൃത്തുക്കളുമായി സംസാരിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന നാനയുടെ ശബ്ദം അവളുടെ കാതുകളിലെത്തി.

എഴേനി വേഗം കോണിപ്പടിയിറങ്ങി പശുവിനെ കറന്നു കൊണ്ടിരുന്ന നാനയുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് ഓടിച്ചെന്നു.

''നാന!'' അവൾ വിളിച്ചു: ''ചാത്സിന്റെ കാപ്പിക്കു നമുക്കു കുറച്ചു ക്രീംകൂടിയുണ്ടാക്കണം, അല്ലേ?''

''പക്ഷേ, എന്റെ കുട്ടീ, ഇന്നു രാവിലത്തെ പാലിൽനിന്നും ഇത്ര വേഗം എങ്ങനെയാണു ക്രീം കിട്ടുക?'' നാന പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. ''എനിക്കങ്ങനെ ക്രീമുണ്ടാക്കാനറിഞ്ഞുകൂടാ. നിന്റെ ആ കസിൻ എത്ര സുന്ദരനാണെന്നോ! ആ പട്ടുകൊണ്ടുള്ള ഗൌണിൽ നീയദ്ദേഹത്തെ കണ്ടില്ലല്ലോ. മുഴുവൻ പുഷ്പങ്ങളും സ്വർണ്ണവും. ആ ഉടുപ്പു മുഴുവൻ ബഹുമാനപ്പെട്ട വികാരിയച്ഛന്റെ സർപ്പീസുപോലെ മനോഹരമാണു.''

''നാന, ഞങ്ങൾക്കു കുറച്ചു കേക്കുണ്ടാക്കൂ.''

''അതിനു വേണ്ട വിറകും മാവും വെണ്ണയുമൊക്കെ തരുന്നതാരാണു?'' ഗ്രാന്ദെയുടെ പ്രധാനമന്ത്രിയെന്ന നിലയിൽ എഴേനിയുടെയും അമ്മയുടെയും ദൃഷ്ടിയിൽ വലിയൊരാളായിരുന്ന നാന ചോദിച്ചു. ''കുട്ടിയുടെ കസിനു സദ്യയൊരുക്കാൻവേണ്ടി ഞാനദ്ദേഹത്തെ മോഷ്ടിക്കണോ? കുട്ടിതന്നെ അച്ഛനോടു വെണ്ണയും മറ്റുമൊക്കെ ചോദിക്കൂ. ഒരുപക്ഷേ, അദ്ദേഹം തന്നേയ്ക്കും. അതാ, ഇന്നത്തേയ്ക്കാവശ്യമുള്ള സാധനങ്ങളെടുത്തുതരാൻ അദ്ദേഹം കോണിയിറങ്ങി.....''

എഴേനി അച്ഛനോടു വെണ്ണയും മറ്റും ചോദിക്കുന്നതിനുപകരം നേരെ തോട്ടത്തിലേയ്ക്കോടുകയാണു ചെയ്തതു. ആ കിറുകിറുക്കുന്ന കോണിപ്പടിയിൽനിന്നു മുഴങ്ങിയ കാലടിയൊച്ച അവളെ ഭയപ്പെടുത്തി. ആവശ്യത്തിലധികമായ ആ വിനയത്തിന്റെയും, നമ്മുടെ ചിന്തകൾ നമ്മുടെ നെറ്റിയിൽ എഴുതപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നും എല്ലാവർക്കും അതു വായിക്കാമെന്നും, ഒരുപക്ഷേ സകാരണമായിട്ടായിരിക്കാം, നമ്മെ വിശ്വസിപ്പിക്കുന്ന ആ പ്രത്യേകമായ ആനന്ദബോധത്തിന്റെയും ഫലം അവർക്കു

ഇതിനകം അനുഭവപ്പെട്ടുതുടങ്ങിയിരുന്നു. ഇടംപ്രഥമമായി തന്റെ വീടിന്റെ മോടിയില്ലായ്മ മനസ്സിലാക്കിയ ആ പെൺകുട്ടി, അതിനെ തന്റെ കസിന്റെ മോടിക്കു് അനുസരണമായി മാറ്റാൻ തനിക്കു കഴിവില്ലാതെപോയതിൽ അസ്വസ്ഥയായി. ചാത്സിനുവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യണമെന്നു്, അതെന്താണെന്നു നോക്കിയ ഒരു ബോധംപോലുമില്ലാതെ, അവൾ കൊതിച്ചു. ചാത്സിനെ കണ്ടപ്പോൾ അവളിലുളവായ സ്ത്രീസഹജമായ ചിന്തകൾ വളരെ ശക്തിമത്തായിരുന്നു. എന്താണ്ടു് ഇരുപത്തിമൂന്നു വയസ്സു പ്രായമായ ആ യുവതിയുടെ മനസ്സും ശരീരവും ഇതിനകം പരിപൂർണ്ണവളർച്ചയെ പ്രാപിച്ചിരുന്നു. നിഷ്കളങ്കയും ലളിതബുദ്ധിയുമായിരുന്നതിനാൽ, വിണ്ടുവിചാരങ്ങൾക്കു വശംവദയാകാതെ തന്റെ ചിന്തകൾക്കനുസരിച്ചു് അവൾ പ്രവർത്തിച്ചു.

അന്നു്, ജീവിതത്തിലാദ്യമായി തന്റെ പിതാവിനെ അഭിമുഖീകരിക്കാൻ അവൾ ഭയപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം തന്റെ വിധിനിയന്താവാണെന്നും തന്മൂലം തന്റെ ചിന്തകൾ മുഴുവൻ അദ്ദേഹത്തെ അറിയിക്കാഞ്ഞതിൽ താൻ തെറ്റുകാരിയാണെന്നും അവൾക്കു തോന്നി. താൻ ശ്വസിച്ച വായുവിന്റെ കുളിർമ്മയിലും തനിക്കു് ആത്മീയമായ ഒരു ഊഷ്മാവു്, നവമായൊരു ജീവൻ ലഭിക്കുന്നുണ്ടെന്നു തോന്നിയ സൂര്യകിരണങ്ങളുടെ സത്വരഫലത്തിലും അത്ഭുതപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് അവൾ വേഗത്തിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കാനാരംഭിച്ചു. മധുരമേറിയ ആ കേക്കുകൾ കിട്ടാൻ എന്താണു് വഴിയെന്നു് അവൾ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കുമ്പോൾ, നാനയും ഗ്രാന്ദെയും തമ്മിൽ ശരൽക്കാലത്തെ മീവൽപ്പക്ഷിയെപ്പോലെ അസുലഭമായ ഒരു കലഹമുണ്ടായി. ആ നല്ല മനുഷ്യൻ താക്കോലെടുത്തു മുറി തുറന്നു്, അന്നത്തേയ്ക്കാവശ്യമുള്ള വിഭവങ്ങൾ അളന്നുകൊടുക്കാൻ ഭാവിക്കുകയായിരുന്നു.

"ഇന്നലെ അപ്പം കുറച്ചെങ്കിലും മിച്ചമുണ്ടായിരുന്നോ?" അയാൾ നാനയോടു ചോദിച്ചു.

''അല്പംപോലുമില്ല, സർ.''

അയാൾ പരന്ന കുട്ടയുടെ ആകൃതിയിലുള്ള ഒരു വലിയ റൊട്ടിയെടുത്തു മുറിക്കുവാൻ ഭാവിച്ചു; അപ്പോൾ, ''ഇന്നു നാം അഞ്ചു പേരുണ്ട്, സർ'' എന്നു നാന അയാളെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തി.

''ശരിതന്നെ!'' അയാൾ മറുപടി പറഞ്ഞു: ''പക്ഷേ, ഈ കഷണത്തിന്നു് ആറുരാത്തൽ തൂക്കമുണ്ടു്. ഏതായാലും കുറെ മിച്ചമുണ്ടാകും. അതിനുംപുറമേ, ആ പാരീസുകാരൻ റൊട്ടി തിന്നുകയില്ലെന്നും നിനക്കു മനസ്സിലാകും.''

''അപ്പോൾ അവരെന്താണു് തിന്നുന്നതു്—'കിച്ച'നോ?'' നാന ചോദിച്ചു.

അഞ്ജുവിലെ നാടൻഭാഷയിൽ 'കിച്ചൻ' എന്ന വാക്കുകൊണ്ടു 'റൊട്ടിയിൽ എന്തെങ്കിലും തേച്ചതു്'' എന്നാണുദ്ദേശിക്കുന്നതു്. സാധാരണനിലയിലുള്ള വെണ്ണമുതൽ ഒന്നാന്തരം ജാംവരെ അതിലുൾപ്പെടുന്നു. ചെറുപ്പത്തിൽ 'കിച്ചൻ' നക്കിത്തിന്നശേഷം റൊട്ടി മിച്ചംവെയ്ക്കുന്നവർക്കു് ഈ വാക്കിന്റെ അർത്ഥം മനസ്സിലാകും.

''ഇല്ല.'' ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു: ''അവർ കിച്ചനോ റൊട്ടിയോ കഴിക്കുകയില്ല. അവർ ഏതാണ്ടു വിവാഹപ്രായമെത്തിയ പെൺമക്കളെപ്പോലെയാണു്.''

അന്നത്തേയ്ക്കുള്ള സാധനങ്ങൾ കഴിയുന്നത്ര കുറച്ചു് എടുത്തുകൊടുത്തശേഷം കിഴവൻ സ്റ്റോർമുറിയിലെ അലമാരകൾ ശരിക്കു പൂട്ടി. അയാൾ പഴങ്ങൾ ശേഖരിച്ചിരുന്ന മുറിയിലേയ്ക്കു പോകാൻ ഭാവിക്കുമ്പോൾ നാന പറഞ്ഞു:

''കുറച്ചു മാവും വെണ്ണയുംകൂടി എടുത്തു തരൂ, സർ; അതുകൊണ്ടു ഞാൻ കുട്ടികൾക്കു് ഒരു കേക്കുണ്ടാക്കാം.''

''എന്റെ മരുമകൻ വന്നതുകൊണ്ടു നീ എല്ലാം കീഴ്മേൽ മറിക്കാൻ പോവുകയാണോ?''

"ആ പട്ടിയെക്കുറിച്ചുള്ളതിൽക്കൂടുതലായി, അഥവാ നിങ്ങൾ ചിന്തിക്കുന്നതിൽക്കൂടുതലായി ഞാൻ നിങ്ങളുടെ മരുമകനെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുന്നില്ല.....കൊള്ളാം; ആറളവു പഞ്ചസാരയേ തന്നുള്ളൂ; എട്ടളവാണാവശ്യം."

"മതി, മതി, നാന; ഞാൻ മുമ്പൊരിക്കലും നിന്നെ ഇതുപോലെ കണ്ടിട്ടില്ല. നിനക്കെന്തു പറ്റി? നീയാണോ ഇവിടത്തെ കൊച്ചമ്മ? എന്തായാലും ഇനി അല്പംപോലും പഞ്ചസാര ഞാൻ തരികയില്ല."

"നല്ലതുതന്നെ; അപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ മരുമകൻ എങ്ങനെയാണു് തന്റെ കാപ്പി മധുരിപ്പിക്കുന്നതു്?"

"അവൻ രണ്ടളവു് എടുത്തുകൊള്ളട്ടെ. ഞാൻ എന്റെ വീതം കൂടാതെ കഴിച്ചുകൊള്ളാം."

"നിങ്ങൾ പഞ്ചസാരകൂടാതെ കഴിക്കുയോ? അതും ഈ പ്രായത്തിൽ! അതിൽഭേദം, അതിന്റെ വില ഞാൻ എന്റെ കയ്യിൽനിന്നു കൊടുത്തോളാം."

"നീ നിന്റെ ജോലി നോക്കു്."

പഞ്ചസാരയുടെ വില വളരെ കുറവായിരുന്നെങ്കിലും ആ കിഴവന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ അതു് എല്ലാ കോളണിഉല്പന്നങ്ങളേയും അപേക്ഷിച്ചു വിലകൂടിയതായിരുന്നു; അയാളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇപ്പോഴും അതിനു രാത്തലിനു് ആറു ഫ്രാങ്കു വിലയുണ്ടു്. സാമ്രാജ്യഭരണകാലത്തു പഞ്ചസാര കിട്ടാൻ വിഷമമായിരുന്നു. അന്നത്തെ അയാളുടെ പിശുക്കു മാറാൻ വയ്യാത്ത ഒരു സ്വഭാവമായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. എന്നാൽ എതു സ്ത്രീക്കും തന്റെ ഉദ്ദേശം സാധിക്കുന്നതിനു ചില സൂത്രങ്ങൾ തീച്ചയായും ഉണ്ടായിരിക്കും. അതിനാൽ കേക്കിന്റെ കാര്യം നേടുന്നതിനുവേണ്ടി നാന പഞ്ചസാരക്കാര്യം ഉപേക്ഷിക്കാമെന്നു സമ്മതിച്ചു.

"കുമാരീ," അവൾ ജനാലയുടെ അടുത്തു ചെന്നു വിളിച്ചു: "കുഞ്ഞിനു കുറെ ബിസ്കറ്റു വേണം, അല്ലേ?"

''വേണ്ട, വേണ്ട.'' എഴേനി മറുപടി പറഞ്ഞു.

അയാൾ പാത്രം തുറന്നു, കുറെ മാവു് അളന്നശേഷം കുറെ വെണ്ണയുംകൂടി എടുത്തുകൊടുത്തു.

''ഇനി വിറകു്. പാത്രം മൂടാക്കാൻ കുറെ വിറകു വേണമല്ലോ.'' വിജയിയായ നാന തുടർന്നു പറഞ്ഞു.

''കൊള്ളാം, നിനക്കു വേണ്ടതു് എടുത്തോളൂ.'' കിഴവൻ അസ്വസ്ഥനായി. ''അതിന്റെ കൂടെത്തന്നെ നീ ആ പഴച്ചാറും ഉണ്ടാക്കിക്കൊള്ളണം. ആ അടുപ്പിൽത്തന്നെ ഡിന്നറും തയാറാക്കി, വിറകു നഷ്ടപ്പെടുത്താതെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം.''

''എന്റെ മാതാവേ,'' നാന നിലവിളിച്ചു: ''എന്നോടിതൊന്നും പറയണ്ട.''

ഗ്രാന്ദെ തന്റെ വിശ്വസ്തയായ ആ മുഖ്യമന്ത്രിയെ എതാണ്ടു പൈതൃകമായിട്ടൊന്നു കടാക്ഷിച്ചു.

''കുമാരീ'' നാന വീണ്ടും വിളിച്ചു. ''നമ്മൾ ഒരു കേക്കുണ്ടാക്കാൻ പോകുന്നു.''

ഗ്രാന്ദെ കുറെ പഴങ്ങൾ എടുത്തുകൊണ്ടു വന്നു, അതു് ഒരു പാത്രത്തിലാക്കി മേശപ്പുറത്തു വെച്ചു.

''നോക്കൂ, സർ'' നാന പറഞ്ഞു: ''അങ്ങയുടെ മരുമകനു് എന്തു മനോഹരമായ ചെരിപ്പുകളാണുള്ളതു്. എന്തുകൊണ്ടാണു് അവ മിനുക്കുന്നതു്? നിങ്ങളുടെ 'മുട്ടപ്പോളീഷ്' അതിൽ പൂരട്ടട്ടെ?''

''വേണ്ട, നാന.'' എഴേനി പറഞ്ഞു: ''മൂട്ട ആ തോൽ ചീത്തയാക്കുമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. അതു മിനുക്കുന്നതെങ്ങനെയാണെന്നു നിനക്കറിഞ്ഞുകൂടെന്നു് അദ്ദേഹത്തോടു പറയുകയാണു് നല്ലതു്. അതു് ഒന്നാന്തരം മൊറോക്കോതുകലാണു്. തന്റെ ചെരിപ്പു മിനുക്കാൻ അദ്ദേഹം എന്തെങ്കിലും വാങ്ങിത്തരും. തങ്ങൾ പോളീഷിൽ പഞ്ചസാര ഇടുമെന്നും അതുകൊണ്ടാണു് ചെരിപ്പിനിത്ര തിളക്കം കിട്ടുന്നതെന്നും അവർ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്.''

"അപ്പോഴത്തെ തിന്നാൻ കൊള്ളാമോ?" ആ ബൂട്ടുകൾ പൊക്കിയെടുത്തു്, അവയിൽ മണപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ആ വേലക്കാരി ചോദിച്ചു: "ഹോ, ഹോ, ഇതിനെ കൊച്ചമ്മയുടെ സുഗന്ധത്തൈലത്തിന്റെ മണമാണല്ലോ. അതിശയംതന്നെ!"

"അതിശയമോ?" ആ യജമാനൻ ചൊടിച്ചു: "ബൂട്ടുകളിൽ നടക്കുന്ന തങ്ങളുടെ വിലയേക്കാളധികം പണം അവർ അവയ്ക്കു വേണ്ടി ചെലവഴിക്കുന്നു."

"സർ" അയാൾ പഴപ്പുരയിലേയ്ക്കു പോയി മടങ്ങിവന്നപ്പോൾ നാന വിളിച്ചു. "അങ്ങയുടെ മരുമകൻ ഇവിടെയുള്ളപ്പോൾ ആഴ്ചയിൽ രണ്ടു പ്രാവശ്യമെങ്കിലും സൂപ്പു തരട്ടെ."

"കൊള്ളാം."

"ഞാൻ ഇറച്ചിക്കടയിൽ പോകട്ടെ!"

"നീ ആ പണിയൊന്നും ചെയ്യേണ്ടല്ലേ. കോഴിസ്സൂപ്പുണ്ടാക്കിയാൽ മതി. അതിനാവശ്യമുള്ള സാധനങ്ങൾ പാട്ടക്കാർ കൊണ്ടുവന്നു തരും. കുറെ വലിയ കാക്കകളെ കൊണ്ടുവരാൻ ഞാൻ കോർണോയിയോടു പറയാം. അതുകൊണ്ടുണ്ടാക്കുന്ന സൂപ്പു് ഒന്നാന്തരമായിരിക്കും."

"അങ്ങനെയാണോ സർ; കാക്ക ചപ്പുചവറുകളൊക്കെത്തിന്നുമല്ലോ."

"നീ ഒരു വിഡ്ഢിയാണു് നാന. മറുള്ളവരെപ്പോലെത്തന്നെ, അല്ലെങ്കിൽ തങ്ങൾക്കു കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു് അവ ജീവിക്കുന്നു. മനുഷ്യരും ചത്ത മാംസമല്ലേ കഴിക്കുന്നതു്? ഈ ഇഷ്ടദാനങ്ങളെന്നു പറഞ്ഞാലെന്താണു്?"

നിർദ്ദേശങ്ങളെല്ലാം നല്ലപോലെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ വാച്ചെടുത്തു നോക്കി. പ്രാതലിനു് ഇനിയും അരമണിക്കൂർകൂടി കഴിയണമെന്നു മനസ്സിലായപ്പോൾ, തന്റെ തൊപ്പിയുമെടുത്തു മകളെ ചുംബിക്കാനായി പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങി. "ലോയറിന്റെ തീരത്തു

കൂടി കുറച്ചുനേരം നടക്കുന്നതു നിനക്കു് ഇഷ്ടമായിരിക്കുമോ? എനിക്കു മറ്റൊരാനന്ദത്തിൽ ചില കാര്യങ്ങൾ നോക്കാനുണ്ടു്.''

എഴേനി, ഇളംചുവപ്പുനിറത്തിൽ പട്ടുവരകളോടുകൂടിയ തന്റെ തൊപ്പിയെടുക്കാനായി ഉള്ളിലേയ്ക്കു പോയി. അച്ഛനും മകളും കൂടി ആ വളഞ്ഞ തെരുവിലൂടെ ചന്തയ്ക്കഭിമുഖമായി നടന്നു.

''ഇന്നു് ഇത്ര രാവിലെ നിങ്ങൾ എവിടെപ്പോകുന്നു?'' അവരെ കണ്ടപ്പോൾ നിയമജ്ഞനായ ക്ര്യൂഷോ ചോദിച്ചു.

''ഒരു സംഗതി നോക്കാൻ പോകുന്നു.'' തന്റെ സുഹൃത്തിന്റെ പ്രഭാതസഞ്ചാരത്തിൽ അല്പംപോലും വഞ്ചിതനാകാതിരുന്ന ഗ്രാന്ദെ മറുപടി നല്കി.

എപ്പോഴായാലും ഗ്രാന്ദെ എന്തെങ്കിലും 'നോക്കാൻ' പോകുമ്പോൾ അയാളെ അനുഗമിക്കുന്നതു പ്രയോജനകരമായിരിക്കുമെന്നു നോട്ടറി അനുഭവത്തിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. അതിനാൽ നോട്ടറിയും അയാളോടൊപ്പം നടന്നു.

''വരൂ, ക്ര്യൂഷോ'' ഗ്രാന്ദെ വിളിച്ചു: ''നിങ്ങളെന്റെ ഉത്തമസ്നേഹിതനാണു്. അതിനാൽ നല്ല മണ്ണിൽ പോപ്ലാർമരങ്ങൾ നടുന്നതു് എന്തു വിഡ്ഢിത്തമായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ നിങ്ങളെ കാണിക്കാൻ പോവുകയാണു്.''

''അപ്പോൾ മൈതാനത്തിലെ പോപ്ലാർമരങ്ങൾക്കു നിങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്ന അറുപതിനായിരം ഫ്രാങ്കു് വെറും നിസ്സാരമാണോ?'' ക്ര്യൂഷോ അത്ഭുതപ്പെട്ടു: ''നിങ്ങൾ ഭാഗ്യവാൻതന്നെയല്ലേ! ഫ്രാൻസിലെങ്ങും കുറച്ചുപോലും വെള്ളമിറങ്ങില്ലാത്ത ഈയവസരത്തിൽ അവ വെട്ടൂ. ഓരോ തടിക്കും കുറഞ്ഞപക്ഷം മുപ്പതു ഫ്രാങ്കുവീതം.''

തന്റെ ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും നിർണ്ണായകമായ ഘട്ടം അടുത്തുവരുന്നെന്നോ, ആ കിഴവൻ നോട്ടറി തന്റെ മേൽ പൊതുകവും പരമവുമായ ഒരു കല്പന കെട്ടിവെയ്ക്കാൻ പോവുക

യാണെന്നോ യാതൊരു ബോധവുമില്ലാതെ എഴേനി അവരുടെ സംഭാഷണം കേട്ടു. റിപ്പബ്ലിക്കൻഭരണകാലത്തു ഗ്രാന്ദെയുടെ കൈവശം വന്നുചേർന്ന ലോയറിനു തൊട്ടുള്ള ആ മൈതാനത്തിൽ അവർ എത്തിച്ചേർന്നു. ഏകദേശം മുപ്പതു വേലക്കാർ അവിടെ നിന്നു പോപ്ലാർമരങ്ങൾ വെട്ടുകയും അവയുടെ വേരു പിഴുതെടുക്കുകയും അനന്തരം ആ കുഴി മൂടുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

"എം. ക്രൂഷോ, ഒരു പോപ്ലാർ എത്രയധികം ഭൂമി അപഹരിക്കുന്നെന്നു് ഒന്നു നോക്കൂ." അയാൾ നോട്ടറിയോടു പറഞ്ഞു: "ജീൻ," അയാൾ ഒരു വേലക്കാരനെ വിളിച്ചു. "നിന്റെ സ്സ്റ്റെയിൽകൊണ്ടു് അതിന്റെ ചുറ്റുമൊന്നു് അളക്കൂ."

"4' X 8." അളവു കഴിഞ്ഞു ജോലിക്കാരൻ പറഞ്ഞു.

"മുപ്പത്തിരണ്ടടി നഷ്ടം." ഗ്രാന്ദെ മൂളിക്കൊണ്ടിരുന്നു. "ആ നിരയിൽ മുന്നൂറു മരങ്ങളുണ്ടായിരുന്നതു്, അല്ലേ? അപ്പോൾ മുന്നൂറു പ്രാവശ്യം മുപ്പത്തിരണ്ടടി സ്ഥലത്തു് അഞ്ഞൂറു ഫൺഡ്രഡ് വെയിറ്റ് വയ്ക്കോലെങ്കിലുമുണ്ടാകും. ഇരുവശത്തുമുള്ള സ്ഥലങ്ങൾക്കു് അതിന്റെ ഇരട്ടി. ആകെ ആയിരത്തിഅഞ്ഞൂറു ഫൺഡ്രഡ് വെയിറ്റ്. പിന്നെ ഇടയ്ക്കുള്ള സ്ഥലം. എല്ലാംകൂടി ഒരായിരം കെട്ടു വയ്ക്കോൽ."

"കൊള്ളാം." ക്രൂഷോ തന്റെ സുഹൃത്തിനെ സഹായിച്ചു: "ഒരായിരം കെട്ടു വയ്ക്കോലിനു് ഏകദേശം അറുന്നൂറു ഫ്രാങ്കു വില വരും."

"രണ്ടാംവിളവിനു് ഒരു മുന്നൂറോ നാനൂറോ കൂടിക്കിട്ടും. അതിനാൽ ആകെ ഒരു ആയിരത്തിഇരുന്നൂറു ഫ്രാങ്കെന്നു കൂട്ടാം. അപ്പോൾ പ്രതിവർഷം ആയിരത്തിഇരുന്നൂറു ഫ്രാങ്കു വീതം നാല്പതു കൊല്ലത്തേയ്ക്കു്— അതിന്റെ കൂട്ടുപലിശസഹിതം."

"അറുപതിനായിരം ഫ്രാങ്കോ അതിനടുത്തോ ഒരു തുക." നോട്ടറി കണക്കു കൂട്ടി.

"അതാണു് എന്റെയും കണക്കു്. അറുപതിനായിരം ഫ്രാ

ങ്കു°.'' കിഴവൻ തുടന്നു: ''നാല്പതു കൊല്ലംകൊണ്ടു രണ്ടായിരം പോപ്ലാറിൽനിന്നു° ആകെ അമ്പതിനായിരം ഫ്രാങ്കു കിട്ടുകയില്ല. അതിനാൽ പോപ്ലാർ നട്ടന്നതു നഷ്ടമാണു°; ഞാനതു കണ്ടുപിടിച്ചു.'' ഗ്രാന്ദെ തന്റെ കണ്ടുപിടുത്തത്തിൽ അഭിമാനംപൂണ്ടു. ''ജീൻ!'' അയാൾ വീണ്ടും വേലക്കാരനെ വിളിച്ചു. ''ആറുതീരത്തുള്ളതൊഴിച്ചു°, എല്ലാ കുഴികളും മൂടിക്കോളൂ. ആറരരികിൽ ഞാൻ വാങ്ങിയ പോപ്ലാർതൈകൾ നടാം. അവ സക്കാർചെലവിൽ വളന്നുകൊള്ളും.'' അയാൾ തിരിഞ്ഞു ക്രൂഷോയുടെ നേരെ നോക്കിയപ്പോൾ ആ മൂക്കിന്റെ അറ്റം അല്പമൊന്നു കോടി; അതു° അങ്ങേയറ്റം പരിഹാസഗർഭമായ ഒരു മന്ദഹാസത്തിനു തുല്യമായിരുന്നു.

''അതേ, പോപ്ലാർ മോശമായ മണ്ണിലേ വളത്താവൂ.'' ഗ്രാന്ദെയുടെ കുശാഗ്രബുദ്ധിയിൽ അത്ഭുതപരതന്ത്രനായ ആ നിയമജ്ഞൻ സമ്മതിച്ചു.

അവരുടെ കണക്കുകൂട്ടലിൽ ലേശവും താല്പര്യം പ്രകടിപ്പിക്കാതെ എഴേനി, മനോഹരമായ ആ ഭൂവിഭാഗങ്ങളും വളഞ്ഞൊഴുകുന്ന ലോയർനദിയും നോക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ അവരുടെ സംഭാഷണത്തിൽ പെട്ടെന്നുണ്ടായ ഒരു വ്യതിയാനം അവളുടെ ശ്രദ്ധയെ അങ്ങോട്ടാകർഷിച്ചു.

''അപ്പോൾ പാരീസിൽനിന്നു നിങ്ങളുടെ മകൾക്കു° ഒരു വരൻ വന്നുചേന്നു, ഇല്ലേ? സാമൂവിലെ ഇപ്പോഴത്തെ സംഭാഷണവിഷയം നിങ്ങളുടെ മരുമകൻമാത്രമാണു°. താമസിയാതെ എനിക്കൊരു സെറിൽമെൻറു തയാറാക്കേണ്ടിവരും, ഇല്ലേ ഗ്രാന്ദേ?''

''ഇക്കാര്യം പറയാനാണോ നിങ്ങൾ അതിരാവിലെ വന്നതു°?'' ഗ്രാന്ദെ ചോദിച്ചു. വീണ്ടും ആ മൂക്കിന്റെ അഗ്രം ചലിച്ചു. ''വളരെ നല്ലതു°; നിങ്ങൾ എന്റെ ഒരു പഴയ ചങ്ങാതിയാണു°. നിങ്ങളോടു ഞാൻ ഒന്നും മറച്ചുവെയ്ക്കാതെ എല്ലാം പറ

യാം. എന്റെ മകളെ അവളുടെ കസിനു കൊടുക്കുന്നതിലും എനിക്കിഷ്ടം ഈ ലോയറിൽ വലിച്ചെറിഞ്ഞു കളയാനാണു്. ഇക്കാര്യം നിങ്ങൾക്കു വേണമെങ്കിൽ വെളിയിൽ പറയാം; അല്ലെങ്കിൽ വേണ്ട, ജനങ്ങൾ കെട്ടുകഥകളിൽ മുഴുകട്ടെ.''

തന്റെ കൺമുമ്പിൽ എല്ലാം ആടുന്നതുപോലെ എഴേനിക്കു തോന്നി. വിദൂരസ്ഥമായ ആനന്ദത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അവളുടെ അവ്യക്തമായ ആശകൾ പെട്ടെന്നു രൂപംകൊള്ളുകയും അവ വളർന്നു പുഷ്പിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. പെട്ടെന്നു് അവ മുഴുവടോടെ പിഴുതെടുത്തു ഭൂമിയിലെറിയപ്പെട്ടു. ഇന്നലെമുതൽ അവൾ രണ്ടാത്മാക്കളെ ബന്ധിക്കുന്ന ആനന്ദത്തിന്റെ ഇഴകൾ നെയ്യുകയായിരുന്നു; ഇപ്പോൾമുതൽ കഷ്ടപ്പാടുകൾ അവയെ ശക്തിപ്പെടുത്താൻ പോവുകയാണു്. സൌഭാഗ്യത്തിന്റെ സമൃദ്ധിയേക്കാൾ സന്താപത്തിന്റെ കാഠിന്യം സ്ത്രീയെ കൂടുതലായി സ്പർശിക്കുമെന്നാണോ ഇതിന്റെയർത്ഥം?

തന്റെ അച്ഛന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരു പിതാവിന്റെ വികാരങ്ങൾ എങ്ങനെയാണു് അണഞ്ഞുപോയതു്? ചാൾസ് എന്തു കുറ്റമാണു് ചെയ്തതു്? നിഗൂഢമായ ചോദ്യങ്ങൾ! വളർന്നുവരുന്ന ആ പ്രേമത്തെ, അവളുടെ ആത്മാവിനുള്ളിലെ ആ പരമരഹസ്യത്തെ, ഇതിനകം നിഗൂഢവും സങ്കടകരവുമായ അനിഷ്ടസൂചനകൾ ആവരണം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. അവർ വീട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങുമ്പോൾ അവളുടെ ഓരോ അവയവവും വിറപൂണ്ടു. കുറച്ചു മുമ്പു വളരെ സന്തോഷപൂർവ്വം താൻ കടന്നുപോന്ന തണൽ നിറഞ്ഞ ആ തെരുവിലെ നിഴലുകൾ മങ്ങിയും ശ്വസിച്ച വായു ശിശിരകാലത്തിലെ വിഷാദാത്മകത നിറഞ്ഞും ചുറ്റുപാടും ശോകസങ്കുലമായും അവൾക്കു തോന്നി. പ്രേമത്തിന്റെ ഭാഗ്യവിപര്യയങ്ങളൊന്നും അവളെ വിട്ടകന്നില്ല. വീടടുക്കാറായപ്പോൾ അവൾ വേഗം നടന്നു്, ഗേററിൽ മുട്ടിയശേഷം അതു തുറക്കുന്നതും കാത്തു് അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. പക്ഷേ, ആ മന്ത്രിഭൃത്യോട്ട

ക്കാർൻ, തന്റെ സുഹൃത്തിന്റെ കൈവശം അപ്പോഴും പൊട്ടിക്കാതെയിരുന്ന പത്രം കണ്ടു ചോദിച്ചു:

"*'കൺസോർമസ്' എങ്ങനെയിരിക്കുന്നു?"

"ഗ്രാന്ദെ, താങ്കൾ എന്റെ ഉപദേശം സ്വീകരിക്കുമോയെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞില്ല." ക്ര്യൂഷോ മറുപടി പറഞ്ഞു. "നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾത്തന്നെ കുറെ ഓഹരികൾ വാങ്ങണം. അടുത്ത രണ്ടു കൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ അവയിൽനിന്നു് ഇരുപതു ശതമാനം ലാഭം കിട്ടുന്നതിനു് ഇനിയും സാധ്യതയുണ്ടു്. ഇതിനുംപുറമേ, അവയ്ക്കു നല്ല പലിശയും കിട്ടും. എണ്ണായിരം ഫ്രാങ്കിനു് അയ്യായിരം ലിവരെ മോശമായ ഒരു പലിശയല്ല. ഇപ്പോഴവ എണ്പതു ഫ്രാങ്കു് അമ്പതു സെൻറിം നിരക്കിൽ വാങ്ങാവുന്നതാണു്."

"നോക്കട്ടെ!" ചിന്താകുലനായി താടിയിൽ തടവിക്കൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"എന്റെയീശ്വരാ!" പത്രം വിടർത്തുകൊണ്ടു നോട്ടറി നിലവിളിച്ചു.

"എന്തു്, എന്താണു് കാര്യം?" ഗ്രാന്ദെ ചോദിച്ചു. നോട്ടറി ആ പത്രം അയാളുടെ മൂക്കിനുതാഴെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു് "ഈ ഖണ്ഡിക വായിക്കൂ" എന്നു പറഞ്ഞതേയുള്ളൂ.

"പാരീസിൽ വളരെയധികം ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു പ്രമുഖവ്യാപാരിയായിരുന്ന എം. ഗ്രാന്ദെ ഇന്നലെ വൈകുന്നേരം പതിവുപോലെ എക്സ്ചേഞ്ചിൽനിന്നു മടങ്ങിപ്പോയശേഷം തലയിൽ വെടിവെച്ചു് ആത്മഹത്യ ചെയ്തു. അദ്ദേഹം നേരത്തേതന്നെ തന്റെ ഡപ്യൂട്ടിസ്ഥാനവും കൊമേഴ്സ്യൽ ട്രിബ്യൂണലിലെ ജഡ്ജിസ്ഥാനവും രാജിവെച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്റ്റോക്ബ്രോക്കറുടെയും നോട്ടറിമാരുടെയും പരാജയമാണു് ഈ അത്യാഹിതത്തിനു കാരണമെന്നറിയുന്നു. ബഹുമാന്യനും ഉത്തമ

* Consolidated Fund.

നമായിരുന്ന എം. ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു തന്റെ വിഷമതകൾ തരണംചെയ്യുവാൻ വിപണിയിൽനിന്നു താല്ക്കാലികസഹായം ലഭിച്ചേനേ. അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ ഉന്നതമായ സ്വഭാവഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരാൾ പെട്ടെന്നുണ്ടായ നിരാശയ്ക്കു വിധേയനായതിൽ ഖേദിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു—"

"എനിക്കു് അതറിയാമായിരുന്നു." കിഴവൻ പറഞ്ഞു.

ഈ വാക്കുകൾ ക്രൂഷോയുടെ രക്തം മരവിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞു. ആ മരവിപ്പു തന്റെ നട്ടെല്ലിലൂടെ പായുന്നതായി അയാൾക്കു തോന്നി. ഒരുപക്ഷേ പാരീസിലെ ഗ്രാന്ദെയുടെ യാചനാഹസ്തങ്ങൾ, സാമൂറിലെ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ നേരെ നിഷ്ഫലയോജനമായി നീണ്ടിരിക്കണം.

"അയാളുടെ മകനോ?" ക്രൂഷോ പെട്ടെന്നു ചോദിച്ചു. "അയാൾ ഇന്നലെ വൈകീട്ടു വളരെ ഉല്ലാസവാനായിട്ടാണല്ലോ കാണപ്പെട്ടതു്."

"അവൻ ഇനിയും ഇതേക്കുറിച്ചു് ഒന്നും അറിഞ്ഞിട്ടില്ല." ഗ്രാന്ദെ പഴയപടി അക്ഷോഭ്യനായി പറഞ്ഞു.

ഗേറ്റിങ്കലെത്തിയപ്പോൾ, കാര്യങ്ങളെല്ലാം ശരിക്കു മനസ്സിലായ നോട്ടറി തന്റെ കക്ഷിയോടു യാത്രപറഞ്ഞു മജിസ്ട്രേട്ടിനെ ഉത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനായി നടന്നകന്നു.

അവർ വീട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ പ്രാതൽ തയാറായിരുന്നു. ജനാലയുടെ അടുത്തു കിടന്നിരുന്ന തന്റെ കസേരയിലിരുന്ന മാഡാ ഗ്രാന്ദെ തണുപ്പുകാലത്തേയ്ക്കാവശ്യമായ ഒരു കമ്പിളിപ്പുതപ്പു തുന്നുകയായിരുന്നു. എഴേനി മാതാവിന്റെ സമീപത്തേയ്ക്കോടിച്ചെന്നു്, പലപ്പോഴും നിഗൂഢമായ ദുഃഖത്തിന്റെ ഫലമായി ഉണ്ടാകാറുള്ള അനിയന്ത്രിതമായ വിവശതയോടെ അവരുടെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു ചുംബിച്ചു.

"ഇനി നിങ്ങൾക്കു പ്രാതൽ കഴിക്കാം." കോണിപ്പടിയിറങ്ങിവന്ന നാന പറഞ്ഞു. "ആ കുട്ടി ഒരു മാലാഖയെപ്പോലെ

കിടന്നുറങ്ങുന്നു. കണ്ണടച്ചു കിടക്കുമ്പോൾ അവൻ എത്ര സുന്ദരനാണെന്നോ? ഞാൻ മുറിയിൽ ചെന്നു വിളിച്ചു. എന്നാൽ ഒരു ഫലവുമുണ്ടായില്ല.''

''അവൻ കിടന്നുറങ്ങട്ടെ.'' ഗ്രാന്ദെ ശാന്തമായി പറഞ്ഞു. ''ഏതായാലും സങ്കടവാർത്തകൾ കേൾക്കാൻ അയാൾ വേഗംതന്നെ ഉണരും.''

''അതെന്താണു്?'' എഴേനി ജിജ്ഞാസാഭരിതയായി ചോദിച്ചു. അവൾ തന്റെ കാപ്പിയിൽ രണ്ടു പഞ്ചസാരഗുളികകൾ എടുത്തിടുകയായിരുന്നു. അവയോരോന്നും എത്ര ഗ്രെയിനുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു് ഈശ്വരനുമാത്രമറിയാം. മറ്റു ജോലികളൊന്നുമില്ലാത്തപ്പോൾ പഞ്ചസാര ചെറുകഷണങ്ങളാക്കുക അവളുടെ പിതാവിന്റെ ഒരു വിനോദമായിരുന്നു. ഈ ചോദ്യം ചോദിക്കാൻ ധൈര്യപ്പെടാതിരുന്ന മാഡം ഗ്രാന്ദെയും തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കി.

''അവന്റെയച്ഛൻ തന്റെ തലയ്ക്കു വെടിവെച്ചു.''

''എന്റെ കൊച്ചച്ഛനോ?'' എഴേനി അത്ഭുതപ്പെട്ടു.

''ഓ, പാവം കുട്ടി!'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ നിലവിളിച്ചു.

''പാവംതന്നെ!'' ഗ്രാന്ദെ സമ്മതിച്ചു. ''അവനു തന്റേതായി ഒരു പെനിപോലുമില്ല.''

''എന്തു്! താൻ ഈ ഭൂമിമുഴുവന്റെയും ഉടമയെന്ന മട്ടിലാണു് അവൻ ഉറങ്ങുന്നതു്.''

എഴേനിക്കു് ഒന്നും തിന്നുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഇതംപ്രഥമമായി താൻ സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളിന്റെ കഷ്ടപ്പാടുകൾ ഉളവാക്കിയ സഹതാപം ഒരു സ്ത്രീയുടെ മുഴുവൻ സത്തയേയും മുക്കിക്കളയുമ്പോഴുണ്ടാകുന്നതുപോലെ അവളുടെ ഹൃദയം മുങ്ങി. പാവം കുട്ടി! അവൾ കരഞ്ഞു. ''നീ നിന്റെ കൊച്ചച്ഛനെ അറിയുകപോലുമില്ലല്ലോ. പിന്നെയെന്തിനാണു് നീ കരയുന്നതു്?'' വിശന്നിരിക്കുന്ന ഒരു കടുവായെപ്പോലെ അവളുടെ നേരെ നോക്കിക്കൊ

ണ്ടു ഗ്രാന്ദെ ചോദിച്ചു. തന്റെ സപ്ലൈക്രുമ്പാരങ്ങൾ അയാൾ നോക്കിയിരുന്നതു് ഇങ്ങനെത്തന്നെയായിരുന്നുവെന്നുള്ളതിൽ ഒരു സംശയവുമില്ല.

"പക്ഷേ, സർ" ആ വേലക്കാരി പറഞ്ഞു: "തന്റെ വിധിയെക്കുറിച്ചു യാതൊരു സംശയവുമില്ലാതെ ഒരു തടിക്കഷണം പോലെ കിടന്നുറങ്ങുന്ന ആ പാവപ്പെട്ട ചെറുപ്പക്കാരനോടു് ആക്കാണു് സഹതാപം തോന്നാത്തതു്?"

"നാന, ഞാൻ നിന്നോടല്ല സംസാരിക്കുന്നതു്, മിണ്ടാതിരിക്കു."

പ്രേമിക്കുന്ന ഒരു സ്ത്രീ എപ്പോഴും അവളുടെ വികാരങ്ങൾ അന്യരിൽനിന്നു് ഒളിക്കണമെന്നു് ആ നിമിഷത്തിൽ എഴേനിക്കു മനസ്സിലായി. അവൾ മൂകയായിരുന്നു.

"ഞാൻ മടങ്ങിവരുന്നതുവരെ നിങ്ങൾ ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് അവനോടു് ഒന്നും പറയരുതു്." ഗ്രാന്ദെ തന്റെ ഭാര്യയോടായി പറഞ്ഞു. "എനിക്കു മൈതാനത്തു പോയി ആ വഴിയരികിൽ കുഴിയെടുക്കുന്നതു നോക്കണം. ഉച്ചയാകുമ്പോഴേയ്ക്കു ഞാൻ മടങ്ങിവരും. അപ്പോൾ ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചുകൊള്ളാം. എഴേനീ, അയാളുടെ കാര്യത്തിലാണു് നീ കരയുന്നതെങ്കിൽ, ഇനിയതു മതി! കുട്ടീ, അവൻ ഉടനേതന്നെ ഇൻഡീസിലേയ്ക്കു പോകും. മേലിലൊരിക്കലും നീ അവനെ കാണാനിടവരികയില്ല."

ഗ്രാന്ദെ തന്റെ ഫാറിന്റെ വക്കിൽ കിടന്നിരുന്ന കയ്യുറകളെടുത്തു ധരിച്ചുകൊണ്ടു പുറത്തേയ്ക്കു പോയി.

"എന്റെ അമ്മേ, എനിക്കു ശ്വാസംമുട്ടുന്നു." അവർ തനിച്ചായപ്പോൾ എഴേനി അമ്മയോടു പറഞ്ഞു. "മുമ്പൊരിക്കലും എനിക്കു് ഇതുപോലെ വിഷമമുണ്ടായിട്ടില്ല."

മകളുടെ മുഖം വിളറുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ മാഡം ഗ്രാന്ദെ ജനാല തുറന്നു.

"എനിക്കിപ്പോൾ സുഖം തോന്നുന്നു." ശുദ്ധവായു ശ്വസിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവൾ പറഞ്ഞു.

സാധാരണഗതിയിൽ വളരെ ശാന്തയും അടക്കമൊതുക്കമുള്ളവളുമായ ആ കുട്ടിയിൽ പെട്ടെന്നുണ്ടായ ഈ മാറ്റം അവളുടെ അമ്മയിലും അതിന്റെ പ്രത്യാഘാതമുണ്ടാക്കി. തങ്ങൾ സ്നേഹിക്കുന്നവരുടെ നേരെ എല്ലാ അമ്മമാർക്കുമുള്ള സഹതാപപൂർണ്ണമായ മനോഭാവത്തോടുകൂടി തന്റെ മകളെ നോക്കിയപ്പോൾ അവർക്കെല്ലാം മനസ്സിലായി. പ്രകൃതിയുടെ ഒരു വികൃതികൊണ്ട് പരസ്പരം ബന്ധപ്പെട്ടിരുന്ന ഹംഗേറിയൻസഹോദരിമാർപോലും എഴേനിയേയും അവളുടെ അമ്മയേയുംപോലെ പരസ്പരാനുഭാവത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നില്ല. എപ്പോഴും അവർ ഒരുമിച്ചുതന്നെയല്ലേ? പകൽ മുഴുവൻ ആ ജനാലയുടെ അടുത്തുതന്നെ രണ്ടുപേരും. പള്ളിയിൽ പോകുമ്പോഴും അങ്ങനെതന്നെ. ഉറങ്ങുമ്പോൾപോലും അവരിരുവരും ഒരേ വായുതന്നെയല്ലേ ശ്വസിക്കുന്നതു്?

"എന്റെ പാവം കുട്ടി!" എഴേനിയുടെ ശിരസ്സു തന്റെ മാറിൽ അമർത്തിക്കൊണ്ടു് ആ അമ്മ വിളിച്ചു.

മകൾ മുഖമുയർത്തി, അവരുടെ ഹൃദയരഹസ്യങ്ങൾപോലും വായിക്കുന്നതുപോലെ അമ്മയെ നോക്കി.

"അദ്ദേഹത്തെ എന്തിനാണു് ഇൻഡീസിലേയ്ക്കയയ്ക്കുന്നതു്?" അവൾ ചോദിച്ചു. "അദ്ദേഹം വിഷമത്തിലാണെങ്കിൽ നമ്മളോടൊന്നിച്ചു താമസിപ്പിക്കുകയല്ലേ വേണ്ടതു്? ചാത്സല്ലേ നമ്മുടെ ഏറ്റവും അടുത്ത അവകാശി."

"അതേ, എന്റെ കുട്ടി! അതു വെറും സ്വാഭാവികംമാത്രമാണു്. എന്നാൽ നിന്റെ പിതാവു് അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ പ്രത്യേകകാരണമുണ്ടായിരിക്കും. നാം അദ്ദേഹത്തിന്റെ തീരുമാനത്തെ മാനിക്കണം."

ആ അമ്മയും മകളും നിശ്ശബ്ദരായി ഇരുന്നു; ഒരാൾ തടിക്കട്ടകളിൽ ഉയർത്തിവെച്ചിരുന്ന തന്റെ കസേരയിലും അപര ആ

ചെറിയ കസേരയിലും. രണ്ടുപേരും തങ്ങളുടെ ജോലിയാരംഭിച്ചു. തന്റെ അന്തർഗതം അമ്മയ്ക്കു മനസ്സിലായെന്നു് എഴേനിക്കു ബോധ്യമായി. ആ ഹൃദ്യമായ സഹാനുഭൂതിയോടുള്ള കൃതജ്ഞത അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ നിറഞ്ഞു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മേ, അമ്മ എത്ര നല്ലവളാണു്." അമ്മയുടെ കയ്യെടുത്തു ചുംബിച്ചുകൊണ്ടു മകൾ പറഞ്ഞു.

ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു നീണ്ട വർഷങ്ങളിലെ ദുഃഖങ്ങളുടെ പോറലേറ്റു വാടിയ ആ മുഖം സന്തോഷംകൊണ്ടു പ്രസന്നമായി.

"അമ്മയ്ക്കു ചാൎസിനെ ഇഷ്ടമാണോ?" എഴേനി ചോദിച്ചു.

അതിനു് ഒരു മന്ദഹാസമായിരുന്ന മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ മറുപടി; അനന്തരം ഒരു നിമിഷനേരത്തെ മൂകതയ്ക്കുശേഷം അവർ പതുക്കെ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "ഇത്ര വേഗം നീ അവനുമായി പ്രേമത്തിലായോ? അതു് ഒരു തെറ്റാണു്."

"എന്തുകൊണ്ടാണു്?" എഴേനി ചോദിച്ചു. "അമ്മയ്ക്കു ദേഹത്തെ ഇഷ്ടമാണു്; നാനയ്ക്കിഷ്ടമാണു്; പിന്നെയെന്തുകൊണ്ടു് എനിക്കു് ഇഷ്ടപ്പെട്ടുകൂടാ? അമ്മേ, ഇനി നമുക്കു് അദ്ദേഹത്തിനു പ്രാതൽ വിളമ്പാം."

അവൾ തന്റെ തുന്നൽസാമഗ്രികൾ താഴെ വെച്ചു.

"നീയൊരു കിറുക്കിപ്പെണ്ണാണു്" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അമ്മയും മകളെ അനുകരിച്ചു. തന്റെ മകളുടെ കിറുക്കിനെ സഹായിച്ചു് അതിനെ ന്യായീകരിക്കുന്നതിൽ അവർ സന്തോഷിച്ചു. എഴേനി നാനയെ വിളിച്ചു.

"ഇപ്പോൾ എന്താണു് വേണ്ടതു്, കുട്ടീ!"

"നാനാ, ഉച്ചയാകുമ്പോഴേയ്ക്കും ക്രീം തയ്യാറാകുമോ?"

"അതേ, ഉച്ചയാകുമ്പോഴേയ്ക്കും ശരിയാകും." ആ വൃദ്ധഭൃത്യ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"കൊള്ളാം; കാപ്പി നല്ല കടുപ്പത്തിലായിക്കോട്ടെ. പാരീ

സിൽ കട്ടപ്പുംകൂടിയ കാപ്പിയാണു് പതിവെന്നു് എം. ദഗ്രാസ്സ് പറയുന്നതു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. കുറെയധികം പൊടിയിട്ടോളൂ.''

''അപ്പോൾ എനിക്കു് അതെവിടെനിന്നു കിട്ടുമെന്നാണു് കുമാരി വിചാരിക്കുന്നതു്?''

''കുറെ വാങ്ങു.''

''യജമാനൻ വഴിക്കുവെച്ചു് എന്നെ കണ്ടാലോ?''

''അച്ഛൻ മൈതാനത്തിലേയ്ക്കാണു് പോയതു്.''

''അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ കാണാതെ പോകാം. പക്ഷേ, കഴിഞ്ഞ ദിവസം ഞാൻ മെഴുകുതിരി വാങ്ങാൻ ചെന്നപ്പോൾ എം. ഫെസാർഡു് ചോദിച്ചു, മൂന്നു വിശ്രുതരാജാക്കന്മാർ നമ്മെ സന്ദർശിക്കാൻ വരുന്നുണ്ടോയെന്നു്. നമ്മുടെ അധികൃച്ചെലവിനെക്കുറിച്ചു നഗരം മുഴുവൻ അറിയും.''

''ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്തെങ്കിലും സംശയം തോന്നിയാൽ'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: ''നിന്റെയച്ഛൻ നമ്മെ തീർച്ചയായും തോല്പിക്കും.''

''ഓ, അങ്ങനെയാണെങ്കിലും സാരമില്ല; അദ്ദേഹം നമ്മെ തോല്പിക്കട്ടെ; നാം ആ തോൽവി മുട്ടിന്മേൽനിന്നു സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്യും.''

മാഡം ഗ്രാന്ദെ തന്റെ കണ്ണുകൾ ആകാശത്തിലേയ്ക്കുയർത്തിയതല്ലാതെ ഇതിനു മറുപടിയൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. നാന തന്റെ കൈലേസുമെടുത്തു പുറത്തേയ്ക്കു പോയി. എഴേനി മേശയിൽ ഒരു പുതിയ വിരിപ്പു വിരിച്ചുശേഷം, ഒരു ചരടിൽ കെട്ടിത്തൂക്കിയിട്ടിരുന്ന ഏതാനും മുന്തിരിക്കുലകളെടുക്കാനായി മുകളിലേയ്ക്കു പോയി. ചാത്സിന്റെ ഉറക്കത്തിനു തടസ്സമുണ്ടാകാതിരിക്കാൻ വളരെ കരുതലോടെയാണു് അവൾ വരാന്തയിലൂടെ കടന്നുപോയതു്. വാതിലുൽ നിന്നു് അവന്റെ ശ്വാസോച്ഛ്വാസം ശ്രദ്ധിക്കാനുള്ള കൊതിയടക്കാൻ അവൾക്കു സാധിച്ചില്ല.

'അദ്ദേഹം ഉറങ്ങുമ്പോൾ കുഴപ്പങ്ങൾ തലയുയർത്തുന്നു.' അവൾ ചിന്തിച്ചു.

അതിസമർത്ഥനായ ഒരു പാചകവിദഗ്ധനെപ്പോലെ എീതാനും പച്ചമുന്തിരിയിലകളിൽ മുന്തിരിപ്പഴം മേശപ്പുറത്തു് അടുക്കിവെച്ചു. ഗ്രാന്ദെ എീടത്തുകൊടുത്തിരുന്ന സബർജിലും ഒരു പിരമിഡിന്റെ ആകൃതിയിൽ മേശപ്പുറത്തു വെച്ചു. അനന്തരം അവൾ അകത്തേയ്ക്കും പുറത്തേയ്ക്കും ഓടുകയും നൃത്തംചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ആ വീടു മുഴുവൻതന്നെ അവൾ കൊള്ളയടിക്കുമായിരുന്നു; അതിനുള്ള മനസ്സില്ലാഞ്ഞിട്ടല്ല; അവളുടെ പിതാവു സാധനങ്ങളെല്ലാം അറകളിൽവെച്ചു പൂട്ടി, താക്കോൽ തന്റെ പോക്കറ്റിലിട്ടുകൊണ്ടു നടന്നിരുന്നതിനാലാണു് അതു സംഭവിക്കാതിരുന്നതു്. നാനരണ്ടു പുതിയ മുട്ടകളുമായി മടങ്ങിവന്നു. അതു കണ്ടപ്പോൾ എഴേനിക്കു് അവളെ തന്റെ മാറോടുചേർത്തണയ്ക്കണമെന്നു തോന്നി.

''ഇതു ലാൻഡെയിൽനിന്നു വന്ന കൃഷിക്കാരന്റെ കൊട്ടയിലിരുന്നതാണു്; ഞാൻ അയാളോടു് അതു തരാമോയെന്നു ചോദിച്ചു; അപ്പോൾ ആ നല്ല മനുഷ്യൻ അവ എനിക്കു തന്നു.''

രണ്ടു മണിക്കൂർനേരത്തെ നിരന്തരമായ പരിശ്രമഫലമായി എഴേനി ലളിതവും ചെലവു കുറഞ്ഞതുമായ ഒരു ലഘുഭക്ഷണം തയ്യാറാക്കി. എന്നാൽ അതു് ആ വീട്ടിൽ ഇതുവരെ നിലനിന്നുപോന്നിരുന്ന നിയമങ്ങളുടെയും പതിവുകളുടെയും ഒരു ലംഘനമായിരുന്നു. ഒരു റൊട്ടിക്കഷണവും വെണ്ണയും കുറച്ചു പഴവും ഒരു ഗ്ലാസ്സു വീഞ്ഞുംമാത്രം അടങ്ങിയിരുന്ന ആ ഉച്ചഭക്ഷണത്തിനുപോലും ആരും ഇരിക്കുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ രണ്ടു മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ കാപ്പി തിളച്ചോയെന്നു നോക്കാനും തന്റെ കസിൻ ഉണർന്ന ശബ്ദം വല്ലതും കേൾക്കുന്നുണ്ടോയെന്നു ചെവിയോർക്കാനുമായി ഒരു ഇരുപതു പ്രാവശ്യമെങ്കിലും അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ഓടുകയുണ്ടായി. തീയിന്റെ സമീപത്തായി ഇട്ടിരുന്ന മേശയും അതിനടുത്തു ചാരുസിനിരിക്കാനുള്ള കസേരയും മേശപ്പുറത്തു വെച്ചിരുന്ന രണ്ടു പ്ലേറ്റു പഴങ്ങളും മുട്ടയും ഒരു കുപ്പി വീഞ്ഞും റൊട്ടിയും ഒരു സാസറിലെ പഞ്ചസാരയും അവൾ പിന്നെയും പരിശോധിച്ചു. തന്റെ

പിതാവു് ആ നിമിഷത്തിൽ വരികയാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹം തന്റെ നേരെ നോക്കാനിടയുള്ള നോട്ടത്തെക്കുറിച്ചോർത്തപ്പോൾ അവൾ സർവ്വാംഗം വിറപൂണ്ടു. അതിനാൽ, അച്ഛൻ വന്നുചേരുന്നതിനുമുമ്പായി അവനു പ്രാതൽ കഴിക്കാൻ സമയമുണ്ടോയെന്നറിയുന്നതിനായി അവൾ കൂടെക്കൂടെ ഘടികാരത്തിലേയ്ക്കു നോക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

"സാരമില്ല, എഴേനി; നിന്റെ അച്ഛൻ വരികയാണെങ്കിൽ കുറ്റം ഞാൻ ഏറ്റുകൊള്ളാം" മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

അതു കേട്ടപ്പോൾ എഴേനിക്കു പൊട്ടിക്കരയാതിരിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. "ഓ, കരുണാനിധിയായ എന്റെ അമ്മേ, ഞാൻ അമ്മയെ വേണ്ടതുപോലെ സ്നേഹിച്ചില്ല."

തന്റെ മുറിയിൽ ഒരു ചെറുഗാനമാലപിച്ചുകൊണ്ടു് കുറേനേരം ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞശേഷം ചാൎസ് താഴെയിറങ്ങിവന്നു. ഭാഗ്യവശാൽ അപ്പോൾ പതിനൊന്നുമണിയേ ആയിരുന്നുള്ളൂ. ഇപ്പോൾ സ്കോട്ട്ലണ്ടിൽ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആ സുന്ദരിയുടെ മന്ദിരത്തിൽ താമസിക്കുമ്പോൾ പതിവുള്ളതുപോലെ അവൻ തന്റെ വേഷത്തിൽ വളരെയധികം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. യുവത്വത്തിനു് എപ്പോഴും സംതൃപ്തി നല്കുന്ന അയാളുടെ ആകർഷകമായ ആ പ്രസന്നഭാവം എഴേനിയിൽ വിഷാദസമ്പൂർണ്ണമായ ഒരു സന്തോഷമാണുളവാക്കിയതു്. ചാൎസ് വളരെ ഉല്ലാസഭരിനായി അമ്മായിയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു ചെന്നു.

"പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മായീ, നിങ്ങൾ വളരെ നന്നായി ഉറങ്ങിയെന്നു വിശ്വസിക്കട്ടെ! കസിൻ, ഭേദമിയും?"

"ഞങ്ങൾ വളരെ നന്നായിട്ടുറങ്ങി; നീയോ?"

"ഗാഢമായി എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ."

"കസിൻ, നിങ്ങൾക്കു് ഇപ്പോൾ വിശക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും" എഴേനി പറഞ്ഞു. "ഇരിക്കൂ!"

"ഒരിക്കലും ഞാൻ പന്ത്രണ്ടുമണിക്കു മുമ്പായി പ്രാതൽ കഴിക്കാറില്ല. എന്നാൽ ഇന്നു യാത്രയുടെ ക്ഷീണംമൂലം നിങ്ങളുടെ പ്രേരണയ്ക്കു വഴങ്ങുന്നതിനു് എനിക്കു വിരോധമില്ല. അതിനുംപുറമേ—" അയാൾ ബ്യൂഗോയുടെ പണിപ്പുരയിൽനിന്നു പുറത്തുവിട്ടിട്ടുള്ളതിലേറ്റവും മനോഹരമായ ഒരു ചെറുവാച്ചു തന്റെ പോക്കറ്റിൽനിന്നു പുറത്തെടുത്തു. "ഹാ, സമയം ഇപ്പോൾ പതിനൊന്നുമണി ആയതേയുള്ളു. ഞാൻ നേരത്തേ ഉണ്ണും."

"നേരത്തേ ഉണ്ണുമോ?" മാഡം ഗ്രാന്ദെ അത്ഭുതം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

"അതേ; സാധനങ്ങളെല്ലാം പെട്ടിയിൽനിന്നു വെളിയിൽ എടുത്തുവെയ്ക്കണമെന്നു് എനിക്കുദ്ദേശമുണ്ടായിരുന്നു. ശരി, നിസ്സാരമായ എന്തെങ്കിലും, ഒരു കോഴിയോ കാടയോ, കഴിക്കാൻ ഞാൻ തികച്ചും ഒരുക്കമാണു്."

"പരിശുദ്ധകന്യകേ!" ചാത്സിന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ നാനയ്ക്കു് ഉൽഘോഷിക്കാതിരിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല.

"ഒരു കാട!" എഴേനിയും തന്നത്താൻ പറഞ്ഞു. ആ ഒരു വസ്തുവിനുവേണ്ടി അവൾ അപ്പോൾ തനിക്കുണ്ടായിരുന്നതെല്ലാം സന്തോഷസമേതം നല്കുമായിരുന്നു.

"വന്നു് ഇരിക്കൂ!" മാഡം ഗ്രാന്ദെ മരുമകനെ ക്ഷണിച്ചു.

ഒരു യുവസുന്ദരി തന്റെ സോഫയിലേയ്ക്കു ചായുന്ന മട്ടിൽ, ആ സുന്ദരക്കുട്ടൻ വളരെ ആകർഷകമായ രീതിയിൽ തന്റെ കസേരയിലിരുന്നു. എഴേനിയും അമ്മയും അവന്റെ അടുത്തിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി തങ്ങളുടെ കസേരകൾ തീയിന്റെ അടുത്തേയ്ക്കു വലിച്ചടുപ്പിച്ചിട്ടു.

"നിങ്ങൾ എന്നും ഇവിടെയാണോ താമസിക്കുന്നതു്?" പകൽവെളിച്ചത്തിൽ ആ മുറി കൂടുതൽ ഭയങ്കരമായിരിക്കുമെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ ചാത്സ് ചോദിച്ചു.

"അതേ!" അവനെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് എഴേനി മറുപടി പറഞ്ഞു.

''വിളവെടുപ്പുകാലമൊഴിച്ച് എന്നും. അന്നു ഞങ്ങളും നാനയെ സഹായിക്കാനായി പോകും. അപ്പോൾ നൊയേഴ്സിലെ ആശ്രമത്തിലായിരിക്കും ഞങ്ങൾ താമസിക്കുന്നതു്.''

''നിങ്ങൾ നടക്കാൻ പോകാറില്ലേ?''

''ചിലപ്പോഴൊക്കെ. ഞായറാഴ്ച 'വെസ്പേര' കഴിഞ്ഞുതെളിഞ്ഞ കാലാവസ്ഥയാണെങ്കിൽ ഞങ്ങൾ പാലംവരെ പോകും.'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: ''ചിലപ്പോൾ വയ്ക്കോൽ മുറിക്കുന്നതു കാണാനും പോകും.''

''ഇവിടെ തിയേറ്റർ ഉണ്ടോ?''

''നാടകത്തിനു പോകാനോ?'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ നിലവിളിച്ചു. ''നാടകക്കാരെ കാണാൻ പോവുകയോ? എന്താ, അതൊരു 'ചാവുദോഷ'മാണെന്നു നിനക്കറിഞ്ഞുകൂടേ, കുട്ടീ?''

''ഇതാ, സർ'' നാന മുട്ടകളുമായി വന്നു. ''നിങ്ങൾക്കു കോഴിക്കുഞ്ഞുങ്ങളെ മുട്ടയിൽത്തന്നെ തരാം.''

''ഓ, പുതിയ മുട്ടകൾ!'' സുഖഭോഗങ്ങളിൽ പരിചയിച്ചിരുന്നവരുടെ പതിവനുസരിച്ചു ചാത്സ് കാടയുടെ കാര്യം മറന്നു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ''നല്ല രുചി. ഇവിടെ വെണ്ണയിരിപ്പില്ലേ, കുട്ടീ?''

''വെണ്ണയോ?'' ഇപ്പോൾ വെണ്ണ തന്നാൽ പിന്നീടു കേക്കു കിട്ടുകയില്ല.'' നാന പറഞ്ഞു.

''അതേ, നാന; എത്രയായാലും കുറെ വെണ്ണ കൊണ്ടുവരൂ.'' എഴേനി അവളെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

റൊട്ടിയിൽ വെണ്ണ പുരട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്ന തന്റെ കസിനെ അവൾ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. ആ കാഴ്ചയിൽ അവൾ വളരെയധികം സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്തു. ഒരത്ഭുതനടനത്തിൽ നിഷ്പ്രയാസം വിജയിക്കുന്നതു കാണുന്ന പാരീസിലെ അങ്ങേയറ്റം സാഹസികയായ ഒരു വില്പനക്കാരിപ്പെണ്ണുപോലും ആ കാഴ്ച ഇതുപോലെ ആസ്വദിച്ചിരിക്കുകയില്ല. അഭിജാതയും സുന്ദരിയുമായ ഒരു മാ

താവിന്റെ സംരക്ഷണയിൽ വളർന്ന്, ഒരു പ്രൌഢവനിതയിൽ നിന്നു തന്റെ ഡിഗ്രിയെടുത്ത ചാസ്സിന്റെ പെരുമാറ്റം ഏതു സുന്ദരിയുടെ നടപടികളോടും കിടപിടിക്കുമായിരുന്നു. ആ പെൺകുട്ടിയുടെ ശാന്തമായ സഹാനുഭൂതി, ഒരു കാന്തശക്തിതന്നെ ഉല്പാദിപ്പിച്ചു. തന്നെ സല്ക്കരിക്കുന്നതിൽ എഴേനിയും അമ്മയും പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന താല്പര്യം കണ്ടപ്പോൾ ചാസിനു തന്നെ മുക്കിക്കളഞ്ഞ അവരുടെ സ്നേഹപ്രകടനങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ തല കുനിക്കാതിരിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അയാളിൽ നമ്മ്രബോധം അലതല്ലുകയും എഴേനിയുടെ നേരെയുള്ള നോട്ടത്തിൽ മന്ദഹാസം മൊട്ടിടുകയും ചെയ്തു. അവളെ കൂടുതൽ അടുത്തു കണ്ടപ്പോൾ ആ അവയവങ്ങളുടെ പൊരുത്തവും അബോധപൂർവ്വമായ നിലപാടും പ്രേമത്തിന്റെ വേദനയും സങ്കടസമനചിതമായ അഭിലാഷങ്ങളും മാത്രമേ അവർ അറിഞ്ഞിരുന്നുള്ളുവെങ്കിലും പ്രേമം ജ്വലിച്ചിരുന്ന ആ കണ്ണുകളിലെ അത്ഭുതകരമായ തിളക്കവും അവനു വ്യക്തമായി മനസ്സിലായി.

''എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ'' അവൻ പറഞ്ഞു: ''സത്യത്തിൽ, ഭവതി സായാഹ്നവേഷത്തിൽ ഒരു സംഗീതക്കച്ചേരിക്കു പോയിരുന്നെങ്കിൽ 'ചാവുദോഷ'ത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അമ്മായിയുടെ പരാമർശം തികച്ചും നീതീകരിക്കപ്പെടുമെന്നു ഞാൻ ഉറപ്പുതരാം. സകല പുരുഷന്മാരും കൊതിക്കുകയും സകല സ്ത്രീകളും അസൂയപ്പെടുകയും ചെയ്തേനെ.''

ഈ വാക്കുകളുടെ അർത്ഥം അവൾക്കല്പംപോലും മനസ്സിലായില്ലെങ്കിലും അതു കേട്ടപ്പോൾ എഴേനിയുടെ ഹൃദയം ആനന്ദംകൊണ്ടു തുടിച്ചു.

''പാവപ്പെട്ട ഒരു നാട്ടിൻപുറത്തുകാരി. കസിനെ നിങ്ങൾ കളിയാക്കുന്നു.'' അവൾ ആവലാതിപ്പെട്ടു.

''കസിൻ, എന്നെ ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നെങ്കിൽ, ഞാൻ അപഹാസത്തെ വെറുക്കുന്നുവെന്നു ഭവതി ധരിക്കുമായി

രുന്നു. അതു ഹൃദയത്തെ മ്ലാനമാക്കുകയും വികാരങ്ങളെ കൊല്ലുകയും ചെയ്യുന്നു.'' പരിപൂർണ്ണമായ സംതൃപ്തിയോടുകൂടി അവൻ ഒരു കഷണം റൊട്ടി വായിലാക്കി.

''ഇല്ല,'' അവൻ തുടർന്നു: ''ഞാനൊരിക്കലും മറ്റുള്ളവരെ പരിഹസിക്കാറില്ല; ഒരു പക്ഷേ, എനിക്കതിനുമാത്രം നമ്മബോധമില്ലാഞ്ഞിട്ടായിരിക്കാം; എന്തായാലും അതു് എന്റെ വലിയ ഒരു കുറവുതന്നെ. 'അവൻ വളരെ സൽസ്വഭാവിയാണു്'' എന്നു പറയുന്ന ഒരു പതിവു പാരീസിലുണ്ടു്. അതിന്റെ അർത്ഥം ആ പാവപ്പെട്ട ചെറുപ്പക്കാരൻ ഒരു കണ്ടാമൃഗത്തെപ്പോലെ വിഡ്ഢിയാണെന്നാണു്. എന്നാൽ ഞാൻ പണക്കാരനും ലക്ഷ്യബോധിയായ ഒരു വെടിക്കാരനുമാണെന്നു് അറിവുള്ളതുകൊണ്ടു് എന്റെ നേരെ ആ ഫലിതം ആരും പ്രയോഗിക്കാറില്ല.''

''കുട്ടീ, വളരെ ദയാപൂർവ്വമായ ഒരു ഹൃദയമാണു് നിന്റേതെന്നു നിന്റെ വാക്കുകളിൽനിന്നു തെളിയുന്നുണ്ടു്.'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

''നിങ്ങളുടെ ഈ മോതിരം വളരെ മനോഹരമായിരിക്കുന്നു.'' എഴേനി പറഞ്ഞു. ''അതു കാണാനാവശ്യപ്പെട്ടതിൽ തെറ്റൊന്നുമില്ലല്ലോ.''

ചാൾസ് മോതിരം ഊരിക്കാണിച്ചു. അവന്റെ ഇളംചുവപ്പുനിറത്തിലുള്ള നഖങ്ങൾ അവളുടെ വിരലുകളിൽ തൊട്ടപ്പോൾ എഴേനിയുടെ മുഖം ചുവന്നുപോയി.

''അമ്മേ, ഇതിന്റെ പണിത്തരം എത്ര മനോഹരമായിരിക്കുന്നുവെന്നു നോക്കൂ.''

''ഓ, അതിൽ എന്തുമാത്രം സ്വർണ്ണമാണുപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്!'' കാപ്പിയുമായി വന്ന നാന പറഞ്ഞു.

''അതെന്താണു്?'' പുറമെ, ഒരു ചുറ്റു ചാരംപുരണ്ടു്, ഉരുണ്ട ഒരു മൺപാത്രം മൂണ്ടിക്കാണിച്ചു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ചാൾസ് ചോദിച്ചു. അതു നിറയെ തിളച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു ദ്രാവകമാ

യിരുന്നു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു കാപ്പിപ്പൊടി പൊങ്ങുകയും താഴുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

"കാപ്പി; തിളപ്പിച്ച കാപ്പി" നാന മറുപടി പറഞ്ഞു.

"ഓ, എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മായീ, ഞാൻ ഇവിടെനിന്നു പോകുന്നതിനുമുമ്പു പ്രയോജനകരമായ എന്തെങ്കിലും ഒരു കാര്യം ചെയ്യാം. നിങ്ങൾ ഇനിയും കാലത്തിനു വളരെ പിന്നിലാണു്. ഇത്തരം പാത്രങ്ങളിൽ നല്ല കാപ്പിയുണ്ടാക്കുന്നതെങ്ങനെയാണെന്നു ഞാൻ മൂന്നുദിക്കാണിച്ചുതരാം." ആ പാത്രം എങ്ങനെയാണു് ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതെന്നും മറും ചാസ്സ് അവർക്കു വിശദീകരിച്ചുകൊടുത്തു.

"എന്റെ തമ്പുരാനേ!" നാന അത്ഭുതപ്പെട്ടു. "ഇത്രയുമെല്ലാം ചെയ്യാനുണ്ടെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കു സമയം മുഴുവൻ ഇതിനായി ചെലവഴിക്കേണ്ടിവരും. അതിനാൽ ഞാനിങ്ങനെ കാപ്പിയുണ്ടാക്കുകയില്ലെന്നു് എനിക്കിപ്പോഴേ അറിയാം. ഞാൻ കാപ്പിപ്പാത്രം നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ആരാണു് പുല്ലു മുറിക്കുന്നതു്?"

"അതു ഞാൻ ചെയ്യാം." എഴേനി പറഞ്ഞു.

"കുട്ടീ" മാഡം ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മകളുടെ നേരെ നോക്കി. അതോടുകൂടി അപ്രതീക്ഷിതമായി ആ യുവാവിനെ ആവരണം ചെയ്യാൻ പോകുന്ന കഷ്ടപ്പാടിന്റെ കഥ അവർ ഓർമ്മിച്ചു. ആ മൂന്നു സ്ത്രീകളും പെട്ടെന്നു മൂകരായി സഹതാപപൂർവ്വം അവന്റെ നേരെ നോക്കി. അവിടെയെന്താണു് പെട്ടെന്നുണ്ടായതെന്നു മനസ്സിലാക്കുവാൻ അവനു സാധിച്ചില്ല.

"എന്താണു് കസിൻ?" അവൻ എഴേനിയോടു ചോദിച്ചു.

"ശ്ശ്" അവൾ എന്തോ പറയാൻ തുടങ്ങുന്നതു കണ്ടു മാഡം ഗ്രാന്ദെ വിലക്കി.

"കുഞ്ഞേ, നിന്റെയച്ഛൻ ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് ഈ—"

"'ചാസ്സ്' എന്നു പറയൂ." ആ യുവാവു പറഞ്ഞു.

"ഓ, നിങ്ങളുടെ പേര് ചാസ് എന്നാണോ?" എഴേനി ചോദിച്ചു.

"ഇതൊരു നല്ല പേരാണ്."

ഉഗ്രകുനങ്ങൾ പലപ്പോഴും വിഫലമാകാറില്ല.

ആ വീട്ടിനിന്മാതാവിന്റെ വരവു നടുക്കത്തോടുകൂടി മാത്രമല്ലാതെ സ്മരിക്കാൻ കഴിയാതിരുന്ന മാഡം ഗ്രാന്ദെയും എഴേനിയും ആ നിമിഷത്തിൽ വാതിലുൽനിന്നു സുപരിചിതമായ ഒരു മുട്ട കേട്ടു.

"അതാ, അച്ഛൻ!" എഴേനി നിലവിളിച്ചു.

അവൾ ഒന്നോ രണ്ടോ കഷണം മേശപ്പുറത്തു വെച്ചിട്ട്, പഞ്ചസാരസോസർ എടുത്തുകൊണ്ടു പോയി; നാന ആ മുട്ടക്കഷ്ണങ്ങളും. മാഡം ഗ്രാന്ദെ, ഭയചകിതയായ ഒരു മാൻകുഞ്ഞിനെപ്പോലെ ഞെട്ടി.

അവിടെ പെട്ടെന്നുണ്ടായ മാറ്റം ചാസിനെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തുകയും അതിന്റെ കാരണമറിയാതെ അവൻ വിഷണ്ണനാകുകയും ചെയ്തു.

"എന്താ, എന്താണ് കാര്യം?" അവൻ ആരാഞ്ഞു.

"അച്ഛൻ വരുന്നുണ്ട്." എഴേനി മറുപടി പറഞ്ഞു.

"കൊള്ളാം, അതിനെന്ത്?"

എം. ഗ്രാന്ദെ മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചു. മേശപ്പുറത്തേയ്ക്കും ചാസിന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കും അയാൾ മാറി മാറി നോക്കി. കിഴവനു കാര്യമെല്ലാം മനസ്സിലായി.

"ഹാ, നിങ്ങൾ എന്റെ മരുമകനെ സൽക്കരിക്കുകയാണ്, അല്ലേ? നല്ലത്! തീച്ചയായും വളരെ നല്ലത്!" വിക്കുകൂടാതെ അയാൾ പറഞ്ഞു. "പൂച്ച സ്ഥലത്തില്ലാത്തപ്പോൾ എലികൾക്കു വിളയാട്ടമാണ്."

'സൽക്കാരമോ?' ആ വീട്ടിലെ സ്ഥിതിഗതികളെക്കുറിച്ചു യാതൊരു പിടിയുമില്ലാതിരുന്ന ചാസ് അത്ഭുതപ്പെട്ട് ആലോചിച്ചു.

''എന്റെ ഗ്ലാസ്സെടുത്തുകൊണ്ടുവരൂ നാനാ!'' ആ നല്ല മനുഷ്യൻ പറഞ്ഞു.

എഴേനി ഗ്ലാസ്സെടുക്കാൻ പോയി. ഗ്രാന്ദെ തന്റെ വെയിസ്സ്കോട്ടിന്റെ പോക്കറ്റിൽനിന്നു കലങ്കൊമ്പിന്റെ പിടിയോടുകൂടിയ ഒരു മടക്കുപിഗ്ഗാത്തിയെടുത്തു നിവർത്തു് അതുകൊണ്ടു് ഒരു റൊട്ടിയിൽ നേരിയ കനത്തിൽ വെണ്ണ പുരട്ടി അവിടെ നിന്നുകൊണ്ടുതന്നെ തിന്നാനാരംഭിച്ചു. ചാസ് തന്റെ കാപ്പിയിൽ കുറച്ചു പഞ്ചസാര എടുത്തിട്ടു. അതു മേശപ്പുറത്തിരുന്ന പഞ്ചസാരയിലേയ്ക്കു് അയാളുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചു. കിഴവൻ തന്റെ ഭാര്യയുടെ നേരെ കക്ഷമമായി നോക്കി; അവരുടെ മുഖം പെട്ടെന്നു വിളറി. ആ സ്ത്രീ എന്തോ പറയാനെന്നമട്ടിൽ തന്റെ ഭർത്താവിന്റെയടുത്തേയ്ക്കു രണ്ടുമൂന്നടി നടന്നുചെന്നു. അയാൾ കുനിഞ്ഞു. ആ പാവപ്പെട്ട സ്ത്രീയുടെ ചെവിൽ ഇങ്ങനെ മന്ത്രിച്ചു:

''ഈ പഞ്ചസാരയെല്ലാം എവിടെനിന്നു കിട്ടി?''

''നാന ഫെസാർഡിന്റെ കടയിൽനിന്നു വാങ്ങിയതാണു്. ഇവിടെ ഒട്ടും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.''

ഈ രംഗം ആ സ്ത്രീകളിലുണ്ടാക്കിയ മനോഭാവങ്ങൾ വിവരിക്കുക വിഷമമാണു്. നാന അടുക്കളയിൽനിന്നിറങ്ങി, കാര്യങ്ങൾ എങ്ങനെയിരിക്കുന്നെന്നറിയാനായി ഊൺമുറിയിലേയ്ക്കു നോക്കുകയായിരുന്നു. ഇതിനിടയിൽ ചാസ് തന്റെ കാപ്പി രുചിച്ചുനോക്കി. അതിനു കടുപ്പമേറിയിരുന്നതിനാൽ കുറച്ചു പഞ്ചസാരകൂടി ഇടുന്നതിനു് അവൻ മേശപ്പുറത്തു നോക്കി. എന്നാൽ അവിടെയിരുന്ന പഞ്ചസാര ഗ്രാന്ദെ ഇതിനകം എടുത്തു മാറ്റിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

''നിനക്കെത്ര വേണം കുട്ടീ?'' കിഴവൻ ആരാഞ്ഞു.

''പഞ്ചസാര.''

''കാപ്പിക്കു കടുപ്പം കൂടുതലാണെങ്കിൽ കുറച്ചു പാലുകൂടി ഒഴിച്ചോളൂ!'' അയാൾ ഉപദേശിച്ചു.

എഴേനി ശാന്തമായി പിതാവിന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കിക്കൊണ്ട് അദ്ദേഹം കുറച്ചു മുമ്പ് എടുത്തു മാറ്റിയ പഞ്ചസാരപ്പാത്രം മേശപ്പുറത്തെടുത്തുവെച്ചു. സത്യത്തിൽ, പട്ടചരടുകൊണ്ടുള്ള ഒരേണിവഴി സഹകാമുകനെ രക്ഷപ്പെടുത്താൻ തന്റെ കരബലം മുഴുവൻ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്ന പാരീസിലെ ഒരു സുന്ദരി എഴേനി അപ്പോൾ പ്രദർശിപ്പിച്ചതിൽ വളരെ കുറച്ചു ധൈര്യംമാത്രമേ കാണിക്കുന്നുള്ളൂ. ആ സുന്ദരിക്കു തന്റെ പ്രവൃത്തിയുടെ പ്രതിഫലം ലഭിക്കും. അവൾ തന്റെ വെളുത്തുരുണ്ട കൈകളിലെ പോറലുകൾ അഭിമാനപൂർവ്വം തന്റെ കാമുകനെ കാണിക്കുകയും അയാൾ അവയെ കണ്ണീരുകൊണ്ടു കഴുകുകയും മുംബനങ്ങൾകൊണ്ടു മൂടുകയും അങ്ങനെ ആ വേദന ആനന്ദമൂർച്ഛയിൽ അവസാനിക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ എഴേനി തനിക്കുവേണ്ടി എന്താണു് സഹിച്ചതെന്നോ പിതാവിന്റെ കുപിതമായ കണ്ണുകളെ നേരിട്ടപ്പോൾ അവൾ എത്രയധികം ഭയപ്പെട്ടുവെന്നോ ചോദിച്ചറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു; ഒരു കാലത്തും അവൻ ആ ത്യാഗത്തെക്കുറിച്ചു് അറിയുകയില്ല.

"നീ ഒന്നും കഴിക്കുന്നില്ലല്ലോ." കിഴവൻ ഭാര്യയോടു പറഞ്ഞു.

ആ പാവം ഭയപ്പെട്ടു വിറച്ചുകൊണ്ടു മേശയുടെ അടുത്തു ചെന്നു് ഒരു കഷണം റൊട്ടി മുറിച്ചു; ഒരു സബർജിലും എടുത്തു. എഴേനി ധൈര്യമവലംബിച്ചുകൊണ്ടു കുറെ മുന്തിരിപ്പഴമെടുത്തു പിതാവിന്റെ നേരെ നീട്ടി.

"അച്ഛാ, എന്റെ പഴങ്ങൾ കുറച്ചൊന്നു തിന്നുനോക്കൂ; കൂസിൻ, നിങ്ങളും ഇതൊന്നു പരീക്ഷിച്ചുനോക്കൂ. ഇതു സപാദേറിയ മുന്തിരിപ്പഴങ്ങൾ ഞാൻ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടിത്തന്നെ എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നതാണു്."

"ഓ, എന്റെ കുട്ടി! ഇവൾക്കു തങ്ങളുടെ ഇഷ്ടമനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്നെങ്കിൽ അവർ നിനക്കുവേണ്ടി ഈ

സാമൂർ തലകീഴ് മറിച്ചേനെ. പ്രാതൽ കഴിച്ചുതീർന്നാലുടനെ നമുക്കു കുറച്ചുനേരം തോട്ടത്തിൽ നടക്കാം. കയ്യേറിയ ചില കാര്യങ്ങൾ എനിക്കു നിന്നെ അറിയിക്കാനുണ്ട്.''

തെറ്റിദ്ധാരണയുണ്ടാകാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്തവിധത്തിൽ എഴേനിയും അമ്മയും അവന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കി.

''അങ്ങ് എന്താണുദ്ദേശിക്കുന്നതു്, വല്യച്ഛാ? അമ്മയുടെ മരണശേഷം എനിക്കിനി യാതൊരു നിർഭാഗ്യവുമുണ്ടാകാൻ വഴിയില്ലല്ലോ?.....''.

''നമ്മെ പരീക്ഷിക്കാൻ ഈശ്വരൻ എന്തെല്ലാം കഷ്ടപ്പാടുകളാണയയ്ക്കുന്നതെന്നു് ആർക്കാണറിയാൻ കഴിയുക?'' ആ അമ്മമായി അവനെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

''ഛെ, ഛെ, ഛെ! ഇപ്പോൾത്തന്നെ നിങ്ങൾ വിഷാദം ആരംഭിച്ചുകഴിഞ്ഞു. നിന്റെ ഈ മനോഹരമായ വെള്ളക്കൈകൾ എന്നെ വളരെ സങ്കടപ്പെടുത്തുന്നു.''

ആടിന്റെ തോളുകൾപോലുള്ള തന്റെ മുഷ്ടികൾ അയാൾ അവനെ കാണിച്ചു. ''നാണയങ്ങൾ സംഭരിക്കാനുള്ള ഒരു ജോഡിക്കൈകളാണിവ. ഞങ്ങൾ ബില്ലുകൾ സൂക്ഷിക്കാനുപയോഗിക്കുന്ന പണസ്സഞ്ചികളുണ്ടാക്കുന്ന തുകലിൽ ചെയ്ത ബൂട്ടുകളിൽ സഞ്ചരിക്കാനാണു് നീ വളർത്തപ്പെട്ടതും. അതു ചീത്തയാണു്, വളരെ ചീത്തയാണു്.''

''അങ്ങെന്താണുദ്ദേശിക്കുന്നതു്, വല്യച്ഛാ? ഇതിലെന്തെങ്കിലും എനിക്കു മനസ്സിലായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ തൂക്കിക്കൊല്ലപ്പെടട്ടെ!''

''എന്നോടൊപ്പം വരൂ!'' ഗ്രാന്ദെ അവനെ വിളിച്ചു.

ആ ലുബ്ധൻ തന്റെ കത്തി മടക്കി പോക്കറ്റിൽ നിക്ഷേപിച്ചു; അനന്തരം ഗ്ലാസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന വീഞ്ഞു മുഴുവൻ കുറെ വലിക്കു കുടിച്ചശേഷം പോയി വാതിൽ തുറന്നു.

''ധൈര്യമായിരിക്കൂ, കസിൻ!''

ആ പെൺകിടാവിന്റെ സ്വരം അവനിൽ ഒരു മരവിപ്പു പായിച്ചു. ഭയങ്കരമായ ഭയാശങ്കകളോടെ അവൻ തന്റെ ബന്ധുവിനെ പിന്തുടർന്നു. സ്ത്രീകൾ മുന്നുപേരും അടുക്കളയിലേയ്ക്കു പോയി. ആ തണുപ്പേറിയ കൊച്ചുതോട്ടത്തിൽ നടക്കാൻപോകുന്നതു രംഗമെന്താണെന്നു നോക്കാൻ അനിയന്ത്രിതമായ ഉല്ക്കണ്ഠ അവരെ പ്രേരിപ്പിച്ചു.

അവരിരുവരും നിശ്ശബ്ദരായി നടന്നു. ഗ്രാന്ദെയ്ക്കുപോലും ആ സാഹചര്യം കുറെയെല്ലാം അസ്വാസ്ഥ്യകരമായി തോന്നി. ചാൾസിനെ അവന്റെ പിതാവിന്റെ മരണവാർത്ത അറിയിക്കുവാൻ അയാൾക്കു വിഷമം തോന്നിയില്ല. എന്നാൽ അവനു് ഒറ്റക്കാഴ്ചയിലുമില്ലെന്നുള്ള അറിവു് അയാളിൽ അല്പം സഹതാപം കലർത്തുകയും ഈ ഭയങ്കരമായ സത്യം വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിനു് അയാൾ മാർദ്ദവമേറിയ വാക്കുകൾ തേടുകയും ചെയ്തു. 'നിന്റെ പിതാവു നിനക്കു നഷ്ടമായി' എന്നു പറയാം; അതിൽ പ്രത്യേകമായിട്ടൊന്നുമില്ല. പിതാക്കൾ മക്കളെക്കാൾമുമ്പെ മരിക്കുന്നതു സ്വാഭാവികമാണു്. എന്നാൽ 'നിനക്കു് ഒരു പൈപോലുമില്ല!' ലോകത്തിലെ നിർഭാഗ്യങ്ങളെല്ലാം ആ വാക്കുകളിലൊതുങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ആ നല്ല മനുഷ്യൻ മൂന്നാംപ്രാവശ്യവും തോട്ടത്തിന്റെ നടുവിലുള്ള ഒറ്റയടിപ്പാതയിലൂടെ, കട്ടിയേറിയ തന്റെ ബൂട്ടുകൾക്കടിയിൽ കല്ലിൻചീളുകൾ പൊടിച്ചുകൊണ്ടു നിശ്ശബ്ദനായി നടന്നു. ആ മുണ്ടുകൾ മൃദുവെയ്ക്കപ്പെട്ടതുപോലെ തോന്നി. ജീവിതത്തിലെ പ്രതിസന്ധിഘട്ടങ്ങളിൽ, സന്തോഷമോ സന്താപമോ നമ്മെ കീഴടക്കുന്ന സ്ഥലങ്ങളെക്കുറിച്ചു നമ്മുടെ മനസ്സിൽ വ്യക്തമായ ചിത്രങ്ങൾ പതിഞ്ഞുകിടക്കുന്നതു സാധാരണയാണു്. അങ്ങനെ ചാൾസും പ്രത്യേകമായ ശ്രദ്ധയോടെ ആ കൊച്ചുതോട്ടത്തിലെ അതിർവേലികളും, പൊഴിഞ്ഞു വീണുകൊണ്ടിരുന്ന പഴുത്ത ഇലകളും പൊട്ടിയ ഭിത്തികളും വളഞ്ഞുപുളഞ്ഞ ഫലവൃക്ഷങ്ങളും വീക്ഷിച്ചു. പരമമായ മൂഢത്ത

ത്തോടിടകലർന്ന സുന്ദരമായ ഈ ചിത്രം വികാരാവേശത്തിനു പ്രത്യേകമായ സ്മരണയുടെ ഒരു കളികൊണ്ട് അവന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരിക്കലും മായ്ച്ചുപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവിധം ആലേഖനം ചെയ്യപ്പെട്ടു.

"വളരെ സുന്ദരമായ പ്രകൃതി; നല്ല ചൂടും ഉണ്ട്." അഗാധമായി ശ്വസിച്ചുകൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"അതേ, വല്യച്ഛാ, പക്ഷേ....."

"കൊള്ളാം, എന്റെ കുട്ടീ" അവന്റെ വല്യച്ഛൻ പറഞ്ഞു. "എനിക്കു നിന്നോടു ചില സങ്കടവാർത്തകൾ പറയാനുണ്ട്. നിന്റെ പിതാവിനു തീരെ സുഖമില്ല—"

"അപ്പോൾ ഞാനിവിടെ എന്തു ചെയ്യുകയാണ്?" ചാസ് തന്നോടുതന്നെ ചോദിച്ചു. "നാന" അവൻ ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ചു. "മാറാക്കുതിരകൾക്കു് എറ്റ്പാടു ചെയ്യു. ഈ ഡിസ്ട്രീക്ടിൽ തീവ്രയായും എനിക്കു് ഒരു വണ്ടി കണ്ടുപിടിക്കാൻ കഴിയാതിരിക്കയില്ല." നിശ്ചലനായിനിന്നിരുന്ന വല്യച്ഛന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞുകൊണ്ടു് അവൻ തുടർന്നു.

"കുതിരകളും വണ്ടികളുംകൊണ്ടു പ്രയോജനമില്ല." തന്റെ മുമ്പിലേയ്ക്കു തുറിച്ചുനോക്കി, നിശ്ചലനായി നിന്ന ചാസ്സിന്റെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു. "അതേ, എന്റെ കുട്ടി, നീ അതു് ഊഹിച്ചു. അവൻ മരിച്ചു. പക്ഷേ, അതു സാരമില്ല. കൂടുതൽ ഗുരുതരമായ മറെറാരു സംഗതിയുണ്ടു്: അവൻ തന്റെ തലയ്ക്കു വെടിവെച്ചു....."

"എൻറച്ഛൻ!"

"അതേ, പക്ഷേ അതുകൊണ്ടുമായില്ല; അതു തങ്ങളുടെ കാര്യമാണെന്ന മട്ടിലാണു് പത്രങ്ങൾ അതേക്കുറിച്ചു ചർച്ചചെയ്യുന്നതു്. ഇതാ, നീതന്നെ വായിക്കൂ."

ഗ്രാന്ദെ ക്രൂഷോയുടെ വർത്തമാനപത്രം വാങ്ങിക്കൊണ്ടു പോന്നിരുന്നു. അയാൾ ആ സങ്കടകരമായ ഖണ്ഡിക ചാസ്സി

ന്റെ മുമ്പിൽ കാണിച്ചുകൊടുത്തു. അതു കണ്ടപ്പോൾ ആ പാവം യുവാവു്—അല്ല, അവൻ ഇപ്പോഴും ഒരു കുട്ടിതന്നെയാണു്—തന്റെ പാരവശ്യം മറയ്ക്കാൻ യാതൊരു ശ്രമവും നടത്താതെ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു.

"ഹാ, അതാണു് നല്ലതു്." ഗ്രാന്ദെ സ്വയം പറഞ്ഞു. "അവന്റെ കണ്ണുകൾ എന്നെ ഭയപ്പെടുത്തുന്നു. അവൻ കരയുന്നു. അവനു വേഗം സുഖമായിക്കൊള്ളും."

"എന്റെ പാവപ്പെട്ട കുട്ടീ, ഇതല്ല ഭയനീയമായിട്ടുള്ളതു്." ചാൎസു് താൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുന്നുണ്ടോയെന്നറിയാതെ ഗ്രാന്ദെ തുടൎന്നു: "അതു സാരമില്ല, നീ അതു കടന്നുപോകും. എന്നാൽ—"

"ഒരിക്കലുമില്ല, ഒരിക്കലുമില്ല! ഓ, എന്റെ പാവപ്പെട്ട അച്ഛൻ!"

"അവൻ നിന്നെ നശിപ്പിച്ചു. നിനക്കു് ഒരു ചില്ലിക്കാശുപോലുമില്ല."

"അതുകൊണ്ടെന്താണു്? എന്റെയച്ഛനെവിടെയാണു്? അച്ഛൻ!" അവന്റെ കരച്ചിലിന്റെയും ഏങ്ങലടിയുടെയും ശബ്ദം തോട്ടത്തിൽ മുഴങ്ങി. ആ മതിലുകളിൽത്തട്ടി അതിന്റെ പ്രതിധ്വനികൾ അവിടെ മാറ്റൊലിക്കൊണ്ടു. കരച്ചിൽപോലെത്തന്നെ കണ്ണീരും പകരുന്നതാണു്. ആ മൂന്നു സ്ത്രീകളും അവനോടുള്ള സഹതാപംകൊണ്ടു പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു. ചാൎസു് തന്റെ വല്യച്ഛന്റെ അടുത്തുനിന്നു കൂടുതലൊന്നും കേൾക്കാൻ നില്ക്കാതെ മുറവും കോണിപ്പടിയും പിന്നിട്ടു തന്റെ മുറിയിലെത്തി കിടക്കയിൽ വീണു. തന്റെ ബന്ധുക്കളിൽനിന്നകന്നു് ഏകാന്തതയിലിരുന്ന കരയുവാനായി അവൻ ഷീറുകൾക്കിടയിൽ തന്റെ മുഖം മറച്ചു.

"ആദ്യത്തെ പെരുമഴ കഴിയുന്നതുവരെ അവൻ ഏകനായിരിക്കട്ടെ." ആ ചെറുപ്പക്കാരന്റെ പിന്നാലെ പാരലറിലേയ്ക്കു

വന്ന ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു. ഇതിനകം എഴേനിയും അമ്മയും കണ്ണുകൾ തുടച്ചുകൊണ്ടു താഴ്ത്തങ്ങളുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ മടങ്ങിവന്നു മരവിച്ചു വിറകൊണ്ടിരുന്ന കൈകളാൽ തുന്നൽ തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

"പക്ഷേ, ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ കാശിനുകൊള്ളുകില്ലാത്തവനാണു്." ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: "അവൻ പണത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കാതെ മരിച്ചുപോയവരെക്കുറിച്ചു സങ്കടപ്പെടുകയാണു്."

എല്ലാ ദുഃഖങ്ങളിലുംവെച്ചു് ഏറ്റവും വിശുദ്ധമായ സങ്കടത്തെക്കുറിച്ചു തന്റെ പിതാവു് ഇങ്ങനെ പറയുന്നതു കേട്ടപ്പോൾ എഴേനി ഞെട്ടിപ്പോയി. ആ നിമിഷംമുതൽ അവൾ സ്വപിതാവിനെ വിമർശനബുദ്ധിയോടെ വീക്ഷിക്കാനാരംഭിച്ചു. ചാത്സിന്റെ തേങ്ങലുകൾ മാറെറാലികളായി ആ വീട്ടിലെങ്ങും പ്രതിധ്വനിച്ചു. ആ സ്വരം ഭ്രമിപ്പിക്കുടിയിൽനിന്നുയരുന്നതുപോലെ തോന്നി. വൈകുന്നേരമായപ്പോഴാണു് ഹൃദയഭേദകമായ ആ കരച്ചിൽ മന്ദഗതിയിലായതു്. അതു ശമിച്ചതു രാത്രി ഒട്ടുവളരെയായപ്പോഴാണു്.

"പാവപ്പെട്ട പയ്യൻ" മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

നിർഭാഗ്യകരമായ ഒരു പരാമർശമായിരുന്നു അതു്. അയാൾ തന്റെ ഭാര്യയേയും മകളേയും, അതുകഴിഞ്ഞു് ആ പഞ്ചസാരപ്പാത്രത്തിലേയ്ക്കും നോക്കി. രാവിലെ നിർഭാഗ്യവാനായ തന്റെ ബന്ധുവിനുവേണ്ടി തയാറാക്കപ്പെട്ട വിഭവസമൃദ്ധമായ പ്രാതലിന്റെ കാര്യം അയാളുടെ സ്മരണയിലെത്തി; അയാൾ അവിടെ നിശ്ചലനായി നിന്നു.

"ഓ, ശരി." കുറച്ചുകഴിഞ്ഞു് അയാൾ തന്റെ പതിവുള്ള സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു. "മാഡം, നിങ്ങൾ ഇനിയും ഇതുപോലെയുള്ള ധൂർത്തു തുടരുകയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ഞാൻ, എന്റെ പണം നിങ്ങളെ ഏല്പിച്ചതു്, ആ കൊച്ചുതെമ്മാടിക്കുവേണ്ടി പഞ്ചസാര വാങ്ങി ധൂർത്തടിച്ചുകളയുന്നതിനല്ല."

"അമ്മ അതിലൊന്നും പിഴച്ചില്ല." എഴേനി പറഞ്ഞു. "ഞാനാണ്—"

"നിനക്കു പ്രായപൂർത്തിയായെന്നു കരുതി എന്നെ കവച്ചു വെയ്ക്കാമെന്നാണോ നീ വിചാരിക്കുന്നത്?" ഗ്രാന്ദെ മകളുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. "എഴേനി, നീ ചെയ്യുന്നതെന്താണെന്നു ചിന്തിക്കൂ—"

"അച്ഛാ, അങ്ങയുടെ സഹോദരന്റെ മകനു് ഈ വീട്ടിൽ നിന്നു പഞ്ചസാര കിട്ടാതിരിക്കുന്നതു കഷ്ടമല്ലേ?"

"ഛെ, ഛെ, ഛെ!" ഗ്രാന്ദെ തുടർന്നു: "എന്റെ മരുമകനെ വിടെ, എന്റെ സഹോദരന്റെ മകനെവിടെ; ചാൾസ് നമുക്കു് ആരുമല്ല. അവനു് ഒരു ചില്ലിക്കാശുപോലുമില്ല. അവന്റെ അച്ഛൻ പാപ്പരാണു്; ആ കൊച്ചുകുഞ്ഞു തനിക്കിഷ്ടമുള്ളിടത്തോളം കരഞ്ഞുകഴിയുമ്പോൾ ഇവിടം വിട്ടു പൊയ്ക്കോള്ളണം. അവനുവേണ്ടി ഈ വീടു തലകീഴ്മറിക്കാൻ ഞാൻ സമ്മതിക്കുകേല."

"പാപ്പരെന്നു പറഞ്ഞാലെന്താണച്ഛാ?" എഴേനി ചോദിച്ചു.

"ഒരു മനുഷ്യനു ചെയ്യാവുന്നതിൽ ഏറ്റവും അവമാനകരമായ പ്രവൃത്തി ചെയ്യുന്നവനാണു് പാപ്പരു്." അയാൾ ഉത്തരം നല്കി.

"അതൊരു വലിയ പാപമായിരിക്കണമല്ലോ." മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു. "അപ്പോൾ നമ്മുടെ സഹോദരന്റെ ആത്മാവു നിത്യമായി നശിച്ചുകാണുമല്ലോ."

"ഹാ, നീ പിന്നെയും നിന്റെ വേദവാക്യങ്ങളുമായി തുടങ്ങി." തോളുകൾ കുലുക്കിക്കൊണ്ടു് അവരുടെ ഭർത്താവു തിരിച്ചടിച്ചു. "എഴേനി, നിർഭാഗ്യവശാൽ നിയമം സംരക്ഷണം നല്കുന്ന ഒരു കള്ളനാണു് പാപ്പരുപുള്ളി. ജനങ്ങൾ റയിലോം ഗ്രാന്ദെയുടെ സത്യസന്ധതയിൽ വിശ്വസിച്ചു, തങ്ങളുടെ ചരക്കുകൾ അയാളെ ഏല്പിച്ചു. എന്നാൽ അയാൾ, തങ്ങളുടെ നഷ്ടത്തിൽ കു

ണ്ണീർ പൊഴിക്കുന്നതിനു് അവരുടെ തലയിൽ രണ്ടു കണ്ണുകൾമാത്രം ശേഷിപ്പിച്ചിട്ടു് എല്ലാം എടുത്തുകളഞ്ഞു. ഒരു പാപ്പർ ഒരു പിടിച്ചുപറിക്കാരനേക്കാൾ മോശമാണു്. ഒരു പിടിച്ചുപറിക്കാരൻ നിങ്ങളുടെമേൽ ചാടി വീഴുമ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു് ഒരു പക്ഷേ സ്വയം രക്ഷിക്കാൻ കഴിഞ്ഞെയ്ക്കും. പോരെങ്കിൽ അയാളുടെ ജീവനും അപകടത്തിലാണു്. എന്നാൽ അപരൻ—യഥാർത്ഥത്തിൽ ചാൾസ് അവമാനിതനായി.''

ആ വാക്കുകൾ ആ പാവപ്പെട്ട പെൺകിടാവിന്റെ ഹൃദയത്തിലലയടിക്കുകയും അതിന്റെ ഭാരത്തിൽ അവൾ തളരുകയും ചെയ്തു. പോരെങ്കിൽ, അവൾ അങ്ങേയറ്റം സാധുപ്രകൃതിയുമായിരുന്നു. വനത്തിന്റെ അഗാധതയിൽ വളർന്ന ഒരു പുഷ്പം പോലും ഇത്ര പരിശുദ്ധമായിരുന്നില്ല. ലോകതത്ത്വങ്ങളോ അതിന്റെ പ്രത്യേകതകളോ ഒന്നും അവൾക്കറിവില്ലായിരുന്നു. അതിനാൽ പാപ്പരെക്കുറിച്ചു തന്റെ പിതാവു നല്കിയ മനഃപൂർവ്വമായ നിർവ്വചനം അവൾ പരിപൂർണ്ണമായി സ്വീകരിച്ചു. വഞ്ചനാപരമായ പാപ്പരത്തവും ഒഴിച്ചുകൂടാൻ വയ്യാത്ത സാഹചര്യങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന പരാജയവും തമ്മിൽ അയാൾ യാതൊരു വ്യത്യാസവും കൂണ്ടിക്കാണിച്ചില്ല; പിന്നെ അവളെങ്ങനെയാണു് അതു മനസ്സിലാക്കുന്നതു്?

''പക്ഷേ, അച്ഛാ, അങ്ങെയ്ക്കു നിഭാഗ്യം സംഭവിക്കാതെ തടയാമായിരുന്നില്ലേ?''

''എന്റെ അനുജൻ എന്നോടു് ഉപദേശം ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. പോരെങ്കിൽ അയാളുടെ കടം നാല്പതു ലക്ഷത്തോളം വരും.''

''ഒരു ലക്ഷമെന്നു പറയുന്നതു് എത്രയാണച്ഛാ?'' താൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതെന്തും ഉടനെത്തന്നെ കിട്ടുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്ന ഒരു ശിശുവിന്റെ നിഷ്കളങ്കതയോടെ അവൾ ചോദിച്ചു.

''ഒരു ലക്ഷമോ?'' ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: ''അതു് ഒരു ലക്ഷം

ഫ്രാങ്കു്. ഇരുപതിനായിരം അഞ്ഫ്രാങ്കുട്ടുകാർ. ഒരു ഫ്രാങ്കിൽ ഇരുപതു സൂ. ഇരുപതു സൂ വിലയുള്ള അഞ്ഫ്രാങ്കുകളടങ്ങിയ താണു് ഒരു അഞ്ഫ്രാങ്കുട്ടു്.

"എൻറയീശപരാ! എൻറയീശപരാ!" എഴേനി നിലവിളിച്ചു. "എങ്ങനെയാണു് കൊച്ചച്ഛനു നാല്പതു ലക്ഷം സമ്പാദിക്കാൻ കഴിഞ്ഞതു്? സത്യത്തിൽ ഇത്രയും സമ്പത്തുള്ളവരായി ഫ്രാൻസിൽ വേറെ ആരെങ്കിലുമുണ്ടോ?"

അയാൾ സപുത്രിയുടെ താടിയിൽ തലോടിക്കൊണ്ടു മന്ദഹസിച്ചു. ആ മുക്കിൻറ അറ്റം അപ്പോൾ വലുതാകുന്നതുപോലെ തോന്നി.

"ഇനി ചാത്സിനു് എന്തായിരിക്കും സംഭവിക്കുക?"

"അവൻ ഇൗസ്റ്റിൻഡീസിൽ പോയി പണമുണ്ടാക്കാൻ ശ്രമിക്കും. അങ്ങനെയാണു് അവൻറ പിതാവിൻറ അഭിമതം."

"പക്ഷേ, ചാത്സിനു യാത്രയ്ക്കാവശ്യമുള്ള പണമുണ്ടോ?"

"ഞാൻ നാൻറസ്വരെയുള്ള യാത്രച്ചെലവു കൊടുക്കും."

എഴേനി ചാടിയെണീറ്റു പിതാവിൻറ കഴുത്തിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. "ഓ, അച്ഛാ, അങ്ങു് എത്ര നല്ലവനാണു്."

അവളുടെ ഉൗഷ്മളമായ ആ ആലിംഗനം അയാളെ കുറച്ചൊന്നു ലജ്ജിതനാക്കി; ഒരു പക്ഷേ അയാളുടെ മനസ്സാക്ഷിയും തികച്ചും ശാന്തമായിരുന്നിരിക്കയില്ല.

"ഒരു ലക്ഷം സമ്പാദിക്കാൻ വളരെ നാൾ വേണ്ടിവരുമോ?" അവൾ പിന്നെയും ചോദിച്ചു.

"ഇൗശപരാ!" ആ വീപ്പനിർമ്മാതാവു് അതിശയം പ്രകടിപ്പിച്ചു. "ഒരു 'നെപ്പോളിയനെ'ന്നു പറഞ്ഞാൽ എന്താണെന്നു നിനക്കറിയാം. അത്തരം അയ്യായിരം എണ്ണം ചേർത്താലേ ഒരു ലക്ഷമാകയുള്ളൂ."

"അമ്മേ, നമുക്കു ചാത്സിനുവേണ്ടി ഒരു 'നൊവേന' കഴിപ്പിക്കണം."

"ഞാനും അതുതന്നെയാണാലോചിച്ചതു്." അമ്മ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"അതുതന്നെ! എപ്പോഴും പണം എങ്ങനെ ചെലവാക്കണമെന്നാണു് ചിന്ത. ഇതു കണ്ടാൽ, നമുക്കു വലിച്ചെറിഞ്ഞു കളയാൻ കുറെ പണമുള്ളതായി മറുള്ളവർ കരുതിപ്പോകും."

അപ്പോൾ മുകളിൽനിന്നു് അതിദയനീയമായ ഒരു കരച്ചിലിന്റെ ശബ്ദം കേട്ടു; എഴേനിയും അമ്മയും ഞെട്ടി.

"നാന!" ഗ്രാന്ദെ വിളിച്ചു. "അവൻ തന്നെത്താൻ കൊല്ലുകയാണോയെന്നു മുകളിൽ ചെന്നൊന്നു നോക്കു."

"ഹേ, നിങ്ങൾ രണ്ടു പേരും ഇവിടെ നോക്കു." വിവർണ്ണവദനരായ സ്വഭാര്യയുടെയും മകളുടെയും നേരേ തിരിഞ്ഞു കിഴവൻ തുടർന്നു: "വിഡ്ഢിത്തമൊന്നും കാണിച്ചേയ്ക്കരുതു്; ഓർത്തോളൂ. ഞാൻ പുറത്തേയ്ക്കു പോവുകയാണു്. ഇന്നു സ്ഥലം വിട്ടു പോകുന്ന ആ ഡച്ചുകാരെ കാണേണ്ടയാവശ്യമുണ്ടു്. അതു കഴിഞ്ഞു ക്ര്യൂഷോയെക്കണ്ടു് ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചെല്ലാം കുറെ സംസാരിക്കാനുണ്ടു്."

അയാൾ പുറത്തേയ്ക്കു പോയി. ഗ്രാന്ദെയുടെ പിന്നിൽ കതകടഞ്ഞ ഉടനെ എഴേനിയും അമ്മയും നേരേ ശ്വാസം വിട്ടു. സ്വപിതാവിന്റെ സാന്നിധ്യത്തിൽ അന്നു രാവിലെവരെ ആ പെൺകിടാവിനു യാതൊരു വിഷമവും തോന്നിയിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ കഴിഞ്ഞ ഏതാനും മണിക്കൂറുകൾ അവളുടെ ആശയങ്ങളിലും വികാരങ്ങളിലും വമ്പിച്ച പരിവർത്തനങ്ങളുണ്ടാക്കി.

"അമ്മേ, ഒരു വീപ്പ വീഞ്ഞിനു് എത്ര മൂയി വിലയുണ്ടു്?"

"നിൻറച്ഛനു നൂറു ഫ്രാങ്കിനും നൂറമ്പതു ഫ്രാങ്കിനും മദ്ധ്യേ ഒരു വിലയാണു് കിട്ടുന്നതു്. ചിലപ്പോൾ ഇരുനൂറും കിട്ടാറുണ്ടെന്നു് ഒരിക്കൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതായി തോന്നുന്നു."

"ഒരു വിളവെടുപ്പിൽ ആയിരത്തിനാനൂറു വീപ്പ വീഞ്ഞു കിട്ടുമോ?"

"കൃത്യമായി എത്ര കിട്ടുമെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ, കുട്ടീ. അത്തരം കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു നിൻറച്ഛൻ എന്നോടു സംസാരിക്കാറില്ലല്ലോ."

"എന്തായാലും അച്ഛൻ വളരെ ധനികനായിരിക്കണം."

"ആയിരിക്കും. രണ്ടു കൊല്ലംമുമ്പു് അദ്ദേഹം ഫ്രോയിഫോണ്ടീസു് വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയെന്നു് എം. ക്രൂഷോ എന്നോടു പറയുകയുണ്ടായി. അതു് അദ്ദേഹത്തെ വല്ലാതെ ഉലച്ചിരിക്കും."

സപത്നിതാവിൻറെ സ്വത്തിനെക്കുറിച്ചു യാതൊരറിവുമില്ലാതിരുന്ന എഴേനി തൻറെ കണക്കുകൂട്ടൽ അവിടെവച്ചവസാനിപ്പിച്ചു.

"ആ പാവം എന്നെ കാണാൻകൂടി സമ്മതിച്ചില്ല." നാനമടങ്ങിവന്നു പറഞ്ഞു: "അവൻ അവിടെ തൻറെ കിടക്കയിൽ ഒരു കുഞ്ഞുകിടാവിനെപ്പോലെ നിണ്ടുകിടന്നു, മേരീമഗ്ദലേനയെപ്പോലെയോ അതിൽ കൂടുതലായോ കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇതുപോലെയൊരു സംഭവം നിങ്ങൾ ഇതിനുമുമ്പു കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കയില്ല. പാവം ചെറുപ്പക്കാരൻ. അയാളുടെ കഷ്ടകാലം!"

"അമ്മേ, നമുക്കു് ഇപ്പോൾത്തന്നെ മുകളിൽ പോയി അദ്ദേഹത്തെ സമാശ്വസിപ്പിക്കാം. വാതിലിൽ മുട്ടു കേട്ടാലുടനെ നമുക്കു താഴോട്ടു പോരാം."

തൻറെ മകളുടെ സ്വരത്തിൽ, ആ അമ്മയ്ക്കു നിഷേധിക്കാൻ വയ്യാത്തതായി മധുരമായ ഒരു പ്രേരകശക്തി അനുഭവിച്ചിരുന്നു. ആ സമയം എഴേനി അത്യുൽകൃഷ്ടയായിരിക്കുന്നു. അവളിപ്പോളൊരു പെൺകുട്ടിയല്ല; അവളൊരു സ്ത്രീയായിക്കഴിഞ്ഞു. തുടിക്കുന്ന ഹൃദയങ്ങളോടെ അവർ ഗോവണി കയറി ചാസിൻറെ മുറിയിലെത്തി. വാതിൽ തുറന്നുകിടന്നിരുന്നു. അയാൾ എന്തെങ്കിലും കാണുകയോ കേൾക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതായി തോന്നിയില്ല. പരിപൂർണ്ണമായും അവൻ തൻറെ ദുഃഖത്തിൽ മുഴുകിയിരുന്നു. അകൃത്രിമമായ ഒരു കരച്ചിൽമാത്രം ചിലപ്പോഴെല്ലാം ആ തൊണ്ടയിൽ നിന്നു പുറപ്പെട്ടിരുന്നു.

"അദ്ദേഹം തന്റെയച്ഛനെ എത്രമാത്രം സ്നേഹിക്കുന്നു!" എഴേനി പതുക്കെ പറഞ്ഞു. അവളുടെ ഹൃദയത്തിലെ വേദനയുടെയും അവൾക്കുതന്നെ അജ്ഞാതമായിരുന്ന പ്രത്യാശകളുടെയും തെറ്റിദ്ധരിപ്പോകാനിടയില്ലാത്ത സ്വരം അവളുടെ ശബ്ദത്തിൽ പ്രകടമായിരുന്നു. ഒരു മാതാവിന്റെ സ്നേഹത്തിന്റെ നൈസർഗ്ഗികമായ വേഗതയോടെ മാഡം ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മകളെ നോക്കിക്കൊണ്ട് അവളുടെ ചെവിയിൽ ഇങ്ങനെ മന്ത്രിച്ചു:

"സൂക്ഷിക്കണേ; അല്ലെങ്കിൽ നീ അവനെ പ്രേമിച്ചുപോയേയ്ക്കും."

"അദ്ദേഹത്തെ പ്രേമിക്കയോ?" എഴേനി പറഞ്ഞു: "അച്ഛനെന്താണ് പറഞ്ഞതെന്ന് അമ്മ കേട്ടിരുന്നെങ്കിൽ!"

ചാൾസ് കിടയ്ക്കയിൽ അല്പമൊന്നു ചരിയുകയും അവരിരുവരെയും കാണുകയും ചെയ്തു.

"എനിക്കെന്റെ അച്ഛൻ നഷ്ടമായി." അവൻ നിലവിളിച്ചു. "എന്റെയച്ഛൻ! അദ്ദേഹം എന്നെ വിശ്വസിക്കുകയും തന്റെ നഷ്ടങ്ങളെക്കുറിച്ച് എന്നെ അറിയിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ, അതു നികത്താൻ ഞങ്ങളൊരുമിച്ചു പണിയെടുത്തേനെ. എൻറീലരാ! എന്റെ നല്ലവനായ അച്ഛൻ! വീണ്ടും കാണാമെന്നുറപ്പായിരുന്നതിനാൽ വളരെ ശ്രദ്ധയില്ലാതെയാണ് ഞാനദ്ദേഹത്തോട് യാത്രപറഞ്ഞതു്."

തേങ്ങലുകൾ അവന്റെ വാക്കുകൾ തടഞ്ഞു.

"ഞങ്ങൾ തീച്ചയായും അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി പ്രാർത്ഥിക്കും." മാഡം ഗ്രാന്ദെ അവനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. "നീ ദൈവത്തിന്റെ തിരുവുള്ളത്തിനു കീഴ്പ്പെടുക!"

"ധൈര്യമായിരിക്കൂ, കസിൻ!" എഴേനി പതുക്കെ പറഞ്ഞു. "ഇനിയൊന്നിനും അദ്ദേഹത്തെ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരാൻ കഴിയുകയില്ല. അതിനാൽ അങ്ങു തന്റെ അഭിമാനം എങ്ങനെ സംരക്ഷിക്കാമെന്നു ചിന്തിക്കണം."

ഏതവസ്ഥയിലും ഒരു സ്ത്രീയെ വിട്ടുപിരിയുകയില്ലാത്ത നൈസർഗ്ഗികമായ വാസനയോടുകൂടി എഴേനി, ചാത്സിനെ അവനെക്കുറിച്ചുതന്നെ ചിന്തിക്കാൻ പ്രേരിപ്പിച്ചു, ആ ദുഃഖത്തിൽ നിന്നുകരറിക്കൊണ്ടുപോകാൻ ശ്രമിച്ചു.

''എന്റെ അഭിമാനം!'' തന്റെ കണ്ണിൽ വീണ മൂടി പിന്നോക്കം മാറിക്കൊണ്ട് ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ നിലവിളിച്ചു. കിടയ്ക്കയിൽ എണീറ്റിരുന്നു അവൻ തന്റെ കൈകൾ മാറിലമർത്തി. ''അതേ, അതു സത്യമാണു്. എന്റച്ഛൻ പാപ്പരായെന്നു വല്യച്ഛൻ പറഞ്ഞു.''

വേദനാനിർഭരവും ഹൃദയഭേദകവുമായ ഒരു കരച്ചിലോടെ അവൻ തന്റെ മുഖം കൈകളാൽ മൂടി.

''എന്നെ വിട്ടുപോകൂ; കനിൻ എഴേനി, എന്നെ വിട്ടുപോകൂ.'' അവൻ യാചിച്ചു. ''ഓ, ഈശ്വരാ, എന്റച്ഛനോടു ക്ഷമിക്കണേ; അദ്ദേഹം വല്ലാതെ സങ്കടപ്പെട്ടിരിക്കണം!''

യുവസഹജവും യഥാർത്ഥവും സ്വാഭാവികവും നിസ്സ്വാർത്ഥവുമായ ഈ സങ്കടത്തിൽ, ഭയജനകമാംവിധം ആകർഷകമായ എന്തോ അടങ്ങിയിരുന്നു. അന്യരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നകലുന്ന ദുഃഖമായിരുന്നു അതു്; തന്നെ ഒറയ്ക്കു വിടണമെന്നുള്ള അവന്റെ അപേക്ഷ ആ അമ്മയും മകളും ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു. അവർ മൂകരായി പാരലറിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. അന്യോന്യം ഒരൊറ്റവാക്കുപോലും സംസാരിക്കാതെ, ആ വലിയ ജനാലയ്ക്കു സമീപമുള്ള കസേരകളിലിരുന്നു് അവർ ഒരു മണിക്കൂറോളം യാന്ത്രികമായി ജോലി ചെയ്തു. ആ ചെറുപ്പക്കാരന്റെ സാധനങ്ങളിലൂടെ ഒന്നു കണ്ണോടിച്ചപ്പോൾ അവൾ അയാളുടെ മേശപ്പുറത്തു കിടന്നിരുന്ന സ്വർണ്ണം പൂശിയ അയാളുടെ കത്തികയും ക്ഷൗരക്കത്തിയുമൊക്കെ കണ്ടിരുന്നു. ഒന്നു കണ്ണടച്ചു തുറക്കുന്നതിനുമുമ്പു് ഒരു യുവതിയുടെ നോട്ടം എത്ര നിസ്സാരവസ്തുവും കണ്ടുപിടിക്കാൻ സമർത്ഥമാണു്. കഷ്ടപ്പാടുകളുടെ നടുവിൽ കണ്ട പ്രതാപത്തിന്റെ

യും ആഡംബരത്തിന്റെയും സൂചനകൾ അവളുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ചാതുരിനെക്കുറിച്ചുള്ള താല്പര്യം, ആ വൈരുദ്ധ്യത്തിന്റെ ശക്തിയാലായിരിക്കാം ഒന്നുകൂടി വർദ്ധിപ്പിച്ചതേയുള്ളൂ. വളരെ ഏകാന്തവും ശാന്തവുമായിരുന്ന അവരുടെ ജീവിതം. ഇത്ര വേദനാജനകമായ ഒരു സംഭവമോ നാടകീയമായ ഒരു രംഗമോ ആ രണ്ടു ജീവികളുടെ ഭാവനയെ ഇതിനു മുമ്പൊരിക്കലും സ്പർശിച്ചിട്ടേയില്ല.

"അമ്മേ!" എഴേനി ചോദിച്ചു: "നാം കൊച്ചച്ഛന്റെ ചരമത്തിൽ വിലാപവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിക്കണ്ടേ?"

"നിന്റെയച്ഛൻ അക്കാര്യം തീരുമാനിക്കും." മാഡം ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

അവർ വീണ്ടും മൂകരായി. എഴേനിയുടെ സൂചി അവളുടെ ചിന്താവ്യഗ്രതയെ വ്യക്തമാക്കിയ യാന്ത്രികമായ ഒരു കൃത്യമെന്നോണം ചലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ആരാധ്യയായ ഈ പെൺകിടാവിന്റെ ഏറ്റവും വലിയ ആഗ്രഹം തന്റെ ബന്ധുവിന്റെ വിലാപത്തിൽ പങ്കെടുക്കണമെന്നായിരുന്നു. ഏതാണ്ടു നാലു മണിയോടുകൂടി വാതിൽപ്പുറത്തുനിന്നു മുഴങ്ങിയ ഒരു മുട്ട്, മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ ശരീരത്തിൽ പെട്ടെന്നു ഭീതിയുടെ ഒരു പുളകം പായിച്ചു.

"ഇത്ര നേരത്തേ മടങ്ങിവരാൻ എന്തായിരിക്കുമോ നിന്റെ പിതാവിനെ പ്രേരിപ്പിച്ചതു?" അവർ സപത്നിയോടായി പറഞ്ഞു.

ആ മുന്തിരിക്കൃഷിക്കാരൻ ഉല്ലാസഭരിതനായി ഉമ്മറപ്പടികടന്നു വന്നു. കയ്യുറകൾ ഊരിയശേഷം, ആ തൊലിക്കുമാത്രം സഹിക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്ന ശക്തിയോടെ അയാൾ തന്റെ കൈകൾ കൂട്ടിത്തിരുമ്മി. തീച്ചൂയായും അയാളുടെ തൊലിയും റഷ്യൻതുകൽപോലെ ഊറയ്ക്കിട്ടതായിരുന്നു; ഇതിൽ ചൈനക്കിന്റെയും സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളുടെയും സൌരഭ്യം ചേർത്തിരുന്നില്ലെന്നു മാത്രം വ്യത്യാസമുണ്ടായിരുന്നു. അയാൾ കുറേ നേരം മുറിയിൽ

അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടന്നു; ശീതോഷ്ണാവസ്ഥ എങ്ങനെയിരിക്കുന്നുവെന്നു നോക്കി. ഒടുവിൽ തന്റെ രഹസ്യം അയാളിൽ നിന്നു പുറത്തായി.

"പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, ഞാനവരെ കളിപ്പിച്ചു." വിക്കൽകൂടാതെ അയാൾ സ്വഭാര്യയോടു പറഞ്ഞു: "ഞാനവരെ വളച്ചു. നമ്മുടെ വീഞ്ഞു വിറ്റു. ആ ഡച്ചുകാരും ബൽജിയംകാരും ഇന്നു മടങ്ങാൻ തീരുമാനിച്ചിരുന്നു. ഒരു സംധിവിന്റെ മട്ടിൽ ഞാൻ അവർ താമസിച്ചിരുന്ന സത്രത്തിന്റെ മുമ്പിലായി ചന്തയിൽ പതുങ്ങിനടന്നു. ഓ, അയാളുടെ പേരെന്താണ്?—നീ അയാളെ അറിയും—ആ മനുഷ്യൻ എന്റെയടുത്തേയ്ക്കു വന്നു. ഒന്നാന്തരം തോട്ടക്കാരെല്ലാം തങ്ങളുടെ വീഞ്ഞു വില്ക്കാതെ അകന്നുമാറി നില്ക്കുകയാണ്. അവർ കാത്തിരിക്കാനാഗ്രഹിക്കുന്നു; അവക്കങ്ങനെ ചെയ്യാം. ഞാനവരെ തടഞ്ഞില്ല. ആ ബൽജിയംകാരൻ ആകപ്പാടെ വിഷമത്തിലായിരുന്നു. ഞാനതു മനസ്സിലാക്കി. അങ്ങനെ ഞങ്ങൾ വിലപേശി ഉറപ്പിച്ചു. വീപ്പയ്ക്ക് ഇരുന്നൂറുഫ്രാങ്കുവെച്ച്. അയാൾ നമ്മുടെ വീഞ്ഞുമുഴുവൻ വിലയ്ക്കെടുത്തു. ഉടനെ വിലയിൽ പകുതി സ്വർണ്ണമായി തരും. ബാക്കിക്കു പ്രോമിസറി നോട്ടും. നിനക്ക് ആറു ലൂയി ഉണ്ട്. മൂന്നുമാസത്തിനുള്ളിൽ വിലയാകെ താഴും."

അവസാനത്തെ വാക്കുകളും അയാൾ ശാന്തമായിത്തന്നെയാണ് പറഞ്ഞതു്. എങ്കിലും ആ സ്വരത്തിൽ സ്ഫുരിച്ചിരുന്ന പരിഹാസം, ഗ്രാന്റെ തന്റെ വീഞ്ഞു വിറ്റ കഥ കേട്ട് അത്ഭുതസ്തബ്ധരായി സാമൂറിലെ ചന്തസ്ഥലത്തെ നേരിയ വെളിച്ചത്തിൽ നിന്നിരുന്ന ആ ചെറുകൃഷിക്കാർ കേട്ടിരുന്നെങ്കിൽ അവർ നടുങ്ങിപ്പോയേനെ. ഒരു സംഭ്രാന്തി വീഞ്ഞിന്റെ വിലയിൽ അമ്പതുശതമാനം ഇടിവുവരുത്തിയേനെ.

"അങ്ങേയ്ക്ക് ഇക്കൊല്ലം ഒരായിരം വീപ്പ വീഞ്ഞു കിട്ടി, ഇല്ലേ അച്ഛാ?"

"അതേ, എന്റെ കുട്ടീ!"

ആ വീപ്പനിമ്മാതാവിന്റെ സന്തോഷം അങ്ങേയറ്റത്തെത്തിയിരിക്കുകയാണെന്നു് ആ വാക്കുകൾ സൂചിപ്പിച്ചു.

"അതായതു രണ്ടു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു്."

"അതേ കുട്ടീ."

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, അച്ഛാ, അങ്ങേയ്ക്കു ചാത്സിനെ എളുപ്പത്തിൽ രക്ഷിക്കാമല്ലോ."

* "മെനി, മെനി, ടെക്കൽ, ഉപാർസി" എന്ന വാക്കുകൾ തന്റെ കൊട്ടാരത്തിന്റെ ഭിത്തിയിൽ എഴുതപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ബൽഷാസർ രാജാവിനുണ്ടായ അത്ഭുതവും കോപവും അന്ധാളിപ്പും അപ്പോഴത്തെ ഗ്രാന്തെയുടെ അവസ്ഥയുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്തുമ്പോൾ വെറും നിസ്സാരമായിരുന്നു. ഇതിനകം അയാൾ ചാത്സിന്റെ കാര്യമെല്ലാം മറന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഇപ്പോൾ പെട്ടെന്നു് അയാൾക്കു മനസ്സിലായി, തന്റെ മകളുടെ ചിന്തകളെല്ലാം അവനെക്കുറിച്ചാണെന്നും അവളുടെ ഈ കണ്ണുകുട്ടലുകളെല്ലാം അവനുവേണ്ടിയായിരുന്നെന്നും. അയാൾക്കു ശ്വാസംമുട്ടുന്നതുപോലെ തോന്നി.

---

* "ദൈവം നിന്റെ രാജത്വം എണ്ണി അതവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു; തുലാസിൽ നിന്നെ തൂക്കി, കുറവുള്ളവനായി കണ്ടു; നിന്റെ രാജ്യം വിഭജിച്ചു പാർസികൾക്കും മേദ്യർക്കുമായി കൊടുത്തിരിക്കുന്നു." ബൈബിളിലെ പഴയ നിയമത്തിലെ ഒരു കഥയെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. യഹൂദന്മാരുടെ ശത്രുവായിരുന്ന ബൽഷാസർരാജാവു് ജറുസലേം ദേവാലയം കൊള്ളയടിച്ചു. അദ്ദേഹം തന്റെ വിജയാഘോഷങ്ങളിൽ ദേവാലയങ്ങളിലെ വിശുദ്ധപാത്രങ്ങളിൽ വീഞ്ഞു കുടിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ കൊട്ടാരത്തിന്റെ ഭിത്തികളിൽ അദൃശ്യമായ ഒരു കൈ 'മെനെ മെനേ ടെക്കൽ ഉപാർസി' എന്നെഴുതി. അതു വായിച്ചു് അർത്ഥം പറയുവാൻ കഴിഞ്ഞതു യഹൂദരുടെ ഒരു പ്രവാചകനായിരുന്ന ദാനീയലിനുമാത്രമാണു്.

"എന്താണിതു്?" കിഴവൻ ഗർജ്ജിച്ചു. "ആ സുന്ദരവിഡ്ഢി ഈ വീട്ടിനുള്ളിൽ കാലുകുത്തിയപ്പോൾമുതൽ കാര്യങ്ങളെല്ലാം കുഴപ്പത്തിലായി. അവനുവേണ്ടി പഞ്ചസാര വാങ്ങണമെന്നും സദ്യയൊരുക്കണമെന്നുമാണു് നിങ്ങളുടെ ചിന്ത. ഇതിനൊന്നും ഞാൻ സമ്മതിക്കുകയില്ല. ഈ പ്രായത്തിൽ ശരിയും തെറ്റുമെന്താണു് എന്നെനിക്കറിയാമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. മകളുടെയോ മറ്റാരുടെയെങ്കിലുമോ അടുത്തുനിന്നു് എന്തെങ്കിലും പഠിക്കണമെന്നു ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. എന്റെ മരുമകനുവേണ്ടി, എനിക്കു ശരിയാണെന്നു തോന്നുന്നതു ഞാൻ ചെയ്തുകൊള്ളാം. അതു നിങ്ങളുടെ കാര്യമല്ല. നിങ്ങളാരുമതിൽ തലയിടുകയും വേണ്ട. ഇനി എഴേനിയെസ്സംബന്ധിച്ചാണെങ്കിൽ" അയാൾ മകളുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. "മേലിൽ നീ ഇക്കാര്യത്തിൽ ഒരക്ഷരം മിണ്ടിപ്പോയാൽ ഞാൻ നിന്നെയും നാനയേയും നെയേഴ്സിലെ ആശ്രമത്തിലേയ്ക്കയച്ചുകളയും. അങ്ങനെ ചെയ്യാതിരിക്കാൻ സൂക്ഷിച്ചോളൂ! ആ കുട്ടിയെവിടെ? അവൻ ഇനിയും താഴെ വന്നില്ലേ?"

"ഇല്ല, പ്രിയപ്പെട്ടവനേ!" മാഡം ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"എന്തുകൊണ്ടു്? അവനവിടെ എന്തു ചെയ്യുകയാണു്?"

"അവൻ തന്റെ അച്ഛനെയോർത്തു കരയുകയാണു്." എഴേനി പറഞ്ഞു.

ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മകളുടെ നേരെ നോക്കി; ഉടനുതന്നെ എന്തെങ്കിലും പറയാൻ അയാൾക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. എന്തായാലും അയാളും ഒരച്ഛൻതന്നെയല്ലേ. ഒന്നരണ്ടു പ്രാവശ്യം മുറിയിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടന്നശേഷം, പുതുതായി കിട്ടിയ പണം എന്തിൽ നിക്ഷേപിക്കണമെന്നു ശാന്തമായിരുന്നു് ആലോചിക്കാൻവേണ്ടി തന്റെ ഓഫീസിലേയ്ക്കു പോയി. 'കൺസോൾസ്' വാങ്ങിയാലെന്താണെന്നു് അയാൾ ആലോചിച്ചിരുന്നു. അയിരം

എക്കർ വനഭൂമിയിലെ തടിക്കു് ആറു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു്. അതിനും പുറമേ മൈതാനത്തിലെ പോപ്ലാർമരങ്ങൾ വിറ്റ തുക, മറ്റു പലയിനങ്ങളിൽ കിട്ടിയ കഴിഞ്ഞ കൊല്ലത്തെയും ഇക്കൊല്ലത്തെയും വരവു്! പുതിയ കരാറിൽനിന്നു കിട്ടാനുള്ള തുകയെക്കുറിച്ചു പറയാനുമില്ല. ആകെ എത്രയുണ്ടു് ഒൻപതു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു് അയാളുടെ കൈവശം റൊക്കം പണമായി ഉണ്ടു്. ചുരുങ്ങിയ കാലയളവിനുള്ളിൽ തന്റെ മൂലധനത്തിന്മേൽ ഇരുപതു ശതമാനം പലിശ കിട്ടുമെന്നുള്ള അറിവു് അയാളെ വളരെയധികം ആകഷ്ടിച്ചു. കൺസോളിനു് ഇപ്പോൾ എഴുപതു ഫ്രാങ്കാണു് വില. സ്വസഹോദരന്റെ മരണവാർത്ത വായിച്ച പത്രത്തിന്റെ മാർജിനിൽ അയാൾ കണക്കുകൾ കുറിച്ചു. ഇതിനിടയിൽ മരുമകന്റെ കരുച്ചിലിന്റെ പ്രതിധ്വനി ആ മുറിയിലും മുഴങ്ങിയെങ്കിലും അയാളുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകഷ്ടിക്കാൻ അതിനു കഴിഞ്ഞില്ല. ഡിന്നർ തയാറായതായി അറിയിക്കുന്നതിനു നാന ആ കട്ടിയേറിയ ഭിത്തിയിൽ ബലമായി അടിക്കുന്നതുവരെ അയാൾ ഏകാഗ്രമായി ജോലിചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. താഴോട്ടിറങ്ങിവരുമ്പോൾ കോണിയുടെ അവസാനത്തെ പടിയിൽ നിന്നുകൊണ്ടു് അയാൾ വീണ്ടും ആലോചിച്ചു: "അങ്ങനെ ചെയ്യുകയാം. ആ എട്ടുശതമാനത്തിനു പുറമേ, പലിശയുമുണ്ടു്. രണ്ടുകൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ പാരീസിൽനിന്നു് ഒന്നാന്തരം സ്വർണ്ണമായി പതിനഞ്ചു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു്—കൊള്ളാം, എന്റെ മരുമകനെവിടെ?"

"തനിക്കു് ഒന്നും വേണ്ടെന്നാണു് അയാൾ പറഞ്ഞതു്." നാന അറിയിച്ചു.

"അയാൾ എന്തെങ്കിലും ഭക്ഷണം കഴിച്ചില്ലെങ്കിൽ രോഗമുണ്ടായേയ്ക്കും."

"അതു് അത്രയും ലാഭം" എന്നായിരുന്നു അവളുടെ യജമാനന്റെ മറുപടി.

"ഈശ്വരാ! അതേ!" നാനയും യോജിച്ചു.

"ഛേ! അവൻ എന്നും തുടച്ചയായി കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുകയില്ല. വിശപ്പാണ്. ചെന്നായെ കാട്ടിൽനിന്നോടിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതു്."

അന്നത്തെ ഡിന്നർ പതിവിലും മൂകമായിട്ടാണു് അവസാനിച്ചതു്. ഒടുവിൽ മാഡം ഗ്രാന്ദെ സഹോദരിയോടു ചോദിച്ചു:

"നമ്മൾ തീച്ചയായും വിലാപവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിക്കേണ്ടതല്ലേ, പ്രിയപ്പെട്ടവനേ?"

"പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, ഭവതി പണം ചെലവാക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ കണ്ടുപിടിക്കുകയാണു്. വിലാപം ഹൃദയത്തിലാണു്. അതു വസ്ത്രങ്ങളിലൂടെ പ്രകടിപ്പിക്കുകയല്ല വേണ്ടതു്."

"എന്തായാലും ഒരു സഹോദരനുവേണ്ടി വിലാപം ഒഴിച്ചുകൂടാത്തതാണു്. പോരെങ്കിൽ തിരുസ്സഭ—"

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഭവതിയുടെ ആ ആറു ലൂയി കൊടുത്തു വിലാപവസ്ത്രങ്ങൾ വാങ്ങിക്കോളൂ; എനിക്കു് ഒരു കേപ്പുനാടമതി. അതുംകൂടി വാങ്ങിച്ചോളൂ."

എഴേനി ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല; അവൾ തന്റെ കണ്ണുകൾ മുകളിലേയ്ക്കുയർത്തി. ഇക്കാലമത്രയും ഉറങ്ങിക്കിടന്നിരുന്ന അവളുടെ ഉദാരമായ നൈസർഗ്ഗികവാസനകൾ പെട്ടെന്നു് ഉണർന്നു; എന്നാൽ അവ ഉണർന്നതോടുകൂടിത്തന്നെ പരുഷമായി അടിച്ചമർത്തപ്പെട്ടു. പുറമേ, ആ സായാഹ്നവും അവരുടെ ജീവിതത്തിലെ വൈവിധ്യശ്രൂന്യമായ നിരവധി സായാഹ്നങ്ങളെപ്പോലെത്തന്നെ കടന്നുപോയി; എന്നാൽ അവരെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം തങ്ങളുടെ ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും വേദനാപൂർണ്ണമായ ദിവസമായിരുന്നു അതു്. അവൾ തല കുനിച്ചിരുന്നു ജോലി തുടർന്നു. തലേ സായാഹ്നത്തിൽ ചാൾസ് അവജ്ഞാപൂർവ്വം നോക്കിയ ആ പേടകം അവൾ കണ്ടതായേ ഭാവിച്ചില്ല. മാഡം ഗ്രാന്ദെ 'കഫ്' കൾ തുന്നിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഗൃഹനായകൻ, ഒരു ദിവസം സാമൂർ നിവാസികളെ ഞെട്ടിക്കേണ്ടുന്ന ഫലങ്ങൾ കൈവരുത്തുന്ന പ

ഭ്രതികളെക്കുറിച്ചുള്ള ആലോചനയിൽ മുഴുകി, തന്റെ കൈവിരലുകൾ അന്തരിക്ഷത്തിൽ ചുറ്റിക്കൊണ്ടിരുന്നു. നാലു മണിക്കൂറുകൾ കടന്നുപോയി. ആരും അവരെ സന്ദർശിക്കാനായി വന്നില്ല. യഥാർത്ഥത്തിൽ, അയാളുടെ സഹോദരന്റെ ആത്മഹത്യയെക്കുറിച്ചു കേട്ടശേഷം ഗ്രാന്ദെയുടെ വഞ്ചനാപരമായ പെരുമാറ്റമായിരുന്നു സാമൂറിലെ സംഭാഷണവിഷയം. ഈ സംഭവം ശരിക്കുതന്നെ സംസാരിച്ച് ഒതുക്കേണ്ടതാവശ്യമാണെന്നു തോന്നുകയാൽ ചെറുതും വലുതുമായ മുന്തിരിത്തോട്ടക്കാരെല്ലാം ദഗ്രാസ്സെ വനത്തിൽ സമ്മേളിച്ചു. അവിടെ തങ്ങളുടെ പഴയ മേയർക്കെതിരായി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട വാക്കുരങ്ങൾ ഭയങ്കരങ്ങളായിരുന്നു.

നാന തന്റെ ചക്രത്തിൽ നൂൽ നൂറുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ വലിയ മുറിയിൽ മുഴങ്ങിയ ഒരേയൊരു ശബ്ദം ആ ചക്രത്തിന്റെ കറക്കംമാത്രമായിരുന്നു.

"നമ്മുടെ നാക്കുകൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നല്ലോ." തൊലികളഞ്ഞ ആമക്കായ്പോലെ വെളുപ്പും വലിപ്പവുമുണ്ടായിരുന്ന തന്റെ പല്ലുകൾ വെളിയിൽ കാണിച്ചുകൊണ്ടു നാന ചിരിച്ചു.

"അതിന്റെ ആവശ്യമൊന്നുമില്ലല്ലോ?" തന്റെ കണക്കുക്കുട്ടലിൽനിന്നുണർന്ന് ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

മൂന്നു കൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ താൻ എൺപതുലക്ഷം ഫ്രാങ്കു സമ്പാദിക്കുന്ന ഒരു കാഴ്ച കണ്ടുകൊണ്ട് അയാൾ ഒരു സപ്പണ്ണാടിയിൽ സഞ്ചരിക്കുകയായിരുന്നു.

"നമുക്കു കിടക്കാൻ പോകാം. ഞാൻ നമുക്കെല്ലാവർക്കുംവേണ്ടി മകളിൽപ്പോയി ചാത്സിനു 'ഗുഡ്നൈറ്റ്' ആശംസിക്കുകയും അയാൾക്ക് എന്തെങ്കിലും ആവശ്യമുണ്ടോയെന്നു് അന്വേഷിക്കുകയും ചെയ്യാം."

നല്ലവനായ തന്റെ ഭർത്താവു ചാത്സിനോടു് എന്താണു് പറയുന്നതെന്നു കേൾക്കാൻവേണ്ടി മാത്രം ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മുറിയുടെ വാതിൽപ്പടിയിൽ കാത്തുനിന്നു. എഴേനി അമ്മയേക്കാൾ ധൈര്യമവ

ചുംബിച്ചു രണ്ടാമത്തെ 'കോണി'യുടെ ഒന്നുരണ്ടു പടികൾ കയറി ച്ചെന്നു.

"കുട്ടി, നിനക്കു വളരെ വിഷമം തോന്നുന്നുണ്ടു്, ഇല്ലേ? അതേ, കരയൂ! അതു സ്വാഭാവികമാണു്. പിതാവു് എത്രതായാലും പിതാവുതന്നെ. എങ്കിലും നാം കുഴപ്പങ്ങൾ ക്ഷമയോടെ സഹിക്കണം. നീ ഇവിടെക്കിടന്നു കരയുമ്പോൾ ഞാൻ നിന്നെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുകയായിരുന്നു. നോക്കൂ, ഞാൻ കാരുണ്യവാനായ ഒരു വല്യച്ഛനാണു്. നിരാശപ്പെടാതിരിക്കൂ. കുറച്ചു വീഞ്ഞു കുടിക്കൂ. സാമൂറിൽ വീഞ്ഞു തീരെ വിലയില്ലാത്തതാണു്. ഇൻഡീസിൽ ഒരു കപ്പു ചായ കിട്ടുന്നതുപോലെയാണു് ഇവിടെ വീഞ്ഞു്. പക്ഷേ—" ഗ്രാന്ദെ തുടർന്നു: "നീ ഇപ്പോഴും ഇരുട്ടിലാണു്. അതു തീരെ ചീത്തയാണു്. എന്താണു് നാം ചെയ്യുന്നതെന്നു മനസ്സിലാക്കണം."

ഗ്രാന്ദെ ചിമ്മിനിപ്പീസിന്റെ അടുത്തേയ്ക്കു ചെന്നു.

"എന്തു്?" അയാൾ നിലവിളിച്ചു. "ഒരു മെഴുകുതിരി, അതു് എവിടെനിന്നു കിട്ടി? ഇവനു മുട്ട വേവിക്കാൻവേണ്ടി ഈ പെണ്ണുങ്ങൾ എന്റെ വീടിന്റെ മേൽക്കൂര വലിച്ചു പൊളിക്കുമെന്നാ തോന്നുന്നതു്."

ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു് അമ്മയും മകളും നിശ്ശബ്ദരായി തങ്ങളുടെ മുറിയിലേയ്ക്കോടി. ഭയചകിതരായ എലികളെപ്പോലെ അവർ തങ്ങളുടെ കിടയ്ക്കകളിൽ കയറി ഒളിച്ചു.

"മാഡം, നിങ്ങളുടെ കൈവശം ഒട്ടുവളരെ പണമുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നല്ലോ?" ഭാര്യയുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു വന്ന ഗ്രാന്ദെ അവരോടു പറഞ്ഞു.

"പ്രിയപ്പെട്ടവനേ, ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുകയാണല്ലോ, അല്പം ക്ഷമിക്കൂ!" ആ പാവപ്പെട്ട സ്ത്രീ പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു.

"നീയും നിന്റെ ദൈവവും നശിക്കട്ടെ!" അയാൾ അലറി.

ലുബ്ബുന്മാക്കു ഭാവിയിൽ യാതൊരു വിശ്വാസവുമില്ല; അവരെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം നിലവിലുള്ളതു വർത്തമാനകാലംമാത്രമാണു്. ഈ ചിന്താശകലം, ആ ലുബ്ബുന്റെ പ്രവർത്തനമണ്ഡലത്തിൽ നേരിയ വെളിച്ചം വീശുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിനു കൂടുതൽ വ്യാപകമായ ഒരു പ്രയോജനംകൂടിയുണ്ടു്; നമ്മുടെ കാലഘട്ടത്തിലേയ്ക്കും ആ പ്രകാശം കടന്നുവരുന്നുണ്ടു്. സ്വച്ഛ കഴിവുകളോടുംകൂടിയ ഒരേയൊരു ശക്തി പണമാണു്; ഈ കാലഘട്ടത്തിലെ നിയമനിർമ്മാതാവു്, അതു രാഷ്ട്രീയമായാലും സാമൂഹ്യമായാലും പണംമാത്രമാണു്. പുസ്തകങ്ങളും സ്ഥാപനങ്ങളും തത്വങ്ങളും നടപടികളും ഒരുപോലെ കഴിഞ്ഞ ആയിരത്തെണ്ണൂറുകൊല്ലങ്ങളായി നമ്മുടെ സാമൂഹ്യജീവിതം സാവധാനത്തിൽ പടുത്തുയർത്തിയ അടിത്തറ—ഭാവിയിലുള്ള വിശ്വാസം ദുർബ്ബലമാക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞുമിച്ച പ്രവർത്തിക്കുന്നു. ശവക്കുഴിയെക്കുറിച്ചുള്ള ഭീതി നമ്മിൽനിന്നു് എന്നാണ്ടു പൂർണ്ണമായിത്തന്നെ വിട്ടകന്നുകഴിഞ്ഞു. അതിനപ്പുറത്തു നമ്മെ കാത്തുനിന്നിരുന്ന ഭീതി ഈ ലോകത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ ഒരൊറ്റയാശയഗതിമാത്രമാണു് നമ്മെയെല്ലാം ബാധിച്ചിരിക്കുന്നതു്—എങ്ങനെയെങ്കിലും ആഡംബരത്തിന്റെയും ആനന്ദത്തിന്റെയും മിഥ്യാഭിമാനത്തിന്റെയും പദവിസീമയിൽ പ്രവേശിക്കുകയും കഴിഞ്ഞ കാലങ്ങളിൽ നിത്യമായ ആ ആനന്ദത്തിനുവേണ്ടി മരിക്കുകയും രക്തസാക്ഷിത്വം അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്യാൻ ആളുകൾ തയ്യാറായിരുന്നതുപോലെ ഈ 'വാഗ്ദത്ത'ഭൂമി കുറെക്കാലമെങ്കിലും ആത്മാവിനെ മരവിപ്പിച്ചായാലും ശരീരത്തെ പീഡിപ്പിച്ചായാലും വേണ്ടില്ല, കുറെക്കാലം കൈവശംവെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യണം. എവിടെയും ഈയൊരു ചിന്തമാത്രം. ഈ കാലഘട്ടത്തിന്മേൽതന്നെ അതു മുദ്രിതമായിട്ടുണ്ടു്. അതു നിയമങ്ങൾക്കു രൂപം നല്കുന്ന സമ്മതിദായകനോടു ചോദിക്കുന്നതു് 'നിങ്ങൾ എന്തു വിചാരിക്കുന്നു' എന്നല്ല 'നിങ്ങൾക്കു് എന്തു വില നല്കാൻ കഴി

യു'മെന്നാണ്. ഈ തത്വശാസ്ത്രം 'ബുഷ്വാസി'യിൽനിന്നു സാമാന്യജനങ്ങളിലേയ്ക്കു കൈമാറാം ചെയ്യപ്പെടുമ്പോൾ നമുക്ക് എന്തായിരിക്കും സംഭവിക്കുക?

"മാഡം, പ്രാർത്ഥന കഴിഞ്ഞോ?" വീപ്പനിർമ്മാതാവു ചോദിച്ചു.

"പ്രിയപ്പെട്ടവനേ, ഞാൻ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി പ്രാർത്ഥിക്കുകയാണു്."

"വളരെ നല്ലതു്. ഗ്രഡ്നൈറ്റ്. നാളെ രാവിലെ എനിക്കു ഭേദിയോടു ചില കാര്യങ്ങൾ പറയുവാനുണ്ടു്."

പാവം! പാഠങ്ങൾ പഠിക്കാത്ത ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയെപ്പോലെ, അദ്ധ്യാപകന്റെ കൃപിതമായ മുഖം മാത്രം എപ്പോഴും കൺമുമ്പിൽ കാണുന്ന ഒരു കുട്ടിയെപ്പോലെ, അവർ ഒരുവിധത്തിൽ ഉറങ്ങി. ഒരു ശബ്ദവും തന്നെ സമീപിക്കാതിരിക്കുന്നതിലേയ്ക്കു ഷീറുകൾകൊണ്ടു തലക്കുടി മൂടുവാൻ അവർ തയാറായി; എന്നാൽ ആ നിമിഷത്തിൽ ആരോ തന്റെ നെറ്റിയിൽ ചുംബിക്കുന്നതായി അവക്കനുഭവപ്പെട്ടു. ഇരുട്ടിൽ ആരുമറിയാതെ നഗ്നപാദയായി ആ മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നുവന്ന എഴേനിയായിരുന്നു അതു്.

"ഓ, അമ്മേ, എന്റെ കരുണാനിധിയായ അമ്മേ." അവൾ പറഞ്ഞു: "ഇതെല്ലാം ഞാൻ വരുത്തിവെച്ച വിനകളാണെന്നു നാളെ ഞാൻ അച്ഛനോടു പറഞ്ഞുകൊള്ളാം."

"വേണ്ട, വേണ്ട. നീയങ്ങനെ പറഞ്ഞാൽ അദ്ദേഹം നിന്നെ നൊയേഴ്സിലേയ്ക്കു് അയച്ചുകളയും. ഇക്കാര്യം ഞാൻ ശരിപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളാം. എന്തായാലും അദ്ദേഹമെന്നെ തിന്നുകളയുകയും മറ്റുമില്ലല്ലോ."

"ഓ, അമ്മേ, അമ്മയ്ക്കു കേൾക്കാമോ?"

"എന്താണു്, മകളേ?"

"ചാത്സ് ഇപ്പോഴും കരയുന്നു!"

"പോയി കിടക്കൂ, എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവളേ. തറയിൽ ഈപ്പുണ്ടു്. അതിനാൽ നിനക്കു ജലദോഷം പിടിച്ചേയ്ക്കും."

അങ്ങനെ ധനികയെങ്കിലും പാവപ്പെട്ടവളായ ആ അവകാശിനിക്ക് ആജന്മദുഃഖമുണ്ടാക്കിത്തീർത്ത ആ മഹനീയദിവസം പര്യവസാനിച്ചു. പഴയതുപോലെ ഗാഡമായോ അനായാസേനയോ എഴേനി ഗ്രാന്ദെ ഇനിയൊരിക്കലും ഉറങ്ങുകയില്ല. മനുഷ്യജീവിതത്തിലെ ചില സംഭവങ്ങൾ, ആലങ്കാരികഭാഷയിൽ പറഞ്ഞാൽ, സത്യമാണെങ്കിലും അസംഭാവ്യമായി തോന്നിക്കുന്നതു് അതു മുൻകൂമൊന്നുമല്ല. തന്മൂലമായിരിക്കണം ഒരു പക്ഷേ, നമ്മുടെ പ്രകൃത്യാ ഉള്ള ചില നിശ്ചയങ്ങളെ മനശ്ശാസ്ത്രമനുസരിച്ചു നമുക്കു വ്യാഖ്യാനിക്കുവാൻ കഴിയാതെ പോകുന്നതു്. അവിടെ ഈ തീരുമാനങ്ങൾക്കു പ്രേരകമായിരുന്ന അജ്ഞാതമായ കാരണങ്ങളെ നാം കണക്കിലെടുക്കാതെ വിട്ടുകളയുന്നു. എഴേനിയുടെ സ്വഭാവത്തിന്റെ അഗാധതയിൽ അടിയുറച്ചിരുന്ന ഈ വികാരത്തെ, ഒരു പക്ഷേ, അതിന്റെ വളർച്ചയുടെ രഹസ്യം കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു സജീവശക്തിയുടെ ചില നേരിയ തന്തുക്കളെന്ന നിലയിൽ പഠിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ചിലർ അതിനെ ഒരു രോഗമെന്നു വിളിച്ചു പരിഹസിച്ചു. എന്തായാലും അതു് അവളുടെ ജീവിതത്തിൽ അസാമാന്യമായ സ്വാധീനത ചെലുത്തി. പലരും ഒരു പ്രവൃത്തിയെ മറ്റൊന്നിനോടു നിഗൂഢമായി ബന്ധിക്കുന്ന തന്തുക്കളുടെ ബലത്തെ കണക്കിലെടുക്കുന്നതിനെക്കാൾ, അതിന്റെ ഫലത്തെ നിഷേധിക്കുന്നതിനാണു് ഇഷ്ടപ്പെടാറു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ, മനുഷ്യപ്രകൃതിയെ സൂക്ഷ്മമായി നിരീക്ഷിക്കുന്നവർക്കു് എഴേനിയുടെ കഴിഞ്ഞ കാലത്തിന്റെ ചിത്രങ്ങൾ ധാരാളം മതിയാകും. അവളുടെ അകൃത്രിമമായ പെരുമാറ്റവും കാരുണ്യത്തിന്റെ പെട്ടെന്നുള്ള ബഹിസ്സ്രണവും അവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അത്ഭുതമളവാക്കുന്നില്ല. അവളുടെ ജീവിതം വളരെ സമാധാനപൂർണ്ണമായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, അവളുടെ ആത്മാവിൽ, വികാരങ്ങളിലേറ്റവും സഹജജ്ഞാനത്തോടുകൂടിയ സ്ത്രീയുടെ സഹതാപം കൂടുതൽ ശക്തിമത്തായി പൊട്ടിവന്നുവെന്നേയുള്ളു.

അന്നത്തെ സംഭവങ്ങളാലസ്വസ്ഥയായ അവൾ പല പ്രാവശ്യവും ഉണരുകയും പകൽ മുഴുവൻ തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ അലയടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മാതിരി എങ്ങലുകൾ താൻ ഇപ്പോഴും കേൾക്കുന്നുണ്ടെന്നു കരുതി ചാൾസിന്റെ മുറിയിൽനിന്നു് എന്തെങ്കിലും ശബ്ദം കേൾക്കുന്നുണ്ടോയെന്നറിയാൻ ചെവിയോർക്കുകയും ചെയ്തു. ചിലപ്പോൾ അവൻ ശ്വാസംകൊണ്ടു മരിക്കുന്നതായും മറ്റു ചിലപ്പോൾ വിശപ്പുകൊണ്ടു മരിക്കുന്നതായും അവൾക്കു തോന്നി. വെളുക്കാറായപ്പോൾ ഭയങ്കരമായ ഒരു കരച്ചിൽ താൻ കേട്ടെന്നു് അവൾക്കുറപ്പുണ്ടു്. ഉടനെത്തന്നെ അവൾ ഉടുപ്പുകൾ ധരിച്ചു് അരുണോദയത്തിലെ നേരിയ വെളിച്ചത്തിൽ അവന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കോടി. വാതിൽ തുറന്നുകിടന്നിരുന്നു. മെഴുകുതിരി മുഴുവൻ എരിഞ്ഞുതീർന്നു. പ്രകൃതിയുടെ ശക്തിതന്നെ അപ്പോഴും വിജയിച്ചു കാണപ്പെട്ടു. പരിപൂർണ്ണവേഷത്തിൽ, തല കിടക്കയിൽവെച്ചു് ഒരു കസേരയിലിരുന്നു് അവൻ ഉറങ്ങുന്നു. വിശന്നു തളർന്ന ആളുകൾ കിനാവുകൾ കാണുന്നതുപോലെ അവനും കിനാവുകൾ കാണുകയായിരുന്നു. ദുഃഖംകൊണ്ടു കുഴഞ്ഞ സുന്ദരമായ ആ യുവവദനവും അടഞ്ഞിരുന്നെങ്കിലും അപ്പോഴും കണ്ണീർ പൊഴിക്കുന്നുവെന്നു തോന്നിയ കരഞ്ഞുവീർത്ത ആ കണ്ണുകളും കണ്ടു് അവൾക്കു് അഭിനന്ദിക്കാൻ സാധിച്ചു. എഴേനി അവിടെയുണ്ടെന്നു ചാൾസിന്റെ ഉപബോധമനസ്സു് അറിഞ്ഞു. അവൻ കണ്ണു തുറന്നു; അവളുടെ മുഖത്തെ സഹതാപം മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു.

"ക്ഷമിക്കൂ, കസിൻ." താനെവിടെയാണെന്നോ അപ്പോൾ സമയമെന്തായെന്നോ നിശ്ചയമില്ലാതെ ഒരു സ്വപ്നത്തിലെന്നപോലെ അവൻ പറഞ്ഞു.

"കസിൻ, നിങ്ങളോടുള്ള സഹതാപംകൊണ്ടു തുടിക്കുന്ന ഹൃദയങ്ങൾ ഇവിടെയുമുണ്ടു്. ഒരുപക്ഷേ നിങ്ങൾക്കു് എന്തെങ്കിലും ആവശ്യമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു ഞങ്ങൾ കരുതി. ദയവായി കി

ടയ്ക്കയിൽ കയറിക്കിടക്കൂ. ഇങ്ങനെയിരുന്നാൽ അങ്ങു വല്ലാതെ ക്ഷീണിക്കും.''

''അതു ശരിയാണു്.'' അവൻ സമ്മതിച്ചു.

''കൊള്ളാം, ഗുഡ്ബൈ.''

താൻ വന്നതിൽ സന്തോഷിച്ചും എന്നാൽ അസ്വസ്ഥതയോടുകൂടിയും അവൾ താഴേയ്ക്കോടി. നിഷ്ഫലങ്കതമാകുമേ ഇതു ധൈര്യം പ്രകടിപ്പിക്കാൻ മുതിരുകയുള്ളൂ. അറിവോടുകൂടിയ നന്മ എപ്പോഴും തിന്മയെപ്പോലെതന്നെ തങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തികളെ ശ്രദ്ധിക്കുന്നു.

തന്റെ കസിന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു് എഴേനി വിറപൂണ്ടില്ല; എന്നാൽ തന്റെ മുറിയിൽ മടങ്ങിയെത്തിയപ്പോൾ അവൾക്കു തന്റെ കാലിൽ നില്ക്കാൻ വിഷമം തോന്നി. മൂഢമായ അവളുടെ ജീവിതം പെട്ടെന്നു് അവസാനിച്ചു. അവൾ തന്റെ നടപടിയെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുകയും ഒരായിരം പ്രാവശ്യം തന്നെ കുറ്റപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. ''അദ്ദേഹം എന്നെക്കുറിച്ചു് എന്തു വിചാരിക്കുമോ? ഞാൻ തന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചേയ്ക്കും.'' എങ്കിലും അവൻ ചിന്തിക്കണമെന്നു താനാഗ്രഹിക്കുന്നതു് ഇതുതന്നെയാണെന്നു് അവൾക്കറിയാമായിരുന്നു. പ്രേമം പ്രേമത്തെ എങ്ങനെയാണു് മാടിവിളിക്കുന്നതെന്നു നൈസർഗ്ഗികമായി അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു് അവളുടെയുള്ളിൽ പ്രേമം വ്യക്തമായി സംസ്കരിച്ചു. ഒരു ചെറുപ്പക്കാരന്റെ മുറിയിൽ ഒളിഞ്ഞുകയറിയ ആ നിമിഷം ആ പെൺകുട്ടിയുടെ ഏകാന്തജീവിതത്തിലെ സ്മരണീയദിവസങ്ങളിലൊന്നായിത്തീർന്നു. ചിലയാളുകൾക്കു പ്രേമത്തെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അങ്ങേയറ്റം വിശുദ്ധമായ പ്രതിജ്ഞകൾക്കു തുല്യമായ ചില ചിന്തകളും പ്രവൃത്തികളുമില്ലേ?

ഒരു മണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവൾ പതിവുപോലെ ഉടുപ്പുകളണിയുന്നതിനു്, അമ്മയെ സഹായിക്കുന്നതിനു്, അവരു

ടെ മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി. അനന്തരം അവരിരുവരും താഴെ വന്നു, ഉൽക്കണ്ഠാകുലരായി ഗ്രാന്ദെയുടെ വരവും കാത്തു ജനാലയുടെ അടുത്തുള്ള തങ്ങളുടെ കസേരകളിൽ ഇരുന്നു. ഒരു ഭയങ്കര രംഗമോ വേദനാജനകമായ ശിക്ഷയോ ആസന്നമായിരിക്കുമ്പോൾ ചിലർ ഭയപ്പെടുകയും മറ്റു ചിലർ നിഷ്ഠുരരാകുകയും ചെയ്യുന്നു. ആ ഭയം വളരെ ശക്തിയായി അവക്കനുഭവപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. ഒരു ശിക്ഷയെന്ന നിലയിൽ സാധാരണ വീട്ടുമൃഗങ്ങളെ അല്പമൊന്നു നോവിച്ചാൽ മതി അവ കിടന്ന നിലവിളിക്കാൻ; എന്നാൽ ആ മൃഗംതന്നെ അവിചാരിതമായി വേദനിക്കപ്പെട്ടാൽ നിശ്ശബ്ദമായിരിക്കുന്നതും നമുക്കു കാണാം.

പതിവുപോലെ ഗ്രാന്ദെയും താഴെയെത്തി, തന്റെ ഭാര്യയോടു സംസാരിക്കുകയും എഴേനിയെ ചുംബിക്കുകയും ചെയ്തശേഷം മേശയുടെ അടുത്തുതന്നെ ഇരുന്നു. തലേ രാത്രിയിൽ പുറപ്പെടുവിച്ച ഭീഷണി അയാൾ മറന്നുകഴിഞ്ഞതുപോലെ തോന്നി.

"എന്റെ മരുമകനു് എന്തു പറ്റി? ആ കുട്ടിയെക്കൊണ്ടു വലിയ ഉപദ്രവമൊന്നുമില്ല."

"അയാൾ ഉറങ്ങുകയാണു്, സർ." നാന അറിയിച്ചു.

"അതുയും നന്നു്; അതിനവനു് ഒരു മെഴുകുതിരിയുടെ ആവശ്യമില്ലല്ലോ." ഗ്രാന്ദെ സമാധാനിച്ചു.

അയാളിൽ കണ്ട അസാധാരണമായ ശാന്തതയും നമ്മബോധവും മാഡം ഗ്രാന്ദെയെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തി. അവർ സകൌതുകം ഭർത്താവിനെ നോക്കി. ആ നല്ല മനുഷ്യൻ—ഇവിടെ ഒരു കാര്യം വിശദമാക്കേണ്ടതുണ്ടു്: ടൂറേൻ, അഞ്ചോ, ഹേതേ, ബ്രിട്ടനി മുതലായ പ്രവിശ്യകളിൽ നല്ല മനുഷ്യൻ എന്നു പറഞ്ഞാൽ, അതുയാതൊരു യോഗ്യതയേയും സൂചിപ്പിക്കുന്നില്ല. ആ വിശേഷണപദം പലപ്പോഴും എം. ഗ്രാന്ദെയുടെ പേരിനോടു ചേർക്കാറുണ്ടു്. നിശ്ചിതപ്രായം കഴിഞ്ഞ വലിയ ദുസ്സ്വഭാവികൾക്കും, സൽസ്വഭാവികളായ വിഡ്ഢികൾക്കും ആ വിശേഷണം യോഗ്യത നോ

ക്കാതെ ഉപയോഗിച്ചവരുന്നു — ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു തന്റെ കയ്യറകളും തൊപ്പിയും കയ്യിലെടുത്തു.

"ഞാൻ ചന്തസ്ഥലത്തൊന്നു പുറത്തിക്കറങ്ങിയിട്ടു വരാം. ആ ക്ഷൗരശോകളെയും ഒന്നു കാണണം."

"എഴേനി, നിന്റെ അച്ഛൻ എന്തെല്ലാമോ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ടു്."

സാധാരണയായി ഗ്രാന്തെ വളരെ കുറച്ചേ ഉറങ്ങിയിരുന്നുള്ളു. ഓരോ പദ്ധതികളെക്കുറിച്ചു ചർച്ചചെയ്തു തീരുമാനമെടുക്കാൻ അയാൾ രാത്രിയുടെ പകുതിയിലധികം സമയം ഉപയോഗിച്ചിരുന്നു. തനൂലം അയാളുടെ ആശയങ്ങൾക്കും വീക്ഷണങ്ങൾക്കും പരിപാടികൾക്കും വളരെയധികം തെളിവും സൂക്ഷ്മതയും ലഭിച്ചിരുന്നു. സാമൂർ മുഴുവൻ അഭിനന്ദിച്ചിരുന്ന അയാളുടെ നിരന്തരമായ വിജയത്തിന്റെ കാരണവും ഇതുമാത്രമായിരുന്നു. സമയവും ക്ഷമയുമുണ്ടെങ്കിൽ സാധിക്കാൻ വയ്യാത്ത കാര്യങ്ങൾ ചുരുക്കമാണു്. വളരെയധികം വിജയങ്ങൾ നേടിയിട്ടുള്ളവരെല്ലാം ഉറച്ച മനഃശക്തിയും കാത്തിരിക്കാൻ തയാറുള്ളവരുമായിരുന്നു. ആലുബ്ബന്റെ ജീവിതവും, ഒരു വ്യക്തിതപത്തിന്റെ സേവനത്തിനു മാനുഷികമായ കഴിവുകളുടെയെല്ലാം നിരന്തരമായ വിനിയോഗംമാത്രമായിരുന്നു.

അയാൾ എന്നും ആത്മസ്നേഹത്തിലും സ്വാർത്ഥതാല്പര്യത്തിലുംമാത്രമാണു് വിശ്വസിച്ചിരുന്നതു്. യഥാർത്ഥത്തിൽ അവ രണ്ടും അഹങ്കാരത്തിന്റെ രണ്ടു വശങ്ങൾമാത്രമാണു്. തനൂലമായിരിക്കണം, ബുദ്ധിപൂർവ്വം ചിത്രീകരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ ലുബ്ധന്മാർ, അന്യരിൽ ഇതരയധികം താല്പര്യമുള്ളവരാകുന്നതു്. തികച്ചും ആശാരഹിതനായിട്ടു് ആരാണുള്ളതു്? പോരെങ്കിൽ സാമൂഹ്യമായ ഏതാശയാണു് പണംകൂടാതെ സാധിക്കുന്നതു്? നാമോരോരുത്തക്കും ഈ മനുഷ്യനുമായി പൊതുവിൽ എന്തോ ഉണ്ടു്. അയാൾ മനുഷ്യതപത്തിന്റെ ഒരു മൂർത്തീകരണമാണു്; എങ്കിലും

അയാൾ മാനുഷികമായ എല്ലാ വികാരങ്ങളുടെയും നേരേ എതിർപ്പു പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു.

അയാളുടെ ഭാര്യ പറഞ്ഞതുപോലെ, ഗ്രാന്ദെയുടെ മനസ്സിൽ ചില പരിപാടികളെല്ലാമുണ്ടായിരുന്നു. മറെറല്ലാ ലുബ്ബുന്മാരിലുമെന്നപോലെ ഗ്രാന്ദെയിലും മറുള്ളവരുമായി മത്സരിക്കുന്നതിനും നിയമപരമായ മാർഗ്ഗങ്ങളിലൂടെ അവരുടെ പണം കൈവശപ്പെടുത്തുന്നതിനുമുള്ള നിരന്തരമായ ഒരഭിനിവേശമുണ്ടായിരുന്നു. ഗ്രാന്ദെയുടെ പിടിയിൽപ്പെട്ട ഓരോ ഇരയും അയാളുടെ അധികാരബോധത്തെ, ഇരയെളുപ്പത്തിൽ മൂഷണംചെയ്യപ്പെടാനനുവദിക്കുന്ന ആ ദുർബ്ബലരോടുള്ള അവജ്ഞയെ, വർദ്ധിപ്പിക്കുകയാണുണ്ടായതു്. ദൈവത്തിൻപാദാന്തികത്തിൽ സമാധാനമായി കിടക്കുന്ന ആ കുഞ്ഞാടിനെറ, ഐഹികമായ എല്ലാ ഇരകളുടെയും എറവും ഹൃദയസ്പർശിയായ ആ പ്രതീകത്തിനെറ, അപ്പുറത്തു് അവരെ കാത്തിരിക്കുന്ന ഭാവിയുടെ, ഒടുവിൽ പ്രകീർത്തിക്കപ്പെടുന്ന കഷ്ടപ്പാടുകളുടെയും ദൌർബ്ബല്യത്തിനെറയും അർത്ഥമെന്താണെന്നു് ആരറിഞ്ഞു? ലുബ്ബുൻ ഈ കുഞ്ഞാടിനെ വളർത്തടിക്കാൻ വിടുന്നു; അനന്തരം അയാൾ അതിനെ കൂട്ടിലടയ്ക്കുകയും കൊല്ലുകയും ഭക്ഷിച്ചു പാകംചെയ്യുകയും അനന്തരം അതിനെ അപഹസിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ലുബ്ബുൻ തടിച്ചുകൊഴുക്കുന്നതു പണവും അവജ്ഞാപൂർണ്ണമായ ഈ ഔദ്ധത്യവുംകൊണ്ടാണു്.

തലേ രാത്രിയിൽ ഈ മനുഷ്യനെറ ചിന്തകൾ തികച്ചും പുതിയ ഒരു വഴിയിലൂടെയാണു് തിരിഞ്ഞതു്. അതായിരുന്നു ഈ ഭാവവ്യത്യാസത്തിനെറ കാരണം. പാരീസിലെ പണക്കാരെ പിടിക്കുന്നതിനു് അയാൾ ഒരു വല നെയ്യുകയായിരുന്നു. അതിനെറ മടക്കുകളിൽ അയാളവരെ മൂടും; അപ്പോൾ അയാളുടെ കയ്യിൽ അവർ വെറും പാവകളായിരിക്കും. അവർ കൊതിക്കുകയും വിറയ്ക്കുകയും ചെയ്യണം. അവർ വരികയും പോവുകയും അഭ്യർത്ഥിക്കുകയും വിയർക്കുകയും വേണം. എല്ലാം അയാളുടെ

രസത്തിനുവേണ്ടി; എല്ലാം ആ ഇട്ടങ്ങിയ മുറിയിലിരിക്കുകയോ ആ ജീർണ്ണിച്ച കോണിപ്പടി കയറിയിറങ്ങുകയോ ചെയ്യുന്ന സാമൂറിലെ ആ കീഴവൻ വീപ്പനിമ്മാതാവിനുവേണ്ടി. ആ ചിന്ത അയാളുടെ നമ്മബോധത്തെ ഇക്കിളിയിട്ടു.

കീഴവൻ തന്റെ മരുമകനെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുകയായിരുന്നു. അവനോ തനിക്കോ ഒരു കാര്യത്തിലും ചെലവാകാതെ, മരിച്ചുപോയ തന്റെ സഹോദരന്റെ അന്തസ്സു സംരക്ഷിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെക്കുറിച്ചു് അയാൾ ചിന്തിച്ചു. തന്റെ കൈവശമുള്ള പണം മൂന്നുകൊല്ലത്തേയ്ക്കുള്ള നിക്ഷേപങ്ങളിൽ മുടക്കാൻ തീരുമാനിച്ചിരുന്നതിനാൽ സ്വന്തം കാര്യങ്ങളിൽ മനസ്സു സ്വസ്ഥമായിരുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ അപ്പോഴയാൾ പാപനിർഭരമായ തന്റെ ശക്തിക്കു് ഒരു ബഹിർഗ്ഗമനമാർഗ്ഗം കാണാതെ വിഷമിക്കുകയായിരുന്നു. ഇപ്പോഴിതാ തന്റെ സഹോദരന്റെ പരാജയത്തിൽ ആ സന്ദർഭം കൈവന്നിരിക്കുന്നു. ആ കൈകൾ അലസമായിരുന്നു; അവയ്ക്കു പിഴിയാൻ ഒന്നുമില്ല; അതിനാൽ അയാൾ ചാത്സിനുവേണ്ടി, പാരീസുകാരെ ഞെക്കിപ്പിഴിയാനും വളരെക്കുറഞ്ഞ ചെലവിൽ ഒരു മാതൃകാസഹോദരനായി സ്വയം പ്രദർശിപ്പിക്കാനും ആഗ്രഹിച്ചു. കുടുംബത്തിന്റെ സല്പേരിൽ അയാൾക്കു വലിയ താല്പര്യമൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അയാളതിനെ വീക്ഷിച്ചതു്, തന്റെ കാര്യമല്ലെങ്കിലും നല്ല കളി കാണാനിഷ്ടപ്പെടുന്ന ഒരു വെറും ചീട്ടുകളിക്കാരന്റെ വസ്തുനിഷ്ഠമായ മനോഭാവത്തോടെയാണു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ക്ലൂഷോമാരുടെ സഹായം ആവശ്യമായിരുന്നു; എന്നാൽ അവരെ തേടിപ്പോകാൻ അയാളാഗ്രഹിച്ചില്ല; അവർ തന്റെയടുത്തേയ്ക്കു വരണം. അന്നു സായാഹ്നത്തിൽത്തന്നെ ആ വിനോദനാടകം ആരംഭിക്കണം. പ്രധാനപ്പെട്ട പ്രവർത്തനമാർഗ്ഗം തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഒരു കാശിന്റെ നഷ്ടംപോലുമുണ്ടാകാതെ, നാളെ നഗരംമുഴുവൻ തനിക്കൊരു ബഹുമാന്യവസ്തുവായി വീക്ഷിക്കപ്പെടണം.

നാല്

ഒരു ലുബ്ധന്റെ വാശ്ചാനങ്ങളും പ്രേമത്തിന്റെ പ്രതിജ്ഞകളും

ഗ്രാന്ഡെയുടെ അഭാവത്തിൽ, ചാത്സിനുവേണ്ടി അനുമിതും ചെയ്യുന്നതിനും തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തുളുമ്പിനിന്നിരുന്ന സഹതാപജലം ഭീതിക്കൂടാതെ അയാൾക്കു പകർന്നുകൊടുക്കുന്നതിലുള്ള ആനന്ദം അനുഭവിക്കുന്നതിനും എഴേനി പ്രത്യക്ഷത്തിൽ സ്വതന്ത്രയായിരുന്നു. കാരണം, മറുള്ളവരുടെ മേൽ ചുമത്തുവാൻ സ്ത്രീകളാഗ്രഹിക്കുകയും ഒരു പുരുഷനോട് എന്തിനും ക്ഷമിക്കുവാൻ അവൾ സന്നദ്ധത പ്രദർശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന അവരുടെ അലൌകികമായ മേന്മകളിലൊന്നാണ് സഹതാപം.

ചാത്സ് ഉണർന്നോയെന്നറിയുവാനും അയാളുടെ ശ്വാസോച്ഛ്വാസശബ്ദം ശ്രദ്ധിക്കുവാനുംവേണ്ടി എഴേനി മൂന്നാല്യപ്രാവശ്യം ഗോവണിപ്പടി കയറി മുകളിൽ പോയി. അവൻ ഉണരുകയാണെന്നു ബോധ്യമായപ്പോൾ അവളുടെ ശ്രദ്ധ പ്രാതലിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങളിലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞു. ക്രീം, കാപ്പി, പഴം, മുട്ട, പ്ലേറുകൾ മുതലായവയിലെല്ലാം അവളുടെ ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞു. വീണ്ടും ഒച്ചയുണ്ടാക്കാതെ സാവധാനത്തിൽ അവൾ കോണിപ്പടികൾ കയറി. അവൻ വസ്ത്രംധരിക്കുകയാണോ, അതല്ല, ഇപ്പോഴും എണ്ണലടിക്കുന്നോ? ഒടുവിലവൾ വാതിലിലേയ്ക്കു ചെന്നു.

"കസിൻ!" അവൾ വിളിച്ചു.

"എന്താ കസിൻ?"

"പ്രാതൽ എവിടെയിരുന്നു കഴിക്കാനാണിഷ്ടം?"

"ഭവതിക്കിഷ്ടമുള്ള സ്ഥലത്തുവെച്ചു."

"നിങ്ങൾക്ക് എങ്ങനെയിരിക്കുന്നു?"

"വിശക്കുന്നുണ്ടെന്നു പറയാൻ എനിക്കു നാണം തോന്നുന്നു."

അടച്ചുകിടന്നിരുന്ന ആ വാതലിനിടയിലൂടെ നടന്ന ആ സംഭാഷണം എഴേനിയെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, രസകരമായ ഒരു റൊമാൻസിലെ ഒരദ്ധ്യായംപോലെയായിരുന്നു.

"കൊള്ളാം, അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ പ്രാതൽ ഇങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവന്നേയ്ക്കാം; അച്ഛനെ അസ്വസ്ഥനാക്കാതെയും കഴിക്കാം."

ഒരു പക്ഷി പറക്കുന്ന വേഗത്തിൽ അവൾ കോണിപ്പടിയിറങ്ങി അടുക്കളയിലേയ്ക്കോടി.

"നാനാ, മകളിൽ പോയി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുറി ശരിയാക്കൂ."

കൂടെക്കൂടെ അവൾ മകളിലോട്ടും താഴോട്ടും കയറുകയും ഇറങ്ങുകയും ചെയ്തിരുന്നതും ഓരോ ശബ്ദവും പ്രതിധ്വനിപ്പിച്ചിരുന്നതുമായ ആ കോണിപ്പടി ഇപ്പോൾ എഴേനിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പഴയതായി തോന്നിയില്ല; അതു പ്രകാശിച്ചു—തനിക്കു മനസ്സിലാകുന്ന ഭാഷയിൽ അതു സംസാരിക്കുന്നതുപോലെ അവൾക്കു തോന്നി. അവളെപ്പോലെ, അവളുടെ ഹൃദയത്തിലെ പ്രേമംപോലെ അതു വീണ്ടും ചെറുപ്പമായി. നല്ലവളും കാരുണ്യവതിയുമായ ആ അമ്മയും അവളുടെ ചാപല്യങ്ങൾക്കു് അരുനിൽക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. ചാത്സിന്റെ മുറി തയാറായ ഉടനെ അവനോടൊപ്പമിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി അവർ അങ്ങോട്ടു പോയി. കരയുന്നവനെ സമാശ്വസിപ്പിക്കേണ്ടതു ക്രിസ്ത്യൻ 'ഉപവി'യല്ലേ? അവർ തങ്ങളുടെ നടപടിയെ സാധൂകരിക്കുവാൻ ധാരാളം ന്യായങ്ങൾ കണ്ടുപിടിച്ചു.

അങ്ങേയറ്റം മൃദുലവും സ്നേഹപൂർണ്ണവുമായ ശ്രദ്ധയാണു് ചാത്സ് ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് അവരിൽനിന്നു ലഭിച്ചതു്. തന്റെ കഷ്ടതയിൽ പ്രകടിപ്പിക്കപ്പെട്ട ഈ മാധുര്യമേറിയ സൌഹാർദ്ദവും ഇ

മുള്ള സഹതാപവും അവനെ വളരെയധികം സ്പർശിച്ചു. ആ രണ്ടു മനുഷ്യജീവികളെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം തങ്ങൾ ജീവിച്ചു പോന്നിരുന്ന നിയന്ത്രണത്തിൽനിന്നു് അവർക്കു് ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം ലഭിച്ചു. അവനു വിഷമംകൂടാതെതന്നെ അവരുടെ സഹതാപം നേടാൻ സാധിച്ചു. അവന്റെ വസ്ത്രങ്ങൾ ശരിപ്പെടുത്തിവെയ്ക്കുന്നതിനും മേശപ്പുറത്തു കിടന്നിരുന്ന സാധനങ്ങൾ അടുക്കിവെയ്ക്കുന്നതിനും എഴേനി തയാറായി. താൻ കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത ആ സാധനങ്ങളെ അവൾ സൌകര്യംപോലെ നോക്കി രസിച്ചു. ആഡംബരത്തിന്റെ അടയാളങ്ങളായ അവയെ അവൾ കയ്യിലെടുക്കുകയും അവയുടെ കലാമൂല്യം സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിക്കുന്ന ഭാവത്തിൽ ഏറെനേരം അവ കയ്യിൽ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്തു.

അവരിരുവരും തന്നിൽ പ്രദർശിപ്പിച്ച താല്പര്യം അവനെ വികാരാധീനനാക്കി. ഈ സാഹചര്യങ്ങളിൽ പഴയ പരിചിതരും സ്നേഹിതന്മാരും തന്നിൽനിന്നകന്നുപോകുകയേയുള്ളുവെന്നു് അവനറിയാം. എന്നാൽ അവനു നേരിട്ട ഈ കഷ്ടപ്പാടുകൾ എഴേനിയുടെ അസാധാരണമായ സഹഭാവസൌന്ദര്യത്തെ വ്യക്തമാക്കി. തലേരാത്രിയിൽപോലും താൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ച അവളുടെ ലളിതമായ നടപടികളെ ഇപ്പോഴയാൾ മാനിച്ചുതുടങ്ങി. എഴേനി എണീറ്റു, നാനയുടെ കയ്യിൽനിന്നു കാപ്പിപ്പാത്രവും ക്രീമും വാങ്ങി വളരെ ഹൃദ്യമായ രീതിയിൽ തന്നെ സല്ക്കരിച്ചപ്പോൾ ആ പാരീസുകാരൻയുവാവിന്റെ കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. അവരുടെ നോട്ടങ്ങൾ തമ്മിലിടഞ്ഞപ്പോൾ അവൻ എഴേനിയുടെ കൈകൾ ഗ്രഹിച്ചു് അവയിൽ ചുംബിച്ചു.

"കൊള്ളാം, ഇപ്പോഴെന്തു പറ്റി?" അവൾ ചോദിച്ചു.

"ഓ, ഇവ കൃതജ്ഞതയുടെ കണ്ണുനീർത്തുള്ളികളാണു്." അവൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

എഴേനി വേഗം തിരിഞ്ഞു, ചിമ്മിനിപ്പീസിൽനിന്നു തീരികളെടുത്തു നാനയുടെ നേരെ നീട്ടി.

"ഇതാ, ഇതു കൊണ്ടുപോകൂ." അവൾ പറഞ്ഞു.

വീണ്ടും തന്റെ കസിന്റെ നേരെ നോക്കിയപ്പോഴും അവളുടെ മുഖത്തുനിന്ന് അരുണിമ മറഞ്ഞിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ആ കണ്ണുകൾ അതു വെളിപ്പെടുത്തുകയോ തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഓളം തല്ലിയിരുന്ന ആനന്ദം പ്രകടമാക്കുകയോ ചെയ്തില്ല. എങ്കിലും അപ്പോൾ അവരിരുവരുടേയും ഹൃദയങ്ങളിൽ ഒരേ ചിന്തതന്നെ ജന്മമെടുക്കുകയായിരുന്നു; അവരുടെ കണ്ണുകളിൽ അതു വായിക്കുകയും ചെയ്യാമായിരുന്നു. ഭാവി തങ്ങളുടേതുമാത്രമാണെന്ന് അവർക്കിരുവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. ആ അവസ്ഥയിൽ ആനന്ദത്തിന്റെ ഈ പൂളകോൾഗമം ചാസിനു് അങ്ങേയറ്റം മധുരമായിരുന്നു; അതു തികച്ചും അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നുവെന്നുള്ളതാണതിന്റെ കാരണം.

വാതിലിൽ ആരോ മുട്ടുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു; സ്ത്രീകളിരുവരും വേഗം താഴെയെത്തി ജനാലയുടെ സമീപം കിടന്നിരുന്ന തങ്ങളുടെ കസേരകളിൽ ഇരുന്നു. ഓട്ടം വേഗത്തിലായിരുന്നതുകൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ അവിടെയെത്തുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അവർക്കു് അവിടെയിരുന്നു് ഒന്നുമറിയാത്തമട്ടിൽ തങ്ങളുടെ ജോലിയിലേർപ്പെടാൻ സാധിച്ചു. അവരെ കോണിയുടെ താഴെവെച്ചെങ്കിലും കണ്ടിരുന്നെങ്കിൽ അയാളുടെ സംശയബുദ്ധി മുഴുവൻ ഉണർന്നവശായേനെ; ഗ്രാന്ദെ ഊൺമുറിയിൽ നിന്നുകൊണ്ടു് ഉച്ചഭക്ഷണം കഴിക്കുമ്പോൾ ഫ്രോയിഫോണ്ടിലെ തോട്ടക്കാരൻ അവിടെ വന്നു. അയാൾക്കു വാശാനം ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്ന ചില സമ്മാനങ്ങൾ ഇനിയും ലഭിച്ചിരുന്നില്ല. പാക്കിൽനിന്നു വെടിവെച്ച ഒരു മുയലും കുറെ കാടകളും മില്ലുകാരൻ കൊടുത്തയച്ച കുറെ മീനും അയാൾ കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു.

"ഹാ, കിഴവൻ കൊർണോയെ. നോമ്പുകാലത്തെ ഉപ്പിട്ട മാംസംപോലെ നിങ്ങൾ തക്കസമയത്തുതന്നെ വന്നുചേർന്നു. ഇതെല്ലാം തിന്നാൻ കൊള്ളാവുന്നതുതന്നെയോ?"

''അതേ സാർ, എല്ലാം മിനിയാന്നു പിടിച്ചതാണ്.''

''ഇവിടെ വരൂ, നാന.'' കിഴവൻ പറഞ്ഞു: ''ഇതു കൊണ്ടു പൊയ്ക്കോളൂ. ഇന്നത്തെ ഡിന്നറിന്നു് ഇതു മതിയാകും. ആ ക്ര്യൂഷോമാരും ഡിന്നറിനു വരുന്നുണ്ടു്.''

നാന അത്ഭുതംകൊണ്ടു കണ്ണുമിഴിച്ചു; അവരോരോരുത്തരെയും അവൾ മാറിമാറി നോക്കി.

''ഓ, തീച്ചയായും!'' അവൾ സമ്മതിച്ചു. ''പച്ചക്കറിയും പന്നിയിറച്ചിയും എങ്ങനെ കിട്ടും?''

''പ്രിയപ്പെട്ടവളേ!'' ഗ്രാന്ദെ ഭാര്യയെ വിളിച്ചു. ''നാനയ്ക്കു് ഒരു ആറു ഫ്രാങ്കു കൊടുക്കണം. കൂടാതെ, ഒരു കുപ്പി നല്ല വീഞ്ഞു നോക്കിയെടുക്കാൻ നിലവറയിൽ പോകുന്ന കാര്യം എന്നെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചേയ്ക്കണം.''

''നല്ലതു്, അപ്പോൾ മോൺഷ്യേ ഗ്രാന്ദെ'' ആ നായാട്ടുകാരൻ വിളിച്ചു. തന്റെ ശബ്ദം അന്നു വ്യക്തമായി പറഞ്ഞു നിശ്ചയിക്കണമെന്നുറച്ചുകൊണ്ടായിരുന്നു അയാളുടെ വരവു്. ''എം. ഗ്രാന്ദെ—''

''ചുരു, ചുരു!'' ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: ''നീ എന്താണു് പറയാൻ തുടങ്ങുന്നതെന്നു് എനിക്കറിയാം; നീ ഒരു നല്ല മനുഷ്യനാണു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്താണു് ചെയ്യാൻ കഴിയുന്നതെന്നു നമുക്കു നാളെ തീരുമാനിക്കാം. ഇന്നു് എനിക്കു വലിയ ജോലിത്തിരക്കാണു്. ദേ, ഇയാൾക്കു് ഒരു അഞ്ചു ഫ്രാങ്കു കൊടുത്തേയ്ക്കൂ.'' മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ നേരെ നോക്കി ഇത്രയും പറഞ്ഞശേഷം അയാൾ പുറത്തേയ്ക്കു പോയി. ഈ പതിനൊന്നു ഫ്രാങ്കു ചെലവാക്കിയിട്ടായാലും സമാധാനം കിട്ടിയല്ലോ എന്നോർത്തു് ആ പാവപ്പെട്ട സ്ത്രീ സന്തോഷിച്ചു. തനിക്കു കിട്ടിയ പണം ചെലവാക്കിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ രണ്ടാഴ്ചത്തേയ്ക്കു് അയാൾ ശല്യപ്പെടുത്തുകയില്ലെന്നു് അവക്കറിയാമായിരുന്നു.

''നോക്കൂ, കൊർണോയി!'' അയാളുടെ കയ്യിൽ പത്തു ഫ്രാ

ങ്ങ വെച്ചുകൊടുത്തുകൊണ്ട് അവർ പറഞ്ഞു: "അടുത്തൊരു ദിവസം നിങ്ങളുടെ സേവനങ്ങൾക്കു ഞങ്ങൾ പ്രതിഫലം തരാം."

കൊർണോയ്ക്കു മറുപടിയൊന്നുമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ അയാൾ പുറത്തേയ്ക്കു പോയി.

"മാഡം," തന്റെ കറുത്ത തൊപ്പിയും കയ്യിലൊരു കുടയുമെടുത്തു തയ്യാറായികഴിഞ്ഞ നാന പറഞ്ഞു: "മൂന്നു ഫ്രാങ്കു മതി. ബാക്കി കയ്യിൽ വെച്ചോളൂ. ഇതുകൊണ്ടു ഞാൻ എല്ലാം വാങ്ങിക്കൊള്ളാം."

"നമുക്കൊരു നല്ല ഡിന്നർ തയ്യാറാക്കണം. ചാത്സും താഴെ വരുന്നുണ്ട്."

"അസാധാരണമായ എന്തെല്ലാമോ നടക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതു തീച്ചയാണ്." മാഡം ഗ്രാന്ദെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. "ഞങ്ങളുടെ വിവാഹത്തിനുശേഷം നിന്റെ പിതാവു് ഇവിടെ ആരെയെങ്കിലും ഡിന്നറിനു ക്ഷണിക്കുന്നതു് ഇതു മൂന്നാംപ്രാവശ്യമാണ്."

വൈകുന്നേരം നാലുമണിയായി. എഴേനിയും അമ്മയുംകൂടി ആറുപേർക്കു ഭക്ഷണം വിളമ്പി. മുന്തിരിക്കൃഷിയുടെ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ അസൂയയോടുകൂടി സൂക്ഷിച്ചുനോക്കപ്പെടുന്ന രണ്ടുമൂന്നു കുപ്പി ഒന്നാന്തരം വീഞ്ഞു നിലവറയിൽ ചെന്നു ഗ്രാന്ദെ എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു. ചാത്സ് വിളറി ദുഃഖിതനായി മുറിയിലേയ്ക്കു വന്നു. അവന്റെ സ്വഭാവത്തിലും നോട്ടത്തിലും നടപടികളിലുമെല്ലാം സമാകർഷകമായ ഒരു സങ്കടഭാവം തുളുമ്പിനിന്നിരുന്നു. അവൻ സങ്കടം ഭാവിക്കുകയല്ലായിരുന്നു; അതു യഥാർത്ഥമായ ദുഃഖമായിരുന്നു. അവന്റെ മേൽ നിഴൽ വീശിയ ആ ദുഃഖം സ്ത്രീകളെ ആകർഷിക്കുന്ന ഒരു പ്രത്യേകത അവനു പ്രദാനംചെയ്തു. അതുകൊണ്ട് എഴേനി അവനെ കൂടുതലായി സ്നേഹിച്ചുതേയുള്ളൂ. ഒരുപക്ഷേ, നിർഭാഗ്യവും അവനെ അവളോടടുപ്പിച്ചിരിക്കണം. ചാത്സ് ഇപ്പോൾ അവർക്കപ്രാപ്യമായ ഒരു ലോകത്തിൽ ജീവിക്കുന്ന ധനികനും സുന്ദരനുമായ ഒരു യുവാവല്ല; നേരേമറിച്ചു ഭയങ്കരമായ

കഷ്ടതകളിൽ പതിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു ബന്ധുവാണു്. കഷ്ടപ്പാടുകൾ സമത്വം സൃഷ്ടിക്കുന്നു. സ്ത്രീകൾക്കു മാലാഖമാരോടൊപ്പമുള്ള ഒരു ഗുണമാണിതു്—കഷ്ടപ്പെടുന്ന ജീവികൾ അവരുടേതാണു്.

ചാത്സും എഴേനിയും പരസ്പരം മനസ്സിലാക്കുകയും തങ്ങളുടെ കണ്ണുകൾകൊണ്ടു സംസാരിക്കുകയും ചെയ്തു; തന്റെ ഉന്നതമണ്ഡലത്തിൽനിന്നു താഴെപ്പതിച്ച ഈ ചന്ദ്രത്തെ ആ സുന്ദരവിഡ്ഢി, ഒരു മൂലയിലേയ്ക്കു മാറി ശാന്തനും മൂകനുമായിട്ടിരുന്നു. എന്നാൽ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് അവന്റെ കണ്ണിന്റെ മൃദുലവും മോഹനവുമായ കടാക്ഷങ്ങൾ അവന്റെ വിഷാദചിന്തകൾ തട്ടിക്കളയുവാനും അവനോടൊപ്പം ജീവിക്കുവാൻ താനാഗ്രഹിച്ചിരുന്ന ആശയുടെയും ഭാവിയുടെയും മണ്ഡലങ്ങളിൽ തന്നോടൊപ്പം സഞ്ചരിക്കുവാനും അവനെ നിർബ്ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടു് അവന്റെ മേൽ പതിച്ചിരുന്നു.

ഈ സമയത്തു ഗ്രാന്ദെ ക്ഷ്യോമാക്കു വിരുന്നു നല്കുന്നുവെന്ന വാർത്ത സാമൂറിൽ അസാധാരണമായ ഒരു ഒച്ചപ്പാടാണുണ്ടാക്കിയതു്. തലേദിവസം അയാൾ തന്റെ വീഞ്ഞു വിറ്റതു്, അങ്ങേയറ്റം അപലപനീയവും മൂന്നിരിക്കുഷിക്കാരുടെ മുഴുവൻ താല്പര്യങ്ങൾക്കു ഹാനികരവുമായിരുന്നെങ്കിലും അതു് ഇത്രയധികം ഒച്ചപ്പാടുണ്ടാക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായില്ല. ആൽസി ബിയാപ്പ്സിന്റെ പട്ടിയുടെ വാൽ നഷ്ടപ്പെടുത്തിയ ആശയംതന്നെയാണു് ഈ വിരുന്നു നല്കുന്നതിനു് അയാളെ പ്രേരിപ്പിച്ചിരുന്നതെങ്കിൽ ഒരുപക്ഷേ അയാൾ ഒരു മാന്യനെന്നു പരിഗണിക്കപ്പെടുമായിരുന്നു; എന്നാൽ തന്റെ മൂഷണത്തിനു വിധേയമായിരുന്ന ഈ നഗരത്തിൽ തന്റെ നില പൊതുജനാഭിപ്രായത്തിനതീതമാണെന്നു് അയാൾ കരുതി.

ദഗ്രാസ്സെകളും ചാത്സിന്റെ പിതാവിന്റെ ദയനീയമായ അന്ത്യത്തെക്കുറിച്ചും മിക്കവാറും ആസന്നമായ സാമ്പത്തികത്തകർച്ചയെക്കുറിച്ചും കേട്ടു. അന്നു സായാഹ്നത്തിൽത്തന്നെ തങ്ങളുടെ

കക്ഷിയെ സന്ദർശിച്ചു, അയാൾക്കു നേരിട്ട നിർഭാഗ്യത്തിൽ സഹതപിക്കുന്നതിനും തങ്ങളുടെ സൌഹൃദം പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിനും അവർ തീരുമാനിച്ചു. അതേസമയംതന്നെ ഈ സാഹചര്യങ്ങളിൽ ക്ര്യൂഷോകൾക്കു വിരുന്നു നല്കുവാൻ അവരെ പ്രേരിപ്പിച്ച കാരണം കണ്ടുപിടിക്കണമെന്നും അവരുദ്ദേശിച്ചു.

കൃത്യം അഞ്ചുമണിക്കുതന്നെ മോടിയായി വേഷം ധരിച്ച മജിസ്ട്രേട്ടും അമ്മാവനും ഡിന്നറിനു സന്നിഹിതരായി. അതിഥികൾ സാമാന്യം നല്ല വിശപ്പോടുകൂടിത്തന്നെ വിഭവങ്ങളിന്മേൽ കൈവെച്ചുതുടങ്ങി. ഗ്രാന്ദെ ഗാംഭീര്യവും ചാൾസ് നിഷ്ഠുരതയും എഴേനി മൂകതയും പാലിച്ചു. മാഡം ഗ്രാന്ദെയും പതിവിൽക്കവിഞ്ഞ് ഒന്നും സംസാരിച്ചില്ല. ഒരു ശവസംസ്കാരവേളപോലും ഇതിൽ കൂടുതൽ സജീവമായിരിക്കും; എന്തായാലും ഇതുപോലെ നിർജ്ജീവമാകുകയില്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചയാണ്.

ഡിന്നർ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ചാൾസ് തന്റെ വല്യച്ഛനോടും അമ്മായിയോടുമായി പറഞ്ഞു: "അകത്തേയ്ക്കു പോകാൻ എന്നെ അനുവദിക്കുമല്ലോ. എനിക്കു സുദീർഘവും വിഷമകരവുമായ ചില കത്തുകൾ എഴുതാനുണ്ട്."

"തീർച്ചയായും, എന്റെ കുട്ടി!"

അവൻ മുകളിലേയ്ക്കു പോയി. അവരുടെ സംഭാഷണം അവൻ കേൾക്കുകയില്ലെന്നു തീർച്ചയായിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ഗ്രാന്ദെ തന്റെ ഭാര്യയുടെ നേരെ നോക്കി.

"മാഡം, ഞങ്ങളിവിടെ പറയാൻ പോകുന്ന കാര്യങ്ങൾ ഭവതിക്കു തീരെ മനസ്സിലാകയില്ല. ഇപ്പോൾ എഴുമണിയായി. ഭവതിക്കു കിടക്കാനുള്ള നേരമായല്ലോ. എന്റെ കുട്ടി, നിനക്കും ഗുഡ്നൈറ്റ്."

അയാൾ മകളെ ചുംബിച്ചു. അമ്മയും മകളും മുകളിലേയ്ക്കു പോയി.

നാടകം ആരംഭിച്ചു! ആളുകളും ബിസിനസ്സുമായുള്ള തന്റെ സുദീർഘമായ പരിചയത്തിനിടയിൽ സമ്പാദിച്ച കുമ്മബുദ്ധിയും തന്റെ പല്ലുകൾ അല്പം ആഴത്തിൽ മുറിപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളവരിൽ നിന്നെല്ലാം 'കിഴവൻ കുറുക്ക'നെന്നു് ഓമനപ്പേരു സമ്പാദിച്ചു കൊടുത്തിട്ടുള്ള സൂക്ഷ്മശാലിതവും മുഴുവനായി ഗ്രാന്ദെ എപ്പോഴെങ്കിലും ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതു് ഇപ്പോഴായിരുന്നു. സാമൂറിലെ മുൻമേയറുടെ ഉല്ലംഘിച്ചു. കുറച്ചുകൂടി ഉന്നതമായിരുന്നെങ്കിൽ, കുറേക്കൂടെ ഉന്നതമായ ഒരു സാമൂഹ്യമണ്ഡലത്തിലേയ്ക്കു് ഉയരാനുള്ള ഭാഗ്യം അയാൾക്കു സിദ്ധിച്ചെങ്കിൽ, ജനപദങ്ങളുടെ വിധിയിട്ട പന്താടുന്ന ഏതെങ്കിലും സമ്മേളനങ്ങളിൽ പങ്കെടുക്കാൻ അയാൾക്കു കഴിഞ്ഞെങ്കിൽ, തന്റെ ഇട്ടങ്ങിയ ഉദ്ദേശങ്ങൾ സാധിക്കുന്നതിനു് ഇപ്പോൾ അയാൾ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്ന ഈ പ്രതിഭാശക്തി തീച്ചയായും ഫ്രാൻസിനു മഹത്തായ സേവനം നല്കുമായിരുന്നു. എന്നാൽ സാമൂറിൽനിന്നു വെളിയിൽ പോയിക്കഴിഞ്ഞാൽ, സാധാരണഗതിയിൽ അയാൾക്കു് എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ചില ചെടികളെയും മൃഗങ്ങളെയുംപോലെ ചില മനുഷ്യരും വിദൂരസ്ഥമായ ഒരു കാലാവസ്ഥയിലേയ്ക്കു്, അപരിചിതമായ ഒരു മണ്ണിലേയ്ക്കു, മാറ്റപ്പെടുമ്പോൾ നിർവ്വീര്യരായിത്തീരുന്നു.

"മോ-മോൺഷ്യേ ലീ പ്ര-പ്രസിഡൻറ്, നി-നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു്—"

വളരെക്കാലം മുമ്പുമുതൽ അയാൾ സ്വീകരിച്ചുപോന്നിരുന്ന ഒരു തന്ത്രമായിരുന്നു വിക്കു്. അതിനാൽ വിക്കു് അയാൾക്കു സ്വാഭാവികമായുള്ള ഒരു കുറവാണെന്നു് എല്ലാവരും വിശ്വസിക്കയും ചെയ്തു. അയാൾ തണുപ്പുകാലങ്ങളിൽ ബധിരത ഭാവിച്ചിരുന്നതും ഇതുപോലെത്തന്നെ. ഈ വിക്കു ക്ലൂഷോകൾക്കു വളരെ അസഹനീയമായിത്തോന്നുകയും അയാളുടെ വാക്കുകൾ മനസ്സിലാക്കാൻ അവർ വളരെ വിഷമിക്കുകയും ചെയ്തു.

ആ മന്ത്രിരിത്തോട്ടക്കാരന്റെ വിക്കിനേയും ബധിരതയേയുംകുറിച്ചു വ്യക്തമാക്കാൻ പറഞ്ഞിയ അവസരം ഇതുതന്നെയാണെന്നു തോന്നുന്നു. അയാളേക്കാൾ നല്ല കേൾവിശക്തിയോ ആ പ്രാദേശികഫ്രഞ്ച് ഇതു വ്യക്തമായും തടസ്സമില്ലാതെയും സംസാരിക്കാൻ കഴിവുള്ളവരോ സാമൂറിലെങ്ങുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒരിക്കൽ ഒരു യഹൂദൻ കൂശാഗ്രബുദ്ധിയായ ഈ ഗ്രാന്തെയെ തോല്പിക്കുകയുണ്ടായി. ആക്കഥ പോകട്ടെ. അസാധാരണമായ ബുദ്ധിശക്തികൾ തമ്മിലുള്ള ഒരേറ്റുമുട്ടലായിരുന്നു അതു്. അയാളുടെ ബിസിനസ്സ് ജീവിതത്തിൽ ആദ്യത്തേതും അവസാനത്തേതുമായ പരാജയം. ശരിതന്നെ! പക്ഷേ അതിൽനിന്നു് അയാൾ വിലയേറിയ ഒരു പ്രായോഗികപാഠം പഠിച്ചു. പില്ലാലത്തു് അയാൾ അതിന്റെ മുതലെടുക്കുകയും ചെയ്തു. എതിരാളിയുടെ ക്ഷമ നശിപ്പിച്ചു്, അയാൾക്കു് ആശയക്കുഴപ്പമുണ്ടാകത്തക്കവിധം അയാളുടെ ആശയങ്ങളോടു വളരെ സമീപിച്ചു മുന്നോട്ടു നീങ്ങണമെന്നു തന്നെ പഠിപ്പിച്ച ആ യഹൂദനെ പില്ലാലങ്ങളിൽ അയാൾ വളരെ ബഹുമാനപൂർവ്വമാണു് സ്മരിച്ചിരുന്നതു്. ഈ ഉദ്യമത്തിൽ ഇതിനുമുമ്പു് ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതിലെല്ലാമധികം ബധിരതയും വിക്കും വക്രോക്തികളും ആവശ്യമുള്ളതായിരുന്നു. കാരണം, ഒന്നാമതായി തന്റെ ആശയങ്ങളുടെ ഉത്തരവാദിത്വം മറ്റാരുടെയെങ്കിലും തലയിൽ വെയ്ക്കണം. മറ്റാരെങ്കിലും ആ പദ്ധതികൾ അയാളോടു നിർദ്ദേശിക്കണം; തന്റെ ഉദ്ദേശം മറ്റാരും അറിയരുതു്.

"മോ-മോൺഷ്യേ ദബോ-ബോ-ബോണിഫോന്തീസ്" (കഴിഞ്ഞ മൂന്നവഷ്ത്തിനുള്ളിൽ ഇതു രണ്ടാംപ്രാവശ്യമാണു് അയാൾ മജിസ്ത്രേട്ടിനെ ഇങ്ങനെ ബഹുമാനപൂർവ്വം സംബോധന ചെയ്തതു്. ഇതു് ആ തന്ത്രശാലിയുടെ മരുമകനായി തന്നെ അംഗീകരിക്കുന്നതിനു തുല്യമാണെന്നു മജിസ്ത്രേട്ട് കരുതിക്കൊള്ളുകയും ചെയ്യും.) ചി-ചില അവസരങ്ങളിൽ പാപ്പരുകേസുകളിൽ നടപടി നിറുത്തി—"

''ഒരു കൊമേഷ്യൽ ട്രൈബ്യൂണലിന്റെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ച്, അതു് എല്ലാ ദിവസവും നടക്കാറുള്ള സംഭവമാണു്.'' കിഴവന്റെ ആശയം സാമാന്യമായി ഊഹിച്ചുകൊണ്ടു മജിസ്ട്രേട്ട മറുപടി പറഞ്ഞു. ''അതെങ്ങനെയെന്നു കേട്ടോളൂ.'' എറാവും ഹൃദ്യവും ലളിതവുമായ രീതിയിൽ തന്റെ ആശയം വിശദമാക്കാൻ അയാൾ ഒരുങ്ങി.

''ഞാ-ഞാൻ കേ-കേൾക്കുകയാണു്.'' കിഴവൻ ശാന്തനായി പറഞ്ഞു. ആ മുഖം അതിവിനീതമായ ഒരു ഭാവം പൂണ്ടു. അദ്ധ്യാപകൻ ഉച്ചരിക്കുന്ന ഓരോ വാക്കും വളരെ ബഹുമാനപൂർവ്വം ശ്രദ്ധിക്കുന്നതോടൊപ്പം ഒളിവിൽ അദ്ദേഹത്തെ കളിയാക്കുന്ന ഒരു കുട്ടിയെപ്പോലെയായിരുന്നു അപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെയുടെ നില.

''വമ്പിച്ച തോതിലുള്ള ഒരു വ്യാപാരി; അദ്ദേഹം താങ്കളുടെ നിർഭാഗ്യനായ സഹോദരനെപ്പോലെ എല്ലാവരാലും ബഹുമാനപൂർവ്വം വീക്ഷിക്കപ്പെടുകയും—''

''എ-എന്റെ സഹോദരൻ, അതേ.''

''അതേ, ആ നിലയിലുള്ള ഒരാൾ താൻ പാപ്പരാകാനിടയുണ്ടെന്നു കണ്ടാൽ—''

''പാ-പാപ്പരാകുകയെന്നാണോ അതിനു പറയുന്നതു്.''

''അതേ, അയാളുടെ പതനം ആസന്നമായിരിക്കുമ്പോൾ, അയാളുടെ മേൽ അധികാരമുള്ള ട്രൈബ്യൂണൽ ഒരു ജഡ്ജിമെന്റു വഴി; ആ ബിസിനസ്സു് വൈൻഡപ്പുചെയ്യാൻ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ നിയമിക്കുന്നു. ഞാൻ പറയുന്നതു മനസ്സിലാകുന്നുണ്ടോ? 'ലിക്വിഡേഷൻ' എന്നു പറയുന്നതും പാപ്പരാകുന്നതും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമുണ്ടു്. ഒരാൾ പാപ്പരായെന്നു പറയുന്നതു വളരെ അവമാനകരമാണു്. എന്നാൽ ഒരു ലിക്വിഡേഷൻമൂലം അയാളുടെ സൽപേരിനു ഹാനി തട്ടുന്നില്ല.''

"ഹ-ഹതുകൊണ്ടു കൂ-കൂട്ടുതൽ ചെലവൊന്നുമില്ലെങ്കിൽ, അതു തികച്ചും മറെറാരു കാര്യംതന്നെ." ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു.

"അതേ; ഒരു ലികപിഡേഷൻ സഹകാര്യമായി എടുപ്പാട്ടച്ചെയ്യാവുന്നതേയുള്ളു. ഒരു നല്ല പൊടി എടുത്തുകൊണ്ടു മജിസ്ത്രേട്ട പറഞ്ഞു: "ഒരാളെ എങ്ങനെയാണു പാപ്പരായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു?"

"അതെ, അതെങ്ങനെയാണു?" ഗ്രാന്ദെ അനേപഷിച്ചു. ഞാൻ അതേക്കുറിച്ചു ഒരിക്കലും അനേപഷിച്ചിട്ടില്ല."

"ഒന്നാമതായി, അയാൾ പാപ്പരപേക്ഷ കൊടുത്തശേഷം തന്റെ ആസ്തിബാദ്ധ്യതകളുടെ കണക്കു കോടതിയിലെ ഗുമസ്തനെ ഏല്പിക്കുന്നു. അയാൾ നേരിട്ടോ, അയാളാൽ അധികാരപ്പെടുത്തപ്പെട്ട മറാരെങ്കിലുമോ ആയിരിക്കണം ഇതു ചെയ്യേണ്ടതു്. രണ്ടാമതായി, അയാളുടെ കടക്കാരുടെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു് അയാൾ പാപ്പരായതായി പ്രഖ്യാപിക്കാം. ഇതു രണ്ടുമുണ്ടാകുന്നില്ലെന്നു കരുതുക. അപ്പോഴെന്താണു് സംഭവിക്കുന്നതു്?

"ഹ-ഹതേ, എ-എന്താണു് സംഭവിക്കുന്നതു്?"

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, പരേതന്റെ കുടുംബാംഗങ്ങളോ, പ്രതിനിധിയോ, അവകാശിയോ അഥവാ ആർ മരിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ അയാൾതന്നെയോ, അയാൾ ഒളിവിലാണെങ്കിൽ അയാളുടെ സുഹൃത്തുക്കളോ ബിസിനസ്സു ലികപിഡേറുചെയ്യുന്നു. ഇപ്പോൾ താങ്കൾക്കു സഹോദരന്റെ കാര്യത്തിൽ ഇങ്ങനെ ചെയ്യാമെന്നുദ്ദേശമുണ്ടോ?" മജിസ്ത്രേട്ട ചോദിച്ചു.

"ഓ, ഗ്രാന്ദെ" നോട്ടറി വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "അതു വളരെ നന്നായിരിക്കും. നാട്ടുമ്പുറത്തുകാരായ നമുക്കു നമ്മുടേതായ ഒരന്തസ്സുണ്ടു്. നിങ്ങൾ സഹോദരന്റെ പേരു് അപമാനത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നതു്, നിങ്ങളുടെ പേരു രക്ഷിക്കുന്നതു—"

"ഒന്നാന്തരം!" അമ്മാവന്റെ വാക്പ്രവാഹം തടഞ്ഞുകൊണ്ടു മജിസ്ത്രേട്ടു് ഉൽഘോഷിച്ചു.

"തീർച്ചയായും എന്റെ സഹോദരന്റെ പേരും ഗ്രാന്ദെ യെന്നതന്നെ, സംശയമൊന്നുമില്ല. ഈ 'ലിക്വിഡേഷൻ' എന്റെ മരുമകനു് എല്ലാവിധത്തിലും വളരെ നല്ലൊരു കാര്യം തന്നെ; എനിക്കവനെ വളരെ ഇഷ്ടവുമാണു്. എന്തായാലും നമുക്കതേക്കുറിച്ചു് ആലോചിക്കാം. എനിക്കു പാരീസിലുള്ള ആ സമ്പന്നന്മാരെക്കുറിച്ചോ അവരുടെ തന്ത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചോ ഒരറിവുമില്ല. ഞാൻ ഒരു നാട്ടിൻപുറത്തുകാരൻ! എനിക്കിവിടെ മുന്തിരിച്ചെടികൾ നോക്കണം; മൈതാനത്തിലെ വെള്ളം വറ്റിക്കണം; മുരുക്കത്തിൽ എനിക്കു വളരെയധികം ജോലിത്തിരക്കുണ്ടു്. ഞാൻ ഇതുവരെ ഒരു നോട്ടു കൊടുത്തിട്ടില്ല; ഒരു നോട്ടെന്നു പറഞ്ഞാലെന്താണു്. ഞാൻ പലതും കൈമാറ്റം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. എങ്കിലും എന്റെ പേരു ഞാൻ ഒരു കടലാസുകഷണത്തിന്റെ പുറത്തും പതിച്ചിട്ടില്ല. നിങ്ങളതെടുത്തോളൂ; ഡിസ്ക്കൗണ്ടു ചെയ്തോളൂ. അത്രമാത്രമാണു് എനിക്കറിയാവുന്നതു്. ഞാൻ കേട്ടിട്ടുള്ളതു നോട്ടു വാങ്ങാൻ കഴിയൂ—"

"അതേ," മജിസ്ട്രേട്ട് സമ്മതിച്ചു. "മുഖവിലയിൽ വളരെ കുറച്ചു നിങ്ങൾക്കു വിപണിയിൽ നോട്ടുകൾ വാങ്ങാം; മനസ്സിലായോ?"

ഗ്രാന്ദെ തന്റെ കൈ ചെവിയുടെ പിന്നിൽ പിടിച്ചു; മജിസ്ട്രേട്ട് തന്റെ വാക്കുകൾ ഒരിക്കൽക്കൂടി ആവർത്തിച്ചു.

"കൊള്ളാം." കിഴവൻ അതു കേട്ടപ്പോൾ പറഞ്ഞു: "ഇതിനു് ഒരു ഫലം ഉണ്ടാകണമല്ലോ. എന്റെ ഈ പ്രായത്തിൽ എനിക്കു് ഇത്തരം കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്റെ മുന്തിരിക്കൃഷി നോക്കാൻ ഞാൻ ഇവിടെയുണ്ടായിരിക്കണം. മുന്തിരി വെറുതെ വളരുകയില്ല; വീഞ്ഞു് അതിനെല്ലാം വില നല്കണം. ഇപ്പോഴത്തെ വിളവിനു നല്ല നോട്ടം വേണം. പോരെങ്കിൽ, മറാരേയും ഏല്പിക്കാൻ പാടില്ലാത്തതായി പ്രോയിഫോണ്ടിൽ എനിക്കു വളരെയേറെക്കാര്യങ്ങളുണ്ടു്. ഇതി

ലാണെങ്കിൽ ഒരു വാക്കുപോലും എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ആകപ്പാടെ കുഴപ്പങ്ങൾതന്നെ. നശിക്കാൻ! കുഴപ്പമായി! ഈ കടം തീർക്കാൻ ഞാൻ പാരീസിൽ പോകണമെന്നല്ലേ, നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു്? എങ്ങനെയാണു് നിങ്ങൾ ഒരേ സമയത്തു രണ്ടു സ്ഥലത്തുണ്ടാകുക?''

''താങ്കളുടെ ഉദ്ദേശം എനിക്കു മനസ്സിലായി, സ്നേഹിതാ!'' നോട്ടറി പറഞ്ഞു. ''കൊള്ളാം, താങ്കൾക്കു സ്നേഹിതന്മാരുണ്ടല്ലോ; താങ്കൾക്കുവേണ്ടി വളരെയധികം കാര്യം ചെയ്യാൻ തയാറുള്ള ഉത്തമസുഹൃത്തുക്കൾ!''

'അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ കൊള്ളാം.' ഗ്രാന്ദെ ചിന്തിച്ചു. 'അപ്പോൾ നിങ്ങൾ ഒരു തീരുമാനമെടുക്കുകയാണു്.'

''ആരെങ്കിലുമൊരാൾ പാരീസിൽ ചെന്നു്, നിങ്ങളുടെ സഹോദരന്റെ ഏറ്റവും വലിയ കടക്കാരനെ കണ്ടുപിടിച്ചു് അയാളോടു് ഇങ്ങനെ—''

''നോക്കൂ, ഞാൻ പറയുന്നതു് ഒരു നിമിഷം ശ്രദ്ധിക്കണേ!'' കിഴവൻ ധൃതഗതിയിൽ പറഞ്ഞു: ''അയാളോടു്—എന്താണു്? അതേ, അയാളോടു് എന്താണ്ടു് ഇങ്ങനെ പറയണം: 'സാമൂറിലെ എം. ഗ്രാന്ദെ തന്റെ സഹോദരനെ വളരെയധികം സ്നേഹിച്ചിരുന്നു; അദ്ദേഹത്തിനു തന്റെ മരുമകനെയും വളരെ കാര്യമാണു്. ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു തന്റെ കുടുംബത്തിന്റെ സൽപേരിൽ വലിയ ഭ്രമമാണു്; ആക്ഷം വിഷമമുണ്ടാകരുതു്. അദ്ദേഹം ഇക്കൊല്ലത്തെ തന്റെ വീഞ്ഞു നല്ല വിലയ്ക്കു വിറ്റതേയുള്ളൂ. നിങ്ങൾ ഇക്കാര്യം ഒരു പാപ്പരത്തത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി ചാടിക്കരുതു്. കടക്കാരുടെ ഒരു യോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടി, ഒരു ലികപിഡേറ്ററെ നിയമിക്കൂ. അതു കഴിഞ്ഞു് ഇക്കാര്യത്തിൽ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് എന്തു ചെയ്യാൻ കഴിയുമെന്നു് അറിയാൻ ശ്രമിക്കൂ. നിയമജ്ഞന്മാർ തലയിടുന്നതിലും ഭേദം, നിങ്ങൾതന്നെ ഇതിലൊരൊത്തുതീർപ്പുണ്ടാക്കുകയാണു്, എന്താ?''

"തീച്ചയായും ഇങ്ങനെത്തന്നെ!" മജിസ്ത്രേട്ട സമ്മതിച്ചു.

"മോൺഷ്യേ ബോണിഫോന്തീസ്, ചാടുന്നതിനു മുമ്പു നാം എപ്പോഴും മുമ്പോട്ടു നോക്കണം. നമ്മുടെ കഴിവിൽക്കവിഞ്ഞു നമുക്ക് ഒന്നും ചെയ്യാനൊക്കുകയില്ല. ഇതുപോലെയുള്ള വലിയ കാര്യങ്ങളിൽ നാം ശരിക്കും നോക്കണം. അല്ലാതെ കുഴപ്പത്തിൽ ചെന്നു ചാടരുതു്; എന്താ, അങ്ങനെയല്ലേ?"

"തീച്ചയായും!" മജിസ്ത്രേട്ട സമ്മതം രേഖപ്പെടുത്തി. "എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ഏതാനും മാസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ നിങ്ങൾ ആ നോട്ടുകളെല്ലാം വാങ്ങി, പിന്നീടു തവണകളായി കൊടുത്തു തീർത്താൽ മതി. ഒരു കഷണം ഇറച്ചികൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കു് ഒരു പട്ടിയെ വളരെ ദൂരം ആകർഷിച്ചു കൊണ്ടുപോകാൻ കഴിയും. ഇവിടെ പാപ്പർപ്രഖ്യാപനം ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു ബില്ലുകൾ കയ്യിൽ കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ നിങ്ങൾക്കു മഞ്ഞുപോലെ കളങ്കമില്ലാതെ അതിൽനിന്നു പുറത്തു വരാൻ സാധിക്കും."

"മഞ്ഞുപോലെയോ?" ഗ്രാന്ദെ കൈ ചെവിയുടെ പിന്നിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു: "മഞ്ഞു്! എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ലല്ലോ."

"എന്തുകൊണ്ടു്? എന്നാൽ കേട്ടോളൂ."

"ശരി!"

"ഒരു 'ബിൽ ഓഫ് എക്സ്ചേഞ്ചു്' എന്നു പറയുന്നതു വിലയിൽ ഏറ്റക്കുറച്ചിലുണ്ടാകാവുന്ന ഒരു വസ്തുവാണു്. ജർമ്മൻതാമിന്റെ സിദ്ധാന്തത്തിൽ(Theory of Interest)നിന്നുള്ള ഒരനുമാനമാണിതു്. ഉത്തമണ്ണക്കെതിരായി സാധാരണയുള്ള പക്ഷപാതങ്ങൾ യുക്തിശൂന്യമാണെന്നാണു് അയാളുടെ പക്ഷം."

"ഈശ്വരാ!" ഗ്രാന്ദെ ഉൽഘോഷിച്ചു.

"തത്വത്തിൽ അതു സമ്മതിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, ബന്താമിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ പണംതന്നെ ഒരു ക്രയവസ്തുവാണു്; പണം

പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നതും അതുപോലെത്തന്നെ!'' മജിസ്ട്രേട്ട് ഉടനെ: ''ബിൽ ഓഫ് എക്സ്ചേഞ്ച്'ന്ന വസ്തു ഉല്പാദനത്തെ നിയന്ത്രിക്കുന്ന 'സപ്ലൈ ആൻഡ് ഡിമാൻഡ്' നിയമങ്ങൾക്കു വിധേയമായതിനാൽ, ആരുടെയെങ്കിലും ഒപ്പോടുകൂടിയ ഒരു ബിൽ, മറ്റു ചരക്കുകൾപോലെ വിപണിയിൽ കൂടുതലോ കുറച്ചോ ഉണ്ടാകാം. ചിലപ്പോൾ നല്ല വില കിട്ടിയേയ്ക്കാം; മറ്റു ചിലപ്പോൾ അതു് ആക്കും ആവശ്യമുണ്ടായില്ലെന്നും വരാം. തന്മൂലം കോടതിയുടെ തീരുമാനം—നോക്കൂ, ഞാൻ എന്തൊരു മഠയനാണു്—ക്ഷമിക്കണേ; ഞാനുദ്ദേശിച്ചതു് നിങ്ങളുടെ സഹോദരന്റെ കടം അവയുടെ മൂഖവിലയുടെ ഇരുപത്തഞ്ചു ശതമാനത്തിനു നിങ്ങൾക്കു വാങ്ങാൻ കഴിയുമെന്നാണു്.''

''നിങ്ങൾ ജർമി ബന്താ—''

''ബന്താം ഒരു ഇംഗ്ലീഷുകാരനാണു്.''

''പണമിടപാടിൽ നമ്മെ വളരെയേറെ കഷ്ടതകളിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തുന്ന ഒരു ജർമിയാ!'' നോട്ടറി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു.

''ഇംഗ്ലീഷുകാക്കു ചിലപ്പോൾ നല്ല ആശയങ്ങളും തോന്നും.'' ഗ്രാന്ദെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ''അപ്പോൾ ബന്താമിന്റെ സിദ്ധാന്തമനുസരിച്ചു് എന്റെ സഹോദരന്റെ ബില്ലുകൾക്കു യാതൊരു വിലയുമില്ലെങ്കിൽ എങ്ങനെയാണു്? എനിക്കു തോന്നുന്നതു ശരിയാണെങ്കിൽ, ഉത്തമമണ്ണർ.....ഇല്ല, അവർ.....എനിക്കു മനസ്സിലായി.''

''ഞാനതു് എല്ലാം പറഞ്ഞു കേൾപ്പിക്കാം.'' മജിസ്ട്രേട്ട് ഉടനെ: ''നിങ്ങളുടെ അനുജന്റെ ബില്ലുകളിൽ ഭൂരിഭാഗവും നിയമാനുസൃതം നിങ്ങളുടെ കൈവശമാണെങ്കിൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവകാശികൾ മറാക്കും ഒരു പെനിപോലും നല്കേണ്ടിവരികയില്ല. അതുയും നല്ലതു്!''

''നല്ലതു്!'' ഗ്രാന്ദെയും സമ്മതിച്ചു.

*''ഇകപിററിയിലോ? നിങ്ങളുടെ സഹോദരന്റെ ബില്ലുകൾ വളരെ കുറഞ്ഞ വിലയ്ക്കു വിപണിയിൽ വന്നുവെന്നിരിക്കട്ടെ. അതുവഴി കടന്നുപോയ നിങ്ങളുടെ ഒരു സ്നേഹിതൻ അവ വാങ്ങാനിടയായി. ഉത്തമബ്ബന്റെ യാതൊരു സമ്മർദ്ദവും ചെലുത്താതെയാണല്ലോ അവ വില്ക്കുന്നതു്. അങ്ങനെ നിങ്ങളുടെ സഹോദരന്റെ സ്വത്തുക്കൾ ബഹുമാന്യമായ നിലയിൽ വിമോചിതമാകുന്നു.''

''സത്യംതന്നെ!'' കിഴവൻ പിറുപിറുത്തു. ''ബിസിനസ്സു് എപ്പോഴും ബിസിനസ്സുതന്നെ! എന്നാലും ഇതൊരു ഉല്ലടപ്രശ്നമാണെന്നു നിങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കണം. എന്റെ കൈവശം ഇതിലേയ്ക്കാവശ്യമുള്ള പണമോ സമയമോ.....''

''അതേയതേ! താങ്കൾക്കു് ഈ കുഴപ്പത്തിൽ തലയിടാൻ വിഷമമാണു്. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഞാൻ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി പാരീസിൽ പോകാം. യാത്രച്ചെലവു നിങ്ങൾതന്നെ വഹിക്കുമല്ലോ. അതൊരു നിസ്സാരസംഗതിയാണെന്നു് എനിക്കുതന്നെ അറിയാം. ഞാൻ ഉത്തമബ്ബനെ കണ്ടുപിടിച്ചു് അവരെ തല്ക്കാലം ശാന്തരാക്കാം. ബില്ലുകൾ നിങ്ങളുടെ കൈവശം കിട്ടുന്നതിനു്, ലികപിഡേഷനിൽ കിട്ടുന്ന തുകയ്ക്കു പുറമേ, നിങ്ങൾ നിസ്സാരമായ ഒരു തുകകൂടി മുടക്കണം.''

''നമുക്കതേക്കുറിച്ചു് ആലോചിക്കാം. എങ്കിലും കാര്യങ്ങൾ കൃത്യമായിട്ടറിയാതെ എനിക്കു് ഉത്തരവാദിത്വമൊന്നും ഏല്ക്കാൻ വയ്യ. ഞാനങ്ങനെ ചെയ്യുകയുമില്ല. നമുക്കു നമ്മുടെ കഴിവിൽക്കവിഞ്ഞു് ഒന്നും ചെയ്യാൻ കഴിയുകയില്ലല്ലോ.''

''അങ്ങനെതന്നെ!''

''പോരെങ്കിൽ നിങ്ങൾ എന്റെ മേൽ അടിച്ചേല്പിക്കുന്ന തലക്കുത്തുകൾക്കുന്ന ഈ ആശയങ്ങൾ എന്നെ തികച്ചും അന്ധ

---

* Equity=Moral Justice of which laws are the imperfect expression.

നാക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതെല്ലാം ജീവിതത്തിൽ ആദ്യമായിട്ടാണു് ഞാൻ കേൾക്കുന്നതു്.''

''അതേയതേ, നിങ്ങളൊരു ബാരിസ്റ്ററല്ലല്ലോ.''

''ഞാനൊരു പാവപ്പെട്ട മുന്തിരിക്കൃഷിക്കാരൻ! നിങ്ങളിപ്പോൾ പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു് എനിക്കൊരു ഗന്ധവുമില്ല. ഇതേക്കുറിച്ചെല്ലാം ഞാൻ ഒന്നാലോചിക്കട്ടെ.''

''അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ'' ഈ ചർച്ച തുടരാനൊരുങ്ങുന്നമട്ടിൽ മജിസ്ട്രേട്ട പറഞ്ഞു.

''കുട്ടീ'' നോട്ടറി ശകാരരൂപേണ തന്റെ മരുമകനെ വിളിച്ചു.

''എന്താ, അമ്മാവാ?'' ആ മരുമകൻ ചോദിച്ചു.

''താനെന്താണു് ചെയ്യാനുദ്ദേശിക്കുന്നതെന്നു പറയാൻ മോൺഷ്യേ ഗ്രാന്ദെയെ അനുവദിക്കൂ. ഇതുപോലെ സുപ്രധാനമായ ഒരു കാര്യത്തിൽ നീ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ സ്വീകരിക്കണം. നമ്മുടെ സ്നേഹിതൻ ഇക്കാര്യം വളരെ ന്യായമായ രീതിയിൽ—''

വാതിലിൽനിന്നു കേട്ട ഒരു മുട്ടു്, ആ സംഭാഷണം അവിടെ അവസാനിപ്പിച്ചു. അതു ദഗ്രാസ്സെമാരുടെ ആഗമനമായിരുന്നു. തന്റെ വാചകം പൂർത്തിയാക്കാൻ സാധിച്ചില്ലെങ്കിലും ഈ 'ഇടപെടൽ'ലിൽ നോട്ടറിക്കു ലേശവും അതൃപ്തിയുണ്ടായില്ല. ഗ്രാന്ദെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ അയാളുടെ നേരേ കണ്ണുമിഴിച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. പോരെങ്കിൽ, അയാളുടെ ഉള്ളിൽ നടക്കുന്ന സമരത്തെ ആ മുക്കിന്റെ അറ്റത്തുണ്ടായ മാറ്റം സൂചിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അതേക്കുറിച്ചു ശരിയായി ആലോചിച്ചപ്പോൾ ഇക്കാര്യത്തിനുവേണ്ടി പാരീസിലേയ്ക്കയയ്ക്കാൻ പറ്റിയ ഒരാളല്ല, തന്റെ മരുമകനെന്നു നോട്ടറിക്കു തോന്നിത്തുടങ്ങിയിരുന്നു. അവിടെച്ചെന്നു് ഉത്തമണ്ണരുമായി കൂടിയാലോചനകൾ നടത്തുകയും സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിക്കുന്നപക്ഷം സത്യസന്ധതയ്ക്കു നിരക്കാത്ത സംശയം

ത്മകമായ ഒരു ഇടപാടിനു കൂട്ടുനില്ക്കുകയും വേണം. അതിനും പുറമേ, കുറച്ചെങ്കിലും പണം ചെലവാക്കാനുള്ള സന്നദ്ധതയും ഇതുവരെ അയാൾ പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടില്ലെന്നു നോട്ടറി സ്മരിച്ചു. അതിനാൽ ഇങ്ങനെയൊരിടപാടിൽ തന്റെ മരുമകൻ ഇടപെടാനിടയാകുന്നതിനെക്കുറിച്ചു സ്മരിച്ചപ്പോൾ അയാൾ ഞെട്ടിപ്പോയി. പുതിയ അതിഥികളുടെ ആഗമനത്തിന്റെ മറവിൽ, നോട്ടറി മരുമകന്റെ കൈയ്ക്കു പിടിച്ചു ജനാലയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോയി.

"എന്തായാലും, ആവശ്യമുള്ളതിലധികം നീ മുമ്പോട്ടുപോയിക്കഴിഞ്ഞു." അയാൾ മരുമകനെ ഉപദേശിച്ചു. "അതു ധാരാളം മതി. ആ പെൺകുട്ടിയെ വിവാഹംചെയ്യാനുള്ള ഉത്സാഹത്തിൽ നീ പരിധികടന്നുപോകുന്നു. ഒരു കാക്ക വാൾനട്ടമരത്തിലേയ്ക്കു പറന്നുചെല്ലുന്നതുപോലെ, നീ വായുംപൊളിച്ചു ചെന്നു കുഴപ്പത്തിൽ ചാടരുതു്. കുറച്ചു നേരത്തേയ്ക്കു കപ്പലിന്റെ നിയന്ത്രണം എനിക്കു വിട്ടുതരികയും കാറ്റിന്റെ ഗതിയനുസരിച്ചു് അതിനെ വിടാനനുവദിക്കുകയും ചെയ്യു. ഒരു ന്യായാധിപനെന്ന നിലയിലുള്ള അന്തസ്സു് അപകടത്തിലാക്കിക്കൊണ്ടു നീ അഭിനയിക്കാനുള്ള ഒരു ഭാഗം—"

ബാങ്കർ, ഗൃഹനായകനു ഹസ്തദാനം ചെയ്തുകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ പറയുന്നതു കേട്ടു് അയാൾ പെട്ടെന്നു നിറുത്തി.

"എം. ഗ്രാന്ദെ, നിങ്ങളുടെ കുടുംബത്തിനു നേരിട്ട ഭയങ്കരമായ നിർഭാഗ്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു ഞങ്ങൾ കേട്ടു. ഈ അത്യാഹിതത്തിൽ ഞങ്ങൾക്കുള്ള സഹതാപം രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിനാണു് ഞങ്ങൾ വന്നതു്."

"എന്തായാലും ഒരു നിർഭാഗ്യമേ സംഭവിച്ചുള്ളൂ." നോട്ടറി പറഞ്ഞു—"അനുജൻ ഗ്രാന്ദെയുടെ മരണം. അയാൾ തന്റെ ചേട്ടന്റെ നേരെ സഹായഹസ്തം നീട്ടിയിരുന്നെങ്കിൽ ഇതൊന്നും സംഭവിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. തന്റെ വിരൽത്തുമ്പുവരെ സ

തൃസന്ധനായ നമ്മുടെ സ്നേഹിതൻ, പാരീസിലെ ഗ്രാന്ദെസ്ഥാപനത്തിന്റെ കടം അവസാനച്ചില്ലിവരെ വീട്ടുന്നതിനൊരുക്കമാണു്. ഒരു നിയമജ്ഞൻതന്നെ കൈകാര്യംചെയ്യേണ്ടതായ ഈ പ്രശ്നത്തിന്റെ നൂലാമാലകളിൽനിന്നു നമ്മുടെ സ്നേഹിതനെ ഒഴിവാക്കുന്നതിനു് ഉടനെത്തന്നെ പാരീസിൽ പോയി ഗിയ്യോം ഗ്രാന്ദെയുടെ കടക്കാരുമായി സംസാരിച്ചു് അവരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്താമെന്നു് എന്റെ മരുമകൻ ഏറ്റിരിക്കുന്നു.''

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ദഗ്രാസ്സെമാർ മൂവരും ഞെട്ടിപ്പോയി. നോട്ടറി പറഞ്ഞതിനോടു ഗ്രാന്ദെ യോജിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. അയാൾ ചിന്താമഗ്നനായിരുന്നു തന്റെ താടി തടവുകയായിരുന്നു. പോരുന്നവഴിക്കു ദഗ്രാസ്സെമാർ ഗ്രാന്ദെയുടെ പഞ്ഞത്തരത്തെക്കുറിച്ചു് ഇഷ്ടംപോലെ അയാളെ കളിയാക്കുകയും ഭ്രാതൃഹത്യയ്ക്കു കൂറപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

''ഹാ, ഞാൻ പ്രതീക്ഷിച്ചതുപോലെതന്നെ.'' ബാങ്കർ തന്റെ ഭാര്യയുടെ നേരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. ''നാം ഇങ്ങോട്ടു പോരുമ്പോൾ ഞാനെന്താണു് പറഞ്ഞതു്? അഭിമാനത്തിന്റെ പാതയിൽനിന്നു തലനാരിഴയ്ക്കുപോലും വ്യതിചലിക്കാത്ത ആളാണു് ഗ്രാന്ദെയെന്നല്ലേ ഞാൻ പറഞ്ഞതു്? തങ്ങളുടെ പേരിനു നേരിയ കളങ്കംപോലും പറ്റുന്നതു് അദ്ദേഹം സഹിക്കുകയില്ല. അഭിമാനംകൂടാതെയുള്ള പണം ഒരു രോഗമാണു്. ഓ, ഈ നാട്ടിൻപുറങ്ങളിൽ എന്തൊരു അഭിമാനബോധമാണുള്ളതു്? ഗ്രാന്ദെ, ഇതു തികച്ചും താങ്കൾക്കു യോജിച്ചതുതന്നെ. ഞാനൊരു കിഴവൻപട്ടാളക്കാരനാണു്. എന്റെ ചിന്തകൾ നേരേ പറയുവാൻ എനിക്കു യാതൊരു മടിയുമില്ല. ഈശ്വരാ, അത്യൽകൃഷ്ടം!''

''അപ്പോൾ ഈ അത്യൽകൃഷ്ടതയ്ക്കു വളരെയേറെ ചെലവുണ്ടു്.'' ബാങ്കർ ഹൃദ്യമായി അയാളുടെ കൈ പിടിച്ചു കുലുക്കിയപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെ പിറുപിറുത്തു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ഗ്രാന്ദേ, ഇതു വെറുമൊരു ബിസിനസ്സുകാര്യമാണല്ലോ. ബഹുമാനപ്പെട്ട പ്രസിഡന്റ്, എനിക്കു താങ്കളോടു യാതൊരു ബഹുമാനക്കുറവുമില്ല." അയാൾ മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞു തുടർന്നു: "ഇതു കൈകാര്യംചെയ്യാൻ സുപരിചിതനായ ഒരു ബിസിനസ്സുകാരനാണാവശ്യം. വില്പനയുടെയും മറ്റു ചെലവുകളുടെയും കണക്കുകൾ പരിശോധിക്കണം. പലിശക്കണക്കുകൾ വിരൽത്തുമ്പിൽ വേണം. എന്റെ സ്വത്തം ബിസിനസ്സിനു ഞാൻ പാരീസിൽ പോകുന്നുണ്ട്; അപ്പോൾ ഇക്കാര്യവും—"

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ നമുക്ക് അതേക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കുകയും ഒരൊത്തുതീർപ്പുണ്ടാക്കുന്നതിനു ശ്രമിക്കുകയും ചെയ്യാം. എന്നാൽ ഞാൻ ചെയ്യാറില്ലാത്ത കാര്യങ്ങളിലേയ്ക്കു വലിച്ചിഴയ്പ്പെടാൻ എനിക്കിഷ്ടമില്ലെന്നും ഓർക്കണം. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, ബഹുമാനപ്പെട്ട പ്രസിഡന്റ്, ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്നിൽനിന്നു യാതൊരു ചെലവും പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു." ഈ വാചകം പറഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾക്കു വിക്കിന്റെ യാതൊരു വിഷമവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

"ങേ?" മാഡം ദഗ്രാസ്സെ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. "പാരീസിൽ താമസിക്കുകയെന്നു പറയുന്നതുതന്നെ ഒരാനന്ദമല്ലേ. എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചാണെങ്കിൽ സ്വത്തം ചെലവിൽ അവിടെ പോകുന്നതും സന്തോഷകരമാണ്."

തങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ പരാജയപ്പെടുത്താൻ ഈ സന്ദർഭം ഉപയോഗപ്പെടുത്തണമെന്നു നിർബ്ബന്ധിച്ചുകൊണ്ട് അവർ സ്വഭാവിനു് അടയാളം കാണിച്ചു; അനന്തരമവർ ക്ര്യൂഷോമാരുടെ നേരെ നിന്ദാഗർഭമായിട്ടൊന്നു നോക്കി. ഗ്രാന്ദെ ബാങ്കറിന്റെ കോട്ടിന്റെ കൂടുകളിൽ പിടിച്ച് ഒരു വശത്തേയ്ക്കു മാറ്റിക്കൊണ്ടു പോയി.

"എനിക്ക് ഈ മജിസ്ട്രേട്ടിനേക്കാൾ കൂടുതൽ വിശ്വാസം താങ്കളിലാണ്." അയാൾ പറഞ്ഞു: "അതിനുംപുറമേ," അയാ

ളുടെ മൂക്കിന്റെ അഗ്രം അല്പമൊന്നു ചലിച്ചു. "വേറെ മീനും പൊരിക്കണം. എന്റെ കൈവശം കുറെ പണം നിക്ഷേപിക്കാനുണ്ട്. കുറെ ആയിരങ്ങൾ 'കൺസോളിൽ' മുടക്കണം. എന്നാൽ അവയുടെ വില എണ്പതിൽ കവിയരുതു്. ഇതുവരെയുള്ള കേൾവികളിൽനിന്നുദ്ദേശിക്കേണ്ടതു മാസാവസാനത്തിൽ അതിന്റെ വില ഇടിയുന്നുവെന്നാണു്. ഇതേക്കുറിച്ചു് എല്ലാം നിങ്ങൾക്കു വിശദമായിട്ടു് അറിയാമെന്നാണു് എന്റെ പ്രതീക്ഷ."

"ചിലതെല്ലാം അറിയാമെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഞാൻ അനേകായിരം ലി-വരെ വിലയുള്ള കൺസോൾ വാങ്ങണം, അല്ലേ?"

"ഒരു പ്രാരംഭമെന്ന നിലയിൽ. എന്നാൽ ഒരു കാര്യം: ഒരൊറ ജീവിപോലും അറിയരുതു്. മാസാവസാനത്തിൽ അതു നിങ്ങൾ എന്റെ പേരിൽ വാങ്ങണം. ക്ര്യൂഷോമാരോടു് ഇതേക്കുറിച്ചു് എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞുപോകരുതു്. അതു് അവരെ അസ്വസ്ഥരാക്കുകയേയുള്ളു. നിങ്ങളേതായാലും പാരീസിലേയ്ക്കു പോകുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ആ അവസരമുപയോഗിച്ചു് എന്റെ പാവപ്പെട്ട മരുമകന്റെ കാര്യത്തിൽ എന്താണു് ചെയ്യാൻകഴിയുന്നതെന്നും ഒന്നന്വേഷിക്കണം."

"അതിനു സംശയമുണ്ടോ? നാളത്തെ വണ്ടിക്കുതന്നെ ഞാൻ പാരീസിലേയ്ക്കു പോകാം." ദഗ്രാസ്സെ അല്പം സ്വരമയത്തിലുറഞ്ഞു. "നിങ്ങളുടെ അവസാനനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കായി ഞാൻ വീണ്ടും വരാം. എത്ര മണിക്കാണു് വരേണ്ടതു്?"

"ഡിന്നറിനു മുമ്പായി അഞ്ചുമണിക്കു്." ഗ്രാന്ദെ കൈ തിരുമ്മിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. ഇരുകക്ഷികളും അന്യോന്യം നോക്കിക്കൊണ്ടു കുറച്ചുനേരം നിശ്ശബ്ദരായി നിന്നു. ഗ്രാന്ദെയുടെ തോളിൽ തട്ടിക്കൊണ്ടു ദഗ്രാസ്സെ വീണ്ടും നിശ്ശബ്ദത ഭഞ്ജിച്ചു.

"താങ്കളെപ്പോലുള്ള ഒരു വല്യച്ഛനുള്ളതു്—"

"ഹ-ഹതേ, ഹ-ഹതേ—" ഗ്രാന്ദെ വിക്കാൻതുടങ്ങി. "യാ-യാതൊരു പ്രകടനങ്ങളുമില്ലാത്ത ഒരു വല്യച്ഛനാണു ഞാൻ. ഞാൻ എന്റെ സഹോദരനെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. അതിനു വലിയ ചെലവൊന്നും വേണ്ടിവരികയില്ലെന്നു—"

ഭാഗ്യവശാൽ ഇപ്പോൾ ബാങ്കർ വീണ്ടും അയാളുടെ സംസാരം തടഞ്ഞു.

"ഞങ്ങൾ പോകട്ടെ, ഗ്രാന്ദെ. ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചതിലും നേരത്തേ പുറപ്പെടേണ്ടിവന്നതിനാൽ എനിക്കു ചില ബിസിനസ്സു കാര്യങ്ങൾ ശരിപ്പെടുത്തുവാനുണ്ടു."

"ശരി, അങ്ങനെതന്നെ. എനിക്കും, നമ്മുടെ സംഭാഷണത്തിന്റെ ഫലമായി പ്രൂ-പ്രൂസിഡൻസു ക്ലൂഷോ പറയുന്നതുപോലെ എന്റെ മുറിയിൽ പോയിരുന്നു ഒന്നാലോചിക്കണം."

'നാശം, നോക്കണം, ഞാനെത്രവേഗം എം. ബോണിഫോന്തിസല്ലാതായെന്നു'.' മജിസ്ട്രേട്ട് മൂകനായി ചിന്തിച്ചു. ആ മുഖം കുനിഞ്ഞു. തന്റെ മുമ്പിലിരിക്കുന്ന കേസിനെക്കുറിച്ചു് അസ്വസ്ഥനായ ഒരു ജഡ്ജിയെപ്പോലെ അയാൾ കാണപ്പെട്ടു.

ഇരുകക്ഷിക്കാരും ഒരുമിച്ചതന്നെ ഗ്രാന്ദെയോടു യാത്രപറഞ്ഞു. അവരിരുവർക്കും അന്നു രാവിലെ ഗ്രാന്ദെ ചെയ്ത വഞ്ചന മറന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അയാളുടെ സംശയകരമായ പെരുമാറ്റംപോലും അവർ മറന്നു. എന്നാൽ ഈ പുതിയ കാര്യത്തിൽ കിഴവന്റെ യഥാർത്ഥമായ ഉദ്ദേശമെന്താണെന്നുള്ളതിനെക്കുറിച്ചു് അവർ അന്യോന്യം നിഷ്പ്രയോജനമായി ചില സൂചനകൾ നല്കുകയുണ്ടായി.

"നിങ്ങൾ ഞങ്ങളോടൊപ്പം മാഡം ദെർസനോലിന്റെ വീട്ടിൽ വരുന്നോ?" മാഡം ദഗ്രാസ്സെ നോട്ടറിയോടു ചോദിച്ചു.

"ഞങ്ങൾ അവിടെ ഇപ്പോൾ പോകുന്നില്ല." മജിസ്ട്രേട്ട് പറഞ്ഞു. "ഇന്നു സായാഹ്നത്തിൽ കുമാരി ദബ്രൂക്കോട്ടിന്റെ വീ

ട്ടിൽ ചെല്ലാമെന്നു ഞാൻ വാഗ്ദാനംചെയ്തിരുന്നു; അമ്മാവൻ സമ്മതിക്കുന്നപക്ഷം ഞങ്ങളിപ്പോൾ അങ്ങോട്ടു പോകുന്നു.''

''അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ നമുക്കു പിന്നീടു കാണാം.'' മാഡം ദഗ്രാസ്സെ പറഞ്ഞു.

അവർ കുറെ അകന്നുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ അഡോൾഫി പറഞ്ഞു: ''അവരിപ്പോൾ നല്ല ഒരു നിലയിലാണ്.''

''മിണ്ടാതിരിക്കൂ!'' അമ്മ അവനെ ശാസിച്ചു. ''നാം പറയുന്നതു് അവർ കേൾക്കാനിടയുണ്ടു്. അതിനുംപുറമേ, നിന്റെ ആ വാക്കു മാന്യന്മാക്കു യോജിച്ചതുമല്ല. അതു നിന്റെ നിയമവിദ്യാലയത്തിലെ ഒരു വാചകംപോലെയിരിക്കുന്നു.''

''അമ്മാവാ!'' ദഗ്രാസ്സെമാർ അകലെയായെന്നു കണ്ടപ്പോൾ മജിസ്സേട്ട പറഞ്ഞു. ''ഞാൻ പ്രസിഡന്റു ബോണിഫോന്തീസായി ആരംഭിച്ച വെറും ക്ലൂഷോ ആയി അവസാനിച്ചു.''

''ഇക്കാര്യത്തിൽ നിനക്കു വളരെ വിഷമമുണ്ടെന്നും അവർ നമ്മിൽനിന്നു മുൻകൈ നേടിയെന്നും എനിക്കറിയാം. ഇതു മിടുക്കനായിട്ടും നീ ഒരു വിഡ്ഢിയാണു്. 'നമുക്കു കാണാ'മെന്നു ഗ്രാന്ദെയുടെ ഉറപ്പിന്മേൽ അവർ മുമ്പോട്ടു പോകട്ടെ. ശാന്തനായിരിക്കൂ കുട്ടീ; ഇങ്ങനെയെല്ലാമാണെങ്കിലും എഴേനി നിനക്കുള്ളതുതന്നെ.''

ഏതാനും സമയത്തിനുള്ളിൽ ഗ്രാന്ദെയുടെ ഔദാര്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വാർത്ത മൂന്നു വീടുകളിൽ വ്യാപിച്ചു. പെട്ടെന്നു് അതു മാത്രമായി നഗരമാകെയുള്ള സംഭാഷണവിഷയം. കൃഷിക്കാർതന്നിലുള്ള ഒരുതരിപ്പിനെ അവഗണിച്ചു് അയാൾ തങ്ങളുടെ വീഞ്ഞുവിറ്റ കഥ അവർ തീരെ മറന്നു. സകലരും അയാളുടെ സത്യസന്ധതയെയും ഇതുവരെ അയാളിലുണ്ടെന്നു് ആരും സംശയിക്കുകപോലും ചെയ്തിട്ടില്ലാത്ത അയാളുടെ ഔദാര്യത്തെയും പുകഴ്ത്താനാരംഭിച്ചു. ശബ്ദായമാനമായ ഏതു സംഭവവും, അഥവാ തങ്ങളുടെ ചക്രവാളത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന ഏതു ധൂമകേതുവും,

അവരുടെ വികാരങ്ങളെ ഉത്തേജിപ്പിക്കുന്നതു പ്രഭുസ്വഭാവത്തിന്റെ ഒരു പ്രത്യേകതയാണു്. ജനങ്ങൾക്കു പൊതുവിൽ, അഥവാ രാഷ്ട്രങ്ങൾക്കു, സ്മരണയെന്നൊന്നില്ലെന്നു വരുമോ?

വാതലടി അടച്ചു തഴുതിട്ടുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെ നാനയെ വിളിച്ചു:

"നാനാ, നീ ഇപ്പോൾ ഉറങ്ങാൻ പോവുകയോ പട്ടിയെ അഴിച്ചുവിടുകയോ ചെയ്യരുതു്. ഇവിടെ ചില കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാനുണ്ടു്. അതു നമ്മൾ രണ്ടുപേരുംകൂടി ചെയ്യണം. പതിനൊന്നുമണിക്കു കോർണോയി ഒരു വണ്ടിയുമായി ഇവിടെ വരും. നീ ഒച്ചയുണ്ടാക്കാതെ അവനെ ഉള്ളിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കണം. അവൻ കതകിൽ മുട്ടാനിടയാകരുതു്; ശബ്ദമുണ്ടാകരുതെന്നു പ്രത്യേകം പറയണം. രാത്രിയിൽ വലിയ ഒച്ചപ്പാടുണ്ടാക്കിയാൽ പോലീസുകാരോടു സമാധാനം പറയേണ്ടിവരും. അതിനുപുറമേ, ഞാൻ പുറമെ പോകുന്നവെന്നു മറ്റുള്ളവരാരുമറിയരുതു്."

ഇത്രയും പറഞ്ഞശേഷം ഗ്രാന്ദെ തന്റെ പരീക്ഷണശാലയിലേയ്ക്കു പോയി. അയാൾ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നതും എന്തെല്ലാമോ വായുന്നതും നാന കേട്ടു. തന്റെ ഭാര്യയേയോ മകളേയോ ഉണ്ടത്തണമെന്നു് അയാൾക്കു യാതൊരു താല്പര്യവുമുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നുള്ളതു വ്യക്തമാണു്. എല്ലാറ്റിനുമുപരിയായി മരുമകനെ യാതൊരു സംശയവുമുണ്ടാകരുതെന്നു് അയാളാഗ്രഹിച്ചു. ആ ചെറുപ്പക്കാരന്റെ മുറിയിൽനിന്നു് ഒരു തിരിയുടെ പ്രകാശം പുറത്തേയ്ക്കു് അരിച്ചു കടക്കുന്നതു് അയാൾ കണ്ടു. തന്റെ മരുമകനെ അയാൾ ശപിച്ചു.

അർദ്ധരാത്രിയായപ്പോൾ എഴേനി, മരിക്കുന്ന മനുഷ്യന്റെ ഞരക്കംപോലെ ഒരു ശബ്ദം കേട്ടു. അവളുടെ മനസ്സു് എപ്പോഴും ചാത്തനെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരുന്നതിനാൽ, അവനായിരിക്കും അപകടമുണ്ടായതെന്നു് അവൾക്കു തോന്നി. രാത്രിയിൽ തങ്ങൾ പിരിയുമ്പോൾ അവൻ വിളറി എത്ര നിരാശാഭരിതനായിട്ടാണു്

കാണപ്പെട്ടതു". അവൻ ആത്മഹത്യ ചെയ്യുകയായിരിക്കുമോ? അവർ വേഗമെണീറ്റു നീളംകൂടി, തലമൂടിയോടുകൂടിയ തന്റെ കപ്പുച്ചിൻഗൌൺ എടുത്തു ധരിച്ചു് അതു് എന്താണെന്നു നോക്കാൻ വെളിയിലേയ്ക്കിറങ്ങാൻ ഭാവിച്ചു. വാതലിനിടയിലൂടെ അരിച്ചരിച്ചു് ഉള്ളിലേയ്ക്കു കടന്നിരുന്ന വെളിച്ചം അവളെ ഭയപ്പെടുത്തി. വീടിനു തീ പിടിച്ചിരിക്കുമോ? വേഗംതന്നെ അവർക്കു സമാധാനമായി. നാനയുടെ കാലടിയൊച്ചയും കുതിരകളുടെ മുർദ്ദാച്ചയോടിടകലർന്നു അവളുടെ സ്വരവും തിരിച്ചറിയാൻ എഴേനിക്കു സാധിച്ചു.

"അച്ഛൻ ചാത്സിനെ കൊണ്ടുപോവുകയായിരിക്കുമോ?" വളരെ കുതൂഹലോടെ, വിജാകിരി കിറുകിറുക്കാതെ, പുറത്തു് എന്താണു് നടക്കുന്നതെന്നു കാണത്തക്കവണ്ണം അവർ വാതിൽ തുറന്നു.

പെട്ടെന്നു ഗ്രാന്ദെയുടെ കണ്ണുകൾ അവളുടെ ദൃഷ്ടിയിൽപ്പെട്ടു. അവ അശ്രുക്കളും ശ്രുന്യവുമായിരുന്നെങ്കിലും അവളുടെ ശരീരത്തിൽ ഒരു മരവിപ്പു പായിക്കാൻ പര്യാപ്തമായിരുന്നു. എന്തോ ഭാരമുള്ള സാധനം ഒരു ചങ്ങലകൊണ്ടു് ഒരു കമ്പിനോടു കെട്ടി അതു നാനയും ഗ്രാന്ദെയുംകൂടി എടുത്തുകൊണ്ടു വരികയാണു്. തന്റെ വിശ്രമവേളകളിൽ കിഴവൻ ഉണ്ടാക്കുക പതിവായിരുന്ന ഒരുതരം വീപ്പ!

"പരിശുദ്ധകന്യകേ, ഇതിനെന്തു ഭാരമാണു്, സർ" നാന പിറുപിറുത്തു.

"ഇതു മുഴുവൻ ചെമ്പുതുട്ടുകളാണെന്നുള്ളതു വലിയ കഷ്ടമായിപ്പോയി." കിഴവൻ പറഞ്ഞു. "മുമ്പോട്ടു നോക്കു. അല്ലെങ്കിൽ നീ ആ മെഴുകുതിരിക്കാൽ മറിച്ചിട്ടും."

ആ രംഗത്തിൽ പ്രകാശം കിട്ടിയിരുന്നതു ഗോവണിയുടെ മുകളിൽ വെച്ചിരുന്ന ഒരു തിരിയിൽനിന്നായിരുന്നു.

"കൊർണോയി" ഗ്രാന്ദെ തന്റെ നായാട്ടുകാരനെ വിളിച്ചു. "നിന്റെ കൈത്തോക്കു കൈവശമുണ്ടോ?"

''ഇല്ല, സർ, ഒരു വീപ്പ ചെമ്പുതുട്ടുകൾ കൊണ്ടുപോകാൻ എന്താണിത്ര ഭയപ്പെടാനുള്ളതു്?''

''ഓ, ഒന്നുമില്ല, ഒന്നുമില്ല.'' നല്ലവനായ ഗ്രാന്ദെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

''അതിനും പുറമെ നാം ഇവിടം വേഗം കടന്നുപോകുമല്ലോ.'' ആ നായാട്ടുകാരൻ പറഞ്ഞു. ''പാട്ടക്കാർ ഒന്നാന്തരം കുതിരകളെയാണു് തന്നിട്ടുള്ളതു്.''

''വളരെ നന്നായി! ഞാൻ എവിടെപ്പോകുന്നുവെന്നു താനവരോടു പറഞ്ഞോ?''

''അതു് എനിക്കുതന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടല്ലോ, സർ.''

''ശരി, വണ്ടിക്കു നല്ല ഉറപ്പുണ്ടോ?''

''ഉറപ്പുണ്ടോന്നോ? തീച്ചയായും. അല്ലെങ്കിലും ഇത്തരം രണ്ടോ മൂന്നോ വീപ്പകൾക്കെന്തു തൂക്കം വരും. ഇതു വണ്ടിയിൽ മുപ്പായിരം റാത്തൽ ഒരു വിഷമവും കൂടാതെ കൊണ്ടുപോകാം.''

''കൊള്ളാം, ഇതുതന്നെ ഒരായിരത്തിഎണ്ണൂറു റാത്തലിൽ കുറയുകയില്ലല്ലോ.''

''നീയൊന്നു മിണ്ടാതിരിക്കു നാന. ഞാൻ നാട്ടിൻപുറത്തേയ്ക്കു പോയി എന്നും ഡിന്നറിനു മടങ്ങിയെത്തുമെന്നും കൊച്ചമ്മയോടു പറഞ്ഞേയ്ക്കൂ. വേഗമാകട്ടെ കൊർണോയി, ഒമ്പതു മണിക്കു മുമ്പായി നമുക്കു് ആംഗേഴ്സിലെത്തണം.''

വണ്ടി ഇളകി. നാന ഗേറടച്ചു തഴുതിട്ടശേഷം പട്ടിയേയും അഴിച്ചുവിട്ടു. തോളിൽ നല്ല വേദനയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും അതൊന്നും വകവെയ്ക്കാതെ അവൾ ഉറങ്ങാൻ കിടന്നു. ഗ്രാന്ദെയുടെ യാത്രയെക്കുറിച്ചു വെളിയിൽ ഒരു ജീവിപോലും അറിഞ്ഞുമില്ല. ആ നല്ല മനുഷ്യൻ ജാഗ്രതയുടെ ഒരത്ഭുതവസ്തുവാണു്. സ്വർണ്ണക്രൂപാരങ്ങളുണ്ടായിരുന്ന ആ വീട്ടിൽ ഒരൊറ്റ പെനിയെങ്കിലും വെറുതെ കിടക്കുന്നതു് ആരും കണ്ടിട്ടില്ല. നാൻറസിൽ ചില കച്ചവടക്കൂപ്പലുകൾ യാത്രയ്ക്കൊരുങ്ങുന്നുണ്ടെന്നും അതിനാൽ വിപണി

യിൽ സ്വർണ്ണമില്ലെന്നും അതിനു പതിവിലിരട്ടി വിലയുണ്ടെന്നും ഊഹക്കച്ചവടക്കാർ ആംഗേഴ്സിൽ വന്നു ധാരാളമായി വാങ്ങുന്നുണ്ടെന്നും ആരോ ചന്തയിൽവെച്ചു പറഞ്ഞതു ഗ്രാന്ദെയും കേട്ടിരുന്നു. അതേത്തുടർന്നു്, കിഴവൻ തന്റെ പാട്ടക്കാരോടു് എത്രയും കുതിരകളെ വായ്പ വാങ്ങി, തന്റെ സ്വർണ്ണം മുഴുവൻ ആംഗേഴ്സിൽ കൊണ്ടുപോയി വിൽക്കുവാൻ തീരുമാനിച്ചു.

"അച്ഛൻ വെളിയിലെവിടെയോ പോകുന്നു." എഴേനി ആലോചിച്ചു. കോണിപ്പടികളുടെ മുകളിൽ നിന്നു് അവിടെ നടന്നതെല്ലാം അവൾ കണ്ടിരുന്നു. ഉറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരുന്ന സാമൂറിലെ തെരുവീഥികളിൽ വണ്ടിച്ചക്രങ്ങളുടെ ശബ്ദം അകന്നകന്നു തീരെ ഇല്ലാതായി. പെട്ടെന്നു് എഴേനിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരു കരച്ചിൽ കേൾക്കുന്നതായി തോന്നി. ചാത്സിന്റെ മുറിയിൽനിന്നാണതു പുറപ്പെട്ടതെന്നും അവൾക്കു തോന്നി. തെളിച്ചാത്തിയുടെ വായ്ത്തലയോളം വലിപ്പമില്ലാതിരുന്ന ഒരു പ്രകാശധാര അയാളുടെ മുറിയുടെ വാതിലിനു താഴെ കാണപ്പെട്ടു. ഇരുട്ടിൽ ചെരിഞ്ഞടിച്ചിരുന്ന ആ പ്രകാശധാര ആ കോണിപ്പടിയുടെ കൈവിരിയിൽ ഒരു പ്രകാശത്തണ്ടു വിരചിച്ചു.

"അയാൾ സങ്കടപ്പെടുന്നു." പടികൾ കയറിക്കൊണ്ടു് അവൾ സ്വയം പാഞ്ഞു. വീണ്ടുമൊരു കരച്ചിൽ; അവൾ മുറിയുടെ വാതില്ക്കലെത്തി. വാതിൽ ഒമ്മല്ലെ ചാരിയിരുന്നു. അവളതു തള്ളിത്തുറന്നു. ആ പഴയ കസേരയിലിരുന്ന ചാത്സ് ഉറങ്ങുന്നു. അയാളുടെ തല ഒരു വശത്തേയ്ക്കു ചരിഞ്ഞും വിരലുകൾ എഴുതാണ്ട തറയിൽ മുട്ടിയും കാണപ്പെട്ടു. കയ്യിൽനിന്നു താഴെ വീണപേന വിരലുകൾക്കടുത്തുതന്നെ കിടന്നിരുന്നു. അയാളുടെ ക്രമമില്ലാതെയുള്ള ശ്വാസോച്ഛ്വാസം എഴേനിയെ ഭയപ്പെടുത്തി. വേഗം അവൾ മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചു.

"അദ്ദേഹം വളരെ ക്ഷീണിച്ചുപോയിരിക്കണം." ഒരു ഡസനോളം മുദ്രവെച്ച കത്തുകൾ മേശപ്പുറത്തു കിടക്കുന്നതു കണ്ടു

പ്പോൾ അവൾ ചിന്തിച്ചു. അവൾ പതുക്കെ ആ എഴുത്തുകളുടെ മേൽവിലാസം വായിച്ചു. ''മെസ്സേഴ്സ് ഫാറി ബ്രിൽറ്റൻ ആൻഡ് കമ്പനി, വണ്ടിനിർമ്മാതാക്കൾ; മെസ്സേഴ്സ് ബുസ്സേ, തയ്യൽക്കാർ.....''എന്നിങ്ങനെ.

'കഴിയുന്നതും വേഗം ഫ്രാൻസു വിട്ടു പോകുന്നതുവരെയും അദ്ദേഹം തന്റെ കാര്യങ്ങളെല്ലാം ഒതുക്കുകയാണെന്നുള്ളതു തീച്ച.' അവൾ ചിന്തിച്ചു.

അവളുടെ നോട്ടം മുഴുവെയ്ക്കാതെ മേശപ്പുറത്തു കിടന്നിരുന്ന രണ്ടു കത്തുകളിൽ പതിച്ചു. അവയിലൊന്ന് ''എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ആനറ്റ്... ....'' എന്നാണാരംഭിച്ചിരുന്നതു്. അവൾക്കു തല കറങ്ങുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു മറ്റൊന്നും കാണാൻ സാധിച്ചില്ല. അവളുടെ ഹൃദയം ദ്രുതഗതിയിൽ തുടിക്കുകയും കാലുകൾ തറയോടു ചേർന്നു് ഒട്ടിച്ചതുപോലെ തോന്നുകയും ചെയ്തു.

'അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ആനറ്റ്! അദ്ദേഹം സ്നേഹിക്കുകയും സ്നേഹിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു..... ഇനി യാതൊരാശയ്ക്കും വഴിയില്ല..... അവൾക്കെന്തായിരിക്കും എഴുതിയിരിക്കുന്നതു്?' ഇത്യാദി ചിന്തകൾ അവളുടെ ഹൃദയത്തിലും തലച്ചോറിലും മിന്നിപ്പാഞ്ഞു. എവിടെ നോക്കിയാലും തീക്കനലുകൾപോലെ ആ അക്ഷരങ്ങൾമാത്രം കാണുന്നു.

''കഴിയുന്നതും വേഗം ഈ ആശ ഉപേക്ഷിക്കാം. വേണ്ട, ഈ എഴുത്തുകൾ ഞാൻ വായിക്കുകയില്ല. എന്തായാലും ഞാൻ അവയൊന്നു വായിച്ചാലോ!''

അവൾ ചാരുസിന്റെ നേരെ നോക്കി; പതുക്കെ അവന്റെ തല പിടിച്ചുയർത്തി കസേരയുടെ പിന്നിൽ ചാരിവെച്ചു. ഉറക്കത്തിൽപ്പോലും അമ്മയാണു് തന്റെ മേൽ കുനിഞ്ഞു നില്ക്കുന്നതെന്നു മനസ്സിലാക്കുകയും ഉണരാതെത്തന്നെ അമ്മയുടെ ചുംബനം അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു ശിശുവിനെപ്പോലെ അ

വൻ അതിനു കീഴ്പ്പെട്ടു. ഒരു അമ്മയെപ്പോലെ തുങ്ങിക്കിടന്നിരുന്ന അവന്റെ കൈകൾ അവൾ ഉയർത്തിച്ചു; ഒരമ്മയെപ്പോലെത്തന്നെ അവൾ അവന്റെ മുടിക്കെട്ടുകളിൽ മുംബിച്ചു. "പ്രിയപ്പെട്ട ആനറ"" അവന്റെ ചെവികളിൽ ഒരു പരിഹാസസ്വരം മുഴങ്ങി.

'ഒരു പക്ഷേ, ഞാൻ ചെയ്യുന്നതു തെറ്റായിരിക്കും. എങ്കിലും ഞാൻ ഈ എഴുത്തു വായിക്കും.' അവൾ തീരുമാനിച്ചു.

വീണ്ടും അവൾ മുഖം തിരിച്ചു. ഉന്നതമായ തന്റെ അഭിമാനബോധം അവളെ ശകാരിച്ചു. ഇദംപ്രഥമമായി അവളുടെ ജീവിതത്തിൽ നന്മയും നിന്മയും തമ്മിൽ ഒരു പോരാട്ടം നടന്നു. താൻ വിവർണ്ണവദനയാകേണ്ട ഒരു കാര്യവും ഇതുവരെ അവൾ ചെയ്തിട്ടില്ല. പ്രേമവും ജിജ്ഞാസയും അവളുടെ മനസ്സാക്ഷിയെ മൂകമാക്കി. അതിലെ ഓരോ വാക്കും വായിക്കുംതോറും അവളുടെ ഹൃദയം കൂടുതൽ കൂടുതൽ വികസിച്ചു. വായിക്കുംതോറും അവളിൽ നിറഞ്ഞ അഭിലാഷത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ വേദന പ്രഥമാനുരാഗത്തിന്റെ ആനന്ദത്തെ കൂടുതൽ സമാകർഷകമാക്കി:

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ആനറ",

എന്റെമേൽ പതിച്ചു, മനുഷ്യന്റെ ചിന്താശക്തിക്കതീതമായ, ഈ ഭയങ്കര അത്യാഹിതത്തിനല്ലാതെ മറ്റൊന്നിനും നമ്മെ തമ്മിൽ വേർതിരിക്കാനുള്ള ശക്തിയില്ല. എന്റെ പിതാവു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈകളാൽത്തന്നെ മരണമടഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെയും എന്റെയും സമ്പത്തു മുഴുവൻ ഇങ്ങിനി ലഭിക്കാതവണ്ണം നഷ്ടമായി. എനിക്കു ലഭിച്ച വിദ്യാഭ്യാസംമൂലം ഇനിയും ഒരു ശിശുവായി പരിഗണിക്കേണ്ട ഒരു പ്രായത്തിൽ ഞാൻ നിരാധാരനായി. എന്തായാലും, ഇപ്പോൾ ഞാനും ഒരു പുരുഷനാണെന്നു തെളിയിക്കുന്നതിനും ഞാൻ വലിച്ചെറിയപ്പെട്ട അഗാധതകളിൽനിന്നു കരകയറുന്നതിനും ശ്രമിക്കുകതന്നെ! ഇന്നു രാത്രി

യിൽ എത്രനേരംസമയം എന്റെ ഭാവിപരിപാടികളെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കുവാൻ ഞാൻ വിനിയോഗിക്കുകയാണ്. സത്യസന്ധനായ ഒരു മനുഷ്യനെന്നനിലയിൽ ഫ്രാൻസുവിട്ടു പോകണമെങ്കിൽ (അങ്ങനെത്തന്നെ ചെയ്യണമെന്നാണെന്റെ ആഗ്രഹം), ഇൻഡീസിലോ അമേരിക്കയിലോ പോയി എന്റെ ഭാഗ്യം പരീക്ഷിക്കണമെങ്കിൽ, അതിനാവശ്യമായ ഒരു നൂറു ഫ്രാങ്കുപോലും ഇപ്പോൾ എന്റെ കൈവശമില്ല. അതേ, പാവപ്പെട്ട അന്നാ! ഞാൻ സമ്പത്തു തേടി ഏറ്റവും ഭയങ്കരമായ കാലാവസ്ഥകളിലേയ്ക്കു പോകുന്നു. അവിടങ്ങളിൽ എളുപ്പത്തിൽ പണം സമ്പാദിക്കാനുള്ള സാധ്യതകളുണ്ടെന്നാണ് ആളുകൾ പറയുന്നതു്. പാരീസിൽ തുടർന്നു ജീവിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കാൻപോലും വിഷമമാണ്. എൻറീശവരാ! ഇരുപതുലക്ഷത്തിനു കടപ്പെട്ടുക! ഒരാഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ ഞാൻ ഒരു ദ്വന്ദയുദ്ധത്തിൽ ചെന്നുചാടാതിരിക്കുകയില്ല. അതിനാൽ ഞാൻ പാരീസിലേയ്ക്കു മടങ്ങിവരുന്നില്ല. ഭവതിയുടെ പ്രേമം—ഒരു പുരുഷഹൃദയത്തെ എക്കാലവും അനുഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ളതിൽ ഏറ്റവും മൃദുലവും സ്നേഹസമ്പന്നവുമായ ആ പ്രേമം—എന്നെ പിന്നോക്കം വലിക്കുകയില്ല. എന്റെ സംരംഭത്തിനാവശ്യമായ ശക്തി പ്രദാനംചെയ്യുമായിരുന്ന ഒരവസാനമുംബന്ധം കൈമാറുന്നതിനു ഭവതിയുടെ സമീപമെത്തുവാൻ, ഓമനേ, എന്റെ കൈവശം പണമില്ല.....”

“പാവം ഫാത്സ്! ഞാൻ ഈ കത്തു വായിച്ചതു നന്നായി. എന്റെ കൈവശം പണമുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിനതു ലഭിക്കുകയും ചെയ്യും.” എഴേനി തീരുമാനിച്ചു. കണ്ണീർ ഒട്ടൊന്നൊതുങ്ങിയപ്പോൾ അവൾ വായന തുടർന്നു:

“ഇതുവരെ ഞാൻ ദാരിദ്ര്യത്തിന്റെ കഷ്ടതകളെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചിട്ടില്ല. യാത്രച്ചെലവിനാവശ്യമായ നൂറു ലൂയി എങ്ങനെയെങ്കിലും കണ്ടുപിടിക്കാമെന്നിരുന്നാൽത്തന്നെ, ഒരു ബിസിനസ്സിൽ എപ്പെട്ടുന്നതിനു് എന്റെ കൈവശം ഒരു സൂപോലുമില്ല.

പാരീസിലുള്ള എന്റെ സാധനങ്ങൾ വിറ്റു് അവിടെയുള്ള എന്റെ കടങ്ങൾ വീട്ടിക്കഴിയുമ്പോൾ ബാക്കിയെന്തെങ്കിലുമുണ്ടാകുമോയെന്നു് എനിക്കിനിയും നിശ്ചയമില്ല. ഒന്നുമില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ എങ്ങനെയെങ്കിലും നാൻറസിലെത്തി, കപ്പലിൽ ഒരു വെറും നാവികനായിട്ടെന്നു മുമ്പോട്ടുപോകും. ഒറ്റക്കാശുപോലുമില്ലാതെ ഇൻഡീസിൽ പോയി ധനവാന്മാരായി മടങ്ങിയെത്തിയ മറ്റു പല സമർത്ഥന്മാരെയുംപോലെ ഞാനും കോണിയുടെ ആദ്യത്തെ പടിമുതൽ കയറിത്തുടങ്ങും. ഇന്നു രാവിലെമുതൽ ഞാൻ ഭാവിയെ ശാന്തമായി അഭിമുഖീകരിച്ചുതുടങ്ങി. മറാരേക്കാളും അതു് എനിക്കു കൂടുതൽ വിഷമകരമായിരിക്കും. ഞാൻ എന്നെ ആരാധിച്ചിരുന്ന ഒരമ്മയുടെ ഓമനക്കുട്ടനും ഏറ്റവും കാരുണ്യവാനും ഉത്തമനുമായ ഒരു പിതാവിന്റെ വാത്സല്യഭാജനവുമായിരുന്നു. ലോകത്തിലേയ്ക്കുള്ള എന്റെ ആദ്യത്തെ ചുവടുവയ്പിൽത്തന്നെ ഞാൻ അന്നയുടെ പ്രേമത്താൽ അനുഗ്രഹിതനായി! ഇതുവരെ ജീവിതത്തിന്റെ പൂവരിച്ച വഴിത്താരകളേ എനിക്കു പരിചയമുള്ളൂ; ഈ ആനന്ദം അധികംനാൾ നീണ്ടുനില്ക്കുകയില്ല. എങ്കിലും എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ആനറ്റ്, എനിക്കു ചിന്താശ്രുനൃനായ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനിൽനിന്നു്, തൊട്ടിൽമുതൽ ആനന്ദത്തിന്റെ മടിയിലിട്ടു് ആലോലമാട്ടിയ പാരീസിലെ ഏറ്റവും സുന്ദരിയായ സ്ത്രീയാൽ ലാളിക്കപ്പെട്ട ഭാഗ്യത്തിന്റെ ഓമനയായ ഒരു യുവാവിൽനിന്നു്, പ്രതീക്ഷിക്കാവുന്നതിലേറെ സഹനശക്തിയുണ്ടു്. എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട പിതാവിനു് എന്റെ ആഗ്രഹങ്ങൾ നിയമമായിരുന്നു.....ഹാ എന്റെ പിതാവു്! അദ്ദേഹം മരിച്ചു, ആനറ്റ്.....ഞാൻ എന്റെ നിലയെക്കുറിച്ചു ഗൌരവപൂർവ്വം പര്യാലോചിച്ചു. അതുപോലെത്തന്നെ ഭവതിയുടെ നിലയും എന്റെ ആലോചനയ്ക്കു വിഷയമായി. കഴിഞ്ഞ ഇരുപത്തിനാലു മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ എനിക്കു വളരെ പ്രായക്കൂടുതലുണ്ടായി. പ്രിയപ്പെട്ട അന്നാ, ഞാൻ ഭവതിയുടെ സമീപം പാരീസിൽ താമ

സിക്കുന്നതിനു്, ഭവതി ഇപ്പോഴാസ്വദിക്കുന്ന പല ആഡംബരങ്ങളും ഉപേക്ഷിച്ചാൽത്തന്നെയും ഞാൻ ജീവിച്ചുപോന്ന രീതിയിലുള്ള ജീവിതം നയിക്കുന്നതിനു്, നമുക്കു സാധിക്കുകയില്ല. അതിനുംപുറമേ, എനിക്കുവേണ്ടി ഭവതി ഈ ത്യാഗങ്ങൾ സഹിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചു് എനിക്കു ചിന്തിക്കുവാൻകൂടി കഴിയുന്നില്ല. അതിനാൽ ഇന്നു നാം എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി പിരിയണം.....”

“പരിശുദ്ധകന്യകേ, അദ്ദേഹം അവരോടു യാത്രപറയുകയാണു്. എന്തൊരാനന്ദം!.....”

ആനന്ദംകൊണ്ടു് എഴേനിയുടെ ശരീരം വിറപൂണ്ടു. ചാസ്സ് കസേരയിലിരുന്നു് അനങ്ങി; ഭീതിയുടെ ഒരു മരവിപ്പു് അവളുടെ ശരീരത്തിലനുഭവപ്പെട്ടു. ഭാഗ്യവശാൽ അയാൾ ഉണരുകയുണ്ടായില്ല. അവൾ വായന തുടർന്നു:

“ഞാൻ എന്നാണു് മടങ്ങിവരിക? എനിക്കു പറയാൻ കഴിയുകയില്ല. ആ മദ്ധ്യരേഖാപ്രദേശങ്ങളിൽ യൂറോപ്യന്മാർ, പ്രത്യേകിച്ചു കാനിനാധിപത്യം ചെയ്യുന്നവർ അതിവേഗം വൃദ്ധന്മാരാകുന്നു. നമുക്കു പത്തുകൊല്ലത്തിനപ്പുറത്തേയ്ക്കു് ഒന്നെത്തിനോക്കാം. പത്തുകൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ ഭവതിയുടെ കൊച്ചുമകൾക്കു പതിനെട്ടു വയസ്സാകും; അവൾ ഭവതിയുടെ സന്തതസഹചാരിയായിത്തീരും; അതേ അവൾ ഭവതിക്കെതിരായുള്ള ഒരു ഒറ്റുകാരിയായിത്തീരും. സമുദായത്തിൽനിന്നു ഭവതിക്കു ക്രൂരമായ പെരുമാറ്റം അനുഭവപ്പെട്ടേയ്ക്കാം; മകളിൽനിന്നു ക്രൂരതരമായും. ഇമ്മാതിരിയുള്ള സാമൂഹ്യമായ അവഗണനകൾക്കും പെൺമക്കളുടെ നന്ദിയില്ലായ്മയ്ക്കും നാം ഉദാഹരണങ്ങൾ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. നമുക്കു് ആ മുന്നറിവുകൾ സ്വീകരിക്കാം. ആനന്ദത്തിന്റേതായ ആ നാലു കൊല്ലങ്ങളുടെ മധുരസ്മരണ എന്നെപ്പോലെതന്നെ ഭവതിയും തന്റെ ഹൃദയത്തിന്റെ അഗാധതയിൽ സൂക്ഷിക്കുക; കഴിയുമെങ്കിൽ ഭവതിയുടെ ഈ പാവപ്പെട്ട സ്നേഹിതനോടു വിശ്വസ്തയായിരിക്കാൻ ശ്രമിക്കുക. പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മേ, എനിക്കു് ഒരി

ക്കലും ഇതു ഭവതിയോടു് ആവശ്യപ്പെടാനവകാശമില്ല. കാരണം, ഭവതിക്കറിയാവുന്നതുപോലെ, ഞാൻ മാറിയ ചുറുപാടുകൾക്കു വിധേയനാകാതെ നിവൃത്തിയില്ല. ബിസിനസ്സുരീതിയിൽ ലോകത്തെ വീക്ഷിക്കാനും നിരുന്മേഷകരവും രസശൂന്യവുമായ വസ്തുതകളിന്മേൽ കണക്കുകൂട്ടലുകൾ അടിയുറപ്പിക്കാനും ഞാൻ നിർബ്ബന്ധിതനാകുന്നു. എന്റെ നിലനില്പിനു് ആവശ്യമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന വിവാഹത്തെക്കുറിച്ചും ഞാൻ ഇപ്പോൾ ചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ സാമൂറിലെ വല്യച്ഛന്റെ വീട്ടിൽ എനിക്കു്, വേതി ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന ശ്രുഷ്രൂണാദികളോടുകൂടിയ ഒരു കസിനുണ്ടെന്നു ഞാൻ സമ്മതിച്ചുകൊള്ളുന്നു; ഇതിനുംപുറമേ, അവർക്കു്—”

“അവർക്കു് എഴുതുമ്പോൾ ഇങ്ങനെ നിറുത്തണമെങ്കിൽ അദ്ദേഹം എത്രമാത്രം ക്ഷീണിച്ചുപോയിരിക്കണം.” ഒരു വാചകത്തിന്റെ നടുവിൽ ഇങ്ങനെ പെട്ടെന്നു നിറുത്തിയിരിക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ എഴേനി തന്നത്താൻ പറഞ്ഞുപോയി. അവർ അയാളെ നീതീകരിക്കാൻ തയ്യാറായി!

പരിചയശൂന്യയായ ഒരു പെൺകിടാവു് ഈ കത്തിലെ സ്പാത്ഥതയും ഉദാസീനതയും എങ്ങനെയാണു് കണ്ടുപിടിക്കുക? അവളെപ്പോലെ അച്ചടക്കത്തിൽ വളർത്തപ്പെട്ട നിഷ്ക്കളങ്കരും സംശയശൂന്യരുമായ പെൺകിടാങ്ങൾക്കു പ്രേമത്തിന്റെ ഐന്ദ്രജാലികമണ്ഡലത്തിൽ കാലെടുത്തുവെച്ചുകഴിയുമ്പോൾ പ്രേമമല്ലാതെ മറെറാന്നും കാണാനുള്ള കഴിവുണ്ടാവുകയില്ല. തങ്ങളുടെ ഹൃദയത്തിൽനിന്നു പ്രസരിക്കുന്നതും കമിതാക്കളുടെ മേൽ വെളിച്ചം വീശുന്നതുമായ അലൌകികമായ പ്രകാശത്തിൽ മുങ്ങി അവർ സഞ്ചരിക്കുന്നു. തങ്ങളുടെ വികാരങ്ങളുടെ ജ്വാലയിൽ അവർ അവനു നിറംനല്കുകയും തങ്ങളുടെ ഏറ്റവും മോഹനമായ ചിന്തകളുടെ കാരണം അവനിലടിച്ചേൽപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഒരു സ്ത്രീയുടെ തെറ്റുകളധികവും മിക്കപ്പോഴും നന്മയിലുള്ള അവളുടെ

വിശ്വാസത്തിൽനിന്നോ സത്യത്തിലുള്ള നിശ്ചയത്തിൽനിന്നോ സംജാതമാകുന്നതാണു്. എഴേനിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ 'എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ആനറാ', എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവൾ' എന്നീ വാക്കുകൾ പ്രേമത്തിന്റെ മധുരതമമായ ഭാഷപോലെ മുഴങ്ങുകയും ശൈശവത്തിൽ അവളുടെ കാതുകളിൽ പതിച്ചിരുന്ന അലൌകികമായ ഗാനധാരപോലെ അവളുടെ ആത്മാവിനെ ആകർഷിക്കുകയും ചെയ്തു. പോരെങ്കിൽ അവന്റെ കൺപോളകളിൽ അപ്പോഴും ഉണങ്ങിയിട്ടില്ലാതിരുന്ന ആ കണ്ണീരു്! കൊച്ചുപെൺകിടാങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ ഒരിക്കലും പരാജയപ്പെട്ടുകയില്ലാത്ത എല്ലാ ഉത്തമഗുണങ്ങളുടെയും തെളിവല്ലേ? ചാൎസിനു തന്റെ പിതാവിന്റെ നേരെയുള്ള സ്നേഹവും തന്മൂലമുണ്ടായ സങ്കടവും യഥാൎത്ഥമായിരുന്നെങ്കിലും, അതു് ആ പിതാവിനു് അയാളുടെ നേർക്കുണ്ടായിരുന്ന സ്നേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ നിസ്സാരമായിരുന്നുവെന്നു് അവളെങ്ങനെ മനസ്സിലാക്കും? ഗിയ്യോം ഗ്രാന്ദെയും അയാളുടെ ഭാൎയ്യയും തങ്ങളുടെ പുത്രന്റെ സൎവ്വചാപല്യങ്ങളേയും അനുസരിച്ചിരുന്നു; സമ്പത്തുകൊണ്ടു നേടാമായിരുന്ന സൎവ്വസുഖസൌകൎയ്യങ്ങളും അയാളുടേതായിരുന്നു. അതിനാൽ തങ്ങളുടെ ചുറ്റുമുള്ള സുഖസമൃദ്ധികൾ കാണുകയും മാതാപിതാക്കന്മാർ ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം ഇതൊന്നും തങ്ങളുടേതല്ലെന്ന ഹീനമായ ചിന്താഗതിക്കു വശംവദരാകുന്ന പരീസിലെ സാധാരണയുവജനങ്ങളെപ്പോലെ തെറ്റായ വഴികളിലൂടെ സഞ്ചരിക്കുവാൻ അവനു സന്ദൎഭമുണ്ടായില്ലെന്നേയുള്ളൂ. ആ പിതാവിന്റെ ഉദാരമായ കാരുണ്യം ആ മകന്റെ ഹൃദയത്തിൽ സുശക്തമായ സ്നേഹത്തിനു ബീജാവാപംചെയ്തു. എങ്കിലും ചാൎസ് പാരീസിന്റെ ഒരു യഥാൎത്ഥസന്താനംതന്നെയായിരുന്നു. അതിന്റെ എല്ലാവിധസവിശേഷതകളും അയാളിലുണ്ടായിരുന്നു. ഓരോ അടി വെയ്ക്കുമ്പോഴും ഭവിഷ്യത്തുകളെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുവാൻ ആനറാ അയാളെ പഠിപ്പിച്ചു; യുവത്വത്തിന്റെ മുഖംമൂടിയോടുകൂടിയ ഒരു വൃദ്ധൻ!

ഒരു നീതിന്യായക്കോടതിയിലെ ഒരു സമ്മേളനത്തിൽ വരുന്നതിലുമധികം കുറ്റങ്ങൾ വാക്കുകളിലും ചിന്തകളിലുംകൂടിയെങ്കിലും ഒരൊറ്റ സായാഹ്നത്തിൽത്തന്നെ ചെയ്യപ്പെടുന്ന ഒരു സമുദായത്തിലെ ഭയജനകമായ വിദ്യാഭ്യാസമാണ് അയാൾക്കു ലഭിച്ചതു്. അവിടെ സദുദ്ദേശങ്ങൾ നർമ്മോക്തികളാൽ ഹനിക്കപ്പെടുന്നതും വസ്തുതകളെ അവയുടെ യഥാർത്ഥവെളിച്ചത്തിൽ കാണുന്നതു് ഒന്നിലും വിശ്വാസമില്ലാതാക്കുന്നതുമായ ഒരു ലോകമായിരുന്നു അതു്. അവിടെ, വ്യക്തമായി കാണുകയെന്നുവെച്ചാൽ, ഓരോ പ്രഭാതത്തിലും നിങ്ങളുടെ സുഹൃത്തിന്റെ പണസ്സഞ്ചിയുടെ ഭാരം നോക്കുകയും എന്നുതന്നെ സംഭവിച്ചാലുംസാമർത്ഥ്യപൂർവ്വം അതിനെല്ലാമുപരിയായിനില്ക്കാൻ കഴിയുകയും ചെയ്യണമെന്നർത്ഥം. കലാസൃഷ്ടികളായാലും മഹൽപ്രവൃത്തികളായാലും നിങ്ങളവയെ ഒരിക്കലും നൈസർഗ്ഗികമായ പ്രേരണയനുസരിച്ചു് അഭിനന്ദിച്ചുപോകരുതു്. നിങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തികളുടെയെല്ലാം അടിസ്ഥാനം സ്വാർത്ഥതാല്പര്യമായിരിക്കണം.

അനവധി വിഡ്ഢിത്തങ്ങൾക്കുശേഷം ആ മാന്യസ്ത്രീ, സുന്ദരിയായ ആനറാ, കുറേക്കൂടി ഗൌരവപൂർവ്വം ചിന്തിക്കുവാൻ ചാൎസിനെ നിർബ്ബന്ധിതനാക്കി. സുരഭിലമായ ഒരു കൈ അവന്റെ മുടിയിലൂടെ ഓടിച്ചുകൊണ്ടു് അവർ അവന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചു; ഒരു കുറുനിര ഒതുക്കിക്കൊണ്ടു ലോകത്തിൽ വിജയിയാകുന്നതിനുള്ള വിദ്യകൾ അവനുപദേശിച്ചു. അവർ അവനെ ഒരേ സമയത്തുതന്നെ വീറില്ലാത്തവനും വിഷയിയുമാക്കി—അതു് ഇരുമുഖമായ അപകൎഷതയായിരുന്നെങ്കിലും മോഹനവും സംസ്കൃതവും ഉത്തമമായ അഭിരുചികൾക്കനുസൃതവുമായിരുന്നു.

"ചാൎസ്, നിങ്ങളൊരു മഹാപാവമാണു്." അവർ പറയും. "ലോകമര്യാദകളൊക്കെ നിങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുകയെന്നതു് അത്ര എളുപ്പമൊന്നുമല്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം. എം. ദല്യൂപ്പെയുടെ

നേരെയുള്ള നിങ്ങളുടെ പെരുമാറ്റം തികച്ചും പ്രശംസനീയമല്ല. അയാൾ അത്ര ഉത്തമനൊന്നുമല്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം; എങ്കിലും അധികാരത്തിൽനിന്നു ഭ്രഷ്ടനാകുന്നതുവരെ ക്ഷമിച്ചുകൂടേ? അതു കഴിഞ്ഞു് ഇഷ്ടംപോലെ അപഹസിച്ചോളൂ. മുമ്പു മാഡം കാമ്പെ ഞങ്ങളോടു പതിവായി പറയുമായിരുന്നതു് എന്താണെന്നറിയാമോ? "എന്റെ കുട്ടികളേ, ഒരു മനുഷ്യൻ മന്ത്രിയായിരിക്കുമ്പോൾ അയാളെ ആരാധിക്കണം. അയാൾ അധികാരഭ്രഷ്ടനാകുമ്പോൾ കൊലക്കളത്തിലേയ്ക്കു വലിച്ചിഴച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ സഹായിച്ചോളൂ. അധികാരത്തിലിരിക്കുമ്പോൾ അയാളൊരുതരം ദേവതയാണു്; വീണുകഴിയുമ്പോൾ അയാൾ ഓടയിൽ *മാരറിന്റെ അടിയിലാണു്. കാരണം, ഇയാൾ ജീവനോടെയിരിക്കുന്നു, മാരറു മരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ജീവിതം തുടച്ചുയായ കുറെയേറെ സമാഹാരങ്ങൾമാത്രമാണു്; എപ്പോഴും നല്ലൊരു നിലയിൽ വിജയകരമായി പിടിച്ചുനില്ക്കണമെങ്കിൽ നിങ്ങളതു ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം പഠിക്കുകയും പിന്തുടരുകയും ചെയ്യണം."

ചാത്സു് ഒരു സുന്ദരമ്മന്യനും സുഖാസക്തനുമായിരുന്നു; ഉന്നതമായ എന്തെങ്കിലും ആദർശങ്ങളാൽ ചലിപ്പിക്കപ്പെടാൻ സാധ്യമല്ലാത്തവിധം മാതാപിതാക്കന്മാർ ലാളിച്ചും സമുദായം പുകഴ്ത്തിയും അവനെ വഷളാക്കി. എന്നാൽ അവന്റെ സ്വഭാവമാകുന്ന കളിമണ്ണിൽ, മാതാവു നല്കിയ വിദ്യാഭ്യാസമാകുന്ന തെല്ലു സ്വർണ്ണവും കലർന്നിരുന്നു. എന്നാൽ പാരീസ് അന്തരിക്ഷത്തിൽ അതു് ഉപരിതലത്തിലെ നേരിയ ഒരു ഗിൽഡിംഗ് മാത്രമായിരുന്നു. പുറംലോകവുമായുള്ള സമ്പർക്കംകൊണ്ടു് അധികം താമസിയാതെ തേഞ്ഞുതീരാൻ മാത്രമേ അതിനു കട്ടിയുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ.

ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ ചാത്സിനു് ഇരുപത്തിയൊന്നു വയസ്സേ പ്രായമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. യൌവനത്തിന്റെ പുതുമ ആത്മാ

---

* മാരറു് = പ്രജ്ഞുവിപ്ലവനേതാക്കളിലൊരാൾ.

വിന്റെ നിഷ്ക്കളങ്കതയിൽനിന്നു് അഭേദ്യമാണു്. സ്വഭാവവും നോട്ടവും മുഖവുമെല്ലാം വികാരങ്ങൾക്കനുസരണമായിരിക്കും. ചുളിവുകൾ വീഴാത്ത നെറ്റിയും ഇരുളെഴുപ്പത്തിൽ കണ്ണീരു വരുന്ന കണ്ണുകളുമുള്ളപ്പോൾ ആ യുവശരീരത്തിനുള്ളിൽ വരണ്ട ഒരു ഹൃദയമോ സങ്കുചിതവും മലിനവുമായ ഒരു സ്വഭാവമോ ഉണ്ടെന്നു വിശ്വസിക്കാൻ മാത്രം അങ്ങേയറ്റം കഠിനഹൃദയനായ ഒരു പ്രാഡ്വിപാകനോ, സംശയാലുവായ ഒരു അഭിഭാഷകനോ, നിഷ്ണ്ഡകനായ ഒരു വ്യാപാരിയോ ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. പാരീസിലെ തന്റെ ധാർമ്മികതത്വങ്ങൾ പരീക്ഷിക്കുന്നതിനു് ഇതുവരെ അവനു് അവസരം ലഭിച്ചിരുന്നില്ല; അതിനാൽ ആ സ്വഭാവത്തിനു് എന്തെങ്കിലും കുറവുകളുണ്ടോയെന്നും വ്യക്തമാക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. എന്നാൽ സ്വയം അറിയാതെത്തന്നെ സ്വാർത്ഥത അവന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ആഴത്തിൽ വേരു കൊടുത്തിരുന്നു. വിനാശകാരിയായ ഈ രാഷ്ട്രീയശത്രുവിന്റെ വിത്തുകൾ അവന്റെ ഹൃദയത്തിൽ മറഞ്ഞു കിടപ്പുണ്ടു്; അതു കാലത്തിന്റെ ഒരു പ്രശ്നം മാത്രമാണു്. മണ്ണു് ഇളക്കിയാലുടനെ, വെറുമൊരു അലസനിരീക്ഷകനെന്ന നിലയുപേക്ഷിച്ചു ജീവിതനാടകത്തിലെ ഒരു നടനായി രംഗപ്രവേശം ചെയ്താലുടനെ, അതു മുളച്ചു്, വളർന്നു്, പുഷ്പിച്ചുകൊള്ളും.

യുവതികളായ എല്ലാ പെൺകിടാങ്ങളും സുന്ദരമായ ഒരു ബാഹ്യരൂപത്തിന്റെ വാശാനങ്ങളെ ചോദ്യംചെയ്യാതെത്തന്നെ വിശ്വസിക്കാൻ തയാറായിരിക്കും. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ നാട്ടുപുറത്തുകാർക്കു സഹജമായുള്ള നിരീക്ഷണശക്തിയും കൗതുകവും എഴേനിക്കും ഉണ്ടായിരുന്നാൽത്തന്നെയും അവൾ എങ്ങനെയാണു് തന്റെ കസിനെ അവിശ്വസിക്കുക? അവൾക്കറിവുള്ളിടത്തോളം, അവൻ പറഞ്ഞതും ചെയ്തതും, അവനെക്കുറിച്ചുള്ള മറ്റെല്ലാ കാര്യങ്ങളും കുലീനമായ ഒരു സ്വഭാവത്തിന്റെ നൈസർഗ്ഗികമായ ബഹിഃപ്രകടനം മാത്രമായിരുന്നു. എന്നാലിതു നൈസ

ക്തികമായ വികാരങ്ങളുടെ അവസാനരൂപം, അവന്റെ മനസ്സാക്ഷിയുടെ ലജ്ജാകരമായ അവസാനനെടുവീർപ്പ്, മാത്രമായിരുന്നു. ആ നിമിഷത്തിൽ വിധി അവരിരുവരെയും അടുപ്പിച്ചു. നിഷ്ഠാശൂവശാൽ അവർക്ക്, അവന്റെപേരിൽ സഹതാപം ജനിക്കുകയും ചെയ്തു.

അവർ, തന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ പ്രേമപൂർണ്ണമായിരുന്ന ആ കത്തു താഴെ വെച്ചു. അനന്തരം നിദ്രാവശഗനായിരുന്ന തന്റെ കസിനെ നോക്കി ആനന്ദിക്കാനാരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ മുഖത്തിനു മുകളിൽ, യുവത്വത്തിന്റെ സ്വപ്നങ്ങളും ആശകളും തങ്ങിനില്ക്കുന്നതുപോലെ അവർക്കു തോന്നി; എന്നെന്നും താൻ അയാളെ സ്നേഹിക്കുന്നതാണെന്ന് അവർ അവിടെവെച്ചു ശപഥംചെയ്തു. അനന്തരം മേശപ്പുറത്തു മുദ്ര വെയ്ക്കാതെ കിടന്നിരുന്ന രണ്ടാമത്തെ എഴുത്തിലേയ്ക്ക് അവർ കണ്ണോടിച്ചു. അതു വായിക്കുന്നതിൽ എന്തെങ്കിലും അപാകതയുണ്ടെന്ന് അവർക്കു തോന്നിയില്ല. അവളതു വായിക്കാനാരംഭിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതു്, മറെറല്ലാ സ്ത്രീകളെയുംപോലെതന്നെ, താനാരാധിക്കുന്ന യുവാവിൽ അവളർപ്പിക്കുന്ന ഉൽകൃഷ്ടഗുണങ്ങളുടെ കൂടുതൽ തെളിവാകുന്നതേയുള്ളു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട അൽഫോൻസേ,

ഈ കത്തു താങ്കളുടെ കൈവശം എത്തിക്കഴിയുമ്പോൾ എനിക്കു സ്നേഹിതന്മാരായി ആരുമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ആ വാക്കു ധാരാളമായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്ന ആളുകളിൽ ഞാൻ കാര്യമായി വിശ്വസിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ താങ്കൾക്ക് എന്നോടുള്ള സ്നേഹത്തിൽ എനിക്കു യാതൊരു സംശയവുമില്ലെന്ന് ഏറ്റുപറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. അതിനാൽ എന്റെ ചില കാര്യങ്ങൾ ഞാൻ താങ്കളെ ധൈര്യപ്പെടുത്തുകയാണ്. നിങ്ങൾ കഴിവനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു; കാരണം, എ

നിക്കു് ഈ ലോകത്തിലുള്ളതെല്ലാം ഇതിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ നില നിങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കുമല്ലോ. ഭാഗ്യം തേടി ഇൻഡീസിലേയ്ക്കു പോകാൻ ഞാൻ ദൃഢനിശ്ചയം ചെയ്തിരിക്കുകയാണു്. ഞാൻ കടംവീട്ടുവാനുള്ളവക്കെല്ലാം കരുതുകളെഴുതി; കഴിയുന്നതും കൃത്യമായ ഒരു കണക്കു് ഇതോടൊന്നിച്ചയയ്ക്കുന്നു. എന്റെ പുസ്തകങ്ങളും, ഫർണ്ണീച്ചറും, വണ്ടിയും കുതിരകളും മറ്റും വിറ്റാൽ ഈ കടങ്ങൾ വീട്ടാനുള്ള വക തീർച്ചയായും കിട്ടുമെന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം. എന്റെ വ്യാപാരസംരംഭത്തിൽ സഹായകമായ ചില വിലകൂറഞ്ഞ വസ്തുക്കൾ വില്ക്കാതിരിക്കണമെന്നേ എനിക്കുദ്ദേശമുള്ളു. അവ വില്ക്കുന്നതിനു വിഷമമുണ്ടാകാതിരിക്കാൻ ഞാൻ നിയമാനുസരണം തയാറാക്കിയ ഒരു 'പവർ ഓഫ് അറേറാർണി' നിങ്ങളുടെ പേക്കു് അയച്ചുതരാം. പ്രിയപ്പെട്ട അൽഫോൻസെ, എന്റെ തോക്കുകൾ തുടങ്ങിയ സാധനങ്ങളെ ഇങ്ങോട്ടയച്ചുതരണം. 'ബ്രിട്ടനെ' ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു തരുന്നു. ആ ഒന്നാന്തരം മൃഗത്തിന്റെ വില തരാൻ ആർക്കും കഴിയുമെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. ആളുകൾ തങ്ങളുടെ മരണശാസനങ്ങളിൽ 'എക്സിക്യൂട്ടർക്കു' നീക്കിവെയ്ക്കാറുള്ള 'വിലാപമോതിര'മായി നിങ്ങൾ അവനെ കരുതിക്കോളൂ. ഫാറി, ബ്രിൽമാൻ ആൻഡ് കമ്പനി എനിക്കുവേണ്ടി ഒന്നാന്തരമൊരു സഞ്ചാരവണ്ടി നിർമ്മിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇതുവരെ അവരതു വീട്ടിലേയ്ക്കയച്ചിട്ടില്ല; കഴിയുമെങ്കിൽ അതു സൂക്ഷിക്കാൻ അവരോടേർപ്പാടുചെയ്യുക. അവരതിനു വിസമ്മതിക്കുന്നപക്ഷം നിങ്ങൾതന്നെ വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യുകയും എന്റെ അന്തസ്സിനു ഹാനി തട്ടാതെ സൂക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുക. ഇംഗ്ലീഷുദ്വീപുകളിൽനിന്നു വന്ന ആ മനുഷ്യനു കളിയിൽ ഞാൻ ആറു ലൂയി കടപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്; അയാൾക്കും—"

"പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ" ആ കടലാസു താഴെയിട്ടുകൊണ്ടു് എഴേനി പിറുപിറുത്തു. അനന്തരം ഒരു തിരി കത്തിച്ചു്, ശബ്ദമുണ്ടാക്കാതെ വെളിയിലിറങ്ങി തന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി.

ആനന്ദപുളകിതയായി അവൾ പുരാതനമായ ഒരു ഓക്കു പെട്ടിയുടെ ഡ്രോയർ—നവോത്ഥാനകാലഘട്ടത്തിലെ ശില്പികളുടെ കലാനൈപുണ്യത്തിന്റെ മകുടോദാഹരണമായിരുന്ന അതു്—വലിച്ചു തുറന്നു. അതിൽനിന്നു ചുവപ്പുനിറത്തിലുള്ള ഒരു വലിയ പണസ്സഞ്ചി അവൾ പുറത്തെടുത്തു. സുവർണ്ണനിറത്തിലുള്ള ചരടും നിറം മങ്ങിയ സപ്പർണ്ണരാലിൽ ചെയ്ത വക്കുകളോടും കൂടി പുതിയ ആ സഞ്ചി അവളുടെ മാതാമഹിയുടെ പ്രതാപത്തിന്റെ ഒരു സൂചനയായിരുന്നു. അഭിമാനഭരിതയായി അവൾ അതിന്റെ തൂക്കമൊന്നാഞ്ഞുനോക്കിയശേഷം തന്റെ നിധി എത്രയുണ്ടെന്നു് എണ്ണുവാൻ തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. ആദ്യമായി, ഇപ്പോഴും പുതിയതായി തോന്നിക്കുന്നതും 1725-ൽ ജോൺഅഞ്ചാമന്റെ കാലത്തു് അടിച്ചതുമായ ഇരുപതു പോർട്ടുഗീസുനാണയങ്ങൾ പുറത്തെടുത്തു. ഇപ്പോഴത്തെ നിരക്കനുസരിച്ചു് അവയോരോന്നിനും 168 ഫ്രാങ്കു് 64 സെന്റീം വീതം വിലയുണ്ടു്; എന്നാൽ മേല്പറഞ്ഞ നാണയങ്ങളുടെ ദൌർല്ലഭ്യവും മനോഹാരിതയുംമൂലം ഇപ്പോഴവ ഒന്നിനു 180 ഫ്രാങ്കുവീതം കിട്ടുന്നതിനു യാതൊരു വിഷമവുമില്ല. (2) ജനോവയിലെ അഞ്ചു ജനോവീൻ. കൈമാറ്റനിരക്കിനു് അവയോരോന്നിനും 87 ഫ്രാങ്കു് വിലയാണു്. എങ്കിലും അവയുടെ ദൌർല്ലഭ്യംമൂലം ഓരോന്നിനും നൂറുഫ്രാങ്കുവീതം കിട്ടുവാൻ യാതൊരു വിഷമവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. മോൺഷ്യു ബർത്ലേമി അവൾക്കു സമ്മാനിച്ചവയാണിതു്. (ഐറാം മൂന്നു)ഫിലിപ്പു് അഞ്ചാമന്റെ ഭരണകാലമായ 1729-ൽ അടിച്ച മൂന്നു സ്പാനീഷ്നാണയങ്ങൾ. ഇവയോരോന്നും മാഡം ഴാതിയേ അവൾക്കു നൽകിയിട്ടുള്ളതാണു്. അവയോരോന്നും നൽകിയപ്പോൾ അവർ പറഞ്ഞു: "ഓമനേ, ഇതാ നിനക്കൊരു മഞ്ഞപ്പക്ഷി; 98 ഫ്രാങ്കു വിലയുണ്ടു്. നന്നായി സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം കെട്ടോ." (ഐറാം നാലു്.) (ഇവ 23 കാരറ്റിലധികം മറ്റുള്ള സപ്പർണ്ണമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവളുടെ പിതാവിന്റെ ചിന്ത ഇ

തിലായിരുന്നു അധികം വ്യാപിച്ചിരുന്നതു്.) 1756-ൽ ഫോഗിൽ അടിച്ചതും പതിമൂന്നു ഫ്രാങ്കുവീതം വിലയുള്ളതുമായ 100 ഡച്ചു ഡക്കറുകൾ. (ഐറാം അഞ്ചു്) അത്ഭുതമെന്നേ പറയേണ്ടൂ, ഒരു ലുബ്ധനു് എറാവും പ്രിയങ്കരങ്ങളായ 24 കാരറിലധികം മാറുള്ള എട്ടു മുഗൾരൂപാ. സപ്തണ്ണത്തിനുതന്നെ 37 ഫ്രാങ്കു് നാല്പതുസെൻറിംവീതം വിലവരും. എന്നാൽ വിപണിയിൽ അവയ്ക്കു് അമ്പതു ഫ്രാങ്കുവീതം വില കിട്ടുമെന്നുള്ളതിനു യാതൊരു സംശയവുമില്ല. (ഐറാം ആറു്.) തലേദിവസം താൻ അശ്രദ്ധമായി സഞ്ചിയിലേയ്ക്കിട്ട നാല്പതു ഫ്രാങ്കുവീതം വിലയുള്ള ഇരുപത്തെട്ടോളിയൻ.

അവളുടെ ആ നിധിയിൽ പുതിയ നാണയങ്ങളും അമൂല്യമായ കലാവസ്തുക്കളും അടങ്ങിയിരുന്നു. കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ പലപ്പോഴും അവയെ എണ്ണുകയും അവയുടെ അരികിൻറെ സൌന്ദര്യവും മുഖപ്രകാശവും മനോഹരവുമായ എഴുത്തുകളും മറ്റും തൻറെ മകൾക്കു വിശദീകരിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു പതിവായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇപ്പോഴവൾ അവയുടെ സൌന്ദര്യമോ, ദൌർല്ലഭ്യമോ തൻറെ പിതാവിനു് അവയിലുള്ള ഭ്രമമോ കണക്കിലെടുത്തില്ല. കസിൻ മാത്രമാണു് അവളുടെ ചിന്തയിലുണ്ടായിരുന്നതു്. കണക്കുകൂട്ടലിൽ പിണഞ്ഞ ചില അബദ്ധങ്ങൾക്കുശേഷം അവയ്ക്കു യഥാർത്ഥത്തിൽ അയ്യായിരത്തിഎണ്ണൂറുഫ്രാങ്കു്, അഥവാ അസുലഭനാണയങ്ങൾ സംഭരിക്കുന്നവരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ആറായിരംഫ്രാങ്കു് വിലയുണ്ടെന്നു് അവൾ കണ്ടുപിടിച്ചു.

തൻറെ വഴിഞ്ഞൊഴുകുന്ന ആനന്ദത്തിനു് ഒരു നിയ്ന്ത്രണമാർഗ്ഗം കണ്ടുപിടിക്കാൻ നിർബ്ബന്ധിതനാകുന്ന ഒരു ശിശുവിനെപ്പോലെ ഈ ധനമെല്ലാം കണ്ടപ്പോഴുണ്ടായ ആനന്ദംകൊണ്ടു് അവൾ കൈകൊട്ടുകയും നൃത്തംചെയ്യുകയും ചെയ്തു. അച്ഛനും മകളും അന്നു രാത്രിയിൽ തങ്ങളുടെ നിധി എണ്ണി. അയാൾ തൻറെ സപ്തണ്ണം വില്ക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയും അവൾ തൻറേതു പ്രേമത്തി

ന്റെ ജലപ്പരപ്പിൽ വലിച്ചെറിയുന്നതിനുവേണ്ടിയും വീണ്ടും ആ നാണയങ്ങളെല്ലാം ആ സഞ്ചിയിൽത്തന്നെ വാരിയിട്ടുകൊണ്ടു യാതൊരു സംശയവുംകൂടാതെ, മുകളിലേയ്ക്കു പോയി. ചാത്സി ന്റെ കഷ്ടപ്പാടുകൾമാത്രമായിരുന്ന അവളുടെ മനസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന ഏകവിചാരം. അപ്പോൾ രാത്രിയാണെന്നോ ആചാരമര്യാദകൾ താൻ ലംഘിച്ചുവെന്നോ അവൾ ഓർമ്മിച്ചില്ല; മനസ്സാക്ഷി അവളെ ശകാരിച്ചതുമില്ല; അവളുടെ സന്തോഷവും ആനന്ദവും അത്രയധികം ശക്തിമത്തായിരുന്നു.

ഒരു കയ്യിൽ തിരിയും മറേറക്കയ്യിൽ പണസ്സഞ്ചിയുമായി അവൾ ഉമ്മറപ്പടിയിൽ നിൽക്കുമ്പോൾ ചാത്സ് ഉണർന്നു. അപ്പോൾ താൻ കണ്ട കാഴ്ച അവനെ അത്ഭുതസ്തബ്ധനാക്കിത്തീർത്തു. "എഴേനി മുമ്പോട്ടു വന്നു", തന്റെ കയ്യിലിരുന്ന തിരി മേശപ്പുറത്തു വെച്ചുകൊണ്ടു തീരെ ഉറപ്പില്ലാത്ത സ്വരത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:

"കസിൻ ചാത്സ്, ഞാൻ ചെയ്തുപോയ ഒരു തെറ്റിനു നിങ്ങളോടു ക്ഷമാപണം ചെയ്യാനുണ്ടു; അതു വലിയ തെറ്റായിരുന്നു. നിങ്ങളതു മറന്നുകളയുന്നപക്ഷം ഈശ്വരനും ക്ഷമിക്കും."

"അതെന്തായിരിക്കും?" അവൻ കണ്ണുതിരുമ്മിക്കൊണ്ടു ചോദിച്ചു.

"ഞാൻ ആ എഴുത്തുകൾ രണ്ടും വായിച്ചു."

അവന്റെ മുഖം പെട്ടെന്നു മുവന്നു.

"ഞാൻ എന്തിനിവിടെ വന്നെന്നും എങ്ങനെയതു വായിക്കാനിടയായി എന്നും നിങ്ങൾ ചോദിക്കുകയാണോ?" അവൾ തുടർന്നു: "തീച്ചയായും ഇപ്പോൾ എനിക്കതറിഞ്ഞുകൂടാ. ആ എഴുത്തുകൾ വായിക്കാൻ സാധിച്ചതിൽ ആനന്ദിക്കണമെന്നുപോലും എനിക്കു തോന്നുന്നു; എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അതു വായിച്ചപ്പോൾ എനിക്കറിയാനിടയായി, നിങ്ങളുടെ ഹൃദയവും ആത്മാവും—"

"ഉം, പിന്നെയെന്തു?" അവൻ ചോദിച്ചു.

"നിങ്ങളുടെ പദ്ധതികളും—പണമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കനുഭവപ്പെടുന്ന കഷ്ടതകളും—"

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ—"

"ശ്ശ്, ശ്ശ്! ഇത്ര ഉച്ചത്തിൽ പറയാതെ. നാം മാറാരെയും ഉണർത്തരുതു്. കാര്യമായ ആവശ്യങ്ങളൊന്നുമില്ലാത്ത ഒരു പെൺകുട്ടിയുടെ സമ്പാദ്യമാണിതു്! തന്റെ പണസ്സഞ്ചി തുറന്നുകൊണ്ടു് അവൾ തുടർന്നു: "ചാൾസ്, നിങ്ങളിതു സ്വീകരിക്കണം. ഇന്നു രാവിലെവരെ പണത്തിന്റെ വില എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു; അതു ലക്ഷ്യംനേടാനുള്ള ഒരു വഴിമാത്രമാണെന്നു നിങ്ങളെന്നെ പഠിപ്പിച്ചു. ഒരു കസിൻ ഒരു സഹോദരൻതന്നെയാണു്; തീച്ചയായും നിങ്ങൾക്കു തന്റെ സഹോദരിയിൽനിന്നു കടംവാങ്ങാൻ വിരോധമില്ലല്ലോ."

പകൃതി സ്ത്രീയും പകൃതി കുട്ടിയുമായിരുന്ന എഴേനി അവനിൽനിന്നു് ഒരു നിരസനമുണ്ടാകുമെന്നു കരുതിയിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ആ കസിൻ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നതേയുള്ളു.

"എന്തു്, നിങ്ങളിതു നിരസിക്കാൻപോവുകയാണോ?" അവൾ ചോദിച്ചു. ആ നിശ്ശബ്ദതയിൽ അവളുടെ ഹൃദയത്തുടിപ്പുകൾപോലും കേൾക്കാമെന്നു തോന്നി. അവന്റെ മൂകത അവളുടെ അഭിമാനത്തെ മുറിപ്പെടുത്തി. അയാളുടെ അനിവാര്യമായ ആവശ്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്ത അവളുടെ മുമ്പിൽ വ്യക്തമായി പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. അവൾ അവന്റെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്തി.

"നിങ്ങൾ ഈ പണം സ്വീകരിക്കുന്നതുവരെ ഞാൻ ഇവിടെനിന്നു് എണീക്കുകയില്ല." അവൾ പറഞ്ഞു. "കസിൻ, നിങ്ങൾ കാരുണ്യത്തിന്റെ പേരിൽ എന്തെങ്കിലും പറയൂ. അങ്ങനെ ഞാൻ മനസ്സിലാക്കട്ടെ, നിങ്ങളെന്നെ ആദരിക്കുന്നുണ്ടെന്നും നിങ്ങളൊരു ഉദാരഹൃദയനാണെന്നും—"

കലീനമായ നിരാശയിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട ഈ കരച്ചിൽ കേട്ടപ്പോൾ അവന്റെ കണ്ണുകളിൽ ജലം പൊടിഞ്ഞു. അവൻ

അവളെ മുട്ടുകുത്താനനുവദിച്ചില്ല. മൂടേറിയ അശ്രുകണങ്ങൾ അവളുടെ കൈകളിൽ പതിച്ചു. അതനുഭവപ്പെട്ടപ്പോൾ അവൾ തന്റെ പണസ്സഞ്ചിയെടുത്തു് അതിലുണ്ടായിരുന്ന നാണയങ്ങൾ മേശപ്പുറത്തിട്ടു.

"അപ്പോൾ നിങ്ങൾ സമ്മതിച്ചു, ഇല്ലേ?" ആനന്ദത്താൽ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് അവൾ ചോദിച്ചു: "ഇതു സ്വീകരിക്കുന്നതിൽ സംശയമൊന്നും വേണ്ടാ, കസിൻ; നിങ്ങൾ വലിയ ധനികനാകും. ഈ സ്വർണ്ണം നിങ്ങൾക്കു സൌഭാഗ്യം കൈവരുത്തും. ഒരു ദിവസം നിങ്ങളതു് എനിക്കു മടക്കിത്തന്നേയ്ക്കൂ. അഥവാ നിങ്ങൾക്കിഷ്ടമാണെങ്കിൽ നമുക്കു പങ്കാളികളാകാം. നിങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ഏതു വ്യവസ്ഥകളും എനിക്കു സമ്മതമാണു്. എന്നാൽ ഒരു കാര്യം: ഇതിനെക്കുറിച്ചു നിങ്ങൾ വലിയ കുഴപ്പമൊന്നുമുണ്ടാക്കരുതു്."

അവസാനം ചാൾസിന്റെ മുണ്ടുകൾ വാക്കുകൾ കണ്ടെത്തി.

"അതേ, എഴേനി! എനിക്കൊരു ഹൃദയമുണ്ടെങ്കിൽ ഞാനിതു സ്വീകരിക്കാതിരിക്കുകയില്ല. എന്നാൽ സമ്മാനത്തിനു പകരം സമ്മാനം; വിശ്വാസത്തിനുപകരം വിശ്വാസം."

"നിങ്ങൾ എന്താണുദ്ദേശിക്കുന്നതു്?" അവൾ ഞെട്ടി.

"പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ, കേൾക്കൂ, എന്റെ കൈവശം ഒരു—"

അവൾ തന്റെ പെട്ടിയുടെ മുകളിലിരുന്ന ഒരു ചെറിയ തുകൽകേസെടുത്തു്, അതിൽനിന്നു് ഒരു ചെറിയ ചതുരപ്പെട്ടിയെടുത്തു് അവളെ കാണിച്ചു.

"ജീവനേക്കാൾ എനിക്കു പ്രിയങ്കരമായ ഒരു വസ്തു ഇതിനുള്ളിലുണ്ടു്. ഈ പെട്ടി എന്റെ അമ്മയുടെ ഒരു സമ്മാനമാണു്. ഇപ്പോഴവൾ തന്റെ ശവകുടീരത്തിൽനിന്നു് എണീറ്റുവരാൻ കൂഴിയുകയാണെങ്കിൽ ഈ അത്യാഹിതത്തിനുശേഷം, ഈ ദ്രു

സ്സിംഗ് കേസിനെ മോടിപിടിപ്പിക്കുവാൻ താൻ ചെലവഴിച്ചിട്ടുള്ള സ്വർണ്ണം അവർ വില്ലാതിരിക്കുകയില്ലെന്നു് എനിക്കുറപ്പുണ്ടു്. എന്നാൽ എനിക്കതു ചെയ്യാൻ കഴിയുകയില്ല; അതൊരു ധർമ്മലോപമായി എനിക്കു തോന്നുന്നു."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ എഴേനി അവന്റെ കൈകൾ തന്റെ കൈകളിലെടുത്തു ഗാഢമായി അമർത്തി.

"ഇല്ല." ബാഷ്പസങ്കുലമായ നേത്രങ്ങളോടെ അവർ കുറെ നേരം പരസ്പരം നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നശേഷം അവൻ പറഞ്ഞു: "ഇല്ല, ഇതു നശിപ്പിക്കാനോ എന്റെ അലച്ചിലിൽ കൂടെക്കൊണ്ടുപോകാനോ എനിക്കിഷ്ടമില്ല. പ്രിയപ്പെട്ട എഴേനി, ഞാനിതു ഭവതിയുടെ കയ്യിൽ ഏല്പിക്കുന്നു. ഇതിനു മുമ്പൊരിക്കലും ഒരു സ്നേഹിതൻ ഇതിലും വിശുദ്ധമായ ഒരു വിശ്വാസം തന്നെയൊരു സ്നേഹിതനിൽ അർപ്പിച്ചിട്ടില്ല. ഏതായാലും അതു ഭവതിതന്നെ തീരുമാനിച്ചുകൊള്ളൂ."

അവൻ ആ പെട്ടി ലെതർകേസിൽനിന്നെടുത്തു പുറത്തു്, അത്ഭുതപരതന്ത്രയായ തന്റെ കസിനെ കാണിച്ചു. ആ ഡ്രസ്സിംഗ് കേസിൽ പ്രകടമായിരുന്ന കലാമൂല്യം അതിന്റെ വിലയെ, അതിന്റെ നിർമ്മാണത്തിനുപയോഗപ്പെടുത്തിയിരുന്ന സ്വർണ്ണത്തിന്റെ വിലിയിൽനിന്നു വളരെയധികം വർദ്ധിപ്പിച്ചു.

"ഭവതി ഇപ്പോഴഭിനന്ദിക്കുന്നതു വെറും നിസ്സാരമാണു്." ഒരു സ്പ്രിങ്ങിൽ അമർത്തി ഒരു സഹകാര്യ അറ പുറത്തുകൊണ്ടു് അവൻ പറഞ്ഞു: "ലോകം മുഴുവനേക്കാൾ ഞാൻ വിലമതിക്കുന്ന വസ്തുക്കളാണിവ." രത്നങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിലുറപ്പിച്ചിരുന്ന മാഡംമർബിലിന്റെ രണ്ടു കലാസൃഷ്ടികൾ അവൻ പുറത്തെടുത്തു.

"ഓ, എത്ര സുന്ദരിയായ സ്ത്രീ! നിങ്ങൾ ഈ കുത്തഴ്ഥതിയമാന്യ ഇവ—"

"അല്ല." നേരിയ ഒരു മന്ദഹാസത്തോടെ അവൻ പറഞ്ഞു: "ഇതെന്റെ അമ്മയാണു്; ഇതു് അച്ഛനും. ഭവതിയുടെ കൊച്ചു

ച്ചനും ഇളയമ്മയും. എഴേനി, ഈ നിധി എനിക്കുവേണ്ടി സൂക്ഷിക്കുന്നതിനു ഞാൻ ഭവതിയോടു യാചിക്കുന്നു. ഞാൻ മരിച്ചുപോകയും അങ്ങനെ ഭവതിയുടെ കൊച്ചുനിധി നഷ്ടപ്പെട്ടുപോകയും ചെയ്യുന്നപക്ഷം ഇതിലെ സ്വർണ്ണം ആ നഷ്ടം പരിഹരിക്കും. ഈ ചിത്രങ്ങൾ രണ്ടും എനിക്കു ഭവതിയെ ഏല്പിക്കുവാനേ ധൈര്യമുള്ളൂ; കാരണം അവ സ്വീകരിക്കുവാൻ ഭവതിക്കുമാത്രമേ അഹ്നതയുള്ളൂ. ഒരിക്കലും അവ അന്യരുടെ കൈകളിൽ പതിക്കാനിടവരരുതു്; അതിൽഭേദം അവയെ നശിപ്പിച്ചീച്ചാ—''

എഴേനി മൂകയായിരുന്നു. ''കൊള്ളാം, അപ്പോഴിതു സമ്മതംതന്നെ, അല്ലേ?'' സമാകഷ്കമായ ഒരു ഭാവത്തോടെ അവൻ ചോദിച്ചു.

തന്റെ വാക്കുകൾതന്നെ അവൻ ആവർത്തിക്കുന്നതു കേട്ടപ്പോൾ, പ്രേമിക്കുന്ന ഒരു സ്ത്രീക്കുമാത്രം കഴിയുന്നതരത്തിൽ തന്റെ കസിനെ വീക്ഷിച്ചു. വികാരാധിക്യംപോലെതന്നെ നന്മബോധവും അതിൽ പ്രതിഫലിച്ചിരുന്നു. അവൻ അവളുടെ കൈകളെടുത്തു് അവയിൽ ചുംബിച്ചു.

''പരിശുദ്ധിയുടെ മാലാഖേ! ഇനി നമ്മുടെ മദ്ധ്യേ പണം ഒന്നുമല്ല, അല്ലേ? ഇനി മേലിൽ നമ്മെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അതിന്റെ പിന്നിലുള്ള വികാരമായിരിക്കും പ്രധാനമായിട്ടുള്ളതു്.''

''നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ അമ്മയെപ്പോലെതന്നെയാണു്. അവരുടെ സ്വരവും ഇത്ര മൃദുലമായിരുന്നുവോ?''

''ഓ, ഇതിലും വളരെയേറെ മൃദുലം—''

''അതെ, നിങ്ങളുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ'' അവൾ കണ്ണു ചിമ്മിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

''വരൂ, ചാത്സു്! പോയിക്കിടക്കൂ. നിങ്ങൾ വളരെ തളർന്നിരിക്കുന്നു. ഗുഡ്നൈറ്റു്.''

ഒരു തിരിയുമായി അവളുടെ മുറിവരെ തന്നെ അനുഗമിച്ച കസിന്റെ കൈകളിൽനിന്നു് അവൾ സാവധാനത്തിൽ തന്റെ

കൈ വലിച്ചെടുത്തു. അവർ അവളുടെ മുറിയുടെ ഉമ്മറപ്പടിയിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ അവൻ നിലവിളിച്ചു. ''എന്തുകൊണ്ട് എന്റെ അച്ഛൻ തകർന്നുപോയി?''

''അതിലെന്താണ്?'' അവൾ മറുപടിപറഞ്ഞു: ''എന്റെ അച്ഛൻ ധനികനാണെന്ന് എനിക്കുറപ്പുണ്ട്.''

''എന്റെ പാവപ്പെട്ട കുട്ടി!'' ഒരു കാൽ അവളുടെ മുറിക്കുള്ളിലേയ്ക്കുവെച്ചു വാതിൽപ്പടിയിൽ ചാരിനിന്നുകൊണ്ടു ചാൾസ് പറഞ്ഞു: ''ഭവതിയുടെ അച്ഛൻ ധനികനായിരുന്നെങ്കിൽ, അദ്ദേഹം എന്റച്ഛൻ മരിക്കാൻ സമ്മതിക്കുകയോ ഭവതിയെ ഇതുപോലെയൊരു മുറിയിൽ ഉറങ്ങാൻ സമ്മതിക്കുകയോ ചെയ്യുകയില്ലായിരുന്നു. അദ്ദേഹം തികച്ചും വ്യത്യസ്തമായ രീതിയിൽ ജീവിച്ചേനെ.''

''എന്നാലും അദ്ദേഹം ഫ്രോയിഷോണ്ടിന്റെ ഉടമസ്ഥനാണല്ലോ.''

''ഫ്രോയിഷോണ്ടിന് എന്തു വില വരും?''

''എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ; അതു കൂടാതെ നോയേഴ്സും ഉണ്ട്.''

''എന്തോ ദയനീയമായ കൃഷിത്തോട്ടം!''

''അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുന്തിരിത്തോട്ടങ്ങളും മൈതാനങ്ങളും.....''

''അവയെക്കുറിച്ചു പറയാൻതന്നെ വില കാണുകയില്ല.'' ചാൾസ് അവജ്ഞാപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: ''ഭവതിയുടെ പിതാവിന്റെ പ്രതിവർഷം ഇരുപത്തിനാലായിരം ഫ്രാങ്കെങ്കിലും ആദായമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ തണുപ്പേറിയ വെറും മുറിയിൽ ഭവതിക്കു ജീവിക്കേണ്ടിവരികയില്ലായിരുന്നു.'' തന്റെ ഇടതുകാൽ മുമ്പോട്ടുവെച്ചുകൊണ്ട് അവൻ പറഞ്ഞു: ''എന്റെ നിധി ഭവതി അവിടെയായിരിക്കും സൂക്ഷിക്കുന്നതു്.'' തന്റെ ചിന്തകൾ മറയ്ക്കുവാനെന്നപോലെ ആ പഴയ കപ്പ് ബോർഡിന്റെ നേരെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ട് അവൻ പറഞ്ഞു.

''പോയിക്കിടക്ക്.'' തന്റെ വൃത്തികെട്ട മുറിയിലേയ്ക്ക് അവന്റെ പ്രവേശനം തടഞ്ഞുകൊണ്ട് അവൾ പറഞ്ഞു. ചാത്സ് പിന്നോക്കം മാറി. ആ ചെറുപ്പക്കാർ മന്ദഹസിച്ചുകൊണ്ടു പാസ്സ്വരം 'ഗുഡ്നൈറ്റ്' ആശംസിച്ചു.

ഒരേ സ്വപ്നങ്ങൾ കണ്ടുകൊണ്ട് അവരിരുവരും ഉറങ്ങി. അപ്പോൾമുതൽ അവൻ തന്റെ ദുഃഖത്തിനുമേൽ ഏതാനും റോസാപുഷ്പങ്ങൾ വിതറുവാനാരംഭിച്ചു. പിറേറദിവസം പ്രാതലിനു മുമ്പു തന്റെ മകൾ ചാത്സുമൊരുമിച്ചു നടക്കുന്നതു മാഡം ഗ്രാന്ദെ കണ്ടു. അപ്പോഴും അവൻ സങ്കടചിത്തനും മൂകനുമായിരുന്നു. എങ്ങനെയാണ് അവൻ ആ നിലയിലല്ലാതിരിക്കുക? കഷ്ടപ്പാടുകളിൽ അവൻ വളരെയധികം മുങ്ങിപ്പോയിരുന്നു. താൻ പതിച്ച കുഴി എത്ര ആഴമേറിയതാണെന്ന് അവൻ മനസ്സിലാക്കിവരികയായിരുന്നു. ഭാവിയെക്കുറിച്ച് അവൻ ഗാഢമായി ചിന്തിച്ചു.

''ഡിന്നറിനു മുമ്പായി അച്ഛൻ മടങ്ങിവരികയില്ല.'' അമ്മയുടെ കണ്ണുകളിൽ പ്രത്യക്ഷമായിരുന്ന ഉല്ലുണ്ണുനിറഞ്ഞ നോട്ടം കണ്ടപ്പോൾ അവൾ പറഞ്ഞു.

എഴേനിയുടെ സ്വരം പതിവിലേറെ മധുരമായിരുന്നു. ആ ചെറുപ്പക്കാരുടെ മദ്ധ്യേ പൊതുവായ എന്തോ ചിന്ത തങ്ങിനിൽക്കുന്നതായി അവരുടെ മുഖത്തുനിന്നും പെരുമാറ്റങ്ങളിൽനിന്നും എളുപ്പം മനസ്സിലാക്കാമായിരുന്നു. തങ്ങളെ അന്യോന്യം ബന്ധിക്കുന്ന ഈ ശക്തിയുടെ ബലവും സ്വഭാവവും ഒരുപക്ഷേ അവർക്കിനിയും അജ്ഞാതമായിരുന്നെങ്കിലും, അവരുടെ ഹൃദയങ്ങൾ ഒരുമിച്ചതന്നെ മുമ്പോട്ടു കുതിച്ചു.

ചാത്സ് ഊൺമുറിയിൽ വന്നിരുന്നു. ആരും അവരുടെ ചിന്തകളെ തടസ്സപ്പെടുത്തിയില്ല. സ്ത്രീകൾ മൂവർക്കും പടിപ്പുര ജോലിയുണ്ടായിരുന്നുവെന്നുള്ളതു ശരിതന്നെ. യാതൊരു മുന്നറിയിപ്പുംകൂടാതെയാണ് ഗ്രാന്ദെ അപ്രത്യക്ഷനായതു. അതിനാൽ വീടിനു വെളിയിലുള്ള ജോലികളെല്ലാം നിശ്ചലമായിരുന്നു. ആ

ശാരിയും കൊല്ലനും കല്പണിക്കാരനും അതുപോലെത്തന്നെ കൂലിക്കാരും പാട്ടക്കാരും അവിടെയെത്തി. ചിലർ തങ്ങളുടെ ശമ്പള ബാക്കി വാങ്ങാനും മറ്റുള്ളവർ മിച്ചംപറ്റിയതു തിരിച്ചുകൊടുക്കാനും. ചിലർ ഇനിയും തീരാനുള്ള ജോലിയെക്കുറിച്ചു വിലപേശാൻ. തന്മൂലം മാഡം ഗ്രാന്ദെയും എഴേനിയും എപ്പോഴും അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ഓടാൻ നിർബ്ബന്ധിതരായി. അവിടെ വന്ന തൊഴിലാളികൾമുതലായവരിൽനിന്നു് അവർ വളരെയേറെ കഥകൾ കേട്ടു.

വീട്ടിൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട ഓരോ സാധനവും നാന അതിവേഗം സൂക്ഷ്മതമായി തന്റെ അടുക്കളയിലൊളുക്കി. എന്താണു് വില്ക്കേണ്ടതു്, എന്താണു് വീട്ടുപയോഗത്തിനെടുക്കേണ്ടതു് എന്നു തീരുമാനിക്കാനുള്ളതു ഗ്രാന്ദെയാണു്. നാട്ടിൻപുറങ്ങളിലെ മറ്റു പല ഗൃഹസ്ഥന്മാരെയുംപോലെ, നല്ലവനായ ആ വീട്ടുനിമ്മാതാവും തന്റെ എറ്റവും മോശമായ വീഞ്ഞു കുടിക്കുകയും കേട്ട പറ്റിയതോ കാറ്റിൽ വീണതോ ആയ പഴങ്ങൾ വീട്ടാവശ്യത്തിനു് എടുക്കുകയും ചെയ്തു.

വൈകുന്നേരം അഞ്ചുമണിയോടുകൂടി ഗ്രാന്ദെ മടങ്ങിയെത്തി. തന്റെ സപ്ലൂം അയാൾ പതിനാലായിരം ഫ്രാങ്കിനു വിറ്റു; ഉടൻതന്നെ ആ തുക ഒരു ഗവണ്മെൻറുസട്ടിഫിക്കറ്റായി മാറ്റപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ആ രാത്രിയിലെ ദുർഘടമായ യാത്ര തളർത്തിക്കളഞ്ഞ കുതിരകളെ നോക്കുന്നതിനു കൊണ്ണ്ടായിയെ ആംഗേഴ്സിൽ നിറുത്തിയശേഷമാണു് അയാൾ മടങ്ങിയതു്. അവയ്ക്കു് ആവശ്യമായ വിശ്രമം ലഭിച്ചശേഷം മന്ദഗതിയിൽ കൊണ്ടുപോന്നാൽ മതിയെന്നു് അയാൾ നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു.

"പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, ഞാൻ ആംഗേഴ്സുവരെ പോയിരുന്നു." അയാൾ പറഞ്ഞു: "എനിക്കു വിശക്കുന്നു."

"ഇന്നലത്തേതിൽ പിന്നെ അങ്ങു് ഒന്നും കഴിച്ചില്ലേ?" നാന അടുക്കളയിൽനിന്നു വിളിച്ചുചോദിച്ചു.

"ഒന്നും കഴിച്ചിട്ടില്ല." ആ നല്ല മനുഷ്യൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

നാന സൂപ്പുമായി വന്നു. അവർ ഡിന്നർകഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ തന്റെ കക്ഷിയുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനായി ദഗ്രാസ്സെ വന്നുചേർന്നു. ഈ സമയത്തിനുള്ളിൽ ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മരുമകനെ കണ്ടെന്നു പറയാനൊക്കുകയില്ല.

"നിങ്ങൾ ഡിന്നർ തുടരു ഗ്രാന്ദെ." ബാങ്കർ പറഞ്ഞു: "അതിനിടയ്ക്കു സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യാം. ആംഗേഴ്സിൽ സ്വത്തിനു് എന്തു വിലയുണ്ടെന്നു നിങ്ങൾ കേട്ടോ? ഞാൻ കുറെ സ്വത്തു് അവിടെ കൊടുത്തയയ്ക്കണമെന്നുദ്ദേശിക്കുന്നു."

"അക്കാര്യത്തിൽ ഇനി ലേശംപോലും ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടതില്ല." ആ ബാങ്കറുടെ കക്ഷി മറുപടി പറഞ്ഞു. "ഇത്തവണ അവക്കാവശ്യമുള്ളതു കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞു. നിങ്ങളെ അനാവശ്യമായി ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതു് എനിക്കു കഴിയുമെങ്കിൽ തടയണമല്ലോ. നാം അത്ര നല്ല സ്നേഹിതന്മാരാണു്."

"പക്ഷേ സ്വത്തിനവിടെ 13-ഫ്രാങ്കു്-50-സെൻറിം വിലയുണ്ടല്ലോ."

"ആ വിലയുണ്ടായിരുന്നു എന്നു പറയുന്നതാണു് ശരി."

"നാശം! നിങ്ങൾക്കു് അതെങ്ങനെയാണു് മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിച്ചതു്?"

"കഴിഞ്ഞരാത്രിയിൽ ഞാൻതന്നെ ആംഗേഴ്സിൽ പോവുകയുണ്ടായി." ഗ്രാന്ദെ സാവധാനം പറഞ്ഞു.

ബാങ്കർ ഞെട്ടിപ്പോയി. അതു കഴിഞ്ഞു് അവരിരുവരും സ്വരംതാഴ്ത്തി സംഭാഷണം തുടർന്നു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു രണ്ടുപേരും ചാസിന്റെ നേരെ നോക്കിയിരുന്നു. പ്രതിവർഷം ഒരുലക്ഷം ഫ്രാങ്കു് ആദായം കിട്ടുന്ന സ്റ്റോക്കുകൾ വാങ്ങാൻ കിഴവൻ തന്നെ മുതലപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ ദഗ്രാസ്സെയ്ക്കു രണ്ടാമതും അത്ഭുതശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

"മോൺഷേ്വ ഗ്രാന്ദെ" ബാങ്കർ ചാത്സിനോടായിപ്പറഞ്ഞു. "ഞാൻ പാരീസിലേയ്ക്കു പോകുന്നുണ്ട്. താങ്കൾക്കുവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ—"

"വളരെ നന്ദിയുണ്ട്, സർ; എന്നാൽ എനിക്കുവേണ്ടി ഒന്നും ചെയ്യുവാനില്ലല്ലോ." ആ യുവാവു മറുപടി പറഞ്ഞു.

"എന്റെ കുട്ടി, ഇക്കാര്യത്തിൽ നീ അദ്ദേഹത്തിനു ഹൃദ്യമായി നന്ദിപറയണം. ഈ മാന്യൻ പാരീസിലേയ്ക്കു പോകുന്നതു നിന്റെ അച്ഛന്റെ ബിസിനസ്സ്, 'വൈൻഡപ്പ്' ചെയ്യാനും കടക്കാരുമായി ഒരൊത്തുതീർപ്പുണ്ടാക്കുന്നതിനുമാണ്."

"ഒരൊത്തുതീർപ്പിലെത്തിച്ചേരാൻ അല്പമെങ്കിലും ആശയ്ക്കു വഴിയുണ്ടോ?" ചാത്സ് ചോദിച്ചു.

"കൊള്ളാം, നീ എന്റെ മരുമകനല്ലേ?" കിഴവൻ അഭിമാനത്തോടെ പറഞ്ഞു: "ഇതിൽ നമ്മുടെ അഭിമാനം ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു നിന്റെ പേരും ഗ്രാന്ദെയെന്നതന്നെയല്ലേ?"

പെട്ടെന്ന് എണീറ്റു ചാത്സ് തന്റെ വല്യച്ഛനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. അനന്തരം വിവർണ്ണവദനനായി അവൻ മുറിവിട്ടു പോയി. സ്നേഹവും അഭിമാനവും നിറഞ്ഞിരുന്ന കണ്ണുകൾകൊണ്ട് എഴേനി സപത്നീതാവിനെ കടാക്ഷിച്ചു.

"നല്ലതു്, എന്റെ നല്ല സ്നേഹിതാ; നമുക്കിനി പിരിയാം." ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: "ഞാൻ നിങ്ങളോടു വളരെയധികം കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആ വൻപുള്ളികളെ വളച്ചെടുക്കാൻ ശ്രമിക്കൂ."

അവരിരുവരും പരസ്പരം ഹസ്തദാനംചെയ്തു. കിഴവൻ അയല്പക്കാരനെ വാതിൽവരെ അനുയാത്രചെയ്തു. കതകടച്ചശേഷം അയാൾ മടങ്ങിവന്നു തന്റെ ഇരുമ്പിച്ചെയറിൽ കിടന്നുകൊണ്ടു നാനയോടു പറഞ്ഞു: "കുറെ വീഞ്ഞു കൊണ്ടുവരൂ."

ശാന്തനായിരിക്കാൻ കഴിയാത്തവിധം അയാൾ അത്രയധികം ഉത്തേജിതനായിരുന്നു. അയാൾ വീണ്ടും എണീറ്റു ബർത്ല്യറിന്റെ ചിത്രത്തിൽപോയി നോക്കി. അനന്തരം ഒരു നാ

ടൻപാട്ട പാടിക്കൊണ്ടു നാനയുടെ ഭാഷയിൽ പറഞ്ഞാൽ 'ഒരു കൂപ്പിയുമൊത്തു നൃത്തംചെയ്യ'തുടങ്ങി.

ആ സ്ത്രീകൾ മൂന്നുപേരും മൂകരായി പരസ്പരം നോക്കി. കിഴവന്റെ അത്യാനന്ദം ഒരിക്കലും ഒരു ശുഭശകുനമായിരുന്നില്ല. അതോർത്തു് അവർ ഭയന്നു.

സമയം വേഗം കടന്നുപോയി. കിഴവൻ അന്നു നേരത്തെത്തന്നെ ഉറങ്ങാൻ പോകണമെന്നു തീരുമാനിച്ചു. താൻ ഉറങ്ങാൻ പോയിക്കഴിഞ്ഞശേഷം ആരും ഉണർന്നിരിക്കരുതെന്നാണു് അയാളുടെ കല്പന. പോളണ്ടിലെ ശക്തിമാനായ അഗസ്സ്സ്റ്റിന്റെ കാലത്തു രാജാവു കുടിക്കുമ്പോഴെല്ലാം പ്രജകളും മദ്യപിച്ചു പൂർവ്വം കുടിച്ചു ലക്കില്ലാത്തവരായിക്കൊള്ളണമെന്നു നിർബ്ബന്ധമുണ്ടായിരുന്നു. അതുപോലെ ഗ്രാന്ദെ ഉറങ്ങാൻ പോയിക്കഴിഞ്ഞാൽ അയാളുടെ പ്രജകളും ഉറങ്ങിക്കൊള്ളണം. അന്നു നാനയും ചാൽസും എഴേനിയും ഗൃഹനാഥനെപ്പോലെത്തന്നെ ക്ഷീണിച്ചിരുന്നു. മാന്യം ഗ്രാന്ദെയുടെ കാര്യമാണെങ്കിൽ, അവർ ഭർത്താവിന്റെ ഇഷ്ടമനുസരിച്ചു തിന്നുകയോ കുടിക്കുകയോ നടക്കുകയോ ഉറങ്ങുകയോ ചെയ്തുകൊള്ളും. എന്തായാലും മഹനത്തിനായി നീക്കിവെച്ചിരുന്ന അടുത്ത രണ്ടു മണിക്കൂറിൽ ഇതിനുമുമ്പുണ്ടായിട്ടുള്ളതിലെല്ലാമധികം നമ്മശീലനായി കാണപ്പെടുകയും തനിക്കു പ്രിയപ്പെട്ട ഒട്ടേറെ നീതിവാക്യങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കുകയും ചെയ്തു. അയാളുടെ മനസ്സിന്റെ ആഴമളക്കുന്നതിനു് ഒരുദാഹരണം മതിയാകും. വീഞ്ഞു കുടിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ ചിന്താമഗ്നനായി. ആ കഴിഞ്ഞ ഗ്ലാസ്സിൽ നോക്കിക്കൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:

"ഗ്ലാസ്സു് മുണ്ടുകൾക്കിടയിൽ തൊടീച്ചാലുടനെ അതൊഴിഞ്ഞുകഴിയും! ജീവിതം ഇങ്ങനെയാണു്! ഒരേ സമയത്തുതന്നെ നിങ്ങൾക്കു് അപ്പം സൂക്ഷിച്ചുവെയ്ക്കാനും വിശപ്പടക്കാനും സാധിക്കുകയില്ല. അതുപോലെത്തന്നെ പണം പെട്ടിയിൽ സൂക്ഷിക്കാനും

പുറത്തു കൊടുക്കാനും ഒരേ സമയത്തു സാധിക്കുകയില്ല. അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ മാത്രം കഴിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ ജീവിതം എത്ര മനോഹരമായിരുന്നേനെ!"

അയാളിൽ നമ്മബോധം മാത്രമല്ല, സൽസ്വഭാവവും പ്രത്യക്ഷമായി. നാന നൽ നല്ലൊരുള്ള തക്കിയുമായി കടന്നുവന്നപ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞു: "നാന, നീ ഇപ്പോൾ ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്നല്ലോ. ആ പണം അവിടെയെങ്ങാനും കിടക്കട്ടെ."

"എന്റെ രത്നമേ, എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് എനിക്കുതന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടാ." അവൾ പറഞ്ഞു.

"പാവം നാന; നിനക്കു കുറെ വീഞ്ഞു വേണോ?"

"വീഞ്ഞു്! ഞാനൊരിക്കലും വെണ്ടെന്നു പറയുകയില്ല. കൊച്ചമ്മ അതു് അപ്പോത്തിക്കരികളേക്കാൾ എത്ര മെച്ചമായിട്ടാണുണ്ടാക്കുന്നതു്. അവരു വില്ക്കുന്നതു വളരെ മോശമാണു്!"

"അവർ ഒരുപാടു പഞ്ചസാരയിട്ടു് അതു ചീത്തയാക്കുന്നു." ആ നല്ല മനുഷ്യൻ പറഞ്ഞു.

പിറേറദിവസം രാവിലെ പ്രാതലിനു് അവർ മിക്കവാറും ഒരു കുടുംബംപോലെ തോന്നി. ഈ കൂടിച്ചേരലുകളെല്ലാം മാഡം ഗ്രാന്ദെയെയും എഴേനിയേയും ചാൽസുമായി അടുപ്പിച്ചു. പ്രാതലിനും അവർ അടുത്തടുത്തിരുന്നു. നാനയും എത്താണ്ടു് അല്പംബാധത്തോടെ അവരോടു് അടുത്തുതന്നെയിരുന്നു. ആ കിഴവന്റെ കാര്യമാണെങ്കിൽ, തന്റെ മരുമകൻ ആ വീട്ടിലുണ്ടെന്ന കാര്യം തന്നെ അയാൾ മറന്നതുപോലെ തോന്നി. അയാളുടെ അത്യാഗ്രഹം തല്ക്കാലം സന്തുഷ്ടമായി. അധികം താമസിയാതെത്തന്നെ നാൻറസുവരെയുള്ള യാത്രച്ചെലവു കൊടുത്തു് അയാൾ മരുമകനെയും പറഞ്ഞയയ്ക്കും.

ഈ ദിവസങ്ങളിൽ ചാൽസും എഴേനിയും തങ്ങളുടെ ഇഷ്ടംപോലെ നടക്കുവാൻ സ്വതന്ത്രരായിരുന്നു. അവർ മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ നോട്ടത്തിലായിരുന്നുവെന്നുള്ളതു ശരിതന്നെ. നടത്തയു

ടെയും മതകാര്യങ്ങളുടെയും കാര്യത്തിൽ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു സഹോദര്യ. യിൽ പരിപൂർണ്ണവിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു. അതിനുപുറമെ, അ യാൾക്കു ചിന്തിക്കാൻ വേറെ പല കാര്യങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. ത ന്റെ മൈതാനത്തിലെ വെള്ളം വറ്റിക്കണം; ലോയറിന്റെ തീ രത്തു് ഒരു നിര പോപ്ലാർമരങ്ങൾ നടണം; ഫ്രോയിഷോണ്ടിലും മറ്റും ഒട്ടേറെ ജോലികൾ കൂടിയുണ്ടു കിടക്കുന്നു. മുരുക്കത്തിൽ അയാൾക്കു് അങ്ങേയറ്റത്തെ ജോലിത്തിരക്കായിരുന്നു.

ഇതാ എഴേനിയുടെ പ്രേമത്തിൽ വസന്തകാലം ആരംഭിക്കു കയായി. തന്റെ സഹോദരൻ ചാൾസിനെ ഏല്പിച്ചനിമിഷത്തിൽ തന്നെ അവളുടെ ഹൃദയവും ആ സമ്മാനത്തെ അനുഗമിച്ചു. അ വർക്കു സഹജമായി ഒരു രഹസ്യമുണ്ടായി; അവർ പരസ്പരം നോ ക്കിയപ്പോഴെല്ലാം ഇതേക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചു. അവരെ പരസ്പരം കൂടുതൽ കൂടുതലടുപ്പിച്ച ഈ പരസ്പരധാരണ, ഒരുതരത്തിൽ അ വരെ നിത്യജീവിതത്തിന്റെ ഒഴുക്കിൽനിന്നു മാറ്റിനിറുത്തിയെ ന്നു പറയാം. അവരുടെ രക്തബന്ധം, സഹജത്തിലെ ലാളിത്യ ത്തെയും കണ്ണുകളിലെ ഭാവത്തെയും കുറെയെല്ലാം സാധൂകരിക്കു ന്നില്ലേ? അങ്ങനെ പുതുതായി രൂപംപൂണ്ട പ്രേമത്തിന്റെ ബാ ലിശമായ വിനോദങ്ങളിൽ തന്റെ കസിന്റെ ദുഃഖം വിസ്മരി പ്പിക്കുവാൻ എഴേനി പരിശ്രമിച്ചു.

സ്നേഹത്തിന്റെയും ജീവിതത്തിന്റെയും ആരംഭം എത്രാ ണ്ടു് ഒരുപോലെതന്നെയാണു്. മന്ദഹാസങ്ങൾകൊണ്ടും താരാട്ടു കൾകൊണ്ടും ഭാവിയെക്കുറിച്ചുള്ള മോഹനകഥകൾകൊണ്ടും ശി ശുക്കളെ നാം സമാശ്വസിപ്പിക്കുന്നില്ലേ? ആശ അതിന്റെ മോ ഹനമായ ചിറകുകൾ നിത്യമായി അവന്റെ മേൽ വിരിക്കുന്നി ല്ലേ? അവൻ ഒരിക്കൽ ആനന്ദത്തിന്റെയും മറ്റു ചിലപ്പോൾ സങ്കടത്തിന്റെയും കണ്ണീർത്തുള്ളികൾ പൊഴിക്കുന്നില്ലേ? ആടി ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കൊട്ടാരം പണിയാൻ ചരളുകളും പൊട്ടിക്ക ുന്നതിനുമുമ്പായിത്തന്നെ മറന്നുകഴിയുന്ന പൂക്കളും കിട്ടാൻവേണ്ടി,

അവൻ കരയാറില്ലേ? കാലത്തെ പിടിച്ചുനിന്നതിനും ഭാവിയിലേയ്ക്കു ചാടുന്നതിനും അവൻ ഉൽസുകനല്ലേ? പ്രേമം നമ്മുടെ രണ്ടാമത്തെ ശ്വാസോച്ഛ്വാസമാണ്.

പ്രേമം അവരിരുവരെയും വീണ്ടും കുട്ടികളാക്കി. അതു ബാലിശമായ എല്ലാ മേളങ്ങളോടും കൂടിയ ആദ്യത്തെ പ്രേമമായിരുന്നു; തങ്ങളുടെ ഹൃദയങ്ങൾ വിഷാദനിർഭരങ്ങളായിരുന്നതിനാൽ പ്രേമോദയം അവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മധുരതരമായിരുന്നു. പ്രാരംഭംമുതൽതന്നെ വിലാപത്തിന്റെ കറുത്ത പട്ടിനാൽ ആവരണംചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്ന ഈ പ്രേമം ആ ജീർണ്ണിച്ച ഭവനത്തിലെ സാഹചര്യങ്ങൾക്കു തികച്ചും യോജിച്ചതുതന്നെയായിരുന്നു. അവർ ആ മൂകമായ മുറ്റത്തെ കിണറിനു സമീപമിരുന്ന് എന്തൊക്കെയോ വാക്കുകൾ സംസാരിക്കുമ്പോഴോ, സായാഹ്നവേളകളിൽ ആ കൊച്ചുതോട്ടത്തിലെ പൂപ്പൽപിടിച്ച ഒരു നടയിൽ മൂകരായിരുന്നു ചിന്തിക്കുമ്പോഴോ, ആ കോട്ടമതിലിനും വീടിനും മദ്ധ്യേ വ്യാപിച്ചിരുന്ന നിശ്ചലതയിൽ മുഴുകി, ഒരു പള്ളിയുടെ ആക്കിനു താഴെയിരിക്കുംപോലെയിരുന്നു മനോരാജ്യത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുമ്പോഴോ ഒക്കെ, പ്രേമം വിശുദ്ധമായ എന്തോ ആണെന്നു മനസ്സിലാക്കുവാൻ ചാത്സിനു സാധിച്ചു. തന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ആനറുമായിട്ട് ഇതുവരെയുണ്ടായിട്ടുള്ള സഹവാസത്തിൽ അതിന്റെ അപകടങ്ങളും കൊടുങ്കാറ്റുകളുമൊഴിച്ച് അയാൾ വളരെയൊന്നും പഠിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നാൽ വിലാസവും ഭോഗതീക്ഷ്ണതയും ഡംഭും നിറഞ്ഞ ആ അദ്ധ്യായം ഇതോടെ അവസാനിച്ചു. ഇപ്പോഴവൻ പരിശുദ്ധവും സത്യവുമായ ഈ പ്രേമത്തിന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞു.

ആ പഴയ വീടിനോടു ചാത്സിനു് ഒരു അടുപ്പം തോന്നിത്തുടങ്ങി. അവരുടെ ജീവിതരീതി അവന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ അപഹാസ്യമല്ലാതായി. കിഴവൻ താഴെയെത്തുന്നതിനുമുമ്പായി എഴേനിയോടു് എന്തൊക്കെ വാക്കുകൾ കൈമാറുന്നതിനുവേണ്ടി അ

വൻ അതിരാവിലെത്തന്നെ താഴെയെത്തും. കോണിപ്പടിയിൽ കിഴവന്റെ കാൽപ്പെരുമാറ്റം കേട്ടാലുടനെ അവൻ തോട്ടത്തിലേയ്ക്കു കടന്നു രക്ഷപ്പെടുകയും ചെയ്യും. മാഡം ഗ്രാന്ദെപോലും അവരുടെ ഈ പ്രഭാതസമാഗമങ്ങൾ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല; നാനെറ്റു കണ്ടതായി ഭാവിച്ചുമില്ല. ആ നിഷ്കളങ്കമായ പ്രേമത്തിനു പ്രഭാതവേളകളിലെ ഈ സമാഗമങ്ങൾ അപഹരിച്ചെടുത്ത ആനന്ദത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ ഒരാസ്വാദ്യത നൽകുകയും ചെയ്തു. പ്രാതൽകഴിഞ്ഞു തന്റെ ജോലികൾക്കായി ഗ്രാന്ദെ വെളിയിൽ പോയിക്കഴിയുമ്പോൾ ചാൾസ്, ആ അമ്മയ്ക്കും മകൾക്കുംവേണ്ടി നൂൽ കാറ്റിൽ പിടിക്കുന്നതിലും അവരുടെ വർത്തമാനത്തിൽ പങ്കെടുക്കുന്നതിലും അവർ ജോലിചെയ്യുന്നതു കാണുന്നതിലും ഇടം പ്രഥമമായ ഒരാനന്ദം അനുഭവിച്ചുകൊണ്ട് ആ പാഠശാലയിൽ വന്നിരിക്കും. ഈ അലൗകികജീവികളുടെ ആത്മീയസൌന്ദര്യം അവനു വ്യക്തമാക്കിക്കൊടുത്ത, ഏതാണ്ട് ഋഷിതുല്യമായ, ആ ജീവിതലാളിത്യം അവനെ ശക്തിയായി ആകർഷിച്ചു. ഇതുപോലെയുള്ള ജീവിതം ഫ്രാൻസിൽ സാധ്യമാണെന്നുപോലും അവൻ വിശ്വസിച്ചിരുന്നില്ല. ജർമ്മനിയിൽ ഇപ്പോഴും പഴയ മര്യാദകൾ നിലവിലുണ്ടെന്ന് അവൻ സമ്മതിക്കും; എന്നാൽ ഫ്രാൻസിൽ അവ കെട്ടുകഥകളിലും അഗസ്തൊലാഫെന്തേനിന്റെ നോവലുകളിലും മാത്രമേ കാണാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ; എന്നാൽ എഴേനി അവന്റെ ആദർശങ്ങളുടെ സാക്ഷാൽക്കാരമായ ഗീഥേയുടെ അകളങ്കിതയായ മാർഗരറ്റായിത്തീരാൻ അധികം താമസം വേണ്ടിവന്നില്ല.

ചൂരുക്കത്തിൽ ഓരോ ദിവസം കഴിയുംതോറും ആ പാവപ്പെട്ട പെൺകിടാവ് അവന്റെ വാക്കുകളിലും നോട്ടങ്ങളിലും പറ്റിപ്പിടിക്കുകയും പ്രേമത്തിന്റെ അരുവിയിലൂടെ മുമ്പോട്ടുതന്നെ നീന്തുകയുംചെയ്തു. കരയ്ക്കുകയറി അല്പമൊന്നു വിശ്രമിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ചില നീന്തൽക്കാർ, മുകളിൽ തൂങ്ങിനില്ക്കുന്ന ഓ

രോ മുളങ്കമ്പിലും പിടിക്കുന്നതുപോലെ അവൾ എല്ലാ സന്തോഷങ്ങളിലും എത്തിപ്പിടിച്ചു.

വേർപിരിയാനുള്ള സമയം വളരെ അടുത്തുകഴിഞ്ഞില്ലേ? അതിവേഗം മുമ്പോട്ട നീങ്ങിയ ആ ദിവസങ്ങളിലെ സന്തോഷപൂർണ്ണങ്ങളായ മണിക്കൂറുകളിൽ വിയോഗത്തിന്റെ കരിനിഴൽ വീഴുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഓരോ ദിവസവും എന്തെങ്കിലും നിസ്സാരസംഭവങ്ങൾ തങ്ങൾ വേഗം പിരിയണമെന്നു് അവരെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചു.

ദ്ഗ്രാസ്സെ പാരീസിലേയ്ക്കുപോയി മൂന്നു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ ചാൎസിനെ, ഇപ്രകാരമുള്ള സന്ദർഭങ്ങൾക്കു നാട്ടിൻപുറത്തുകാർ നടത്താറുള്ള ശവസംസ്കാരവേളകളിലെ ഗാംഭീര്യത്തോടെ ഒരു മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ അടുത്തു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. ആ ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു് താൻ സ്വപിതാവിന്റെ സ്വത്തുക്കളിന്മേൽ തനിക്കുള്ള അവകാശങ്ങൾ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന ഒരു രേഖയിൽ അവൻ ഒപ്പുവെച്ചു. പൈശാചികമായ ഒരു നിരസനം; അസാധാരണമായ ധർമ്മവിലോപം! എം. ദ്ഗ്രാസ്സെയ്ക്കും തന്റെ സ്വത്തും സാധനങ്ങൾ വില്ക്കുന്നതിനു് നിയോഗിച്ച സ്നേഹിതനും ഓരോ അധികാരപത്രങ്ങൾ നൽകുവാൻ അവൻ നോട്ടറിയായ എം. ക്രൂഷോയുടെ അടുത്തു പോയി. അതു കഴിഞ്ഞു വിദേശയാത്രയ്ക്കാവശ്യമായ പാസ്പോർട്ടു ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള ഔപചാരികചടങ്ങുകൾ അവനു പൂർത്തിയാക്കേണ്ടിയിരുന്നു. ഒടുവിൽ, താൻ പാരീസിലേയ്ക്കു് ഓർഡർ കൊടുത്തിരുന്ന വിലാപവസ്ത്രങ്ങൾ വന്നുചേർന്നപ്പോൾ, അവൻ പാരീസിലെ ഒരു വസ്ത്രവ്യാപാരിയെ ആളയച്ചുവരുത്തി. ഇപ്പോൾ തനിക്കു് ഉപയോഗശൂന്യമായിത്തീർന്ന വസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം അയാൾക്കു വിറ്റു. ഈ ഇടപാടു കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെയെ വളരെയധികം സന്തോഷിപ്പിച്ചു.

"ഹാ, നീ ഇപ്പോൾ വഴിതെളിച്ചു മുമ്പോട്ടുപോയി, തന്റെ ഭാഗ്യം നേടുവാൻ ഒരുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞ ഒരാളെപ്പോലെ കാണപ്പെടുന്നു." കൗശല പരിക്കൻഭൂണിയാൽ നിർമ്മിച്ച ഒരു കോട്ട ധരിച്ചിരുന്ന ചാൾസിനെ കണ്ടപ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഒന്നാന്തരം!"

"എന്റെ പുതിയ ചുറുപാടുകളെ അതിനനുസരണമായ മനഃസ്ഥിതിയോടുകൂടിത്തന്നെ ഞാൻ നേരിടുമെന്നു് അങ്ങു വിശ്വസിച്ചാലും." അവൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"എന്താണതു്?" ചാൾസ് നീട്ടിയ ഒരു കൈനിറയെ സ്വർണ്ണം കണ്ടപ്പോൾ തിളങ്ങുന്ന കണ്ണുകളോടെ കിഴവൻ ചോദിച്ചു.

"സർ, മോതിരം, കുടുക്കുകൾ തുടങ്ങി എന്റെ കൈവശമുള്ള വിലയുള്ള വസ്തുക്കളാണിതെല്ലാം. ഇപ്പോൾ എനിക്കു് ഇവകൊണ്ടു പ്രയോജനമൊന്നുമില്ല. എനിക്കു സാമൂറിൽ മറ്റാരേയും പരിചയമില്ലാത്തതിനാൽ ഇന്നു രാവിലെ ഞാൻ അങ്ങയോടു് ഇവ—"

"ഇവ വാങ്ങാനോ?" അയാൾ ഇടയ്ക്കു കയറിച്ചോദിച്ചു.

"അല്ല, വല്യപ്പാ; ഇതു വാങ്ങാൻ കഴിയുന്ന സത്യസന്ധനായ ഒരു മനുഷ്യന്റെ പേരു്?—"

"അതിങ്ങു തരൂ, കുട്ടീ; ഞാനതു മുകളിൽ കൊണ്ടുപോയി എന്തു വിലയുണ്ടാകുമെന്നു കണ്ടുപിടിക്കാം. ഒന്നാന്തരം സ്വർണ്ണം." നീളമുള്ള ഒരു ചെയിൻ പരിശോധിച്ചശേഷം അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഒന്നാന്തരം സ്വർണ്ണം, പതിനെട്ടു പത്തൊമ്പതു കാരറു വരും."

അയാൾ തന്റെ വലിയ കൈത്തലം നീട്ടി അതെല്ലാം വാങ്ങി മുകളിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോയി.

"കസിൻ" ചാൾസ് വിളിച്ചു. "ഈ രണ്ടു കുടുക്കുകൾ ഭവതി സ്വീകരിക്കുമല്ലോ. ഭവതിയുടെ കൈത്തണ്ടയിൽ റിബ്ബൺ

കെട്ടാൻ ഇവ ഉപയോഗിക്കാം. ഇത്തരം കൈവളകൾക്കു് ഇപ്പോൾ വലിയ ഭ്രമമാണു്.''

''കസിൻ, ഇതു സ്വീകരിക്കാൻ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടു്.'' അവന്റെ ഉദ്ദേശം മനസ്സിലായ ഭാവത്തിൽ അവൾ പറഞ്ഞു.

''എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മായി, ഇതാ എന്റെ അമ്മയുടെ തിംബിൾ, ഇതു ഞാൻ എന്റെ ഡ്രസ്സിംഗ്കേസിൽ സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു.'' മനോഹരമായ ഒരു സ്വർണ്ണത്തിംബിൾ അവൻ മാഡം ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു സമ്മാനിച്ചു. അത്തരമൊന്നു വാങ്ങാൻ കഴിഞ്ഞ പത്തുവർഷങ്ങളായി അവർ കൊതിക്കുകയായിരുന്നു.

''എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കുട്ടീ, നിന്നോടു കൃതജ്ഞത പറയാൻ എനിക്കു വാക്കുകൾ കിട്ടുന്നില്ല.'' അശ്രുക്കൾ നിറഞ്ഞ കണ്ണുകളോടെ ആ അമ്മ പറഞ്ഞു: ''രാവിലെയും വൈകുന്നേരവും ഞാൻ നിനക്കുവേണ്ടി സഞ്ചാരികൾക്കുവേണ്ടിയുള്ള പ്രാർത്ഥന ഉരുവിട്ടു തീക്ഷ്ണമായി പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊള്ളാം. ഞാൻ മരിക്കുകയാണെങ്കിൽ, ഇതു് എഴേനി നിനക്കുവേണ്ടി ജാഗ്രതയായി സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളും.''

''എന്റെ കുട്ടീ, അതു 989 ഫ്രാങ്കു് 75 സെൻറിം വിലയുണ്ടു്.'' വാതിൽ തുറന്നുകൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: ''നീ ഇതു വില്ക്കാൻപോയി കഷ്ടപ്പെടാതിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ഞാൻ ഇതിന്റെ വില ലി-വരെയായിത്തരാം.''

ലോയർനദിയുടെ തീരങ്ങളിൽ 'ലി-വരെയായി' എന്നു പറഞ്ഞാൽ ആറു ഫ്രാങ്കിനു തുല്യമായി ആറു ലി-വരെത്തുട്ടുകൾ, അവയുടെ തൂക്കത്തിലുള്ള കുറവു പരിഗണിക്കാതെ സ്വീകരിക്കുകയെന്നാണർത്ഥം.

''അപ്രകാരം നിർദ്ദേശിക്കാൻ എനിക്കു ധൈര്യമുണ്ടായില്ല.'' ചാൾസ് മറുപടി പറഞ്ഞു: ''എന്നാൽ അങ്ങു ജീവിക്കുന്ന

ഈ നഗരത്തിലൂടെ ഈ നിസ്സാരവസ്തുക്കൾക്കു വിലപേശി നടക്കുന്നതു് എനിക്കു തീരെ സമ്മതമായിരുന്നില്ല. നെപ്പോളിയൻ ചിലപ്പോൾ പറഞ്ഞിരുന്നതുപോലെ 'വിഴുപ്പുകൾ എന്തിനു പരസ്യമായിട്ടലക്കണം?' അങ്ങയുടെ സൌമനസ്യത്തിനു നന്ദി പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു."

ഗ്രാന്ദെ തന്റെ ചെവിയിൽ ചൊറിഞ്ഞു; മുറിയിൽ ഒരു നിമിഷത്തെ നിശ്ശബ്ദത വ്യാപിച്ചു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട വല്യച്ഛാ!" അയാളുടെ വികാരങ്ങളെ മുറിപ്പെടുത്തിയേയ്ക്കുമോയെന്നു ഭയപ്പെട്ടിട്ടെന്നപോലെ ഉല്ലണ്ടയോടെ അയാളുടെ നേരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു ചാത്സ് തുടർന്നു: "അമ്മായിയും കസിനും എന്നിൽനിന്നു നിസ്സാരങ്ങളായ ചില സ്മാരകവസ്തുക്കൾ സ്വീകരിക്കാമെന്നു സമ്മതിച്ചു. അങ്ങും ദയവായി എന്നിൽനിന്നു് ഈ 'സ്സീവ്'ലിങ്കു'കൾ സ്വീകരിക്കുമല്ലോ. എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇവ തല്ക്കാലം ഉപയോഗശൂന്യമാണു്. അങ്ങകലെ വിദൂരസ്ഥമായ ഒരു നാട്ടിലിരുന്നു തന്റെ കുടുംബാംഗങ്ങളെക്കുറിച്ചു കൂടെക്കൂടെ ചിന്തിക്കുന്ന ഒരു പാവപ്പെട്ട യുവാവിനെ, ഒരുപക്ഷേ ഇവ അങ്ങയുടെ ഓർമ്മയിൽ കൊണ്ടുവന്നേയ്ക്കും."

"ഓ, എന്റെ കുട്ടി! നീ ഇങ്ങനെ ഞങ്ങൾക്കുവേണ്ടി....? ....എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, നിനക്കെന്താണു് കിട്ടിയതു്?" കിഴവൻ ജിജ്ഞാസാഭരിതനായി ഭാര്യയോടു ചോദിച്ചു: "ഒരു സപ്ഫ്ഫിന്പിളോ? നിനക്കോ എന്റെ മകളേ? വല്ലാക്കൊള്ളുകൾ! കൊള്ളാം; എന്റെ കുട്ടി, ഞാൻ നിന്റെ സമ്മാനം സ്വീകരിക്കുന്നു." ചാത്സിന്റെ കൈകളിൽ പിടിച്ചു കുലുക്കിക്കൊണ്ടു് അയാൾ തുടർന്നു: "എന്നാൽ ഇൻഡീസിലേയ്ക്കുള്ള നിന്റെ യാത്രച്ചെലവു നല്ലാൻ.....നീ എന്നെയനുവദിക്കണം. അതേ, നിന്റെ യാത്രക്കുലി എന്റെ കയ്യിൽനിന്നാണു്. അതിനുംപുറമേ, നോക്കൂ, നിന്റെ ആഭരണങ്ങൾക്കു വിലവെയ്ക്കുമ്പോൾ ഞാനതി

ന്റെ സ്വപ്നവിലമാത്രമേ കണക്കാക്കിയുള്ളൂ. എന്നാൽ അതിന്റെ കലാമൂല്യം പരിഗണിക്കുമ്പോൾ കുറേക്കൂടി വില കിട്ടും. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ നിനക്കു് ആയിരത്തഞ്ഞൂറു ഫ്രാങ്കു തരുന്നു. ആ പെറോ തന്റെ വാടക തന്നില്ലെങ്കിൽ, ഞാനാ തുക ക്യൂഷോയോടു വാസ്തയായി വാങ്ങാം. അതല്ലാതെ ഈ വീട്ടിൽ വേറെ ഒരൊറ്റക്കാശില്ല. ശരി, ഞാൻ പോയി ആ പെറോയെ ഒന്നു കാണട്ടെ!''

അയാൾ തന്റെ കയ്യുറകളും ഹാറ്റും എടുത്തുകൊണ്ടു പുറത്തേയ്ക്കു പോയി.

''സത്യത്തിൽ നിങ്ങൾ പോവുകയാണോ?'' സങ്കടവും ആദരവും തുളുമ്പിനിന്ന കണ്ണുകളോടെ എഴേനി ചോദിച്ചു.

''അല്ലാതെ നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ.'' തല കുനിച്ചുകൊണ്ടു് അവൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

കഴിഞ്ഞ ഏതാനും ദിവസങ്ങളായി ചാത്സിന്റെ ഭാവവും നടപടികളും സംസാരവുമെല്ലാം, കനത്ത കഷ്ടപ്പാടുകളുണ്ടെങ്കിലും തന്റെ മഹത്തായ കടപ്പാടു മനസ്സിലാക്കുകയും തന്റെ കഷ്ടപ്പാടിൽനിന്നു പുതിയ ധൈര്യം ഉൾക്കൊള്ളുകയും ചെയ്യുന്നവരാളിന്റേതായിരുന്നു. അവൻ നെടുവീർപ്പിട്ടില്ല; അവനൊരു പുരുഷനായി. ആ വിളറിയ മുഖത്തിനും ഗൌരവപൂർണ്ണമായ ഭാവത്തിനും വളരെ യോജിച്ച ആ കറുത്ത വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചുകൊണ്ടു് അവൻ കോണിപ്പടികൾ ഇറങ്ങിവരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ എഴേനിക്കു തന്റെ കസിന്റെ സ്വഭാവത്തിൽ മുമ്പുണ്ടായിട്ടില്ലാത്തതു മതിപ്പു തോന്നി. അന്നു് ആ രണ്ടു സ്ത്രീകളുംകൂടി വിലാപവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിക്കുകയും പരേതനായ ഗിയ്യോം ഗ്രാന്ദെയുടെ ആത്മാവിനുവേണ്ടി ആ ഇടവകപ്പള്ളിയിൽ നടത്തപ്പെട്ട 'റാസ'യിൽ ചാത്സിനോടൊപ്പം പങ്കുകൊള്ളുകയും ചെയ്തു.

അവർ ഉച്ചഭക്ഷണം കഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ പോസ്റ്റ്മാൻ ചാത്സിനു പാരീസിൽനിന്നുള്ള ചില കത്തുകൾ കൊണ്ടുവന്നുകൊടുത്തു. അവനതു വായിച്ചു.

"കസിൻ!" എഴേനി പതുക്കെ വിളിച്ചു. "നിങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങളൊക്കെ തൃപ്തികരമായി പുരോഗമിക്കുന്നോ?"

"എന്റെ മകളേ, നീ ഇത്തരം ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിക്കരുതു്." ഗ്രാന്ദെ അവളോടു പറഞ്ഞു. "എന്റെ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു ഞാൻ നിന്നോടൊരിക്കലും സംസാരിക്കാറില്ലല്ലോ. പിന്നെയെന്തിനാണു് നീ നിന്റെ കസിന്റെ കാര്യങ്ങളിൽ തലയിടുന്നതു്? അവനെ ഉപദ്രവിക്കാതെ."

"ഓ, എനിക്കു രഹസ്യങ്ങളൊന്നുമില്ലല്ലോ?" ചാൾസ് പറഞ്ഞു.

"ശ്ശ്! ശ്ശ്! കുട്ടീ, ബിസിനസ്സിൽ എപ്പോഴും നിശ്ശബ്ദത പാലിക്കണമെന്നു നിനക്കു താമസിയാതെ മനസ്സിലാകും."

ഒരു ദിവസം തോട്ടത്തിൽവെച്ചു വേറെയാരുമില്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു വാൾനട്ടുമരത്തിന്റെ കീഴിൽ അവർ പതിവായി ഇരിക്കാറുള്ള ഒരു പഴയ ബെഞ്ചിൽ എഴേനിയെ പിടിച്ചിരുത്തിക്കൊണ്ടു ചാൾസ് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

"അൽഫോൻസെയുടെ കാര്യത്തിൽ എനിക്കു നല്ല ഉറപ്പായിരുന്നു; അതുപോലെതന്നെ സംഭവിച്ചു. അവൻ അത്ഭുതങ്ങൾ പ്രവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഇടപാടുകളെല്ലാം വളരെ ജാഗ്രതയോടെയും വിശ്വസ്തതയോടെയും അവൻ പൂർത്തിയാക്കി. പാരീസിലുള്ള എന്റെ കടങ്ങൾ മുഴുവൻ വീട്ടി. എന്റെ ഫർണിച്ചറെല്ലാം നല്ല വിലയ്ക്കു പോയി. ഇൻഡീസിൽ പല പ്രാവശ്യം പോയിട്ടുള്ള ഒരു ക്യാപ്റ്റന്റെ ഉപദേശാനുസരണം മിച്ചമുണ്ടായിരുന്ന പണം ആ പ്രദേശങ്ങളിൽ ധാരാളമായി ചെലവുള്ള ആഭരണങ്ങളിലും മറ്റും മുടക്കിയിരിക്കുന്നതായി ഇതാ അവൻ എഴുതിയിരിക്കുന്നു. എന്റെ സാധനങ്ങളെല്ലാം അവൻ നാന്റസിലേയ്ക്കയച്ചു; അവിടെ ഒരു കപ്പൽ ജാവയിലേയ്ക്കു ചരക്കു കയറ്റുന്നുണ്ടു്; എഴേനി, അതിനാൽ നാലഞ്ചു ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ നാം ദീർഘമായ ഒരു കാലത്തേയ്ക്കു്, ഒരുപക്ഷേ എന്നെന്നേയ്ക്കുമാ

യിത്തന്നെ പിരിയണം. എന്റെ കൈവശമുള്ള ചരക്കുകളും രണ്ടു സുഹൃത്തുക്കൾ അയച്ചുതന്നിട്ടുള്ള പതിനായിരം ഫ്രാങ്കും വെറും നിസ്സാരമാണ്. അതിനാൽ ഞാൻ മടങ്ങിവരാൻ ഒരുപക്ഷേ പല കൊല്ലങ്ങൾ വേണ്ടിവന്നേയ്ക്കും. പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ, നാം ഒരു തരത്തിലും പരസ്പരം ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവരായി കരുതരുത്; ഒരുപക്ഷേ ഞാൻ മൺമറഞ്ഞുപോയേയ്ക്കാം. അതിനാൽ ഭവതിക്കു കൂടുംബജീവിതത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതിനു നല്ല—"

"നിങ്ങളെന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടോ?....." അവൾ ചോദിച്ചു.

"ഓ, തീച്ചയായും." തന്റെ വികാരാധിക്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്ന സ്വരത്തിൽ അവൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, ഞാൻ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി കാത്തിരിക്കും, ചാത്സ്"; ഈശ്വരാ, അച്ഛൻ ജനാലയിലൂടെ നോക്കുന്നു." തന്നെ ആലിംഗനംചെയ്യുവാൻ അടുത്ത ആ യുവാവിന്റെ പിടിയിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടുകൊണ്ട് അവൾ പറഞ്ഞു.

എഴേനി എണീറ്റു വരാന്തയിലേയ്ക്കോടി. ചാത്സ് തന്നെ പിന്തുടരുന്നതു കണ്ട് അവൾ പിന്നെയും കോണിപ്പടിയുടെ ചുവട്ടിലുള്ള മടക്കുകതകു തുറന്ന് ഇടനാഴിയിലെ ഏറ്റവും ഇരുണ്ടഞ്ഞ മൂലയിലേയ്ക്ക് ഓടി. അവിടെയായിരുന്ന നാനയുടെ ഉറക്കറ. പിന്നാലെ വന്ന ചാത്സ് അവിടെവെച്ച് അവളെ പിടികൂടി. ഇരുകൈകളുംകൊണ്ടു തന്റെ മാറോടമർത്തി. എഴേനി കീഴടങ്ങി. അവിടെ തന്റെ കാമുകന്റെ മാറിൽ തല ചായ്ച്ചുകൊണ്ട് അവൾ അജ്ഞേയമായ മധുരവും പരിശുദ്ധവും പരിപൂർണ്ണവുമായ ചുംബനങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുകയും നൽകുകയും ചെയ്തു.

"പ്രിയപ്പെട്ട എഴേനി, ഒരു കസിൻ ഒരു സഹോദരനെക്കാൾ മെച്ചമല്ലേ; അവനു നിന്നെ വിവാഹം ചെയ്യാമല്ലോ." ചാത്സ് പറഞ്ഞു.

"അതങ്ങനെതന്നെയാവട്ടെ!" തന്റെ ഗ്രഹയുടെ വാതിൽ തുറന്നു പുറത്തേയ്ക്കു വന്ന നാന പറഞ്ഞു.

ഭയപ്പെട്ട് ആ കാമുകീകാമുകന്മാർ ഹോളിലേയ്ക്കോടി; അവിടെ എഴേനി തന്റെ കസേരയിൽ പോയിരുന്നു തുന്നൽസാമഗ്രികൾ കയ്യിലെടുത്തു. ചാൾസ് മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ പ്രാർത്ഥനപ്പുസ്തകമെടുത്തു കന്യകാമറിയത്തിന്റെ 'ലുത്തിനിയാ'യുടെ ഭാഗം തുറന്നു വായിക്കാൻ തുടങ്ങി.

"മാതാവേ!" നാന അത്ഭുതപ്പെട്ടു: "അപ്പോൾ നമ്മളെല്ലാവരും പ്രാർത്ഥിക്കുകയാണു്."

ചാൾസ് യാത്രാദിവസം അറിയിച്ചപ്പോൾമുതൽ ഗ്രാന്ദെ അവന്റെ കാര്യങ്ങളിൽ വലിയ തല്പരനാണെന്ന മട്ടിൽ ഓടിനടക്കാൻ തുടങ്ങി. തനിക്കു ചെലവില്ലാതിരുന്ന കാര്യങ്ങളിൽ അയാൾ ധാരാളമായി ഉപദേശങ്ങളും നല്കി. ചാൾസിന്റെ സാധനങ്ങളെല്ലാം പാക്കുചെയ്യാൻ അയാളൊരു കൂച്ചിക്കാരനെ കണ്ടുപിടിച്ചു. എന്നാൽ അയാൾ കൂടുതൽ കൂലി ആവശ്യപ്പെട്ടതുകൊണ്ടു പാഞ്ഞു്, കിഴവൻതന്നെ ആ ജോലി ഏറ്റെടുത്തു. അയാൾ ഒന്നാന്തരം പെട്ടികളുണ്ടാക്കി, മരുമകന്റെ സാധനങ്ങളെല്ലാം അവയിൽ ഭദ്രമായി പാക്കുചെയ്കയും അവ ഇൻഡീസിലേയ്ക്കു പോകുന്ന കച്ചവടക്കപ്പലിൽ എത്തത്തക്കവണ്ണം ലോയറിലൂടെ ആവിബോട്ടുവഴി കൊടുത്തയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അവ ഇൻഷർ ചെയ്യുന്നതിനുള്ള ഏർപ്പാടുകളും അയാൾതന്നെ ചെയ്തു.

ആ ഇടനാഴിയിൽവെച്ചു കൈമാറിയ ചുംബനങ്ങൾക്കുശേഷം എഴേനിയെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം സമയം അതിവേഗം പായുന്നതായി തോന്നി. തനിക്കും ചാൾസിനെ അനുഗമിക്കണമെന്നു ചിലപ്പോൾ അവൾ വിചാരിക്കും. കാരണം, ഈ പ്രേമവികാരങ്ങളാണു് മനുഷ്യനെ മനുഷ്യനുമായി ബന്ധിക്കുന്ന തന്ത്രുക്കളിൽ ഏറ്റവും അടുപ്പമുള്ളതും ബലമേറിയതും. ഈ വസ്തുതയറിയാവുന്നവർക്കു്, ഓരോ ദിവസവും പ്രേമത്തിന്റെ കാലയളവിനെ എങ്ങനെ മുരുക്കുന്നുവെന്നും, കാലം മാത്രമല്ല, പ്രായവും രോഗങ്ങളും ജീവിതത്തിലെ മറ്റു നിർഭാഗ്യങ്ങളും അതിനെ എ

ങ്ങനെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തുന്നവെന്നുമറിയാവുന്നവക്കു് എഴേനി അനുഭവിച്ച പാരവശ്യം എളുപ്പത്തിൽ മനസ്സിലാകും. തോട്ടത്തിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടന്നുകൊണ്ടു് അവൾ വളരെയേറെ കണ്ണീർ പൊഴിച്ചു. ആ തോട്ടം ഇപ്പോഴവൾക്കു വളരെ ഇടുങ്ങിയതായി തോന്നി. ആ മുറിയും പഴയ വീടും നഗരവുമെല്ലാം അവളുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ഇടുങ്ങിയതായിത്തീരുകയും അവളുടെ ചിന്തകൾ മഹാസമുദ്രങ്ങളുടെ വിസ്തൃതമായ ജലപ്പരപ്പിനപ്പുറത്തേയ്ക്കു പറക്കുകയും ചെയ്തു.

ചാൾസ് പുറപ്പെടാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതിന്റെ തലേദിവസം! രാവിലെ ഗ്രാന്ദും നാനയും വെളിയിൽ പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. ചാൾസ് തന്റെ കസിനെ സൂക്ഷിക്കാനേല്പിച്ച ചെറുപേടകം, എഴേനിയുടെ മേശയിൽ പൂട്ടാൻകഴിയുമായിരുന്ന ഒരേയൊരു ഡ്രോയറുണ്ടായിരുന്നതിൽ, കാലിയായിത്തീർന്നിരുന്ന ആ പണസ്സഞ്ചിക്കു സമീപം, മുംബനങ്ങളുടെയും കണ്ണീരിന്റെയും അകമ്പടിയോടുകൂടി യഥാവിധി നിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടു. അവൾ ഡ്രോയർ പൂട്ടി, താക്കോൽ തന്റെ മാറിലൊളിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ആ ചടങ്ങിനു മുടുവെച്ച മുംബനം തടയുവാൻ അവൾക്കു ധൈര്യമുണ്ടായില്ല.

"പ്രിയപ്പെട്ടവനേ, ഈ താക്കോൽ എപ്പോഴും അവിടെയിരുന്നുകൊള്ളും."

"ഹാ, എന്റെ ഹൃദയവും അതോടൊന്നിച്ചു് എപ്പോഴും അവിടെയുണ്ടായിരിക്കും."

"ഓ, ചാൾസ്, നിങ്ങളങ്ങനെ പറയരുതു്." അവൾ ശകാരരൂപേണ പറഞ്ഞു.

"നാം വിവാഹിതരായിക്കഴിഞ്ഞില്ലേ?" അവൻ മുപടി നല്കി: "എനിക്കു നിന്റെ വാക്കു കിട്ടി. നീ എന്റെ വാക്കും സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളു."

"ഞാൻ എന്നെന്നും നിങ്ങളുടേതു്." അവൾ ആ വാക്കുകൾ വീണ്ടും വീണ്ടും ആവർത്തിച്ചു.

ഇതിൽ കൂടുതൽ പരിശുദ്ധമായ ഒരു വാശാനം ഭൂമിയിലൊരിക്കലും നടന്നിട്ടില്ല. എ്ഷേനിയുടെ നിർവ്യാജമായ ആത്മാർത്ഥത, ചാൎസിന്റെ പ്രേമത്തിനു് ഒരു നിമിഷത്തെ പരിശുദ്ധി നല്കി.

അടുത്ത പ്രഭാതത്തിലെ പ്രാതൽ വിഷാദകരമായിരുന്നു. തന്റെ വികാരങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിൽ തികച്ചും സ്വതന്ത്രയായിരുന്ന നാനയുടെ കണ്ണുകളിലും വെള്ളം പൊടിഞ്ഞു. ചാൎസു് അവൾക്കു സുവർണ്ണനൂലിൽ നെയ്ത പുതിയ ഒരു ഗൌണും സ്വർണ്ണത്തിൽ ചെയ്യപ്പെട്ട ഒരു കുരിശും നല്കിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

"കടലു കടന്നു പോകുന്ന പാവപ്പെട്ട ചെറുപ്പക്കാരൻ! ദൈവം അവനെ രക്ഷിക്കട്ടെ!"

പത്തരമണിയായപ്പോൾ അവരെല്ലാവരും ചാൎസിനെ വണ്ടിയിൽ കയറ്റി നാൻറസിലേയ്ക്കു യാത്രയാക്കാൻ പുറപ്പെട്ടു. പട്ടിയെ അഴിച്ചുവിട്ട വാതിലും പൂട്ടിയശേഷം ചാൎസിന്റെ സഞ്ചിയും എടുത്തുകൊണ്ടു നാനയും അവരെ അനുഗമിച്ചു. ആ ചെറിയ ഘോഷയാത്ര കടന്നുപോകുന്നതു കാണാൻ പുരാതനമായ ആ തെരുവിലെ ഓരോ വീട്ടുകാരും താന്താങ്ങളുടെ വാതിൽപ്പടിയിൽ ഹാജരുണ്ടായിരുന്നു. ചന്തയിൽവെച്ചു് എം. ക്ര്യൂഷോയും അവരോടു ചേൎന്നു.

"എ്ഷേനി," അമ്മ പതുക്കെ വിളിച്ചു: "കരയാതെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം."

അവർ സത്രത്തിന്റെ മുൻവശത്തെത്തി. ഗ്രാന്ദെ ചാൎസിന്റെ ഇരുകവിളുകളിലും ചുംബിച്ചു. "എന്റെ കുട്ടീ" അയാൾ പറഞ്ഞു: "ദരിദ്രനായി പുറപ്പെട്ട സമ്പന്നനായി മടങ്ങിവരു; പിതാവിന്റെ അഭിമാനം നീ സുരക്ഷിതമായ കൈകളിൽത്തന്നെയാണു് നിക്ഷേപിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അക്കാര്യം ഞാൻ ഏറ്റുകൊള്ളുന്നു: നിന്റെ ഭാഗം നീയും—"

"ഒ, വല്യച്ഛാ, വേർപാടിന്റെ വേദനകളെ ഇതു മധുരി

ട്ടിക്കുന്നു. അങ്ങേയ്ക്ക് എനിക്കു നല്ലാൻ കഴിയുന്നതിൽ ഏറ്റവും വലിയ സമ്മാനം ഇതായിരിക്കും.''

ആ കിഴവന്റെ വാക്കുകളുടെ ഗതി തികച്ചും മനസ്സിലാകുന്നതിനുമുമ്പു ചാൾസ് പറഞ്ഞു. അവൻ അയാളുടെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു വെയിലേറ്റു മങ്ങിയ ആ കവിളുകളിൽ കൃതജ്ഞതയുടെ അശ്രുകണങ്ങൾ പൊഴിച്ചു. എഴേനി പിതാവിന്റെയും ചാൾസിന്റെയും കൈകളിൽ പിടിച്ച് അവയെ അമർത്തി. ഇതെല്ലാം കണ്ട് ആ വൃദ്ധനായ നോട്ടറിമാത്രം സഹായം മന്ദഹസിച്ചു; അയാൾ മാത്രമാണ് ആ നല്ല മനുഷ്യനെ ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നത്. അയാൾക്കു് ആ കിഴവന്റെ സൂത്രശാലിതയെ അഭിനന്ദിക്കാതിരിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. അവസാനനിമിഷംവരെ അവരും വേറെ ഏതാനും കാഴ്ചക്കാരും വണ്ടിയുടെ സമീപംതന്നെ നിന്നിരുന്നു. ഒടുവിൽ അതു് ആ പാലത്തിനപ്പുറത്തു മറയുകയും ചക്രങ്ങളുടെ സ്വരം അവ്യക്തമായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ ആ കിഴവൻ പറഞ്ഞു:

''ഒരു ശല്യം തീർന്നു.''

ഭാഗ്യവശാൽ ആ നോട്ടറിയൊഴിച്ചു മറ്റാരും ഈ വാക്കുകൾ കേൾക്കാനിടയായില്ല. എഴേനിയും അമ്മയും ആ വണ്ടി അകന്നകന്നു പോകുന്നതും നോക്കി അതിന്റെ പിന്നാലെ കുറച്ചു ദൂരം നടക്കുകയും തങ്ങളുടെ കൈലേസുകൾ വീശി, അവന്റെ അടയാളങ്ങൾ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുകയുമായിരുന്നു. വണ്ടി തികച്ചും മറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എഴേനി മുഖം തിരിച്ചു.

''ഹാ, അമ്മേ, ഒരു നിമിഷനേരത്തേയ്ക്ക് എനിക്ക് ഈ ശപ്പന്റെ ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ!'' അവൾ ആശിച്ചു.

ഗ്രാന്ദെകുടുംബത്തിൽ നടക്കുന്ന സംഭവങ്ങളുടെ പ്രവാഹത്തെ തടസ്സപ്പെടുത്താതിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി, നമുക്കല്പം മുമ്പോട്ടു കടന്നു്, കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ തന്റെ ഏജന്റായ ബാങ്കർവഴി പാ

രീസിൽ നടത്തിയ വിവിധവ്യാപാരങ്ങളിലേയ്ക്ക് ഒന്നു കണ്ണോടിക്കാം. ബാങ്കർ പാരീസിലേയ്ക്കു പോയി ഒരു മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എൺപതു ഫ്രാങ്കു നിരക്കിൽ വാങ്ങിയതും പ്രതിവർഷം ഒരു ലക്ഷം ലിവറെ ആദായം ലഭിക്കുന്നതുമായ ഷെയർസർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു ലഭിച്ചു. അതിന്റെ വില എങ്ങനെയാണു് ഒടുക്കുത്തതെന്നുള്ളതിനു് ആ മനുഷ്യൻ മരിച്ചപ്പോൾ തയാറാക്കിയ സ്റ്റേറ്റുമെൻറിൽനിന്നുപോലും യാതൊരു വിവരവും ലഭിച്ചിരുന്നില്ല. ആ പണം കൊണ്ടുപോകുന്നതിനു് അയാളുടെ വിശ്വസ്തസചിവയായ നാനയാണു്, അവളറിയാതെതന്നെയെങ്കിലും ഉപകരണമാക്കപ്പെട്ടതെന്നു നോട്ടറി ദുഃഖമായി വിശ്വസിച്ചു. പോരെങ്കിൽ, അന്നു നാലഞ്ചു ദിവസം വിശ്വസ്തയായ ആ ഭൃത്യ സൗമൂറിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവൾ ഫ്രോയിഫോണ്ടിൽ അതിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ മറന്നുപോയ എന്തോ ജോലികൾ ചെയ്യിക്കാൻ പോയിരിക്കയാണെന്നാണു്, പറയപ്പെട്ടിരുന്നതു്. തന്റെ അനുജന്റെ കടക്കാരുടെ കാര്യത്തിൽ അയാൾ ഉദ്ദേശിക്കുകയും മുൻകൂട്ടിക്കാണുകയും ചെയ്തതുപോലെത്തന്നെ എല്ലാം സംഭവിച്ചു.

ബാങ്കു് ഓഫ് ഫ്രാൻസിൽ, ആ രാജ്യത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട എല്ലാ സ്വത്തുകാരെയും കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങൾ കൃത്യമായി സൂക്ഷിക്കുക പതിവാണെന്നു് എല്ലാവർക്കുമറിയാം. ദഗ്രാസ്സെയേയും സൗമൂറിലെ ഹെലിക്സ് ഗ്രാന്ദെയേയും കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങളും അതിലുണ്ടു്. ബിസിനസ്സുലോകത്തിലെ രണ്ടു പ്രധാനവ്യക്തികൾ, സാമ്പത്തികമായി ഉറപ്പുള്ളവരെന്നുമാത്രമല്ല, യാതൊരു ബാധ്യതകളുമില്ലാത്ത നിരവധി ഭൂവിഭാഗങ്ങളുടെ ഉടമസ്ഥരെന്ന നിലയിലും അവരുടെ പേരുകൾക്കു പ്രത്യേകപ്രാധാന്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോഴിതാ ഗിയ്യോം ഗ്രാന്ദെയുടെ പേരു് അവമാനത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി, അയാളുടെ ഉത്തമണ്ണരുടെ ഒരു യോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടുന്നതിനായി സൗമൂറിലെ ദഗ്രാസ്സെ

പാരീസിലേയ്ക്കു വന്നിരിക്കുന്നു. ഉത്തമർണ്ണരുടെ സാന്നിധ്യത്തിൽ മുദ്രകൾ തുറക്കുകയും അവരുടെ നോട്ടറി യഥാവിധി ഒരു വസ്തുവിവരപ്പട്ടിക തയാറാക്കുകയും ചെയ്തു.

താമസിയാതെതന്നെ ഉത്തമർണ്ണരുടെ യോഗം നടന്നു. അവർ ആ ബാങ്കറേയും ഒരു വലിയ വ്യാപാരസ്ഥാപനത്തിന്റെ തലവനും പ്രധാനപ്പെട്ട ഉത്തമർണ്ണരിലൊരാളുമായിരുന്ന ഫ്രാങ്കോയി കെല്ലറേയും ആ കുടുംബപ്പേരും തങ്ങളുടെ ബില്ലുകളും അവമാനിതമാകാതെ നോക്കുന്നതിനാവശ്യമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാൻ അധികാരപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു ട്രസ്റ്റികളായി ഐകകണ്ഠ്യേന തിരഞ്ഞെടുക്കുകയും ചെയ്തു. ദഗ്രാസ്സെ ഇക്കാര്യത്തിൽ ഇടപെട്ടതുതന്നെ യോഗത്തിൽ വലിയ മതിപ്പുണ്ടാക്കി. അവിടെ ഒരു എതിർശബ്ദംപോലും കേൾക്കാൻ ദഗ്രാസ്സെയ്ക്കു സാധിച്ചില്ല. തങ്ങളുടെ ബില്ലിനു മുൻഗണന നല്കണമെന്നു് ആരും വാദിച്ചില്ല. "സാമൂറിലെ ഗ്രാന്ദെ പണം തരാൻ പോവുക"യാണെന്നായിരുന്നു ഓരോരുത്തരുടെയും ചിന്ത.

മാസങ്ങൾ ആറു കടന്നുപോയി. പാരീസിലെ വ്യാപാരികൾ ആ ബില്ലുകൾ പിൻവലിച്ചു് അവയെ തങ്ങളുടെ പണസ്സഞ്ചികളുടെ അടിയിൽ സൂക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ വീപ്പനിർമ്മാതാവിന്റെ ആദ്യത്തെ ഉദ്ദേശം സാധിച്ചു. ഒൻപതു മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ട്രസ്റ്റികൾ, കക്ഷികൾക്കു നാല്പത്തേഴു ശതമാനം ഡിവിഡൻറ് നല്കി. അധമർണ്ണന്റെ സ്വത്തുക്കളെല്ലാം വിറ്റാണു് ഈ തുക ശേഖരിച്ചതു്. നടപടികളിലെല്ലാം അങ്ങേയറ്റത്തെ സത്യസന്ധത പാലിക്കപ്പെട്ടു. സന്തുഷ്ടരായ കടക്കാർ സാമൂറിലെ ഗ്രാന്ദെയുടെ അത്ഭുതകരവും പ്രശംസനീയവുമായ സത്യനിഷ്ഠയെ സ്തുതിച്ചു. ഈ സ്തുതിഗീതങ്ങൾ കുറെക്കാലം പ്രചരിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ തങ്ങളുടെ ബാക്കി തുക ഇനിയെപ്പോഴാണു് ലഭിക്കുന്നതെന്നു് അവർ പരസ്പരം ചോദിച്ചുതുടങ്ങി. എല്ലാവരും ചേന്നു ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് ഒരു കത്തെഴുതണമെന്നു് അവർ ഒടുവിൽ തീരുമാനിച്ചു.

"നാം ഇവിടെവരെയെത്തി!" ആ കത്തു തീയിലേയ്ക്കെറിഞ്ഞുകൊണ്ട് ആ പഴയ വീപ്പനിർമ്മാതാവു പറഞ്ഞു: "ക്ഷമിക്കൂ, എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട സുഹൃത്തുക്കളെ."

ആ കത്തിനു മറുപടിയായി, ഇതിനകം കിട്ടിയ തുകയുടെ രശീതോടൊപ്പം ഇനിയും ഈടാകാനുള്ള ബില്ലുകളും മറവകാശവാദങ്ങളും ഒരു നോട്ടറിയെ ഏല്പിക്കണമെന്നു ഗ്രാന്ദെ നിർദ്ദേശിച്ചു. കണക്കുകൾ ആഡിറു ചെയ്യുകയും സ്ഥിതിഗതികളുടെ ശരിയായ ഒരു ചിത്രം ലഭിക്കുകയും വേണം. ഈ നിർദ്ദേശം, അസംഖ്യം വിഷമപ്രശ്നങ്ങൾക്കു കാരണമായി.

സാധാരണനിലയിൽ പറഞ്ഞാൽ, ഒരു ഉത്തമണ്ണൻ ഒരു കിറുക്കനാണ്. അയാൾ എന്തു ചെയ്യുമെന്നുള്ളതിനെക്കുറിച്ച് ആർക്കും ഒരു ഊഹവുമില്ല. ഒരു ദിവസം തന്റെ ഇടപാടുകൾ എങ്ങനെയെങ്കിലും അവസാനിപ്പിക്കണമെന്ന് അയാൾക്കു ധൃതിയായിരിക്കും, അയാൾ സമരത്തിനു തയാറാണ്; കുറച്ചു ദിവസംകൂടിക്കഴിയുമ്പോൾ അയാൾ പാലും തേനും തന്നെയാണ്. ഒരുപക്ഷേ, ഇന്നയാളുടെ ഭാര്യയ്ക്കു നല്ല സ്വഭാവമായിരിക്കും; ഇളയ കുട്ടിക്കു പല്ലു മുളച്ചിരിക്കും; വീട്ടിലും എല്ലാം ഭംഗിയായി നടക്കുന്നു. തന്റെ അവകാശങ്ങൾ ഒരു നെല്ലിടവിട്ടുകൊടുക്കാൻ അയാൾ തയാറില്ല. നാളെ പൂലരുന്നു; ആകപ്പാടെ മഴ; പുറമെ പോകാൻ വിഷമം. ഉത്സാഹക്കുറവും; പോകട്ടെ, എങ്ങനെയെങ്കിലും കാര്യം തീർത്തുകളയാം. അടുത്തദിവസം രാവിലെ കൂടുതൽ ബുദ്ധി തോന്നുന്നു. അയാൾക്ക് ഒരു ജാമ്യക്കാരനെ വേണം. മാസാവസാനമാകുമ്പോഴേയ്ക്കും മനുഷ്യത്വമില്ലാത്ത ആ രക്തദാഹി ഒരു വിധിനടത്തിപ്പിനെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കുന്നു. കൊച്ചുകുട്ടികൾ പലപ്പോഴും വാലിൽ ഒരു നൂല് ഉപ്പുവെയ്ക്കാൻ ശ്രമിക്കാറുള്ള അടയ്ക്കാക്കുരുവിയിൽനിന്നു ഒരു ഉത്തമണ്ണൻ പലപ്പോഴും ഭിന്നനല്ല. നല്ല ഒരു ഉപമ! ഉത്തമണ്ണരുടെ ഈ സ്വഭാവവൃതിയാനങ്ങളെല്ലാം ഗ്രാന്ദെ ശരിക്കു പഠിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു; ഇക്കാര്യ

ത്തിൽ അയാളുടെ അന്തസ്സും മാനങ്ങളും ശരിയാവുകയും ചെയ്തു. ചിലർ ക്ഷുഭിതരായി. ചിലർ അയാളുടെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ച് എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാനോ വൌച്ചർ വിട്ടുകൊടുക്കാനോ വിസമ്മതിച്ചു.

"നല്ലതു്." ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു: "അതിങ്ങനെത്തന്നെ വേണം!" ദഗ്രാസ്സെ അയച്ചിരുന്ന കത്തു വായിച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ തന്റെ കൈകൾ ചേർത്തു തിരുമ്മി.

ഏതായാലും തങ്ങളുടെ നില വ്യക്തമായി നിർവചിക്കപ്പെടാതെ, മുൻപറഞ്ഞ രീതിയിലുള്ള ഒരു ഡപ്പോസിറിനു സമ്മതിക്കുവാൻ മറ്റുള്ളവരെല്ലാം വിസമ്മതിച്ചു. തങ്ങളുടെ താല്പര്യത്തിനു് ആവശ്യമെന്നു തോന്നിയാൽ ഗിയ്യോം ഗ്രാന്ദെയെ പാപ്പരായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യവും തങ്ങൾക്കു വേണമെന്നു് അവർ വാദിച്ചു. വീണ്ടും കത്തിടപാടുകളാരംഭിച്ചു. കാലം മുന്പോട്ടു പോയി. ഒടുവിൽ ഗ്രാന്ദെ അവരുടെ വ്യവസ്ഥകൾക്കു സമ്മതിച്ചു. അതേത്തുടർന്നു മിതവാദികളായ ഉത്തമർണ്ണർ മറ്റുള്ളവരെക്കൂടി പറഞ്ഞു സമ്മതിപ്പിക്കുകയും, അവർ ബില്ലുകളും രസീതുകളും മറ്റുമെല്ലാം ഡപ്പോസിറു ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു മുറുമുറുപ്പുകളുണ്ടാകാതിരുന്നില്ല.

"ഇപ്പോഴും കിഴവൻ നമ്മുടെ നേരെ ചിരിക്കുകയാണു്." അവർ ദഗ്രാസ്സെയോടു പറഞ്ഞു.

ഗിയ്യോം ഗ്രാന്ദെ മരിച്ചു് ഇരുപത്തിമൂന്നു മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വ്യാപാരികളിൽ പലരും, പാരീസിലെ തിരക്കിൽപെട്ട തങ്ങളുടെ അവകാശങ്ങൾ മറന്നു്, അഥവാ ഈ ഇടപാടിൽ തങ്ങൾക്കു കിട്ടാനുള്ളതു നാല്പത്തേഴു ശതമാനമാണെന്നു സമാധാനിച്ചു.

കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ കാലത്തിന്റെ സഹായത്തിൽ വളരെയധികം വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. മൂന്നാംകൊല്ലം അവസാനിക്കാറായപ്പോൾ, തങ്ങളുടെ അവകാശങ്ങളുപേക്ഷിക്കാൻ ഉത്തമർണ്ണരിൽ

പലരേയും താൻ സമ്മതിപ്പിച്ചുവെന്നും ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്ന ഇരുപത്തിനാലുലക്ഷം ഫ്രാങ്കിൽ കേവലം പത്തുശതമാനംമാത്രമാണു് ഇനി ശേഷിക്കുന്നതെന്നും ദഗ്രാസ്സെ, ഗ്രാന്ദെയെ അറിയിച്ചു. തന്റെ സഹോദരന്റെ മരണകാരണമായ പരാജയത്തിനുത്തരവാദികളായ നോട്ടറിയും സ്റ്റോക്ബ്രോക്കും ഇനിയും ശേഷിക്കുന്നുണ്ടല്ലോയെന്നായിരുന്നു ഗ്രാന്ദെയുടെ മറുപടി. അവരിപ്പോൾ നല്ല പണക്കാരായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കും. അതിനാൽ അവർക്കെതിരായി നടപടികളെടുക്കണം. അവരിൽനിന്നു കുറെ തുക ഈടാക്കാം.

നാലാംവഷ്ം അവസാനിച്ചപ്പോഴേയ്ക്കും തുക പന്ത്രണ്ടുലക്ഷം ഫ്രാങ്കായി താണു; അതു് ഇനിയും കുറയാൻ വഴിയില്ലെന്നു തോന്നി. ഉത്തമണ്ണരും ട്രസ്റ്റികളും തമ്മിലും ട്രസ്റ്റികളും ഗ്രാന്ദെയും തമ്മിലും നടന്ന കൂടിയാലോചനകളിൽ വീണ്ടും ഒരാറുമാസംകൂടി കടന്നുപോയി. അക്കൊല്ലം സെപ്തംബറിൽ പാരീസിൽനിന്നുണ്ടായ സമ്മർദ്ദം ശക്തിയായപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെ, ഇൗസ്റ്റിൻഡീസിൽ വച്ചിച്ച സ്വത്തു സമ്പാദിച്ചുകഴിഞ്ഞ തന്റെ മരുമകൻ, തന്റെ പിതാവിന്റെ കടത്തിൽ അവസാനച്ചില്ലിവരെ താൻ വീട്ടിക്കൊള്ളാമെന്നു തന്നെ അറിയിച്ചുവെന്നും അതിനു മുമ്പു മരുമകനോടാലോചിക്കാതെ ഇക്കാര്യം ഏറ്റെടുക്കാനോ ഉത്തമണ്ണരെ വഞ്ചിക്കാനോ താൻ തുനിയുന്നതു ശരിയായിരിക്കുകയില്ലെന്നും പ്രഖ്യാപിച്ചു. ഇൗ വിവരം താനയാൾക്കു് എഴുതിയിട്ടുണ്ടെന്നും ഒരു മറുപടി പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായും അയാളവരെ അറിയിച്ചു.

അഞ്ചാംവഷ്ം പകുതിയായി; കടക്കാർ ഇനിയും 'മുഴുവൻ' എന്ന ആ ഐന്ദ്രജാലികവാക്കിനാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെട്ട പഴയ നിലയിൽ നില്ക്കുന്നതേയുള്ളൂ. "ആ പാരീസുകാർ!" നേരിയ ഒരു ശാപത്തോടെ അയാൾ പറയും; ഒരു നയവഞ്ചകന്റെ മന്ദഹാസം അപ്പോഴാ മുഖത്തു വ്യാപിച്ചിരിക്കും.

യഥാർത്ഥത്തിൽ, വ്യാപാരലോകത്തിൽ അറിയപ്പെട്ടിട്ടില്ലാത്ത ഒരുതരം രക്തസാക്ഷിത്വം ആ കടക്കാരെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതേയുള്ളൂ. ഈ കഥയിൽ അവർ വീണ്ടും പ്രത്യക്ഷപ്പെടുമ്പോഴും അവരുടെ നില ഇതുതന്നെയായിരിക്കും. ഇതിനിടയിൽ 'കൺസോർസി'ന്റെ വില 150-വരെ ഉയർന്നു. ഗ്രാന്ദെ തന്റെ ഓഹരികൾ വിറ്റു. ഇരുപത്തിനാലുലക്ഷം ഫ്രാങ്കു സമ്പാദ്യമായി പാരീസിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്ന പലിശയായി കിട്ടിയിരുന്ന ആ ഒരുലക്ഷത്തോടൊന്നിച്ചു തന്റെ ചെറുപെട്ടികളിൽ സൂക്ഷിച്ചു.

ബാങ്കർ ദഗ്രാസ്സെ പല കാരണങ്ങളാൽ പാരീസിൽത്തന്നെ തുടർന്നു താമസിച്ചതേയുള്ളൂ. ഇതിനകം അയാൾ ഒരു നിയമസഭാംഗമായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ഒരു കുടുംബത്തലവനെന്ന നിലയിൽ സാമൂറിൽ നയിച്ച വിരസമായ ജീവിതത്തിൽ ആ മുൻസൈനികൻ വളരെയധികം മുഷിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. തിയേറർ ദമദാമിലെ അതിസുന്ദരിയായ ഫ്ലോറിൻ എന്ന നടിയാൽ അയാൾ അത്യധികം സമാകൃഷ്ടനായി. സാമൂറിൽ ഇതു് അങ്ങേയറ്റത്തെ അസാന്മാർഗ്ഗികനടപടിയായി വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടു. ഇതിനിടയിൽ സാമൂറിലെ അയാളുടെ സ്ഥാപനങ്ങൾ തന്റെ പേരിലാക്കുന്നതിനു ബാങ്കിയുണ്ടായിരുന്ന സ്വത്തു് അയാളുടെ ധൂർത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തുന്നതിനും അയാളുടെ ഭാര്യയ്ക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. എന്നാൽ ആ അദ്ധ്വിധവയുടെ നില തികച്ചും ഭദ്രമായിരുന്നില്ല. അവരുടെ വിഷമങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ ക്യൂഷോമാർ തങ്ങളുടെ കഴിവെല്ലാം ഉപയോഗിച്ചു. തന്റെ മകനും എഴേനിയും തമ്മിലുള്ള വിവാഹം നടത്തിക്കാമെന്നുള്ള ആശയും അവർ ഉപേക്ഷിച്ചുകഴിഞ്ഞു. മകളുടെ വിവാഹം മോശമായ നിലയിൽ നടത്താനേ അവർക്കു സാധിച്ചുള്ളൂ. അഡോർഫി പിതാവിനോടൊന്നിച്ചു ജീവിക്കാനായി പാരീസിലേയ്ക്കു പോയി, അവിടെ അത്ര അസൂയാവഹമല്ലാത്ത പ്രശസ്തി സമ്പാദിച്ചതായി പറയപ്പെടുന്നു. ക്യൂഷോമാർ വിജയികളായി.

"ഭവതിയുടെ ഭർത്താവിനു സുബോധം നശിച്ചതുപോലെ തോന്നുന്നു." ഒരിക്കൽ മാഡം ദഗ്രാസ്സെയ്ക്കു നല്ല ഉറപ്പിന്മേൽ ഒരു ലോൺ നല്കുമ്പോൾ ഗ്രാന്ദെ പറയുകയുണ്ടായി: "ഞാൻ വളരെ ഖേദിക്കുന്നു. ഭവതി ഒരു നല്ല കൊച്ചുസ്ത്രീയായിരുന്നു."

"ഹാ!" ആ പാവപ്പെട്ട സ്ത്രീ നെടുവീർപ്പിട്ടു. "നിങ്ങളുടെ ആ ബിസിനസ്സിനുവേണ്ടി പാരീസിലേയ്ക്കു പോകുമ്പോൾ അദ്ദേഹം തന്റെ നാശത്തിലേയ്ക്കു് ഓടുകയായിരുന്നെന്നു് ആർക്കാണു ഹിക്കാൻ കഴിയുക?"

"മാഡം, അദ്ദേഹത്തെ തടയുവാൻ എനിക്കു കഴിവുള്ളതെല്ലാം ഞാൻ ചെയ്തുവെന്നതിനു് ഈശ്വരൻതന്നെ സാക്ഷി. ആ മജിസ്ത്രേട്ടിനു പോകാൻ വലിയ ആഗ്രഹമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഭവതിയുടെ ഭർത്താവു ശാഠ്യംപിടിച്ചു. അതെന്തിനായിരുന്നെന്നു് ഇപ്പോൾ നമുക്കു മനസ്സിലായി."

അങ്ങനെ, ഗ്രാന്ദെ ദഗ്രാസ്സെയോടു തനിക്കു യാതൊരു കടപ്പാടുമുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു കാണിച്ചുകൊടുത്തു.

അഞ്ച്

കുടുംബദുഃഖങ്ങൾ

ഏതു സാഹചര്യങ്ങളിലും സ്ത്രീയ്ക്കു പുരുഷനെക്കാളധികമായി കഷ്ടപ്പാടുകൾക്കുള്ള കാരണങ്ങളുണ്ട്; അവൾ കൂടുതൽ കഷ്ടപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. പുരുഷന്റെ ഉത്സാഹവും ഉന്മേഷവും എപ്പോഴും പ്രവർത്തനനിരതമായിരിക്കും; അയാൾ സദാ പണിയെടുക്കുകയും ചിന്തിക്കുകയും വരികയും പോവുകയും സമാശ്വാസത്തിനായി ഭാവിയിലേയ്ക്ക് ഉറ്റുനോക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ചാത്സിന്റെ കാര്യത്തിലും ഇതുതന്നെ സംഭവിച്ചു. എന്നാൽ ഒരു സ്ത്രീ, ഒറ്റയ്ക്കു നിസ്സഹായയാണ്. തന്റെ വിഷമതകളെ അവൾ ഒറ്റയ്ക്ക് അഭിമുഖീകരിക്കേണ്ടിവരുന്നു; ഒന്നും അവളുടെ ശ്രദ്ധയെ വ്യതിചലിപ്പിക്കുന്നില്ല. തന്റെ മുമ്പിൽ വാതുറന്നിരിക്കുന്ന സങ്കടഗർത്തത്തിന്റെ അഗാധതയിലേയ്ക്ക് അവൾ ഇറങ്ങി, അതിന്റെ ആഴമളക്കുകയും പലപ്പോഴും അതിനെ തന്റെ കണ്ണീരും പ്രാർത്ഥനയുംകൊണ്ടു നിറയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഏഴേനിയുടെ നില അങ്ങനെയായിരുന്നു. സ്ത്രീയുടെ ജീവിതമാകുന്ന വല എപ്പോഴും പ്രേമവും സങ്കടവും ആശയും ഭീതിയും ആത്മത്യാഗവുംകൊണ്ടാണ് നെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതെന്ന് അവൾ മനസ്സിലാക്കാൻ തുടങ്ങുകയായിരുന്നു. ഒരു സ്ത്രീയ്ക്കുണ്ടാകുന്ന സമാശ്വാസങ്ങൾ അവളെ സ്സംബന്ധിച്ച് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവളുടെ ആനന്ദനിമിഷങ്ങൾ, ബുസ്സോയുടെ അത്ഭുതകരമായ ഉപമ ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയാൽ, ഒരു ഭിത്തിയിൽ അവിടവിടെ അടിച്ചിരിക്കുന്ന ആണികൾപോലെയാണ്; എന്നാൽ അവയെല്ലാം ശേഖരിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഒരു പിടിപോലുമുണ്ടാകുകയില്ല. പലപ്പോഴും സങ്കടങ്ങൾക്കുവേണ്ടി നാം കാത്തിരിക്കേണ്ടിവരികയില്ല; അവളെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അവ വേഗം വരികയും ചെയ്യു.

ചാൎസ് പോയതിന്റെ പിറേറദിവസം, ഗ്രാന്ദെഭേനം വീണ്ടും പഴയ പതിവുകളിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. ആ പെൺകുട്ടിയൊഴിച്ചു മറാക്കും യാതൊരു വ്യത്യാസവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല—അവൾക്കു പെട്ടെന്നു് ആ വീടു ശൂന്യമായിത്തോന്നി. ചാൎസ് ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന മുറി ആ നിലയിൽത്തന്നെ സൂക്ഷിക്കണം. അമ്മയും നാനയും അവളുടെ ചാപല്യത്തോടു യോജിച്ചു. ഗ്രാന്ദെയുടെ മുമ്പിൽ ഇക്കാൎയ്യത്തെക്കുറിച്ചു് അവർ നിശ്ശബ്ദത പാലിക്കുകയും ചെയ്തു.

"ആക്കാറിയാം?" ഒരിക്കൽ എഴേനി പറഞ്ഞു: "നാം വിചാരിക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അദ്ദേഹം നമ്മുടെ സമീപത്തേയ്ക്കു മടങ്ങി വന്നേയ്ക്കും."

"ഹാ, ആ കുട്ടി ഇവിടെയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ നന്നായിരുന്നു." നാന പറഞ്ഞു. "എനിക്കുദ്ദേഹവുമായി യോജിച്ചുപോകാൻ കഴിയും. നല്ലവനും ഉത്തമനുമായ ഒരു മാന്യൻ. ഒരു പെൺകിടാവിന്റേതുപോലെ ആ നെറ്റിയിൽ കുനിരകൾ ചുരുണ്ടുകിടന്നിരുന്നു."

എഴേനി നാനയുടെ നേരെ നോക്കി.

"പരിശുദ്ധകന്യകേ! ഇങ്ങനെ നോക്കിയാൽ ആത്മാവു നഷ്ടപ്പെട്ടുപോയേയ്ക്കും. കുമാരി, ആളുകളുടെ നേരെ ഇങ്ങനെ നോക്കല്ലേ."

അന്നുമുതൽ എഴേനിയുടെ സൌന്ദൎയ്യത്തിനു് ഒരു പ്രത്യേകതയുണ്ടായിത്തുടങ്ങി. അവളുടെ ആത്മാവിനെ മന്ദഗതിയിൽ ആവരണം ചെയ്തുതുടങ്ങിയ പ്രേമത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തകളും സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു സ്ത്രീക്കു പ്രത്യേകമായുള്ള അന്തസ്സും അവളുടെ മുഖത്തിനു്, പ്രാചീനകലാകാരന്മാർ പരിവേഷംകൊണ്ടു വ്യക്തമാക്കിയിരുന്നതുപോലെയുള്ള ഒരു പുതുചൈതന്യം പ്രദാനംചെയ്തു. ചാൎസിന്റെ ആഗമനത്തിനുമുമ്പുള്ള എഴേനിയെ ഗൎഭധാരണത്തിനു മുമ്പുള്ള കന്യകമേരിയുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്താം; അവൻ പോയിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവൾ കന്യകമാതാവി

നെപ്പോലെയായി. അവളുടെ ഗർഭം പ്രേമമായിരുന്നു. വിഭിന്നരും ചില സ്പാനീഷ് ചിത്രകാരന്മാരാൽ ഭംഗിയായി ചിത്രീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതുമായ ഈ രണ്ടു മേരിമാർ, ക്രിസ്തുമതത്തിൽ ധാരാളമായിട്ടുള്ള പ്രതീകാത്മകരൂപങ്ങളിൽ അതിമനോഹരമായിട്ടുള്ളവയാണു്.

ചാത്സ് പിരിഞ്ഞുപോയതിന്റെ പിറ്റേ ദിവസം എഴേനി പള്ളിയിൽ പോയി (മേലിൽ എല്ലാ ദിവസവും അങ്ങനെ ചെയ്യണമെന്നവർ തീരുമാനിച്ചിരുന്നു) മടങ്ങിവരുമ്പോൾ നഗരത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരേയൊരു പുസ്തകശാലയിൽ പോയി ഭൂലോകത്തിന്റെ ഒരു ചിത്രം വാങ്ങി. അതിൽ നോക്കി ഇൻഡ്യസിലേയ്ക്കുള്ള ചാത്സിന്റെ യാത്രയെ പിന്തുടരുന്നതിനും, അകന്നുപോകുന്ന ആ യാനപാത്രത്തിൽ എന്നും കുറേ നേരം അവനോടുകൂടി കഴിക്കുന്നതിനും അവനോടു താൻ ചോദിക്കാനാഗ്രഹിച്ചിരുന്ന അസംഖ്യം ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നതിനുമായി അവളതു ഭിത്തിയിൽ തന്റെ കണ്ണാടിയുടെ സമീപത്തായി തൂക്കിയിട്ടു. "നിങ്ങൾക്കു സുഖമാണോ? നിങ്ങൾ സങ്കടപ്പെട്ടുന്നോ? നിങ്ങൾ ഒരു നക്ഷത്രത്തിന്റെ സൌന്ദര്യവും ഉപയോഗങ്ങളും എന്നെ പഠിപ്പിച്ചിട്ടില്ലേ? ആ വഴികാട്ടി കാണുമ്പോൾ എന്നെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കാറുണ്ടോ?"

രാവിലെ അവൾ ആ വലിയ വാൾനട്ടമരത്തിന്റെ കീഴിൽ, ആ ജീണ്ണിച്ചു്, പൂപ്പൽ നിറഞ്ഞു്, പ്രാണികൾ തിന്ന ബെഞ്ചിൽ സ്വപ്നം കാണുന്ന ഒരാളെപ്പോലെ ഇരിക്കും. അവിടെയിരുന്നു് അവർ അന്യോന്യം നിരവധി ഹൃദയഹാരികളായ വിഡ്ഢിത്തങ്ങൾ പറഞ്ഞിട്ടില്ലേ? അവിടെയിരുന്നു് അവർ സുന്ദരങ്ങളായ നിരവധി ആകാശക്കോട്ടകൾ പണിതു. ആ ഉയരം കൂടിയ കന്മതിലുകൾ തന്നെ കാണാനനുവദിച്ച ആകാശത്തിലേയ്ക്കും അനന്തരം ആ പഴയ വീട്ടിലേയ്ക്കും അതു കഴിഞ്ഞു ചാത്സിന്റെ മുറിയുടെ മുകളിലുള്ള മേല്പുരയിലേയ്ക്കും നോക്കിക്കൊണ്ടു് അവൾ

ഭാവിയെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചു. മുഖക്കുത്തിൽ ഏകാന്തവും നിരന്തരവും യഥാർത്ഥവുമായ ഈ പ്രേമം, മറ്റു ചിന്തകളോടിടകലർന്നു്, അവളുടെ ജീവന്റെ സത്തതന്നെ ആയിത്തീർന്നു.

വൈകുന്നേരം ഗ്രാന്ദെയുടെ സ്നേഹിതന്മാരെന്നു പറയപ്പെട്ടിരുന്നവർ ചീട്ടുകളിക്കാൻ വരുമ്പോൾ അവൾ വളരെ ഉല്ലാസവതിയായി കാണപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ആ ഉന്മേഷം വെറുമൊരു അഭിനയം മാത്രമായിരുന്നു. ഉച്ചയ്ക്കു മുമ്പു് അവൾ അമ്മയോടും നാനയോടും ചാൾസിനെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. നാനയും തന്റെ യജമാനന്റെ നേരെയുള്ള മൃദുലതകളിൽ യാതൊരു വീഴ്ചയും വരുത്താതെ, തന്റെ കുഞ്ഞമ്മയുടെ വിഷമതകളിൽ അവളോടു സഹതപിച്ചു. അവർ എഴേനിയോടു പറയുകപതിവായിരുന്നു. "എനിക്കു് ഒരു പ്രിയപ്പെട്ടവനുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, ഞാൻ തീച്ചയായും.....അദ്ദേഹത്തോടൊത്തു് ഏതു നരകത്തിലും പോകുമായിരുന്നു. എന്തിനു്.....അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ എന്റെ ജീവൻതന്നെ ഉപേക്ഷിക്കുമായിരുന്നു. എന്നാൽ.....അതിനുള്ള കാലമുണ്ടായില്ല. ജീവിക്കുകയെന്നു പറഞ്ഞാൽ എന്താണെന്നറിയാതെ തന്നെത്താൻ ജീവൻകളയുമായിരുന്നു. കുമാരീ, ഞാൻ പറഞ്ഞാലതു വിശ്വസിക്കുമോ? ആ കിഴവൻ കൊർണോയിയില്ലേ, അയാൾ, ഇവിടെ വരുന്ന മറ്റുള്ളവർ കുമാരിയുടെ നേരെ സ്നേഹഭിനയിക്കുകയും യജമാനന്റെ പണത്തിൽ കണ്ണുവെയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ, എന്റെ പണത്തിൽ കണ്ണുവെച്ചുകൊണ്ടു കൂടിയിരിക്കുകയാണു്. ഞാനതു ശരിക്കും മനസ്സിലാക്കി. എനിക്കു് ഒരു വയ്ക്കോൽത്തുറുപോലെ വലിപ്പമുണ്ടായിരിക്കും. എങ്കിലും എനിക്കു് ഒരു സൂചിയുടെ മൂച്ചയുണ്ടു്. എന്നാലും എന്റെ കുട്ടി, ഇതു സ്നേഹമൊന്നുമല്ലെന്നു് എനിക്കറിയാമെങ്കിലും എനിക്കതിഷ്ടമാണു്."

രണ്ടു മാസം കടന്നുപോയി. ആ മൂന്നു സ്ത്രീകളേയും പരസ്പരം അടുപ്പിച്ച ആ രഹസ്യത്തിലുള്ള താല്പര്യം ഇതുവരെ മുഷി

പ്പനായിരുന്ന ആ കുടുംബജീവിതം സജീവമാക്കിത്തീർത്തു. അവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ചാൾസ് ഇപ്പോഴും ആ വീട്ടിൽത്തന്നെ ജീവിക്കുകയും ആ പാരലറിലെ ചാരനിറത്തിലുള്ള തുലാങ്ങളുടെ താഴെക്കൂടി അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. എല്ലാ വൈകുന്നേരവും രാവിലെയും എഴേനി ആ ഡ്രസ്സിംഗ്കേസ് തുറന്നു തന്റെ ഇളയമ്മയുടെ ചിത്രം പരിശോധിക്കും. ഒരു ദിവസം രാവിലെ പെട്ടെന്ന് അവളുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു വന്ന മാഡം ഗ്രാന്ദെ, എഴേനി ആ ചിത്രത്തിലെ സ്ത്രീക്കുചാൾസുമായുള്ള സാദൃശ്യം പരിശോധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണ് കണ്ടതു്. ഇതംപ്രഥമമായി അവർ ആ ഭീകരരഹസ്യം, എങ്ങനെയാണ് എഴേനി തന്റെ സമ്പാദ്യം മുഴുവൻ കൊടുത്തു പകരം ഈ ഡ്രസ്സിംഗ്കേസ് സൂക്ഷിക്കാൻ വാങ്ങിയതെന്നു മനസ്സിലാക്കി.

"അതെല്ലാം നി അവനു കൊടുത്തോ?" ഭയചകിതയായ ആ മാതാവു മകളോടു ചോദിച്ചു. "പൂർവ്വസന്ദിവസം അദ്ദേഹം നിന്റെ സമ്പാദ്യം കാണാനാവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ നീ നിൻറച്ഛനോടു് എന്തു പറയും?"

എഴേനി നിന്നിമേഷയായി നോക്കിനിന്നതേയുള്ളു. ആ ചിന്തയുടെ ഭീകരത ഹൃദയത്തിൽ നിറഞ്ഞുപോയതിനാൽ അവർ സമയം പോയതു് അറിഞ്ഞതേയില്ല. അന്നു പള്ളിയിലെത്തിയപ്പോൾ 'പാട്ടുകുബ്ബാന'യുടെ സമയം കഴിഞ്ഞുപോയിരുന്നു. അതിനാൽ അന്നവർക്കു് 'ഒറക്കുബ്ബാന' മാത്രമേ കാണാൻ സാധിച്ചുള്ളു. അടുത്ത മൂന്നു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ 1819-ാംവർഷം അവസാനിക്കും. മൂന്നു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ ഭയങ്കരമായ ഒരു നാടകം വിഷമോ, കഠാരയോ, രക്തച്ചൊരിച്ചിലോ ഇല്ലാതുള്ള ഒരു ബൂർഷ്വാസിശോകപര്യവസായി സമാരംഭിക്കും. എന്നാൽ അതിലെ നടീനടന്മാരെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അടൈഡിലെ രാജകുടുംബത്തോടുപോലും വിധി ഇത്ര ക്രൂരമായി പെരുമാറിയിട്ടില്ല.

"നമുക്കിവിടെ എന്താണോ സംഭവിക്കാൻ പോകുന്നതു്?" തന്റെ തുന്നൽസാമഗ്രികൾ മടിയിലേയ്ക്കു വീണതോടൊപ്പം മാഡം ഗ്രാന്ദെ മകളോടായി പറഞ്ഞു.

കഴിഞ്ഞ രണ്ടു മാസങ്ങളായി ആ പാവപ്പെട്ട സ്ത്രീ വേദന തിന്നുകയാണു്. തനൂലം തണുപ്പുകാലത്തു ധരിക്കുവാനുള്ള കമ്പിളിക്കയ്യുറകൾ ഇനിയും തയാറായിട്ടില്ല. വെറും നിസ്സാരമായ കാര്യമായിരുന്നെങ്കിലും, അവരെസ്സംബന്ധിച്ചു വേണ്ടതിലധികം കുഴപ്പമുണ്ടാക്കുവാൻ അതു ധാരാളം മതിയായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ ഭർത്താവിന്റെ തീവ്രമായ ഒരു ശകാരത്തെത്തുടർന്നു് അവർ വല്ലാതെ വിയർക്കുകയും ഈ കയ്യുറകൾമാത്രം ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ ഉടൻതന്നെ ശക്തിയായ ഒരു ജലദോഷം അവരെ കഷ്ടപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കുട്ടീ, എന്തുകൊണ്ടാണു് നീ ഇതേക്കുറിച്ചു നേരത്തേ എന്നോടു പറയാതിരുന്നതു്? അങ്ങനെയായിരുന്നെങ്കിൽ നമുക്കു് ഇതേക്കുറിച്ചു ദഗ്രാസ്സെയ്ക്കു് പാരീസ്സിലേയ്ക്കെഴുതാമായിരുന്നു. അതുപോലെത്തന്നെയുള്ള ചില നാണയങ്ങളെങ്കിലും കണ്ടുപിടിക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞേനെ. നിൻറച്ഛനു് അവയോരോന്നും തിരിച്ചറിയാൻ കഴിയുമായിരുന്നെങ്കിലും ഒരു പക്ഷേ—"

"പക്ഷേ, അമ്മേ, നമ്മളെവിടെനിന്നാണു് അതുമായും പണമുണ്ടാക്കുന്നതു്?"

"ഞാൻ എന്റെ സ്വത്തു് അതിനു് ഉപയോഗപ്പെടുത്താമായിരുന്നു. എങ്ങനെയെങ്കിലും എം. ദഗ്രാസ്സേ—"

"എന്തായാലും ഇപ്പോൾ സമയം കഴിഞ്ഞുപോയി." എഴേനി അമ്മയെ തടഞ്ഞുകൊണ്ടു ശ്വാസംമുട്ടുന്ന സ്വരത്തിൽ പതുക്കെ പറഞ്ഞു. "നാളെ രാവിലെ നാം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുറിയിൽ ചെന്നു പുതുവർഷമംഗളങ്ങൾ ആശംസിക്കണ്ടേ?"

"ഓ, എഴേനി, ഞാൻ ആ ക്ര്യൂഷോമാരെ പോയി ഒന്നു കാണുന്നതിൽ എന്തെങ്കിലും കുഴപ്പമുണ്ടോ?"

"വേണ്ട, വേണ്ട; അതു നാംതന്നെ അവരുടെ കൈനിയിൽ കൊണ്ടുപോയി തല വെയ്ക്കുകയായിരിക്കും. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ ഞാൻ തികച്ചും അവരുടെ കയ്യിലായിപ്പോകും. പോരെങ്കിൽ ഞാൻ ഇക്കാര്യം തീരുമാനിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഞാൻ ചെയ്യതിൽ തെറ്റില്ല; അതിനാൽ ഞാനക്കാര്യത്തിൽ പശ്ചാത്തപിക്കുന്നുമില്ല. ഈശ്വരൻ എന്നെ രക്ഷിക്കും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തിരുമനസ്സ് നിറവേറട്ടെ. ഒ, അമ്മയദ്ദേഹത്തിന്റെ എഴുത്തൊന്നു വായിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ, അമ്മയും അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ചതന്നെ ചിന്തിക്കുമായിരുന്നു."

പിറേറന്നു രാവിലെ, 1820 ജനുവരി ഒന്നാംതീയതി, ആ അമ്മയും മകളും തങ്ങൾക്ക് ഒളിക്കാൻ കഴിയാത്ത വേദനയിൽ പ്പിടഞ്ഞു. അത്യധികമായ ഭയം, ഗ്രാന്ദെയെ അയാളുടെ മുറിയിൽ പോയി മംഗളമാശംസിക്കുണ്ട എന്നവരെക്കൊണ്ടു തീരുമാനിപ്പിച്ചു. അതികഠിനമായ തണുപ്പ് അതിനൊരു പോംവഴിയായി കണ്ടുപിടിക്കപ്പെട്ട. വളരെക്കാലങ്ങളായി അറിയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതിൽ ഏറ്റവും കഠിനമായിരുന്ന 1819—20-ലെ ശീതകാലം. മഞ്ഞു മേൽക്കൂരകളിൽ കട്ടിപിടിച്ചു കിടന്നിരുന്നു.

തന്റെ ഭർത്താവു മുറിയിൽ അനങ്ങുന്ന ശബ്ദം കേട്ടയുടനെ മാഡം ഗ്രാന്ദെ അയാളെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. "പ്രിയപ്പെട്ടവനേ, ഇവിടെ കുറച്ചു തീ കത്തിക്കാൻ നാനയോട് പറയൂ. ഈ തണുപ്പുകാരണം ഞാൻ കിടയ്ക്കയിൽ കിടന്നു വിറയ്ക്കുകയാണ്. ഈ പ്രായത്തിൽ എനിക്കു തീച്ചൂടയും കുറെ കരുതൽ വേണം. പിന്നേ—" കുറച്ചുനേരം മൂകയായിരുന്നശേഷം അവർ തുടർന്നു: "എഴേനി ഉടുപ്പുകൾ ധരിക്കാൻ ഇങ്ങോട്ട് പോരട്ടെ. ഈ തണുപ്പിൽ അവൾ തന്റെ മുറിയിൽനിന്നു് ഉടുപ്പുകളണിഞ്ഞാൽ തീച്ചൂടയും സുഖക്കേടുണ്ടാകും. അനന്തരം ഞങ്ങൾ താഴെ ഇരിപ്പുമുറിയിൽ തീയിന്റെ അടുത്തു വന്നു നിങ്ങൾക്കു സന്തോഷപൂർണ്ണമായ പുതുവർഷമംഗളങ്ങൾ ആശംസിക്കാം."

"ച്ഛ, ച്ഛ! എന്തൊരു നാക്കു്. ഒരു പുതുവഷ്ം ആരംഭിക്കുന്ന രീതി! നീ ജീവിതത്തിലൊരിക്കലും ഇതുയും സംസാരിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ. എങ്കിലും നീ അപ്പം വീഞ്ഞിൽ മുക്കി കഴിച്ചിട്ടുണ്ടോയെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല." അവിടെ ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു നിശ്ശബ്ദത വ്യാപിച്ചു.

"ശരി, അങ്ങനെത്തന്നെയാകട്ടെ!" കിഴവൻ സമ്മതിച്ചു. ഭാര്യയുടെ നിർദ്ദേശത്തോടു യോജിക്കുന്നതിൽ ഒരുപക്ഷേ അയാൾക്കു വേറെ ഉദ്ദേശങ്ങളുണ്ടായിരിക്കാം. "ഞാൻ ഭവതിയുടെ ഇഷ്ടം പോലെ ചെയ്യാം. സത്യത്തിൽ ഭവതി വളരെ നല്ലവളാണു്. ബർത്ലേയ്ർ കുടുംബാംഗങ്ങൾ ദീർഘായുസ്സുകളാണെങ്കിലും പ്രായമാകുന്നതിനുമുമ്പു ഭവതി മരിക്കാനിടയായാൽ അതൊരു കഷ്ടമായിരിക്കും. എന്താ, ഭവതിയുടെ വീട്ടുകാർ അങ്ങനെയല്ലേ?" കുറച്ചു നേരത്തെ നിശ്ശബ്ദതയ്ക്കുശേഷം അയാൾ ചോദിച്ചു: "എങ്കിലായാലും ഞാനവരോടു ക്ഷമിച്ചു. ഒടുവിൽ നമുക്കു് അവരുടെ സ്വത്തുകൾ കിട്ടിയല്ലോ."

"ഇന്നു രാവിലെ നിങ്ങൾക്കു നല്ല ഉന്മേഷമാണല്ലോ." ആ പാവം പറഞ്ഞു.

"ഓ, എനിക്കെപ്പോഴും ഉന്മേഷമാണല്ലോ." ഉടുപ്പുകളണിഞ്ഞു് ഒരു മൂളിപ്പാട്ടും പാടിക്കൊണ്ടു് അയാൾ ഭാര്യയുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു വന്നു. "അതേ, എന്റെ കുട്ടീ! ഭയങ്കരമായ മഞ്ഞുതന്നെ. കൊള്ളാം, എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, ഇന്നു നമുക്കു് ഒന്നാന്തരമൊരു പ്രാതൽ കഴിക്കണം. ഗ്രാസ്സെ എന്റെ പേക്കു കുറെ സാധനങ്ങളയച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതു നോക്കാൻ ഞാൻ കോച്ചുഹൗസിൽ പോയി വരട്ടെ. അതോടൊന്നിച്ചു് അയാൾ എഴേനിക്കു് ഒരു ഇരട്ടനെപ്പോളിയൻക്കൂടെ അയയ്ക്കേണ്ടതായിരുന്നു." അയാൾ അടുത്തുവന്നു് അവരുടെ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചു. "പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, എന്റെ കൈവശം കുറച്ചു സ്വർണ്ണംപോലുമില്ല; എന്നാൽ കുറെ പഴയ നാണയങ്ങളുണ്ടു്. ഞാനതു നിന്നോടു സ്വകാര്യമാ

യി പറയുകയാണു്. ഒരുപക്ഷേ, അതും ഞാൻ ബിസിനസ്സിൽ കളഞ്ഞേയ്ക്കും.” അനന്തരം പുതുവഷ്ടുപ്പിറവി ആഘോഷിക്കുന്നതിനായി അയാൾ ഭാര്യയുടെ നെറ്റിയിൽ ചുംബിച്ചു.

“എഴേനീ,” ഗ്രാന്ദെ പോയിക്കഴിഞ്ഞ ഉടനെ അവളെ അമ്മ വിളിച്ചു. “ഇന്നു രാവിലെ നിൻറച്ഛൻ കിടയ്ക്കയുടെ ഏതു വശത്തുനിന്നാണു് പുറത്തേയ്ക്കു ചവിട്ടിയതെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്നാൽ ഇന്നദ്ദേഹത്തിനു നല്ല ഉല്ലാസമായിരുന്നു. ഓ, നമ്മളിതു് എങ്ങനെയെങ്കിലും കടന്നുകൂട്ടും.”

“യജമാനനു് എന്തു പറ്റിയിരിക്കും?” തീകത്തിക്കാൻ മുറിയിലേയ്ക്കു വന്ന നാന പറഞ്ഞു. “അദ്ദേഹം എന്നോടു പറയുകയാണു്! മഹാമണ്ടി, ഗ്രഡ് മോർണിംഗ്; സന്തോഷകരമായ പുതുവത്സരം! മുകളിൽ പോയി എൻറെ ഭാര്യയുടെ മുറിയിൽ ഒരു തീകത്തിച്ചുകൊടുക്കൂ. അവർക്കു തണുപ്പു തോന്നുന്നു! ഒരു ആറുഫ്രാങ്കുതട്ടോടുകൂടി അദ്ദേഹം എൻറെ നേരെ കൈനീട്ടിയതു കണ്ടപ്പോൾ ഞാൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടുപോയി. ഇതൊന്നു നോക്കൂ മാഡം, അദ്ദേഹം ഏതു തങ്കപ്പെട്ട മനുഷ്യൻ! അതു സത്യമാണു്. പ്രായമാകുന്തോറും കാഠിന്യം ഏറിവരുന്ന ചിലയാളുകളുണ്ടു്. എന്നാൽ അദ്ദേഹം, കൊച്ചമ്മയുടെ കാരാൻറുവിഞ്ഞുപോലെ പഴകുംതോറും മധുരവും ശാന്തവുമാകുകയാണു്. അദ്ദേഹം നല്ലവനാണു്; അദ്ദേഹം നല്ലവനാണു്.”

തൻെറ ഊഹക്കച്ചവടത്തിലുണ്ടായ പരിപൂർണ്ണവിജയമായിരുന്നു ഗ്രാന്ദെയുടെ ആനന്ദത്തിൻെറ കാരണം. എം. ദഗ്രാസ്സെ, ആ മുന്തിരിക്കൃഷിക്കാരനിൽനിന്നും പലതരത്തിൽ തനിക്കു വരുവാനുണ്ടായിരുന്ന തുകകൾ കുറച്ചശേഷം അയാളുടെ അദ്ധ്വാഷ്കുഡിവിഡൻറിൽ ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്ന മുപ്പതിനായിരം ഫ്രാങ്കു് വെള്ളിനാണയങ്ങളിൽ പാരീസിൽനിന്നു് അയച്ചിരിക്കുന്നതായും കൺസോളിൻെറ വില പതുക്കെ ഉയർന്നുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നതായും ഗ്രാന്ദെയെ അറിയിച്ചിരുന്നു. കൺസോളിൻെറ ഇപ്പോ

ഴത്തെ നിരക്ക് എൺപത്തൊൻപതു ഫ്രാങ്കാണ്. വലിയ മുതലാളിമാർ അവ ജനുവരി അവസാനത്തെ അക്കൌണ്ടിലേയ്ക്കു തൊണ്ണൂറിരണ്ടുവെച്ചു വാങ്ങിയിരുന്നു. അങ്ങനെ രണ്ടുമാസത്തിനുള്ളിൽ ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മുടക്കുമുതലിന്റെ പന്ത്രണ്ടുശതമാനം നേടി. മേലിൽ അയാൾക്കു നികുതിയെല്ലാം കഴിച്ച് ഓരോ അഞ്ചു വർഷത്തിലും അമ്പതിനായിരം ഫ്രാങ്കുവീതം കിട്ടും. മുഖത്തിൽ, അയാൾ കൺസോളിന്റെ തത്വശാസ്ത്രം ശരിക്കും പഠിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഭാവിയിലേയ്ക്കു നോക്കിയപ്പോൾ താൻ അടുത്ത അഞ്ചു വർഷത്തിനുള്ളിൽ അമ്പതുലക്ഷം ഫ്രാങ്കിന്റെ ഉടമസ്ഥനായിത്തീരുമെന്ന് അയാൾ കണ്ടുപിടിച്ചു. അമ്പതുലക്ഷം ഫ്രാങ്ക്! ഇതിനുപുറമേ, തന്റെ സ്ഥാവരസ്വത്തുക്കളും. താൻ ഭീമാകാരമായ ഒരു സമ്പൽപ്രാകാരം പടുത്തുയർത്തുന്നതു് അയാൾ കണ്ടു. നാനയ്ക്കു ലഭിച്ച ആറു ഫ്രാങ്ക് ഒരുപക്ഷേ, അവൾ തന്റെ യജമാനനു അജ്ഞാതമായി ചെയ്തുകൊടുത്ത എന്തോ വലിയ ഒരു ഉപകാരത്തിന്റെ പ്രതിനന്ദിയായിരിക്കും.

"ഓ ഹോ, നല്ലവനായ ഗ്രാന്ദെ എന്തിന്റെ പിന്നാലെയായിരിക്കുമോ ഈ ഓടുന്നതു്? ഇതു കണ്ടാൽ എവിടെയോ തീ പിടിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നുമല്ലോ." പുതുവഷ്പ്പിറവിക്കു തങ്ങളുടെ വാതിലുകൾ തുറക്കുമ്പോൾ, കോച്ചുഫീസിലേയ്ക്കു വേഗം പോകുന്ന ഗ്രാന്ദെയെക്കണ്ടു പറഞ്ഞു.

കുറെ സമയം കഴിഞ്ഞു കോച്ചുഫീസിലെ ഒരു പോട്ടറാലനുഗതനായി അയാൾ മടങ്ങിവരുന്നതും അവർ കണ്ടു. അയാൾ കുറെ ചെറുസഞ്ചികൾ കയറ്റിയിരുന്ന ഒരു കൈവണ്ടി വലിച്ചിരുന്നു.

"ങ്ഹാ!" അവർ പറഞ്ഞു. "വെള്ളം എപ്പോഴും ആറ്റിലേയ്ക്കു ഒഴുകുകയുള്ളൂ. ഈ കിഴവൻ സമ്പത്തിന്റെ പുറകെ ഓടുകയായിരുന്നു."

"പാരീസിൽനിന്നും ഫ്രോയിഷോണ്ടിൽനിന്നും ഹോള

ണ്ടിൽനിന്നുമെല്ലാം അതു് അയാളുടെ മേൽ പ്രവഹിക്കുകയാണു്.'' ഒരാൾ പറഞ്ഞു.

''ഇയാൾ മരിക്കുന്നതിനുമുമ്പു സാമൂർ വിലയ്ക്കുവാങ്ങുമെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്.''

''അയാൾക്കിതിൽ താല്പര്യമൊന്നുമില്ല. തന്റെ ജോലിയിലാണു് അയാളുടെ ജീവൻ.'' ഒരു സ്ത്രീ തന്റെ ഭർത്താവിനോടു പറഞ്ഞു.

''ഹീ. എം. ഗ്രാന്ദെ, എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നറിയാൻ വയ്യാത്തവിധം താങ്കളുടെ പക്കൽ പണമുണ്ടെങ്കിൽ, അതിൽ കുറെ ചെലവഴിക്കാൻ ഞാൻ താങ്കളെ സഹായിക്കാം.''

''ഹേ, ഇതു വെറും ചെമ്പുതുട്ടുകളാണന്നേ.'' ഗ്രാന്ദെ മറുപടി നല്കി.

''വെള്ളിയെന്നാണുദ്ദേഹം ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുക.'' പോട്ടർ പതുക്കെ പറഞ്ഞു.

''നിന്റെ കാര്യം ഞാൻ ഓർക്കുമെന്നുദ്ദേശമുണ്ടെങ്കിൽ നാക്കു വായിലടക്കിവെച്ചോളണം.'' ഗേറ്റു തുറക്കുമ്പോൾ ഗ്രാന്ദെ അയാളോടു പറഞ്ഞു.

''ഈ വയസ്സൻ കുറുക്കൻ!'' പോട്ടർ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. ''ഇയാൾക്കു ചെവികേൾക്കുകയില്ലെന്നാണല്ലോ ഞാൻ വിചാരിച്ചതു്. തണുപ്പുകാലത്തും ഇയാളുടെ ചെവിക്കു തകരാറൊന്നുമില്ല.''

''ഇതാ, പൂതുവഷ്ത്തെ സമ്മാനമായി നിനക്കു് ഒരു ഫ്രാങ്കു്. ഇതേക്കുറിച്ചു് ഒരക്ഷരംപോലും മിണ്ടിപ്പോകരുതു്. വേഗം പൊയ്ക്കോളൂ, നാന വണ്ടി മടക്കിക്കൊണ്ടുവരും—നാനാ'' അയാൾ വിളിച്ചു. ''അവർ പള്ളിയിൽ പോയോ?''

''പോയി, സാർ.''

''എന്നാൽ ഇവിടെ വരു, ഇതിനൊന്നു സഹായിക്കു.'' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അയാൾ സഞ്ചികളെടുത്തു് അവളുടെ തലയിൽ വെച്ചുകൊടുത്തു. ഞൊടിയിടയിൽ അവയെല്ലാം സുരക്ഷി

തമായി അയാളുടെ മുറിയിലെത്തി. വൃദ്ധൻ കതകടച്ചു സാക്ഷയിട്ടു.

"പ്രാതൽ തയാറാകുമ്പോൾ ഭിത്തിയിൽ മുട്ടിയേയ്ക്കുക." വാതലിനിടയിലൂടെ അയാൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. "ആ കൈവണ്ടി കോച്ചാഫീസിൽ കൊണ്ടുപോയി കൊടുക്കണം."

അന്നു് അവർ പ്രാതൽകഴിക്കുമ്പോൾ നേരം പത്തുമണിയായിരുന്നു.

"ഇന്നുദ്യോഗം നിന്റെ സപ്പണ്ണം കാണണമെന്നാവശ്യപ്പെടുകയില്ലായിരിക്കും." പള്ളിയിൽനിന്നു മടങ്ങിപ്പോരുന്ന വഴി മാഡം ഗ്രാന്ദെ പറഞ്ഞു. "അദ്ദേഹം ചോദിച്ചെങ്കിൽ നീ വിറയ്ക്കുകയും മുകളിൽ വലിയ തണുപ്പാണെന്നു പറയുകയും ചെയ്യണം. നിന്റെ ജന്മനാളിനുമുമ്പു നമുക്കു് അതു ശേഖരിച്ചുവെയ്ക്കാൻ കഴിയും."

കുറച്ചു മുമ്പു കിട്ടിയ അഞ്ചു ഫ്രാങ്കുതുട്ടുകളെല്ലാം ഒരുതരത്തിലും വിലയിടിയാനിടയില്ലാത്ത കട്ടിസപ്പണ്ണമാക്കാനുള്ള പരിപാടികളെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടാണു് ഗ്രാന്ദെ തന്റെ മുറിയിൽ നിന്നു താഴോട്ടു വന്നതു്. ഗവണ്മെന്റു സ്റ്റോക്കിൽ തക്ക സമയത്തു നടത്തിയ നിക്ഷേപത്തെക്കുറിച്ചു് അയാളാലോചിച്ചു. കൺസോളിനു നൂറു ഫ്രാങ്കു വിലയാകുന്നതുവരെ ഇനിയും അതിൽ തുടരെ പണം നിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണമെന്നു് അയാൾ തീരുമാനിച്ചു. ഈ ചിന്തകളാണു് എഴേനിയെ അപകടത്തിൽ ചാടിച്ചതു്. കിഴവൻ മുറിയിൽ കാലെടുത്തുവെച്ചയുടനെ ആ രണ്ടു സ്ത്രീകളും അയാൾക്കു പുതുവഷ്മംഗളങ്ങൾ ആശംസിച്ചു. അപ്പോൾ മാഡം ഗ്രാന്ദെ ഘനഭാവവും ആദരവും പ്രകടിപ്പിച്ചെങ്കിൽ, മകൾ അച്ഛന്റെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു് അദ്ദേഹത്തെ ചുംബിച്ചു.

"ഹാ, കുട്ടീ!" അവളുടെ ഇരുകവിളുകളിലും ഉമ്മവെച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ പറഞ്ഞു: "നീ നോക്കൂ, ഞാൻ നിനക്കുവേ

ണ്ടി ചിന്തിക്കുകയും പണിയെടുക്കുകയുമാണു്. നീ സന്തുഷ്ടയായിരിക്കണമെന്നാണു് എന്റെ ആഗ്രഹം. നീ സന്തുഷ്ടയാകണമെങ്കിൽ നിനക്കു പണം വേണം. കാരണം, പണമില്ലാതെ ഒന്നും ലഭിക്കുകയില്ല. നോക്കൂ, ഇതാ പുതിയ ഒരുതരം നെപ്പോളിയൻ. ഞാൻ ഇതിനു പാരീസിലേയ്ക്കു പ്രത്യേകം പറഞ്ഞയച്ചിരുന്നു. നിന്റെ സമ്മാദ്യം കൂടാതെ, ഈ വീട്ടിൽ ഒരു തരി സപ്ലൻപോലുമില്ല. നീയാണു് ഇവിടത്തെ സപ്ലൻക്കാരി. എന്റെ കൊച്ചുപെൺകിടാവേ, ഞാൻ നിന്റെ സപ്ലൻമൊന്നു കാണട്ടെ!"

"ഹാ, എന്തു തണുപ്പു്! നമുക്കു പ്രാതൽ കഴിക്കാം." എഴേനി മുപടി പറഞ്ഞു.

"ശരി, പ്രാതൽ കഴിഞ്ഞിട്ടാകാം. ദഹനത്തിനു് അതു നല്ലതാണു്. ആ വമ്പൻഗ്രാസ്സെയാണു് നമുക്കു് ഇതയച്ചുതന്നിരിക്കുന്നതു്. കൊള്ളാം, ഇനി പ്രാതൽ കഴിക്കൂ; കുട്ടികളേ, ഇതിനു നമുക്കു് ഒരു ചേതവുമില്ല. ദഗ്രാസ്സെ ക്ഷേമമായി കഴിയുന്നു. എനിക്കു് അയാളിൽ വലിയ ഇഷ്ടിയാണു്. കിഴവൻ ചാത്സിനു വലിയൊരു സേവനമാണു് ചെയ്യുന്നതു്; അതും പ്രതിഫലം കൂടാതെ. വാസ്തവത്തിൽ അയാൾ അക്കാര്യം വളരെ സാമർത്ഥ്യപൂർവ്വമാണു് കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതെന്നു സമ്മതിച്ചേ തീരൂ. ഹ്മ. ഹ്മ...." തന്റെ വായ് നിറച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ മൂളി. "ഇതു നന്നായിരിക്കുന്നു. നന്നായി കഴിച്ചോളൂ, ഓമനേ! ഇതുകൊണ്ടു രണ്ടു ദിവസത്തേയ്ക്കെങ്കിലും ക്ഷീണമൊന്നുമുണ്ടാകയില്ല."

"നല്ല വിശപ്പു തോന്നുന്നില്ല; എനിക്കു നല്ല സുഖമില്ലെന്നു നിങ്ങൾക്കറിയാമല്ലോ."

"ഓ, എങ്കിലും ഭവതിക്കു നല്ല ആരോഗ്യമാണു്. ആർബർത്ല്യർകുടുംബത്തിൽപെട്ടതല്ലേ? അപകടമുണ്ടാകുമെന്നു ഭയപ്പെടാതെതന്നെ കുറെയധികം കഴിക്കാം; ഭവതി അല്പം വിളറിയിട്ടുണ്ടു്; എന്നാൽ നേരിയ മഞ്ഞനിറം എനിക്കും ഇഷ്ടമാണു്."

ആ പ്രാതലിനെത്തുടന്നുണ്ടാകാനിടയുള്ള സംഭവങ്ങളെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ച ആ രണ്ടു സ്ത്രീകളെക്കാളധികം പരസ്യമായി അപമാനകരമായ മരണശിക്ഷയ്ക്കു വിധിക്കപ്പെട്ട ഒരു തടവുകാരൻ പോലും ഭയപ്പെട്ടിരുന്നിരിക്കയില്ല. ആ കിഴവൻ എത്രയധികം ഒച്ചവെച്ചുകൊണ്ടു തിന്നുകയും സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യുവോ അത്രയധികം അവരുടെ ഉത്സാഹം മന്ദീഭവിച്ചു. എന്നാൽ ഈ വിഷമഘട്ടത്തിൽ ആ പെൺകിടാവിനു് ഒരു പിന്തുണയുണ്ടായിരുന്നു. അവളുടെയുള്ളിൽ സുശക്തമായിരുന്ന പ്രേമം. "ചാത്സിനുവേണ്ടി ഞാൻ ഒരായിരം പ്രാവശ്യം മരിക്കാൻ തയാറാണു്." അവർ ചിന്തിച്ചു.

എഴേനി അമ്മയുടെ നേരേ നോക്കി. ധൈര്യവും തന്റേടവും ആ നോട്ടത്തിൽ തെളിഞ്ഞു കാണപ്പെട്ടു.

പതിനൊന്നുമണിയോടുകൂടി പ്രാതൽ കഴിഞ്ഞു. "എല്ലാം എടുത്തുകൊണ്ടു പോകൂ." അയാൾ നാനയോടാജ്ഞാപിച്ചു. "മേശമാത്രം ഞങ്ങൾക്കു വിട്ടുതരൂ. അതിന്മേലിട്ടാൽ നിന്റെ ചെറുനിധി നമുക്കു കൂടുതൽ സൌകര്യപ്രദമായി നോക്കാം." അയാൾ എഴേനിയുടെ നേരേ നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. "ചെറുനിധിയെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞോ? സത്യമായിട്ടും അതൊരു ചെറുതൊന്നുമല്ല. നിന്റെ നാണയങ്ങൾക്കെല്ലാംകൂടി കൃത്യം അയ്യായിരത്തിത്തൊള്ളായിരത്തിഅമ്പത്തൊമ്പതു ഫ്രാങ്കു വില വരും; പിന്നെ ഇന്നു രാവിലെ നല്കിയ നാല്പതു്. അതായതു് ആറായിരത്തിനു് ഒരു ഫ്രാങ്കു കുറവു്. ശരി, തുകയൊപ്പിക്കുന്നതിനു ഞാൻ നിനക്കു് ഒരു ഫ്രാങ്കുകൂടി തരാം. എന്തുകൊണ്ടെന്നുവെച്ചാൽ എന്റെ കുട്ടി!.....കൊള്ളാം, നാനാ, നീ എന്തിനാണിവിടെ നില്ക്കുന്നതു്? വേഗം പോയി നിന്റെ ജോലി നോക്കൂ."

നാന അപ്രത്യക്ഷയായി.

"നോക്കൂ എഴേനീ, നീ എനിക്കു നിന്റെ സപ്പണ്ണം മുഴു

വൻ തരണം. അച്ഛനതു തരാൻ നീ വിസമ്മതിക്കുമോ, എന്റെ കുഞ്ഞുമോളേ?''

ആ സ്ത്രീകൾ രണ്ടു പേരും നിശ്ശബ്ദരായിരുന്നു.

''എന്റെ കൈവശം അല്പം സ്വർണ്ണംപോലുമില്ല. കുറെയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും ഇപ്പോൾ അല്പംപോലുമില്ല. അതിനുപകരം ഞാൻ നിനക്കു് ആറായിരം വെള്ളി ഫ്രാങ്കുതുട്ടുകൾ തരാം. നീ അതു് ഉടനെത്തന്നെ മുടക്കുകയും ചെയ്യണം. അതെങ്ങനെയാണെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം. വാസ്തവത്തിൽ ഒരു 'ഡസനെ'ക്കുറിച്ചു് ഇപ്പോൾ ചിന്തിക്കേണ്ട കാര്യമൊന്നുമില്ല. നീ അധികം താമസിയാതെ വിവാഹിതയാകുമ്പോൾ, ഈ നാട്ടിലെങ്ങും ഇതിനുമുമ്പു് ആരും കേട്ടിട്ടില്ലാത്തത്ര വലിയ ഒരു 'ഡസൻ' നിനക്കു തരുന്ന ഒരു ഭർത്താവിനെ ഞാൻ കണ്ടുപിടിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ ഒരു സുവർണ്ണാവസരമാണു്. നിന്റെ ആറായിരം ഫ്രാങ്കു ഗവണ്മെൻറു കടപ്പത്രങ്ങളിൽ നിക്ഷേപിക്കാം; ഓരോ ആറു മാസം കൂട്ടുമ്പോഴും ഇരുന്നൂറു ഫ്രാങ്കു ഡിവിഡൻറായി ലഭിക്കും. നിനക്കു തിയില്ല; കേടുപാടുകൾ പോക്കാനില്ല; മഞ്ഞു്, കാറ്റു്, ചീത്ത കാലാവസ്ഥ മുതലായി 'മണ്ണി'ൽ പണം മുടക്കിയാലുണ്ടാകുന്ന തരക്കേടുകളൊന്നും ഇതിൽനിന്നുണ്ടാകാനില്ല. നിന്റെ സ്വർണ്ണം വിട്ടുകളയാൻ നിനക്കാഗ്രഹമില്ല, ഹേ? അങ്ങനെയാണോ കുട്ടീ? സാരമില്ല; എങ്ങനെയായാലും അതു മുഴുവൻ എന്നെ ഏല്പിക്കൂ. നിനക്കുവേണ്ടി ഹോളണ്ടിലെ ഡക്കറുകളും ജനീവയിലെ നാണയങ്ങളും പോർട്ടുഗലിലെ മോയിഡറും മുകിലന്മാരുടെ രൂപയും ഞാൻ തേടിക്കൊണ്ടിരിക്കും. മൂന്നു വർഷത്തിനുള്ളിൽ ഞാൻ നിനക്കു തരുന്ന സമ്മാനങ്ങൾകൊണ്ടുതന്നെ നിന്റെ നിക്ഷേപത്തിന്റെ പകുതി കിട്ടിക്കഴിയും. നീ എന്തു പറയുന്നു കുഞ്ഞേ? ശരി, ശരി! ഓമനേ, അതിങ്ങു കൊണ്ടുവരൂ. ബിസിനസ്സുരഹസ്യങ്ങളും അഞ്ചു ഫ്രാങ്കുതുട്ടുകളുടെ ജീവന്മരണരഹസ്യങ്ങളും പറഞ്ഞുതന്നതിനു നീ എനിക്കൊരു ഉമ്മ തന്നോ ഒക്കൂ. അഞ്ചു ഫ്രാങ്കുതുട്ടുകൾ!

അതേ, തീച്ചയായും നാണയങ്ങൾ ജീവിക്കുകയും മനുഷ്യരെപ്പോലെ അലഞ്ഞുനടക്കുകയും ചെയ്യുന്നു; അവ വരികയും പോവുകയും വിയർക്കുകയും പെരുകുകയും ചെയ്യുന്നു.''

എഴേനി എണീറ്റു വാതലിന്റെ നേരേ എതാനും ചുവടുകൾ നടന്നു. അനന്തരം അവൾ പെട്ടെന്നു തിരിഞ്ഞു് അച്ഛന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നേരേ നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: ''സ്വർണ്ണം എന്റെ കൈവശമില്ല; അതു പൊയ്പോയി.''

''നിന്റെ സ്വർണ്ണം പോയി!'' പത്തടിയുള്ളിൽ ഒരു പീരങ്കിവെടി മുഴങ്ങുമ്പോൾ പിന്നോക്കം കുതിക്കുന്ന ഒരു കുതിരയെപ്പോലെ ഞെട്ടിക്കൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ അതുതന്നെ പറഞ്ഞു.

''അതേ, അതെല്ലാം പോയി.''

''എഴേനി, നീ സ്വപ്നം കാണുകയാണു്.''

''അല്ല!''

''എന്റെ അച്ഛന്റെ കുടുംബമാണേ!'' അയാളിങ്ങനെ ശപഥംചെയ്യുമ്പോഴെല്ലാം തറയും സീലിങ്ങും ഒരുപോലെ കുലുങ്ങുക പതിവായിരുന്നു.

''ഈശ്വരാ! കരുണ തോന്നണേ!'' നാന നിലവിളിച്ചു. ''കൊച്ചമ്മ എങ്ങനെ വിളറിപ്പോയി.''

''നിങ്ങളുടെ കോപാവേശംകൊണ്ടു നിങ്ങളെന്നെ കൊല്ലും.'' ആ പാവപ്പെട്ട ഭാര്യ പറഞ്ഞു.

''ശ്ശ്! ശ്ശ്! നിന്റെ കുടുംബത്തിലുള്ളവരാരും അത്ര വേഗം മരിക്കുകയില്ല; വരൂ, എഴേനി, നീ ആ സ്വർണ്ണമെല്ലാം എന്തു ചെയ്തു?'' മകളുടെ നേരേ തിരിഞ്ഞു കിഴവൻ അലറി.

അവൾ തന്റെ അമ്മയുടെ അടുത്തു മുട്ടുകുത്തി നില്ക്കുകയായിരുന്നു.

''നോക്കൂ, സർ, അമ്മയ്ക്കു തീരെ സുഖമില്ല.....അവരെ കൊല്ലരുതു്!''

അവരെ കണ്ടപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെയും ഭയപ്പെട്ടുപോയി. അവരുടെ നിറം മാറി ആകപ്പാടെ വിളറി വെളുത്തുപോയിരുന്നു.

"നാനാ, ഇവിടെ വാ; എന്നെ കിടപ്പുമുറിയിൽ പോയിക്കിടക്കാൻ സഹായിക്കൂ." അവർ ക്ഷീണിതയായി പറഞ്ഞു: "ഇതെന്നെ കൊല്ലുന്നു."

മാഡം ഗ്രാന്ദെയെ നാനയും എഴേനിയുംകൂടി താങ്ങിപ്പിടിച്ച് അവരുടെ മുറിയിൽ കൊണ്ടുപോയി കിടത്തി. ആ പാവപ്പെട്ട അമ്മയുടെ ശക്തി തീർച്ചയും അവരെ വിട്ടുപോയിരുന്നു. ഓരോ അടി വെയ്ക്കുമ്പോഴും അവർ വേച്ചു. പാരലറിൽ ഗ്രാന്ദെമാത്രം ശേഷിച്ചു. കുറെ നേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ ഗോവണിയിൽ ഏതാനും പടികൾ കയറി നിന്നുകൊണ്ടു വിളിച്ചു:

"എഴേനി, അമ്മ കിടന്നുകഴിഞ്ഞാലുടനെ താഴെ വരണം."

"വരാമച്ഛാ!"

അമ്മയെ തന്റെ കഴിവനുസരിച്ച് ആശ്വസിപ്പിച്ചശേഷം, അധികം താമസിയാതെതന്നെ അവൾ താഴെയെത്തി.

"മകളേ" ഗ്രാന്ദെ അവളെ വിളിച്ചു. "ഇനി നിന്റെ പണം എവിടെയാണെന്ന് എന്നോടു പറയൂ."

"അങ്ങു തരുന്ന സമ്മാനം എനിക്കിഷ്ടംപോലെ ചെലവാക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലെങ്കിൽ, ദയവായി അതു തിരിച്ചെടുത്താലും!" നിരുത്സാഹയായി, ചിമ്മിനിപ്പീസിലിരുന്ന ആ നെപ്പോളിയനെടുത്തു സ്വപിതാവിന്റെ നേരെ നീട്ടിക്കൊണ്ട് അവൾ പറഞ്ഞു.

ഗ്രാന്ദെ അവളുടെ കയ്യിൽ ചാടിപ്പിടിച്ച്, അതു കൈവശപ്പെടുത്തി വെയിസ്കോട്ടിന്റെ പോക്കറ്റിലാക്കി.

"തീച്ചയായും നിനക്കു ഞാൻ ഇനിമേലിൽ ഒന്നും തരികയില്ല." അയാൾ അവളുടെ നേരെ വിരൽ ചൂണ്ടിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. "നീ നിൻറച്ഛനെ അവമാനിക്കുന്നോ? അയാളിൽ നിനക്കു വിശ്വാസമില്ലേ? ഒരച്ഛനെന്നു പറഞ്ഞാലെന്താണെന്നു നീ

നക്കറിയില്ല. അയാൾ നിനക്ക് എല്ലാമല്ലെങ്കിൽ ഒന്നുമല്ല. ശരി, നിന്റെ സ്വർണ്ണമെവിടെ?"

"അച്ഛാ, അങ്ങ് ഇങ്ങനെ കോപിച്ചാലും ഞാനങ്ങയെ ബഹുമാനിക്കുകയും സ്നേഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അതേ സമയംതന്നെ എനിക്ക് ഇരുപത്തിരണ്ടുവയസ്സായിയെന്ന വസ്തുതയും ഞാൻ വിനീതയായി മൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊള്ളുന്നു. എനിക്ക് അതറിയാനുള്ള പ്രായമായെന്ന് അങ്ങു പലപ്പോഴും പറയാറുണ്ടല്ലോ. എന്റെ പണം ഞാൻ എന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം ഉപയോഗിച്ചു. അതു സുരക്ഷിതമാണെന്ന് അങ്ങു മനസ്സിലാക്കിയാൽ—"

"ആരുടെ കയ്യിൽ?"

"അതു വെളിപ്പെടുത്താൻ വയ്യാത്ത ഒരു രഹസ്യമാണ്." അവൾ പറഞ്ഞു: "അച്ഛനും സ്വന്തം രഹസ്യങ്ങളില്ലേ?"

"ഞാൻ കുടുംബത്തലവനാണ്; എനിക്കു രഹസ്യങ്ങളാകാം."

"ഇതു് എന്റേതു മാത്രമായ കാര്യമാണ്."

"കുമാരീ, അതു നിന്റച്ഛനോടു പറയാൻ വയ്യെങ്കിൽ, അതെന്തോ അതുപ്പികരമായ ഒന്നാണ്."

"അതു തികച്ചും തുപ്പികരമാണ്. എന്നാൽ എനിക്കതു വെളിപ്പെടുത്താൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നേയുള്ളൂ."

"ശരി, എന്നാൽ നീ അതു് എന്നാണു് കൊടുത്തതെന്നെങ്കിലും എന്നോടു പറയൂ."

എഴേനി തല കുലുക്കിയതേയുള്ളൂ.

"അതു നിന്റെ പിറന്നാളിനു് ഇവിടെയുണ്ടായിരുന്നു, ഇല്ലേ?"

അത്യാഗ്രഹം അവളുടെ പിതാവിനെ സൂത്രശാലിയാക്കിയെങ്കിൽ പ്രേമം അവളെ കൗതുകമുള്ളവളാക്കി. അവൾ പിന്നെയും തല കുലുക്കി.

"ആരെങ്കിലും ഇങ്ങനെയൊരു ശാഠ്യത്തെക്കുറിച്ചോ ഇങ്ങ

നെയൊരു മോഷണത്തെക്കുറിച്ചോ കേട്ടിട്ടുണ്ടോ?'' ഉച്ചത്തിൽ അയാൾ ചോദിച്ചു. ക്രമേണ ആ സ്വരം വീടു മുഴുവൻ വ്യാപിച്ചു. ''എന്തു്, ഇവിടെ എന്റെ വീട്ടിൽ, എന്റെ സ്വന്തം വീട്ടിൽ, ആരോ നിന്റെ സ്വർണ്ണം എടുത്തുകളഞ്ഞെന്നോ? ഇവിടെയുണ്ടായിരുന്ന സ്വർണ്ണം മുഴുവൻ പോയി. അതു് ആരു കൊണ്ടുപോയെന്നു ഞാൻ അറിയരുതെന്നോ? സ്വർണ്ണം വളരെ വിലയുള്ള ഒരു വസ്തുവാണു്. സൽസ്വഭാവികളായ പെൺകിടാങ്ങളും തെറ്റു ചെയ്യുകയും ഒരുതരത്തിലല്ലെങ്കിൽ മറെറാരുതരത്തിൽ അപകടത്തിൽ ചാടുകയും ചെയ്യുന്നു. വലിയ കുടുംബക്കാരുടെയും ഉത്തമപൌരന്മാരുടെയും ഇടയിലും അതു നടക്കുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ സ്വർണ്ണം വലിച്ചെറിയുന്നതിനെക്കുറിച്ചു് ഒന്നാലോചിച്ചുനോക്കൂ. നീ ആക്കോ അതു കൊടുത്തതാണെന്നാണു് എന്റെ ഊഹം!''

എഴേനി നെടുവീർപ്പിട്ടു.

''ആരെങ്കിലും ഏതു കാലത്തെങ്കിലും ഇതുപോലെ ഒരു മകളെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ? നീ എന്റെ മകൾതന്നെയോ? നിന്റെ സ്വർണ്ണം കൈവിട്ടുപോയെങ്കിൽ അതിനൊരു രസീതു കിട്ടിയിരിക്കുമല്ലോ—''

''അതു് ഇഷ്ടംപോലെ ചെലവാക്കാൻ എനിക്കു സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടായിരുന്നോ? ഉവ്വോ, ഇല്ലയോ? അതു് എന്റേതായിരുന്നോ?''

''എന്തു്, നീ ഒരു കുട്ടി മാത്രമാണല്ലോ!''

''എനിക്കു പ്രായപൂർത്തിയായി.''

തന്റെ മകൾ തന്നോടു തർക്കിക്കാൻ തയ്യാറായതിൽ, അതും ഈവിധത്തിൽ, ഗ്രാന്ദെ ആദ്യം അത്ഭുതപ്പെട്ടുപോയി. അയാൾ വിവർണ്ണഭവനായി, നിലത്തു ചവിട്ടുകയും വാക്കുകൾ കിട്ടിയപ്പോൾ ഇങ്ങിനെ ശപിക്കുകയും ചെയ്തു.

''ശപിക്കപ്പെട്ട പാമ്പു്! ഓ, നിനക്കറിയാം, ഞാൻ നിന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു്. നീ ഇപ്പോഴതിന്റെ മുതലെടുക്കു

ന്നു. നന്ദിയില്ലാത്തവൾ! അവൾ തൻറച്ഛൻറെ കഴുത്തു മുറിച്ചു. ഈശ്വരാ! ആ മൊറോക്കോബൂട്ടുകളുമായി വന്ന തെണ്ടിയുടെ കാല്ക്കൽ നീ നമുക്കുണ്ടായിരുന്നതെല്ലാം വലിച്ചെറിഞ്ഞുകളഞ്ഞിരിക്കും. എൻറെ പിതാവിൻറെ കുതികയാണേ! എനിക്കു നിൻറെ അവകാശം എടുത്തുകളയാൻ കഴിയുകയില്ല. എന്നാൽ ഈശ്വരാ, ഞാൻ നിന്നെ ശപിക്കുന്നു; നീയും നിൻറെ കുടുംബവും നിങ്ങളുടെ കുട്ടികളും ശപിക്കപ്പെടട്ടെ! ഇതിൽനിന്നു യാതൊരു നന്മയുമുണ്ടാകയില്ലെന്നു നീ മനസ്സിലാക്കും. നീ കേൾക്കുന്നില്ലേ? നീ അതു ചോദിച്ചതുകൊണ്ടാണ് കൊടുത്തതെങ്കിൽ—എന്നാൽ, ഇല്ല, അതസാദ്ധ്യമാണല്ലോ. എന്തു്! ആ കാശിനുകൊള്ളുകില്ലാത്ത സുന്ദരവിഡ്ഢിയാണ് എന്നെ മോഷ്ടിച്ചതെങ്കിൽ....'' മൂകയും നിശ്ചലയുമായി നിന്നിരുന്ന സ്ത്രീയുടെ നേരെ അയാൾ തിരിഞ്ഞുനോക്കി.

''അവൾ അനങ്ങുന്നില്ല; അവൾ ക്ലേശിക്കുന്നില്ല. അവൾ എന്നെക്കാൾ വലിയ ഗ്രാന്തെയാണെന്നു! തീച്ചയായും നീ നിൻറെ സ്വഭാവം വെറുതെ കളഞ്ഞിരിക്കുകയില്ല; ഇല്ലേ? വരൂ എന്നോടു പറയൂ.''

എഴേനി പിതാവിൻറെ നേരെ തലയുയർത്തി നോക്കി. പരിഹാസഗർഭമായ ആ നോട്ടം അയാളെ അസ്വസ്ഥനാക്കി.

''എഴേനി, ഇതെൻറെ വീടാണ്; നീ നിൻറെ അച്ഛൻറെ വീട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന കാലത്തോളം, അദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിക്കുന്നതുപോലെ ജീവിക്കണം. എന്നെ അനുസരിക്കാൻ മതവും അനുശാസിക്കുന്നില്ലേ?''

എഴേനി വീണ്ടും തലകുനിച്ചു.

''നീ എൻറെ എല്ലാ മുദ്രലവികാരങ്ങളേയും മുറിപ്പെടുത്തുകയാണ്.'' അയാൾ തുടർന്നു. ''എന്നെ അനുസരിക്കാൻ തയാറാകുന്നതുവരെ നീ എൻറെ കൺമുമ്പിൽ വന്നുപോകരുതു്. നിൻറെ മുറിയിൽ പോ! വെളിയിൽ വരാൻ ഞാനനുവദിക്കുന്നതു

വരെ അവിടെ കഴിച്ചുകൊള്ളണം. നാന നിനക്കു് അപ്പവും വെള്ളവും കൊണ്ടുവന്ന വരും. ഞാൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം കേട്ടല്ലോ; ഇനി പോകാം.''

ആ പെൺകുട്ടി പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുകൊണ്ടു തന്റെ അമ്മയുടെ സമീപത്തേയ്ക്കോടി. മഞ്ഞും തണുപ്പും വകവെയ്ക്കാതെ ഗ്രാന്റെ പല പ്രാവശ്യം തോട്ടത്തിൽ അങ്ങോട്ടമിങ്ങോട്ടും നടന്നു. പെട്ടെന്നു തന്റെ മകൾ അവളുടെ അമ്മയുടെ അടുത്തായിരിക്കുമെന്നു് അയാൾക്കു സംശയം തോന്നി. അവൾ തന്റെ ആജ്ഞ ലംഘിക്കുന്നതു കണ്ടുപിടിക്കണമെന്നു തീരുമാനിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരു പൂച്ചയെപ്പോലെ പതുങ്ങി അയാൾ കോണിപ്പടികൾ കയറി ഭാര്യയുടെ മുറിയുടെ വാതില്ക്കലെത്തി. അയാളുടെ ഊഹം ശരിതന്നെയായിരുന്നു. അവർ, തന്റെ മാറിൽ മുഖം മറച്ചു കിടന്നിരുന്ന ആ പെൺകുട്ടിയുടെ മുറിയിൽ തലോടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു.

''പാവം കുട്ടി! സാരമില്ല; നിൻറച്ഛനു മനസ്സലിയും.''

''ഇനി മേലിൽ അവൾക്കു് അച്ഛനില്ല.'' അയാൾ പറഞ്ഞു. ''ഇത്ര അനുസരണയില്ലാത്ത ഒരു മകളെ നാം വളർത്തിയെന്നുള്ളതുതന്നെ അതിശയമായിരിക്കുന്നു, മാഡം! നല്ല വളർത്തൽതന്നെ! എല്ലാറ്റിലുമുപരിയായി നല്ല ഭക്തിയിലും. ശരി! എന്തുകൊണ്ടു നീ നിന്റെ മുറിയിൽ പോയില്ല? വരൂ, നീ തടവിലേയ്ക്കു വരൂ; തടവിലേയ്ക്കു്.''

''എന്റെ മകളെ എന്റെയടുത്തുനിന്നു കൊണ്ടുപോകാനാണോ നിങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശം?'' തന്റെ വിളറിയ മുഖവും പ്രസന്നമെങ്കിലും ജാഗ്രതയാർന്ന കണ്ണുകളും അയാളുടെ നേരെ തിരിച്ചുകൊണ്ടു മാഡം ഗ്രാന്റെ ചോദിച്ചു.

''നീ അവളെ അടുത്തിരുത്താനാണു് ഭാവമെങ്കിൽ, രണ്ടു പേരും ഉടനെ ഇവിടെനിന്നിറങ്ങിക്കൊള്ളണം.....ആ സ്പൂണ്ണം എവിടെപ്പോയി? അതിനെന്തു പറ്റി?''

എഴേനി എണീറ്റു, അഭിമാനപൂർവ്വം അയാളുടെ നേരെ ഒന്നു നോക്കിയശേഷം തന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി. അയാൾ പിന്നാലെ ചെന്നു വാതിൽ പൂട്ടി.

"നാനാ" അയാൾ വേലക്കാരിയെ വിളിച്ചു. "നീ ആ പാരലറിലെ തീ കെടുത്തിക്കളയൂ." അയാൾ മടങ്ങിവന്നു ഭാര്യയുടെ കിടയ്ക്കയുടേയും തീയിന്റേയും നടുവിലായി കിടന്നിരുന്ന ഈസിച്ചെയറിൽ ഇരുന്നു. "നമ്മുടെ പണത്തിൽമാത്രം കണ്ണുവെച്ചിരുന്ന ആ ചാൾസിനു് അവൾ തന്റെ സ്വർണ്ണം കൊടുത്തിരിക്കും!"

ഈ അപകടഘട്ടത്തിൽ, മകളോടുള്ള സ്നേഹം മാഡം ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു ധൈര്യം നല്കി. ആ വാക്കുകൾക്കു മുമ്പിൽ അവർ ബധിരയും മൂകയും അന്ധയുമായി തോന്നി.

"എനിക്കു് ഇതേക്കുറിച്ചു് ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ." അയാളുടെ കുപിതമായ നോട്ടത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുന്നതിനുവേണ്ടി ഭിത്തിയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു കിടന്നുകൊണ്ടു് അവർ പറഞ്ഞു: "നിങ്ങളുടെ അക്രമം എന്നെ വല്ലാതെ വിഷമിപ്പിക്കുന്നു. എനിക്കു തോന്നുന്നതുപോലെ സംഭവിക്കുകയാണെങ്കിൽ, എന്റെ മൃതശരീരം മാത്രമേ, ഇനി ഈ മുറിയിൽനിന്നു പുറത്തുപോവുകയുള്ളൂ. സർ, ഈ രംഗം എനിക്കുവേണ്ടി നിങ്ങൾ ഒഴിവാക്കേണ്ടതായിരുന്നു എന്നാണെനിക്കു തോന്നുന്നതു്. എന്തായാലും ഈ കാലഘട്ടത്തിലൊരിക്കലും ഞാൻ നിങ്ങളെ ഒരു തരത്തിലും അസംതൃപ്തനാക്കിയിട്ടില്ലല്ലോ.....നിങ്ങളുടെ മകൾ നിങ്ങളെ സ്നേഹിക്കുന്നു. ജനിച്ചുകഴിയാത്ത ഒരു ശിശുവിനെപ്പോലെ അവൾ നിഷ്കളങ്കയാണെന്നു് എനിക്കറിയാം. അതിനാൽ അവളെ കഷ്ടപ്പെടുത്തരുതു്; നിങ്ങളുടെ കല്പന പിൻവലിക്കുന്നതാണു് വലിയ കുട്ടിയാണു്. ഗുരുതരമായ ഒരു സുഖക്കേടിനു നിങ്ങൾ കാരണമായേയ്ക്കും."

"ഞാനവളെ കാണുകയോ അവളോടു സംസാരിക്കുകയോ

ചെയ്യുകയില്ല. തന്റെ പിതാവിനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നതുവരെ അവൾ തന്റെ മുറിയിൽ അപ്പവും വെള്ളവുമായി കഴിയട്ടെ. എന്താണിതു്? തന്റെ വീട്ടിലെ സപ്ലന്റും എവിടെപ്പോയെന്നു ഗൃഹനായകൻ അറിയണം. ഫ്രാൻസിലെവിടെയെങ്കിലും ഒരു ത്രപയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അതു് അവളുടെ കൈവശമായിരുന്നു. അതിനുംപുറമേ, ആ ജനോവിയൻനാണയങ്ങളും ഡക്കേറ്റുകളും—"

"എഴേനി നമ്മുടെ ഒരേയൊരു കുട്ടിയാണു്; അവളതു വെള്ളത്തിൽ എറിഞ്ഞുകളഞ്ഞാൽപ്പോലും—"

"വെള്ളത്തിൽ!" അയാൾ ഗഴ്ജിച്ചു. "വെള്ളത്തിൽ; മാഡം, നിങ്ങൾക്കു കിറുക്കാണു്. ഞാനൊരു കാര്യം പറയുമ്പോൾ അതുതന്നെയാണുദ്ദേശിക്കുന്നതെന്നു നിങ്ങൾക്കറിയാമല്ലോ. ഈ വീട്ടിൽ സമാധാനമുണ്ടാകണമെന്നു ഭവതിയാഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അവളതു ഭവതിയോടു പറയട്ടെ! സ്ത്രീകൾക്കു പരസ്പരം മനസ്സിലാകും. പോരെങ്കിൽ ഇത്തരം കാര്യങ്ങളിൽ അവർ പുരുഷന്മാരേക്കാൾ സമർത്ഥരുമാണു്. അവളെന്തുതന്നെ ചെയ്താലും ഞാനവളെ തിന്നുകളയുകയില്ലല്ലോ. അവൾക്കു് എന്നെ പേടിയാണോ? അവൾ തന്റെ കസിനെ സപ്ലന്റിതിലഭിഷേകം ചെയ്യുകയാണുണ്ടായതെങ്കിൽ, ഇപ്പോഴവൻ ഒരുപദ്രവവും ഏല്പിക്കയില്ലാത്തത്ര അകലെ വൻകടലിലാണല്ലോ. അവന്റെ പിന്നാലെ നമുക്കു് ഓടിച്ചെല്ലാൻ കഴിയുമോ?....."

"സത്യത്തിൽ" അവർ പറഞ്ഞു.

തന്റെ മകളുടെ അപകടത്തിൽ മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ സദ്ഭാവം വളരെ അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടിരുന്നു. അവരുടെ വസ്തുതകൾ കൂടുതൽ സൂക്ഷ്മമായി അനുഭവപ്പെടുകയും ഒരുപക്ഷേ, അവരുടെ ചിന്തകൾ തദ്ഗതഗതിയിൽ നീങ്ങുകയും ചെയ്തു. അഥവാ, ഈ ഉദ്വേഗവും വിഷമതകളുമെല്ലാം അവരുടെ മാനസികമായ കഴിവുകളെ വികസിപ്പിച്ചിരിക്കും. സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ

തന്നെ തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ മുക്കിന്റെ അഗ്രം ചലിക്കുന്നതു് അവരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെടുകയും ഉടനു്, സ്വരത്തിൽ മാറ്റം വരുത്തിത്തന്നെ തന്റെ ഉദ്ദേശം മാറ്റുകയും ചെയ്തു.

"സത്യത്തിൽ, സാർ, എനിക്കു് അവളുടെ മേൽ അങ്ങേയ്ക്കില്ലാത്ത അധികാരം എന്തെങ്കിലുമുണ്ടോ? അവളതേക്കുറിച്ചു് എന്നോടു് ഒരു വാക്കുപോലും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. നിങ്ങളുടെ സ്വഭാവംതന്നെ അവൾക്കും."

"ഈശ്വരാ, ഇന്നു രാവിലെ ഭവതി പറയുന്നതെല്ലാം സംശയകരം! ശ്ശ! ശ്ശ! ഭവതിയും എന്നെ അവമാനിക്കുന്നോ? ഒരു പക്ഷേ നിങ്ങളിരുവരും ഇതിലുൾപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്."

അയാൾ ഭാര്യയുടെ നേരെ തുറിച്ചുനോക്കി.

"അതേ, നിങ്ങൾക്കു് എന്നെ കൊല്ലണമെന്നാണാഗ്രഹമെങ്കിൽ ഇങ്ങനെത്തന്നെ ചെയ്താൽ മതി. നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ മകളെ വളരെയധികം വിഷമിപ്പിക്കുന്നുവെന്നു ഞാൻ നേരെ പറയാം. എന്റെ ജീവൻ അപകടത്തിലായാലും ഞാനതു പറയും. അവൾക്കു നിങ്ങളേക്കാൾ വളരെയധികം ബോധമുണ്ടു്. ആ പണം അവളുടെ വകയാണു്. അവളതു നല്ല രീതിയിലേ ചെലവഴിച്ചിരിക്കുകയുള്ളു. പോരെങ്കിൽ, നമ്മുടെ സൽപ്രവൃത്തികൾ ഈശ്വരൻ മാത്രമേ അറിയാൻപാടുള്ളു. സർ, ഇനിയെങ്കിലും അവളെ വിശ്വസിക്കണമെന്നപേക്ഷിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ കോപം എന്നിലുണ്ടാക്കിയ ഞെട്ടലിന്റെ ഭവിഷ്യത്തുകൾ തനുലംകുറയുകയും ഒരുപക്ഷേ, എന്റെ ജീവൻ രക്ഷപ്പെടുകയും ചെയ്തേയ്ക്കാം. എന്റെ മകൾ! സാർ, എന്റെ മകളെ എനിക്കു മടക്കിത്തരൂ!"

"ഞാനിതാ പോകുന്നു." അയാൾ പറഞ്ഞു. "അമ്മയും മകളും ഒരുപോലെ തക്കിക്കാനും വാഴിക്കാനും നിൽപ്പുണ്ടു്. ഇവിടെ, എന്റെ വീട്ടിൽ എനിക്കു പൊറുക്കാൻ വയ്യ—ഹാ, എഴേനീ! നീ എനിക്കു് ഒന്നാന്തരം പൂതുവഷ്സമ്മാനമാണു് നല്കി

യതു്.'' അയാൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ''അതേ,യതേ; നീ നന്നായി കരഞ്ഞോളൂ. നീയിതിനു നന്നായി പശ്ചാത്തപിക്കേണ്ടിവരും. ഒന്നും കൊടുക്കാനില്ലാതാകുമ്പോൾ നിന്റെ ഹൃദയം ഭേദിച്ചുകളയുന്ന ഒരു മടിയൻതെമ്മാടിക്കു്, നീ നിന്റച്ഛന്റെ സ്വർണ്ണം എടുത്തു കൊടുക്കുകയാണെങ്കിൽ ആഴ്ചയിലാറുപ്രാവശ്യം 'കുബ്ബാന കൈക്കൊള്ളുന്നതു'കൊണ്ടു് എന്തു ഗുണമാണുണ്ടാകുക! അവൻ, മൊറോക്കോബൂട്സും സുന്ദരഭാവങ്ങളുമുള്ള നിന്റെ ആ ചാസു് എങ്ങനെയുള്ളവനാണെന്നു നിനക്കു മനസ്സിലാകുന്ന കാലം വരും. ഒരു പാവപ്പെട്ട പെൺകുട്ടിയുടെ പണം അവളുടെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ അനുവാദം കൂടാതെ തട്ടിക്കൊണ്ടു പൊയ്ക്കളയാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടപ്പോൾ അവനു മനസ്സാക്ഷിയോ ഹൃദയമോ ഉണ്ടോ?''

പുറത്തെ ഗേറു് അടഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ എഴേനി അമ്മയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു് ഓടിവന്നു.

''അമ്മ മകൾക്കുവേണ്ടി വളരെ ധൈര്യമുള്ളവളായിരുന്നല്ലോ.'' അവൾ പറഞ്ഞു.

''എന്റെ കുട്ടീ, വളഞ്ഞ വഴികൾ നമ്മെ എങ്ങോട്ടാണു് നയിക്കുന്നതെന്നു നീ കണ്ടുകഴിഞ്ഞല്ലോ.....നീ എന്നെക്കൊണ്ടു നുണ പറയിച്ചു.''

''ഓ, എന്റെ അമ്മേ, അതിന്റെ ശിക്ഷ എന്നിൽ പതിക്കുവാൻ ഞാൻ ഈശ്വരനോടു പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊള്ളാം!''

''ഇതു സത്യമാണോ?'' മകളിലേയ്ക്കു വന്ന നാന അത്ഭുതസ്തബ്ധയായി ചോദിച്ചു. ''തന്റെ ജീവിതകാലം മുഴുവൻ കുമാരി അപ്പവും വെള്ളവും കഴിച്ചു ജീവിക്കണമെന്നു പറയുന്നതു പരമാർത്ഥമാണോ?''

''അതിനെന്താ നാനാ?'' എഴേനി ശാന്തയായി ചോദിച്ചു.

''എന്നു്! വീട്ടിലെ ഒറാക്കുഞ്ഞു് ഉണക്കറൊട്ടി തിന്നുമ്പോൾ ഞാൻ— ഇല്ലില്ല; അതു നടപ്പില്ല.''

"നമ്മളതേക്കുറിച്ച് ഒരു വാക്കുപോലും പറയേണ്ട, നാന." എഴേനി അവൾക്ക മുന്നറിവു നല്കി.

"ഞാൻ ഒരു വാക്കുപോലും പറയുന്നില്ല; എങ്കിലും നിങ്ങൾ കണ്ടോളൂ."

കഴിഞ്ഞ ഇരുപത്തിനാലുകൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ അന്നാദ്യമായി ഗ്രാന്ദെ ഒറയ്ക്ക ഭക്ഷണം കഴിച്ചു.

"സർ, അങ്ങേയ്ക്കിപ്പോൾ ഭാര്യയില്ലാതായോ?" നാന ചോദിച്ചു. "വീട്ടിൽ ഭാര്യയും മകളുമുള്ളപ്പോൾ, ഭാര്യയില്ലാത്തയാളിനെപ്പോലെ പെരുമാറുന്നതു് അസാധാരണംതന്നെ."

"ഞാൻ നിന്നോടു് എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞോ? മിണ്ടാതിരുന്നുകൊള്ളണം. അല്ലെങ്കിൽ ഇവിടെനിന്നു പോകേണ്ടിവരും. ആ കുറിച്ചട്ടിയിൽ എന്താണു്? അതു് അടുപ്പിനരുകളിലിരുന്ന തിളയ്ക്കുന്നതു കേൾക്കാമല്ലോ?"

"കുറച്ചു നെയ്യാണു്, ഞാനതു് ഉരുക്കുന്നു—"

"വൈകുന്നേരം കുറെ ആളുകൾ വരും; തീ കത്തിച്ചേയ്ക്കണം."

എട്ടു മണിയോടുകൂടി ക്യൂഷോമാരും മാഡം മഗ്രാസ്സെയും അവരുടെ മകനും വന്നുചേർന്നു. മാഡം ഗ്രാന്ദെയെയോ മകളെയോ താഴെ കാണാതിരുന്നതിൽ അവർ അത്ഭുതപ്പെട്ടു.

"എന്റെ ഭാര്യയ്ക്കു് ഇന്നു നല്ല സുഖമില്ല; എഴേനി മുകളിൽ അവരുടെ കൂടെയാണു്."യാതൊരു ഭാവഭേദവുംകൂടാതെ ആതിഥേയൻ പറഞ്ഞു.

ഒരു മണിക്കൂറോളം പല കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും സംഭാഷണം നടത്തിയശേഷം മാഡം ഗ്രാന്ദെയെക്കാണാനായി മുകളിലേയ്ക്കു പോയിരുന്ന ആ ബാങ്കറുടെ ഭാര്യ പാടലറിൽ മടങ്ങിയെത്തി.

"മാഡം ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് എങ്ങനെയിരിക്കുന്നു?" എല്ലാവരും അവരോടു ചോദിച്ചു.

"അവക്കു തീരെ സുഖമില്ല." മാഡം ദഗ്രാസ്സെ ഗൌരവത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു. "അവരുടെ നില കുറച്ചുപകടകരമാണെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. പപ്പാ ഗ്രാന്ദെ അവരുടെ ഈ പ്രായത്തിൽ പ്രത്യേകമായ ജാഗ്രത വേണം."

"നമുക്കു കാണാം." അയാൾ എങ്ങും തൊടാത്തമട്ടിൽ പറഞ്ഞു. താമസിയാതെ എല്ലാവരും യാത്രപറഞ്ഞു. അവർ വെളിയിലെത്തിയ ഉടനെ മാഡം ദഗ്രാസ്സെ ക്ഷോമാരോടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "ഗ്രാന്ദെയുടെ വീട്ടിൽ എന്തെല്ലാമോ സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അമ്മയ്ക്കു തീരെ സുഖമില്ല. താൻ എത്രയധികം അവശയാണെന്നു് അവൾക്കൊരു ശ്രദ്ധയുമില്ല. വളരെ ദിവസങ്ങളായി കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നതുപോലെ ആ പെൺകുട്ടിയുടെ കണ്ണു വീവന്നിരിക്കുന്നു. അവർക്കിഷ്ടമില്ലാത്ത ഒരു വിവാഹം നടക്കാൻ പോകുകയാണോ?"

അന്നു രാത്രിയിൽ ആ വൃദ്ധൻ ഉറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, നാന ഒച്ചയുണ്ടാക്കാതെ എഴേനിയുടെ മുറിയിലെത്തി. താൻ പകലെ കുറിച്ചുവച്ചിരുന്ന പൊരിച്ചെടുത്ത വിശേഷപ്പെട്ട ഒരു ഭക്ഷണസാധനം അവളുടെ മുമ്പിൽ വെച്ചു.

"ഇതാ കുഞ്ഞേ" ആ നല്ല സ്ത്രീ പറഞ്ഞു. "കൊർണോയിൽ എനിക്കായി ഒരു മൂയൽ കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. കുഞ്ഞിനു് ഇതു് ഒരാഴ്ചത്തേയ്ക്കുണ്ടാകും. ഈ തണുപ്പിൽ ഇതു ചീത്തയായിപ്പോകുമെന്നു ഭയപ്പെടാനുമില്ല. എത്രയാലും കുഞ്ഞു് ഉണക്കറൊട്ടികൊണ്ടുമാത്രം ജീവിക്കുകയില്ല. അതു് ഒട്ടും നല്ലതല്ല."

"പാവം, നാന!" എഴേനി അവളുടെ കയ്യിലമർത്തിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"ഇതു വളരെ രുചികരമായിരിക്കും, അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. എന്റെ ആറു ഫ്രാങ്കുകൊണ്ടാണു് ഞാൻ നെയ്യും കരിവേപ്പിലയും വാങ്ങിയതു്; എന്റെ പണം എനിക്കിഷ്ടംപോലെ ചെലവാക്കാമല്ലോ."

ഗ്രാന്ദെ അനങ്ങുന്നതു കേട്ടെന്നു തോന്നിയതിനാൽ വേല ക്കാരി വേഗം പുറത്തേയ്ക്കു പോയി.

മാസങ്ങൾ പലതും കടന്നുപോയി. അയാൾ പലപ്പോഴും ഭാര്യയെക്കാണാൻ ചെല്ലും. എന്നാൽ മകളെക്കുറിച്ച് അയാൾ ഒരു വാക്കുപോലും ഉച്ചരിച്ചിരുന്നില്ല—അയാൾ അവളെ കാണു കയോ അവളുടെ കാര്യം സൂചിപ്പിക്കുകയോപോലും ചെയ്തില്ല. മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ ആരോഗ്യം ക്ഷീണതൽ മോശമായിവന്നു. ജനുവ രിയിലെ ആ ഭയങ്കരമായ പ്രഭാതത്തിനുശേഷം അവർ ഒരിക്കൽ പോലും ആ മുറി വിട്ടു പുറത്തിറങ്ങിയിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ഇതി നൊന്നിനും കിഴവന്റെ ദൃഢനിശ്ചയത്തെ ഇളക്കുവാൻ സാധി ച്ചില്ല. ഒരു കരിങ്കല്ലുപോലെ അയാൾ കടുപ്പവും ശൈത്യവും വഴ ക്കമില്ലായ്മയും പ്രദർശിപ്പിച്ചു. അയാളുടെ ജീവിതരീതിയിൽ പറ യത്തക്ക വ്യതിയാനമൊന്നുമുണ്ടായിട്ടില്ല. എന്നാൽ ഇപ്പോഴ യാൾക്കു വിക്കുണ്ടാകാറില്ല; സംസാരവും വളരെ കുറച്ചിരുന്നു. ബിസിനസ്സുകാര്യങ്ങളിൽപോലും അയാൾ കൂടുതൽ കഠിനഹൃദ യനായിരിക്കുന്നുവെന്നു് ആളുകൾക്കനുഭവപ്പെട്ടുതുടങ്ങി. ഇടയി ടെ അയാളുടെ കണക്കുകളിൽ ചില തെറ്റുകളും പറ്റി.

ഗ്രാന്ദെകുടുംബത്തിൽ അസാധാരണമായി എന്തോ സംഭ വിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിൽ ക്രൂഷോമാരും ദഗ്രാസ്സെകളും തമ്മിൽ യോജിച്ചു. 'ഗ്രാന്ദെകർക്കു് എന്തു പറ്റിയിരിക്കും?' സാമൂറിൽ ആളുകൾ കൂടുന്നിടത്തെല്ലാം ഒരു പതിവുചോദ്യമുയർന്നു.

നാനയുമൊന്നിച്ചു് എഴേനി പതിവായി പള്ളിയിൽ പോ യിരുന്നു. പുറത്തേയ്ക്കു വരുമ്പോൾ, പള്ളിയുടെ മുറ്റത്തുവെച്ചു മാ ഡം ദഗ്രാസ്സെ അവളോടു് എന്തെങ്കിലും ചോദിച്ചാൽ എങ്ങും തൊടാതെയുള്ള മറുപടിയായിരിക്കും അവൾക്കു കിട്ടുന്നതു്. അവ രുടെ ജിജ്ഞാസ പഴയപടി അസംതൃപ്തമായി ശേഷിക്കുകയും ചെയ്യും. രണ്ടുമാസം ഇങ്ങനെ കഴിഞ്ഞു. സത്യം മാഡം ദഗ്രാസ്സെ യിൽനിന്നോ ക്രൂഷോമാരിൽനിന്നോ ഒളിക്കാൻ വിഷമമായി.

നാടുംകൊണ്ടു പ്രയോജനമില്ലാതായി. പോരെങ്കിൽ ഉടച്ചുയായുള്ള എഴേനിയുടെ അസാന്നിധ്യത്തിനു് ഒരു വിശദീകരണവും വേണ്ടിവന്നു. കുറെക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അതൊരു പരസ്യമായ രഹസ്യമായി. അതെങ്ങനെ വെളിയിലായി എന്നാക്കും നിശ്ചയമില്ല. പുതുവഷ്ദിനംമുതൽ കുമാരി ഗ്രാന്ദെ, പിതാവിന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു് അവളുടെ മുറിയിൽ തടവിലാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണെന്നും അവിടെ അപ്പവും വെള്ളവുംമാത്രം കഴിച്ചു തീപോലുമില്ലാതെയാണു് അവൾ കഴിയുന്നതെന്നും നഗരം മുഴുവൻ അറിഞ്ഞു. നാന രുചികരങ്ങളായ ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ രാത്രിയിൽ ആരുമറിയാതെ അവൾക്കു് എത്തിച്ചുകൊടുക്കാറുണ്ടെന്നും ഗ്രാന്ദെ വീട്ടിലില്ലാത്തപ്പോൾമാത്രമേ ആ യുവതിക്കു തന്റെ മാതാവിനെ ശുശ്രൂഷിക്കാനെന്നല്ല, കാണാൻപോലും സാധിക്കുന്നുള്ളുവെന്നുമുള്ള ശ്രുതികൾ ജനസാമാന്യത്തിനിടയിൽ വ്യാപിച്ചു.

ആളുകൾ ഗ്രാന്ദെയെ അതികഠിനമായി കുറ്റപ്പെടുത്തി. എല്ലാവരും അയാളെ ഒരു പാതകിയായി കരുതി. അയാളുടെ കുറ്റങ്ങളും കുറവുകളും ആളുകൾ ഓരോന്നായി സ്മരിച്ചു. എല്ലാവരും അയാളെ ഒഴിഞ്ഞുമാറിത്തുടങ്ങി. അയാൾ കടന്നുപോകുമ്പോൾ ആളുകൾ അയാളെ നോക്കി പിറുപിറുത്തു. എഴേനി, നാനയോടൊത്തു കുർബാനയ്ക്കോ വെസ്പരയ്ക്കോ പള്ളിയിൽ പോകുമ്പോൾ ആളുകൾ തങ്ങളുടെ ജനാലകളിലേയ്ക്കു് ഓടിവന്നു് ആകാംക്ഷാഭരിതരായി ആ ധനികയായ അവകാശിനിയുടെ മുഖത്തേയ്ക്കു് ഉറ്റുനോക്കി.

ജനസംസാരം ഗ്രാന്ദെയെപ്പോലെത്തന്നെ എഴേനിയും വളരെ താമസിച്ചാണു് കേട്ടതു്. തന്റെ തടങ്കൽജീവിതവും പിതാവിന്റെ അളുപ്പിയും അവൾക്കു നിസ്സാരമായിരുന്നു. ആ ഭ്രപടം തന്റെ കൈവശംതന്നെയുണ്ടല്ലോ! തന്റെ മുറിയുടെ ജനാലയിൽക്കൂടി ഇപ്പോഴും അവൾക്കു വാൾനട്ടമരത്തിൻകീഴിലെ ആ ചെറുബഞ്ചും പഴയ കോട്ടമതിലും തോട്ടത്തിലെ പാതകളും കു

ണ്ടുകൂടേ? പ്രേമത്തിന്റെ ചുംബനങ്ങൾ തന്റെ ചുണ്ടിൽ അവശേഷിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള തേൻ ഇനിയും അവൾക്കു് ആസ്വദിച്ചുകൂടേ? ഈശ്വരദൃഷ്ടിയിൽ ഭക്തയും പരിശുദ്ധയുമായ അവളുടെ മനസ്സാക്ഷിയും പ്രേമവും പിതാവിന്റെ കോപവും പ്രതികാരവും ക്ഷമാപൂർവ്വം സഹിക്കുവാൻ അവളെ സഹായിച്ചു. എന്നാൽ അഗാധമായ മറ്റൊരു ദുഃഖം എല്ലാറ്റിനെയും ഗ്രസിച്ചുകളഞ്ഞു. ശാന്തയും ക്ഷമാശീലയുമായ ആ മാതാവു് സാവധാനത്തിൽ മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. അവർ കൂടുതൽ കൂടുതൽ തന്റെ ശവകുടീരത്തോടടുത്തുകൊണ്ടിരുന്ന ആ ഇരുണ്ട ദിവസങ്ങളിൽ അവരുടെ ആത്മീയസൌന്ദര്യം കൂടുതൽ കൂടുതൽ പ്രകാശിച്ചുവന്നു. തന്റെ മാതാവിന്റെ ജീവനെ പതുക്കെ കരണ്ടുതിന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വേദനാപൂർണ്ണമായ ഈ മഹാരോഗത്തിന്റെ മനഃപൂർവ്വമല്ലാതുള്ള കാരണക്കാരി താൻതന്നെയാണെന്നു കരുതിക്കൊണ്ടു് അവൾ സ്വയം കുറ്റപ്പെടുത്തി. അവളെ സമാശ്വസിപ്പിക്കാൻവേണ്ടി അമ്മ എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നാലും ഈ പശ്ചാത്താപം അവളെ തന്റെ പ്രേമത്തോടു കൂടുതലായി അടുപ്പിച്ചു. എന്നും രാവിലെ അച്ഛൻ വീട്ടിൽനിന്നു പുറത്തു പോയാലുടനെ അവൾ അമ്മയുടെ കിടക്കയുടെ അരികിൽ പോയി ഇരിക്കും. നാന അവളുടെ പ്രാതൽ അങ്ങോട്ടായിരിക്കും കൊണ്ടുവരുന്നതു്. ഈ കഷ്ടപ്പാടുകൾ പാവം എഴേനിക്കു സഹിക്കാൻ കഴിയുന്നതിലുമധികമായിരുന്നു. അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളായ കണ്ണുകൾകൊണ്ടു് അവൾ അമ്മയുടെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കും; അതു കഴിഞ്ഞു നാനയുടെയും. അനന്തരം മൂകയായിട്ടിരിക്കും. ചാൎസിനെക്കുറിച്ചു് എന്തെങ്കിലും പറയാൻ അവൾ ഇപ്പോൾ ധൈര്യപ്പെടാറില്ല. മാഡം ഗ്രാന്ദെയായിരിക്കും എപ്പോഴും അവനെക്കുറിച്ചു് എന്തെങ്കിലും പറയാൻ മുതിരുക. അവർ കൂടെക്കൂടെ പറയും, "അവനെവിടെയാണു്? എന്തുകൊണ്ടാണു് അവൻ ഇങ്ങോട്ടെഴുതാത്തതു്?"

അവൾക്കു മദ്ധ്യേയുണ്ടായിരുന്ന ദൂരത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ ആ അമ്മയ്ക്കോ മകൾക്കോ യാതൊരു പിടിയുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

"അമ്മേ, നമുക്കു ചാൾസിനെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചാൽ മതി." അവൾ മറുപടി പറയും. "സംസാരിക്കണ്ട. അമ്മയ്ക്കു സുഖമില്ല; എങ്കിലും എല്ലാക്കാര്യവും അനേപഷിക്കണം."

'എല്ലാക്കാര്യവും' എന്നതിനു 'ചാൾസിന്റെ കാര്യ'മെന്നായിരുന്നു അർത്ഥം.

"കുട്ടികളേ, എനിക്കിനി ഭൂമിയിൽ ജീവിക്കണമെന്നു് അല്പവും ആഗ്രഹമില്ല." മാഡം ഗ്രാന്ദെ അവരോടു പതിവായി പറഞ്ഞിരുന്നു. "എന്റെ ദുഃഖങ്ങളുടെ അവസാനമെന്ന നിലയിൽ സന്തോഷപൂർവ്വം മരണത്തെ കാണാൻ ഈശപ്രനെന്നെ പഠിപ്പിച്ചു."

അവരുടെ വാക്കുകളെല്ലാം ഭക്തിനിർഭരമായിരുന്നു. ഏതാനും മാസങ്ങളായി ഇപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെയും ആ മുറിയിലിരുന്നാണു് പ്രാർത്ഥന കഴിച്ചിരുന്നതു്. അക്ഷമനായി മുറിയിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുമ്പോൾ എന്നും അയാൾ കേട്ടിരുന്നതു്, മാലാഖമാരുടെ ശാന്തതയോടെ, എന്നാൽ ദൃഢമായി പറയപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരേ വാക്കുകൾതന്നെയായിരുന്നു. തന്റെ ജീവിതകാലമത്രയും ഇല്ലാതിരുന്ന ഒരു ധൈര്യം മരണത്തിന്റെ സാമീപ്യം അവർക്കു പ്രദാനംചെയ്തു.

"സർ, എന്റെ ആരോഗ്യകാര്യത്തിൽ അങ്ങു പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന താല്പര്യത്തിനു ഞാൻ നന്ദി പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു." അവരുടെ ക്ഷേമം അനേപഷിച്ചുകൊണ്ടുള്ള നേരിയ ഒരു സൂചനയെങ്കിലും അയാളിൽനിന്നുണ്ടായാൽ അവർ പറയും: "എന്റെ അവസാനനിമിഷങ്ങളിലെ ദുഃഖം മയപ്പെടുത്തണമെന്നോ വേദന കുറയ്ക്കണമെന്നോ യഥാർത്ഥത്തിൽ അങ്ങേയ്ക്കു താല്പര്യമുണ്ടെങ്കിൽ നമ്മുടെ കുട്ടികൾക്കു മാപ്പു കൊടുക്കുകയും ഒരു യഥാർത്ഥക്രിസ്ത്യാനിയേയും ഭർത്താവിനേയും പിതാവിനേയുംപോലെ പെരുമാറുകയും ചെയ്യുക."

ഈ വാക്കുകൾ കേൾക്കുമ്പോൾ പെരുമഴയിൽനിന്നു രക്ഷ

ഒപ്പിടാൻവേണ്ടി സമീപത്തുള്ള ഒരു വാതിലിൽ അഭയം തേടുന്ന ഒരു മനുഷ്യനെപ്പോലെ അയാൾ അവരുടെ കിടപ്പുമുറിയിൽ വന്നിരിക്കും; ഒന്നും മറുപടി പറയുകയില്ല; അവക്കിഷ്ടമുള്ളതെല്ലാം പറയാം. അങ്ങേയറ്റം ഭയനീയവും പ്രേമപൂർവ്വവും തീക്ഷ്ണവുമായ പ്രാർത്ഥനകൾക്കു് അയാൾ ഇത്രയും പറയും: ''എന്റെ പാവപ്പെട്ട ഭാര്യേ, ഇന്നു നീ കുറച്ചധികം വിളറിയിരിക്കുന്നല്ലോ.''

മകളുടെ കാര്യം ആ മനസ്സിൽനിന്നു പൂർണ്ണമായി വിസ്മരിക്കപ്പെട്ടതുപോലെ തോന്നി. അവളുടെ പേരു കേൾക്കുമ്പോൾ അയാളുടെ കല്ലുപോലുള്ള മുഖത്തോ, അമർത്തിപ്പിടിച്ചിരുന്ന ചുണ്ടുകളിലോ യാതൊരു മാറ്റവും വന്നിരുന്നില്ല. എന്താണ്ടു് എപ്പോഴും ഒരേ വാക്കുകളിൽത്തന്നെ മറഞ്ഞിരുന്ന അയാളുടെ അവ്യക്തമായ മറുപടി കേൾക്കുമ്പോൾ തന്റെ ഭാര്യയുടെ വിളറിയ കവിളുകളിലൂടെ ഒഴുകിയ കണ്ണീരുപോലും അയാളെ ചലിപ്പിച്ചില്ല.

''ഞാൻ ക്ഷമിക്കുന്നതുപോലെ ഈശ്വരനും നിങ്ങളോടു ക്ഷമിക്കട്ടെ!'' അവർ പറയും: ''ഒരു ദിവസം നിങ്ങൾക്കും കാരുണ്യം ആവശ്യമായി വരും.''

ഭാര്യയുടെ രോഗമാരംഭിച്ചതിൽപ്പിന്നെ തന്റെ ഭയങ്കരമായ 'ശ്! ശ്! ശ്!!' ഉപയോഗിക്കുവാൻ അയാൾ ധൈര്യപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. എങ്കിലും ആ ഭാര്യയുടെ അമാനുഷമായ ശാന്തതയ്ക്കു് അയാളുടെ സ്വഭാവത്തിൽ ലേശമെങ്കിലും മാറ്റം വരുത്താൻ സാധിച്ചില്ല. മനോഹരമായ ആ പ്രകൃതി കൂടുതൽ തെളിഞ്ഞതോടുകൂടി ആ നിഷ്ഫലങ്കമായ മുഖം കൂടുതൽ സുന്ദരമാകുകയും ആത്മാവു പരിപൂർണ്ണമാകുകയും ചെയ്തു. അവരുടെ മുഖത്തിലെ പരുപരുത്ത ഭാവങ്ങളെ പ്രാർത്ഥനയുടെ ശക്തി ശുദ്ധീകരിക്കുകയും സംസ്കരിക്കുകയും പ്രകാശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. തീരെ ആകർഷകമല്ലാത്ത ഭാവങ്ങളിൽ, ഉന്നതമായ ചിന്തകളുടെ ശ്രേഷ്ഠതയിലും പരിശു

ഉധിയിലുംനിന്നു ലഭിക്കുന്ന ദൈവികമായ പ്രകാശം പതിപ്പിച്ചു് ആത്മശക്തി അവയെ കീഴ്പ്പെടുത്തുന്ന വിശുദ്ധമായ മുഖങ്ങളിലെ ഈ രൂപാന്തരം ആരാണു് കണ്ടിട്ടില്ലാത്തതു്? ആത്മാവിനെ ഇതുവരെ മറച്ചിരുന്ന മനുഷ്യത്വമാകുന്ന കീറത്തുണികളെ പറിച്ചെടുത്തുകളഞ്ഞ ശാരീരികമായ വേദനകൾ കൈവരുത്തിയ ഈ രൂപാന്തരം ഏതു് ഉരുക്കുമനുഷ്യനിലും, നേരിയതായാലും ചില പ്രതികരണങ്ങളുളവാക്കാതിരിക്കുകയില്ല. നമ്മുടെ കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെയുടെ സ്ഥിതിയും ഇതിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തമായിരുന്നില്ല. അയാളുടെ പരിഹാസപൂർണ്ണമായ പെരുമാറ്റങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തു കർശനമായ ഒരു മൂകത സ്ഥലം പിടിച്ചു. കുടുംബനാഥനെന്ന നിലയിലുള്ള തന്റെ അന്തസ്സു പാലിക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശമായിരുന്നിരിക്കണം ഈ മൂകതയുടെ കാരണം.

വിശ്വസ്തയായ നാന ചന്തയിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടാൽ മതി, ആളുകൾ അവളുടെ യജമാനനെ പഴിക്കാനും പരിഹസിക്കാനും ആരംഭിക്കുകയായി. എന്നാൽ പൊതുജനാഭിപ്രായം കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെയെ എത്ര ശക്തിമത്തായി അധിക്ഷേപിച്ചാലും, കുടുംബത്തിന്റെ അഭിമാനം സംരക്ഷിക്കണമെന്നു ദൃഢനിശ്ചയം ചെയ്തിരുന്ന ആ വിശ്വസ്തഭൃത്യ അയാളെ ശക്തിയുക്തം പിന്താങ്ങി.

"കൊള്ളാം." തന്റെ യജമാനനെ അപഹസിക്കുന്നവരോടു് അവൾ പറയും: "നമ്മളെല്ലാം പ്രായമാകുന്തോറും കുറെയെല്ലാം കർശനസ്വഭാവമുള്ളവരാകുകയില്ലേ? മറവുള്ളവരിൽനിന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് എന്താണു് വ്യത്യാസം? നിങ്ങൾക്കു കുറെ നാവടക്കിവെയ്ക്കരുതോ? കുമാരി ഒരു റാണിയെപ്പോലെയാണു് അവിടെ കഴിയുന്നതു്. അവൾ ഏകയാണെന്നുള്ളതു ശരിതന്നെ; കൊള്ളാം, അതാണു് അവളുടെയിഷ്ടം. അതിനുംപുറമെ, എന്റെ കൊച്ചമ്മയ്ക്കും യജമാനനും തക്കതായ കാരണം കൂടാതെ ഒന്നും പ്രവർത്തിക്കുകയില്ല."

ഒടുവിൽ, ശാരീരികമായ രോഗത്തെക്കാളധികം മാനസിക

മായ ഈ വ്യഥ തന്റെ ആയുസ്സിനെ ചുരുക്കുന്നുവെന്നും എഴേനിയോടു ക്ഷമിക്കുന്നതിനു ഗ്രാന്ദെയെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള തന്റെ ശ്രമം വിഫലമാണെന്നും മനസ്സിലാക്കിയ മാഡം ഗ്രാന്ദെ, വസന്തകാലം സമീപിച്ചപ്പോൾ ഒരു സായാഹ്നത്തിൽ ഈ വിവരങ്ങൾ ക്ലൂഷോമാരെ ധരിപ്പിച്ചു.

"ഇരുപത്തിമൂന്നുകാരിയായ ഒരു പെൺകുട്ടിക്കു് അപ്പവും വെള്ളവുംമാത്രം കൊടുക്കുക!" മജിസ്ട്രേട്ടു് അത്ഭുതപ്പെട്ടു. "അതും നീതിപൂർവ്വകമായ കാരണങ്ങളൊന്നും കൂടാതെ. എങ്ങനെയായാലും ഇതു നിയമവിരുദ്ധമായ ഒരു ക്രൂരതതന്നെ. അവൾക്കു് അധികൃതസ്ഥാനങ്ങളിൽ പരാതിപ്പെടാവുന്നതാണു്. പോരെങ്കിൽ—"

"മതി കൂട്ടീ!" നോട്ടറി തടഞ്ഞു. "നിന്റെ കോടതിഭാഷ മതി. സ്വസ്ഥമായിരിക്കൂ, മാഡം. നാളെയ്ക്കു ഞാൻ ഇതിനൊരുവഴി വരുത്താം."

ഇതെല്ലാം കേട്ടു് എഴേനി തന്റെ മുറിയിൽനിന്നു പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങിവന്നു.

"മാന്യന്മാരേ," അഭിമാനപൂർണ്ണമായ അന്തസ്സോടെ അവൾ പറഞ്ഞു: "ഇക്കാര്യത്തിൽ നിങ്ങൾ യാതൊന്നും ചെയ്യേണ്ടതില്ലെന്നാണു് എന്റെ പക്ഷം! എൻറച്ഛൻതന്നെയാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിലെ നായകൻ. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിൽ താമസിക്കുന്നിടത്തോളം കാലം അച്ഛനെ ആദരിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നടപടികളെ വിമർശിക്കാൻ ആർക്കും അവകാശമില്ല. അദ്ദേഹം ഈശ്വരനോടുമാത്രം കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. എന്റെ നേരെ നിങ്ങൾക്കു് അല്പമെങ്കിലും സ്നേഹമുണ്ടെങ്കിൽ, ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് അദ്ദേഹത്തോടു് ഒരു വാക്കുപോലും പറയരുതെന്നപേക്ഷ. എൻറച്ഛനെ, പരസ്യമായി പരിഹാസപാത്രമാക്കുകയാണെങ്കിൽ, ലോകദൃഷ്ടിയിൽ ഞങ്ങളെയെല്ലാം അധഃപതിപ്പിക്കുകയായിരിക്കും ചെയ്യുന്നതു്. മാന്യന്മാരേ, നിങ്ങൾ

എന്നിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന താല്പര്യത്തിനു ഞാൻ വളരെ നന്ദിയുള്ളവളാണു്. ഇതിനുംപുറമെ, ഇപ്പോൾ നഗരത്തിൽ വ്യാപിച്ചിട്ടുള്ള കെട്ടുകഥകൾക്കു് ഒരുവിധത്തിൽ നിങ്ങൾക്കു കഴിഞ്ഞാൽ, ഞാൻ നിങ്ങളോടു കൂടുതൽ കൃതജ്ഞതയുള്ളവളായിരിക്കും. യാദൃച്ഛികമായിട്ടാണു് ഞാനതേക്കുറിച്ചറിഞ്ഞതു്.''

''അവൾ പറഞ്ഞതു ശരിതന്നെ.'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ സമ്മതിച്ചു.

''കുമാരീ, ജനങ്ങളുടെ സംസാരം നിറുത്താൻ കഴിയുന്ന ഏകമാർഗ്ഗം നിങ്ങളെ സ്വതന്ത്രയാക്കുന്നതുമാത്രമാണു്.'' വൃദ്ധനായ നോട്ടറി ബഹുമാനപൂർവ്വം പറഞ്ഞു. ഏകാന്തതയും വിഷാദവും പ്രേമവും എഴേനിയുടെ മുഖത്തിനു പ്രദാനം ചെയ്ത സൌന്ദര്യത്താൽ അദ്ദേഹം സമാകൃഷ്ടനായിപ്പോയി.

''കൊള്ളാം, എന്റെ കുട്ടീ; മോൺഷ്യേക്രൂഷോയ്ക്കു വിജയത്തിൽ നല്ല ഉറപ്പുള്ളതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹംതന്നെ ഇക്കാര്യം തീരുമാനിക്കട്ടെ. അദ്ദേഹത്തിനു നിൻറച്ചനെ അറിയാം; ഇക്കാര്യം എങ്ങനെയാണു് നടത്തേണ്ടതെന്നും അദ്ദേഹത്തിനു നിശ്ചയമുണ്ടു്. ഇനിയും എനിക്കു ജീവിക്കുവാനുള്ള കുറച്ചുകാലമെങ്കിലും സന്തുഷ്ടയായി എന്നെ കാണണമെന്നു നിനക്കാഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ, എങ്ങനെയെങ്കിലും നീയും നിൻറച്ചനും തമ്മിൽ യോജിച്ചേ മതിയാവൂ.''

അടുത്ത ദിവസം രാവിലെ അദ്ദേഹം തോട്ടത്തിൽ ചുറ്റിനടക്കാൻ പോയി. എഴേനി തടവിലാക്കപ്പെട്ടതുമുതൽ അയാൾ പതിവായി അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്ന ഒരു കൃത്യമായിരുന്നു അതു്. അവൾ തൻറെ മുറിയിൽ വേഷമണിയുകയായിരുന്നു. ആ വലിയ വാൾനട്ടമരത്തിൻറെ ചുവട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ അയാൾ തൻറെ മകളുടെ മുറിയുടെ നേരെ നോക്കി. അപ്പോൾ തൻറെ നീണ്ടമുടി ചീകിക്കൊണ്ടിരുന്ന പുത്രിയെ ഗ്രാന്ദെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. അപ്പോൾ ആ ലുബ്ധൻറെ മനസ്സിൽ തൻറെ സ്വാഭാവികമായ

ദൃശ്യാംശവും മകളെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു ചുംബിക്കാനുള്ള പൈതൃകമായ അഭിലാഷവും തമ്മിൽ ശക്തിയായ ഒരു സമരംതന്നെ നടന്നുവെന്നുള്ളതു നിസ്സംശയമായിരുന്നു.

തങ്ങൾ എന്നെന്നും അന്യോന്യം സ്നേഹിക്കുന്നതാണെന്നു് എഴേനിയും ചാൽസും പ്രതിജ്ഞ ചെയ്ത ആ പഴയ ചെറുബഞ്ചിൽ പോയി ഇരിക്കുന്നതും ഗ്രാന്ദെയുടെ പതിവായിരുന്നു. അവളും ജനാലയിലൂടെയോ കണ്ണാടിയിലോ നോക്കി അദ്ദേഹത്തെ ശ്രദ്ധിച്ചുപോന്നു. അദ്ദേഹം എണീറ്റു നടപ്പുതുടരുകയാണെങ്കിൽ അവൾ ആ ജനാലയുടെ അടുത്തിരുന്നു് ആ പഴയ മതിലും അതിന്റെ വിള്ളലുകളിൽ വളർന്നിരുന്ന കാട്ടുചെടികളും മറ്റും നോക്കും.

ജൂൺമാസത്തിലെ പ്രസന്നമായ ഒരു പ്രഭാതത്തിൽ എം. ക്രൂഷോ അവിടെ വരികയുണ്ടായി. നമ്മുടെ കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ ആ ചെറുബഞ്ചിൽ, തന്റെ മകളെ നോക്കിയിരിക്കുന്നതാണു് അയാൾ കണ്ടതു്.

"എം. ക്രൂഷോ, ഞാൻ താങ്കൾക്കുവേണ്ടി എന്തു ചെയ്യണം?" നോട്ടറിയെ കണ്ടപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെ ചോദിച്ചു.

"ഞാൻ ഒരു ബിസിനസ്സുകാര്യം സംസാരിക്കാനാണു് വന്നതു്."

"ഹാ. ക്രൈണിനുപകരം സ്വർണ്ണം വേണമായിരിക്കും."

"അതൊന്നുമല്ല. ഇതു പണത്തിന്റെ പ്രശ്നമേയല്ല. താങ്കളുടെ മകളെ സംബന്ധിക്കുന്ന ഒരു കാര്യമാണതു്. ഈ സാമൂറിൽ സവ്വ്യാളുകളും നിങ്ങളേയും അവളേയും കുറിച്ചാണു് സംസാരിക്കുന്നതു്."

"അതിൽ അവക്കെന്താണു് കാര്യം? ഒരു മനുഷ്യന്റെ വീടു് അയാളുടെ കോട്ടയാണു്."

"അതങ്ങനെതന്നെ" ഒരാൾക്കു വേണമെന്നുവെച്ചാൽ ആത്മഹത്യയോ അതിൽ കൂട്ടുതലായി എന്തെങ്കിലുമോ ചെയ്യാൻ ക

ഴിയും. അയാൾക്കു തന്റെ പണം ജനാലയിലൂടെ വലിച്ചെറി ഞ്ഞുകളയാം.''

''ഹെന്റ്?''

''എന്റെ സ്നേഹിതാ, നിങ്ങളുടെ ഭാര്യയ്ക്കു നല്ല സുഖമില്ല. നിങ്ങളാ ഡോക്ടർ ബർഗറിനെ വിളിക്കണം; അവരുടെ ജീവൻ തന്നെ അപകടനിലയിലാണ്. ശരിയായ സംരക്ഷണം ലഭിക്കാതെ അവർ മരിക്കാനിടവന്നാൽ നിങ്ങൾ വിഷമിക്കാനിടവരും.''

''ശ്! ശ്! ശ്! അവക്ക് എന്തു പറ്റിയെന്നു നിങ്ങൾക്കും അറിയാം. ഈ ഡോക്ടർമാരെന്നു പറയുന്നവരില്ലേ, അവർ ഒരു പ്രാവശ്യം നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ കാലെടുത്തുവെച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ദിവസം ഒരുപ്രാവശ്യമെങ്കിലും വരുമെന്നുള്ളതു തീച്ച യാണ്.''

''ഗ്രാന്ദെ, എങ്ങനെയായാലും നിങ്ങൾക്കു നല്ലതെന്നു തോന്നുന്നതു ചെയ്യു. നാം പഴയ സുഹൃത്തുക്കളാണ്. നിങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങളിൽ എന്നെപ്പോലെ ശ്രദ്ധപതിപ്പിക്കുന്ന മറെറാരാൾ ഈ നാട്ടിലില്ല; അതിനാൽ ഇക്കാര്യവും നിങ്ങളുടെ ശ്രദ്ധയിൽ പെടുത്തേണ്ടതു് എന്റെ ചുമതലയാണ്. എന്തു സംഭവിച്ചാലും അതിനുത്തരവാദി നിങ്ങളാണ്. സ്വന്തം കാര്യങ്ങൾ തീച്ചയായും നിങ്ങൾക്കു ശരിക്കു മനസ്സിലാകും. അതേയുള്ളു കാര്യം. എന്നാൽ ഞാൻ സംസാരിക്കാനുദ്ദേശിച്ചു വന്ന കാര്യം ഇതല്ല. ഒരുപക്ഷേ അതു് ഇതിനേക്കാൾ ഗൌരവമുള്ള കാര്യമായിരിക്കും. എന്തായാലും നിങ്ങൾ മാഡം ഗ്രാന്ദെയെ കൊല്ലണമെന്നുദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ടെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. അവരുമൂലം നിങ്ങൾക്കു് ഉപകാരമുണ്ട്. അവർ മരിക്കുകയാണെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ നിലയെന്തായിരിക്കുമെന്നു് ഒന്നു ചിന്തിച്ചുനോക്കൂ. നിങ്ങളുടെ പൊതുസ്വത്തിൽ ഭാര്യയുടെ വീതത്തിനു് എഴേനിയെ കണക്കു കേൾപ്പിക്കേണ്ടിവരും. പോരെങ്കിൽ മകൾക്കു് അ

മ്മയുടെ സ്വത്തു് ആവശ്യപ്പെടാനും അവകാശമുണ്ടു്. നിങ്ങളല്ല, അവളാണു് അവരുടെ അവകാശി. അങ്ങനെ വന്നാൽ നിങ്ങൾക്കു ഫ്രോയിഫോണ്ടെ വില്ലെണ്ടതായി വരും.''

ആ വാക്കുകൾ കിഴവനു് ഒരു വെള്ളിടിപോലെയാണു് അനുഭവപ്പെട്ടതു്. അയാൾക്കു ബിസിനസ്സുകാര്യങ്ങളിൽ നല്ല പിടിയായിരുന്നെങ്കിലും നിയമസംബന്ധമായി ഒന്നും അറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. നിർബ്ബന്ധിതവില്പനയെന്ന ആശയം അയാളുടെ ബുദ്ധിയിൽ ഉദിച്ചിട്ടേയുണ്ടായിരുന്നില്ല.

''അതിനാൽ അവരോടു ദയാപൂർവ്വം പെരുമാറണമെന്നു ഞാൻ നിങ്ങളോടു ശക്തിയായി ശുപാർശ ചെയ്യുകൊള്ളുന്നു.'' നോട്ടറി പറഞ്ഞവസാനിപ്പിച്ചു.

''പക്ഷേ, അവരെന്താണു് ചെയ്യുന്നെന്നു നിങ്ങൾക്കറിയാമോ ക്രൂഷോ?''

''ഇല്ല; അതെന്തായിരിക്കും?'' നോട്ടറി ചോദിച്ചു. ആ കലഹത്തിന്റെ കാരണമറിയാൻ അയാൾക്കു ജിജ്ഞാസ തോന്നി. കൂടാതെ, ഗ്രാന്ദെയിൽനിന്നു് ഒരു രഹസ്യം മനസ്സിലാക്കുന്നതിൽ പുതുമയുണ്ടായിരുന്നു.

''അവർ തന്റെ സ്വർണ്ണം കൊട്ടത്തുകളഞ്ഞു.''

''കൊള്ളാം, അതവളുടെ വകയായിരുന്നില്ലേ?''

''എല്ലാവരും അങ്ങനെ പറയുന്നു!'' സങ്കടകരമായ ഒരു ഭാവത്തോടെ കൈകൾ താഴെയിട്ടുകൊണ്ടു് അയാൾ പറഞ്ഞു.

''എന്റെ സ്നേഹിതാ, ഇങ്ങനെയൊരു നിസ്സാരകാര്യത്തിനുവേണ്ടി, അവളുടെ അമ്മ മരിക്കുന്നപക്ഷം അവളിൽനിന്നു നിങ്ങളാഗ്രഹിച്ചേയ്ക്കാവുന്ന സൌജന്യം ഇല്ലായ്മചെയ്യുവാൻ, നിങ്ങളാഗ്രഹിക്കുമോ?''

''ഓ, ആറായിരം ഫ്രാങ്കു വിലവരുന്ന സ്വർണ്ണം നിസ്സാരമെന്നാണോ നിങ്ങൾ പറയുന്നതു്?''

"എന്റെ വൃദ്ധസ്നേഹിതാ, എഴേനി ആഗ്രഹിക്കുന്നപക്ഷം നിങ്ങളുടെ സ്വത്തു മുഴുവൻ വിലയിരുത്തി വിഭജിക്കുന്നതിനു് എന്തു ചെലവു വേണ്ടിവരുമെന്നു നിങ്ങൾക്കു് എന്തെങ്കിലുമൊരു ആശയമുണ്ടോ?"

"അതിനു് എന്തു ചെലവുവരും?"

"രണ്ടോ, മൂന്നോ ഒരുപക്ഷേ നാലായിരമോ ഫ്രാങ്കു്. നിങ്ങളുടെ സ്വത്തിനു് എന്തു വില വരുമെന്നു് അതു ലേലത്തിനുവെയ്ക്കാതെ എങ്ങനെയാണു് മനസ്സിലാകുക? എന്നാൽ നിങ്ങൾ എഴേനിയുമായി ഒരു ധാരണയിൽ—"

"എൻറച്ഛന്റെ കുത്രികയാണേ!" വിവർണ്ണനായി താഴെയിരുന്നുകൊണ്ടു് ആ മുന്തിരിത്തോട്ടക്കാരൻ നിലവിളിച്ചു. "ക്രൂഷോ, നമുക്കു് ഇതേക്കുറിച്ചൊന്നു നോക്കണമല്ലോ!"

ഒരു നിമിഷത്തെ മരണവേദനയോ അല്ലെങ്കിൽ മൂകമായ അന്ധാളിപ്പോ മാറിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, കിഴവൻ തന്റെ കണ്ണുകൾ നോട്ടറിയുടെ മുഖത്തുതന്നെ ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "ജീവിതം വളരെ വിഷമകരമാണു്; അതു മുഴുവൻ കുഴപ്പങ്ങളാണു് ക്രൂഷോ. നിങ്ങളെന്നെ കബളിപ്പിക്കുകയില്ല, ഉവ്വോ? നിങ്ങളീപ്പറഞ്ഞതെല്ലാം സത്യമാണോ? എന്നെ ആ നിയമമൊന്നു കാണിക്കൂ; എനിക്കാ നിയമം കാണണം."

"എന്റെ സ്നേഹിതാ, തീച്ചയായും ഞാൻ എന്റെ തൊഴിൽ പഠിച്ചിരിക്കണമല്ലോ?"

"അപ്പോൾ ഇതു സത്യമാണു്. സ്വന്തം മകൾതന്നെ എന്നെ കൊള്ളയടിക്കുകയും കബളിപ്പിക്കുകയും മോഷ്ടിക്കുകയും കൊല്ലുകയും ചെയ്യുക!"

"അവൾ തന്റെ അമ്മയുടെ അവകാശിനിയാണു്."

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ മക്കളുള്ളതുകൊണ്ടു് എന്തു ഗുണമാണുള്ളതു്? ഓ, എന്റെ ഭാര്യ! ഞാനവളെ സ്നേഹിക്കുന്നു. ഭാഗ്യവശാൽ അവളുടെ ശരീരം നല്ല ഉറപ്പുള്ളതാണു്; അവൾ ബർത്തലോർക്കുടുംബാംഗമാണു്."

"അവക്കിനിയും ഒരു മാസം ജീവിക്കാനുണ്ടോയെന്നു തോന്നുന്നില്ല."

ആ വീപ്പനിർമ്മാതാവു തന്റെ നെറ്റിയിലടിച്ചുകൊണ്ടു് അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടന്നു; ഭയാനകമായി ക്ര്യൂഷോയുടെ നേരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് അയാൾ ചോദിച്ചു: "ഇനി എന്താണു് ചെയ്യുക?"

"കൊള്ളാം, ഒരുപക്ഷേ, എഴേനി തന്റെ അമ്മയുടെ സ്വത്തിന്മേലുള്ള അവകാശം ഉപേക്ഷിച്ചേയ്ക്കും. നിങ്ങളേതായാലും അവളുടെ പിന്തുടർച്ചാവകാശം ഇല്ലാതാക്കാൻ ഉപേക്ഷിക്കുന്നില്ലല്ലോ. എന്നാൽ അവൾ അങ്ങനെയൊരു സൌജന്യവും ചെയ്യണമെങ്കിൽ നിങ്ങളിനിയൊരിക്കലും അവളോടു പരുഷമായി പെരുമാറരുതു്. എന്റെ സ്നേഹിതാ, ഞാൻ എന്റെ താല്പര്യങ്ങൾക്കു തന്നെ എതിരായിട്ടാണു് സംസാരിക്കുന്നതു്. വസ്തുവിവരപ്പട്ടികകളും, ആധാരങ്ങളും മറ്റും തയ്യാറാക്കിയും സ്വത്തുക്കൾ വിട്ടുജീവിച്ചും മറ്റുമല്ലേ, ഞാൻ നിത്യവൃത്തി കഴിക്കേണ്ടതു്."

"നമുക്കതു കാണാം; നമുക്കതു കാണാം. ക്ര്യൂഷോ, ഇനിയിപ്പോൾ നമുക്കു് അതേക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കേണ്ട. നിങ്ങളെന്റെ ജീവൻ തൊക്കിപ്പിഴിഞ്ഞുകളഞ്ഞു. ഇതിടെ നിങ്ങൾക്കു സ്വപ്നം കിട്ടിയോ?"

"ഇല്ല; എട്ടൊൻപതു പഴയ ലൂയി എന്റെ കയ്യിൽ കിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. അതു ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു തരാം. എന്റെ സ്നേഹിതാ, നോക്കൂ; നിങ്ങൾ എഴേനിയുമായുള്ള വഴക്കവസാനിപ്പിക്കണം. ഈ സാമൂർ മുഴുവൻ നിങ്ങളെ കുറ്റപ്പെടുത്തുകയാണു്."

"തെമ്മാടികൾ!"

"കൊള്ളാം; കൺസോളിന്റെ വില തൊണ്ണൂറ്റൊൻപതുവരെ ആയി. ജീവിതത്തിലൊരിക്കൽക്കൂടി സംതൃപ്തി നേടുക."

"തൊണ്ണൂറ്റൊൻപതോ?"

"അതേ."

"ഹേ, ഹേ, തൊണ്ണൂറൊൻപതു്!" ഗോറിങ്കലേയ്ക്കു നോട്ടറിയെ അനുയാത്രചെയ്യുമ്പോൾ അയാൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. വീട്ടിൽ ശാന്തനായിരിക്കാൻ കഴിയാത്തവിധം കുറച്ചുമുമ്പു കേട്ട വാത്ത അയാളെ ഉലച്ചുകളഞ്ഞു. അതിനാൽ കിഴവൻ നേരെ ഭാര്യയുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു ചെന്നു. "വരൂ അമ്മേ, ഇന്നു മുഴുവൻ ഭവതി മകളുമൊത്തു കഴിച്ചോളൂ. ഞാൻ ഫ്രോയിഫോണ്ടിൽ പോവുകയാണു്. നിങ്ങളിരുവരും ക്ഷേമമായിരിക്കുക! ഓമനേ, ഇന്നു നമ്മുടെ വിവാഹവാർഷികമാണു്. നോക്കൂ, ഇതാ പത്തുക്രൌൺ കുഞ്ഞാനയുടെ പെരുന്നാൾസമ്മാനമായിക്കൊള്ളുക്കു്. ഭവതി കുറെ നാളായി അതിനാഗ്രഹിക്കുകയാണല്ലോ. ഇന്നു് ഉല്ലാസകരമായി ചെലവഴിക്കൂ. ആനന്ദിക്കൂ, പ്രിയപ്പെട്ടവളേ....."

ഗ്രാന്ദെ ആ പത്തു സ്വർണ്ണം ഭാര്യയുടെ കിടയ്ക്കയിലേയ്ക്കിട്ടിട്ടു്, അവരുടെ മുഖം കൈകളിലെടുത്തു നെറ്റിയിൽ ചുംബിച്ചു.

"പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, ഭവതിക്കു സുഖംതോന്നുന്നുണ്ടു്, ഇല്ലേ?"

"സ്വന്തം മകളോടു ക്ഷമിക്കാത്തയാളിന്റെ ഭവനത്തിൽ ക്ഷമിക്കുന്നവനായ ഈശ്വരനെ സ്വീകരിക്കാമെന്നു കരുതുന്നതെങ്ങനെയാണു്?" വികാരഭരിതയായി അവർ ചോദിച്ചു.

"ശ്ശ്! ശ്ശ്! ശ്ശ്!" അയാൾ സമാശ്വസിപ്പിച്ചു. "നമുക്കതേക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കാം."

"കരുണാനിധിയായ ഈശ്വരാ! എഴേനീ" ആ മാതാവു സന്തോഷഭരിതയായി വിളിച്ചു. "എഴേനീ, ഇവിടെ വന്നു നിൻറച്ഛനു് ഒരുമ്മ കൊടുക്കൂ. അദ്ദേഹം നിന്നോടു ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു." അവർ വന്നപ്പോഴേയ്ക്കും ഉന്മത്തനായ ആ പിതാവു് അപ്രത്യക്ഷനായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. സർവ്വശക്തിയുമുപയോഗിച്ചു് അയാൾ തന്റെ മുന്തിരിത്തോട്ടങ്ങളുടെ നേരെ ഓടി. അവിടെ ഏകനായിരുന്നു്, അസാധാരണമായ ഈ ആശയക്കുഴപ്പത്തിൽനിന്നു തന്റെ പുതിയ ലോകം സൃഷ്ടിക്കുവാൻ അയാളൊരുങ്ങി.

ഇപ്പോൾ ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു് അറുപത്തേഴു വയസ്സായിരുന്നു. കഴി

ഞ്ഞ രണ്ടു വർഷങ്ങളിൽ അയാളുടെ അത്യാഗ്രഹത്തിനു ശക്തി വളരെ കൂടിയിരുന്നു. പ്രായം കൂടുന്നതനുസരിച്ചു മനുഷ്യന്റെ വികാരാവേശവും വർദ്ധിക്കുമെന്നുള്ളതു് ഒരു പരമാർത്ഥമാണു്. ഒരേ ലക്ഷ്യത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചുകഴിയുന്ന മറ്റെല്ലാ മനുഷ്യരേയും പോലെ അയാളുടെ കാര്യത്തിലും അങ്ങനെത്തന്നെയാണു് സംഭവിച്ചതു്. തന്റെ മുമ്പിൽ ആ ലക്ഷ്യത്തെ പ്രതിനിധീകരിച്ച പ്രതീകത്തെ, സർവ്വശക്തിയുമുപയോഗിച്ചു് അയാൾ മുറുകെ പിടിച്ചു. സ്വർണ്ണം—സ്വർണ്ണം സമ്പാദിക്കുക, അതു കാണാനും അതിൽ തൊടാനും കഴിയുക—അതായിരുന്നു അയാളുടെ ഒരൊറ്റ ലക്ഷ്യം. മൂഷണംചെയ്യുന്നതിനുള്ള വാസനയും ഈ പണക്കൊതിയോടൊപ്പം അയാളിൽ വളർന്നുവന്നു. ഭാര്യ മരിക്കുമ്പോൾ തന്റെ സ്വത്തിൽ ഒരു ഭാഗമെങ്കിലും ഉപേക്ഷിക്കാനിടവരുന്നതു പ്രകൃതിനിയമങ്ങൾക്കെല്ലാം വിരുദ്ധമാണെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. താൻ അവളുടെ സ്വത്തിന്റെ കണക്കു കൊടുക്കുകയും തന്റെ കൈവശമുള്ള സ്വത്തിന്റെ പട്ടിക തയാറാക്കുകയും എല്ലാം ലേലത്തിനു വെയ്ക്കുകയും ചെയ്യണോ?.....

"എന്തു്?" തന്റെ മുന്തിരിച്ചെടികൾക്കിടയിൽനിന്നുകൊണ്ടു് അവയുടെ തണ്ടുകൾ പരിശോധിക്കുന്നതിനിടയിൽ അയാൾ ഉൽഘോഷിച്ചു. "അതു് എന്റെ കഴുത്തു മുറിക്കുന്നതുപോലെയായിരിക്കും."

ഒടുവിൽ അയാൾ ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തി. താൻ എതു മാർഗ്ഗമാണു് പിന്തുടരേണ്ടതെന്നു വ്യക്തമായി തീരുമാനിച്ചുകൊണ്ടു ഡിന്നർസമയമായപ്പോഴേയ്ക്കും അയാൾ വീട്ടിൽ തിരിച്ചെത്തി. താൻ എഴേനിയെ സന്തോഷിപ്പിക്കും. അവസാനശ്വാസംവരെ തന്റെ കോടികളുടെ നിയന്ത്രണം തന്റെ കയ്യിൽത്തന്നെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു രാജകീയമായ നിലയിൽ മരിക്കണം; അതിനു് അവളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുകയും പ്രീണിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യണം.

ഒരു ചെന്നായെപ്പോലെ നിശ്ശബ്ദനായി കോണിപ്പടികയറി അയാൾ ഭാര്യയുടെ മുറിയിലെത്തി. എഴേനി ആ സപ്ലൻഡ്രസ്സിംഗ്കേസ് അമ്മയുടെ കിടപ്പുമുറിയിൽവെച്ചു തുറക്കുകയായിരുന്നു. അനുലഭമായി ലഭിച്ച ആ സന്ദർഭം അല്പമൊന്നാനന്ദിക്കാൻ അവർ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുകയായിരുന്നു. അവർ ആ ചിത്രങ്ങളിൽ നോക്കി, ചാൾസിന്റെ അമ്മയുടെ പടത്തിനു് അവനുമായുള്ള സാദൃശ്യം കണ്ടുപിടിക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു.

"ഇതാ നോക്കു, ആ നെറ്റിയും വായുംപോലെത്തന്നെ." കിഴവൻ വാതിൽ തുറക്കുമ്പോൾ എഴേനി പറയുകയായിരുന്നു.

സപ്ലൻഡ്രം കണ്ടപ്പോൾ അയാളുടെ കണ്ണുകൾ കുതിച്ചതു മാഡം ഗ്രാന്ദെ കണ്ടു. "ഓ, ഈശ്വരാ, ഞങ്ങളോടു ദയ തോന്നണേ!" അവർ നിലവിളിച്ചു.

ഒരു കുട്ടവാ ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്ന ഒരു കുട്ടിയുടെ മേൽ ചാടി വീഴുന്നതുപോലെ അയാൾ ആ പെട്ടിയുടെ മേൽ പതിച്ചു.

"ഇതു് എന്തായിരിക്കും?" അതുമെടുത്തുകൊണ്ടു ജനാലപ്പടിയിൽ പോയിരുന്നു് അയാൾ പറഞ്ഞു: "സപ്ലൻഡ്രം, കുട്ടിസപ്ലൻഡ്രം." കിഴവൻ നിലവിളിച്ചു. "അതും ധാരാളം! ഇവിടെത്തന്നെ ഒന്നരണ്ടു ദിവസത്തിൽതുക്കം വരും. ഹാ, അപ്പോൾ നിന്റെ സപ്ലൻഡ്രനാണയങ്ങൾക്കു പകരം ഇതാണു് ചാൾസ് തന്നതു്! എന്തുകൊണ്ടാണു് നീ അതെന്നോടു പറയാതിരുന്നതു്? എന്റെ കുട്ടീ, ഇതു് ഒന്നാന്തരമൊരു വ്യാപാരംതന്നെ. നീ അച്ഛന്റെ മകൾതന്നെ! (എഴേനി അടിമുതൽ മുടിവരെ വിറച്ചു.) ഇതു ചാൾസിന്റെ വകതന്നെ അല്ലേ?"

"അതേയച്ഛാ; ഇതു് എന്റേതല്ല. ഇതു സൂക്ഷിക്കാനേല്പിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു വിശ്വാസ്യവസ്തുവാണു്."

"ശ്ശ്! ശ്ശ്! അവൻ നിന്റെ പണവുമായി പൊയ്ക്കളഞ്ഞു; നീ ആ നിധിയുടെ നഷ്ടം പരിഹരിക്കണം."

"ഓ, അച്ഛാ....."

ആ വിലയേറിയ ലോഹം പറിച്ചെടുക്കുന്നതിനുവേണ്ടി അയാൾ തന്റെ പിച്ചാത്തിയെടുത്തു. അതു നുക്കുവാൻ ഒരു നിമിഷനേരത്തേയ്ക്ക് ആ പെട്ടി കട്ടിലിൽ വെയ്ക്കുവാൻ അയാൾ നിർബ്ബന്ധിതനായി. തന്റെ നിധി കൈവശപ്പെടുത്തുവാൻവേണ്ടി എല്ലാം വിസ്മരിച്ചുകൊണ്ട് അവൾ മുമ്പോട്ട ചാടി. എന്നാൽ അതു മുൻകൂട്ടിക്കണ്ട കിഴവൻ അവൾ പെട്ടി കരസ്ഥമാക്കുന്നതു തടയുവാനായി തന്റെ കൈ മുമ്പോട്ട നീട്ടി, അവളെ തട്ടി പിന്നോക്കം വീഴിച്ചു.

"മോൺഷ്യേ! മോൺഷ്യേ!" കിടയ്ക്കയിലെണീറ്റിരുന്നു ആ അമ്മ നിലവിളിച്ചു.

ഗ്രാന്ദെ പിച്ചാത്തി നിവർത്തി അതു പ്ലേറ്റിനിടയിൽ കടത്താൻ ഭാവിക്കുകയായിരുന്നു.

"അച്ഛാ!" അയാളുടെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്തി, കൈകൾ നീട്ടിക്കൊണ്ട് എഴേനി യാചിച്ചു. "അച്ഛാ, സകല വിശുദ്ധന്മാരുടെയും പരിശുദ്ധകന്യകയുടെയും പേരിൽ, കുരിശിൽ മരിച്ച ക്രിസ്തുവിന്റെ പേരിൽ, അങ്ങയുടെ സ്വന്തം ആത്മാവിന്റെ രക്ഷയെക്കരുതി, അച്ഛാ, എന്റെ ജീവനെ ഓർത്ത്, അങ്ങതിൽ തൊടരുത്. ഈ ഡ്രസ്സിംഗ്കേസ് അങ്ങയുടേതോ എന്റേതോ അല്ല. നിർഭാഗ്യവാനായ ഒരു ബന്ധുവിന്റേതാണതു; അയാൾ അതു എന്നെ സൂക്ഷിക്കുവാനേല്പിച്ചു; തീച്ചയായും ഞാനതു കേടുകൂടാതെ അയാൾക്കു മടക്കിക്കൊടുക്കണം."

"അതു സൂക്ഷിക്കാനേല്പിച്ചതാണെങ്കിൽ പിന്നെ നീയെന്തിനതിൽ നോക്കി? നോക്കുന്നതു തൊടുന്നതിലും ചീത്തയാണു."

"അച്ഛാ, ദയവായി അതു വലിച്ചു പറിക്കല്ലേ! അങ്ങ് എനിക്ക് അവമാനമായിരിക്കും വരുത്തുന്നതു. അച്ഛാ, ഞാൻ പറയുന്നതങ്ങു കേൾക്കുന്നുണ്ടോ?"

"കരുണ തോന്നി!" ആ അമ്മയും യാചിച്ചു.

"അച്ഛാ!" അവിടെ മുഴങ്ങിയ തുളച്ചുകയറുന്ന ആ കരച്ചിൽ നാനയെ മുകളിലെത്തിച്ചു. തന്റെ കയ്യെത്തുന്നിടത്തു കിടന്നിരുന്ന ഒരു പിച്ചാത്തി എഴേനി കയ്യിലെടുത്തു.

"കൊള്ളാം?" തണുത്ത ഒരു മന്ദഹാസത്തോടെ ഗ്രാന്തെ ശാന്തനായി പറഞ്ഞു.

"മോൺഷ്യേ, നിങ്ങളെന്നെ കൊല്ലുകയാണു്." ആ അമ്മ കരഞ്ഞു.

"അച്ഛാ, അങ്ങു് അതിൽനിന്നു് ഒരു കഷണമെങ്കിലും സ്വർണ്ണം കുത്തിയിളക്കിയാൽ ഈ കത്തി ഞാനെന്റെ മാറിൽ താഴ്ത്തും. അങ്ങു് ഇപ്പോൾത്തന്നെ എന്റെ അമ്മയെ കൊല്ലാറാക്കി; ഇപ്പോഴതു മകളെയും കൊല്ലാൻ പോകുന്നു. നടക്കട്ടെ; അപ്പോൾ പകരത്തിനു പകരമാകും."

ഗ്രാന്തെ കത്തി പെട്ടിയുടെ മുകളിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു് അവളുടെ നേരെ നോക്കി; അയാൾ മടിച്ചു.

"സത്യമായിട്ടും നീ അങ്ങനെ ചെയ്യുമോ എഴേനി?" അയാൾ ചോദിച്ചു.

"തീച്ചയായും അവളങ്ങനെ ചെയ്യും." അമ്മ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"കുഞ്ഞു താൻ പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്യും." നാനയും നിലവിളിച്ചു.

"ജീവിതത്തിലൊരിക്കലെങ്കിലും യുക്തിപൂർവ്വം പ്രവർത്തിക്കൂ."

അയാൾ പെട്ടിയിലും തന്റെ മകളുടെ മുഖത്തും മാറി മാറി നോക്കി. മാഡം ഗ്രാന്തെ ബോധരഹിതയായി.

"സർ, നോക്കൂ, അങ്ങിതു കണ്ടില്ലേ? മാഡം മരിക്കുന്നു!" നാന നിലവിളിച്ചു.

"ദാ കുട്ടീ, പെട്ടിയുടെ കാര്യത്തിൽ നാം വഴക്കടിക്കണ്ട. നീ അതെടുത്തോളൂ!" അതു വേഗം കിടയ്ക്കയിലേയ്ക്കിട്ടുകൊണ്ടു് അ

യാൾ പറഞ്ഞു. ''നാനാ, നീ വേഗം പോയി ആ മോൺഷ്യേ ബഗ്റീനെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു വരൂ. ഇനി അമ്മേ!'' അയാൾ ഭാര്യയുടെ കയ്യിൽ ഉമ്മവെച്ചുകൊണ്ടു വിളിച്ചു. ''അതു സാരമില്ല. ഞങ്ങളതു പറഞ്ഞുതീർത്തു. അങ്ങനെയല്ലേ കുട്ടീ? മേലിൽ ഉണക്കറൊട്ടി കഴിക്കണ്ട. നിനക്കിഷ്ടമുള്ളതെന്തും തിന്നോളൂ. ഹാ, അവൾ കണ്ണു തുറക്കുന്നു. ഹാ അമ്മേ, പ്രിയപ്പെട്ട കൊച്ചമ്മേ, വരൂ. നോക്കൂ, ഞാൻ എഴേനിക്കു് ഉമ്മ കൊടുക്കുന്നു. അവൾ തന്റെ കസിനെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇല്ലേ? അവർ തമ്മിൽ വിവാഹം കഴിച്ചോട്ടെ. അവൾ ഈ പെട്ടി സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, നീ ഇനിയും ജീവിച്ചിരിക്കണം. വരൂ, തലയൊന്നനക്കൂ; ഇതൊന്നു കേൾക്കൂ; സാമൂറിലെ ഏറ്റവും മനോഹരമായ 'ആർത്താര' നീ ഉണ്ടാക്കിക്കോളൂ.''

''ഓ, എങ്ങനെയാണു് നിങ്ങൾക്കു തന്റെ മകളോടും ഭാര്യയോടും ഇങ്ങനെ പെരുമാറാൻ കഴിഞ്ഞതു്?'' മാഡം ഗ്രാന്ദെ വിലപിച്ചു.

''ഞാൻ ഇനിയൊരിക്കലും, ഒരിക്കൽപ്പോലും അങ്ങനെ ചെയ്യുകയില്ല.'' അയാൾ നിലവിളിച്ചു. ''പ്രിയപ്പെട്ടവളേ, ഞാനിനിയൊരിക്കലും അങ്ങനെ ചെയ്യുകയില്ലെന്നു കണ്ടോളൂ.''

അയാൾ തന്റെ സഹകാര്യമുറിയിലേയ്ക്കു പോയി, ഒരു കൈനിറയെ പൂയി വാരിക്കൊണ്ടുവന്നു് അവരുടെ കിടയ്ക്കയിൽ വിതറി.

''ഇതാ എഴേനീ, ഇതാ പ്രിയപ്പെട്ടവളേ! ഇതെല്ലാം നിങ്ങൾക്കാണു്.'' ആ സ്വർണ്ണനാണയങ്ങളിൽ തൊട്ടുകാണിച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ പറഞ്ഞു. ''വരൂ, ഉന്മേഷമായിരിക്കൂ. മേലിൽ നിങ്ങൾക്കു യാതൊന്നിന്റെയും കുറവുണ്ടാകയില്ല. ഇതാ എഴേനിക്കൊരു നൂറു പൂയി. നീ ഇതു വലിച്ചെറിഞ്ഞുകളയുമോ എഴേനി?''

മാഡം ഗ്രാന്ദെയും മകളും അത്ഭുതസ്തബ്ധരായി പരസ്പരം നോക്കി.

"അച്ഛാ, ഈ പണം മടക്കിയെടുത്തോളൂ. ഞങ്ങൾക്ക് അച്ഛന്റെ സ്നേഹമൊഴിച്ച് ഒന്നും ആവശ്യമില്ല."

"ഓ നല്ലതു്, നീ പറയുന്നതുപോലെതന്നെ." ആ നാണയങ്ങൾ പെറുക്കി പോക്കറ്റിലാക്കിക്കൊണ്ട് അയാൾ പറഞ്ഞു: "നല്ല സ്നേഹിതന്മാരെപ്പോലെ നമുക്ക് ഒരുമിച്ചു ജീവിക്കാം. വരൂ, നമുക്ക് ഊൺമുറിയിൽ പോയി ഭക്ഷണം കഴിക്കാം. വൈകുന്നേരം നമുക്കു ലോട്ടോ കളിക്കുകയും ചെറുപ്പക്കാരെപ്പോലെ ഉല്ലാസഭരിതരായിരിക്കുകയും ചെയ്യാം. അങ്ങനെയല്ലേ പ്രിയപ്പെട്ടവളേ?"

"അങ്ങയുടെ ആഗ്രഹമതാണെങ്കിൽ, എനിക്കതിനു കഴിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ, എന്നു ഞാൻ എത്രയധികം ആഗ്രഹിക്കുന്നു." മരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ സ്ത്രീ പറഞ്ഞു: "എന്നാൽ ഇവിടെനിന്നെണീക്കാൻപോലും എനിക്കു വയ്യല്ലോ."

"പാവം!" ആ വീപ്പനിർമ്മാതാവു സങ്കടപ്പെട്ടു. "ഞാൻ നിന്നെ എത്രമാത്രം സ്നേഹിക്കുന്നുവെന്നു നിനക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. മകളേ, നിന്നെയും!" അയാളവളെ കെട്ടിപ്പിടിച്ച് ഉമ്മവെച്ചു. "ഓ, എന്റെ കുഞ്ഞുമകളേ, വഴക്കിനുശേഷം തന്റെ മകളെ ഉമ്മവെയ്ക്കുന്നതു് എത്ര ആനന്ദകരമാണു്. നോക്കൂ, അമ്മേ, നിങ്ങളിതു കണ്ടില്ലേ? നീ അതെടുത്തുകൊണ്ടുപോയി പൂട്ടിവെയ്ക്കൂ." അയാൾ ആ ചെറുപെട്ടി പൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ട് എഴേനിയോടു പറഞ്ഞു. "അതേ, പേടിക്കാതിരിക്കൂ. അതേക്കുറിച്ചു മേലിൽ ഞാൻ ഒരക്ഷരംപോലും സംസാരിക്കുകയില്ല."

സാമൂറിലെ ഏറ്റവും സമർത്ഥനായ ഭിഷഗ്വരനെന്നു കേൾവിപ്പെട്ടിരുന്ന എം. ബറിഗ്രീൻ താമസിയാതെതന്നെ വന്നു ചേർന്നു. പരിശോധന കഴിഞ്ഞു രോഗി വളരെ അപകടനിലയിലാണെന്നു് അയാൾ ഗ്രാന്ദെയോടു തുറന്നുപറഞ്ഞു. എങ്ങ

നെയെങ്കിലും മനസ്സിനു് ഇളക്കം തട്ടിയാൽ അതു മരണകാരണമായേയ്ക്കാമെന്നും നേരിയ ഭക്ഷണവും പരിപൂർണ്ണമായ മനഃശാന്തിയും നിരന്തരമായ ശുശ്രൂഷയും ഒരു പക്ഷേ അവരുടെ ജീവിതം ആ ശരൽക്കാലംവരെ ദീർഘിപ്പിച്ചേയ്ക്കാമെന്നു് അയാൾ പറഞ്ഞു.

"വലിയ ചെലവുണ്ടാകുമോ?" കിഴവൻ ചോദിച്ചു. "ഒരു പാടു മരുന്നു വേണ്ടിവരുമോ?"

"വളരെയധികം മരുന്നല്ല, ശ്രദ്ധാപൂർവ്വമായ ശുശ്രൂഷയാണാവശ്യം." ഡോക്ടർ പറഞ്ഞു. കിഴവന്റെ ചോദ്യം കേട്ടപ്പോൾ ഡോക്ടക്കു ചിരിക്കാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

"കൊള്ളാം, മോൺഷ്യേബറിഗ്രീൻ, അങ്ങു തികച്ചും സത്യസന്ധനായ ഒരാളാണു്. ഞാൻ താങ്കളെ വിശ്വസിക്കുന്നു. ആ വശ്യമെന്നു തോന്നുമ്പോഴെല്ലാം അവരെ വന്നു കാണണം. അവളുടെ ജീവൻ രക്ഷിക്കണം. പുറമെ കാത്തിരുന്നില്ലെങ്കിലും ഞാനവളെ എന്നുമാത്രം സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നോ? അതു് എന്റെ മനസ്സിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുകയാണു്. കാര്യങ്ങൾ ഹൃദയത്തിലൊതുക്കുന്നതാണു് എന്റെ സ്വഭാവം. എനിക്കിപ്പോൾ ആകെ കഷ്ടകാലവുമാണു്. എന്റെ സഹോദരന്റെ മരണത്തോടുകൂടിയാണു് ഈ കഷ്ടകാലമാരംഭിച്ചതു്. ഞാൻ പാരീസിൽ അയാൾക്കുവേണ്ടി എന്നുമാത്രം പണമാണു് ചെലവാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതെന്നോ? അതിനൊരുതിയും കാണുന്നില്ല. സർ, ഗുഡ്ബൈ. എന്റെ ഭാര്യയുടെ ജീവൻ അങ്ങയ്ക്കു കഴിയുമെങ്കിൽ എങ്ങനെയെങ്കിലും രക്ഷിക്കണം. അതിനു് ഇരുന്നൂറോ മുന്നൂറോ ഫ്രാങ്കു ചെലവായാലും വേണ്ടില്ല."

ഭാര്യയുടെ ആരോഗ്യം വീണ്ടെടുക്കുന്നതിനു ഗ്രാന്ദെ തീക്ഷ്ണമായി ആഗ്രഹിച്ചെങ്കിലും അയാളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം സ്വത്തു വിഭജിക്കേണ്ടിവരുമോയെന്ന വിചാരം മരണം മുൻകൂട്ടി അനുഭവിക്കുന്നതുപോലെയായിരുന്നു. അത്ഭുതപരതന്ത്രരായ ആ

അമ്മയുടേയും മകളുടേയും ഏറ്റവും ആഗ്രഹവും സാധിച്ചുകൊടുക്കാൻ ഗ്രാന്ദെ തയാറായിരുന്നു. എന്നാൽ മാഡം ഗ്രാന്ദെയുടെ ജീവിതം, എഴേനിയുടെ അരുമയേറിയ ശുശ്രൂഷകളുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും അതിവേഗം അസ്തമിക്കുകയായിരുന്നു. ദിവസംതോറും അവരുടെ ശക്തി ക്ഷയിച്ചുവന്നു. തന്റെ ജീവൻ കാന്തിനുകൊണ്ടിരുന്ന രോഗത്തോടെതിർത്തുനില്ക്കാൻ മുൻകാലങ്ങളിലെപ്പോലെ അവൾക്ക് ഇപ്പോൾ ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. ശരൽക്കാലത്തെ ഇലകൾക്കുള്ളതിൽക്കവിഞ്ഞ പ്രതിരോധശക്തി അവരിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇലകളുടെ ഇടയിലൂടെ കടന്നുവരുന്ന സൂര്യപ്രകാശം അവയെ സ്വർണ്ണനിറമാക്കുന്നതുപോലെ സ്വർഗ്ഗീയമായ ഒരു പ്രകാശം അവരിലൊരു രൂപാന്തരം വരുത്തുന്നതുപോലെ തോന്നി. തികച്ചും കൃത്രിമമായ മരണം അവരെ സമീപിക്കുന്നതായി പ്രേക്ഷകർക്കു തോന്നി. 1822 ഒക്ടോബർ മാസത്തിൽ അവരുടെ ഗുണവിശേഷങ്ങളും, അലൌകികമായ ക്ഷമയും മകളോടുള്ള സ്നേഹവും സവിശേഷമായി കാണാമായിരുന്നു. ആ മാസത്തിൽ അവർ നേരിയ ഒരു പിറുപിറുപ്പുപോലും കൂടാതെ മരണമടഞ്ഞു. എങ്കിലും അവരുടെ അമലമായ ആത്മാവും ലോകത്തെ വിട്ടു സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു പറന്നുപോകുമ്പോൾ അതിനു് ഒരു സങ്കടമുണ്ടായിരുന്നു. വിഷമകരമായ തന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഏകസമാശ്വാസമായിരുന്ന മകൾക്കു നിരവധി വിഷമതകളും സങ്കടങ്ങളും വരാൻപോകുന്നതായി മരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ കണ്ണുകൾ മുൻകൂട്ടിക്കണ്ടു. തന്നെപ്പോലെതന്നെ നിഷ്ക്കളങ്കയും അവളുടെ പണം അപഹരിക്കാൻ തക്കംനോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന സ്വാർത്ഥമതികളുടെ നടുവിൽ ഏകാകിനിയുമായ ആ കുഞ്ഞാടിനെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുമ്പോഴെല്ലാം അവർ വിറപൂണ്ടിരുന്നു.

"എന്റെ കുഞ്ഞേ, സ്വർഗ്ഗത്തിൽ മാത്രമാണു് ആനന്ദമുള്ളതു്." മരിക്കുന്നതിനു് ഒരു ദിവസം മുമ്പു് അവർ മകളോടു പറഞ്ഞു. "ഒരു ദിവസം നിനക്കു് അതറിയാനിടവരും."

അമ്മ മരിച്ചതിന്റെ പിറ്റേദിവസം, താൻ ജനിക്കുകയും വളരെയധികം വിഷമതകളനുഭവിക്കുകയുംചെയ്ത ആ പഴയ വീടിനോടു സ്നേഹപൂർവ്വം പറഞ്ഞുപിടിച്ചുനില്ക്കുന്നതിനു പ്രത്യേകമായി ഒരു കാരണംകൂടിയുണ്ടെന്നു് എഴേനിക്കു തോന്നി—അവളുടെ അമ്മ ദിവംഗതയായ സ്ഥലവും അതുതന്നെയാണല്ലോ. ജനാലയ്ക്കൽത്തു കിടന്നിരുന്ന തന്റെ അമ്മയുടെ കസേരയിൽ കണ്ണീർ പൊഴിക്കാതെ നോക്കാൻ അവൾക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ അവളിൽ ചൊരിഞ്ഞ സ്നേഹവും വാത്സല്യവും കണ്ടപ്പോൾ, തനിക്കിപ്പോഴും അച്ഛന്റെ സ്വഭാവം മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലെന്നു് അവൾക്കു തോന്നി. അയാൾ മകളുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു വന്നു് അവളുടെ കയ്യിൽ പിടിച്ചു പ്രാതലിനായി കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോവുകയും തന്റെ സ്വർണ്ണക്രൂസ്സാരത്തിൽ നോക്കിയിരിക്കുമ്പോഴുള്ള ചിന്താകുലതയോടെ മണിക്കൂറുകൾതന്നെ അവളെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യും. കാരുണ്യംപോലെ ഒരു വികാരം അപ്പോൾ ആ കണ്ണുകളിൽ തിളങ്ങിയിരുന്നു. ചിലപ്പോൾ കിഴവൻ മകളെ കാണുമ്പോൾ നടുങ്ങുകയും പഴയതിൽനിന്നും തികച്ചും ഭിന്നനായി കാണപ്പെടുകയും ചെയ്യും. നാനയും ക്രൂഷോമാരും അതിന്റെ കാരണം അയാളുടെ വാർദ്ധക്യത്തിൽ അടിച്ചു. കിഴവന്റെ ബുദ്ധിക്കുതന്നെ ഇളക്കം തട്ടിയിട്ടുണ്ടോയെന്നു് അവർ സംശയിച്ചു. അവരെല്ലാം കരുത്ത വിലാപവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിക്കേണ്ട ദിവസം ലോകത്തിൽ അയാളുടെ ഏകവിശ്വാസപാത്രമായ ഗ്രാന്ദെയും ഡിന്നറിനു ക്ഷണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അന്നു് അയാളിൽ പ്രകടമായ ആ ഭാവവ്യത്യാസങ്ങളുടെയെല്ലാം കാരണം അവൾക്കു മനസ്സിലായി. ഡിന്നർ കഴിഞ്ഞു. മേശമേൽനിന്നു് അവശിഷ്ടങ്ങൾ മാറ്റപ്പെടുകയും കതകുകൾ ജാഗ്രതയായി ബന്ധിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നതുവരെ ഗ്രാന്ദെ ക്ഷമിച്ചിരുന്നു.

''എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കുട്ടീ!'' അയാൾ എഴേനിയോടു പറഞ്ഞു: ''നീയാണു് നിന്റെ അമ്മയുടെ അവകാശിനി. അതി

നാൽ ഇപ്പോൾ നാംതമ്മിൽ ചെറിയ ചില ബിസിനസ്സുകാര്യങ്ങൾ തീർക്കുവാനുണ്ട്. എന്താ, അങ്ങനെയല്ലേ, എം. ക്ര്യൂഷോ?"

"അതേ അടിയന്തിരമാണോ? ഇന്നതന്നെ പൂർത്തിയാക്കേണ്ട കാര്യമാണോ അച്ഛാ അതു്?"

"അതെയതേ, എന്റെ കുട്ടീ. ഈ സന്ദിഗ്ധാവസ്ഥ എനിക്കു സഹിക്കാൻ വയ്യ. നീയെനിക്കു കൂടുതൽ വിഷമങ്ങളുണ്ടാക്കുകയില്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം."

"ഓ, അച്ഛാ—!"

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഇന്നു രാത്രിയിൽത്തന്നെ എല്ലാം തീരുമാനിക്കാം."

"അപ്പോൾ ഞാൻ എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണു് അങ്ങയുടെ ആഗ്രഹം?"

"എന്തു്? എന്റെ കുട്ടീ! അതു ഞാനല്ല പറയേണ്ടതു്. എം. ക്ര്യൂഷോ നിങ്ങളതു പറയൂ."

"കുമാരീ, കുട്ടിയുടെ പിതാവു്, തന്റെ സ്വത്തു വിഭജിക്കുന്നതിനോ വില്ക്കുന്നതിനോ തല്ക്കാലം തന്റെ കൈവശമുള്ള പണം പിന്തുടർച്ചാവകാശനികുതിയായി കൊടുക്കുന്നതിനോ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല. സ്വത്തുക്കളുടെ പട്ടികയൊന്നും ഇപ്പോൾ തയ്യാറാക്കാതിരുന്നാൽ തല്ക്കാലം ഈ കുഴപ്പം ഒഴിവാക്കാം. അവയെല്ലാം മൊത്തമായി—"

"എം. ക്ര്യൂഷോ, നിങ്ങളിതു വെറുമൊരു കൊച്ചുകുട്ടിയുടെ മുമ്പിൽ—"

"നിങ്ങളിക്കാര്യം എനിക്കു വിട്ടതല്ല, ഗ്രാന്ദെ!"

"പറയൂ; പറയൂ. നിങ്ങളോ എന്റെ മകളോ എന്നെ കൊള്ളയടിക്കുകയില്ലെന്നു് എനിക്കുറപ്പുണ്ടു്. മകളേ, നീയങ്ങനെ ചെയ്യുമോ?"

"എന്നാൽ, മോൺഷ്യു ക്ര്യൂഷോ, ഇപ്പോൾ ഞാനെന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതു്?" അവൾ അല്പം അക്ഷമയായി ചോദിച്ചു.

"കൊള്ളാം." ആ നോട്ടറി പറഞ്ഞു: "കുട്ടി തന്റെ മാതാവിന്റെ സ്വത്തുക്കളിൽ തനിക്കുള്ള അവകാശങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതായുള്ള ഈ പ്രമാണത്തിൽ ഒപ്പുവെയ്ക്കണം. അവ കുട്ടിയുടേതുതന്നെയായിരിക്കുമെങ്കിലും കുട്ടിയുടെ പിതാവിനു മരണപര്യന്തം അതിന്മേൽ കൈവശാവകാശമുണ്ടായിരിക്കും. അങ്ങനെ ഇപ്പോൾ ഒരു വിഭജനം കൂടാതെ കഴിക്കാം."

"അങ്ങു പറഞ്ഞതൊന്നുംതന്നെ എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല." എഴേനി പറഞ്ഞു: "ആ പ്രമാണമിങ്ങു തന്നു് എവിടെയാണു് ഒപ്പിടേണ്ടതെന്നു പറയൂ."

ഗ്രാന്ദെ പ്രമാണത്തിലേയ്ക്കും പുത്രിയുടെ മുഖത്തേയ്ക്കും മാറി മാറി നോക്കി. നെറ്റിയിൽനിന്നു വിയർപ്പുതുള്ളികൾ പൊടിച്ചു വരത്തക്കവിധം അയാളുടെ മാനസികക്ഷോഭം വളരെയധികമായിരുന്നു.

"എന്റെ കുട്ടീ, എനിക്കു തോന്നുന്നതു്, നീ ആ പ്രമാണത്തിൽ ഒപ്പുവെയ്ക്കുന്നതിനു പകരം മരിച്ചുപോയ നിന്റെ മാതാവിന്റെ സ്വത്തുക്കളിൽ നിനക്കുള്ള അവകാശം എനിക്കനുകൂലമായി ഉപേക്ഷിക്കുന്നതായിരിക്കും നല്ലതെന്നാണു്." കിഴവൻ ഇടയ്ക്കുകയറിപ്പറഞ്ഞു: "ആ പ്രമാണം റജിസ്റ്റർ ചെയ്യണമെങ്കിൽ അതിനും പണം കൊടുക്കണം. ആ അവകാശങ്ങൾ ഉപേക്ഷിച്ചു ഭാവിയിലേയ്ക്കു നീ എന്നെ വിശ്വസിക്കണമെന്നാണു് എന്റെ പക്ഷം. നിനക്കു ഞാൻ പ്രതിമാസം നല്ലൊരു തുക, നൂറു ഫ്രാങ്കു വീതം, തരികയും ചെയ്യാം. അപ്പോൾ നിനക്കു് ഇഷ്ടമുള്ളവക്കെല്ലാംവേണ്ടി കുമ്പാന നടത്തിക്കാനുള്ള പണവുമായി—ഹേ, പ്രതിമാസം നൂറു ഫ്രാങ്കുവീതം."

"അച്ഛാ, ഞാനങ്ങയുടെ ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്യാം."

"കുമാരീ" നോട്ടറി മുന്നറിയിപ്പു നല്കി. "യാതൊരുറപ്പുമില്ലാതെ കുട്ടിതന്നെ തന്റെ ഖജനാവിൽ കൈ കുത്തുകയാണെന്നു മൂണ്ടിക്കാണിക്കേണ്ടതു് എന്റെ ചുമതല—"

"ഹാ, എൻറീശ്വരാ! അതിനു് എനിക്കെന്താ?" അവൾ ചോദിച്ചു.

"മിണ്ടാതിരിക്കൂ, ക്യൂഷോ. അപ്പോൾ അതു തീരുമാനിച്ചു കഴിഞ്ഞു. പരിപൂർണ്ണമായി തീരുമാനിച്ചു." തൻറെ മകളുടെ കൈകളിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു ഗ്രാന്ദെ നിലവിളിച്ചു. "എഴേനീ, നീ നിൻറെ വാക്കു പിൻവലിക്കുമോ? നീ നല്ല കുട്ടിയാണു്!"

"ഓ, അച്ഛാ—"

ആനന്ദോന്മത്തനായ ഗ്രാന്ദെ മകൾക്കു ശ്വാസംമുട്ടത്തക്കവിധം അവളെ ആലിംഗനംചെയ്തു.

"ഭാ, എൻറെ കുട്ടീ! നീ നിൻറെ പിതാവിനു് ഒരു പുതുജീവൻ നല്കി. എന്നാൽ അദ്ദേഹം നിനക്കു തന്നതുമാത്രമാണു് നീ തിരിച്ചു നല്കുന്നതു്. അതിനാൽ നാം തുല്യരായി. ഇങ്ങനെയാണു് ബിസിനസ്സു ചെയ്യേണ്ടതു്. ജീവിതംതന്നെ ഒരു ബിസിനസ്സാണു്. നിനക്കു നന്മ വരട്ടെ. നീ ഒരു നല്ല പെൺകുട്ടിയും യഥാർത്ഥത്തിൽ തൻറച്ഛനെ സ്നേഹിക്കുന്നവളുമാണു്. ഇനി നിനക്കു നിൻറെ ഇഷ്ടംപോലെ പെരുമാറാം. അപ്പോൾ നാളെവരെ നമുക്കു പിരിയാം, എന്താ ക്യൂഷോ?" ആ സംഭീതനായ നോട്ടറിയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു് അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഇതിലേയ്ക്കുള്ള രേഖകൾ നാളെത്തന്നെ കോടതിയിൽ ഹാജരാക്കണം."

അടുത്ത ദിവസം ഉച്ചയോടുകൂടി തൻറെ മാതാവിൻറെ സ്വത്തിൽ തനിക്കുള്ള സ്വീകാശങ്കളും ഉപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുള്ള രേഖയിൽ എഴേനി ഒപ്പുവെച്ചു. ഒരു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞു. എങ്കിലും വാഗ്ദാനം ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്ന ആ പ്രതിമാസ അലവൻസിൽ ഒരു സൂപോലും അവർക്കു ലഭിച്ചില്ല. ഒരു ദിവസം ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് അവൾ അതേക്കുറിച്ചു ഗ്രാന്ദെയോടു ചോദിക്കുകയുണ്ടായി. കിഴവനു വിവർണ്ണനാകാതിരിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. അയാൾ വേഗം തൻറെ മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി, ചാരുസിൽനിന്നും വാങ്ങിയ ആഭര

ണാങ്ങളിൽ മൂന്നിലൊരു ഭാഗവുമായി മടങ്ങിവന്നു. അതു കിഴവൻ മകളെ ഏല്പിച്ചു.

"ഇതാ, കുട്ടീ!" അല്പമൊരു പരിഹാസംകലർന്ന സ്വരത്തിൽ അയാൾ പറഞ്ഞു: "ആയിരത്തിരുനൂറു ഫ്രാങ്കിനുപകരം നീ ഇതു സ്വീകരിക്കുമോ?"

"ഓ, എന്റെയച്ഛാ! സത്യമാണോ? അങ്ങനെയിതു തരുമോ?"

"അടുത്ത കൊല്ലം ഇതിലധികവും നിനക്കു ലഭിക്കുന്നതാണു്." അവ എഴേനിയുടെ മടിയിലേയ്ക്കിട്ടുകൊണ്ടു് അയാൾ പറഞ്ഞു: "അങ്ങനെ അധികം താമസിയാതേതന്നെ ആ ആഭരണങ്ങളെല്ലാംതന്നെ നിന്റേതാകുന്നതാണു്." അയാൾ കൈകൾ കൂട്ടിത്തിരുമ്മി. ആ ആഭരണങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള അവളുടെ ദൌർബ്ബല്യത്തെ ചൂഷണംചെയ്തു നല്ല വില ഈടാക്കാൻ സാധിച്ചതിൽ അയാൾ കൃതാർത്ഥനായി.

ഗ്രാന്ദെയുടെ ആരോഗ്യത്തിനു് അപ്പോഴും തകരാറൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും താൻ മകളെ കൂട്ടുതലായി വിശ്വസിക്കണമെന്നും തനിക്കുവേണ്ടി കാര്യങ്ങൾ നടത്തുവാൻ അവളെ പഠിപ്പിക്കണമെന്നും അയാൾക്കു തോന്നിത്തുടങ്ങി. ഈ ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടി താൻ വീട്ടാവശ്യത്തിനുള്ള സാധനങ്ങൾ കൊടുക്കുമ്പോൾ അവൾ സന്നിഹിതയായിരിക്കണമെന്നും ചരക്കുകളായി നല്ലിയിരുന്ന പാട്ടം രണ്ടു കൊല്ലത്തേയ്ക്കു് അവൾതന്നെ സ്വീകരിക്കണമെന്നും അയാൾ നിർദ്ദേശിച്ചു. ക്രമേണ മുന്തിരിത്തോട്ടങ്ങളുടെയും മറ്റു കൃഷിസ്ഥലങ്ങളുടെയും പേരുകൾ അവൾ പഠിച്ചു. കുടിപാട്ടുകാരെ സന്ദർശിക്കാൻ പോകുമ്പോൾ കിഴവൻ മകളെക്കൂടി കൊണ്ടുപോയിത്തുടങ്ങി. മൂന്നാംകൊല്ലത്തിന്റെ അവസാനമായപ്പോഴേയ്ക്കും, പിതാവു ചെയ്തിരുന്നതുപോലെത്തന്നെ കാര്യങ്ങൾ നടത്തുക അവൾക്കു പതിവായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. കിഴവ

ന്റെ സംശയമെല്ലാം തീർന്നു. സ്റ്റോർമുറികളുടെ താക്കോലുകളെല്ലാം എല്പിച്ചു് അയാൾ മകളെ തന്റെ ഗൃഹനായികയാക്കി.

ഇങ്ങനെ അഞ്ചു കൊല്ലം മുമ്പോട്ടു പോയി. അവരുടെ ജീവിതനദി പഴയ മട്ടിൽത്തന്നെ ഒഴുകി. ആ പഴയ ക്ലോക്കിന്റെ കൃത്യതയോടെ ഒരേ പ്രവൃത്തികൾ വീണ്ടും വീണ്ടും ആവർത്തിക്കപ്പെട്ടു. കുമാരി ഗ്രാന്ദെയുടെ ജീവിതത്തിൽ അത്യഗാധമായ എന്തോ സങ്കടം അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ളതായി എല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. സാമൂറിൽ ഓരോരുത്തർക്കും ഈ സഹകാരിയുവതിയെക്കുറിച്ചു തങ്ങളുടേതായ നിഗമനങ്ങളും ആ അവകാശിനിയുടെ ഹൃദയവ്യാപാരങ്ങളെക്കുറിച്ചു് അവരവരുടേതായ സംശയങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ രണ്ടു കാര്യങ്ങളിലും അവർ പരിപൂർണ്ണനിശ്ശബ്ദത പാലിച്ചു.

ആ മൂന്നു ക്രൂഷോമാരും അവരുടെ മറ്റു ചില സുഹൃത്തുക്കളുമൊഴിച്ചു മറ്റാരേയും അവർ കണ്ടിരുന്നില്ല. അവരുടെ ശിക്ഷണത്തിൽ അവർ 'വിസ്ററു' കളിക്കാൻ പഠിച്ചു. മിക്കവാറും എല്ലാ സായാഹ്നങ്ങളിലും അവർ കളിക്കാൻ വന്നിരുന്നു. 1827 ആയപ്പോഴേയ്ക്കും ഗ്രാന്ദെയ്ക്കു വാർധക്യം കൂടുതലായി അനുഭവപ്പെടുകയും അവളെ കൂടുതലായി വിശ്വസിക്കുവാൻ അയാൾ നിർബ്ബന്ധിതനാകുകയും ചെയ്തു. തങ്ങളുടെ ഭ്രസ്വത്തുക്കളുടെ വിശദവിവരങ്ങൾ അവർ പഠിച്ചു. വിഷമപ്രശ്നങ്ങളിൽ എം. ക്രൂഷോയുടെ സഹായം തേടുവാൻ ഗ്രാന്ദെ മകളെ ഉപദേശിച്ചു.

ആ കൊല്ലം അവസാനമായപ്പോഴേയ്ക്കും അപ്പോൾ എണ്പത്തിരണ്ടു വയസ്സായിരുന്ന വൃദ്ധനു തളർവാതം ബാധിച്ചു. എം. ബറിഗ്രീന്റെ സമർത്ഥമായ ചികിത്സയ്ക്കു വിധേയനായെങ്കിലും അതിൽനിന്നു പരിപൂർണ്ണമായി വിമുക്തനാവാൻ അയാൾക്കു സാധിച്ചില്ല. വൃദ്ധന്റെ കാര്യത്തിൽ ആശയ്ക്കു വഴിയില്ലെന്നു ഡോക്ടർ തീർത്തുപറഞ്ഞു. അധികം താമസിയാതെതന്നെ ലോകത്തിൽ താൻ ഏകയാകുമെന്നു് എഴേനിക്കു ബോധ്യമായി. ആ വിചാ

രം അവളെ കൂടുതലായി തന്റെ പിതാവിനോടടുപ്പിച്ചു. സ്നേഹത്തിന്റെ ഈ അവസാനത്തെ കണ്ണിയിൽ അവർ മുറുകെപ്പിടിച്ചു. സ്നേഹിക്കുന്നവരായ മറ്റെല്ലാ സ്ത്രീകളെയുംപോലെ അവർക്കും തന്റെ മുഴുവൻലോകവും പ്രേമമായിരുന്നു. ചാസ്സ് അവിടെയുണ്ടായിരുന്നില്ല; അങ്ങേയറ്റത്തെ ഭക്തിയോടുകൂടി അവർ സ്വപിതാവിനെ ശുശ്രൂഷിച്ചു. വൃദ്ധന്റെ ബുദ്ധി ദുർബ്ബലമായെങ്കിലും സ്വർണ്ണത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള അയാളുടെ അത്യാഗ്രഹം ശാരീരികമായ കഴിവുകളേയും അതിലംഘിച്ചുള്ള ഒരു നൈസർഗ്ഗികശക്തിയായി അയാളിൽ അവശേഷിച്ചു.

ഒടുവിൽ, ജീവിച്ചിരുന്നതുപോലെതന്നെ ഗ്രാന്തെ മരിച്ചു. മന്ദഗതിയിലുള്ള ആ മരണത്തിൽ എല്ലാ ദിവസവും അയാൾ തനിയെ തന്റെ വണ്ടിക്കുസേര തിരിച്ചു തന്റെ അലമാരയുടെ വാതൽ കാണത്തക്കവണ്ണം തീയുടെ അടുത്തു ചെന്നിരിക്കും. ആ കതകിന്റെ മുവശത്തു് അയാൾ തന്റെ സ്വർണ്ണക്കൂമ്പാരം സൂക്ഷിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ളതിൽ സംശയമില്ല. നിശ്ചലനായി അയാൾ അവിടെയിരിക്കും. എന്നാൽ ആരെങ്കിലും മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ കിഴവൻ അസ്വസ്ഥനായി അയാളുടെ നേരെയും അനന്തരം തന്റെ നിധിയുടെ നേരെയും നോക്കും. അവിടെ എത്ര നേരിയ ശബ്ദമുണ്ടായാലും അതെന്താണ് എന്നയാൾക്കറിയണം. വീടിന്റെ മുൻവശത്തെ മുറ്റത്തു പട്ടി കുരയ്ക്കുന്ന ശബ്ദം അയാൾക്കു തിരിച്ചറിയാൻ സാധിച്ചതിൽ നോട്ടറി അത്ഭുതപ്പെട്ടുപോയി. വാടകയും കുടിശ്ശികയും വാങ്ങുകയും വേലക്കാർക്കു കൂലി കൊടുക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ദിവസം കിഴവൻ ഈ ദിവാസ്വപ്നത്തിൽനിന്നുണരും. അതു കഴിഞ്ഞ് അയാൾ മകളെ വിളിച്ച്, അലമാര തുറപ്പിച്ച് ആ ചെറിയ പണസ്സഞ്ചികൾ ഒന്നിന്മേലൊന്നായി അതിൽ അടുക്കിവെപ്പിക്കും. അതു കഴിഞ്ഞ് അവൾ കതകടച്ചു പൂട്ടുന്നതുവരെ അയാൾ ഏഴേനിയെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കും. അവൾ താക്കോൽ അയാളെ എല്പിച്ചു

കഴിയുമ്പോൾ, അതു തന്റെ വെയിസ്റ്റുകോട്ടിന്റെ പോക്കറ്റിൽ നിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു വൃദ്ധൻ നിശ്ശബ്ദത പാലിക്കും. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു താക്കോൽ അവിടെത്തന്നെയുണ്ടോയെന്നറിയാനായി അയാൾ പോക്കറ്റിൽ തപ്പിനോക്കും.

വൃദ്ധന്റെ പരലോകയാത്ര സമയത്തിന്റെ പ്രശ്നംമാത്രമാണെന്നും അതിനാൽ ചാത്സ് ഗ്രാന്ദെ മടങ്ങിവരാത്തപക്ഷം ആ വശ്യത്തിന്റെ പേരിലായാലും എഴേനി തന്റെ മരുമകനെ വിവാഹംചെയ്യുവാൻ നിർബ്ബന്ധിതയാകുമെന്നും നോട്ടറിക്കു ബോധ്യമായി. അതിനാൽ അയാൾ തന്റെ സേവനങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിച്ചു. അയാൾ എല്ലാ ദിവസവും ഗ്രാന്ദെയെ കാണാൻ ചെല്ലുകയും അയാളുടെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ചു ഫ്രോയിഷോണ്ടിലും തോട്ടങ്ങളിലും മൈതാനത്തിലുമെല്ലാം പോയി കാര്യങ്ങൾ നടത്തുകയും ചെയ്യും. വീഞ്ഞു വില്ക്കുകയും കിട്ടുന്ന പണമെല്ലാം സ്വർണ്ണമാക്കിമാറ്റുകയും ചെയ്യുന്നതും നോട്ടറിതന്നെ. ആ സ്വർണ്ണവും ആരുമറിയാതെ ക്യാബിനറ്റിൽ സംഭരിച്ചിരുന്ന ചെറുസഞ്ചികളുടെകൂടെച്ചേരുകയും ചെയ്തു.

മരണം ആസന്നമായി. യമനുമായി ആ മുന്തിരിത്തോട്ടക്കാരൻ നല്ലൊരു മല്പിടുത്തംതന്നെ നടത്തി. ആ ദിവസങ്ങളിലും അയാൾ പതിവുപോലെ തന്റെ ക്യാബിനറ്റിന്റെ നേരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു തീയുടെ സമീപം ഇരിക്കുകയുണ്ടായി. തന്നെ പുതപ്പിച്ചിരുന്ന ബ്ലാങ്കറ്റുകൾ വലിച്ചെടുത്തു, അവ മടക്കാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടു അയാൾ നാനയോടു പറഞ്ഞു: "അതെടുത്തു പൂട്ടിവെയ്ക്കു; അതെടുത്തു പൂട്ടിവെയ്ക്കു. അല്ലെങ്കിൽ ആരെങ്കിലും മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടു പോയ്ക്കളയും."

ജീവിതത്തിന്റെ അവസാനത്തെ ജ്വാല തങ്ങിനിന്നിരുന്ന കണ്ണുകൾ തുറക്കുവാൻ കഴിയുമായിരുന്നിടത്തോളം കാലം, അവ നിധികൾ സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന ക്യാബിനറ്റിനു നേരെ തിരി

യുകയും ഭയചകിതമെന്നു തോന്നുന്ന സ്വരത്തിൽ തന്റെ മകളോടിങ്ങനെ പറയുകയും ചെയ്തിരുന്നു:

"അവ ഇപ്പോഴും അവിടെ ഉണ്ടോ?"

"ഉണ്ടച്ഛാ!"

"ആ സ്വർണ്ണം സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം.....ഞാനതൊന്നു കാണട്ടെ."

അപ്പോൾ എഴേനി ആ ലൂയിനാണയങ്ങൾ അയാളുടെ മുമ്പിൽ കിടന്നിരുന്ന മേശപ്പുറത്തു നിരത്തും. ഇടംപ്രഥമമായി കാഴ്ച കിട്ടിയ ഒരു ശിശുവിനെപ്പോലെ അവയുടെ മേൽ തുറിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട് അയാൾ നിരവധി മണിക്കൂറുകൾ അതേ നിലയിൽ ഇരിക്കും. ചിലപ്പോൾ കണ്ടുനില്ക്കുന്നവർക്കുപോലും കരച്ചിൽ വരുന്ന വേദനാജനകമായ ഒരു മന്ദഹാസം ആ മുഖത്തു വ്യാപിക്കും.

"അവ എനിക്കു മൂട്ട തരുന്നു." അയാൾ ഒന്നിലധികം പ്രാവശ്യം പിറുപിറുത്തു. തുടർന്ന് ആ മുഖത്തു പരിപൂർണ്ണമായ സംതൃപ്തി വ്യാപിക്കും.

'അന്ത്യക്രമാശീ'കൾ കൊടുക്കുവാനായി വൈദികൻ വരുന്ന സമയത്ത് ആ ലുബ്ധന്റെ കണ്ണുകൾ ജീവൻ പോയപോലെ തോന്നി. എന്നാൽ വെള്ളികൊണ്ടുള്ള കുരിശുരൂപവും മെഴുകുതിരിക്കാലുകളും മറ്റും കണ്ടപ്പോൾ പല മണിക്കൂറുകൾക്കുശേഷം ആ കണ്ണുകൾ മിന്നിത്തിളങ്ങി. ആ ലോഹത്തിൽ അയാൾ നോട്ടമൂന്നിച്ചു. ഒടുവിൽ, ഇങ്ങിനിയുണ്ടാകാത്തവിധം ആ മുക്കിന്റെ അറ്റം ചലിക്കുകയും ചെയ്തു.

അയാളുടെ ചുണ്ടുകളിൽ തൊടുവിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി വൈദികൻ കുരിശുരൂപം അയാളുടെ മുകളിൽ പിടിച്ചപ്പോൾ, അതിൽ ചാടിപ്പിടിക്കുന്നതിനു് അയാൾ ഭയങ്കരമായ ഒരു ശ്രമം നടത്തി—തന്റെ ജീവൻകൊണ്ടു വില നല്കിയ അവസാനശ്രമം! വൃദ്ധൻ എഴേനിയെ വിളിച്ചു. അവൾ ഇതൊന്നും കാണാ

തെ അയാളുടെ കിടപ്പുമുറിക്ക് സമീപം മുട്ടുകുത്തിനിന്നു, അപ്പോൾ ത്തന്നെ മരവിച്ചുതുടങ്ങിയിരുന്ന ആ കൈകൾ കണ്ണീരുകൊണ്ടു കഴുകുകയായിരുന്നു. "അച്ഛാ, അങ്ങെന്നെ അനുഗ്രഹിക്കണേ." അവൾ യാചിച്ചു.

"വളരെ ജാഗ്രതയായിരിക്കുക." അവസാനവാക്കുകൾ അയാളിൽനിന്നു പുറത്തുവന്നു. "ഒരു ദിവസം ഇവിടെയുള്ള എല്ലാറ്റിനെക്കുറിച്ചും നീ എനിക്കു കണക്കു തരണം." ഈ അവസാനവാക്കുകളാൽ ലുബ്ബുമാരുടെ മതം ക്രിസ്തുമതമായിരിക്കണമെന്നു തെളിയിച്ചുകൊണ്ട് അയാൾ പറഞ്ഞു.

എഴേനി ഗ്രാന്ദെ, ലോകത്തിൽ ഏകയായി. തന്റെ വീട് അവൾക്കു ശൂന്യമായി തോന്നി. തന്റെ കഷ്ടപ്പാടുകളെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കാൻ അവൾക്കു നാനയൊഴിച്ചു മറ്റാരുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. മറ്റൊരു കണ്ണിലേയ്ക്കു നോക്കാനോ അവിടെ സഹതാപം കാണാനോ അവൾക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അവൾക്കുവേണ്ടി അവളെ സ്നേഹിച്ചിരുന്ന ഏകവ്യക്തി നാനമാത്രമായിരുന്നു. അവളെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം നാന ഒരു ഈശ്വരകടാക്ഷമായിരുന്നു; അവളിപ്പോൾ ഒരു വേലക്കാരിയല്ല, വിനീതയായ ഒരു സ്നേഹിതയാണു്.

സാമൂറിലും സമീപപ്രദേശങ്ങളിലുമുള്ള ഭൂസ്വത്തുക്കളിൽനിന്നു അവൾക്കു പ്രതിവർഷം മൂന്നു ലക്ഷം ലിവ്രെ ആദായം കിട്ടുമെന്നു് എം. ക്രൂഷൊ അവളെ ധരിപ്പിച്ചു. ഇതിനും പുറമേ, അരുപതു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു് മൂന്നു ശതമാനം ഫണ്ടിലും (അറുപതു ഫ്രാങ്കു വിലയുള്ളപ്പോൾ നിക്ഷേപിച്ചതു്, ഇപ്പോഴതിനു 77 ഫ്രാങ്കു വിലയുണ്ടു്.) ഒക്കെ പണമായി ഇരുപതു ലക്ഷം സ്വർണ്ണത്തിലും ഒരു ലക്ഷം വെള്ളിയിലും അവളുടെ വകയായിട്ടുണ്ടു്. കിട്ടാനുള്ള മറ്റു തുകകൾ വേറെയും. എല്ലാംകൂടി അവൾ ഒരു കോടി എഴുപതു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു വിലവരുന്ന സ്വത്തുക്കളുടെ ഉടമസ്ഥയാണു്.

"എന്റെ കസിൻ ഇപ്പോൾ എവിടെയായിരിക്കും?" അവൾ ചിന്തിച്ചു.

ഈ വിവരങ്ങൾ നോട്ടറി തന്റെ കക്ഷിയെ അറിയിക്കുമ്പോൾ എഴേനിയും നാനയും പാരലാറിൽ, ഇപ്പോൾ ശൂന്യവും സ്മരണകൾ നിറഞ്ഞതുമായ അട്ടപ്പിനിരുവശത്തുമായി ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. അമ്മയുടെ കസേരമുതൽ ഒരു ദിവസം ചാത്തസ് എന്തോ കൂടിക്കാനിടയായ ഒരു തംബ്ളർവരെ ഓരോ വസ്തുവും പൂർവ്വസ്മരണകളെ ഉദ്ദീപിപ്പിച്ചു.

"നാനാ, നമ്മൾ—നീയും ഞാനും ഒറ്റയ്ക്കായി."

"അതേ കുമാരീ; അദ്ദേഹം, ആ സുന്ദരനായ ചെറുപ്പക്കാരൻ എവിടെയാണെന്നു് എനിക്കറിയാമായിരുന്നെങ്കിൽ, ഞാൻ കാൽനടയായി പുറപ്പെട്ടു് അയാളെ കണ്ടുപിടിച്ചേനേ."

"നമ്മുടെ മദ്ധ്യേ പെരുങ്കടൽ കിടക്കുന്നല്ലോ." എഴേനി പറഞ്ഞു.

ഏകാകിനിയായ ആ സാധുയുവതി, തന്റെ വിശ്വസ്തതയോടൊപ്പം ആ ഇരുണ്ടുമരവിച്ച വീട്ടിലിരുന്നു കണ്ണീർപൊഴിക്കുമ്പോൾ, ഓർലിയൽസുമുതൽ നാൻറസ്വരെയുള്ള സംഭാഷണവിഷയം അവളും അവളുടെ നൂറൊഴപതു ലക്ഷങ്ങളുമല്ലാതെ മറെറാന്നുമായിരുന്നില്ല. അവൾ ചെയ്ത ആദ്യത്തെ പ്രവൃത്തികളിലൊന്നു്, നാനയ്ക്കുവേണ്ടി ആയിരത്തി ഇരുനൂറു ഫ്രാങ്കിന്റെ ഒരു *'ആനപിറന്റി' വാങ്ങുകയായിരുന്നു. ഇതിനു മുമ്പുതന്നെ അവൾക്കു് അറുനൂറു ഫ്രാങ്കു് വാഷ്കിക വരുമാനമുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ വിവാഹവിപണിയിൽ നാനയ്ക്കു നല്ല നിലവാരമുണ്ടായി. ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ, കുമാരി ഗ്രാന്ദെയുടെ കാര്യസ്ഥനും തോട്ടക്കാരനുമായി ഇതിനകം നിയമിതനായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്ന അന്തോനി

---

* Annuity=വർഷംതോറും, നിശ്ചിതകാലത്തേയ്ക്കു്, അഥവാ ഒരു വ്യക്തിയുടെ ജീവിതകാലത്തേയ്ക്കു നല്കപ്പെടുന്ന തുക. ആദ്യം നിക്ഷേപിച്ച മൂലധനം മടക്കിക്കിട്ടുന്നതല്ല.

കൊണ്ണ്ടായുടെ നിർദ്ദേശവും പ്രേരണയുമനുസരിച്ച് അവൾ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം സ്വീകരിച്ചു. മാന്ധം കൊണ്ണ്ടായിക്കു തന്റെ സഹജീവികൾക്കില്ലാത്ത ഒരു മെച്ചമുണ്ടായിരുന്നു. സുന്ദരികളായ മറ്റു പല സ്ത്രീകളെക്കാളും അവരുടെ ആ വലിയ ശരീരം കാലത്തിന്റെ പരീക്ഷയിൽ വിജയംനേടിയതായിരുന്നു. നാനയ്ക്ക് അമ്പത്തൊമ്പതു വയസ്സായെങ്കിലും ആരും നാല്പതിൽക്കൂട്ടരുതെന്നു മതിച്ചിരുന്നില്ല. ഒന്നാന്തരം ശരീരഘടനയും നല്ല നിറവും അവരുടെ പ്രത്യേകതകളായിരുന്നു. കാലത്തിനു് അവരുടെ മേൽ യാതൊരു കഴിവുമില്ലെന്നു തോന്നി. ഒരുപക്ഷേ, അവരുടെ വിവാഹദിനത്തിലെപ്പോലെ സുന്ദരിയായി അവർ മുമ്പൊരിക്കലും കാണപ്പെട്ടിട്ടില്ല എന്നു പറയാം. അവരുടെ വൃത്തികെട്ട ചില പെരുമാറ്റങ്ങളെ മറയ്ക്കുന്ന വേറെ പല ഗുണങ്ങളും അവരിലുണ്ടായിരുന്നു. നല്ല ഉയരവും ഉറപ്പും തന്റേടവും അവരുടെ പ്രത്യേകതകളായിരുന്നു. ആ മുഖത്തു് എപ്പോഴും അജയ്യമായ ഒരു നന്മബോധം പ്രകടമായിരുന്നു. ഇതെല്ലാം കൊണ്ണ്ടായിയെ മറ്റുള്ളവരുടെ അസൂയാപാത്രമാക്കി.

"ഒന്നാന്തരം നിറം." ഒരാൾ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

"അവൾക്കു് ഇനിയും കുട്ടികളുണ്ടായേയ്ക്കും." വേറൊരാൾ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. "ഉപ്പുനീരിലിട്ടിരുന്നതുപോലെ ഇപ്പോഴും യാതൊരു കുഴപ്പവുമില്ല."

"അവരുടെ കയ്യിൽ കാശുണ്ടു്. എന്തായാലും ആ കൊർണോയി നല്ലൊരു ജോലിതന്നെ ചെയ്തതീത്തു."

നാന ആ പഴയ വീട്ടിൽനിന്നിറങ്ങി, ആ വളഞ്ഞുതിരിഞ്ഞ വഴിയിലൂടെ ഇടവകപ്പള്ളിയിലേയ്ക്കു പോയപ്പോൾ, അഭിനന്ദനങ്ങളും ആശംസകളും മാത്രമാണു് അവർ കണ്ടതു്. നാന അയല്ക്കാരുടെയെല്ലാം സ്നേഹപാത്രമായിരുന്നു. വിവാഹസമ്മാനമായി എഴേനി അവർക്കു മൂന്നു ഡസൻ വെള്ളിഫോക്കുകളും സ്പൂണുകളും നല്കി. ഈ ഔദാര്യപ്രകടനത്തിൽ തരളിതഗാത്രനായി

പ്പോയ കൊർണോയിക്ക നിറഞ്ഞ കണ്ണുകളോടെയല്ലാതെ ഒരിക്കലും തന്റെ കൊച്ചമ്മയെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അവക്കുവേണ്ടി തുണ്ടുതുണ്ടായി മുറിക്കപ്പെട്ടന്നതിനുപോലും അയാൾക്ക സമ്മതമായിരുന്നു. എഴേനിയുടെ വിശ്വാസപാത്രമായിരുന്ന മാഡം കൊർണോയി തന്റെ പുതിയ ഭർത്താവിൽ നിന്നെന്നപോലെതന്നെ പുതിയ ജോലികളിൽനിന്നും വളരെയധികം സംതൃപ്തി നേടി. സ്റ്റോർമുറികളുടെ താക്കോലും എഴേനി അവരെ ഏല്പിച്ചു. മുമ്പു തന്റെ യജമാനൻ ചെയ്തിരുന്നതുപോലെ അവർ എല്ലാ ദിവസവും രാവിലെ വിഭവങ്ങൾ എടുത്തുകൊടുക്കും. ഇപ്പോൾ അവക്ക ഭരിക്കാൻ രണ്ടു സഹായികൾകൂടിയുണ്ട്—ഒരു പാചകക്കാരിയും മറെറാരു വേലക്കാരിയും. വീട്ടുപാത്രങ്ങൾ നന്നാക്കുന്നതും എഴേനിക്ക് ഉടുപ്പുകളുണ്ടാക്കുന്നതും ആ വേലക്കാരിയുടെ ചുമതലകളായിരുന്നു. കൊർണോയി ഒരു കാര്യസ്ഥന്റെയും ഫോറസ്റ്ററുടെയും ചുമതലകൾ നിർവ്വഹിച്ചുപോന്നു. നാന തിരഞ്ഞെടുത്ത വേലക്കാരികൾ അവരുടെ ജോലികളിൽ അതിസമർത്ഥകളായിരുന്നുവെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. പാട്ടക്കാക്ക ഗ്രാന്ദെയുടെ അഭാവം അനുഭവപ്പെട്ടതേയില്ല. മോൺഷ്യെ കൊർണോയിയും മാഡം കൊർണോയിയും തങ്ങളുടെ മരിച്ചുപോയ യജമാനന്റെ പതിവുകൾ വള്ളിപുള്ളി തെറ്റാതെ പാലിച്ചുപോന്നു.

ആറ്

ലോകഗതി

എഴേനിക്ക മുപ്പതു വയസ്സായി; എങ്കിലും ജീവിതത്തിലെ ആനന്ദമെല്ലാം അവൾക്ക് അജ്ഞാതമായിരുന്നു. അവളുടെ ഉന്മേഷശ്രൂന്യവും വൈവിധ്യശ്രൂന്യവുമായ ബാല്യകാലം, ജീവിതത്തിൽ കഷ്ടപ്പാടുകളൊഴിച്ചു മറെറാന്നും അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടില്ലാത്ത നിരുന്മേഷയും സൂക്ഷ്മസ്വഭാവിനിയുമായ മാതാവിനോടൊത്താണ് കഴിച്ചതു്. ഈ ലോകത്തിൽ തുടന്നു ജീവിക്കാൻ നിർബന്ധിതയായ തൻെറ മകളോടു സഹതപിച്ചുകൊണ്ടു് അവർ സന്തോഷസമേതം ലോകം വിട്ടുപോയി. എഴേനിയുടെ മനസ്സിൽ നിന്നു്, തനിക്കുണ്ടായ ആ നഷ്ടത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്ത ഒരിക്കലും വിട്ടുപോയിരുന്നില്ല. എന്നാൽ മാതാവിനെക്കുറിച്ചുള്ള അവളുടെ സ്മരണയിൽ നേരിയ പാരുഷ്യംപോലും കലന്നിരുന്നില്ല.

അവളുടെ പ്രേമം, എഴേനിക്ക നിരന്തരമായ വേദനയുള്ള മറെറാരു കാരണമായിരുന്നു. മുരുങ്ങിയ ഏതാനും ദിവസങ്ങളിൽ മാത്രമാണു് അവൾ തൻെറ കാമുകനെ കണ്ടതു്. ഒളിച്ചു നല്കപ്പെടുകയും സ്വീകരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്ത ആ ചുംബനങ്ങൾക്കിടയിൽ അവൾ സ്വഹൃദയം ആ കാമുകനിലർപ്പിച്ചു. തുടന്നു്, അയാൾ അവളെപ്പിരിഞ്ഞു കടലുകളും കരകളും പിന്നിട്ടു പോവുകയും ചെയ്തു. അവളുടെ പിതാവിനാൽ ശപിക്കപ്പെട്ട ആ പ്രേമംതന്നെയായിരുന്നു മിക്കവാറും അവളുടെ മാതാവിൻെറ മരണത്തിനും കാരണം. അതിൽനിന്നവൾക്കു ലഭിച്ചതു നിരന്തരമായ സങ്കടവും നേരിയ ചില ആശകളും മാത്രമായിരുന്നു. കൈകൾ കുഴയുന്നതുവരെ അവൾ തൻെറ ആനന്ദമാകുന്ന ലക്ഷ്യത്തിനഭിമുഖമായി നീന്തി; കൈകൾ കുഴഞ്ഞപ്പോൾ ആരും സഹായത്തിനെത്തിയതുമില്ല.

ജീവിതംപോലെത്തന്നെ ആത്മാവുകളുടേയും നിലനില്പു കൊടുക്കലിലും വാങ്ങലിലുമാണ്. നമുക്കു മറെറാരു ജീവന്റെ സഹായം ആവശ്യമുണ്ട്. അതു മറെറാരാത്മാവിന്റെ വികാരങ്ങളെ വലിച്ചെടുക്കുകയും സമൃദ്ധിയായി മടക്കിക്കൊടുക്കുന്നതിലേയ്ക്കു് അതു തന്നിൽ ലയിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യണം. അത്തരമൊരു തകരമെങ്കിലും സഹാഭാവികമായ ഈ സംഭവമുണ്ടാകുന്നില്ലെങ്കിൽ ജീവനു നിലനില്ക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. വായുവിന്റെ അഭാവത്തിൽ ഹൃദയത്തിനു കേടുപറ്റുകയും അതു തുടിക്കാതാവുകയും ചെയ്യുന്നു. എഴേനിയുടെ വേദനകൾ ആരംഭിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു.

തന്റെ വമ്പിച്ച സത്തിൽ അവർക്കു യാതൊരു സമാശ്വാസവും കണ്ടെത്താൻ സാധിച്ചില്ല. അവർക്കുവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുന്നതിൽ അതു നിസ്സഹായമായിരുന്നു. അവളുടെ ജീവിതനൌകയുടെ ചുക്കാൻ പിടിച്ചിരുന്നതുതന്നെ ആ പ്രേമവും, മതവും ഭാവിയിലുള്ള വിശ്വാസവുമായിരുന്നു. നിത്യതയെന്നു പറയുന്നതു് എന്താണെന്നു പ്രേമം അവളെ പഠിപ്പിക്കുകയായിരുന്നു. സത്യം ഹൃദയവും 'സുവിശേഷ'വും വരാനിരിക്കുന്ന ഒരു ജീവിതത്തെക്കുറിച്ചു് അവളോടു സംസാരിച്ചു. ജീവിതം നിത്യമാണു്; അതിലല്പവും കുറവല്ല, പ്രേമത്തിന്റെ നിത്യതയും. രാപ്പകലില്ലാതെ അവസാനമില്ലാത്ത ഈ ചിന്തകളുമായി അവർ കഴിച്ചു. ഒരു പക്ഷേ, അവളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അവ രണ്ടും ഒന്നുതന്നെയായിരിക്കും. സ്നേഹിക്കുകയും സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നുണ്ടെന്നു വിശ്വസിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു് അവർ കൂടുതൽ കൂടുതലായി തന്നിലേയ്ക്കുതന്നെ വലിഞ്ഞു. കഴിഞ്ഞ ഏഴു കൊല്ലങ്ങളായി ആ വികാരവായ്പു്, അവളുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ എല്ലാറ്റിനും നിറം കലർത്തി.

അവളുടെ നിധി, പിതാവു തനിക്കായി വിട്ടിട്ടുപോയ ലക്ഷങ്ങൾ, ഓരോ വർഷവും കുന്നുകൂന്നായി കൂടിക്കൊണ്ടിരുന്ന ലക്ഷങ്ങൾ ആയിരുന്നില്ല. തന്റെ കിടയ്ക്കയുടെ മുകളിൽ തൂക്കി

യിരുന്ന രണ്ടു ചിത്രങ്ങളും ചാത്സിന്റെ ഡ്രസ്സിംഗ് കേസും, പി താവിൽനിന്നു വിലകൊടുത്തു വാങ്ങിയ ആഭരണങ്ങളും (അതു് ഇപ്പോഴും അവൾ തന്റെ ഡ്രായറിൽ പഞ്ഞിയിൽ പൊതിഞ്ഞു ഭദ്രമായി സൂക്ഷിച്ചിരുന്നു) മാത്രം ഗ്രാന്ദെ ഉപയോഗിച്ചുവന്നിരു ന്ന ചാത്സിന്റെ അമ്മയുടെ തിംബിളുമായിരുന്ന അവളുടെ നി ധികൾ. എല്ലാ ദിവസവും എഴേനി തന്റെ ചിത്രത്തയ്യലിൽ— ഒരുതരം വെനിലപ്പിന്റെ കംബളമായിരുന്ന അതു്— എപ്പെ ടും. അവൾ ആ ജോലി ആരംഭിച്ചതുതന്നെ നിരവധി സ്മരണ കൾകൊണ്ടു് അവൾക്കു പ്രിയപ്പെട്ടതായിരുന്ന ആ സപ്ലൻ ത്തിംബിൾ ധരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി മാത്രമായിരുന്നു.

വിലാപകാലം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പു കുമാരി ഗ്രാന്ദെ വിവാ ഹം ചെയ്യുകയില്ലെന്നുള്ളതു് എല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. അവളുടെ ആത്മാർത്ഥമായ ഭക്തിയിൽ എല്ലാവരും വിശ്വസിച്ചി രുന്നു. തന്മൂലം കുശാഗ്രബുദ്ധിയായ ആബ്ബേയുടെ നിർദ്ദേശമനു സരിച്ചു ക്ലൂഷോമാർ അങ്ങേയറ്റത്തെ ലോഹ്യത്തിൽ അവളെ ചുറ്റിക്കൂടിയതേയുള്ളൂ. എല്ലാ വൈകുന്നേരവും അവർ അവൾ ക്കുവേണ്ടി എന്തും ചെയ്യാൻ തയാറായി ആ ഉൗൺമുറിയിൽ കൂ ടും; ആ അവകാശിനിയുടെ ഗുണഗണങ്ങൾ പാടും. ഒരു മഹാ റാണിയെപ്പോലെ അവർ അവൾക്കുചുറ്റും സേവിച്ചു. യഥാ ർത്ഥത്തിൽ അവളൊരു റാണിതന്നെയായിരുന്നു. ഇത്ര നിസ്സന്ദേ ഹമായി സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന റാണിമാർ ചുരുക്കമാണു്. എന്നാൽ യ ഥാർത്ഥമഹത്വമുള്ള ഒരാൾ പ്രശംസയുടെ മുമ്പിൽ കുനിയുകയില്ല. അവർ തങ്ങളെ ചുറ്റിയിരിക്കുന്നവരുടെ ഹൃദയങ്ങളിലേയ്ക്കു നുണകയറ്റുക്കയുണ്ടാകും സ്വയം ചെറുതാകുന്നു. പുകഴ്ത്തലിൽ, അതിന്റെ പ്രത്യേകസ്വഭാവംകൊണ്ടുതന്നെ നിശ്ചിതമായ ഒരു ദ്വേഷം ഒളിഞ്ഞുകിടപ്പുണ്ടെന്നുള്ളതു വ്യക്തമാണു്. അങ്ങനെ എ ല്ലാ സായാഹ്നങ്ങളിലും കുമാരി ഗ്രാന്ദെയുടെ (അവരിപ്പോൾ അ വളെ കുമാരി ഫ്രോയിഷോന്തു് എന്നാണു് വിളിച്ചിരുന്നതു്)

പാരലറിൽ വന്നുകൂടിയ ആ സൂതിപാഠകർ തികച്ചും അത്ഭുതകരമായ രീതിയിൽത്തന്നെ അവളുടെ മേൽ പ്രശംസകൾ വർഷിച്ചു. ആദ്യമാദ്യം അവൾക്കതു് അസഹ്യമായി തോന്നി. ക്രമേണ അവൾ അതുമായി പൊരുത്തപ്പെടുകയും അതിനെ സ്വാഗതം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ ഇതെല്ലാം അവൾ തന്റെ ഹൃദയത്തിന്റെ നിഗൂഢതയിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ആരാധനാവിഗ്രഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ സമർപ്പിക്കുകയാണു് ചെയ്തതു്. ക്രമേണ അവൾ ആ രാജ്ഞീപദവി സ്വീകരിക്കുകയും എല്ലാ ദിവസവും തന്റെ സദസ്സു പൂർണ്ണമായിരിക്കുന്നതിനാഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തു.

മോൺഷ്യു ബോണിഫോന്തീസായിരുന്നു ഈ വൈതാളികരുടെ നായകൻ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴിവുകളും വേഷവും പാണ്ഡിത്യവും സ്നേഹശീലവുമെല്ലാം അവർ എഴേനിയെ വർണ്ണിച്ചു കേൾപ്പിച്ചു. അതു് എത്ര വർണ്ണിച്ചാലും അവൾക്കു മതിവരുന്നില്ല. ഒരാൾ മജിസ്ത്രേട്ടിന്റെ സ്വത്തിലേയ്ക്കു് അവളുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കും. അദ്ദേഹത്തിനു പ്രതിവർഷം പതിനായിരം ഫ്രാങ്കെങ്കിലും ആദായമുണ്ടു്. മറ്റു രണ്ടു ക്ര്യൂഷോമാരുടെയുംപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെയും സ്വത്തുകൾ ആ അവകാശിനിയുടെ വിസ്മൃതമായ ഭാവിഭാഗങ്ങൾക്കുള്ളിലാണു് കിടക്കുന്നതു്.

"കുമാരി" മറെറാരു സേവകൻ പറയും: "ഈ ക്ര്യൂഷോമാക്കെല്ലാംകൂടി പ്രതിവർഷം നാല്പതിനായിരം ഫ്രാങ്കു് ആദായമുണ്ടു്."

"ഹാ, അവരുടെ സമ്പാദ്യമോ?" അവരുടെ ഒരു വിശ്വസ്തസഹപ്രവർത്തകയായ കുമാരി ഗ്രിബാക്കോർട്ട പറയും. "ഈയിടെ ഒരു പാരീസുകാരൻ എം. ക്ര്യൂഷോയെ സമീപിച്ചു്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രാക്ടീസിനു രണ്ടു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു വാഗ്ദാനംചെയ്യുകയുണ്ടായി. ഒരു മജിസ്ത്രേട്ടുപദവി സമ്പാദിച്ചിട്ടു് അദ്ദേഹം ആ വാഗ്ദാനം സ്വീകരിക്കുകയാണു് വേണ്ടതു്."

"അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം എം. ബോണിഫോന്തീസി

ന്റെ സ്ഥാനത്തു്, മജിസ്ത്രേട്ടാകണമെന്നാണു്.'' മാഡം ഗാർസ്സോവൽ പറഞ്ഞു: ''മോൺഷ്യേ ബോണിഫോഴ്തീസ് താമസിയാതെ തന്നെ കെയൺസിലറായും തുടന്നു പ്രിസൈഡിംഗ് ജസ്റ്റിയായും നിയമിക്കപ്പെട്ടം. കഴിവുള്ളവനായതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിജയത്തിൽ സംശയിക്കേണ്ടതില്ല.''

''അതേ, അദ്ദേഹം വളരെ കഴിവുള്ളവനാണു്.'' വേറൊരാൾ പറയും: ''കുമാരിക്കെങ്ങിനെ തോന്നുന്നു?''

താൻ അഭിനയിക്കാനാഗ്രഹിച്ച ഭാഗത്തിനനുസരണമായിത്തന്നെ പ്രവർത്തിക്കുവാൻ മജിസ്ത്രേട്ട പ്രത്യേകം ശ്രമിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനു് ഇപ്പോൾ നാല്പതു വയസ്സായിരുന്നു. ഇരുണ്ടു് അസപ്രസ്ഥവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ തൊഴിലിനു പ്രത്യേകമായുള്ള ഭാവം കലർന്നതുമായ മുഖം. എങ്കിലും താനൊരു ചെറുപ്പക്കാരനാണെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാവം. നടക്കുമ്പോഴെല്ലാം ഒരു മലാക്കാച്ചൂരൽ ചുഴറ്റിക്കൊണ്ടിരിക്കും. കുമാരി ഗ്രാന്ദെയുടെ വീട്ടിൽ പോകുമ്പോൾ വേഷാഡംബരങ്ങളിൽ പ്രത്യേകശ്രദ്ധ പതിപ്പിക്കും. അവിടെവെച്ചു് ഒരിക്കലും പൊടി വലിക്കുകയില്ല. ആ സുന്ദരിയായ അവകാശിനിയോടു വളരെ അടുത്ത നിലയിൽ സംസാരിക്കുകയും അവളെക്കുറിച്ചു 'ഞങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട എഴേനി' എന്നു പറയുകയും ചെയ്തിരുന്നു. മുറുക്കത്തിൽ, അവിടെ വന്നിരുന്നവരുടെ എണ്ണവും ഗ്രാന്ദെ ദമ്പതിമാരുടെ അഭാവവും ലോട്ടോയുടെ പകുതം വിസ്സ്കളിച്ചിരുന്നതുമൊഴിച്ചു്, ഈ കഥയുടെ ആരംഭത്തിലേക്കാൾ അവിടെ യാതൊരു മാറ്റവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

ആ നായാട്ടുപട്ടികളുടെ ലക്ഷ്യം ഇപ്പോഴും എഴേനിയുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾതന്നെയായിരുന്നു; അവരുടെ എണ്ണം ഇപ്പോൾ വളരെക്കൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നുമാത്രം.

വിദൂരസ്ഥമായ ഇൻഡീസിൽനിന്നു് ഇപ്പോൾ ചാസ് മടങ്ങിവന്നിരുന്നെങ്കിൽ, മിക്കവാറും പഴയ ആളുകൾതന്നെ, പഴയ ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഇപ്പോഴും പണിയെടുത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന

തു കാണാമായിരുന്നു. ഇപ്പോഴും ക്രൂഷോമാക്കു മാഡം ദഗ്രാസ്സെയെ ഭയമായിരുന്നു. എന്നാൽ എഴേനിക്കു് അവരുടെ നേരെ കാരുണ്യവും സഹതാപവുമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. എന്നാൽ, ഇപ്പോഴും പഴയതുപോലെത്തന്നെ എഴേനിതന്നെയായിരുന്നു റാണി; പഴയതുപോലെത്തന്നെ ചാൾസ് ഇപ്പോഴും അവിടത്തെ രാജാവും.

എങ്കിലും മജിസ്ത്രേട്ട പിൻവാങ്ങിയില്ല. എഴേനിയുടെ ജന്മദിനത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൂച്ചെണ്ടു തീച്ചയായും ഉണ്ടായിരിക്കും. ക്രമേണ അതു് ഒരു പതിവായിത്തീർന്നു. എല്ലാ സായാഹ്നത്തിലും അദ്ദേഹം മനോഹരമായ ഒരു വലിയ പൂച്ചെണ്ടു് ആ അവകാശിനിക്കു സമർപ്പിക്കും. മാഡം കൊർണോയി ഈ പൂജാപുഷ്പങ്ങൾ നല്ല പകിട്ടോടെ ഒരു വേസിലാക്കിവെയ്ക്കും. എന്നാൽ അതിഥികൾ വെളിയിലിറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞാൽ അവരതു മുറ്റത്തിന്റെ ഒരു മൂലയിലേയ്ക്കു വലിച്ചെറിയും.

വസന്തകാലം ആരംഭിച്ചതേയുള്ളു; മാഡം ദഗ്രാസ്സെ പുതിയ ഒരാക്രമണം നടത്തി ക്രൂഷോമാരുടെ സൈപരത തകർത്തു. വിധവയായിരുന്ന് ഫ്രോയിഷോണ്ടിലെ മാർകപീസിനെക്കുറിച്ചു് അവർ എഴേനിയോടു സംസാരിക്കുകയുണ്ടായി. ഒരു വിവാഹക്കരാർ വഴി ആ അവകാശിനി തന്റെ എസ്റ്റേറ്റു തിരിച്ചുകൊടുത്താൽ തന്റെ സാമ്പത്തികനില അഭിവൃദ്ധിപ്പെടുത്താമെന്നായിരുന്നു മാർകപീസിന്റെ ആഗ്രഹം. മാഡം ദഗ്രാസ്സെ, മാർകപീസിനെയും അയാളുടെ സ്ഥാനമാനങ്ങളെയും വാനോളം പുകഴ്ത്തി. എഴേനിയുടെ ശാന്തമായ മന്ദഹാസം വിവാഹസമ്മതമായി അവർ കരുതുകയും "ചിലയാളുകൾ വിചാരിക്കുന്നതുപോലെ എം. ബോണിഫോന്തീസിന്റെ വിവാഹാലോചന അത്ര എളുപ്പമുള്ളതല്ലെ"ന്നു പരസ്യമായി പ്രസ്താവിക്കുകയും ചെയ്തു.

"മാർകപീസ്, അമ്പതുവയസ്സുണ്ടെങ്കിലെന്താ?" അവർ ചോദിച്ചു: "അദ്ദേഹത്തിനു ബഹു: മജിസ്ത്രേട്ടിനെക്കാൾ അല്പവും പ്രായക്കൂടുതൽ തോന്നുകയില്ല. അദ്ദേഹത്തിനു മരിച്ചുപോയ ഭാര്യ

യിൽ മക്കളുണ്ടെന്നുള്ളതു ശരിതന്നെ. എങ്കിലും അദ്ദേഹം ഒരു മാർ കപീസല്ലേ! അടുത്തകാലത്തുതന്നെ ഫ്രാൻസിലെ ഒരു മഹാപ്രഭു വാകാൻ സാധ്യതയുമുണ്ട്. ഇക്കാലങ്ങളിൽ ഇതുപോലെ ഒരു ആലോചന എവിടെനിന്നുണ്ടാകും? കിഴവൻ ഗ്രാന്ദെ തന്റെ സ്വത്തുക്കൾ ഫ്രോയിഫോണ്ട് എസ്റ്റേറ്റിനോടു ചേർത്തുപോൾ, അയാൾ ഫ്രോയിഫോണ്ടുകളോടു തന്റെ കുടുംബത്തെത്തന്നെ ഒട്ടിക്കുകയായിരുന്നെന്നു് എനിക്കു ശരിക്കറിയാം. കിഴവൻതന്നെ എന്നോടങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഓ, ആ ഗ്രാന്ദെ എന്നു നോട്ടമുള്ള ഒരു മനുഷ്യനായിരുന്നെന്നോ?''

''ഹാ, നാനാ!'' ഒരു ദിവസം രാത്രിയിൽ കിടക്കാൻ പോകുമ്പോൾ എഴേനി തന്റെ സ്നേഹിതയോടു പറഞ്ഞു: ''കഴിഞ്ഞ എഴു കൊല്ലത്തിനിടയിൽ അദ്ദേഹം ഒരിക്കൽപ്പോലും എനിക്കു് എഴുതാതിരുന്നതു് എന്തുകൊണ്ടാണു്?''

സാമൂറിൽ ഈ സംഭവങ്ങളെല്ലാം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ചാൾസ് കടലുകൾക്കപ്പുറത്തു തന്റെ ഭാഗ്യം നേടുകയായിരുന്നു. ആദ്യത്തെ ശ്രമംതന്നെ വിജയകരമായി. ഉടനടി ആറായിരം ഡോളർ കയ്യിൽ കിട്ടി. കടൽ കടന്നപ്പോൾത്തന്നെ അവന്റെ പല ചിന്താഗതികളിലും മാറ്റംവന്നിരുന്നു. പണമുണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള എളുപ്പവും ഒന്നാന്തരവുമായ മാർഗ്ഗം യൂറോപ്പിലും മദ്ധ്യരേഖാപ്രദേശങ്ങളിലും ഒന്നുതന്നെയാണെന്നു്—ആളുകളെ വാങ്ങുകയും വില്ക്കുകയും ചെയ്യുകയാണെന്നു്—അവൻ വ്യക്തമായി കണ്ടു. സമയം കളയാതെ അവൻ ആഫ്രിക്കയുടെ തീരത്തുള്ള തുറമുഖങ്ങളിലെത്തി വിവിധവിപണികളിലേയ്ക്കാവശ്യമുള്ള നീഗ്രോകൾതുടങ്ങിയ ചരക്കുകളിൽ കച്ചവടമാരംഭിച്ചു. അവന്റെ ശ്രദ്ധ മുഴുവൻ തന്റെ വ്യാപാരത്തിലായിരുന്നു. വ്യക്തമായ ഒരൊറ്റ ലക്ഷ്യമാണു് അവന്റെ മുമ്പിലുണ്ടായിരുന്നതു്. പാരീസിൽ വീണ്ടും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട തന്റെ സമ്പത്തുകൊണ്ടു് അവരെ അന്ധാളിപ്പിക്കണം; പഴയതിലും മാന്യമായ പദവി നേടണം.

അയാൾ നിരവധിയാളുകളുമായി പരിചയപ്പെടുകയും അനവധി നാടുകളിൽ സഞ്ചരിക്കുകയും ഒട്ടവളരെ മതങ്ങളും ജീവിതരീതികളും മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു. തൽഫലമായി അയാളുടെ ജീവിതവീക്ഷണത്തിൽത്തന്നെ അയവു വരികയും ഒന്നിലും വിശ്വാസമില്ലാതായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. ഒരു രാജ്യത്തിൽ മഹാപാതകമായി കരുതപ്പെടുന്നതു മറെറാരു രാജ്യത്തിൽ പൂജ്യമായി ആരാധിക്കപ്പെടുന്നതു കണ്ടതോടെ തെററിനെക്കുറിച്ചും ശരിയെക്കുറിച്ചുമുള്ള അയാളുടെ ആശയങ്ങൾക്കു് ഇളക്കം തട്ടി. ഓരോരുത്തരും അവനവന്റെ താല്പര്യത്തിനുവേണ്ടിയാണു് പണിയെടുക്കുന്നതെന്നും നിസ്വാർത്ഥത എങ്ങും കണികാണ്മാനില്ലെന്നും അവനു മനസ്സിലായി. തുടന്നു് അവനും സ്വാർത്ഥമതിയും സംശയാലുവുമായി. പരമ്പരാഗതമായി ഗ്രാന്ദെകളിലുണ്ടായിരുന്ന സവിശേഷതകൾ—കാഠിന്യവും കാപട്യവും പണക്കൊതിയും—അവനിലും പ്രത്യക്ഷമായിത്തുടങ്ങി. ഫൈനീസ്‌ക്കുലിക്കാർ, നീഗ്രോഅടിമകൾ, ശില്പികൾ, കലാകാരന്മാർ, കുതിരക്കുട്ടു് എന്നുവേണ്ട, ലാഭം കിട്ടിയിരുന്ന എന്തും അവൻ വാങ്ങുകയും വില്ക്കുകയും ചെയ്തു. ക്രമേണ അവൻ വമ്പിച്ച തോതിൽ പണവ്യാപാരവും ആരംഭിച്ചു. കസ്റ്റംസു് അധികാരികളെ കബളിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സുദീർഘകാലത്തെ പരിചയം മറു തരത്തിലും അവനെ മനസ്സാക്ഷിയില്ലാത്തവനാക്കി. അവൻ സെൻറ് തോമസ് ദ്വീപിൽ പോയി കടൽക്കള്ളന്മാർ കൊള്ളയടിച്ചിരുന്ന വസ്തുക്കൾ കുറഞ്ഞ വിലയ്ക്കു വാങ്ങി, മൂന്നിരട്ടിയും വിലകൂടിയ വിപണിയിൽ വിറ്റഴിച്ചു വമ്പിച്ച ലാഭമുണ്ടാക്കി.

സ്പെയിൻകാരായ കപ്പൽക്കാർ തങ്ങളുടെ കപ്പലിന്റെ അണിയത്തു്, വിശുദ്ധകന്യകയുടെ രൂപം കൊത്തിവെയ്ക്കുക പതിവാണു്. അതുപോലെ ആദ്യത്തെ യാത്രയിൽ എഴേനിയുടെ പരിശുദ്ധവും കുലീനവുമായ മുഖം അവന്റെ സ്മരണയിൽ പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. തന്റെ ആദ്യത്തെ വിജയത്തിന്റെ കാരണം,

അവളുടെ പ്രാർത്ഥനകളുടെ മാസ്മരശക്തിയിൽ അവൻ അർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. കാലം മുമ്പോട്ടു നീങ്ങി. തുടർന്നു വിവിധരാജ്യങ്ങളിൽ അവൻ നടത്തിയ സാഹസപ്രവൃത്തികൾക്കിടയിൽ പരിചയപ്പെട്ട അസംഖ്യം സ്ത്രീകൾ അവന്റെ കസിന്റെയും സാമൂറിലെ ആ പഴയ വീടിന്റെയും തോട്ടത്തിലെ ആ ബഞ്ചിന്റെയും ഇടനാഴിയിൽവെച്ചു പിടിച്ചുപററിയ ആ ചുംബനത്തിന്റെയും സ്മരണകൾ അവനിൽനിന്നു മാച്ചുകളഞ്ഞു. പൊടിഞ്ഞു വിണ്ട മതിലുകളാൽ ചുററപ്പെട്ട ആ കൊച്ചുതോട്ടംമാത്രം അവന്റെ സ്മരണയിൽ തങ്ങി നിന്നു; ശ്രമാവഹമായ തന്റെ ജീവിതസമരം അവിടെവെച്ചാണല്ലോ അവൻ ആരംഭിച്ചതു്. ആ കുടുംബവുമായുള്ള ബന്ധംപോലും അവൻ വിസ്മരിച്ചു. വല്യച്ഛൻ അവന്റെ ആഭരണങ്ങൾ തട്ടിപ്പറിച്ചെടുത്ത ഒരു കിഴവൻകുക്കനായിരുന്നു. എഴേനിക്കു് ഇപ്പോൾ അവന്റെ ഹൃദയത്തിൽ യാതൊരു സ്ഥാനവുമില്ല. അവളെക്കുറിച്ചു് അവൻ സ്മരിച്ചതേയില്ല. അവന്റെ ലഡ്ജറിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തു് ആറായിരം ഫ്രാങ്കിനു താൻ കടപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഒരു വ്യക്തിയെന്ന നിലയിൽ അവളുടെ പേരു രേഖപ്പെടുത്തിയിരുന്നു.

ചാൎസ് ഗ്രാന്ദെയുടെ നിസ്സംഗതയുടെ കാരണം ഇതായിരുന്നു: ഈസ്റ്റിൻഡീസിലും സെൻറ് തോമസിലും ആഫ്രിക്കയുടെ തീരങ്ങളിലും ലിസ്ബണിലും അമേരിക്കൻഐക്യനാടുകളിലും സാഹസികനായ ചാൎസ് ഗ്രാന്ദെ, കാറൽ സെപ്പേർഡ് എന്ന കള്ളപ്പേരിലായിരുന്നു അവൻ അറിയപ്പെട്ടിരുന്നതു്. തന്റെ യഥാർത്ഥനാമം മലിനമാക്കുവാൻ അവൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. കാറൽ സെപ്പേർഡ് പണം സമ്പാദിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി എന്തു കൊള്ളരുതായ്മകളും ചെയ്യട്ടെ. ആവശ്യത്തിനുള്ള പണം നേടിക്കഴിഞ്ഞാലുടനെ, നാട്ടിൽ മടങ്ങിയെത്തി മാനമായി ജീവിക്കണമെന്നു് അവൻ ആഗ്രഹിച്ചു.

തൽഫലമായി അയാളുടെ പുരോഗതി ത്വരിതഗതിയിലാ

യിരുന്നു. 1827-ൽ മേറികറോളിൻ എന്നൊരു കപ്പലിൽ അയാൾ നാട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. അവന്റെ കൈവശം ഭദ്രമായി ഉറപ്പിച്ചിരുന്ന മൂന്നു പെട്ടികളിൽ പത്തൊമ്പതു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു വിലവരുന്ന സപ്പണ്ണപ്പൊടിയുണ്ടായിരുന്നു. അതു പാരീസുകമ്മട്ടത്തിൽ വില്ക്കാമെന്നും അതിൽനിന്നു് എട്ടു ശതമാനം ലാഭമുണ്ടാകുമെന്നും അവൻ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു. ആ കപ്പലിൽത്തന്നെ ചാൾസ് പത്താമന്റെ സേവകനായിരുന്ന എം. ഗുബ്രിയോൻ എന്നൊരു മാന്യനുമുണ്ടായിരുന്നു. അഭിജാതയും വെസ്റ്റിൻഡീസിൽ എതാനും എസ്റ്റേറ്റുകളുടെ ഉടമസ്ഥയുമായിരുന്ന ഒരു സ്ത്രീയെയായിരുന്നു അയാൾ വിവാഹംചെയ്തിരുന്നതു്. അവരുടെ അമിതമായ ധൂർത്തു്, വെസ്റ്റിൻഡീസിൽ പോയി അവിടെയുള്ള വസ്തുക്കൾ വില്ക്കുവാൻ അവരെ നിർബ്ബന്ധിതരാക്കി. 1789-ലെ വിപ്ലവകാലത്തു വധിക്കപ്പെട്ട ഗുബ്രിയോൻ ദമ്പതിയുടെ കുടുംബത്തിൽ പെട്ടവരായിരുന്നു അവർ. ഇപ്പോഴവർക്കു പ്രതിവർഷം ഇരുപതിനായിരം ഫ്രാങ്കു മാത്രമാണു് ആദായമുണ്ടായിരുന്നതു്. അത്ര സുന്ദരിയല്ലാത്ത അവരുടെ ഏകപുത്രിയെ എങ്ങനെയെങ്കിലും സ്ത്രീധനംകൂടാതെ വിവാഹംചെയ്തു കൊടുക്കണമെന്നായിരുന്നു അമ്മയുടെ ആലോചന. കാരണം, അവൾക്കു സ്ത്രീധനം കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അവൾക്കു പാരീസിൽ ജീവിക്കാൻതന്നെ കഷ്ടപ്പാടാകും. സമർത്ഥയായ ആ സ്ത്രീയുടെ കഴിവുകൾ വകവെച്ചുകൊടുത്താലും ഈ സംരംഭത്തിൽ വിജയം സംശയകരമായിരുന്നു. മാഡം ഗുബ്രിയോനുപോലും ഒരുപക്ഷേ, തന്റെ മകളെ കാണുമ്പോൾ, അവളെ ആരുടെയെങ്കിലും, അയാൾ സ്ഥാനമാനമോ പണമോ ഇല്ലാത്തവനായാലും, പിടലിക്കു വെച്ചുകൊടുക്കുവാൻ കുറെ വിഷമമുണ്ടെന്നുതന്നെ തോന്നിയിരിക്കും.

ഉയരംകൂടി മെലിഞ്ഞ ഒരു യുവതിയായിരുന്നു കുമാരി ഗുബ്രിയോൻ. നീണ്ടു വണ്ണം കുറഞ്ഞു് അഗ്രം കൂട്ടിക്കൂടിയ മൂക്കും അതിന്റെ നിഴലിലെ ഔദ്ധത്യം സ്ഫുരിക്കുന്ന വായും അവളുടെ പ്രൗ

ത്യേകതകളായിരുന്നു. ഭക്ഷണം കഴിയുമ്പോൾ പതിവായി ആ മൂക്കിന്റെ നിറം ചുവപ്പാകും. തന്റെ വിളറിയ മുഖത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ അതു് അവർക്കുതന്നെ അസ്വാസ്ഥ്യജനകമായിരുന്നു. ഒരുതരത്തിൽ നോക്കിയാൽ അവർ, മുപ്പത്തെട്ടുകാരിയും താനിപ്പോഴും കുറെയെല്ലാം സുന്ദരിയാണെന്നു ഭാവിക്കുന്നവളുമായ ഒരമ്മയ്ക്കു് ആഗ്രഹിക്കാവുന്നതു മുഴുവനുമായിരുന്നു. ഇതിനൊരു മറുമരുന്നെന്നനിലയിൽ, ആ പ്രഭുവിയുടെ അന്തസ്സേറിയ ഭാവം മകർക്കും കിട്ടിയിരുന്നു. ഇതിനുംപുറമെ, അവളെ വിധേയയാക്കിയിരുന്ന കർശനമായ ദിനചര്യ, തല്ക്കാലത്തേയ്ക്കെങ്കിലും അവളുടെ രൂപലാവണ്യത്തിന്റെ കുറവു പരിഹരിക്കാൻ പര്യാപ്തവുമായിരുന്നു. ഉടുപ്പുകളുണ്ടാക്കുന്നതിനേക്കാൾ അമ്മ മകളെ ശരിയായിത്തന്നെ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നു. ആ അദ്ധ്യാപികയുടെ കീഴിൽത്തന്നെ അവർ ആകർഷകമായ ഭാവഹാവങ്ങളും അഭ്യസിച്ചു. താൻ ഇതുവരെ തേടിയിട്ടു കിട്ടാതിരുന്ന സൌന്ദര്യധാമം ഇതാ എന്നു് ഏതു പുരുഷനും തോന്നത്തക്കവണ്ണമുള്ള ഭാവങ്ങൾ അഭിനയിക്കാൻ അവർക്കു സാധിച്ചിരുന്നു. തന്റെ മൂക്കു വളരെയധികം ചുവക്കുമ്പോൾ, കാലുകൾ ഒരു പ്രത്യേകരീതിയിൽ ചലിപ്പിച്ചു്, അവ തന്റെ പാവാടയുടെ അടിയിൽനിന്നു പതുക്കെ പുറത്തു് കാണിച്ചു്, അതിന്റെ വലിപ്പക്കുറവിലേയ്ക്കു ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കാനും അവർക്കു പ്രത്യേകപരിശീലനം നല്കിയിരുന്നു. ഏതായാലും ആ മാതാവു മകളെ തന്റെ കഴിവനുസരിച്ചു സുന്ദരിയായിത്തന്നെ പ്രദർശിപ്പിച്ചു. വലിയ ഉടുപ്പിൻകൈകൾ, പഴക്കമില്ലാത്ത പാവാട, 'പാഡിംഗ്', വലിച്ചു കെട്ടിയ മാർക്കച്ച മുതലായ ഉപകരണങ്ങളുടെ സഹായത്തോടെ അസാധാരണവും അമ്മമാരുടെ ശിക്ഷണസാമർത്ഥ്യത്തിനുദാഹരണമായി ഒരു മ്യൂസിയത്തിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കേണ്ടതുമായ ഒരു സ്ത്രീമാതൃക അവർ സൃഷ്ടിച്ചു.

ചാൽസ് മാഡം ഭുബ്രിയോനുമായി ഉറ്റ സമ്പർക്കത്തിലായി. അവന്റെ അടുപ്പത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനു് ആ സ്ത്രീ

ക്കു തന്റേതായ കാരണങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. യാത്രയ്ക്കിടയിൽ അവനെ മരുമകനായി കിട്ടുന്നതിനുവേണ്ടി അവർ സ്വീകരിക്കാത്ത അടവുകളില്ലെന്നാണു് പറയപ്പെടുന്നതു്. കപ്പൽ ബോർഡോയിലെത്തിയശേഷം അവരെല്ലാം ഒരേ ഹോട്ടലിലാണു് താമസിച്ചതെന്നും ഒരേ ട്രെയിനിൽത്തന്നെയാണു് പാരീസിലേയ്ക്കു യാത്ര ചെയ്തതെന്നുമുള്ളതു പരമാർത്ഥമാണു്. ദുബ്രിയോൻകുടുംബം കഴിഞ്ഞോളം കടത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടക്കുകയായിരുന്നു. ചാൾസു് സഹായത്തിനെത്തുമെന്നു് അവർ പ്രതീക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. ഒരു മരുമകനെ തങ്ങളുടെ വീടിന്റെ താഴത്തെ നിലയിൽ താമസിപ്പിക്കുന്നതിനു തനിക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു് അവർ ഒരിക്കൽ പറയുകകൂടിയുണ്ടായി. എം. ദുബ്രിയോന്റെ 'മാന്യത'കളൊന്നും അയാളുടെ സഹധർമ്മിണിയെ തീണ്ടിയിരുന്നില്ല. ദുബ്രിയോൻകുടുംബക്കാരുടെ പേരും മുദ്രയും (അവ വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയാൽ) ധരിക്കുന്നതിനു ചാൾസിനു് അധികാരം നല്കുന്ന അംഗീകാരപത്രങ്ങൾ വിനോദപ്രിയനായ ചാൾസു് പത്താമനിൽനിന്നു വാങ്ങിക്കൊടുക്കാമെന്നു് അവർ വാഗ്ദാനംചെയ്തു. അവരുടെ സംയുക്തസ്വത്തുക്കളിൽനിന്നും പ്രതിവർഷം മുപ്പത്താറായിരം ലി-വരെയോളം ആദായമുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ ബഹുമാന്യപദവികളുടെ കഥ പറയാനുമില്ല. ചുരുക്കത്തിൽ, അവക്കു പരസ്പരം വളരെയധികം പ്രയോജനമുണ്ടാകും. ഈ കൂട്ടുകുടുംബത്തിപ്പാടം രാജധാനിയിൽ ഒന്നോ രണ്ടോ ഉദ്യോഗങ്ങളും കൂടിയാൽ അവക്കു പ്രതിവർഷം ഒരു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കോ അതിലധികമോ വരുമാനം പ്രതീക്ഷിക്കുന്നതിൽ തെറ്റില്ല.

"പ്രതിവർഷം ഒരു ലക്ഷം ഫ്രാങ്കു വരവും, ഒരു പേരും, ഒരു കുടുംബവും രാജധാനിയിൽ ഒരുദ്യോഗവും—നിങ്ങൾക്കു ഞാൻ തീച്ചയായും ഒരുദ്യോഗം വാങ്ങിത്തരാം—ഉണ്ടായാൽ മറ്റു കാര്യങ്ങൾ തികച്ചും എളുപ്പമാണു്. നിങ്ങളാഗ്രഹിക്കുന്ന ഏതു പദവിയും പ്രാപിക്കാം." അവർ ചാൾസിനെ ഉപദേശിച്ചു. "പ്രീ

ഫെക്കോ, ഒരൊംബ്രസി സെക്രട്ടറിയോ, വേണ്ടാ, ആഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ ഒരു അസ്സാസിഡർ പദവിതന്നെയോ അത്ര വിഷമമുള്ളതല്ല. ചാൽസ് പത്താമനു് എന്റെ ഭർത്താവിനോടു് അത്ര സ്നേഹമാണു്. അവർ ചെറുപ്പംമുതലേ ഒരുമിച്ചു വളർന്നവരാണു്.''

ഗംഭീരങ്ങളായ ഈ പദ്ധതികളെല്ലാം തയാറാക്കി അവർ ചാൾസിന്റെ തലതിരിച്ചു കളഞ്ഞു. തൽഫലമായി, ആത്മരഹസ്യങ്ങളെന്ന നിലയിൽ വളരെ ബുദ്ധിപൂർവ്വം അവനിലേയ്ക്കു പകരപ്പെട്ട ആശയങ്ങളേയും അഭിലാഷങ്ങളേയും കുറിച്ചു യാത്രയ്ക്കിടയിൽത്തന്നെ അവൻ സ്വപ്നം കണ്ടുതുടങ്ങി. വലുച്ചൻ, അച്ഛന്റെ കടങ്ങളെല്ലാം വീട്ടിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കും എന്നായിരുന്നു അവന്റെ ചിന്ത. ആ കാലഘട്ടത്തിലെ സാമൂഹ്യാഭിലാഷങ്ങളുടെ കേന്ദ്രമായിരുന്ന ഫാബർഗ് സെൻറ് ജർമ്മായനിലേയ്ക്കു് അവൻ കുതിച്ചുയർന്നു. കുമാരി മാറിൽഡായുടെ ചുവന്ന മൂക്കിന്റെ നിഴലിൽ അധികം താമസിയാതെതന്നെ അവൻ കോംതെ ദുബ്രോയോണായി പ്രത്യക്ഷപ്പെടുകയും ചെയ്തു. താൻ പാരീസ് വിട്ടുപോകുമ്പോൾ താഴെ വീഴാൻ പോകുന്നുവെന്നു തോന്നിയ രാജകുടുംബത്തിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ ബാഹ്യമായ ഐശ്വര്യധാടിയിൽ അവന്റെ കണ്ണഞ്ചിപ്പോയി. യാത്രയ്ക്കിടയിൽ ആരംഭിച്ചതും പാരീസിലെത്തിയിട്ടും വിട്ടുപോകാതിരുന്നതുമായ വന്യസ്വപ്നങ്ങൾ അവന്റെ തലതിരിച്ചുകളഞ്ഞു. ആത്മാഭിമാനിയായ ആ യുവാവു്, മാഡം ദുബ്രോയോൻ കാണിച്ച കൊടുത്ത പ്രതാപത്തിന്റെ ഉന്നതശൃംഗത്തിലെത്തുന്നതിനു സർവ്വശക്തിയുമുപയോഗിച്ചു പരിശ്രമിക്കുവാൻതന്നെ തീരുമാനിച്ചു. അവന്റെ കസിൻ, ഭൂതകാലത്തിന്റെ വിദൂരതയിലെ അവ്യക്തമായ ഒരടയാളം മാത്രമായിത്തീർന്നു. ശോഭനമായ ഈ ഭാവിയിലോ അവന്റെ സുന്ദരസ്വപ്നങ്ങളിലോ അവർക്കു യാതൊരു സ്ഥാനവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ആനറിനെ അവൻ മറന്നില്ല. വന്നയുടനെതന്നെ അവൻ അവരെപ്പോയി കണ്ടു. പരിചയസമ്പന്ന

യായ ആ സ്ത്രീ തന്റെ പഴയ സൗഹൃത്തിനു വീണ്ടും ഉപദേശം നല്കി—അങ്ങനെയൊരവസരം ലഭിച്ചതു് ഒരിക്കലും പാഴാക്കരുതെന്നു്. മുമ്പോട്ടു പോകുന്നതിനുള്ള അവന്റെ പദ്ധതികൾക്കെല്ലാം അവർ സഹായം വാഗ്ദാനം ചെയ്തു. ചാൎത്സു് ഇങ്ങനെ ഒരു വിരുപിപ്പെണ്ണുമായി ബന്ധപ്പെടുന്നതിൽ അവർ സന്തോഷിക്കുകയാണു് ചെയ്തതു്. ഇൻഡീസിലെ താമസത്തിനിടയിൽ അവൻ സുന്ദരനും ദൃഢഗാത്രനുമായിത്തീൎന്നിരുന്നു. നിറം അല്പം ഇരുണ്ടെങ്കിലും അവന്റെ പൌരുഷവും സ്വാശ്രയശക്തിയും ദൃഢമായി. അവന്റെ സ്വരം ആജ്ഞാപിക്കുകയും വിജയിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരാളിന്റേതായിത്തീൎന്നു. പാരീസിൽ തനിക്കു വ്യക്തമായ ഒരു ഭാഗം അഭിനയിക്കാനുണ്ടെന്നു മനസ്സിലായിക്കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ചാൎത്സു് ഗ്രാന്ദെ വീണ്ടും ഊൎജ്ജസ്വലനായി.

ചാൎത്സിന്റെ പ്രത്യാഗമനത്തെക്കുറിച്ചും ആസന്നമായ വിവാഹത്തെക്കുറിച്ചും മറ്റും ദഗ്രാസ്സെയും കേട്ടു. അയാൾ അവനെ പോയി കാണുകയും അവന്റെ പിതാവിന്റെ കടക്കാൎക്കു് ഇനിയും കൊടുത്തുതീൎക്കുവാനുള്ള മൂന്നുലക്ഷം ഫ്രാങ്കിനെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കുകയും ചെയ്തു. ദഗ്രാസ്സെ ചെല്ലുമ്പോൾ, ചാൎത്സു് ഒരു സ്പ്ലെന്റിഡ് വ്യാപാരിയുമൊന്നിച്ചു കുമാരി ദുബ്രിയോനുവേണ്ടി തീപ്പിടിക്കാനുള്ള ആഭരണങ്ങളെക്കുറിച്ചു ചൎച്ചചെയ്യുകയായിരുന്നു. ഇൻഡീസിൽനിന്നു് അവൻ ഒന്നാന്തരം രത്നങ്ങൾ കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. അവ 'സെറ്റു' ചെയ്യുന്നതിനും പുതിയ വീട്ടിലെ ഉപകരണങ്ങൾക്കുമായി രണ്ടുലക്ഷം ഫ്രാങ്കോളം വേണ്ടിവന്നു. ആദ്യം അവനു ബാങ്കറെ മനസ്സിലായില്ല. ഇൻഡീസിൽവെച്ചു ദ്വന്ദ്വയുദ്ധങ്ങളിൽ നാലാളെ വധിച്ച ഒരു പൊങ്ങച്ചൂരുടെ ധൃഷ്ടതയോടെയാണു് അവൻ ആ ബാങ്കറുമായി സംസാരിച്ചതു്. ഇതിനു മുമ്പുതന്നെ അവനെ കാണുവാൻ ദഗ്രാസ്സെ മൂന്നുനാലു വിഫലശ്രമങ്ങൾ നടത്തിയിരുന്നു. ബാങ്കർ പറഞ്ഞതിൽ അവൻ ശ്രദ്ധിക്കുന്നുണ്ടെന്നു ഭാവിച്ചതേയുള്ളു.

"അച്ഛന്റെ കടം ഞാൻ വരുത്തിയതല്ല." ഒടുവിൽ അവൻ ശാന്തനായി പറഞ്ഞു: "അങ്ങ് ഇതുയും വിഷമതകൾ സഹിച്ചതിനു് എനിക്കു വളരെ കൃതജ്ഞതയുണ്ടു്. എന്നാൽ ഞാൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. എന്റെ നെറ്റിയിലെ വിയർപ്പു വറ്റിച്ചു ഞാൻ നേടിയ പത്തിരുപതുലക്ഷം അച്ഛന്റെ കടക്കാർക്കു വലിച്ചെറിഞ്ഞുകൊടുക്കാനുള്ളതല്ല."

"പക്ഷേ, എതാനും ദിവസങ്ങൾക്കകം നിങ്ങളുടെ പിതാവു പാപ്പരായി പ്രഖ്യാപിക്കപ്പെട്ടാലോ?"

"സർ, എതാനുംദിവസങ്ങൾക്കകം ഞാൻ കോംതെ ഒബ്രിയോനായി തീരുന്നതാണു്. അതിനാൽ ഇക്കാര്യത്തിൽ എനിക്കു ലേശവും താല്പര്യമില്ലെന്നു നിങ്ങൾക്കു കാണാമല്ലോ. പോരെങ്കിൽ, ഒരാൾക്കു പ്രതിവർഷം ഒരുലക്ഷം ലി-വരെ ആദായമുള്ളപ്പോൾ അയാളുടെ പിതാവു പാപ്പരായിരുന്നുവെന്നു് ആരും കരുതുകയില്ലെന്നു താങ്കൾക്കും അറിയാമല്ലോ?"

അനന്തരം അയാൾ ഡഫ്യൂട്ടി ദഗ്രാസ്സെയെ വളരെ മര്യാദയോടുകൂടി വാതില്ക്കലേയ്ക്കു നയിച്ചു.

ആ കൊല്ലം ആഗസ്റ്റ്മാസത്തിലൊരുദിവസം എഴേനി, തോട്ടത്തിൽ, തന്റെ കസിൻ തന്നോടു നിത്യമായ പ്രേമം ശപഥംചെയ്ത ആ ചെറുബഞ്ചിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. വേനല്ക്കാലങ്ങളിൽ അവിടെയിരുന്നു പ്രാതൽ കഴിക്കുന്നതു് അവളുടെ ഒരു പതിവായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അവിടെയിരിക്കുമ്പോൾ അവൾ പെട്ടെന്നു സന്തുഷ്ടയായിത്തീരും. തന്റെ പ്രേമനാടകത്തിലെ വലുതും ചെറുതുമായ സംഭവങ്ങളെല്ലാം അവൾ സ്മരിച്ചു. കുളിർമ്മയും പ്രകാശവുമുള്ള ഒരു പ്രഭാതം! തോട്ടം മുഴുവൻ സൂര്യപ്രകാശത്തിൽ മുങ്ങിക്കുളിച്ചു. അവളുടെ കണ്ണുകൾ ചെടികളും പായലും പടർന്നുപിടിച്ചിരുന്ന ആ മതിലിലൂടെ സഞ്ചരിച്ചു. ഇപ്പോൾ അതു നിറയെ വിള്ളലുകളായിരിക്കുന്നു. വെറും നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങൾ! ആരും

അതിൽ തൊടാൻതന്നെ അനുവദിക്കപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. അടുത്ത നാളുകളിൽ അതെല്ലാം ഇടിഞ്ഞുവീണ്. ആരുടെയെങ്കിലും ജീവൻ അപകടത്തിലാക്കുമെന്നു കൊർണോയി ഭാര്യയോടു പറയുക പതിവായിരുന്നു. അപ്പോൾ പോസ്റ്റ്മാൻ വന്നു വാതിലിൽ മുട്ടി. മാഡം കൊർണോയി അയാളുടെ പക്കൽനിന്നും എഴുത്തു വാങ്ങി. "കുമാരീ, ഒരെഴുത്ത്!" എന്നു വിളിച്ചുപറഞ്ഞുകൊണ്ട് അവർ തോട്ടത്തിലേയ്ക്കോടിച്ചെന്നു. "ഇതു് ആ കയ്യെഴുത്താണോ?" എഴേനിയുടെ കയ്യിലേയ്ക്ക് എഴുത്തു കൊടുത്തുകൊണ്ട് അവൾ ചോദിച്ചു.

ഈ വാക്കുകൾ ആ തോട്ടത്തിൽ പ്രധിദ്ധ്വനിച്ചതുപോലെ തന്നെ ഉച്ചത്തിൽ അവളുടെ ഹൃദയത്തിലും മാറ്റൊലിക്കൊണ്ടു.

"പാരീസ്!.....ഇതദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യുതന്നെ! അപ്പോൾ അദ്ദേഹം മടങ്ങിവന്നു!"

എഴേനിയുടെ മുഖം വിളറി. പല നിമിഷങ്ങൾ അവൾ എഴുത്തു പൊട്ടിക്കാതെ കാത്തിരുന്നു. ഹൃദയം അതിവേഗം തുടിച്ചതിനാൽ അവിടെനിന്നനങ്ങാനോ കയ്യിലിരിക്കുന്നതു കാണാനോ അവൾക്കു സാധിച്ചില്ല. കൈകൾ രണ്ടും എളിക്കു കൊടുത്തുകൊണ്ടു നാന കാത്തുനിന്നു; ആ ചെമ്പൻമുഖത്തെ ഓരോ ചുളിവിൽനിന്നും ആനന്ദം പുകപോലെ പറന്നുപോകുന്നതായി തോന്നി.

"അതു വായിക്കൂ, കുമാരീ!"

"ഓ, നാനാ, അദ്ദേഹം സാമൂർവഴി പോയശേഷം ഇപ്പോൾ പാരീസുവഴി മടങ്ങാനെന്താണ് കാരണം?"

"എഴുത്തു വായിക്കൂ; കാരണമെന്താണെന്നു് അതിൽ കാണാം."

എഴുത്തു പൊട്ടിച്ചപ്പോൾ എഴേനിയുടെ കൈകൾ വിറച്ചു. "മാഡം ദഗ്രാസ്സെ ആൻഡ് കോറർ, സാമൂറിന്റെ പേരിലുള്ള ചെക്ക് അതിൽനിന്നു് താഴെ വീണു. നാന അതു കുനിഞ്ഞെടുത്തു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ—"

"ഞാൻ ഇപ്പോൾ 'എഴേനി'യല്ല." അവൾ ചിരിച്ചു. അവളുടെ ഹൃദയം നിശ്ചലമായി നിന്നു.

"....നിങ്ങൾ...."

"അദ്ദേഹം 'ഭേതി'യെന്നായിരുന്നു എന്നെ വിളിച്ചിരുന്നതു്." എഴേനി കൈകൾ മടക്കുകയും തുടർന്നു വായിക്കുവാൻ ഭയപ്പെടുകയും ചെയ്തു. വലിയ ഉത്കർമണികൾ ആ കണ്ണുകളിൽ പൊടിച്ചുവന്നു.

"എന്താണിതു്? അയാൾ മരിച്ചുപോയോ?" നാന ചോദിച്ചു.

"അദ്ദേഹം മരിച്ചുപോയെങ്കിൽ എഴുതുമോ?" എഴേനി ചോദിച്ചു. അവൾ ധൈര്യമവലംബിച്ചു കത്തു വായിച്ചു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ,

നിങ്ങൾ എന്റെ യാത്രയുടെ വിജയത്തെക്കുറിച്ചറിയുന്നതിൽ സന്തോഷിക്കുമെന്നു് എനിക്കുറപ്പുണ്ടു്. നിങ്ങൾ എനിക്കു ഭാഗ്യം കൈവരുത്തി; വല്യച്ഛൻ ആശംസിച്ചതുപോലെ ഞാൻ ധനികനായി പാരീസിൽ മടങ്ങിയെത്തി. കുറച്ചു മുമ്പാണു് എം. ദഗ്രാസ്സെയിൽനിന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെയും അമ്മായിയുടെയും ചരമവാർത്ത അറിഞ്ഞതു്. കാലത്തിന്റെ ഗതിയിൽ നമ്മുടെ മാതാപിതാക്കന്മാർ മരിക്കും; നാം അവരെ പിന്തുടരുകയും ചെയ്യണം. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ ആ നഷ്ടത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ദുഃഖത്തിൽനിന്നു വിമുക്തയായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. എനിക്കനുഭവപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതുപോലെ കാലം എല്ലാ ദുഃഖങ്ങളേയും ഇല്ലായ്മചെയ്യുന്നു. അതേ കസിൻ, എന്റെ വ്യാമോഹങ്ങളുടെ ദിവസങ്ങൾ കടന്നുപോയി. എനിക്കതിൽ വലിയ ഖേദമുണ്ടു്. പക്ഷേ, എന്തു ചെയ്യാനാണു്? ജീവിതത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുവാൻ എന്നെ പ്രേരിപ്പിക്കത്തക്കവിധം ഞാൻ ലോകത്തിൽ വളരെയധികം മുട്ടുകയും വളരെയെല്ലാം കാണുകയും ചെയ്തു. നാടുവിട്ടു പോകുമ്പോൾ

ഞാനൊരു ബാലനായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഞാനൊരു പുരുഷനായി തിരിച്ചെത്തിയിരിക്കുന്നു. അന്നു ഞാൻ സ്വപ്നം കാണുകപോലും ചെയ്തിട്ടില്ലായിരുന്ന പല കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും ഇപ്പോഴെനിക്കു ചിന്തിക്കുവാനുണ്ട്. എന്റെ കസിൻ, നിങ്ങൾ സ്വതന്ത്രയാണ്; ഞാനും അങ്ങനെത്തന്നെ. ഇപ്പോൾ പ്രത്യക്ഷത്തിൽ, നമ്മുടെ യുവസഹജങ്ങളായ അഭിലാഷങ്ങളുടെ പൂർത്തീകരണം തടയുന്നതായി യാതൊന്നുമില്ല. എന്നാൽ എന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ സാഹചര്യങ്ങൾ ഞാൻ നിങ്ങളിൽനിന്നു മറയ്ക്കുന്നില്ല. നാം പരസ്പരം ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവരാണെന്നു ഞാൻ ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കുപോലും മറന്നിട്ടില്ല. ഞാൻ വിദേശങ്ങളിൽ അലഞ്ഞുതിരിഞ്ഞപ്പോഴെല്ലാം നാം എന്നെന്നും പരസ്പരം സ്നേഹിക്കുമെന്നു ശപഥംചെയ്ത ആ ചെറിയ ബഞ്ച്—"

എരിയുന്ന കല്ക്കരിയുടെ പുറത്തിരിക്കുന്നതുപോലെ എഴേനി ഞെട്ടുകയും താഴെ ഒരു പൊട്ടിയ കല്പടിയിൽ ഇരിക്കുകയും ചെയ്തു.

"—എന്റെ സ്മരണയിലുണ്ടായിരുന്നു. ആ ഇടനാഴിയും പാരലും എന്റെ മുറിയും നിങ്ങളുടെ ദിവ്യദൃഷ്ടിയും സാമർത്ഥ്യവും മൂലം ഭാവി എനിക്കു സുഗമമാക്കിത്തീർത്ത ആ രാത്രിയും ഞാൻ വിസ്മരിച്ചിട്ടില്ല. അതേ, ആ സ്മരണകളായിരുന്നു എന്റെ താങ്ങും തണലും. നാം നിത്യപ്രേമം വാഗ്ദാനംചെയ്ത ആ മണിക്കൂറിനെക്കുറിച്ചു ഞാൻ ഓർമ്മിക്കുമ്പോഴെല്ലാം നിങ്ങൾ എപ്പോഴും എന്നെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുകയാണെന്നു ഞാൻ സ്വയം പറഞ്ഞു. ആ ഒൻപതുമണിക്കു നിങ്ങൾ ഇരുളിലേയ്ക്കു നോക്കിയില്ലേ? ഉവ്വ്; നിങ്ങളങ്ങനെ ചെയ്തെന്നു് എനിക്കുറപ്പുണ്ട്. പരിശുദ്ധമായ ഒരു സൌഹാർദ്ദത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഞാൻ അപരാധിയാകുകയില്ല; നിങ്ങളോടു വഞ്ചനാപരമായി പെരുമാറാൻ എനിക്കു കഴിയുകയില്ല.

എല്ലാവിധത്തിലും തൃപ്തികരമായി തോന്നുന്ന ഒരു വിവാഹനിർദ്ദേശം എന്റെ മുമ്പിലിരിക്കുന്നു. ഒരു വിവാഹത്തിൽ പ്രേമമെന്നു പറയുന്നതു കാല്പനികമായ ഒരത്ഥശ്രൂന്യതയാണു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ നാം സാമൂഹ്യനിയമങ്ങളേയും പൊതുജനാഭിപ്രായത്തേയും പരിഗണിക്കേണ്ടതാണെന്നു് അനുഭവങ്ങൾ വ്യക്തമായി എന്നെ പഠിപ്പിച്ചു. നാം തമ്മിൽ പ്രായത്തിലും അല്പം വ്യത്യാസമുണ്ടു്. ഒരുപക്ഷേ, ഭാവിയിൽ അതു് എന്നെക്കാൾ കൂടുതൽ നിങ്ങളെയായിരിക്കും ബാധിക്കുക. കൂടാതെ നാം തമ്മിൽ വേറെയും അകൽച്ചകളുണ്ടു്. നിങ്ങളുടെ മുറുപാടുകൾ, ജീവിതരീതി, അഭിരുചികൾ മുതലായവ പാരീസിലെ ജീവിതത്തിനു പറ്റിയതല്ല. തന്നെയുമല്ല, അവ ഞാൻ വിഭാവനചെയ്തിട്ടുള്ള ഭാവിയുമായി പൊരുത്തപ്പെടുകയുമില്ല. ഉദാഹരണമായി, വലിയ ഒരു വീടു പുലത്താനും സമുദായവുമായി കൂടുതൽ ഇടപെടാനുമാണു് ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ ശാന്തമായ ഒരു ഗാർഹികമണ്ഡലവും ജീവിതരീതികളുമാണു് നിങ്ങൾ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതെന്നു് എനിക്കറിയാം. ഇല്ല; ഞാൻ ഹൃദയം തുറന്നതന്നെ പറയുന്നു, നിങ്ങളുടെ തീരുമാനത്തിനു ഞാൻ എന്നെന്നും വിധേയനാണു്. എന്നാൽ ഞാൻ ആദ്യമായി വസ്തുതകൾ മുഴുവൻ അറിയിക്കുന്നതു്, ഇക്കാര്യത്തിൽ ഒരു തീരുമാനംചെയ്യാൻ നിങ്ങൾക്കു സഹായകമായിരിക്കുമല്ലോ.

ഈ കത്തെഴുതുന്ന സമയത്തും എനിക്കു പ്രതിവർഷം എത്താണ്ടു് എണ്പതിനായിരം ലി-വരെ ആദായമുണ്ടാകും. ഈ സമ്പത്തു ദുബ്രിയോൻകുടുംബത്തിൽനിന്നു വിവാഹംചെയ്യാൻ എന്നെ സഹായിക്കും. അവരുടെ പത്തൊൻപതു വയസ്സുള്ള ഏകപുത്രിയെ വിവാഹംചെയ്യുന്നതുമൂലം എനിക്കവരുടെ പേരു സ്വീകരിക്കാം; അതേസമയംതന്നെ സമുദായത്തിൽ നല്ലൊരു പദവിയും കൊട്ടാരത്തിൽ ഒരുദ്യോഗവും ലഭിക്കും. പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ, എനിക്കു കുമാരി ദുബ്രിയോന്റെ നേരെ നേരിയ പ്രേമംപോലുമി

ല്ലെന്നു ഞാൻ ഉറപ്പു പറയുന്നു. ഈ വിവാഹംമൂലം എന്റെ കുട്ടികൾക്കു ഭാവിയിൽ ഞാൻ നല്ലൊരു സാമൂഹ്യനില നേടിക്കൊടുക്കുകമാത്രമാണു് ചെയ്യുന്നതു്. രാജകീയസിദ്ധാന്തങ്ങൾക്കു ദിനംപ്രതി പ്രാബല്യം സിദ്ധിച്ചുവരുന്നു. കുറെക്കാലങ്ങൾ കഴിയുമ്പോൾ എന്റെ മകൻ, മാർക്വീസ് ഓഫ് ഇബ്രിയോനു പരമ്പരാഗതമായ ഒരു എസ്റ്റേറ്റും പ്രതിവർഷം നാല്പതിനായിരം ലിവറെ ആദായവുമുണ്ടായിരിക്കും. ആ സാഹചര്യങ്ങളിൽ അവനു് ആഗ്രഹിക്കാൻ വയ്യാത്തതായി യാതൊന്നുമുണ്ടായിരിക്കുകയില്ല. നമ്മുടെ ജീവിതം നമ്മുടെ ഭാവിതലമുറയ്ക്കുവേണ്ടിയായിരിക്കണം.

എന്റെ കസിൻ, ഞാൻ എത്ര ആത്മാർത്ഥതയോടെയാണു് എന്റെ ചിന്തകളും അഭിലാഷങ്ങളും ഭാഗ്യവും നിങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതെന്നു നോക്കൂ. ഒരുപക്ഷേ, ഈ എഴുകൊല്ലത്തെ വിയോഗത്തിനുശേഷം നിങ്ങൾതന്നെ ആ പഴയകാലം മറന്നിരിക്കും. എന്നാൽ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ സദുദ്ദേശമോ വാഗ്ദാനമോ മറന്നിട്ടില്ല. എന്നാൽ സാധാരണഗതിയിലുള്ള ഒരാൾ അതോർത്തിരിക്കാനിടയില്ല; എന്നാൽ എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരു വാഗ്ദാനം എത്ര നിസ്സാരമായ മുറുപാടുകളിൽ നല്കപ്പെട്ടതായാലും വിശുദ്ധമാണു്. ഈ വിവാഹാലോചന തല്ക്കാലത്തെ മുറുപാടുകൾക്കനുസരിച്ചുള്ളതുമാത്രമാണെന്നും നമ്മുടെ പ്രേമം ഞാൻ അല്പംപോലും മറന്നിട്ടില്ലെന്നും പറയുമ്പോൾ, ഞാൻ എന്നെത്തന്നെ പരിപൂർണ്ണമായും നിങ്ങളുടെ കയ്യിൽ സമർപ്പിക്കുകയും നിങ്ങളെ എന്റെ വിധികർത്താവാക്കുകയുമല്ലേ ചെയ്യുന്നതു്? എന്റെ സാമൂഹ്യമായ ഈ അഭിലാഷങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കണമെങ്കിൽ, നിങ്ങൾ എനിക്കു കാണിച്ചുതന്ന പരിശുദ്ധവും ലളിതവുമായ ആനന്ദത്തിൽ ഞാൻ സസന്തോഷം സംതൃപ്തനായിരുന്നുകൊള്ളാമെന്നുറപ്പു തന്നുകൊള്ളുന്നു.

നിങ്ങളുടെ വിധേയനായ കസിൻ ഡാസ്സ്."

"എന്റെ വല്യതമ്പുരാനേ! ഇതു വളരെ ഭംഗിയായിരിക്കുന്നു." ഇതെഴുതിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ചാൾസ് തന്നെത്താൻ പറഞ്ഞുപോയി. ഒരു നാടൻപാട്ടു മൂളിക്കൊണ്ടു് അവൻ കത്തിൽ ഒപ്പിട്ടശേഷം ആ ചെക്കെടുക്കാൻ ചുറ്റും നോക്കിയിട്ടു് ഇങ്ങനെ ഒരു 'പോസ്റ്റ് സ്ക്രിപ്റ്റ്'കൂടി എഴുതി.

P. S. സന്മനസ്സുണ്ടായി എനിക്കു തന്ന തുക, മുതലും പലിശയും ഉൾപ്പെടെ സപ്തംബറിനായങ്ങളിൽ നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടാനുസരണം തരുവാൻ മാഡം ഗ്രാൻഡെ ആൻറ് കമ്പനിക്കു് 8000 ഫ്രാങ്കിന്റെ ഒരു ചെക്കും ഇതിൽ അടക്കം ചെയ്യുന്നു. നിങ്ങളുടെ നേരെ എനിക്കുള്ള നിത്യമായ നന്ദിയുടെ അടയാളമായി ഏതാനും സാധനങ്ങൾ അങ്ങോട്ടയയ്ക്കുവാൻ എന്നെ അനുവദിക്കുമല്ലോ. അവ ബോർഡോയിൽനിന്നു വന്നുചേരുവാൻ ഞാൻ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. എന്റെ ഡ്രസ്സിംഗ്കേസ് ഹില്ലറിൽ ബർട്ടൽതെരുവിലെ ഉഭ്രിയോൻമന്ദിരത്തിൽ കിട്ടത്തക്കവണ്ണം പോസ്റ്റൽവണ്ടിയിൽ എന്റെ പേക്കയയ്ക്കുമല്ലോ."

"പോസ്റ്റൽവണ്ടിയിൽ!" എഴേനി പറഞ്ഞു: "അതിനു വേണ്ടി ഒരായിരം പ്രാവശ്യം ജീവൻതന്നെ കൊടുക്കുവാൻ ഞാൻ തയാറുള്ളപ്പോൾ!"

ഭയങ്കരവും പരിപൂർണ്ണവുമായ അത്യാഹിതം! ആ യാനപാത്രം കടലിൽ ആഴ്ന്നുകഴിഞ്ഞു. വിസ്തൃതമായ ആ മഹാസമുദ്രത്തിൽ ഒരു ചെറുതുഴയോ പലകക്ഷണമോ കാണാനില്ല. ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ, തങ്ങളുടെ ഏതിരാളികളുടെ കൈകളിൽനിന്നു കാമുകനെ വലിച്ചുകീറി, അവളെയും കൊന്നശേഷം അഭയം തേടി, ഭൂമിയുടെ അവസാനംവരെയോ കൊലമരത്തിലേയ്ക്കോ, അഥവാ തങ്ങളുടെ ശവകുടീരത്തിലേയ്ക്കോ പലായനംചെയ്യുന്ന ചില സ്ത്രീകളുണ്ടു്. ഇതിൽ കുറെയെല്ലാം മാഹാത്മ്യമുണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കണം; ആ പാതകത്തിനു പ്രേരണ നല്ലതന്നു മനുഷ്യനീതിയാൽപ്പോലും ബഹുമാനിക്കപ്പെടുന്ന ഉന്നതമായ

ഒരു വികാരാവേശമാണു്. അതേസമയംതന്നെ നിശ്ശബ്ദരായി സഹിക്കുകയും വിധിക്കു തലകുനിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന മറ്റു സ്ത്രീകളുമുണ്ടു്. അവർ ക്ഷമിക്കുകയും ഹൃദയംപൊട്ടി കരയുകയും അവസാനശ്വാസംവരെ ആ മനുഷ്യനെത്തന്നെ പ്രേമിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇതാണു് യഥാർത്ഥമായ, അലൌകികമായ പ്രേമം; അതു വേദനയിൽ അഭിമാനപൂർവ്വം തലയുയർത്തിപ്പിടിക്കുകയും ആ മാരകമായ ഹൃദയവേദനകൊണ്ടുമാത്രം ജീവിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന പ്രേമമാണു്. ഭയങ്കരമായ ആ കത്തു വായിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ എഴേനിക്കു തോന്നിയതും അങ്ങനെതന്നെയായിരുന്നു.

ആസന്നമരണരുടെ കണ്ണുകൾ ചിലപ്പോൾ വ്യക്തമായി കാണാറുള്ളതുപോലെ, ഭാവിയെക്കുറിച്ചു്, തന്റെ അമ്മ അവരുടെ അവസാനനിമിഷത്തിൽ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു് എഴേനി തന്റെ കണ്ണുകൾ മൂടികളിലേയ്ക്കു യത്തി. അമ്മയുടെ ജീവിതത്തെയും മരണത്തെയും കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചപ്പോൾ ഒരൊറ നോട്ടത്തിൽ അവൾ തന്റെ ഭാവി വ്യക്തമായി കണ്ടു. വിമോചനദിവസം സാഗതമാകുന്നതുവരെ ചിറകുകൾ വിരിച്ചു സ്വർഗ്ഗത്തിനു നേരെ പറക്കുകയും പ്രാർത്ഥനയിൽ ജീവിക്കുകയും മാത്രമാണു് ഇനിയവൾക്കു ചെയ്യുവാനുള്ളതു്.

"എന്റെ അമ്മ പറഞ്ഞതു് എത്ര ശരിയായിരുന്നു." അവൾ കരഞ്ഞുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "സഹിക്കുക. അനന്തരം മരിക്കുക."

അവൾ ഇടനാഴിയിൽ കയറാതെ പതുക്കെ തോട്ടത്തിൽനിന്നു വീട്ടിലേയ്ക്കു നടന്നുപോയി. പ്രാചീനമായ ആ പാരലറിലെത്തിയപ്പോൾ അതു തന്റെ കാമുകനെക്കുറിച്ചുള്ള സ്മരണകളാൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നതായി അവൾക്കു തോന്നി. ആ ചിമ്മിനിപീസിൽ അവൾ എല്ലാ ദിവസവും രാവിലെ ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന ഒരു ചൈനാസോസറും ഒരു സോവേഴ്സും പഞ്ചസാരപ്പാത്രവും ഇരുന്നിരുന്നു.

എഴേനിയെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം സ്മരണീയവും സംഭവബഹുലവുമായ ഒരു ദിവസമായിരുന്നു അതു്. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഇടവകപ്പള്ളിയിലെ വികാരിയച്ചൻ വന്നിരിക്കുന്നതായി നാന വന്നറിയിച്ചു. അദ്ദേഹവും ക്രൂഷോമാരുടെ ഒരു ബന്ധുവായിരുന്നു; അതിനാൽ എം. ബോണിഫോന്തീസിന്റെ പൂരോഗതിയിൽ തല്പരനും. മതപരമായ വീക്ഷണഗതിയിലായാലും എഴേനിയെപ്പോലെയുള്ള ഒരു സ്ത്രീ വിവാഹിതയാകേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതയെക്കുറിച്ചു് അവളോടു സംസാരിക്കാൻ ക്രൂഷോയച്ചൻ ഇടവകയിലെ വികാരിയച്ചനോടു നിർബ്ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഇടവകയിലുള്ള പാവപ്പെട്ടവർക്കു വേണ്ടി താൻ എല്ലാ മാസവും കൊടുത്തുപോന്നിരുന്ന ആയിരം ഫ്രാങ്കിനാണു് അദ്ദേഹം വന്നതെന്നു വിചാരിച്ചു് എഴേനി നാനയെ പണമെടുക്കാൻ അയച്ചു. എന്നാൽ അച്ചൻ മന്ദഹാസപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: ''ഞാൻ വന്നതു്, സാമൂർനഗരം മുഴുവൻ താല്പര്യം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന ഒരു പാവം പെൺകുട്ടിയെക്കുറിച്ചു ഭവതിയോടാലോചിക്കാനാണു്. അവൾ തന്നോടതന്നെയുള്ള കർത്തവ്യം വിസ്മരിച്ചു്, ഒരു ക്രിസ്ത്യീയജീവിതം നയിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.''

''എൻറിശ്പരാ! ബഹുമാനപ്പെട്ട അച്ചാ, ഇപ്പോൾ എന്നെക്കുറിച്ചല്ലാതെ മറാരെക്കുറിച്ചും ചിന്തിക്കാൻ എനിക്കു കഴിവില്ലല്ലോ. ഞാനൊരു മന്ദഭാഗ്യയാണു്. 'സഭ' മാത്രമാണു് എന്റെ അഭയസങ്കേതം; സഭയുടെ ഹൃദയം മനുഷ്യന്റെ എല്ലാ ദുഃഖങ്ങളേയും ഉൾക്കൊള്ളുവാൻമാത്രം വ്യാപകമാണല്ലോ. ആ സ്നേഹം അക്ഷീണമായതുകൊണ്ടു് അതു് എന്നെങ്കിലും കുറഞ്ഞുപോകുമെന്നു ഭയപ്പെടാനുമില്ല.''

''കുമാരീ, നാം ഈ യുവതിയെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കുമ്പോൾ, ഭവതിയെക്കുറിച്ചുതന്നെയാണു് സംസാരിക്കുന്നതു്. കോൾക്രൂ! ഭവതി 'രക്ഷ'യ്ക്കുവേണ്ടി ജീവിക്കണമെന്നാഗ്രഹിക്കു

ന്നെങ്കിൽ അതിനു രണ്ടു വഴികളാണുള്ളതു്. ലോകത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ അതിന്റെ നിയമങ്ങൾക്കു കീഴ്പ്പെട്ടു ലോകത്തിൽ ജീവിക്കുകയോ ചെയ്യുക. ഭൌതികവും ആത്മീയവുമായ ഈ ജീവിതചര്യകളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നു ഭവതി സ്വീകരിക്കണം.''

''ഹാ! എനിക്കു സ്വരം ആവശ്യമായി വന്നപ്പോൾ അങ്ങയുടെ സ്വരം എന്നോടു സംസാരിക്കുന്നു. അതേ, ഈശ്വരനാണു് അങ്ങയെ എന്റെയടുത്തേയ്ക്കയച്ചതു്. ഞാൻ ലോകത്തോടു യാത്രപറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ഈശ്വരനുവേണ്ടി മാത്രം നിശ്ശബ്ദതയിലും ഏകാന്തതയിലും ജീവിക്കും.''

''എന്നാൽ, എന്റെ മകളേ, ഇത്ര കർക്കശമായ ഒരു നടപടി സ്വീകരിക്കുന്നതിനുമുമ്പു നീ പ്രാർത്ഥനാപൂർവ്വം വളരെയധികം ചിന്തിക്കണം. വിവാഹം ജീവിതമാകുന്നു. എന്നാൽ മൂടുപടവും കോൺവെന്റും മരണമാകുന്നു.''

''അതേ, മരണം. എന്റെയച്ഛാ, മരണം വേഗമൊന്നു വന്നിരുന്നെങ്കിൽ!'' ഭയാനകമായ ആകാംക്ഷയോടെ അവൾ പറഞ്ഞു.

''മരണമോ? കുമാരീ, ഭവതിക്കു ലോകത്തോടു വളരെയധികം കർത്തവ്യങ്ങളുണ്ടല്ലോ. ഭവതി, തണുപ്പുകാലത്തു് ഉടുപ്പുകളും വിറകും, വേനല്ക്കാലത്തു ജോലിയും നല്കുന്ന ആ പാവപ്പെട്ടവരെ ഓർക്കൂ. ഭവതിയുടെ ഈ വലിയ സ്വത്തു് ഒരു 'ലോൺ' മാത്രമാണു്; ഒരു ദിവസം ഭവതി ഇതിനു കണക്കു കൊടുക്കണം. ഭവതി എന്നും അതിനെ ഒരു വിശ്രുത'ട്രസ്റ്റു'' മാത്രമായിട്ടാണു് കരുതിപ്പോന്നിട്ടുള്ളതു്. ഒരു കന്യകാമഠത്തിന്റെ പിന്നിലൊളിക്കുന്നതു സ്വാർത്ഥതയാണു്. ഭവതി ഒറ്റയ്ക്കല്ല ഈ ലോകത്തിൽ ജീവിക്കേണ്ടതു്. ഒന്നാമതായി, ഇത്ര വമ്പിച്ച സ്വത്തിന്റെ ഭാരം ഭവതി ഒറ്റയ്ക്കു് എങ്ങനെ വഹിക്കും? അവസാനമില്ലാത്ത വ്യവഹാരങ്ങളും ദുർഘടങ്ങളായ മറ്റു വിഷമതകളും ഭ

വതിയെ അഭിമുഖീകരിക്കും. ഭവതിയുടെ ഉപദേശകന്റെ വാക്കുകൾ സ്വീകരിക്കൂ: ഒരു ഭർത്താവു ഭവതിക്കു് ഉപകാരപ്രദമായിരിക്കും. ഈശ്വരൻ തന്റെ സംരക്ഷണയിലേല്പിച്ചതു ഭവതി വലിച്ചെറിയരുതു്. എന്റെ അജഗണത്തിലെ പ്രിയപ്പെട്ട കുഞ്ഞാടുകളിലൊന്നെന്ന നിലയിലാണു് ഞാൻ ഭവതിയോടു സംസാരിക്കുന്നതു്. ഈ ലോകത്തിൽ, രക്ഷയിൽ വിശ്വസ്തരായ ഭർത്താക്കന്മാരില്ലെന്നു തോന്നത്തക്കവിധം ഭവതി ഈശ്വരനെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. ഭവതി ലോകത്തിന്റെ അതിമനോഹരങ്ങളായ ആഭരണങ്ങളിലൊന്നാണു്; പരിശുദ്ധിക്കു് ഒരു മാതൃകയായി ഭവതി അതിൽ നിലകൊള്ളുകയും വേണം.”

ഈ സമയത്തു മാഡം ദഗ്രാസ്സെ വന്നിരിക്കുന്നതായി വേലക്കാരി വന്നറിയിച്ചു. നിരാശാഭരിതയായ ബാങ്കറുടെ ഭാര്യ കൊക്കാലമായി പ്രതികാരത്തിനുവേണ്ടി ദാഹിക്കുകയായിരുന്നു.

“കുമാരി.....” അവർ പറഞ്ഞു: “ഓ, ബഹുമാനപ്പെട്ട അച്ഛനിവിടെയുണ്ടല്ലോ.....അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഞാനൊന്നും പറയുന്നില്ല. ചില ബിസിനസ്സുകാര്യങ്ങൾ സംസാരിക്കാനാണു് ഞാൻ വന്നതു്. എന്നാൽ കുമാരി മറ്റെന്തോ കാര്യത്തിൽ മുഴുകിയിരിക്കുകയാണല്ലോ.”

“മാഡം,” അച്ഛൻ പറഞ്ഞു: “ഞാൻ രംഗം ഭവതിക്കായി വിട്ടുതരുന്നു.”

“ഓ, ബഹുമാനപ്പെട്ട അച്ഛാ, അങ്ങിനിയും വരണമെന്നപേക്ഷിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴെനിക്കു് അങ്ങയുടെ സഹായം വളരെയധികം ആവശ്യമുണ്ടു്.”

“അതേ, അതു ശരിതന്നെ. എന്റെ പാവപ്പെട്ട കുട്ടി!” മാഡം ദഗ്രാസ്സെ പറഞ്ഞു.

“ഭവതിയെന്താണുദ്ദേശിക്കുന്നതു്?” എഴേനിയും അച്ഛനും ഒരുപോലെ ചോദിച്ചു.

"കുമാരിയുടെ കസിൻ മടങ്ങിയെത്തി. ഉബ്രിയോൻകൂടും ബത്തിൽനിന്നു വിവാഹംചെയ്യുവാനുദ്ദേശിക്കുന്ന വിവരം ഞാനറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നാണോ വിചാരം?.....തന്റെ ബുദ്ധി കീശയിലിട്ടുകൊണ്ടല്ല ഒരു സ്ത്രീ ജീവിക്കുന്നതു്."

എഴേനി മൂകയായിരുന്നു. അവളുടെ മുഖത്തു് അരുണിമ കലർന്നു. മേലിൽ ആരും യാതൊന്നും തന്നിൽനിന്നറിയുകയില്ലെന്നു് അവൾ പെട്ടെന്നു ദൃഢനിശ്ചയം ചെയ്തു. ആ മുഖത്തു് അവളുടെ പിതാവിൽ സഹജമായിരുന്ന ഗൌരവം വ്യാപിച്ചു.

"അതേ, മാഡം" സ്വരത്തിൽ നേരിയ ഒരു പരിഹാസത്തോടെ അവർ പറഞ്ഞു: "എന്തായാലും എന്റെ ബുദ്ധി കീശയിലാണെന്നാണല്ലോ തോന്നുന്നതു്. ഭവതി പറയുന്നതു് എനിക്കു മനസ്സിലാക്കാനും കഴിയുന്നില്ല. എന്താണെന്നു വിശദമായി പറയൂ. ബഹുമാനപ്പെട്ട അച്ഛന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു പറയുന്നതിനു വിരോധമില്ല. അദ്ദേഹം എന്റെ അദ്ധ്യാത്മികോപദേഷ്ടാവാണെന്നു നിങ്ങൾക്കും അറിയാമല്ലോ."

"നല്ലതു കുമാരി! അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ എന്റെ ഭർത്താവു് എന്താണു് എഴുതിയിരിക്കുന്നതെന്നു നേരിട്ടു മനസ്സിലാക്കിക്കോളൂ. ഇതാ അദ്ദേഹത്തിന്റെ എഴുത്തു്."

എഴുത്തു വാങ്ങി അവൾ വായിച്ചു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ഭാര്യേ,

ചാൾസ് ഗ്രാന്ദെ ഇൻഡീസിൽനിന്നും മടങ്ങിവന്നു. കഴിഞ്ഞ രണ്ടു മാസങ്ങളായി അയാൾ പാരീസിൽതന്നെയുണ്ടു്—"

"രണ്ടു മാസമോ?" എഴേനി ചിന്തിച്ചു. അവളുടെ കൈ കുഴഞ്ഞു. ഒരു നിമിഷം കഴിഞ്ഞു് അവൾ ഉടനെ വായിച്ചു.

".....ഭാവിയിലെ കോംതെ ഉബ്രിയോനെ കാണുന്നതിനു് എനിക്കു് അവിടെ മൂന്നുപ്രാവശ്യം പോകേണ്ടി വന്നു. പാരീസു മുഴുവൻ അയാളുടെ വിവാഹക്കാര്യമാണു് സംഭാഷണവിഷയം. അതിന്റെ രാജകീയാനുവാദവും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി—"

"അതിനു ശേഷമാണോ എനിക്കെഴുതിയതു്?" അവളാലോചിച്ചു. പാരീസിലെ ഒരു സുന്ദരിയെപ്പോലെ 'ആ ദുഷ്ടൻ' എന്നു പറഞ്ഞു് അവൾ ആ വാചകം അവസാനിപ്പിച്ചില്ല. എങ്കിലും എഴേനിക്കു് അവന്റെ നേരെ തോന്നിയ അവജ്ഞ തീരെ നിസ്സാരമായിരുന്നില്ല.

"എന്നാൽ ഈ വിവാഹത്തിനു കുറെ സമയം വേണ്ടിവരുമെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. മാർകപീസ് ദുബ്രിയോൻ തന്റെ ഏകപുത്രിയെ പാപ്പരായ ഒരു വീഞ്ഞുകച്ചവടക്കാരന്റെ മകനു കൊടുക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഞാനയാളെ കണ്ടു്, അയാളുടെ അച്ഛന്റെ കടത്തെസ്സംബന്ധിച്ചു് അയാളുടെ വല്യച്ഛനും ഞാനും സഹിച്ച വിഷമതകളെക്കുറിച്ചും കടക്കാരെ ഇതുവരെ ശാന്തരാക്കി നിർത്തുന്നതിനു സഹികരിച്ച അടവുകളെക്കുറിച്ചും സംസാരിച്ചു. എന്നാൽ 'അച്ഛന്റെ കടത്തിൽ എനിക്കു താല്പര്യമില്ല' എന്നു കഴിഞ്ഞ അഞ്ചു വർഷങ്ങളായി രാത്രിയും പകലും അയാൾക്കു വേണ്ടി ബുദ്ധിമുട്ടിയ എന്നോടു പറയുവാൻ ആ തെമ്മാടിക്കു ധൈര്യമുണ്ടായി. മൊത്തം കടത്തിന്റെ ഒരു ശതമാനംവീതമെന്ന നിരക്കിൽ ഒരു വക്കീൽ തന്റെ സേവനങ്ങൾക്കു് അയാളോടു മുപ്പതിനായിരമോ നാല്പതിനായിരമോ ഫ്രാങ്ക് ആവശ്യപ്പെട്ടമായിരുന്നു. എങ്കിലും ക്ഷമിക്കുക! ഇനിയും കുറെ തുകകൂടി ഈടാകാനുണ്ടല്ലോ. നിയമം അവനെക്കൊണ്ടു് അതു കൊടുപ്പിക്കും. കടക്കാർക്കു് ഇനിയും മൊത്തം പന്ത്രണ്ടുലക്ഷം ഫ്രാങ്കു കിട്ടുവാനുണ്ടു്. അതു കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ ഞാനവന്റെ പിതാവു പാപ്പരാണെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കും. ആ കിഴവൻ ചീങ്കണ്ണി ഗ്രാന്ദെയുടെ വാക്കു വിശ്വസിച്ചാണു് ഞാൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ തലയിടുകയും ഗ്രാന്ദെകുടുംബത്തിന്റെ പേരിൽ വാശാനങ്ങൾ നല്കുകയും ചെയ്തതു്. ബഹുമാനപ്പെട്ട കോംതെ ദുബ്രിയോനു തന്റെ വാക്കു പാലിക്കുന്നതിൽ താല്പര്യമില്ലായിരിക്കും. എന്നാൽ എനിക്കതിൽ വലിയ താല്പര്യമുണ്ടു്. അതിനാൽ ഞാൻ എന്റെ നില കടക്കാരുടെ മുമ്പിൽ

വിശദീകരിക്കാൻപോകയാണു്. എന്നാൽ എനിക്കു് ഇപ്പോഴും, കൂടുതൽ അടുത്തു ബന്ധപ്പെടാമെന്നു കഴിഞ്ഞ കാലങ്ങളിൽ ഞാനാഗ്രഹിച്ചിരുന്ന കുമാരി ഗ്രാന്ദെയുടെ നേരെ വളരെ ബഹുമാനമുണ്ടു്. അതിനാൽ ഭവതി ഇക്കാര്യം കുമാരിയുമായി സംസാരിക്കുന്നതിനു മുമ്പു്.....''

അവൾ വായന മതിയാക്കി, എഴുത്തു മടക്കിക്കൊടുത്തു.

''മാഡം, ഞാൻ ഭവതിയോടു വളരെ കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.'' അവൾ പറഞ്ഞു.

''നമുക്കു് അതേക്കുറിച്ചു് ആലോചിക്കാം.....''

''ഇപ്പോൾ കുമാരിയുടെ സ്വരം, കുമാരിയുടെ പിതാവിന്റെ സ്വരംപോലെത്തന്നെയിരിക്കുന്നു.'' മാഡം ദഗ്രാസ്സെ അത്ഭുതപ്പെട്ടു.

''മാഡം'' നാന ചാത്സിന്റെ ചെക്കു്, മാഡം ദഗ്രാസ്സെയെ കാണിച്ചു.

''ഇതനുസരിച്ചു ഞങ്ങൾക്കു് എണ്ണായിരം ഫ്രാങ്കു വരാനുണ്ടു്.''

''ശരിതന്നെ, മാഡം കൊർണോയി; എന്നോടൊരുമിച്ചു വരാൻ ദയവുണ്ടാകുമോ?''

''ബഹുമാനപ്പെട്ട അച്ഛാ!'' കുലീനമായ ഒരു ശാന്തതയോടെ എഴേനി പറഞ്ഞു: ''വിവാഹത്തിനുശേഷവും കന്യകയായി ജീവിക്കുന്നതു പാപമാകുമോ?''

''എനിക്കു തീച്ചയായി പറയാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത മനസ്സാക്ഷിയുടെ ഒരു പ്രശ്നമാണതു്. മഹാനായ സാഞ്ചെ തന്റെ 'വിവാഹത്തെക്കുറിച്ചു്' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ എന്താണു് പറയുന്നതെന്നറിയാൻ ഭവതിക്കു താല്പര്യമുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ നാളെ പറയാം.''

വികാരിയച്ചൻ യാത്രപറഞ്ഞു. കുമാരി ഗ്രാന്ദെ തന്റെ ആഫീസുമുറിയിലേയ്ക്കു പോയി. അന്നു പകൽമുഴുവൻ അവൾ അ

വിടെ ഏകയായി വെളിയിലിറങ്ങാതെ കഴിച്ചു. നാന അപേക്ഷിക്കുകയും ശകാരിക്കുകയും ചെയ്തുവെങ്കിലും അവൾ ഡിന്നറിനു പോലും വെളിയിലിറങ്ങിയില്ല. വൈകുന്നേരം കളിക്കാൻ ആളുകൾ വരുന്ന സമയമായപ്പോൾ അവൾ വെളിയിൽ വന്നു. ഗ്രാന്ദെഗ്രഹത്തിലെ ചാരനിറമുള്ള ആ സചീകരണമുറിയിൽ അന്നു പതിവിലേറെ ആളുകൾ വന്നിരുന്നു. നഗരത്തിന്റെ നാനാഭാഗത്തും ചാൾസിന്റെ പ്രത്യാഗമനവും അയാൾ പ്രകടിപ്പിച്ച നന്ദിയില്ലായ്മയും അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. എന്നാൽ അവരുടെ ജിജ്ഞാസ സംതൃപ്തമാകാതെ ശേഷിച്ചതേയുള്ളൂ. എഴേനി പാരലറിലെത്താൻ അല്പം താമസിച്ചുപോയെങ്കിലും താനനുഭവിച്ച ക്രൂരമായ മാനസികവ്യഥയുടെ യാതൊരു സൂചനയും അവളുടെ മുഖത്തു പ്രകടമായിരുന്നില്ല. ചിലരുടെ സഹപാതപൂർണ്ണമായ വാക്കുകൾക്കും നോട്ടങ്ങൾക്കും സ്നേഹപൂരസ്സരമായ മന്ദഹാസംകൊണ്ടു മറുപടി നല്കാൻ അവൾക്കു സാധിച്ചു. തന്റെ വേദന മര്യാദയുടെ മൂടുപടത്തിനുള്ളിൽ ഒളിക്കുന്നതിൽ അവൾ തികച്ചും വിജയിച്ചു.

ഒൻപതുമണിയായപ്പോൾ കളി കഴിഞ്ഞു് എല്ലാവരും എണീറ്റു. എന്തുണ്ടെല്ലാവരും വാതിലിനടുത്തെത്തിക്കഴിഞ്ഞപ്പോഴാണു് ആ സംഭവമുണ്ടായതു്. ആ സംഭവം അടുത്ത എന്തിനുംദിവസത്തെയും സാമൂഹിനു മുറുമുള്ള നാലു ഡിസ്ക്കുകളിൽ സംഭാഷണവിഷയമായിരുന്നു.

"ബഹുമാനപ്പെട്ട പ്രസിഡൻറ്, ദയവായി അല്പം താമസിക്കൂ!"

ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ ഉദ്വേഗഭരിതരാകാത്ത ഒരൊറ്റയാൾ ആ മുറിയിലുണ്ടായിരുന്നില്ല; തന്റെ വടി എടുക്കാൻ ഭാവിച്ച മോൺഷ്യേ ബോണിഫോന്തീസ് പെട്ടെന്നു വിവർണ്ണവദനനായി വീണ്ടും ഇരുന്നു.

''പ്രസിഡൻറ് ലക്ഷങ്ങൾ കൈവശപ്പെടുത്താൻ പോകുന്നു.'' കുമാരി ഗ്രീബ്കോട്ട പറഞ്ഞു.

''പ്രസിഡൻറ് ബോണിഫോന്തീസ് കുമാരി ഗ്രാന്ദെയെ വിവാഹം ചെയ്യുമെന്നുള്ള കാര്യം തീച്ചയായി.'' മാഡം ഒർസ്നോവൽ പറഞ്ഞു.

''ഇന്നു വൈകുന്നേരത്തെ ഒന്നാന്തരം കളി.'' ആബെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

''ഒരൊന്നാന്തരം *'ഗ്രാൻഡ്സ്ലാം'. നോട്ടറിയും സമ്മതിച്ചു.

ഓരോരുത്തരും തങ്ങളുടെ മനോധർമ്മമനുസരിച്ചു പറഞ്ഞു രസിച്ചു. ഒരു പീംത്തിൻെറ മുകളിലെന്നപോലെ തൻെറ ലക്ഷങ്ങളുടെ മുകളിൽ ആ അവകാശിനി ആരോഹണംചെയ്തിരിക്കുന്നുവെന്നു് എല്ലാവരും ചിന്തിച്ചു. ഒൻപതു കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പു തങ്ങളുടെ കൺമുമ്പിലാരംഭിച്ച നാടകത്തിൻെറ തിരശ്ശീല വീഴാൻപോകുന്നു. സാമൂറിലെ മുഖ്യപൌരന്മാരുടെയെല്ലാം മുമ്പിൽവെച്ചു മജിസ്ത്രേട്ടിനോടു് 'അല്പം താമസിക്കൂ!' എന്നു പറഞ്ഞതു് അവർ മജിസ്ത്രേട്ടിനെ തൻെറ ഭർത്താവായി സ്വീകരിക്കാൻപോകുന്നുവെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനോടു തുല്യമായിരുന്നു. സാമൂർപോലെയുള്ള ചെറുനഗരങ്ങളിൽ സാമൂഹ്യാചാരങ്ങൾ വള്ളിപുള്ളിതെറ്റാതെ പാലിക്കപ്പെട്ടുപോന്നു. അതിനാൽ ഈ ആചാരലംഘനം വ്യക്തമായ ഒരു വാശ്ദാനമായി അവർ കരുതി.

''ബഹുമാനപ്പെട്ട പ്രസിഡൻറ്'' അവർ തനിച്ചായപ്പോൾ എഴേനി പതറുന്ന സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: ''അങ്ങു് എന്നിൽ നിന്നു് എന്താണു് കൊതിക്കുന്നതെന്നു് എനിക്കറിയാം. വിവാഹംമൂലം ലഭിക്കുന്ന അവകാശങ്ങളൊന്നും അങ്ങു് എൻെറ മേൽ പ്രയോഗിക്കുകയില്ലെന്നും മരണംവരെ എന്നെ സ്വതന്ത്രയായി

---

* പഴയ ഒരുതരം ചീട്ടുകളി. കളിയിലെ എല്ലാ പോയിൻറുകളും നേടി ജയിക്കുന്നതിനാണു് ഗ്രാൻഡ്സ്ലാമെന്നു പറയുന്നതു്.

ഷിടാമെന്നും വാഗ്ദാനംചെയ്യുക; എന്നാൽ ഞാനങ്ങയെ വിവാഹം ചെയ്യാം. ഓ.'' അയാൾ തന്റെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്താൻ ശ്രമിക്കുന്നതു കണ്ടു് അവൾ തുടർന്നു പറഞ്ഞു: ''ഞാൻ പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞില്ല. തുടച്ചുകളയാൻ സാധിക്കാത്ത സ്മരണകൾ എന്റെ മനസ്സിലുണ്ടെന്നും ഞാനങ്ങയെ ആത്മാർത്ഥമായി അറിയിച്ചുകൊള്ളുന്നു; എന്റെ ഭർത്താവിനു കൊടുക്കുവാൻ എനിക്കു കഴിയുന്നതു സൌഹൃദംമാത്രമാണു്. ഭർത്താവിനെ അവമാനിക്കുന്നതിനോ എന്റെ പ്രേമത്തെ വഞ്ചിക്കുന്നതിനോ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ അങ്ങിൽനിന്നും ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കുന്ന ഒരു സേവനത്തിനു പ്രതിഫലമായി എന്റെ സ്വത്തും ഹസ്തങ്ങളും ഞാൻ അങ്ങേയ്ക്കു വാഗ്ദാനംചെയ്യുന്നു.''

''ഞാൻ എന്തു ചെയ്യാനും തയ്യാറാണു്!'' മജിസ്ട്രേട്ട് പറഞ്ഞു.

''ബഹുമാനപ്പെട്ട പ്രസിഡന്റ്, ഇതാ പതിനഞ്ചുലക്ഷം ഫ്രാങ്കു്.'' ബാങ്കു് ഫ്രാൻസിലെ നൂറു ഷെയറിന്റെ ഒരു സർട്ടിഫിക്കേറ്റു് തന്റെ ബോഡീസിനുള്ളിൽനിന്നു വലിച്ചെടുത്തുകൊണ്ടു് അവൾ പറഞ്ഞു: ''അങ്ങു് ഇതുമായി പാരീസിൽ പോകണം. പ്രഭാതമാകുന്നതു കാത്തിരിക്കരുതു്. അവിടെയത്തി, നേരെ എം. ദഗ്രാസ്സെയെ കണ്ടുപിടിച്ചു് എന്റെ കൊച്ചച്ഛന്റെ കടക്കാരുടെ ലിസ്റ്റു് വാങ്ങി അവരെയെല്ലാം വിളിച്ചുകൂട്ടണം. അനന്തരം അവരുടെ കടം, പലിശസഹിതം കൊടുത്തുതീർത്തു വേണ്ടരീതിയിൽ രസീതുകൾ വാങ്ങണം. അങ്ങു നിയമജ്ഞനാണു്. തൽഫലം എനിക്കു് ഇക്കാര്യത്തിൽ അങ്ങയെ പരിപൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കാം. പോരെങ്കിൽ അങ്ങു മാന്യനാണു്; അന്തസ്സുള്ളവനാണു്; എനിക്കു വാക്കു തരികയുംചെയ്തു. മേലിൽ അങ്ങയുടെ പേരിൽ സംരക്ഷിതയായി ഞാൻ ജീവിതത്തിന്റെ അപകടപൂർണ്ണമായ യാത്ര നിർവ്വഹിച്ചുകൊള്ളാം. പരസ്പരം വിട്ടുവീഴ്ചകൾ ചെയ്യേണ്ടതു് എങ്ങനെയെന്നു നമുക്കറിയാം. എതാണ്ടു് അടുത്ത

ബന്ധുക്കളെപ്പോലെ നാം ചിരപരിചിതരാണല്ലോ. അതിനാൽ എന്നെ സങ്കടപ്പെടുത്തണമെന്നു് അങ്ങു് ആഗ്രഹിക്കുകയില്ലെന്നു് എനിക്കറിയുണ്ടു്.''

മജിസ്ത്രേട്ടു് ആനന്ദപരവശനായി സമ്പന്നയായ ആ അവകാശിനിയുടെ കാല്ക്കൽ വീണു.

''ഞാൻ ഭവതിയുടെ അടിമയായിരുന്നുകൊള്ളാം.'' അയാൾ പറഞ്ഞു.

''സർ, രസീതുകൾ മുഴുവൻ അങ്ങയുടെ കൈവശം കിട്ടിക്കഴിയുമ്പോൾ'' അയാളുടെ നേരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് അവൾ ശാന്തയായി തുടർന്നു: ''അങ്ങു ബില്ലുകളും രസീതുകളും ഈ കത്തും എന്റെ കസിൻ ചാൾസു് ഗ്രാന്ദെയെ ഏല്പിക്കണം. അങ്ങു തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ ഞാൻ എന്റെ വാക്കു പാലിക്കും.''

മജിസ്ത്രേട്ടിനു സ്ഥിതിഗതികൾ ശരിക്കു മനസ്സിലായി. ''അവൾ വാശികൊണ്ടാണു് എന്നെ സ്വീകരിക്കുന്നതു്'' അയാൾക്കു തോന്നി. അവർ തമ്മിൽ എങ്ങനെയെങ്കിലും വീണ്ടും സ്നേഹമാകാനിടവന്നെങ്കിലോയെന്നു ഭയപ്പെട്ടു്, കഴിയുന്നതും വേഗം എഴേനിയുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ പ്രവൃത്തിയിൽ കൊണ്ടുവരാൻ മജിസ്ത്രേട്ടു ധൃതിപ്പെട്ടു.

മജിസ്ത്രേട്ടു് അവളെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞ ഉടനെ, എഴേനി കസേരയിൽ വീണു പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ എല്ലാം കഴിഞ്ഞു.

മജിസ്ത്രേട്ടു സമയം കളയാതെ ഉടൻതന്നെ പാരീസിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അടുത്ത ദിവസം സായാഹ്നത്തിൽ അദ്ദേഹം അവിടെ എത്തിച്ചേർന്നു. പിറേറദിവസം രാവിലെ അദ്ദേഹം എം. ദഗ്രാസ്സെയെ പോയി കാണുകയും ബില്ലുകൾ ഡെപ്പോസിറുചെയ്തിരുന്ന നോട്ടറിയുടെ ആഫീസിൽവെച്ചു കടക്കാരുടെ ഒരു യോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടുന്നതിനു് ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്കയും ചെയ്തു. അവർ, ഒരൊറ്റയാൾപോലും കുറയാതെ കൃത്യസമയത്തു വന്നുചേർന്നു. അവർക്കും അവരർഹിക്കുന്ന ബഹുമതി നല്കണമല്ലോ!

എം. ബോണിഫോന്തീസ്, കുമാരി ഗ്രാന്ദെയുടെ പേരിൽ അവക്കിനിയും ചെല്ലുവാനുള്ള പണം, മുതലും പലിശയുംസഹിതം കൊടുത്തുതീർത്തു. അവക്കു പലിശകൂടി ലഭിക്കുക! അതു പാരീസ് ബിസിനസ്സുലോകത്തിലെ ഒരത്ഭുതമായിരുന്നു. അതെല്ലാം ഭംഗിയായി അവസാനിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ, എഴേനിയുടെ അഭിലാഷമനുസരിച്ച് എം. ദഗ്രാസ്സെ തന്റെ സേവനങ്ങൾക്കു പ്രതിഫലമായി അമ്പതിനായിരം ഫ്രാങ്കു സ്വീകരിച്ചു. അതു കഴിഞ്ഞു മജിസ്ട്രേട്ട ചാത്സിനെ അന്വേഷിച്ചു ദുബ്രിയോൻമന്ദിരത്തിലേയ്ക്കു പോയി. തന്റെ ഭാവിശത്രുനാൽ അപമാനിക്കപ്പെട്ട ചാത്സ് അവിടെത്തന്നെയുണ്ടായിരുന്നു. ഗിയ്യോം ഗ്രാന്ദെയുടെ കടം അവസാനിച്ചില്ലിവരെ വീട്ടിക്കഴിയാതെ തന്റെ മകളുമായുള്ള വിവാഹത്തെക്കുറിച്ച് അവൻ ചിന്തിക്കേണ്ടതില്ലെന്നു വൃദ്ധൻ തീർത്തു പറഞ്ഞു.

മജിസ്ട്രേട്ട താഴെക്കാണുന്ന കത്ത് അവനെ എഴുതിച്ചു:

"പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ,

കൊച്ചച്ഛന്റെ പേരിലുണ്ടായിരുന്ന കടങ്ങൾ മുഴുവൻ വീട്ടിക്കിട്ടിയ ഡിസ്ചാജ്ജ്സർട്ടിഫിക്കേറ്റ് ഈ എഴുത്തോടൊപ്പം നിങ്ങളെ നേരിട്ട് എഴുതിക്കാമെന്നു ബഹുമാനപ്പെട്ട പ്രസിഡന്റ് ദ ബോണിഫോന്തീസ് എന്നോടു സദയം സമ്മതിക്കുകയുണ്ടായി. തന്മൂലം അവ സുരക്ഷിതമായി നിങ്ങളുടെ കൈവശം കിട്ടിയെന്നു് എനിക്കറിയുകയും ചെയ്യാമല്ലോ. പാപ്പരുപ്രഖ്യാപനത്തെക്കുറിച്ചു ഞാൻ ചില ശ്രുതികൾ കേട്ടു. തൽഫലമായി നിങ്ങളുടെ വിവാഹക്കാര്യത്തിൽ വിഷമങ്ങളുണ്ടായേയ്ക്കാമെന്നു് എനിക്കു തോന്നി. അതേ, കസിൻ, എന്റെ അഭിരുചികളേയും പെരുമാറ്റങ്ങളേയും കുറിച്ചുള്ള നിങ്ങളുടെ ഊഹം തികച്ചും ശരിതന്നെ. നിങ്ങൾ പറയുന്നതുപോലെ ഞാൻ ലോകത്തിൽനിന്നു തികച്ചും അകന്നാണു് ജീവിച്ചതു്. അതിന്റെ രീതികളോ

മര്യാദകളോ എനിക്കറിവില്ല. എന്റെ സമ്പ്രക്തിനു്, സമൂഹായത്തിൽനിന്നു ലഭിക്കുമായിരുന്ന ആനന്ദത്തിന്റെ നഷ്ടം നികത്തുവാനും സാധിക്കുകയില്ല. യാതൊന്നിനുവേണ്ടി നിങ്ങൾ നമ്മുടെ പ്രേമത്തെ ബലികഴിച്ചുവോ ആ സാമൂഹ്യാചാരങ്ങൾക്കനുസരിച്ചു നിങ്ങൾ സന്തുഷ്ടനായിരിക്കുമെന്നു ഞാനാശിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ ആനന്ദം പരിപൂർണ്ണമാക്കുവാൻ നിങ്ങൾക്കു തരാൻ എനിക്കു കഴിയുന്ന ഏകവസ്തു നിങ്ങളുടെ പിതാവിന്റെ സൽപേരുമാത്രമാണു്.

നമസ്കാരം! നിങ്ങൾക്കു് എന്നെന്നും വിശ്വസ്തയായ ഒരു സ്നേഹിതയെ നിങ്ങളുടെ കസിനിൽ ദർശിക്കുവാൻ കഴിയും.

എഴേനി.''

ആ വരികളിൽ കണ്ണോടിച്ചപ്പോൾ ഉന്നതമായ സാമൂഹ്യാഭിലാഷങ്ങളോടുകൂടിയ ആ മനുഷ്യനും തന്റെ ഉള്ളിൽനിന്നു വന്ന ഒരു ആക്രോശം ഒതുക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അതു കണ്ടു മജിസ്ട്രേട്ട മന്ദഹസിച്ചു.

''നമുക്കു് അന്യോന്യം നമ്മുടെ വിവാഹവാർത്ത അറിയിക്കാം.'' അയാൾ പറഞ്ഞു.

''ഓ, അപ്പോൾ നിങ്ങൾ എന്റെ കസിനെ വിവാഹം ചെയ്യുകയാണു്, അല്ലേ? നല്ലതു്! എനിക്കതറിയാൻ കഴിഞ്ഞതിൽ വളരെ സന്തോഷമുണ്ടു്. വളരെ കാരുണ്യശീലയാണവർ. എന്തു്?'' പെട്ടെന്നു തോന്നിയ ഒരാശയം അയാളെക്കൊണ്ടു ചോദിപ്പിച്ചു. ''എഴേനി വലിയ ധനികയായിരിക്കും?''

''നാലുദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പു് അവർ നൂറിരിത്തൊണ്ണൂറുലക്ഷങ്ങളുടെ ഉടമസ്ഥയായിരുന്നു.'' കണ്ണുകളിൽ വിദ്വേഷപൂർണ്ണമായ ഒരു പ്രകാശത്തോടെ മജിസ്ട്രേട്ട പറഞ്ഞു. ''ഇന്നതു നൂറിരിപതുലക്ഷമേയുള്ളു.''

ചാൾസ് അത്ഭുതസ്തബ്ധനായി ഇരുന്നുപോയി. മസ്സിസ്ട്രേട്ടിന്റെ നേരെ അവൻ തുറിച്ചുനോക്കി.

"നൂററിയെഴുപതുലക്ഷ—"

"അതേ, നൂററിയെഴുപതുലക്ഷംതന്നെ. വിവാഹിതരായി ക്കഴിയുമ്പോൾ ഞങ്ങൾക്കിരുവർക്കുംകൂടി പ്രതിവർഷം എഴരലക്ഷം ലി-വരെ വരുമാനമുണ്ടായിരിക്കും."

"പ്രിയപ്പെട്ട കസിൻ" ഇതിനകം എതാണ്ടു പൂർവ്വനില യെ പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞ ചാൎസ് പറഞ്ഞു: "നമുക്ക് അന്യോന്യം സഹായിക്കാൻ കഴിയും."

"തീർച്ചയായും." മജിസ്ത്രേട്ട സമ്മതിച്ചു. "ഇതാ, വേറൊരു വസ്തുകൂടിയുണ്ട്. നിങ്ങളുടെ കൈവശംതന്നെ എല്പിക്കണമെന്നു നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഒരു ചെറിയ പെട്ടി." ആ ഡ്രസ്സിംഗ്കേസ് അടക്കംചെയ്തിരുന്ന പെട്ടി അയാൾ മേശപ്പുറത്തു വെച്ചു.

മാഡം ദുബ്രിയോൻ കതകു തുറന്നു മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നുവ ന്നു. ആ മഹതി മജിസ്ത്രേട്ടിന്റെ സാന്നിധ്യം മനസ്സിലാക്കിയ തേയില്ല. "നോക്കൂ, പ്രിയപ്പെട്ടവനേ," അവർ ചാൎസിനെ സ മാശ്വസിപ്പിച്ചു. "ആ മണ്ടൻ ദുബ്രിയോൻ പറഞ്ഞതൊന്നും വകവെയ്ക്കണ്ടാന്നേ. ചലിയുവിലെ ആ ഡച്ചസ്സ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ തല തിരിച്ചുകളഞ്ഞതാണ്. ഞാൻ വീണ്ടും പറയുന്നു, ഈ വി വാഹം തടയുവാൻ ഒന്നും—"

"ഒന്നുമില്ല, മാഡം." ചാൎസ് പറഞ്ഞു. "എന്റെ പിതാ വു വീട്ടുവാനുണ്ടായിരുന്ന മുപ്പതുലക്ഷം ഇന്നലെ കൊടുത്തുതീർത്തു കഴിഞ്ഞു."

"പണമായിട്ടോ?" അവർ ചോദിച്ചു.

"മുതലും പലിശയും മുഴുവൻ! അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്മരണ അ ക്കളങ്കിതമായിരിക്കണമെന്നാണ് എന്റെയാശ!"

"എന്തൊരു മായത്തരം!" ആ അമ്മായി അമ്മ ഉൽഘോ ഷിച്ചു.

"ആരാണീ മനുഷ്യൻ?" മോൺഷ്യേ ബോണീഫോന്തീ സിനെ കണ്ടപ്പോൾ അവർ ചാൎസിന്റെ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചു.

''എന്റെ ബിസിനസ്സുമാനേജർ!'' അവൻ പതുക്കെ മറുപടി പറഞ്ഞു. മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ നേരെ അവജ്ഞാപൂർവ്വം തല കുനിച്ചുകൊണ്ട് അവർ പുറത്തേയ്ക്കു പോയി.

''നാം ഇപ്പോൾത്തന്നെ പരസ്പരം സഹായിക്കാൻ തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു.'' തന്റെ തൊപ്പിയെടുത്തുകൊണ്ടു മജിസ്ട്രേട്ട് പരുഷമായി പറഞ്ഞു. ''നമസ്കാരം, കസിൻ!''

''സാമൂറിൽനിന്നു വന്ന ഈ കിഴവൻ മൈന എന്നെ പരിഹസിക്കുന്നോ? അയാളുടെ ശരീരത്തിൽ എന്റെ വാൾ ഒരാറിഞ്ചുകുത്തിയിറക്കാൻ എനിക്കിപ്പോൾ തോന്നുന്നു.'' ചാത്സ് ആലോചിച്ചു.

എന്നാൽ മജിസ്ട്രേട്ട് ഇതിനകം സ്ഥലം വിട്ടുകഴിഞ്ഞിരുന്നു.

മൂന്നു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം സാമൂറിൽ തിരിച്ചെത്തി തന്റെ വിവാഹവാർത്ത പ്രഖ്യാപിക്കുകയും ചെയ്തു. ആറു മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ ആംഗേഴ്സ് ഹൈക്കോട്ടിലെ കൌൺസിലറായി നിയമിച്ചു. ഉടൻതന്നെ എഴേനിയും ഭർത്താവിനോടൊപ്പം അങ്ങോട്ടു താമസം മാറി. അവൾ സാമൂറിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്നതിനുമുമ്പ്, വളരെക്കാലം താൻ പരിശുദ്ധവും പ്രിയങ്കരവുമായി കരുതിയിരുന്ന ചാത്സിന്റെ ആഭരണങ്ങൾ ഉരുക്കി, അതും അയാൾ മടക്കിക്കൊടുത്ത എണ്ണായിരം ഫ്രാങ്കും അയാൾക്കുവേണ്ടി പ്രാർത്ഥിക്കാൻ താൻ കൂടെക്കൂടെ പോയിരുന്ന ഇടവകപ്പള്ളിയിലെ ബലിപീഠത്തിൽ ഒരു 'വിശുദ്ധവസ്തും' നിർമ്മിക്കാൻ അച്ഛനെ ഏല്പിച്ചു. പിന്നീട് ആംഗേഴ്സിലും സാമൂറിലുമായിട്ടാണ് അവൾ ജീവിച്ചതു്. രാഷ്ട്രീയമായ ഒരു പ്രതിസന്ധിഘട്ടത്തിൽ മോൺഷ്യേ ബോണിഫോന്തീസ് ഭരണകൂടത്തോടു പ്രകടിപ്പിച്ച കൂറിനു പ്രതിഫലമായി അദ്ദേഹം ചേമ്പറിന്റെ പ്രസിഡൻറായും പിന്നീട് ഒന്നാംപ്രസിഡൻറായും നിയമിക്കപ്പെട്ടു. അതു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഒരു പൊതുതിരഞ്ഞെ

ഴപ്പിനു കാത്തിരുന്നു. മന്ത്രിസ്ഥാനവും പ്രൂട്ടപദവിയും അയാൾ സ്വപ്നംകണ്ടു.

"അതു കഴിഞ്ഞു" അദ്ദേഹം രാജാവിനെ കസിനെന്നു വിളിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു, ഇല്ലേ?" ഈ ഉന്നതമായ അഭിലാഷങ്ങളെക്കുറിച്ചും മറ്റും തന്റെ കൊച്ചമ്മ പറയുന്നതു കേട്ടപ്പോൾ നാന, മാഡം കൊണ്ണോയി, സാമൂറിലെ ഒരു നഗരപ്രതിനിധിയുടെ ഭാര്യ പറഞ്ഞു.

എങ്കിലും ഉന്നതമായ ഈ അഭിലാഷങ്ങളൊന്നും സാധിച്ചില്ല. എം. ദ ബോണിഫോന്തീസെന്നപേരിൽ (ഇതിനകം ക്ര്യൂഷോ എന്ന ഇരട്ടപ്പേരു് അദ്ദേഹം ഉപേക്ഷിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു) കൂടുതൽ ശ്രുപാന്തരങ്ങളൊന്നുണ്ടായില്ല. പൊതുതിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ സാമൂറിലെ ഡെപ്യൂട്ടിയായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടതിന്റെ എട്ടാം ദിവസം അദ്ദേഹം നിര്യാതനായി. എല്ലാ ഹൃദയങ്ങളും കാണുകയും കുറക്കാരെ പ്രഹരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഈശ്വരൻ അയാളുടെ ഗർവ്വുനിറഞ്ഞ പദ്ധതികൾക്കും നിയമജ്ഞന്റെ സൂക്ഷ്മശാലിത്വത്തിനും ശിക്ഷ നല്കിയെന്നുള്ളതിൽ യാതൊരു സംശയവുമില്ല. അയാൾ തയ്യാറാക്കിയ വിവാഹ ഉടമ്പടിയിൽ "വിവാഹത്തിൽനിന്നു സന്താനങ്ങളുണ്ടാകുന്നില്ലെങ്കിൽ ഭാര്യയും ഭർത്താവും" തങ്ങളുടെ സ്വത്തുക്കളും അന്യോന്യം നല്കുന്നതായി ഒരു വകുപ്പുകൂടി ചേർത്തിരുന്നു. ഏകയായി ജീവിക്കണമെന്നുള്ള സ്വഭാര്യയുടെ ആഗ്രഹത്തിനുമുമ്പിൽ അയാളെപ്പോഴും പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്ന ആദരവിൽ, ഈ വസ്തുതകൂടെയെല്ലാം വെളിച്ചം വീശുന്നില്ലേ? സ്ത്രീകൾ, അങ്ങേയറ്റം ശ്രദ്ധയോടെ പെരുമാറുന്ന പുരുഷന്മാർക്കുദാഹരണമായി അദ്ദേഹത്തെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുകയും അദ്ദേഹത്തോടു സഹതപിക്കുകയും തന്റെ ദുഃഖത്തിലും വികാരവിവശതയിലും ഇതു മുറുകെപ്പിടിച്ചു കഴിയുന്നതിൽ എഴേനിയെ ശകാരിക്കുകയും ചെയ്തു.

"മാഡം ബോണിഫോന്തീസ്, ഭർത്താവിൽനിന്നകന്നു ജീവിക്കുകയാണെങ്കിൽ, പാവം, അവക്കെന്തോ രോഗമായിരിക്കണം. അതു സുഖമാകാൻ വഴിയുണ്ടോ? അവക്ക് എന്തു പറ്റിയിരിക്കും? അതു ഗ്യാസ്ട്രിറ്റിസോ കാൻസറോ? അവർ പാരീസിൽ പോയി സമർത്ഥനായ ഒരു ഡോക്ടറുമായി എന്തുകൊണ്ട് ആലോചിക്കുന്നില്ല? കുറെക്കാലങ്ങളായി അവർ വല്ലാതെ ശോഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു കുട്ടിയുണ്ടാകണമെന്ന് എങ്ങനെയാണ് അവക്കു കൊതിയുണ്ടാകാതിരിക്കുന്നത്? അവക്ക് ഭർത്താവിനെ വലിയ കാര്യമാണെന്നാണ് ആളുകൾ പറയുന്നത്. പിന്നെയെന്തുകൊണ്ടാണവർ അദ്ദേഹത്തിന് ഒരവകാശിയെ നൽകാത്തത്. സത്യത്തിൽ ഇതെത്ര ഭയങ്കരമായിരിക്കുന്നു! അവരുടെ തലയിൽ എന്തോ കിറുക്കു കയറിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഇതൊരുതരത്തിലും ക്ഷമിക്കാനൊക്കുകയില്ല!!"

ഏകാന്തവും ധ്യാനനിഷ്ഠവുമായ ജീവിതത്തിന്റെ പ്രത്യേകഫലമാണ് അതിസൂക്ഷ്മമായ നിരീക്ഷണശക്തിയും തീവ്രമായ ബുദ്ധിശക്തിയും. ഏകാന്തതയും സങ്കടവും കഴിഞ്ഞ എത്രയോ കൊല്ലങ്ങളിലെ അച്ചടക്കവും എഴേനിക്കും ഈ കഴിവുകൾ കുറെയെല്ലാം പ്രദാനം ചെയ്തു. ആബേയുടേയും നോട്ടറിയുടേയും സ്വത്തുക്കൾ അവരുടെ മരണത്തോടുകൂടി അവരുടെ മരുമകനായ എം. ബോണിഫോന്തീസിനു ലഭിച്ചു. താനുംകൂടി മരിച്ചാൽ ഈ അളവറ്റ സ്വത്ത് അദ്ദേഹത്തിനേറ്റു മാത്രമാകുമെന്നും അതിനദ്ദേഹം വളരെയധികം ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നും എഴേനിക്കറിയാമായിരുന്നു. ലോകത്തിൽ ഏകയായിത്തീർന്ന ആ പാവപ്പെട്ട സ്ത്രീ പ്രസിഡന്റിനെ ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കുകയും അയാളോടു സഹതപിക്കുകയും ചെയ്തു. എഴേനിയുടെ ആശയവിചാരങ്ങളെ മാനിക്കുന്നതിനു പ്രധാനമായി അയാളെ പ്രേരിപ്പിച്ചത് അന്യായമായ അഭിലാഷങ്ങളും സ്വാർത്ഥചിന്തകളുമായിരുന്നു. ഒരു കുഞ്ഞിന്റെ ജനനം അയാളുടെ ഉള്ളിലുണ്ടാക്കിയ

ന്ന സ്വപ്നങ്ങളുടേയും അഭിലാഷങ്ങളുടേയും മരണമായിരിക്കും. ഇക്കാരണങ്ങളാലാണോ അയാളുടെ ജീവിതം വെട്ടിച്ചുരുക്കപ്പെട്ടതു്? സ്വർണ്ണത്തിലോ മറ്റു പ്രതാപങ്ങളിലോ യാതൊരു താല്പര്യവുമില്ലാതെ, മോക്ഷപ്രാപ്തി കൊതിച്ചു, പരിശുദ്ധവും ഭക്തിപൂർണ്ണവുമായ ഒരു ജീവിതം നയിക്കുകയും കഷ്ടപ്പെടുന്നവർക്കു് ആരുമാരുമറിയാതെ സഹായങ്ങൾ നൽകുകയും ചെയ്തിരുന്ന തന്റെ ആ തടവുകാരിയുടെ മേൽ ഈശ്വരൻ സ്വർണ്ണക്രുമ്പാരങ്ങൾ ചിതറി. വിവാഹാനന്തരം മൂന്നു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ മാഡം ദ ബോണിഫോന്തീസ് പ്രതിവർഷം എട്ടു ലക്ഷം ലി-വരെ വരുമാനമുള്ള ഒരു വിധവയായിത്തീർന്നു.

അവർ അപ്പോഴും സുന്ദരിയായിരുന്നു. അവർക്കു് എഴുപതുണ്ടെന്നാല്പതു വയസ്സു പ്രായം തോന്നിച്ചു. വിളറി വളരെ ശാന്തമായ മുഖം; ആ പതുങ്ങിയ സ്വരത്തിലും നേരിയ സങ്കടം സ്ഫുരിച്ചിരുന്നു. ലളിതമായ പെരുമാറ്റം. വലിയ ദുഃഖങ്ങളിൽക്കൂടി കടന്നുപോയ ഒരാളിന്റെ അന്തസ്സും ലോകത്തിനു കളങ്കപ്പെടുത്താൻ കഴിയാതിരുന്ന ഒരാത്മാവിന്റെ പരിശുദ്ധിയും ഒരു വൃദ്ധകന്യകയുടെ കാഠിന്യവും ഒരു നാടൻപട്ടണത്തിലെ ലുബ്ധും ഇട്ടുങ്ങിയ ആശയഗതികളും അവരിൽ തെളിഞ്ഞുകാണാമായിരുന്നു.

പ്രതിവർഷം എട്ടുലക്ഷം ലി-വരെ ആദായമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും അവർ ഇപ്പോഴും പഴയ എഴേനി ഗ്രാന്ദെയായിത്തന്നെ ജീവിച്ചു. തൻറാച്ചൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന ദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പോ പിമ്പോ പാരലറിൽ തീകത്തിച്ചിരുന്നില്ല. അവളുടെ ചെറുപ്പത്തിൽ അവിടെ നിലവിലിരുന്ന പതിവുകളെല്ലാം ഇപ്പോഴും അഭംഗുരം തുടർന്നു. മാതാവിനെപ്പോലെത്തന്നെ ഉടുപ്പുകളണിഞ്ഞു. ആ ഇരുണ്ട കോട്ടമതിലിനുള്ളിലെ മരവിച്ച വെയിലേല്ക്കാത്ത വിരസമായ ആ വീടു്, ആ ജീവിതത്തിന്റെ ഒരു പ്രതീകമായിരുന്നു.

MAHARAM COLLEGE LIBRARY, 26695 BANGALORE.

വളരെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വംതന്നെ അവർ തന്റെ കാര്യങ്ങളനേപഷിച്ചുപോന്നു. വർഷംതോറും സമ്പത്തു കൂന്നുകൂടി. ആ സമ്പത്തിൽ വളരെയധികം പല നല്ല കാര്യങ്ങൾക്കായി അവർ ചെലവഴിച്ചു. അവളെ ധനമോഹിയെന്നു വിളിച്ചിരുന്നവക്കുള്ള യുക്തമായ മറുപടി നിരവധി വിദ്യാലയങ്ങളും മറ്റു ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും വമ്പിച്ച ഒരു ഗ്രന്ഥശാലയും മറുമാണു്.

ചിലപ്പോഴവർ ഫലിതമായി സ്വയം 'കുമാരി'യെന്നു വിളിക്കാറുണ്ടു്. യഥാർത്ഥത്തിൽ, മാഡം ബോണിഫോന്തീസിനെക്കുറിച്ചു് ആളുകൾക്കു നേരിയ ഭയംതന്നെയുണ്ടായിരുന്നു. മറ്റുള്ളവരുടെ നേരെ സദാ ഉദാരമായിരുന്ന ആ ഹൃദയത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥ എപ്പോഴും അന്യരുടെ മനഃപൂർവ്വമായ ആരോപണങ്ങൾക്കും അവിശ്വാസത്തിനും പാത്രമായതുപോലെയോ ആ ജീവിതം വളരെയേറെ പ്രസന്നവും ഊഷ്മളവുമായിരുന്നെങ്കിലും, അവർ സ്വർണ്ണത്തിന്റെ നേരിയ പ്രകാശംമാത്രമേ കണ്ടിരുന്നുള്ളുവെന്നു പറയുന്നതുപോലെയോ അർത്ഥശൂന്യമായിരുന്ന ആ ആരോപണവും.

"നീ ഒഴികെ ആരും എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നില്ല." ചിലപ്പോഴവർ നാനയോടു പറയും.

എങ്കിലും, എവിടെയും മറ്റുള്ള കണ്ണുകൾ കാണാത്ത മുറിവുകൾ വെച്ചുകെട്ടുന്നതിനു് അവരുടെ കൈകൾ തയാറായിരുന്നു. കാരുണ്യത്തിന്റേയും സൽപ്രവൃത്തികളുടേയും നീണ്ട ഒരു പരമ്പരയായിരുന്നു സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു പോകാൻ അവർ തിരഞ്ഞെടുത്ത വഴി. അവരുടെ ആത്മാവിന്റെ യഥാർത്ഥമഹത്വം, ബാല്യത്തിലെ സങ്കുചിതമായ സ്വാധീനതകളിൽനിന്നെല്ലാം ഉയർന്നുനിന്നു. ലോകത്തിൽ ജീവിക്കുകയും എന്നാൽ അതിന്റെ ഭാഗമല്ലാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു സ്ത്രീയുടെ, ഒരു ഭാര്യയും അമ്മയുമാകാൻ അങ്ങേയറ്റം യോജിച്ചവളും എന്നാൽ ഭർത്താവോ

ബന്ധുക്കളോ സന്താനങ്ങളോ ഇല്ലാതിരുന്നവളുമായ ഒരു സ്ത്രീയുടെ, ജീവിതകഥയാണിതു്.

ഇതിടെ, സാമൂറിലെ നല്ലവരായ ജനങ്ങൾ മാഡം ബോണിഫോന്തീസിനു് ഒരു രണ്ടാംവിവാഹത്തെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചുതുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. അവരുടേയും ഫ്രോയിഫോണ്ടിലെ മാർകപീസിന്റെയും പേരുകൾ ഘടിപ്പിച്ച പല ഊഹാപോഹങ്ങളും നടക്കുന്നു. ഒരുകാലത്തു ക്ര്യൂഷോകൾ എഴേനി ഗ്രാന്ദെയുടെ ചുറ്റും കൂടിയതുപോലെ മാർകപീസിന്റെ പാശ്ചാത്തികൾ ധനികയായ ആ വിധവയെ വട്ടമിട്ടിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു സത്യംതന്നെ. സുനയും കൊണ്ണ്ടായിയും മാർകപീസിനുവേണ്ടി ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടെന്നു പറയപ്പെട്ടുന്നു. എന്നാൽ ഇതിൽക്കൂടുതൽ അവാസ്തവമായ മറെറാന്നും പറയാനില്ല. കാരണം, ലോകത്തിന്റെ വഞ്ചനകൾ മനസ്സിലാക്കാനുള്ള കഴിവു നാനയ്ക്കോ കൊണ്ണ്ടായിക്കോ ഇല്ലെന്നുള്ളതുതന്നെ.

പാരീസ്, സെപ്തമ്പർ 1833.

DHARMARAM LIBRARY

BANGALORE-560 029

Due Date	Due Date	Due Date
9 NOV 1990		
30 DEC 1991		
19/9/92		
20 NOV 1992		
13 JUL 93		
19/4/94		
14 JUL 1994		
13 NOV 1994		
12 JAN 1995		
25 JAN 1995		
11 JUN 1995		
16 SEP 1996		
06/12/10		

DC Library
00026695
T63.1 B18

ബാൽസാക്

തേനീ
ഗ്രാന്നെ

മംഗളോദയം

Indic Digital Archive Foundation
gpura.org